De dichtwerken van Bilderdijk. Deel 6

Willem Bilderdijk

bron
Willem Bilderdijk, *De dichtwerken van Bilderdijk. Deel 6*. A.C. Kruseman, Haarlem 1857

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/bild002dich07_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

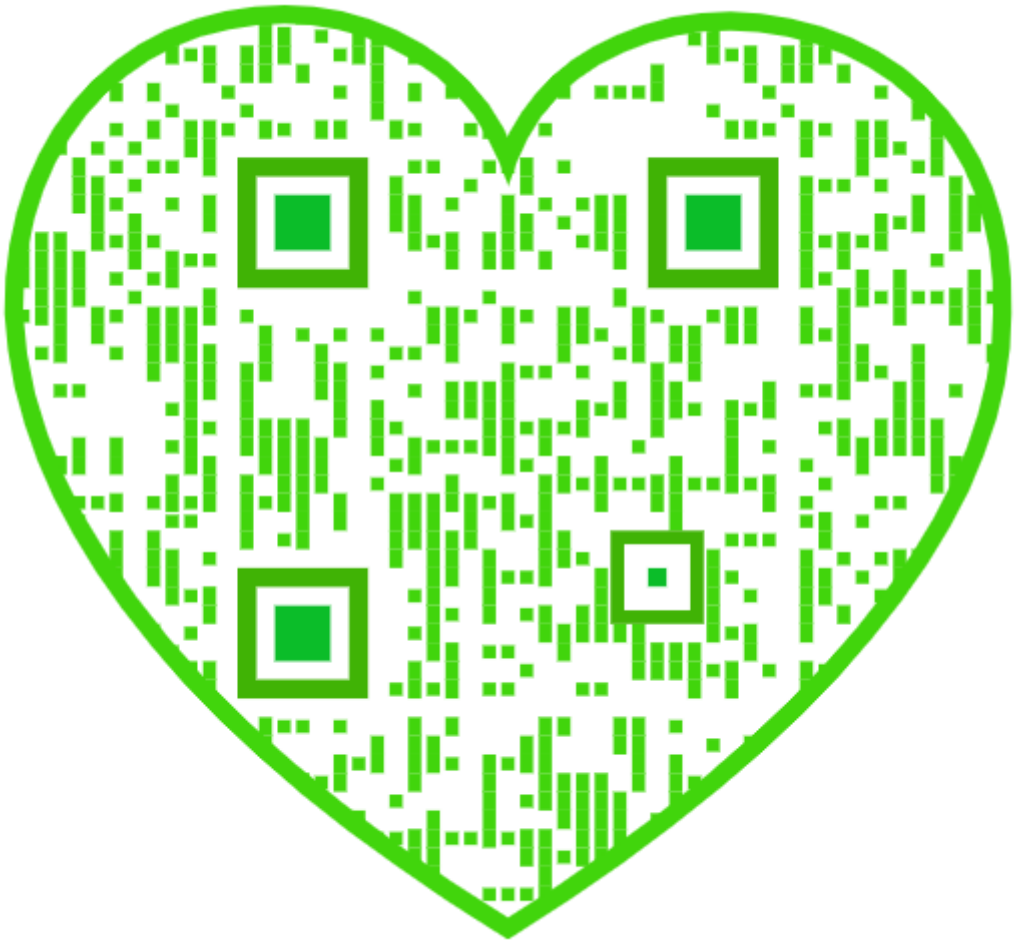

Gewijde poëzy.
(vervolg.)

Verstand en geloof.*

וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה

HOSEA II, 19.

Wilt ge ook de klanken zien? Wilt ge ook de kleuren hooren?
Neen, zegt ge, één zintuig is voor beide niet bekwaam. -
Zoo is 't, de vatbaarheên den stervling aangeboren,
Gaan, door heur aart verdeeld, niet by één denkvorm saam.
Maar 't hooggeliefd verstand dat alles wil omvatten,
Wat is dit? - Ook bepaald aan 't voorwerp waar 't toe strekt;
En roekloos wage 't niet zijn grenzen uit te spatten,
Door trotsche zelfzucht tot vermetelheid gewekt!
Neen, 't kan niet verder gaan, van hooger niet beslissen,
Dan die beseffen-zelf, waartoe 't bevoegdheid heeft;
't Mag slechts de opmerkzaamheid van 't voorwerp vergewissen,
En heldren 't denkbeeld op dat scheemrend voor ons zweeft.
't Is aangeboren licht, met meer of minder luister,
Door de Almacht elk verleend, schoon ongelijk in maat,
In zulk een ruimen kring, en meerder klaar of duister
Naar elk van nooden is in zijn bestemden staat.
Ja, 't is een dierbre gift des Scheppers, hoog te stellen,
Die 't menschdom van het dier zoo heerlijk onderscheidt,
Dat niets op aard bestaat, in lucht, in waterwellen,
't Geen ons op zijde streeft in kloekheid of beleid.
't Is onontbeerlijk in ons handlen, doen en denken,
En wee hem die dit licht verroekloost in 't gedrag!
Die mensch verbeurt zijn rang, en 't is zijn hoofdplicht krenken
Door gruwbren ondank aan 't weldadig Godsgezag.
Maar echter, 't is bepaald tot menschelijke kringen;

* De voet in 't graf, 130.

't Licht voor zoo verre 't kan en kracht heeft, verder niet.
't Is menschlijk, onbekwaam het Godlijke in te dringen.
En 't Geestlijk werk van God is buiten zijn gebied.
Ja, 't treê de grenzen uit, 't wordt tasten in den blinde,
't Is struiklen in een nacht die telkens meer verzwart.
Te rug, die 't onderneemt! nog eens, te rug, ontzinde!
Gy stort in d'afgrond, voor uw voet reeds opgespard!
De fakkel van 't Geloof moet hier het licht ontsteken;
Dees dompt de nevel niet die alles hier vervult:
Dit schijnsel is in staat door alles heen te breken.
En leidt waar God Zijn weg met heilig duister hult.
Gelooven, ja, is meer, is eindloos meer verkwiklijk,
Dan 't geen begrijpen heet en nooit volkomen wordt.
God geeft het in 't gemoed, we erkennen 't oogenbliklijk,
Het is de Waarheid-zelve in volheid uitgestort.
ô Stervling, laat, laat af, van tegenstrijdigheden
Van grove stof en geest, van God- en menschlijkheid,
Als tot een mengeldeeg vermetel saam te kneden;
Het aardsche is tot geen toets van 't hemelsch toebereid.
Geef 't oefengraâg verstand, geef ook 't Geloof zijn rechten,
Maar sla 't geen menschlijk is het Godlijke in geen band:
Van 't voorwerp des Geloofs moet geen verstand beslechten,
't Geloof ontweldigt ook zijn deel niet aan 't verstand.

1826.

Jezus Godheid.*

Uw Godheid wordt ontkend, ô Jezus! ô mijn God!
't Heelal erkende haar en boog voor uw gebod.
Een star verkondigde Uw geboorte; de Englenscharen
Verbreidden haar met glans en lofzang door de lucht
De zee strekte u een baan en effende u zijn baren,
En de aarde schokte in angst by uwen stervenszucht:

* De voet in 't graf, 138.

De zon verborg heur licht; de harde rotsen spleten:
De Hel bezwijkt, de dood slaakt zijne onbreekbre keten,
   En 't graf hergeeft zijn prooi. Slechts Jood en Filozoof
   Blijft roerloos, blijft verhard, gevoelloos, blind, en doof.
Doch neen; de Jood keert weêr, zijn boezem wordt bewogen,
De Filozoof-alleen heeft voor geen waarheid oogen,
   Zijn paddengloriezucht is 't domblind Ongeloof,
Godslastring is zijne eer, zijn waarheid Duivlenlogen;
En 't kroost, by 't addrengift dier wijsheid opgetogen,
         Valt argloos aan de Hel ten roof.

   Naar den Oudvader Gregorius.
      1826.

Kennis.*

□ν □ ε□σι πάντες οί θησαυρο□ τ□ς σοφίας κα□ τ□ς γνώσεως □πόκρυφοι.

PAULUS.

In Christus is de bron en 't middelpunt der kennis:
   God kennen wy door Hem; door Hem, ons eigen hart.
Een wijsheid buiten Hem is enkle heiligschennis,
   En arbeid die den geest in 's Duivels strik verwart.
Geen waarheid dan in Hem; alle andre glans verduistert,
Zijn kennis is 't alleen die ons de ziel ontkluistert,
   En zonder Hem is niets, dan wrevel, wroeging, smart.
      1826.

* De voet in 't graf, 140.

Christlijk voornemen.*

Το□ς δέ νόμοισιν □δησα □μ□ν βίον· ε□ δέ πόθοιο
□ς τ□λος □κοίμην, □φθιτε, σε□ο χάρις.
GREG. NAZIANZ.

Ik heb by 't Godlijk woord, den Hoogsten God, gezworen,
By Hem, 't begin en eind, des Vaders eengeboren,
In wezen één met Hem, Zijn uitgedrukte beeld,
En die in 't vleesch met ons de menschheid heeft gedeeld:
Zijn Heiligheid te ontzien, in oodmoed Hem te leven,
Zijn leer niet af te staan, Zijne eer niet op te geven.
Ik wil met d' eigenwaan der tijden niets gemeen:
Ik scheur 't drie-eenige der Godheid niet uit één.
Ik vlam op 't aanzien niet van staatsrang of vermogen,
Noch leen, wie 't zij, de hand tot uiterlijk verhoogen.
Ik stel geen menschenhulp voor redding van mijn God,
En meer mijn vaartuig aan geen stormpaal die verrot.
'k Verhef mijn boezem niet wanneer my de Almacht zegent,
En zijg niet moedloos neêr wanneer me 't leed bejegent.
Waar de aangebeden waan den scepter voeren mag,
Ik voeg me in 't oordeel naar geen menschelijk gezag.
'k Benij den voorspoed niet wanneer de boozen bloeien,
Noch wijk van 't rechte spoor, wat doornen 't overgroeien.
'k Belach den val niet, zelfs des vijands die my haat,
Bewust, hoe los van voet de sterkste Christen staat.
'k Betoom mijn gramschap, 'k zwijg, en leg mijn tong in banden,
Bedwing mijn oog en hart, gevoel en ingewanden.
Ontwortel, wat ik mag, den haat van uit mijn hart,
En vloek de zucht tot wraak die juicht in 's vijands smart.
'k Tracht (mocht ik 't!) d' arme van de aan God te danken gaven,
Den dorstige naar 't heil, door 't Godlijk woord, te laven.
Dit, Heiland, stel ik my ten regel van mijn plicht;
Bevestig 't, schenk me en kracht, en ijvervuur, en licht!
Vermag ik 't door my-zelf? - Neen koom me Uw Geest te stade!
't Volbrengen en de Wil, zijn 't werk van Uw genade.
1826.
Na GREGORIUS NAZIANZENUS.

* De voet in 't graf, 141.

't Christenpad.*

Ontrust u niet, getrouwe Christenzielen,
Al loopt uw pad door 't aaklig duister heen,
Door bosch en den, die van gevaren krielen;
Maar waag het niet, ooit zijdwaart af te treên.
Een tastbre nacht moog d' ademtocht verstikken,
Het stormgegier ons raatlen in het oor,
Struweel en struik de voeten als omstrikken;
Wijkt, wijkt geen tred van uit het rechte spoor!
Dat spoor ligt vast, is in de rots gehouwen,
En door geen wiel in vluchtig zand gedrukt.
Niet opgehoogd met moeizaam samenstouwen
Van brijzlend puin uit bouwpraal omgerukt.
't Ontzinkt hem niet, die, met gelijke treden,
Bedaard en stil, op elken voetstap let,
(Hoe meer beperkt, hoe minder uitgegleden,)
En netelspits en doorne fier verplet.
Zy kwetsen vrij, doen bloed en tranen wellen!
Dat bloed verlicht waar 't moede hart verflaauwt,
Vermoeiingpijn den matten voet doet zwellen,
En 't klamme zweet het lichaam overdaauwt.
Dat bloed verlicht, en, ja! dat tranendruppelen
Verfrischt de borst die in den gloed verstikt,
Doet nieuwe kracht door long en aders huppelen,
En 't is het leed, dat zelf in 't leed verkwikt.
Wat waant ge, ô mensch, met lust by lust te zwelgen?
Wat is 't genot met zijne aanloklijkheên?
Wat doet vermaak, dan steeds zich-zelfs verdelgen?
't Verwoest zich, ja, en dien het streelt, met één.
Het leed-alleen, het leed heeft kracht van heeling;
God schenkt het hem, wien Zijn genâ bewaakt.
Bedroefden, juicht in deze uw lotbedeeling!
Neen, voor geen zoet heur bitterheid verzaakt!

* De voet in 't graf, 166.

Schroomt op uw weg geen pijnlijk voetdoorpriemen,
Geen wilden tak die kleed of voorhoofd scheurt;
Maar, 't oog gevest op Jezus geesselstriemen,
Dank Hem-alleen, wiens gunst ze u waardig keurt.
Is 't nacht voor ons, eens zal de morgen rijzen;
Geen aanstoot meer belemmert dan ons pad,
En heel uw ziel zal Gode dank bewijzen
Voor elke wond en bloed- en tranenspat.

1826.

Kennis.*

Ik zeide: Ik zal wijsheid bekomen; maar zy was verre van my.

DE PREDIKER.

Bedrieglijk, als om strijd, zijn 't Zintuig en de Reden,
Weêrsprekende even zeer zich-zelven en elkaâr.
En, stemmen ze overeen, - ach neem u-zelf slechts waar,
Niets biên ze ons aan dan valsch- en tegenstrijdigheden. -
Ja, waarheid toonen ze ons, verwrongen door den schijn,
En naar de vorm verplooid van 't enge denkvermogen,
Met valschheid ondermengd, van nevels overtogen:
En, in de kluisters vast des vaders van de logen,
Wat drinken we in den kroes dier kennis, dan venijn,
Vergetelheid van God, en wat wy, schepslen, zijn?
Nog meer: 't verdorven hart tracht steeds zich-zelf te vleien,
En ment de reden als een dienstpaard naar heur lust;
De hoogmoed wordt gevoed en 't licht der ziel gebluscht,
En wat men weten noemt is niet dan zelfmisleien.
ô God! verlicht ons oog door 't zuivren van 't gemoed!
Geen ware kennis spruit dan uit Uw zielverlichting;
Alle andere is bedrog, en waanzucht, en verdichting;
Heeft eenheid noch verband, maar scheuring en ontwrichting.
Men ziet niet, dan genet in Jezus heilig bloed.
Algoedheid, dompel ons in dien genadevloed!
1826.

* De voet in 't graf, 170.

Voor en tegenspoed.*

Die op zijn harte vertrouwt, is een dwaas.

SALOMO.

Wat's wenschlijker voor 't hart, geluk of tegenheden?
Waar vindt het meerder rust, meer ware kalmte by?
Ach! 't eerste is zonder eind het voorwerp onzer beden;
Het laatste bidt men af, van welk een aart het zij.
En echter, Voorspoed maakt ons duizlig, leert ons dolen,
Vervreemdt ons (ach, zoo licht!) van Heiland en gebed!
Ja, van ons eigen hart, dat in zijn diepste holen
Geen vorschend oog meer houdt noch op zijn tochten let.
De Weêrspoed, waar hy treft, slaat onze zelfheid neder,
Dwingt, elk' gedanen stap bedachtzaam na te gaan,
Maakt, waar 't gevoelloos sliep, 't ontwaakt geweten teder,
En leert den Christenplicht met dieper zin verstaan.
ô God, bewaar ons, ja, voor nederslaande plagen,
Waarin de ziel verkwijnt, vertwijfelt, en verhardt;
Maar ook voor 't staâg genot van al te blijde dagen;
Meng met het zoet ook 't zerp der ons zoo nutte smart!
1826.

Berouw.*

Waarlijk, hy heeft onze krankheden op zich genomen - hy is om onze overtredingen verwond; om onze ongerechtigheden is hy verbrijzeld.

JESAJA.

Vertwijfel niet, ô mensch, by d' afschrik van uw zonden:
Die afschrik werkt berouw in 't hart dat zich doorschouwt.
Aan 't afstaan van den wil is 't waar geloof verbonden,
En 't kwaad behoort niet meer wien 't ongeveinsd berouwt.
Diens hart besprenkelt reeds de bron van Jezus wonden,
En Hy loed ze op zijn hals by 't schuldendelgend hout.
1826.

* De voet in 't graf, 181.
* Naklank, 152.

God.*

IK, IK ben de HEER.

JEZAIA XLIII, 1

Wie is HY, die zoo hoog, zoo diep
In 't grondelooze licht,
Zijn eeuwgen zetel heeft gesticht;
Miljoenen in het aanzijn riep,
En al 't bestaanbre schiep?
Die, zonder steunsel, alles schraagt,
En 't eeuwig-zeker lot
Van alles op zijn adem draagt?
Wie is, Wie is hy? - GOD.

Wie is Hy, die zoo diep, zoo hoog,
Als aller Wezens Vorst,
Het al op zijne handpahn torscht;
En 't met den opslag van zijn oog
Beweegt, en drijft, en schorscht? -
Op worm en Engel even zeer
Verzorgend nederschouwt? -
Wie is hy? - Aller Opperheer,
Op wien mijn hart vertrouwt.

ô God, ô Gy die eeuwig leeft;
Uit wien dat leven vliet
Dat bruischend door onze aadren schiet;
Wiens weldoende adem om ons zweeft;
ô God, verlaat ons niet! -
Ontbreekt me Uw adem, 'k ben geweest
En stort tot vormloos slijk:
Onttrekt Gy 't licht my van Uw geest,
'k Ben 't reedloos dier gelijk.

* Vermaking, 13.

Uw licht is 't, waar de Zon van blaakt,
En dat de veldbloem kleurt; -
Waarnaar zy 't hoofd ten hemel beurt: -
Dat 's aardrijks zwangren schoot ontslaakt,
En 't hart der rotsen scheurt.
Dan springt de bron heur ader uit,
En drenkt en mensch en dier;
De grond ontluikt in voedend kruid,
Gestoofd door 't Hemelvier.

ô God! hoe brengt de mensch U lof,
Ontheiligd door zijn val?
U, d' Onderhouder van 't heelal!
Hoe heffen we uit dit aardsche stof
Een waardig dankgeschal?
Hoe durven we opwaart tot U zien
Met wroegingvol gemoed?
Waar, waar, is Uwe wraak te ontvliên,
Die heel geen schepping boet? -

GY boet die, God van eeuwigheid,
Gy, met den Vader één:
Als mensch hebt Gy voor ons geleên,
Ons 't heil der onschuld weêrbereid,
Den zondestrijd volstreên.
ô Heiland, hoe versmelt de ziel
By dit triomfgezicht!
Hoe dubbel zalig hy die viel,
Door U weêr opgericht!

1827.

't Gebed.*

□ρνις, □ παρ□ τ□ς πετρίνας
Πόντου δειράδας, □λκυ□ν,
□λεγον □ιτον □είδεις,
Ε□ξύνετον ξυνετο□σι βο□ν,
□τι πόσιν κελαδε□ς □ε□ μολπα□ς
□γώ σοι παραβάλλομαι
Θρήνους, □πτερος □ρνις.
EURIPIDES.

Gy, vogel die op rots en klip,
Van 't golfschuim overbruischt
In 't schuddend nest gehuisd,
Aan 't in den storm geslingerd schip
Den klaaggalm toekrijscht van uw wec,
Gy, jammervolle Alcyone,
Daar ge in het weduwlijke kermen,
De winden noodigt tot erbermen,
En eindloos Ceïx, Ceïx krijt;
Tot, op 't geklepper van uw vleugelen,
Het stormgeweld zich in laat teugelen,
Waar 't woedende op de baren rijdt!

Al overschreeuwt het piepend lied
Ontboezemd in mijn leed,
Den heeschen schorren kreet
Van uw ontembaar krijschen niet,
Niet minder scheurt het wolk en lucht
Wanneer mijn borst ten hemel zucht,
Om door een duizendtal van kringen
Tot 's Hoogsten zetel door te dringen,
Naar aller zielen toeverlaat.

* Vermaking, 17.

Dan, dan ontplooit het vlugger wieken
Dan 't wolkdoorsteigrend Arendskieken,
   En die geen stormwind nederslaat.

   Verr' boven lucht en morgentrans
         Waaruit de blijde lach
         Van d' opgewekten dag
   Onze aard ontnuchtert door zijn glans;
   Verr' boven 't starrenvonklend praal-
      plaveisel van de azuren zaal,
Woont, die den teugel aller dingen
Met zachten zwenk weet om te dwingen,
   Wiens oogwenk leven schept en dood;
Die 't thands, de toekomst, en 't voorleden,
Met de eeuwenstroom der eeuwigheden,
   In éénen enklen blik omsloot.

   Maar, daar in 't ongenaakbre licht,
         Waar, voor Uw throon gestrekt,
         De Seraf 't oog bedekt,
   En siddert voor Uw aangezicht;
   Waar de ongeschapen heilzon blinkt,
   En 't al van Hallelujahs klinkt;
Daar, God, schouwt Ge op dit aardrijk neder,
Als vader, ons weldadig, teder,
   En vloeit ons zegen van Uw hand!
Daar, in 't gejuich der Hemelchoren,
Wilt ge ook den stervling bidden hooren,
   Den machteloozen slijkverwant.

Wie zijn wy, wriemlend wormgebroed,
         Dat Gy er 't oog op slaat,
         Voor ons den dageraad
   In blijde schittring rijzen doet,
   Voor ons den grond met bloemen strooit,
   Met rijpend goud onze akkers tooit,
Met sappig ooft de boomgaard zegent,
Uit wolken vruchtbre teelkracht regent,
   Het zaad in 's aardrijks boezem stooft?

Wie zijn wy dat Ge ons, zondenslaven,
De volheid kwist der duizend gaven,
Die onze logheid zwelgend rooft?

Wie zijn wy, dat, versmacht in 't leed,
Ons hart zich in 't geklag
Tot U verheffen mag,
En de opgeheven jammerkreet
Van uit het toegewrongen hart
U aan mag roepen in zijn smart?
Wie, dat Gy ons gehoor wilt geven,
Uw roede zelv ons opgeheven
Genadig matigt als Gy slaat;
Vergeving schenkt en schuldverschooning;
Ja straf verandert in beloning
Waar zich 't berouw in tranen baadt!

Wie zijn wy? - Stof en zichtbaar niet;
Maar - werkstuk van de hand
Die heemlen overspant!
Een drop; maar die der bron ontschiet,
Die hemel, aard, en zee doorvloeit!
Een vonk van 't vuur, dat eeuwig gloeit,
En nevens 't licht der Serafijnen,
Ter Uwer glorie door moet schijnen,
ô God, ô Welaâr van 't bestaan!
Ja wy, ook wy, met de Englenreien
Bestemd uw glorie uit te breien,
Wy bidden U, schoon duizlende, aan!

Wy smeeken te uwaart, en Gy hoort.
Geen stormend windgeblaas,
Geen raatlend wolkgeraas,
Dat de U gewijde beê verstoort;
Die, als de uit U gedaalde vlam[1],
Weêr opvaart waar zy oorsprong nam,
En, uit Uw hemelgeest ontsteken,
Door lucht en neevlen heen zal breken;
Niet op d'onzuivren adem drijft,

Noch in 't omweemlend overwolken
Der dampende aardsche jammerkolken,
Op luchtkringwalmen hangen blijft.

Gy hoort, ô ja, verhoort. - En wien?
My, nietig aardekroost,
Uit slechten klei gebootst!
My die Uw oogwenk niet verdien. -
Doch ja - het voorwerp hoe gering,
Waarvoor Uw Zoon zich 't stof omhing,
En tot ons eeuwig leedbevrijden,
Het wreedste jammer wilde lijden.
Gy, ja, verhoort ons zielsgebed.
Gy hebt Zijn offer aangenomen! -
Knielt, door Zijn bloed verloste vromen,
Wie in Zijn naam smeekt, is gered!

1827.

Eindnoten:

1 Op Elias offer, 1 Kon. XVIII.

Jezus intrede te Jeruzalem.*

□*δο*□ □ *βασιλεύς σου* □*ρχεταί σοι πρα*□*ς κα*□ □*πιβεβηκ*□*ς* □*π*□ □*νον κα*□ *π*□*λον* □*ι*□*ν* □*ποζυγ*□*ου.*

MATTH. XXI.

Niet op glinsterende wielen
Van een gouden praalkaros,
Niet in purpren Koningsdosch,
Niet op vlammensnuivend ros
Dat op pluim en zadel trotsch
Huppelt op geleerde hielen,
En, van bruischend bloed verhit,
Schuimend knabbelt op 't gebit.

* Vermaking, 24.

Niet omstuwd van lijfstaffieren
Met een schitterenden drom,
Onder 't tromp- en paukgebrom
Van een vorstlijk wellekom,
Zwevende den Hofstoet om
Met ontplooide feestbanieren,
In den praal der majesteit,
Maar in stille staatlijkheid.

Niet by 't myrrhe en mastiksmeulen
Onder 't krakend styraxblad
Dat in 't zwaaiend wierookvat,
Met een goudgevonkel spat,
Nadert hier zijn koningsstad
Op het needrig lastdiervenlen,
Davids langbeloofde zoon;
Hy, te groot voor aardschen throon!

De Idumeesche palmenmeien
Van een juichend vaderland
Zweven echter hand in hand,
't Galmt en juicht aan allen kant,
Oog en boezem blaakt en brandt;
Kleeders ziet men 't pad bespreien!
't Is de Vorst uit Judaas stam,
Die in 't zijne wederkwam!

Ja, door wanden, lucht, en dalen,
Barst het blijd Hozanna uit:
(Heil den grooten Davidsspruit!)
Dat het op 't gebergte stuit.
't Zegenend triomfgeluid
Davert door de Hemelzalen,
Waar het met het Englenlied
Voor Gods zetel samenvliet.

Klink' na zeegrijke oorlogstochten,
Pauk, bazuin, en veldtrompet,
Onder 't brieschen van 't genet,
Daar de vijand ligt verplet!
Groen' de lauwer om 't helmet!
Grooter zege wordt bevochten,
Waar de Leeuw uit Judaas bloed
Ter gewisse zege spoedt.

Met geen hartontzettend brullen,
Dat by 't manenschuddend hoofd
Lucht en wolkgespansel klooft,
En in 't boschgeruisch vergroofd,
Heel het wareldwoud verdooft,
Zal hy 't al met angst vervullen;
Maar, zachtmoedig en gedwee,
Aâmt zijn boezem zielenvreê.

Vrede brengt Hy, heil, en zegen,
By verwinning op de Hel.
Hy, beloofde Emmanuël,
Aller zegeningen Wel;
Hy het Godlijk Rijksherstel!
Geen ontzachbare oorlogsdegen;
't Hart, dat onderworpen lijdt,
Is het zwaard waarmeê Hy strijdt.

Hy, de Vorst van heil en leven,
Nam den mensch als broeder aan,
Om hun plagen te ondergaan;
Komt ze lijdend wederstaan,
's Afgronds macht in banden slaan,
Ons de onnoozelheid hergeven;
Hy, Verborger, komt den zoen
Met zijn eigen bloed voldoen.

Rijs, onbandige Aardverdelger,
Die de wareld overmocht,
Alles in uw band omvlocht!
Rijs van uit uw gloênde krocht:
En, afschuwlijk wangedrocht,
Albeheerschende Alverzwelger,
Dood en Hel, vereent u vrij,
Uw verwinnaar is naby!

Englen, die by 't morgenkrieken,
Met het heerlijkst juichgeschal,
Over 't needrig Herdrendal,
Over Bethlems lagen stal,
't Lied dat eeuwig klinken zal
Klapprend aanhieft op uw wieken,
Daalt, ô daalt hier met ontzag,
't Is uws Konings rijksfeestdag.

Van scharlakengloed omhangen,
Noch met goud of loverkroon,
Spreidt hy hier den Vorst ten toon
Die als Davids Heer en Zoon,
Op den Vaderlijken throon,
Isrels hulde gaat ontvangen.
't Is de diepste needrigheid,
Die hem tot de kruisdood leidt.

Aardrijk, val, ja val hier neder,
En gy, stof uit 's aardrijks schoot! -
Nimmer grootheid was zoo groot.
Vrijgekochten door zijn dood,
God werd uw natuurgenoot! -
Nimmer broedermin zoo teder,
Nimmer liefde, zoo volmaakt,
Heeft in menschenborst geblaakt!

Smelt tot water, stervelingen!
Gloeit en vlamt van vreugde en dank!
Zingt met meer dan Englenklank!
Lofzingt Jesses wortelsprank!
Heil is u, die mat en krank
In gewetens folteringen,
Hoofd en kniën nederbuigt;
Rijst van uit het stof en juicht!

Hy belaadt zich met uw zonden,
Met uw krankten, Adamskroost!
Wanhoop, Onmacht, Traagheid, bloost!
Zuchten, die benaauwdheid loost,
Ja verheft u, maar getroost,
Hy is Heeler aller wonden.
Hallelu-Jah! Hem zij eer!
Jezus zij mijn deel; niets meer!

1827.

Christen Paaschzang.*

Κ*ατεπόθη* □ *θ*□*νατος ε*□*ς ν*□*κος*.

PAULUS.

Geen zoon der aarde, ô God wien de Englen, neêrgebogen
En met de vleuglen als een deksel voor hunne oogen,
Vereeren, kan het hart in zangen uit het stof
Verheffen, maar verstomt in 't staamlen van Uw lof.
Gy echter ziet den dank, den wierook onzer zangen,
Ofschoon ze in nevels, ons omweemlend, blijven hangen,
Genadig aan; en zelfs de Seraf voor Uw throon
Mengt ze in zijn offerschaal, Uw Godheid aangeboôn.
Ach, zij mijn toon U niet mishaaglijk; moog hy vlieten,

* Vermaking, 31.

Uit vollen boezem als een levend water schieten,
En stroomen U ter eer', ô Heiland! - U ter eer'? -
Ach, 't denkbeeld drukt mijn ziel in zelfverfoeiing neêr.
Wie ben ik die u zou vereeren? - Neen, ô Vader
Der Eeuwigheid; neen, duld dat ik U knielend nader'
En, in mijn nietigheid, Uw lijden my herhaal!
Vergeef de driestheid van mijn poging, van mijn taal,
Zoo zij U 't feestlied, hoe onwaardig, opgedragen.

U zing, U viere ik dan; U zinge ik, roem der dagen
Die, na 't en merg en been doorschokkend 't i s v o l b r a c h t
Dat de aarde dompelde in een plotselijke nacht,
Als 't licht ten derden maal in 't Oosten werd herboren,
Het donkre hol des doods van Hemelglans zaagt gloren.
Volheerlijk was de dag toen 't eerste daglicht wierd;
Volheerlijk, toen onze aard met kruiden stond versierd;
Toen 's hemels lichten door het luchtuitspansel blonken,
't Azuur een akker scheen met verschgezaaide vonken,
En aarde en waterstroom met leven werd vervuld;
Toen 't eerste menschenpaar, bewustloos nog van schuld,
In 't bloeiend Paradijs elkaâr in d' arm gevlogen,
In 't onbegrijplijkst heil des levens opgetogen,
Versmolten in den dank hunn' Schepper toegeweld.
Maar heerlijk ook de dag, toen, door Uw kracht geveld,
De dood zijn banden zag verbroken, 't graf ontsloten,
En Jezus, in triomf op Hel en Helgenooten,
Het leven uit het stof hernemen ons ten heil!
Een heil, ô Godmensch, niet dan voor Uw sterven veil!
De rotsen scheurden by Uw doodsnik, de aarde beefde,
Natuur bezweek, de zon verduisterde, als Gy sneefde,
De dooden wandelden, in 's aardrijks hart ontrust,
En 't scheen, Natuur was zelfs het leven uitgebluscht.
Maar wie zal Judaas Leeuw, wie Isrels God bedwingen?
Een Simson doet, geklemd, de sterkste zeelen springen;
En meer dan Simson, meer dan mensch- of hemelkracht,
Lag hier gebonden, als een prooi in 's vijands macht.
Waakt, wachters! zorgt vooruit, gy schandre Farizeeuwen!
Hier ligt ontembrer dan de ontembaarste aller leeuwen.

Maar hoe! de Vrijheer-zelf van 't leven, 's Levens Vorst,
In 't graf? - Wat denkbeeld! - Ja. Hy heeft ons leed getorst,
Ons gruwzaam zondepak door dood en Hel gedragen.
Verlosten door zijn bloed, wat kunt ge? - Juichen? klagen? -
Doet beide, smelt in 't hart het een by 't ander in;
Zoo smelt Gods zondenwraak met teedre menschenmin.
Ja, juicht en klaagt: 't is plicht. Juicht in uw schuldverzoening,
De redding uwer ziel door 's Hoogsten wraakvoldoening;
Maar klaagt, beklaagt uw schuld die 't onbesmette Lam
(En ach, tot welk een prijs!) vrijwillig op zich nam!

Het vreeslijk uur was daar. De nacht van bloedzweetdroppen,
Van angstig voorgevoel en stikkend boezemkloppen,
Waarin zijn menschheid al 't verplettende onderlag
Van 's menschen schuld, kroop om; - en de akelige dag
Scheen dralende om het hoofd ter Oostkim uit te beuren.
Men durft Hem, afgetobt, voor Annas zetel sleuren;
Kajafas ondervraagt, verafschuwt hem; de Raad
Van Priesters doemt en vloekt en hoopt hem op met smaad;
Den Landvoogd wordt zijn dood oproerig afgedrongen.
Hy zwijgt en lijdt! Ja lijdt wat mensch- of Englentongen
Niet uit te spreken is. De geessel snerpt en snort
Door 't lichaam: ééne wond, die bloed en etter stort.
Ten Hoofdscheelberg gesleept en onder 't kruis bezwijkend,
Genageld aan dat kruis - en nog de Vrijheer blijkend,
Van 't Hemels paradijs beschikkende in genâ,
Voleindt Hy de offerand op 't aaklig Golgotha,
En 't graf ontfangt Hem. - Nacht by nachtbeurt wentelde over,
De rustdag was voorby. 't Hergroenend gras en lover,
Verbleekt, en op zijn steel bezwemen van den schrik
Die heel de schepping trof by Jezus stervenssnik,
Loeg by 't ontknopt gebloemt' een heldren hemel tegen,
Als voelde 't zich bewust van 's aardrijks nieuwen zegen.
Geen windtjen zuisde, en 't scheen of in dit morgenuur
Verwachtend uitzicht slechts de ziel was der Natuur.
Ook 't beekjen van de rots verbood zijn klarer wateren
By de algemeene stilte in haren val te klateren,
En de Echo van 't gebergt' verstomde. 't Wachtrental
Ziet starende op elkaâr wat hier gebeuren zal. -

Nu schudde de aarde op nieuw; 't verzegeld graf springt open,
De wachters vlieden, bleek, van doodsangst-zweet bedropen,
En de Englen dalen om het wonder aan te zien,
En d' opgerezen' Held hun hulde op nieuw te biên.
Daar rijst, daar stijgt Hy op, de Vloek- en Zondedelger,
Betemmer in den strijd van 's aardrijks alverzwelger,
Hy, Vorst des levens, brak de scherpte des gebits
Uit d' ijzren muil; de punt van de onontwijkbre flits,
En treedt hem, overheerd, in eigen boei geslagen,
Te pletter, onder 't wicht van Zijnen zegewagen
Die door de wolken snort. - Met bliksemend gelaat,
En verschgevallen sneeuw beschamend feestgewaad,
Verschijnt hier 't Englendom om hunnen Heer te groeten,
En kust, in 't stof geknield, de op 't kruis doorboorde voeten.

Maar 't vrouwenpaar genaakt, wier hart Hem teêrst verknocht,
Haar lijf- en zielarts in de grafspelonk bezocht,
Met lijkzalf toegerust en kostbre speceryen,
Om 't zielloos overschot heur laatsten dank te wijen.
Hoe is haar 't hart beklemd! hoe bevende is heur tred!
Hoe heel heur ziel verdiept in 't zwijgende gebed!
Hoe angstig naadren zy! als, onverwacht bekropen
Van nieuw bezwaar: ‘Helaas, hoe gaat ons 't doodshol open,
Wie wentelt ons den steen, den zwaren deksteen af?
Wat mannenkracht?’ - Doch hoe! reeds zien zy 't open graf,
't Is ledig! welk een schrik! - De Heer is weggenomen,
Dus roepen ze, ach! - Maar neen, leert de ijdle vrees betoomen
Ontzet u niet, roept hier een Engel: treedt vrij aan,
En ziet de plaats waarvan uw doode is opgestaan:
Hem houdt geen grafspelonk, geen lijksteen. - Ziet de doeken
Te saam gerold. In 't graf is 't leven niet te zoeken. -

Hier zweeg de Hemelgeest. Maar in een helder licht
Stond daar de Heiland haar nu kenbaar voor 't gezicht.
Maria! zegt Hy; en die stem vol lieflijkheden
Stroomde in ondenkbre lust haar boezems door en leden.
Zy vallen neder, en met de armen om Zijn voet
Geslingerd, bidden aan, op dees Zijn morgengroet!
Fluks, zelve onwetend van zich-zelven, juichen, weenen

En vliegen, als gewiekt, naar Zijne Apostlen heenen,
Wien nog de voorhang niet gelicht is van 't verstand;
En twijfel, wensch, geloof, in 't allernaauwst verband
Vereenen, wisslen, tot Hy-zelf zich in hun midden
Vertoont, betasten laat; erkennen; aan laat bidden;
Op nieuw weêr leeraart, en Gods zoenverborgenheid
Onthult, ontwikkelt, en in stralen om zich spreidt;
Aartsvaadren hoop, belofte, en wet en profecijen
Verklaart, en 't Christusschap, door eigen bloed te wijen;
En ze uitzendt in die oogst die Hy bereiden zal
Tot eindlijk eeuwig heil voor 't afgedwaald Heelal. -

ô Jezus, zalig hy! ter goeder uur geboren!
Ja, zalig die dat woord, die Godsstem, aan mocht hooren,
Om dwars door foltring, dood, en wat de Hel vermag,
't Heelal te buigen voor Uw Godlijk Rijksgezag!
ô Mochten we, onverwrikt in Uw beloftenissen,
Schoon wy de Apostelgaaf, den zichtbren Heilgeest, missen,
Ons allen, als Uw Krijgs- en Keurbende, in Uw kracht
Omgorden met dien riem[1] die Hel doorblinkt en nacht!
't Geschut des Ongeloofs op Uwen beuklaar keeren, -
De wareld by Uw woord, door Christenvoorgang leeren, -
En fier op 's levens pad maar met zachtmoedig hart,
In dankbaar plichtgevoel blijmoedig by de smart,
By Uw verborgenheên eerbiedig nederknielen!
Dit smeeken we, in Uw bloed, door U verloste zielen.
Geef Vrede met den God van heiligheid en wraak,
Geef vrede in 't weiflend hart; - en, by dees morgenwaak
Waarin we Uw weêrkomst op de wolken, hijgend toeven,
Stort Uwen balsemtroost by 't heelend zielbedroeven!
Ja, stort den vuurgeest die ons heiligt, op ons neêr,
En leven we U! - Ons-zelv' en de aardsche zucht niet meer.

1827.

Eindnoten:

1 Den riem der waarheid. Efezen VI, 14.

Simeon.*

□τι ε□δον οί □φθαλμοί μου τ□ σωτήριόν σου.
LUC. II, 30.

Uit maagdelijke moederarmen,
als eerstgeboren, God' gewijd,
Wordt Gy Uw' Vader opgedragen,
die één met Uwen Vader zijt!
Gy, hoop van Jacobs stamgenooten,
Ja Gy, uit Davids heup gesproten,
Wiens offer ons bevrijden moet:
Gy, zorg en Vorst der Englenchoren,
Als mensch, der sterflijkheid geboren,
Wordt vrijgekocht door tortelbloed!

Ja, Gy moest alle wet vervullen,
Gy, die de wet ontbinden gaat.
Gy Isrels hoop, de lang beloofde,
Gy, 't toegewijde vrouwenzaad,
U ziet de Grijzaart zat van dagen,
(U, die ons aller schuld zult dragen,)
En galmt de heilvertroosting uit:
'Ik mocht Uw zaligheid aanschouwen,
Wat zou my nu op de aarde houen;
'k Omving de ontloken Davidsspruit!

'Laat, Heer, my thands in vreê verscheiden:
wat zoude ik na dit uur op de aard?
Wat zoude ik 't vlijmend zwaard zien blinken
dat haast door 't hart der moeder vaart?
Reeds zie ik 't licht der heilzon rijzen,

* Vermaking, 40.

Den volken 't pad des levens wijzen,
En voeren ze in het spoor Zijns bloeds
U toe, ô Vader van den zegen!
Verzoening door dat bloed verkregen
Verheft nu 't graf tot zegekoets.'

Zoo spreekt hy. Neen; maar, door zijn lippen,
de Geest der Waarheid uit zijn borst.
Die ademt in orakelspreuken
terwijl zijn arm het Wichtjen torscht.
Hy sprak, en God verhoort zijn bede;
Zijn boezem juicht, hy gaat in Vrede,
En smelt in daauwende avonddrop;
De Zaligheid ontsluit haar kringen,
Tot nog bedekt voor stervelingen,
En neemt hem in verrukking op.

1827.

Bethlehem.*

Δόξα □ν □ψί□οις Θε□ κα□ □π□ γ□ς □ιρήνη, □ν ανθρέποις ε□δοκία.

Ontwaak, ô stervling! meng uw zang
Aan 't plechtig Englenlied:
Rijst tonen, rijst in Hemelklank,
Waar liefde, hartenvreugd, en dank,
Vereend in samenvliet'!

Uit 's Hemels hoogte klonk de zang
En daalde op 't aardsche dal:
De stem van 't lovend Hemelchoor
Klinkt lucht en veld en rotsen door,
En weêrgalmt overal.

* Vermaking, 43.

ô Vreugd! ô nieuwgeboren vreugd
Die de Englentong ontbindt!
Waar in de Hemel nederdaalt,
En 't ongeschapen heillicht straalt
Op 't Godlijk wonderkind!

De Hemelheiren staan verbaasd
En schittren meer dan ooit:
't Is vrede, 't is behoudenis,
Die Adams kroost geboren is,
De Godsraad werd voltooid!

Ja, glorie, eer, en dank zij God'
Zoo hoog de Hemel strekk'!
Hy schenkt aan de aard de Vrede weêr,
Genade daalt verlichaamd neêr
In Bethlems needrig vlek.

Treed toe, en kniel voor deze kreb,
Eenvoudig herdrental!
Erkent in dit, dit teder wicht
Dat hier op 't stroo in windsels ligt,
Die d' Aartswolf temmen zal!

Aanbid en breng uwe offers hier,
Gy, wierooktelend Oost!
Kniel, wijsheid van het Morgenland!
Knielt, wie den Vorstenturban spant,
En, aardsche Grootheên, bloost!

En gy, mijn ziel, naar 't heil versmacht!
Hier, aan dees maagdeborst,
Ligt Hy die 's Levens bron ontsluit:
Barst hier in dankvervoering uit,
Hier laven we onze dorst!

Ja, glorie, eer, en roem zij God',
Op de aard is 't zoen en vreê!
Juicht, Englen! Hemelscharen, juicht!
En gy, wier hart Hy zich betuigt,
Die met ons dankend nederbuigt,
Gaat voor, wy zingen meê!

1827.

Het verloren paradijs.*

Vervullet de aarde, en onderwerptse, en hebt heerschappy.
GEN. 1, 28.

Ja, 't Eden is voorby: de roekelooze hand
Heeft heil en leven op-geofferd aan de tand,
En kommer, krankte, dood, zijn 't geen ons is gebleven.
Vergeefs te rug gezien! Ons deel is lijden, sneven;
Niets meer. Rampzalig kroost van uit verdorven bloed,
Wat hoopt, wat wilt gy? Zucht, dewijl gy zuchten moet!
Het pak des aanzijns, ja, verplettert u de schouderen;
Wat zijt gy voor 't bestaan verschuldigd aan uwe Ouderen,
Wat deelt gy 't Telgen meê, om, kruipende over 't slijk,
Zich slaaf te voelen in zijn wettig Koninkrijk?
Gy, Heer des aardrijks, wien de scepter was verschuldigd,
Wien al 't gedierte op aard gelijk zijn Leenvorst huldigt,
Indien 't uw recht is en geen ingebeelde waan,
Waar is, waar bleef 't ontzag in uwen onderdaan?
Waar komt hyeene of leeuw zich krommen voor uw voeten?
Waar, pantherdier of draak u als zijn meester groeten?
Waar brengt hy u of hulde of schatting van zijn vlijt
Voor die bescherming op die gy hem schuldig zijt?
Neen, 't woudgedierte werd dien meester vreemd, onbandig;

* Vermaking, 63.

't Is voor dien Heerscher schuw, of vreeslijk en vijandig;
't Dorst naar uw bloed, en valt vermetel op u aan,
Om in uw ingewand den fellen klaauw te slaan.
Één onverzoenbre krijg, verdelgen en verwoesten,
Heerscht tusschen u en hen die u vereeren moesten.
Ook 't tamme dierenras ontbloot van wapenkracht,
Vliedt op uw naadring, schuw, onttrekt zich aan uw macht;
Geheel 't verband hield op, dat al wat leeft vereende,
En elke wezenssoort aan 't ander steun verleende:
De knoop, door God gelegd (behoefte, liefde, ontzag,)
Werd opgelost, en 't snoer verwaaide als nietig rag
Dat op de winden drijft. Ja, de algemeene moeder
Verschaft u slechts door dwang het zuur te winnen voeder.
't Is alles om u haat en afschrik, waar ge u keert;
En, heet dit koning zijn die 't wareldrond beheert!

Neen menschenkind, gy zijt die Vorst niet meer der aarde.
De zonde, 't kankrend kwaad dat ziel noch lichaam spaarde,
Ontthroonde, ontadelde u, verstiet u van uw rang,
Ontwrong uw vuist den staf en breidel van 't bedwang,
En 't weerloos lichaam krimpt voor kou en zonnestralen,
Ten prooi aan duizenden van onopnoembre kwalen,
Waarvoor u 't aardrijk als uit deernis (ach, om niet!)
Van uit haar moederschoot slechts bittre spruitsels biedt.

Ja, één, één voorrecht bleef! Erkent het, stervelingen.
Nog heft ge 't oog om hoog naar d' oorsprong aller dingen;
Het oog! ach waar 't het hart -! Uw helderheid van geest
Behoudt u in den rang voor 't onvernuftig beest:
Uw kracht is in 't verstand, in 't stralend licht der reden,
Wees moedig op die bron van uw voortreflijkheden!
Nog zijt ge een God op aard by 't oovrig schepslendom,
En (wilt ge) voert uw schrik by 't gruwzaamst ondier om;
Verandert 's aardrijks schors, schept akkers en waranden,
Velt wouden, dwingt den stroom en sluit hem in uw banden.
De dorre onvruchtbaarheid vliedt waar ge u nederzet,
En 't dorstend runddier gaat in 's boschleeuws den te wed.
De logge walvisch schuile in 't ongenaakbre Noorden,
Gy wilt, en 't schrikgedrocht geeft d' adem op uw boorden;

De wind, in uw gareel, gehoorzaamt aan den toom,
En de onafzienbre zee bevloert gy als een stroom.
Hier rooft gy 't ingewand uit 's aardrijks diepste kolken,
Daar rukt ge in arren moed den bliksem uit de wolken,
Bestijgt door sneeuw en ijs der adelaren nest,
En - smelt den morgenstond in 't avondtelend West.
Ja de Elementen maakt ge uw dienaars, op uw wenken
Gedienstig. - Trotsaart, beef! leer, wat gy zijt, gedenken!

Hoe heerlijk (Hemel!) waar nog zelfs in dit verval
De staat des stervlings, Heer van 't ondermaansch Heelal,
Waar 't harte slechts tot U, zijn Schepper, opgeheven,
En mocht het niet aan de aard en eigen wil verkleven! -
Ja; viel hem, wettig Vorst, de scepter uit de hand,
Hy nam ze en won ze weêr, maar thands als dwingeland.
Beseft hy 't, die zijn leen aan U verheergewaadde,
Dat alles 't uwe, en hem slechts gift is uit genade?
Of durft hy trotsen op zijns meesters vrije gaaf,
Hy, vuigen driften en der aardsche boosheid slaaf!
Leeft, leeft hy om zijn God te danken, lof te bieden,
In 't onderworpen hart de zelfheid uit te wieden,
't Verstikkend onkruid dat een wis verderf bereidt?
Is de afval niet de vrucht der gruwbre ondankbaarheid?
En wordt, zoo 't zinlijk hart niet dag aan dag verbeestlijkt,
't Onstoflijk deel niet steeds verlichaamd en ontgeestlijkt.

Keer, stervling, tot uw God die u den adem schonk,
U 't hart verwarmde door de onschatbre levensvonk,
En 't hersenweefsel kneedde om Hem als God te erkennen.
Hy doschte uw schoudren niet met steigrende arendspennen
Om in een hooger kring te waden door de lucht,
Maar vormde u 't harte tot een meer verheven vlucht.
Wat kruipt ge? hef u op door 't zichtbre; blijf niet hangen
In 't stoflijk; hef u op waar lucht noch dampkring prangen,
En 't logge lichaam niet meer aantrekt! Menschenkind
Wiens adem en wiens bloed verwaassemt in den wind,
Maar, stofloos door den geest vermaagschapt in den hoogen
Met Englen, voor den throon der Almacht neêrgebogen;
Met hun bestemd om, thands in 't stofkleed en hierna,

Te deelen (nevens hen) in 't blijd Hallélujah!
Gevoel, erken, betracht, vervul die Heilbestemming,
En schud de koorden af der aardsche zielsbeklemming:
Uw Heiland baande u 't pad ten hemel door Zijn bloed,
Uw Eden wacht u weêr, 't verlorene is vergoed.

1827.

De Jordaan.*

Gy, roem der nederige vloeden,
Gematigd bruischende Jordaan,
Die met geen landverheerend woeden
Van Hemelhoog gebergt' komt spoeden,
Maar zachte golfjens rolt tot effen waterbaan!
U groet ik, die by Gihons ruischen
Den Tempelheuvel langs komt bruischen,
Zijn welsprank in uw arm omvangt,
En aan wiens naam en helle wateren
Het eeuw- aan eeuwental doorklateren
Van duizenden van wondren hangt.

Hoe staat me uw splijtend nat voor oogen
Wanneer Aärons priestrenstoet
In statierijen opgetogen,
Bewolkt van Jaöos Alvermogen,
Zijn Bondkist droogvoets droeg door uw ontzetten vloed;
Daar, in uw zandkil afgetreden,
't Bazuingeschal door heilgebeden
Aan feest- en zegezangen mengt,
En gy uw ingetoomde baren
Tot muren heft voor Jacobs scharen,
Die Gy in 't land des zegens brengt!

* Vermaking, 86.

Hoe zie ik u de golven scheiden
Waar Gods profeet zijn mantel zwenkt,
En hem den overtocht bereiden
Waar Karmels heuvels hem verbeiden,
En 't hooge Godsbesluit tot nieuwe plichten wenkt!
Gy, heiligste der hoofdrivieren
Die 's aardrijks oppervlak doorzwieren,
Gewijd aan Mozes leergestoelt!
Maar hoe, als in uw zilvren plasschen
De Dooper 't Godlijk hoofd zal wasschen,
En gy het vlekloos lijf omspoelt!

Ik weet: Geen plaats, waar Jezus treden
Zijn heiligheid heeft ingeprent!
Vergeefs, in 't spoor van Zijne schreden,
Door 't puin van lang verwoeste steden,
Gants Palestina door- en weder door-gerend!
Aan 't wangeloof ten prooi geschonken,
Verglommen daar de laatste vonken
Van 't licht dat in uw kim ontgloor;
En 't blinkt (zij u de roem gegeven!)
Zoo verr' er wind en golven streven,
Euroop en half het aardrijk door.

Maar echter wat herinneringen!
Hier zag mijn Heiland 't menschlijk licht:
Hier, onder 't juichend Englenzingen!
Hier brachten vorstlijke Oosterlingen
Hun hulde en offergaaf aan 't God- en Vorstlijk wicht: -
't Was ginds, dat Ouderlijke zorgen
Hem voor des Dwinglands zwaard verborgen: -
Hier toonde Hem de Dooper aan
Als 't Godslam dat voor ons zou bloeden,
En Adams zondenval vergoeden,
Met aller zondenlast belaân.

Hier bogen Thabors, Karmels, toppen
Voor Zijnen Goddelijken voet.
Hier, waar thands braam en distels knoppen,

Hier, vloeide 't van de zegendroppen
Van Zijner lippen daauw, Zijns boezems hemelvloed.
Hier heft de Kruisberg voor mijne oogen
Zijn heuvelvlakte naar den hoogen,
Waar 't hemelheilig bloed op vloot!
Hier stroomde en gudste 't uit Zijn wonden,
Ten zoen, ô God! voor mijne zonden,
En stierf Hy d' allerwreedsten dood!

Doch wat, wat zoeke ik naar die plasschen
Daar uitgegoten over 't zand;
'k Zal daar geen spoor daarvan verrassen;
'k Ben in die heilfontein gewasschen,
Doorvloeit, doorstroomt zy niet ons dierbaar Vaderland?
Ach, waar Uw naam wordt aangebeden,
Onze onmacht by Uw zoen beleden,
Daar vloeit het in den zuivren Doop.
Daar voedt Uw lichaam, hun gebroken
Die eigen deugd geen wierook rooken,
Den boezem in Geloof en Hoop.

Ach, Heiland, in wiens naam we aanbidden,
Gy onze Heiland, God, en Heer!
Wees met Uw Heilgeest in ons midden,
Waar, hoe omhecht met distelklidden,
't Zich-zelf bestrijdend hart zich opheft tot Uw eer!
Hier, waar Ge Uw kudde hebt verzameld,
Waar de eenvoud nog Uw lofzang stamelt
Met teedren kinderlijken mond;
Het bukkend hoofd met graauwe hairen
Uw naadring in 't gemoet' mag staren;
Uw Woord zich onvervalscht verkondt:

Hier blijven, Filozoofsche logen
En halsstark Ongeloof ten spijt,
En hart en kniën U gebogen,
En, van geen dwarrelgeest bewogen,
Wat Neêrlandsch bloed doorstraalt, aan U-alleen gewijd.
Voor Uwen naam zij 't al geleden!

Voor dien was 't dat de Vaadren streden:
Dien zogen we uit de moederborst.
Ach! laat geen dolik 't zaad verstikken,
Uw oogst in zaalger oogenblikken,
Waarin we U wachten, Levensvorst!

Wy weten 't: alles zal verdwijnen:
't Verderf moet groeien om ons heen.
Maar, moeten we in verdrukking kwijnen,
Wy zien op 't uur van Uw herschijnen,
En Gy die zalig maakt, Gy zaligt ons 't geween.
Ja, 't zij wy neêrgebogen lijden,
Het zij we ons in Uw heil verblijden,
Gy zijt de rots van onze ziel;
En wat Uw hand heeft aangegrepen,
Zal Hel noch Wareld met zich sleepen.
Nooit iets wat aan die hand ontviel!

1827.

Op een kerkhof in Duitschland.*

Δε□ γ□ρ τ□ φθαρτ□ν το□το □νδύ σασθαι □φθαρσίαν.
PAULUS.

Wat wil die grond, met naalden, zuilen,
Gedenk- en merksteen overdekt?
Wat houdt hy in zijn boezemkuilen,
Dat zoo veel staatlijke aandacht wekt?
En wat, by deze praalverspreiding,
Wat wil die stootende onderscheiding,
Dat, wat men hier met beeldwerk eert,
Daar ginds, onachtzaam weggezonken,

* Vermaking, 103.

Niet met het minste blijk mag pronken,
   Maar ongekend in de aard verteert?

Ach, stof is 't; stof, uit stof gerezen
   En wederom vergaan tot stof:
Één stof van beenders, aders, pezen,
   En nu, van 't grasjen in den hof.
Ach, daaglijks zaagt ge, ô mensch, uw leden
Zich met vernieuwend stof verkleeden,
   En 't oude onmerkbaar afgeschud:
En wat 's uw lijf dan kruidhofbladeren,
Wat, bloed en vochten in uwe aderen,
   Dan plantsap, 's Winters uitgeput? -

Ja, laat het met den wind verwaaien,
   In 't alverslindend vuur vergaan,
Den balg van zee- of wouddier paaien;
   Wat gaat ons 't nutloos pak meer aan!
't Moet, dit 's 't bestel des Ongezienen;
In 't stofrijk duizendvoudig dienen,
   Maar 't is geen eigendom van één.
Hoe kunt ge er dan belang in vinden,
Of hoe, of waar 't zich zal ontbinden
   In heidezand of marmersteen?

Doch, wat van 't zielloos lichaam worde,
   't Zij 't roof van vuurvlam wierde of golf,
Of stormvlaag 't door het luchtruim snorde,
   Of de aarde 't in heur boezem dolf;
Gants te onrecht zou de losheid meenen,
Het ware in enkel niet verdwenen.
   Neen, 't stofklein zaad bewaart de plant;
Ook 't ware lichaam, dat geene oogen,
Geen handen zien of tasten mogen,
   Houdt zelfs in 's Doods verwoesting stand.

In 't doodstof blijft een kiem van leven
   Verborgen tot Gods adem blaaz:

Ja, Hy zal 't eens weêr wasdom geven;
  Maar niet uit dit der wormen aas.
Wat stelt m' in 't ijdle schijnomwindsel
Dat onvernielbre stofbeginsel,
  't Geen by de sloping van 't heelal,
Wen de Engelen-bazuin zal galmen,
(Als 't zaad in de uitgeschoten halmen,)
  Ons 't lichaam weêr vernieuwen zal?

Dat stofbeginsel, onverganklijk,
  En door 't gewormte nooit verknaagd,
Van 't zichtbre lijkstof niet afhanklijk,
  Ontspruit wanneer die morgen daagt.
Dat zal, weêr opgewekt ten leven
Om Jezus in 't gemoet te streven
  Wanneer Hy op de wolk verschijnt,
Weêr uitgebreid in andre leden,
Zich met geene aardstof meer omkleeden
  Die altijd wisselt en verdwijnt.

En wat, wat zal by dat verrijzen,
  Ons pracht van graf of lijksteen zijn?
Wat zal zy, dan een trots bewijzen
  De ziel tot schaamte of wroegingpijn?
Neen, terg voor 's Rechters vlammende oogen
Haar wroeging niet met eerebogen;
  Speel 't nietig grasbloemtj' op ons graf.
Weg tomben, zuilen, schriftgraveersel,
En leg by 't aaklijk wormverteersel,
  ô Mensch, de trotschheid eindlijk af!

1827.

Rust.*

Δε□τε πρός με - κ□γ□ □ναπαύσω □μ□ς.
MATTH. XI, 28.

Waar, waarom, hoogstgenadig God,
Weêrzet zich mijn gemoed,
Weêrstreef ik Uw Voorzienigheid,
Zoo eeuwig-wijs en goed?

Ik weet, mijn ziel is overtuigd,
Dat in mijn eigen hart
De jammerlijke bronaâr ligt
Van alle levenssmart;

En (tegen eigen zelfgevoel
En overtuiging aan,)
Wil uit het duister dal des doods
Het zonlicht op doen gaan! -

Geen honig, neen, uit alsemstruik!
Geen blijde druiventros
Die 't dorre hart verfrisschen mag,
Uit heesters van de rots!

Bewondre wie of wil of kan,
Het oogbeguichlend schoon,
't Geen in 't verganklijk schepsel blinkt; -
't Geen kunstvlijt spreidt ten toon! -

* Vermaking, 118.

Vermaak hen rijkdom, overvloed,
   En al de lust der Aard!
Ja, wat ooit zintuig streelen mag,
   In één genot vergaârd!

't Vliegt alles weg als nietig stof
   Dat op de winden drijft;
't Is al, een korte nachtwaaks droom
   Waar zelfs geen spoor van blijft.

't Voorleedne heeft geen vat voor ons,
   En 't werklijk, wat het zij,
Hoe ongeduldig ook verwacht,
   Is in een wenk voorby.

Ach, eens voorbygegaan, is 't niets,
   Dat voorwerp van verlangst!
En tot verkrijging van dat niets
   Was 't hart zoo lang beangst.

Ga, dwaas, sprei netten voor den wind,
   En vang de leêge lucht!
Jaag op den grond uw schaduw na,
   Die altijd vóór u vlucht!

Neen; 't geen niet afhangt van uw wil,
   Hecht daar uw hart niet aan;
Maar zoek wat niets u rooven kan,
   Wat nooit u kan ontgaan.

Wat geeft al 's aardrijks overvloed
   Den stervling troost of baat.
Zoo, na een duimbreed levensduur
   Zijn ziel verloren gaat?

Neen, wijzer hy, die 's levens stroom
   Door vruchtbare akkers leidt,
En in de oprechte vrees voor God
   Zijn pad met weldaân spreidt!

ô Wenscht gy in dit aardsch verblijf
   Een onverzuurbren smaak
Van 't ons hier toegelegd geluk,
   Een wezendlijk vermaak;

Ban alle vrees en zorgen uit,
   Bepaal uw wensch alleen
By 't geen in uw vermogen staat,
   En 't voorschrift van de reên.

Zoo drift of roekelooze zucht
   Haar wet te buiten streeft,
Ach, onrust, jammer, wrevel, pijn,
   Is al wat gy beleeft.

Maar zoekt gy voor 't steeds woelziek hart
   Volkomen zielenvreê,
Zoek Christus! Christus, ons gekruisd,
   Brengt alle zielslust meê.

Hoe zalig, ach! hoe zalig hy
   Die tot dit heil geraakt:
Heil, dat alle andre vreugd op aard
   Tot laffe walging maakt!

Die gadert honig van de rots,
   Perst balsem uit den steen,
En sluit in 't hart een dierbrer schat
   Dan ooit de zon bescheen.

Ja, zalig die dees parel wint
Van onwaardeerbren prijs!
Deze aard, van niets dan doornen vol,
Is hem een paradijs.

FLORENTIUS VOLUSENUS latijn vrij gevolgd.
1827.

Eeuw.*

- Malignum
Spernere vulgus.
HORATIUS.

De moed zij vast, de boezem rein,
En dan, barst uit, gy Zangen!
Klinkt bozen tijd en wareld door,
Dat aard en vrije hemel hoor';
En waar ge uw fieren toon verheft,
Laat wreevle snoodheid zoo 't haar treft
De spijt in 't hart ontfangen! -

De borst zij rein, de moed zij vast,
En laat de snaren klinken!
En grimm' de nijd, en schuim' de haat,
In 't grijnzend hart, op 't woest gelaat! -
De boosheid, hoe zy bruisch' en woed',
Ontbreekt het steeds aan kracht en moed;
Zy moet, zy zal verzinken! -

Deze Eeuw zal nooit de mijne zijn;
Ach, rees in 't eind de mijne!
Die Eeuw waarop mijn uitzicht staart,
Die in mijn hart zich openbaart!
Geef, Heiland, 't zij mijn oog haar ziet,
Of 't rijzend kroost heur heil genict',
Geef, dat zy haast verschijne! -

* Vermaking, 133.

Ach, dragen wy die Eeuw in 't hart,
Dat Rijk van Hemelkennis!
De borst zij rein, en vast de moed,
En de Almacht leeft die wondren doet;
Zy heeft het morgenuur bepaald,
En als die blijde Heilzon straalt,
't Is uit met Godsdienstschennis!

1827

Geluk.*

't Was Bloeimaand, en by 't ochtendgloren
Doorwandelde ik de bloemengaard.
't Lachte alles, als op nieuw geboren,
Maar 't hart was in mijn borst bezwaard.

't Gevogelt' tjilpte en kwinkeleerde,
En 't bietjen snorde om tulp en roos,
En gans en vijverëend spanceerde
By 't vorschmuzyk uit lisch en kroos.

Kan God (dus sprak ik), zoo weldadig,
Dus alles zeegnen wat er leeft;
En ons, zoo hard en ongenadig
Onthouden, waar ons hart naar streeft:

Gy meldt my, velden, boschchoralen,
En alles wat uw aanzijn smaakt;
Waar is voor my 't geluk te halen,
Waar 't smachtend harte zoo naar haakt?

* Vermaking, 135.

Wat wiek had, fladderde om my henen,
En 't windtjen piepende uit het riet,
Riep, zuchten menglende in mijn weenen,
Voor u, ô mensch! bestaat het niet.

'k Vroeg L i e f d e , die zoo zacht, zoo teder,
Zoo rijk in lust, zoo zalig scheen;
A c h ! borst zy uit, sloeg de oogen neder,
En 't andwoord was een bloot geween.

'k Zag 't lijdenzalvend M e d e l i j d e n ,
En vroeg haar balsem voor mijn wond:
Zy treurde, ja, maar 't heilverblijden
Was niet het geen ik by haar vond.

'k Vroeg V r i e n d s c h a p . Vriendschap, min bewogen,
Zag me aan; maar 't andwoord dat zy gaf,
Was: ‘Duizend zochten 't, maar bedrogen;
‘Wie 't vinden mocht, rust lang in 't graf.

'k Vroeg D e u g d . Zy zuchtte, zweeg, verlegen;
In 't eind, met wangen, nat beschreid:
‘Bedroogne,’ nokte zy my tegen,
‘Mijn naam is slechts B o e t v a a r d i g h e i d .’

'k Zag de O n d e u g d moedig tot my treden;
‘Zoek,’ riep zy, ‘zoek 't geluk by my.’ -
Maar 't kleed ontviel de ontvleeschde leden,
En 'k gruwde van de helharpy.

'k Trad tot de D o o d , met diep ontroeren.
‘Ja,’ sprak hy; ‘'k eindig d' aardschen druk;
‘En, wien 't Geloof me in d' arm wil voeren,
Dien breng ik over naar 't G e l u k .’

1827.

Gevolgd naar het Engelsch van
Dr. HEBER, maar met verandering.

Opwaart.*

De Hemel is des Heeren, maar de aarde
heeft Hy der menschen kinderen gegeven.

Ps. CXV, 16.

Ach, had mijn schouder arendswieken,
Maar met een uitgebreider zwang,
Ik vloog van 't blozend Morgenkrieken
Niet om naar 's Avonds ondergang.
Ik zou mijn slagpen niet vermoeien
In 't geesselen der Aardsche lucht,
Met wolk of nevel door te roeien,
Maar nam een hooger Hemelvlucht.
Op de ontoegangbre steenrotstoppen
Richtte ik my geene slaapkoets toe,
Noch zag door sneeuw of regendroppen
Mijn oog op 't steengeithupplen moê.
'k Zou wars van 't woest en kermend woelen
Van mensch en dier op 's aardrijks korst,
In vlietende ether 't hoofd niet spoelen,
Noch lessching zoeken voor mijn dorst.
Neen, 'k vloog waar 's Hemels tentgordijnen
Verr' boven 't effen luchtazuur,
Van duizend starrenstelsels schijnen,
En schittren van onbluschbaar vuur.
Ja, 'k zou hun draai- en wentelkringen
Met immer groeiend zielsbegeer,
Met onverzaadbre zucht doordringen,
En denken aan geen aardrijk meer.
'k Zou 't voettapijt der Englenchoren
In toom- en breidellooze vaart
Met opgesteken hals doorboren,
Waar 't eindige aan 't oneindig paart!

* Vermaking, 140.

Ik zou - Ach stervling, zoo vermeten!
   Wat zoudt gy, altijd onverzaad,
U-zelf, uw aart uw plicht vergeten,
   Daar 't hart van loutren hoogmoed slaat?
Wat zoudt, wat wilt, wat kunt gy wenschen
   In 't voos gezwollen, ijdel hart,
Dan strikken breien, koorden trenssen,
   Waarin ge uw eigen ziel verwart?
Leer in dit aardsch en neevlig duister
   Den glinster van de Godheid zien,
Tot vatbaarheid voor hooger luister
   U ruimer uitzicht aan mag biên.
Wat zoudt ge in stout en roekloos brallen,
   Verhit door ijdlen hersenwaan,
Met Lucifer onredbaar vallen
   Om nooit (ach nooit!) weêr op te staan?
Keer in u-zelf, zie daar de wareld
   Die ge onderzoeken moogt, ja moest!
Zie die van de onschuldglans ontpareld,
   In schuld verwilderd en verwoest.
Leer, leer u-zelf inwendig kennen
   En afschrik koestren voor u-zelf.
Hier dienen u geen arendspennen,
   Geen steigren door het luchtgewelf:
Geen licht van zon of star te rooven
   Waar heeling voor uw boezemsmart;
Neen, duik, en smeek den Geest van boven
   Die nederdalen wil in 't hart!
Gods Zoon kwam in de menschheid neder,
   En schoot ons stoflijk lichaam aan
In liefde, meer dan menschlijk teder,
   Ja, die geen menschheid kan verstaan. -
Niet opwaart (neen) met brandende oogen
   Waar trots en eigenwil in blaakt;
Maar, nederwaart in 't stof gebogen,
   En trots en eigenwil verzaakt!
Verneedring voegt ons, stofgenooten,
   In dees benaauwden zondenklem;
Geen andre wieken aangeschoten

Dan van Geloof en Hoop op Hem!
Hy bracht ons redding, Hemel, leven;
Hy Englen-, meer dan Englenheil!
Maar de aardsche draaikolk uit te zweven
Is aan geen aardschen hoogmoed veil.
Neen, opwaart slechts in zelfverzaking,
In onderworpen lijdzaamheid,
In 't smeeken tot een heiligmaking
Die ons ten Hemel tocbereidt!
Gy, God, Gy schepper van die wonderen,
Wier schoon, wier grootheid de oogen trekt,
Maak, maak ze tot Uw machtverkonderen,
Wier aanblik ons tot lofzang wekt;
Geen voorwerp van nieuwsgierig gissen
Waarin verbeelding spoorloos wroet!
Ontzien we in uw geheimenissen
De hand die Godlijk schept en hoedt!

1827.

Scheepvaart.*

Utinam nec unquam Pelii nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessala!

PHAEDRUS.

Gewimpeld water-burgkasteel,
Dat hobblend op de rug der wankelende baren,
Der winden adem weet in 't holle zeil te gaâren!
Wat kruist ge Warelddeel aan deel,
Om specerygeur, goud, robijn, en diamanten,
En wat op Vaderlandsche kust
De dartle weeldelust steeds verder voort mag planten

* Vermaking, 169.

Ten koste van gemoed en rust?
Neen, 't is geen vrucht van 't veld, geen mijn- of berggeplonder,
't Is zielverderf en gif; 't is Volken ondergang
Dat ge in uw buik verbergt, en de Afgrond juicht van onder
U toe, en 't golfschuim bruischt van zijn triomfgezang.

ô Gy wiens God in 't goud, wiens roem bestaat in 't blinken
Van nietige aardstof, Handelgeest!
Wat deedt ge al volk by volk in hun verdelging zinken;
Waar zijt ge niet de val van zede en deugd geweest!
Ja, Overvloed en Pracht en Weelde zijn uw telgen,
Met de in onmatig rustloos zwelgen
Onstoorbre Winzucht, Overdaad,
En 't monster Heblust, nooit verzaad,
En zweepen 't hart tot woede, ontsteken laaie vlammen: -
Die grijpen vrede en welvaart aan;
Dan steken stormen op, uit dampen opgestaan:
Dan storten, door geen kunst, geen dijken, in te dammen,
Geheele zeën in met bruischenden orkaan.
Dan vliedt ge, Onnoozelheid, 't heelal ten spot geworden,
En de eerlijke Eer ligt door vermetelheid vertreên;
Der Onschuld loof en vrucht verdorden,
En list, geweld, en roof, zijn 's levens steun alleen.
Ach, dat de bijl in 't middernachtlijk woud,
Om voor te ploegen door het zout,
By 's Warelds heldrer morgendagen
Geen wijdgetakten eik, geen spichtig dennenhout
Op breeden wortel neêrgeslagen,
Maar afgedorde tak en graauwverschrompeld blad
Het huislijk vuur, in vlugge vonken
Van uit den harden kei geklonken,
Op stillen haard gevoedsterd hadd'!
Men waagde dierbre menschenzielen
Op geen den wind betrouwde kielen.

Men spilde in verr' gezochte nacht,
Of beenontmerglend zonneroosten,
In dompig West of blaakrend Oosten,
Geen duur, onschatbaar bloed voor pracht!

ô Hadt ge in vollen zin uw heilstaat mogen kennen,
Eer 't doek ontaardde in vooglenpennen,
Gy, al te zalig Voorgeslacht!
Ach dat in uwen lindenlommer
Mijn kinderwiegjen had gestaan;
Wat neevlen van verdriet, wat gruwbre vlijm van kommer,
Waar nooit my over 't hoofd, en nooit door 't hart gegaan!
'k Had vrij in 't grazig dons mijn leden
Gerekt, en op den halm een needrig lied gekweeld;
En de eenvoud van oprechte zeden
Had steeds mijne aadren doorgespeeld!
'k Had meê niet angstig moeten slaven
Op 't pad van eer; of 't schaamle brood
Van uit den dorren steengrond graven,
Die niet dan distels in zich sloot;
Mijn lippen aan geen water laven,
Dat uit vermodderde ader schoot.
'k Had vrolijk, op vernoegde wijzen,
Met leeuwrik, vink, en filomeel,
Den God der Schepping mogen prijzen
Met door geen leed verworgde keel.
'k Had voor het leven uit mijn leven,
Mijns stamhuis laatste en dierbre spruit,
In 't wolkend uitzicht niet te beven
Nu 't overneveld oog my sluit;
Maar 'k lei' mijn hoofd, bevrijd van zorgen
En lachende, op de grafzoô neêr,
En riep: Vaarwel tot aan den morgen!
Die toch, in 's Almachts schoot verborgen,
Brengt dierbre Gade en Kroost ons haast in de armen weêr.

Doch ja ook nu, Gy, Alvermogen!
Gy schept me een uitzicht in die nacht.
Gy opent, hoe bezwaard, deze oogen,
By 't kale hoofd met sneeuw des ouderdoms bevracht.
Ja, 'k zie Uw dag, Uw Heildag klimmen!
Daar rijst, daar stijgt hy uit de kimmen;
Daar zinken nacht- en nevelschimmen;
't Is licht! mijn hoop, mijn Heiland, daalt!

Mijn kroost, Zijn oog zal u bewaken
By 't vuurgespuw van Helsche draken:
Blijf slechts den wareldschijn verzaken,
Zijn woord is 't waar het hart gerust in ademhaalt.

1827.

't Aardsche schijnschoon.*

Ja heerlijk blinkt de ontwaakte morgen
Als 't nieuwherboren licht uit de Oosterkimmen treedt,
Gebloemte en veld en beek met nieuwen glans bekleedt,
Het bosch met wildzang vult, en de aard met drupplen zweet
Besproeit, van steeds vernieuwend leed
En altijd nieuwe last van steeds vermeerde zorgen,
By schijnbaar lustgenot waarin men zich vergeet,
Of, leert men 't kennen, dubbel wreed.

Ja lieflijk valt by 't avondgraauw
Een, na verhitting, koele daauw
Op 't afgematte lijf en de uitgeputte leden
Van wie naar 't koestren hijgt der rust;
Die, als van uit een wolk van balsem neêrgegleden,
Bedwelmingdroomen schept van schijnbre lieflijkheden,
Waar 't prikklend zelfgevoel in sluimring door gesust,
Zich van geen smarten is bewust,
Maar 't ijdle schijngenot voor zijnen afgod kust:
Ja, mooglijk zich in waan een meer dan Hemelsch Eden
Uit loutren luchtgreep weet te kneden,
En pijnigt met door 't hart zich opgedrongen lust.

* Vermaking, 186.

Dit, stervling, dit zijn uw genoegens!
Gy aardworm, wroetende in dit ongenietbre slijk,
Dit 's wat u 't zelfbedrog zoo heerlijk stelt ten prijk!
In dezen schaduwzweem van schatten zijt gy rijk;
't Is alles droom of droomgelijk,
En de (ach, zoo kostbre) vrucht van heel een leven zwoegens
Zinkt weg, uw eigen niet ten onmiskenbren blijk,
Naar aller hersenschimmen wijk.

Ach, al 't genoegen van ons hart
Bestaat in 't ongevoel van smart:
Dit tracht verbeelding steeds met bloemen op te sieren,
Het eigen zelfbesef ten spijt.
Hier vlecht ge palmen voor en kransen van lauwrieren:
Met in dien doolhof van verbijst'ring rond te zwieren,
Verbergt ge, ja ontkent u-zelven wat ge lijdt,
En roemt schoon oog en boezem krijt,
Terwijl u 't zielsgevoel het guichelspel verwijt;
Verteert, om 't waanbedrog den vrijen toom te vieren,
Uw eigen bloed en merg en spieren,
En gaat in 's levens schijn 't waarachtig leven kwijt.

Leer, ja, leer elke gaaf genieten
Die de Almacht schenkt; ja smaak ook 't lachen der Natuur.
't Is 't werkstuk van Gods hand; 't gehoorzaamt Zijn bestuur;
't Verkondt Zijn roem aan 't oog by elk vervliegend uur;
Maar 't wacht op 't alvernieuwend vuur,
Om uit verdelgings asch verheerlijkt op te schieten,
(Vlamschittrend Tempelhof voor stroo- en riethalmschuur)
In Hemelsch schoon, en vasten duur.

Zoo thands een zoete heulsaps teug
Het hart een oogenblik verheug',
't Is gif voor 't krank gestel, die zoetheid in te zwelgen.
De dwaas verberg' zich-zelv' zijn kwaal
Die, kankert ze eens in 't hart, geen eind heeft dan verdelgen;
Gy, kent u-zelf, dit Niet, gevallen Adamstelgen!
De Wareld reikt u niets dan Circes tooverschaal;
Gy, smeek een Heilgenadestraal! -

Daar ze omstuift op haar kar van Helschen zegepraal,
Ontwijk de stofwolk die u opgaat van haar velgen.
En, Christnen, Vaderlijke Belgen,
"Verlos me uit deze dood!" zij steeds uw hartetaal!

1827.

Arion.*

- Tergo Delphina recurvo
Se memorant oneri supposuisse novo.

OVIDIUS.

Aan de hand des Moords ontkomen
In de stroomen
Op den duikenden dolfijn,
Zonder by 't gegrim der baren
Levenbergend strand te ontwaren,
Klinken eens Arions snaren,
Onberoerd by doodsgevaren,
Zorgloos wat zijn graf moog zijn.

Met een angstig hartbeklemmen
Zien wy 't zwemmen
Van dat zeedier met zijn vracht; -
Doch bestaat ons aller leven
In een min onzeker zweven,
Of van min gevaars omgeven
Dat de harten moet doen beven?
Min bedreigd van storm en nacht?

* Vermaking, 190.

Allen zwieren wy op golven,
Half bedolven
Van onoverzienbre zee,
Ongewis van de oogenblikken
Dat ons 't licht nog mag verkwikken,
Eer de baren ons verstikken,
Of het drijvend hout verwrikken
Dat zoo licht aan d' arm ontgleê.

Echter prijken we, als verheven
Op de steven
Van een nimmer sloopbre boot
Wie geen golfslag kan verslinden,
En verzekerd van de winden
Die de blijde ree' doen vinden,
Of men ze in een net mocht binden,
Dat er nooit een aan ontschoot! -

Neen, niets zeker in dit leven!
Alle zweven,
Alle drijven we op den vloed.
Drijven; maar op GODS genade:
HY slaat ieder golfslag gade,
Koomt wie zinken mocht, te stade,
Hy die nooit de zucht versmaadde
Van 't aan Hem verkleefd gemoed!

Waar, waar zouden wy voor schroomen?
't Stormbetoomen,
't Golfbedwang, is in Zijn hand.
Ja, laat ook ons speeltuig klinken,
Waar Zijn licht ons toe mag blinken!
Neen, daar is geen nood van zinken;
Veilig, zeker voor 't verdrinken,
Voert Zijn stroom naar 't Vaderland.
1827.

Licht en schaduw.*

Tot dat die dag aankoomt,
en de schaduwen vlieden.

HOOGL. II, 17.

Wanneer de blijde middagzon
Uit onbewolkten boog
Ons toelacht van omhoog,
En vol van glans in de oogen blinkt;
Dan krimpt de schaduw weg en slinkt,
Beschaamd of 't wezen mocht,
En of zy schuilplaats zocht.

Maar daalt die gloênde wareldbol
In 't spoor, en wandelt hy
Het middagpunt voorby,
Dan rekt de zelfde schaduw weêr
Zich uit, en groeit steeds meer en meer,
En maakt zich, stond aan stond,
Tot meester van den grond.

Zoo is 't, waar 't hooger Hemellicht
Zich instort in 't gemoed.
't Ontblakert in den gloed,
En 't schijnt, de zelfheid gaat te niet
In 't hart waarin 't zijn stralen schiet;
't Is hemel, wat men voelt,
Wat oog en hart bedoelt.

Dan ach! die blijde middag houdt
By d' aardschen mensch geen stand,
Te naauw aan 't stof verwant.
Zijn zwakheid draagt geen hemel, neen,
In 't dal van onmacht en geween,
Maar zijgt weldra, vermast
In geest- en lichaamslast.

* Vermaking, 194.

Dank echter, dank, ô groote God,
Voor d' aanblik in 't gezicht
Ook zelfs van 't vluchtigst licht!
't Houdt troost, verkwikking in, en kracht,
Voor die in lijdzaamheid verwacht
Op 't uur dat hem uw hand
In beter oord verplant.
1827.

Kinderen.*

□φετε τ□ παιδια □ρχεσ□θαι πρός με - τ□ν γ□ρ τοιούτων □ς□ν □ βασιλεία το□ Θεο□.
MARC. X, 14.

"Laat de kindren tot my komen." -
Ja, mijn Heiland, ja tot U!
Waar hun hartjen voor mag schroomen,
't Is voor Uw gelaat niet schuw.
t' Uwaart strekt het bolle handtjens
By 't onnoozel lachjen uit;
Zegen gaf die lieve pandtjens,
Zegen is het, louter zegen, die den Moederschoot ontsluit.

Ja, in 's Bondgods naam gewasschen,
Biên we ze u, ô Heiland, aan.
Wiescht Ge Uw leden in de plasschen
Van den bruischenden Jordaan;
Wy die ze aan de doopvont dragen,
Zien op 't bloed, dat Gy vergoot:
Zuiver hen van 't kankerknagen,
Uit een eens verdorven wortel meêgebracht uit 's moeders schoot!

* Vermaking, 200.

Ja, Gy wilt het. - Leedtjens groeien,
't Oogjen lieflacht - 't koontjen bloost; -
Vreugd en onschuld staan te bloeien
Op het hartenstreelend kroost.
Ja, zy zijn U opgedragen;
Ja Uw Engel slaat ze gâ,
En weert nooden af en plagen,
Waar ook hun onnoozele onschuld, waar hun zwakheid, bloot voor sta.

Wilt Gy dat ze tot U naderen?
Wy, wy leggen ze U ter eer,
Met geen zielengift in de aderen,
Smeekend voor Uw voeten neêr.
Neen geen gift genaakt hun lippen,
Geen besmette hun 't gemoed!
Laat hun nooit door de ooren glippen,
Nooit vooroog of zintuig zweven, dan wat Godvrucht stort in 't bloed!

Ach wy dragen 't hart van Ouderen;
Wy, in 't hart, der Oudren plicht.
Neen, die drukt niet op de schouderen;
Neen, maar zaligt en verlicht.
't Lieve spruitjen heeft Uw zorgen,
't Kent, erkent ze, bidt en dankt!
Zij de toekomst ons verborgen,
Wat verga of wat verander', 't is Uw woord dat nimmer wankt.

Ja, wy leggen 't hoofd ter neder
Op uw heilbeloftenis:
Eens brengt Ge ons als Engel weder,
Wat hier wassend stervling is;
Blijf dien by, na ons ontslapen!
Gy verliest niet wat Ge omvat;
U, des Christens schild en wapen,
U betrouwt ons brekend harte dees ons een'gen aardschen schat!
1827.

Het lied van Mozes.*
(deuteronom. XXXII.)

Neig, ô Hemel, neig uwe ooren! Aarde, hoor my, 'k hef u aan,
Als een regen druip' mijn rede! als een daauw op dorre blaân;
Als een regen,
Neêrgezegen
Op het dorstend veldplantsoen:
Als de lavingvolle droppen
Op de toppen
Van 't naar daauw versmachtend groen!

'k Roep u uit, ô God der Goden! 'kroep Uw groot- Uw goedheid uit!
Geeft Hem grootheid, roem en glorie, Hem wiens hand het Lot besluit!
Koomt des Heeren
Naam vereeren!
Hy, de rots, de vaste rots,
Is rechtvaardigheid en waarheid! -
Reine klaarheid
Is het heilig Wezen Gods.

Volk, trouwloos van Hem geweken, gy behoort niet tot zijn kroost;
Gy, ondankbre hoop van snoden, die Zijne eer verwareloost:
Bastaartloten,
Voortgesproten
Tot een schandvlek van uw stam!
Gy, wanschapen misgeboorte;
Geen behoorte
Tot het zaad van Abraham!

* Nieuwe Vermaking, 1.

Is dit, dwazen, uw vergelding, die gy uwen vader geeft?
Is 't niet GOD, die u gewonnen, HY, die u bevestigd heeft?
Denkt aan jaren
(Lang vervaren,)
Van het vroeger voorgeslacht;
Vraagt uw grijsbesneeuwde vaderen.
Door wier aderen
Nog Zijn goedheid ruischt en macht.

Toen Hy aan de Wareldvolken de erfnis uitdeelde op dit rond,
Stelde Hy de onwrikbre palen waar Hy ieder aan verbond.
Ook de perken
Zijn door merken
Van Zijn hooge hand bepaald,
Waar de hardgenekte zonen
Zouden wonen,
Uit des worstlaars[1] heup gedaald.

's Heeren deel zijn Jacobs loten; Jacob sluit Zijn erfdeel om.
Hy, Hy vond hem in woestijnen onder 't huilend stormgebrom:
Hy geleidde
Hem, en weidde,
Waar Hy voor hem henen toog,
Hem uit 's hemels schatten voedde,
En behoedde
Trots den appel van Zijn oog;

Als een arend om zijn jongen, nog in 't nest, angstvallig zwiert,
Ze op zijn vleuglen torscht en om voert, en hun eerste vlucht bestiert;
Zoo omzweefde u,
Zoo omstreefde u
God, uw-aller vaadren God:
Geen', geen' vreemden God daarneven
Was 't gegeven,
Schuts te biên aan 't zwervren-rot.

Hy voerde u langs 's aardrijks hoogten, waar gy oogsten vinden mocht,
Uit den keisteen honigstroomen, olie uit de steenrotskrocht.
Overvloeiing
En besproeiing
Van het vruchtbaar makend nat;
Rijpingvolle zonnestoving;
En doorkloving
Van den rotssteen tot een pad.

Boter stortte u 't grazend runddier, frisschen room gaf lam en geit;
Ram en bokken, 't vet der nieren, zy, in Bazans beemd geweid.
Tarwenairen
Mocht gy gaâren;
Hartverkwikkend druivenbloed;
Rijkgetroste muskadellen
Zaagt gy zwellen,
Tot verheuging van 't gemoed.

Maar wat volgde? - Vet geworden, sloeg de dartele achter uit;
Jeschurun, gemest in weelde, glimmend uitgezet van huid,
Liet God varen,
En de altaren
Door de vaadren Hem gesticht;
't Wuft ondankbaar volk versmaadde
Zijn genade,
Met de dure erkentnisplicht.

Zy, hunn' Maker, God der Goden! Hem, den Schepper van 't Heelal!
Zy verachtten al Zijn weldaân zonder maatstaf of getal.
Zy, den rotssteen
Die hun Trots scheen;
Waar hun heil op stond gevest! -
Zy, Zijn nooit gelijkbre goedheid! -
Wat verwoedheid,
Die het duizlend volk verpest!

Ja, Hem tergdet gy tot toorne, deedt den Duivlen offerhand.
God' niet, neen, maar nieuwen Goden, Goden uit een ander land;
Hem vergeten,
En 't geweten
Toegeschroeid, dat in u riep!
Hem balddadig wederstrevend; -
Hem begevend,
Die u tot Zijn glorie schiep!

God aanschouwde 't. Verontwaardigd wendde Hy 't erbarmend oog.
‘'k Zal mijn aanzichthun verbergen, riep Hy van den Hemelboog.
Aan hun boosheid,
Hun trouwloosheid,
Geef ik ze over; 't bastaartzaad,
Dat me in yvervuur ontsteken
Durft, tot wreken
Van 't my honend zelfverraad.’

Ja, de vlam blaakt lichterlaaie, blakert met onbluschbaar vuur,
Tot in d' afgrond van de Helpoel, heel den omvang der Natuur.
Land en oesten
Zal 't verwoesten
En in vonken op doen gaan;
Berg en rotsen zal 't vermortelen
Op hun wortelen,
En geen heuvel zal bestaan.

'k Zal hun ramp op rampen staaplen, en verschieten schicht aan schicht
Uit de volgeladen pijlbus, door de hand der wraak gericht.
Hongersnooden;
Duizend dooden;
Krankten waar geen heul voor groeit;
Leeuwentanden; giftig zwadder
Van den adder,
Dat door bloed en nieren gloeit.

Buiten, zal hen 't zwaard vervolgen; in hun woning, schrik des doods.
Ook den jongling in 't ontluiken, en de vreugd des moederschoots.
Wat, bevallig,
Wat, lieftallig,
Levens lustgenot belooft;
In de ontwikk'ling kracht ten toon spreidt,
Bloei of schoonheid; -
En - 't reeds witbesneeuwde hoofd.

'k Zou ze, ja, langs de aard verstrooien, wisschen hun gedachtnis uit;
Maar de trots der vreemde Volken tempert zulk een doembesluit.
Zy, zy zouden
Die 't aanschouwden,
Roemen: ‘God is 't niet die 't wrocht!
't Is het dwingend krachtvermogen
Van ons pogen
Dat ons dees triomf bevocht.’

Ach, verblind is 't al, verstandloos, offer van hun dollen waan.
Alle volk is afgeweken, moet door eigen wil vergaan.
Waren de oogen
Niet betogen,
Met een ondoorzichtbren doek,
De onverstandigen voorzagen
't Naadrend dagen
Van den aangerukten vloek.

Zouden weinigen de duizend, ja tienduizend, vluchten doen,
Zoo mijn wraak ze, de angst geleverd, niet gedoemd had zich ten zoen,
Daar hun Goden
Met hun vloden
Voor JEHOVAAS sterken hand?
HEM, hun overmoed bestrijdend,
(Zy belijden 't!)
Is hun burcht-rots niet bestand.

Wat, wat is 't waarop zy steunen? waar verheffen zy zich meê?
Ach, hun wijnstok is uit Sodom, uit Gomorraars gruwelsteê;
Zy verheugen
Door de teugen
Van zijn bittre bezie niet:
Zielenmoordend gif der draken
Is te smaken
Uit de kroes waar 't sap in vliet.

Doch mijn schrikbre wraak zal rusten, toeverzegeld als een schat,
Tot der Heidnen trots en moedwil d' opgelegden klem ontspat.
't Licht zal dagen
Van hun plagen,
En hun ondergang genaakt.
De uitgevleugelde uren spoeden
Voor dat woeden
Dat een eind des moedwils maakt.

Want de HEER zal mededogend, recht doen aan Zijn lijdend volk;
Deernisvol voor Zijn verlaatnen, neêrzien uit Zijn hemelwolk,
Op de ellende,
Zonder en de
Zoo Zijn hand hen niet verheft,
En de aan 't peil ontwassen boosheid
Der Godloosheid
Met geen bliksemslagen treft.

‘Waar zijn, vraagt Hy dan, die Afgoôn, welker offerspijs en wijn,
Bygeloovig ingezwolgen, u zoo lieflijk plach te zijn?
Laat ze u helpen,
Blinde welpen,
Dat gy aan mijn' arm ontsluipt! -
Maar, de onmachtige Ongoôn zwijgen
By uw hijgen,
Hoe ge voor hunne outers kruipt.

Ziet nu, dat IK 't b e n , die leve! IK b e n 't, geen God met my.
'k Dood en geef het leven: 'k wonde, maar mijn hand is artseny.
Wie ontrukte
Den bedrukte
Uit mijne onverwrikbre vuist?
Wie herstichtte, wie herstelde,
Wat ik velde,
Wat mijn donder had vergruisd?

'k Zal mijn hand ten hemel heffen voor geheel het wareldrond:
'k Zal my aan heel de aard betuigen, dageraad en avondstond;
Waar slechts Zonen
Adams wonen;
Waar de zon haar licht verspreidt;
Aller (dan ontsloten) ooren
Zullen 't hooren:
IK, i k l e e f i n e e u w i g h e i d .

Als ik 't glinstrend lemmer grijpe ten Gerichte van het kwaad,
Zal de wraak mijn' tegenstreevren 't loon vergelden voor hun haat.
'k Zal mijn pijlen
Af doen ijlen,
Drenken ze in de zee des bloeds;
't Zwaard zal in de spieren weiden
Van den Heiden,
En van 't hoofd diens gruwelstoets.' -

Juich, gy Aardrijk, juicht, gy volken! juicht in 't Godlijk strafgericht!
Hy geeft wraak aan hen die vielen in 't vervullen van hun plicht.
Vloekvoldoening
En verzoening,
Saamgevloten in Zijn recht,
Zal 't Heelal in de oogen blinken
By 't verzinken
Van wie roekloos Hem bevecht.

Zoo klonk 't lied in Isrels ooren van den grooten Godsprofeet,
Die, Geleider, Vorst, en Leeraar, voor hunne oogen wondren deed;
Met zijn staf de baren kliefde tot een droog en zeker pad;
't Siddrend volk voor 's Heeren aanzicht, en by 't volk hun God vertrad:
Beken uit de rots deed stroomen in versmachte woesteny;
Maar een stervling, van geen zwakheid die zijn hoop verwrikte, vrij.
Ach! hy mocht voor 's levens einde 't toegezegde land slechts zien;
Het vervuld genot niet smaken, 't geen het andren aan mogt biên:
Doch de Almachtige is genadig, nam hem weg voor 't aardsch genot,
En vergoedde 't door nabyheid in het aanschijn van zijn God.
Dus, dus zong hy, gaf den zegen aan 't aandachtige Israël;
Wees het op de blijde toekomst van een eeuwig heilherstel,
Op den Godsgezant wiens voorbeeld hy verstrekte aan Jacobs kroost,
Abrams en der vaadren uitzicht, zielsverwachting, hoop, en troost.
Hem gelijkend, maar verheven boven al wat de aarde voedt,
De eeuwige eerbied en aanbidding van des hemels Englenstoet!
Op dien godsgezant, te wachten op den voorbestemden tijd; -
Klom op Nebo; en verscheidde, in diens offerzoen verblijd.

I s r e l , telkens afgeweken, steeds weêrspannig aan de tucht;
Dat in onoplosbre banden van de duisternis verzucht!
Open de oogen, lichtschuw Isrel dat uw Mozes zoo vereert,
In zijn wet het leven zoekend, maar in 't hart steeds afgekeerd;
Ach, door de eigen wet veroordeeld, en door haren vloek verplet!
En gy, wien uw God en Leeraar en Verlosser van die wet
't Licht deed opgaan, onschuld, redding, van den hemel wederbracht;
Uit dat Isrel nieuwgeboren tot een heilig Keurgeslacht;
En wie, tot die uitverkoornen, uit de Heidnen, ingelijfd,
Hem belijdend, Hem aanbiddend, ook by smaad, volstandig blijft!
Koomt, herdenkt dees laatste galmen
Van den Godgekoren held!
MOZES lofzang, DAVIDS psalmen,
Zijn des Christens offerwalmen,
Uit getroffen hart geweld.
1827.

Eindnoten:

1 Jacobs.

Noodkreet.*

יהוָה שִׁמְעָה תְפִלָּתִי

PSALM CII

Hoor d' overstelpte in 't noodgebed,
Waar hy in weedom smoort,
ô Gy, die uit benaauwdheên redt,
En hartebeden hoort!

Verberg, verberg me Uw aanzicht niet;
Zie, hoe de nooddwang nijpt
In 't oversteigrend zielsverdriet,
Dat daaglijks om zich grijpt.

Mijn leven ging voorby als damp,
Mijn kracht verzwond in rook,
Als 't vlas van de uitgebrande lamp
In walgelijken smook.

Mijn uitgemergeld dor gebeent'
Werd uitgeblaakt tot asch;
Mijn hart, in tranen uitgeweend,
Is platvertreden gras.

Mijn lippen naakt geen voedend brood;
Mijn dorre gorgel stokt:
Mijn hol geraamte ligt ontbloot,
Door zucht by zucht geschokt.

* Nieuwe Vermaking, 27.

't Is dor verlaten woesteny,
   Waar ik mijn leed verschuil;
Daar krijscht de roerdomp aan mijn zij',
   Met aaklig nachtgehuil.

Zoo schudt op riet of heestertop
   De musch, aan 't nest ontjaagd;
En vloek by vloek gaat voor my op,
   Van die my weêrwil draagt.

'k Zwelg asch voor brood, en meng mijn drank
   Met tranen die ik ween,
En nette op 't veldstroo mat en krank,
   Den kouden legersteen.

Doch Gy, ontfermend God, ja Gy
   Zult opstaan in genâ:
Gy immers blijft den uwen by,
   Schoon aarde en zee verga.

Uw volk verwacht Uw eeuwig Rijk:
   Ja 't tijdstip rukt steeds aan,
Dat aarde en tijd en ramp bezwijk'
   Met trotschen menschenwaan.

Ruk aan, ô HEER, in Majesteit;
   Verlos wie thands versmacht!
Zie neêr op wie Uw komst verbeidt;
   En hoor de jammerklacht!

Van U, aan tijd noch perk bepaald,
   Van U, die de eeuwen noopt,
Van U is 't, dat vertroosting daalt,
   Ook daar geen hart meer hoopt.

Gy vormde en aard- en hemelrond,
Maar hemel, aard, vergaat;
Verdwijnt gelijk een morgenstond;
Veroudert als gewaad.

Doch Gy, ô God, die nooit veroudt,
Blijft eeuwig als Uw Woord,
En wie op uw belofte bouwt,
Wordt in Geloof verhoord.

1827.

Liefde.*

□*γάπη* □*κ καθκρ*□*ς καρδίας, κα*□ *συνειδήσεως* □*γαθ*□*ς, κα*□ *πίζεωζ* □*νυποκρίτου*.

PAULUS.

Ja l i e f d e is de uitslag en vervulling van 't Gebod,
Maar Liefde uit reine borst en onbevlekt Gewisse.
Wat schenkt ons die? - 't g e l o o f in d' ons VERZONENDEN GOD:
Geen Liefde uit angst voor straf, maar schuldvergiffenisse.

1827

* Nieuwe Vermaking, 95.

Wetbetrachting.*

E□δ□ς το□το, □τι δικαί□ νόμος ο□ κε□ται, □νόμοις δ□, κ. τ. λ.

PAULUS.

Vergeefs de wet betracht met de angst der naauwgezetheid:
Zy wischt begane schuld noch hartverderving uit;
Geen uiterlijk bedrijf is 't merk van onbesmetheid,
Waar 't zeedlijk zelfbestier uit geen vernieuwing spruit.
Neen, slaafsche vrees teelt dwang uit straf en schuldkastijding
Maar kinderlijk ontzag, en liefde uit zoengenâ,
Hereeniging met God by zonde- en strafbevrijding,
Zijn vrucht van 't Heilgeloof geplant op Golgotha. -
Verdienste - of eigen wil -? Van hier die zelfverblinding!
't Is balsemdaauw van 't Kruis, die ons door 't harte zijgt;
't Is in 't verbrijzeld hart de ware Godbevinding,
Waardoor 't vervallen kroost tot boven de Englen stijgt.
1827.

Gebed.*

Kome Uw Genade, ô Heer, al mijn gedachten voor!
Bestiere en volg' Zy haar in denken, spreken, handelen!
Wees Gy begin en eind, geheel mijn leven door;
En laat my aan Uw hand en in Uw leiding wandelen!
Na Guarini.
1827.

* Nieuwe Vermaking, 96.
* Nieuwe Vermaking, 111.

't Verdorven hart.*

Het gedichtsel van 's menschen hart is boos

GEN. VIII, 21.

Is dan alles, alles, boosheid,
  Wat er opwelt uit dit hart?
Is het vrucht van 's vijands loosheid
  Die het in zijn strik verwart?
Ben ik schuldig voor beseffen
  Die, mijn eigen wil ten spijt,
Zich gedurig weêr verheffen
  En bestelpen met verwijt?

Gy, Gy weet het, God der waarheid;
  't Schepsel kent zich-zelven niet;
Voor Uw oog is 't alles klaarheid.
  Dat door hart en nieren ziet.
Wat vermeet ik me in my-zelven,
  Met mijn schemerziek gezicht
Naar den grond des leeds te delven.
  Die zoo diep verholen ligt?

Ach, geen vijand kon my deren
  Was dit hart niet innig snood.
Had het aanval af te weeren,
  't Stond voor geen bezwijken bloot;
Maar tot in zijn vezeldraden
  Diep verkankerd en verpest,
Immer door zich-zelf verraden,
  Werd het tot een gruwelnest.

* Nieuwe Oprakeling, 49.

Ja, zijn wond is niet te heelen,
Niet te peilen, zonder grond:
Waartoe dient bedrieglijk streelen,
Ongeneesbaar is die wond.
't Zal gestaâg van etter wellen,
En verteeren langs zoo meer:
Gy-alleen, Gy kunt herstellen,
Gy, ô Heiland, zie Gy neêr!

Waartoe moedloos omgezworven,
En versmacht van levensdorst?
Gy die 't harte, hoe verdorven
Kunt vernieuwen in de borst,
Ruk dit broeinest aller plagen
(Dat van eigen boosheid beeft)
Uit den boezem moê van 't knagen,
Voor een hart waarin Gy leeft!

[1827.]

's Levens doel.*

Verblijdt u in de hope.

PAULUS.

Is ons 't leven
Slechts gegeven
Tot verdriet,
't Licht der dagen
Slechts tot plagen,
Anders niet?
Is zich 't lijden
Toe te wijden
's Menschen lot;

* Nieuwe Oprakeling, 101.

Ons verkwijnen
In de pijnen,
't Wit van God?
Waartoe zucht ik
Dan, en ducht ik
Wat my wacht?
Waarom woel ik,
Waarom doel ik
Dag en nacht
Op het morgen
Dat de zorgen
Stillen moet,
Onder 't twisten
Met dit gisten
Van mijn bloed?
Wat bedoelen
Heeft gevoelen
Van een smart,
Ingeweven
Met het leven,
In de zelfheid van het hart?

Neen, het delven
In zich-zelven
Toont den geest.
't Leedbeklemmen
Is 't bestemmen
Nooit geweest
Van een wezen,
Uitgelezen
Om Gods lof
Met zijne Engelen
Saam te mengelen
Uit dit stof.
Ons bedroeven
Is beproeven
In een staat
Die, na 't lijden,
In verblijden

Overgaat.
't Hart vertederen
In 't vernederen,
Met het oog
Uit de dampen
Dezer rampen
Naar omhoog:
In de klachten
Uitkomst wachten,
En de lust
Niet te vieren
Met de dieren,
Zich der toekomst onbewust:

Dit betaamde ons;
Dit beraamde ons
't Godsbestel,
Voor dit nietig
En verdrietig
Kinderspel
Zonder waarde,
Waar ons de Aarde
Toe verlokt,
Dat de harten
In de smarten
Slechts verstokt; -
Voor dit treurend,
Hartverscheurend,
Wanbestaan,
Waar we in zweven
Om in 't sneven
Te vergaan. -
Naar den hemel
Door 't gewemel
Van dees tijd
Op te schouwen,
In betrouwen,
Dat niet slijt;
Dit zijn plichten,

Uit te richten
In dees stand,
Onder 't hijgen
Naar 't verkrijgen
Van het eeuwig vaderland.

1827.

Gods goedheid.*

Want zoo velen als er door den Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods.

PAULUS.

Ja, God is goed; maar wat is Goedheid? - 't Rijk van logen
En zelfverwoesting zien met onverschillige oogen;
Die ten verderve holt niet keeren, door den toom
Hem om te werpen; en geen slapende in zijn droom
Terwijl zijn bedstroo vlamt, uit rook en stikdamp sleuren;
Geen giftkroes van de lip des blinden zwelgers scheuren?
Indien dit goedheid heet, bewaar ons, groote God,
Voor 't geen dien eernaam draagt, Uw heiligheid ten spot!

ô Dwazen, altijd dwaas om dat ge u wijs durft wanen,
Wat juicht en dartelt gy, of waarom stort gy tranen?
Het jammer koestert ge u en haalt het dansende in,
Het goed wraakt ge en weêrstreeft met dollen eigenzin.
Ach, wildet ge aan uw God uw leiding overlaten,
Niet worstlen tot uw leed, uw eigen heil niet haten;
Den beker, dien hy u met heilzaam bitter mengt,
Van de onweêrstaanbre hand die al wat ademt drenkt,
In dank aanvaarden, blijde, en lijdzaam onderworpen,
En met geen weêrzin, geen weêrstrevig pogen, slorpen!

* Nieuwe Oprakeling, 139.

U 't pad niet kiezen waar verbeelding lokt en vleit,
Maar walging teelt en rouw, en - tot verwoesting leidt!
Ach! dat ge wijs woudt zijn en leven! - Stervelingen,
ô Staart op 't schijnschoon niet der uiterlijke dingen:
Uw oog doorziet ze niet; hun schitterschijngelaat
Verwelkt gelijk een bloem die in één dag vergaat,
Of als het schemerrood der lieflijke avondkimmen:
't Verdwijnt, en 't duister valt: men hoort den nachtwolfgrimmen,
En wee den wandlaar, die, van 't voetpad afgedwaald,
In slijkmoerassen stort, en 't met zijn bloed betaalt!
Ach, maakt u 't licht ten nutt' terwijl 't u mag beschijnen:
Haast trekt het harde lot de vale nachtgordijnen
Ons over 't hoofd. Daar is, daar is geen keeren aan!
Geen morgen rijst voor die dit licht ziet ondergaan.
ô Licht der Waarheid, schijn! gy heilrijk Euangelie!
Heeft deze zandwoestijn geene onbesmette lelie,
De lage dalbloem heft ook 't buigend hoofd nog op,
En smacht in 't dorrend zand naar daauw en regendrop.
Ach, hoor ze, en laat ze niet verwormen op heur stengel!
Gy trekt den zwakken mensch, ô Heiland, voor den Engel;
En naamt u 't zondige aan! Waar is het Duivlental
Dat wat Ge u eigende, aan uw hand ontwringen zal?
Ach sterk ons in 't g e l o o f , en wy, wy durven h o p e n :
Ja meer -! wy zien uw arm tot onze toevlucht open;
Uw liefde, ô God van heil, kwam de onze Godlijk voor!
Gy trekt, wy volgen u, al kruissen spoor aan spoor
Den weg waar langs Ge ons voert, en sluiten hart en oogen.
Geen deel zij 't onze in 't Rijk van wareldlust en logen!

1827.

IJdele waakzaamheid.*

Inclusam Danaën turris ahenea,
Robustaeque fores, et vigilum canum
Tristes excubiae munierant. -

HORATIUS.

Vergeefsch is 't, in de koopren toren
Door ijzren deuren en een stoet
Van wachters, razende en verwoed,
Met luistrend opgesteken ooren,
In boeigerammel, nooit geslaakt,
De onnoozle Danaë bewaakt!
Vergeefsch, met duizend grendelsloten
En tralievensters, hageldicht,
Ja, ondoordringbaar voor het licht,
De morgenzon voor 't hoofd gestooten,
Als, vrolijk rijzende uit heur kil,
Haar oog in 't moordhol boren wil.

Zoo 't goud door wachters, muur, of daken,
Zoo 't minste glimpjen van den dag
Geen toe-, geen doorgang vinden mag,
En deur of gondel nooit mag kraken,
't Verderf welt op in 't boos gemoed,
Ontwikkelt, breidt zich uit door 't bloed,
En vruchtloos wacht men van de Reden
't Genoeg vermogend tegengift
Voor 't bruischend gisten van de drift,
En schrijft zich wetten voor der zeden,
Als waar 't een uiterlijk gedrag
Waardoor men 't harte zuivren mag.

Neen, de arme ziel, verpest van binnen,
Verheel' zich 't kwaad of hou 't omhuld,
Verstikk' 't en schouw zich vrij van schuld;

* Nieuwe Oprakeling, 151.

Zy zal dus de onschuld niet herwinnen.
De kwaal die ze in den boezem draagt,
En die aan 's levens ader knaagt,
Is door geen wijsheid uit te rukken.
Geen menschenschuwe Anachoreet
Ontvlood ze in 't boetend hairenkleed,
Met al wat streelde te onderdrukken.
Hy bleef 't verdorven menschenzaad,
Vervuld van onuitroeibaar kwaad.

ô God, om niet is al ons pogen,
Gesproten uit een ijdlen trots.
Neen, maak ons van ons-zelven los.
Verfoeilijk in onze eigen oogen,
Verpest door merg en ingewand,
Onredbaar dan door Uwe hand,
Herschep ons dit verkankerd harte,
Onvatbaar voor 't besef van goed!
Ja, wasch ons rein in 's Heilands bloe
By 't diepst gevoel der zondesmarte;
En, 't zij gewoel of kluiznaars cel,
In dit genot is me alles wel.

1827.

Toevlucht.*

Gy, ô Heer, alleen zult my zeker doen wonen.

DAVID.

Daar 's kalmte voor het hart dat schreit,
En rustverkwikking voor den moede,
Die 't hoofd vertrouwend nederleit,
En 't troostrijk morgenlicht verbeidt
In de onbedriegbre hoop op 's Hoogsten Vaderhoede.

* Nieuwe Oprakeling, 155.

De orkaan die 't schuimend zeenat kookt,
En ceders als de riethalm krookt,
Verstoort de rust niet van 't geweten.
Laat rotsen tuimlen in het rond,
En schokk' en daver' lucht en grond,
Hy blijft in Englenschuts gezeten,
Die 't lichaam aan geen boomtak leunt,
Door d' eersten stormwind afgereten,
Maar op de ware grondrots steunt.
Wat zoekt men heul by ijdle vonden;
Geen troost bestaat er dan by Hem,
Die duizenden van wareldronden
Doet staan of wandlen op zijn stem;
Die wil en 't werd, die roept en 't is er;
Wiens stem aan 't n i e t de wording geeft;
Hy, onweêrstaanlijke Albeslisser,
Wiens adem al wat is doorzweeft.

ô GY die ZYT -! ach wy, en al wat schijnt te wezen,
Zijn niets; Gy zijt alleen, die door U-zelf bestaat: -
ô Leer ons, Groote God, U kinderlijk te vreezen,
Niet buiten U te zien naar andren toeverlaat!
Gy Alvervuller, Eeuwige, Eenige,
Daal neder! neme Uw geest de stugge boezems in,
Schoon aarde en menschlijk hart steeds meer en meer versteenige,
Geef, dat Uw Heilgenâ dien harden rotskei lenige,
Gy, Goël, zondaartroost, en loutre menschenmin!

1827.

't Lichaam.*

Als een borduursel gewrocht.

DAVID.

ô God, hoe lijdt, hoe krimpt, dit zwakke samenstelsel
Van overspierd, dooraârd, met huid bekleed gebeent',
Zoo slechts een kleene wond of scheuring of ontvelsel
Geen deksel voor 't gevoel der scherpe lucht verleent!
Hoe hangt dit weefsel saam van saamgeronnen draden! -
Hoe grijpt het al in één, sluit af wat hindren mocht! -
Doet wat verharden kon in zachten waassem baden; -
Voedt, wat zich afslijt, aan, met krachtherstellend vocht; -
Schenkt stevigheid aan spier en vezel, doet ze zwellen,
En prikkelt het gevoel tot zelfbehoud door smart;
Geeft hersensbeelding kracht om beelden voor te stellen,
En zinlijk med-gevoel aan 't samenwringend hart! -
Hoe melkt, in zachten gloed, een ongevoelig kleinzen
't Herstellend voedselsap tot onderhouding uit;
Scheidt al het nutlooze af; - verpoost het moeizaam peinzen
Door sluimring, uit wier rust een nieuwe kracht ontspruit!
Hoe wonderbaarlijk is dat vormsel waar we in leven,
't Geen 't zichtbare, in ons oog met lichtpenseelen maalt,
't Gehoorvlies trillen doet by 't schomm lend luchtstroombeven,
Gevoel, en reuk, en smaak, verscheidenlijk bepaalt! -
Het vloeiend zenuwvocht naar d' oorsprong op doet rijzen
En 't brein verstendigen van 't geen elk deel weêrvaart! -
Den stroom des bloeds vernieuwt door 't ingewand te spijzen,
En 't menschdom voortplant als een veldgewas der aard! -
Den adem, aan de borst, den levenswel aan 't harte
Geëigend, steeds verfrischt, en door hun buizen drijft! -
Voor letsel 't wrak gestel steeds waarschouwt door de smarte,
En elke nooddruft door haar eigen prikkel stijft!

* Nieuwe Oprakeling, 157.

aant. Wie kan zich-zelven, wie zijn eigen zijn gevoelen,
En valt aanbiddingvol niet voor den Konstnaar neêr?
Wat kan zijn roeping zijn? wat, dat hy wierd, bedoelen,
Zoo 't niet ten tuige strekt van 's Allerhoogsten eer?
Ja, Almacht, U zij lof uit hart en ingewanden!
Uit elken vezeldraad des lichaams dat me omhult!
Ja dankend heffe ik 't hart by de opgeheven handen
Tot U die 't geen Gy wrocht ook onderhouden zult.

1827.

Verstand en menschlievendheid.*

Zeg niet: Wat is er dat de vorige dagen beter geweest zijn dan deze? want gy zoudt zulks niet uit wijsheid vragen.

PREDIKER VII, 10.

Men vraagt, of goed Verstand en of Menschlievendheid
Dees onzen leeftijd van den vroegren onderscheid'?
ô Dat mijn hart zijn wensch volmondig mocht bestemmen:
Maar ach! 't blijmoedig JA blijft me in den gorgel klemmen.
Doch - is 't gezond verstand den mensch niet algemeen?
Is menschenliefde ons vreemd? Mijn God, waar wil dit heen!
Ach, waarom mag ik niet erkennen voor my-zelven,
Niet luidkeels galmen doen door lucht en luchtgewelven,
Niet zeggen: Ja, de mensch, en Neêrland boven al,
Kent, in verstand noch hart, van de Oudren geen verval!

Gods gramschap dreef den drom der langvereende Volken
Uit één, gelijk een storm de saamgepakte wolken
Hier opstuwt, daar verspreidt en door de lucht verdeelt,
En lucht en levenswijs ontvormde de oude teelt.
Van daar verscheidenheên, die inborst, meening, zeden,

* Avondschemering, 7.

En brein en hart gelijk een lenig wasch verkneedden;
Maar 't kenmerk van den mensch, in hart geprent en hoofd,
Behield zijn aart en werd door eeuw noch lucht gedoofd.
't Werd min of meer verrijkt, gekoesterd, en vertederd,
Veredeld of misbruikt, verheven of vernederd.
Maar 't schoon van waar en goed verloor geen aart of kracht,
En nooit verviel de mensch beneden zijn geslacht.

Is 't waar, of meent men 't ons als waarheid op te dringen?
Ons, zeg ik, eeuw aan eeuw geschokte stervelingen!
Zie onze broedrenteelt, op de ijsschors voortgebracht,
Die walvischspek en traan den hoogsten wellust acht;
Of wilden, die elkaâr met wolvenaart verslinden,
Of, waar we, op vleugelen door golfgebruisch en winden
Geslingerd, menschen zien ontbloot van menschlijkheid,
Tot beest verlaagd (ja meer!) op strand aan strand verspreid,
Moordzuchtig, vratig, en beneden 't geen de dieren
De drift, in ieder ras, geregeld leert bestieren. -
Is dit verval, of niet? - Neen 't menschdom rijst en daalt,
Naar mate 't Godlijk licht zijn werkzaam hart doorstraalt.

Maar zijn we in geest of hart voor hoog of lager vatbaar,
En zijn ons Dengdgevoel en Waarheidszicht onschatbaar,
't Is billijk dat men vrage, of die voortreflijkheên
't Zij sluimren in verval, 't zij hooger trap betreên.
Welaan! beschouwen we ons in 't innigst onzer zielen,
Of we Oudren roem voorby, gelijk zijn, of vervielen;
En ligg' de blinddoek daar, van strafbren eigenwaan,
Die niet dan Waarheid, Deugd, en God-zelf, kan verraân!

Ach! zelfgevlei is niets. Om 't kinderhart te paaien
Is flikkring van een schijn, is speelziek wimpelzwaaien
Genoeg. Verbeelding grijpt: ze omarmt een blooten schijn,
Wat zou zy, vreemd aan God en aan 't waarachtig ZIJN?
Maar, zijn we 't kinderspel ontwassen, ô mijn vrinden,
Ach, laten we ons geen oog door guichlary verblinden:
Neen, Waarheid is ons deel; hier vormde ons de Almacht voor.
Ja, dring' 't gescherpt gezicht den diepsten schuilhoek door.
De mensch verbergt zich aan zich-zelven, zoekt omwindsels,

En loochent aan zich-zelf zijn eigen grondbeginsels,
Pronkt zich, bewondrend, op; en wie 't bestemt of wraakt,
Roept: 'k ben verstandig, braaf, en daaglijks meer volmaakt.

Wat is 't Verstand dan? wat Menschlievendheid? - Vermeten
Prijkt Eerzucht met dien naam, in weêrwil van 't Geweten,
Dat ras verstomt wanneer verwaten Hoogmoed spreekt,
En vleizucht zich in 't kleed van Deugd en Wijsheid steekt.
Dan ach! hoe weinigen die kennen 't geen zy roemen,
Voor voedzame airen geen verwelkbre korenbloemen,
Geen weêrglansflikkring voor 't alvoedend zonnelicht
Verheffen -! 't woord V e r d i e n s t niet stemplen op den plicht,
En waar 't lauwriergekraak niet ruischen mag door de ooren,
De stem van Liefde en Deugd in 't weeldrig hart niet smooren.
Gy weet dit, ja te wel, ô zoo geroemde tijd,
Die goud en eerbewijs zoo ruim te grabblen smijt
Om harten tot den plicht der menschheid aan te lokken,
Niet door de deugd gespoord, maar door dat aas getrokken.
Wat hengelt men naar Deugd of Wijsheid by den tast,
Zoo ze in de zielen bloeit, onwrikbaar, wortelvast,
En immer naar heur aart zich uitbreidt en vervuldigt?
Uw goud, uw eerbewijs, is 't geen uwe eeuw beschuldigt.

Beschuldigt? - Ja, verdoemt. Geen deugd, geen weldoen ooit,
Of schaamt zich voor zich-zelf, met menschenlof getooid;
En, door menschlievendheid naar onderscheiding trachten,
Is Gods genadeloon in 't booze hart verachten.
't Bouwt Satans outers; ja, in Godvruchts schijn misschien;
Maar gy, wie 't aanlokt, beef; leer in uw boezem zien!

Neen, 't loon des weldoens is van God, en ligt in 't harte.
Dit zalft by 's kranken bed zich-zelf in 's lijders smarte,
Dit smaakt verkwikking, in den beet die hem verkwikt,
Den beker die hem laaft als hy van droogte stikt;
Dit smaakt, wien God het geeft zijn naasten uit gevaren
Te redden, en door hulp tot 's Hoogsten eer te sparen.
En wee, als de Almacht zendt waar die verplichting spreekt,
Die loon van de aarde wacht, of aan Gods stem ontbreekt!

Maar Wijsheid! maar Verstand! - Is de omvang van ons weten
Niet uitgebreid? - Mag dit geen zielvolmaking heeten? -
Het zij zoo! Zie ik rond, ach alles leest, studeert,
I n o m n i s c i b i l i (zoo sprak men eens,) geleerd.
Maar is 't ook weten, veel by andren uit te venten
Wat meesters kindren thands in zwakke hersens prenten?
't Is, ja, geheugen - maar t e w e t e n sluit meer in,
En 'k laat daar, of 't doorgaands een schade is of gewin.

Gewin is 't, zegt ge. Zie die glorierijke prijzen
Der leerzucht. Zie alom de blinkendste bewijzen.
Is thands de boerenknaap, geboren tot de ploeg,
Tot Staats en Rechtsgestoelt' niet meer dan knap genoeg?
Is 't al niet overpakt met Filozoofsche koppen,
Met hersenen, gesterkt door Duitsche zwindeldroppen
En Fransche luchtwind die 't nog altijd domme volk
Van oud vooroordeel heelt en 't opheft tot de wolk.
Is Godsdienst, 't Godlijk woord, is alles niet versmeten
Wat immer achtbaar, goed, en heilig, plach te heeten;
Is alles waar m' op steunde en rust vond voor 't gemoed,
Niet nageproefd, gewraakt, vertreden met den voet?
En wat 's in plaats gesteld voor 't omgestootne? - Wijsheid;
Verlichting, louter licht, beschaming van de Grijsheid,
En roem op Deugden?-Ja, hetgeen voor deugden geldt;
En kennis? - Die voor 't minst zich als zoodanig meldt.

'k Ontken niet echter dat de vlijt is aangewakkerd,
En vruchten uit den grond van Wijsheid heeft geäkkerd,
Ja oogsten toont; en ik verblij me in deze winst.
Maar onkruid in dien hoop is mooglijk niet het minst.
'k Laat daar de oplettendheid in 't aardrijk na te speuren,
Den sluier der Natuur vrijmoedig op te scheuren: -
De Wiskunst (wierd ze altijd door zuivre redenkracht
Geleid!), en wat de dwaas uit onverstand belacht.
Doch wat is 't samenstel en de uitslag van die kennis? -
Ach, zelfvergoding, en (door deze) heiligschennis.
Ja: afval van zijn God, aanbidding van 't Geval,
Of eigen dwaasheid; en - verdovend windgeknal!

Heet dit dan Wijsheid? dit, Verstand? - Ja, veel te weten,
Maar Waar- en Wijsheids bron voor eigenroem vergeten,
Den stroom vermoddren die uit 's Hemels volheid vliet,
Zijn vocht vermengen met een doodlijk akoniet,
Dit is waar op onze Eeuw zich billijk kon beroemen,
Zoo 't giftig mengsel zich een Hemelval mocht noemen,
Terwijl zy duizend dien zy 't toereikt, wreed vermoordt,
En op geen toekomst ziet die reeds ter kimm' ontgloort.

Verstand! Menschlievendheid! - Zoo 't meer dan leêge klanken
Of bloote omhangsels zijn, genadig God, wy danken:
Maar toon me, ô tijdgenoot, die rijke deugdenrij
De vruchten van die twee, in onze Maatschappy,
Doch lang, als wars van de aard ten hemel opgeklommen,
Waar echter 't zelfgevlei niet nalaat op te brommen:
Die edelmoedigheid, die billijkheid, die zucht
Voor 't welzijn van zijn naaste, en voor zijn goed gerucht,
Die andren boven zich naar 't Christlijk hart bevoordeelt,
Geen kwaad denkt, 't goede hoopt, geen evenmensch veroordeelt,
Waar Liefde heerscht, daar staat die vrucht in volle bloem,
Geen aanhang, geen party, geen walglijke eigenroem:
En, waar 't Verstand regeert, geen roekloos stout beslissen
Op schijngrond zonder steun, geen alvermetend gissen,
Maar vlijtig onderzoek met God' geopend hart,
Nooit (Waarheid zoekende,) in 't Sofisten net verward.
Geen stelselbouwery, maar needrig blij genieten
Van 't geen uit hooger kring den stervling toe mag vlieten:
Geen zich in eigen kring besluiten, als een God,
Die 't hoogere of ontkent of als een droom bespot.
Wat nu, wat heeft er plaats in 't vak waarin wy leven?
En 't aaklig vonnis ligt geveld en onderschreven.

Bedroef u, ja, mijn ziel, en Gy die alles kent,
Sla de ijdle glorie neêr, die al wat goed heet, schendt!
ô Neêrland! ô mijne eeuw! wat zag ik? - Zedenloosheid?
Ach, 't zaad was eens gestrooid. Maar - 't uiterste aller boosheid.
De Hel ontbarstend, en het middelpunt der Hel
Zijn Duivlen zendend! - Ja, van d' ijsbren gruwelwel
Die gantsch Europa stond te smooren in zijn golven,

Mijn dierbaar Vaderland tot over 't hoofd bedolven,
En omgekeerd, verwoest, en uitgeput; ja, meer,
Van Hem vervreemd die 't vormde en ophief tot Zijne eer;
In Frankrijks jammerpoel zijn naam en erf verloren;
God, Heiland, Kerk en Vorst, baldadig afgezworen;
Door slaven van een erfvijandig ras vertreên;
Met kluisters omgesnoerd om lenden, hals, en leên;
Verlossing biddende in het harte, maar in banden
Van meer dan Helsche, ja, van Fransche dwingelanden;
En nu? - tot Jezus niet als Heerscher weêrgekeerd,
Maar slaaf van menschenvond die ge in Zijn naam bezweert.
Een Koning kiezende, maar als een Hoofdbediende,
Verbeelder van een Volk, geen scepterrecht ontziende,
En wien ge aan koorden bindt door de eigen hand geknoopt,
Die al uw welvaart, bloei, en zelfheid heeft gesloopt.

Ach, zijn in Nederland nog Christnen? - Ja. Zy treuren;
Zy zagen, ach! met my, de Godsdienstbanden scheuren,
En 't kind der Kerk, de Staat, die uit haar midden rees,
Bleef God- en Vaderloos en ach! vervoogde Wees.
Wy smeeken; maar hoe kan by Hem dien 't heeft verlaten
(Den Vader, dien 't verwierp!) ons brandendst smeeken baten!

ô God, koom hier te hulp! Verniel het Ongeloof,
En geef ons niet op nieuw aan 's Boozen klaauw ten roof.
Dan zal m e n s c h l i e v e n d h e i d geen schijn meer zijn maar wezen,
Van zelfzucht vrij, en uit den waren grond gerezen,
(Uit boezems, van Uw geest, Uw liefdezucht, vervuld,)
En Godvrucht zijn, geen zich vermommende Adamsschuld:
Dan zal ' t v e r s t a n d gezond en vrij zijn van de smetten
Die 't zuiver spieglen door een valsche glans beletten:
Dan zal der Vaadren deugd herleven in een bloed
Dat Gode 't offer brengt van 't waar of schijnbre goed.
Tot zoo lang (ach! nog lang, naar 't om ons staat geschapen,)
Wat zullen we? - In het stof gevoelloos blijven slapen? -
Of - werken, waar vermaan of voorbeeld iets vermag,
Dat onverhoedsche nacht geen eind make aan den dag? -
Ja, 't schreiend oog op God, op Hem-alleen, geslagen,
Volharden we in den plicht ons eenmaal opgedragen,

Bevelende de Kerk, en dees haar Wondervrucht,
Het dierbaar Vaderland waar 't kinderhart voor zucht,
Aan de Eeuwige Genade, in vurige gebeden.
Ach, immers is Uw Kerk nog niet geheel vertreden,
ô Heiland! Vluchtig zelfs, verjaagd uit weide en kooi,
Nog geeft ze Uw toezicht aan den Wolfsmuil niet ten prooi.
Nog durven we Uwen naam belijden en vervechten;
Nog dragen we Uw banier als moedige Oorlogsknechten:
Nog zijn er in den ring dien Nederland omvat
Rechtvaardigen door 't bloed uit Uwe zijde ontspat.
Om tien rechtvaardigen zou Sodom zijn behouen:
Gy kent, Gy onderscheidt de oprechte Godgetrouwen,
Verhoor Gy hun gebed en zend den Geest ons toe,
Die blinden 't oog ontsluit en 't hart bekeeren doe!
[1827.]

Toevlucht.*

Bezweken in den prang der knellende aardsche banden;
Verplet door 't zondepak op hals en hoofd getast;
Een ledig wrak gelijk, onttakeld en ontmast,
Ontdreef ik 't golfgeklots om op een klip te stranden.

Maar, by Uw doornenkroon en wreed doorboorde handen
En 't bloed dat uit Uw zijde en langs het kruishout plascht,
Is toevlucht voor 't berouw in wroegings zwaarste last,
Ach, open my dien weg; ik heb Uwe onderpanden.

Wend in rechtvaardigheid Uw heilige oogen niet
Naar 't opgehoopt vergrijp, maar, Heiland, hoor mijn smeeken,
Wat stervling zal bestaan wilt Ge onze zonde wreken?

Maar wasch me in 's levens stroom die uit Uw wonden vliet,
En, algenadig God, Verhoorder der gebeden,
Red me en van 't erflijk kwaad en 't wilvol overtreden!

Na M i c h e l A n g e l o gevolgd.
1827.

* Avondschemering, 29.

Zelfonderzoek.*

□*αυτούς πειράζετε.*
II KOR. XIII, 5.

Wat, zoo de grond hier beefde en schokte
En voor mijne oogen openspleet,
En 't dor gebeente, lang verzwolgen,
Al bruizend naar de hoogte smeet;
Een hoop van halfontvleeschde schenkels
My rammelden voor scheen en enkels,
En, in hun menigte verward,
Omcingelden en 't lijf omklemden?
Het zou, het moest u, ja, bevremden;
Bevremden, ja, maar niet verschrikken, ô mijn hart.

Verschrikken! - Neen: wat zou hy schrikken
Die voor geen onderaardschen Geest,
Geen spooksel dat de lucht doorwemelt,
Geen nietige verschijnsels vreest;
En, zoo het eind genaakt der tijden,
Zich in den Heiland mag verblijden
Die, Rechter, op de wolken daalt,
Der menschheid vonnis uit zal spreken
En 't misdrijf der Godloozen wreken,
Maar wiens doorborend oog in hart en nieren straalt?

Doch hoe, hoe zoude ik dan niet siddren
Met heel de bevende Natuur,
Geen doodsangst my de ziel benaauwen,
Niet schokken in dat vreeslijk uur.
Of zoude ik dan op deugden roemen,

* Avondschemering, 36.

Mijn eindloos zware schuld verbloemen,
En huichlen voor den Rechterstoel?
Ik, smisse en moordhol van de zonden,
Ik, in der zonden boei gebonden,
Niet nederzinken, gants verkrompen van 't gevoel? -

Ach! moog mijn hart zich niet misleiden!
Doch neen, mijn boezemwroeging sliep,
Wanneer by 's warelds tijdvolending
Gods Engel ons ten oordeel riep!
Ja eens gerust op 't schuldvergeven,
Wat zou my voor my-zelf doen beven?
Mijn hart vloog juichende uit mijn borst,
Den Goël, den Verlosser tegen,
En, tot zijn voeten opgestegen,
Aanbad, door niets verdeeld, mijn Heer en Levensvorst.

Geen zonde zou my dan bezwaren;
Hy nam ze op zich, en van my af:
Geen wroeging my het hart verscheuren;
Hy droeg voor my de zondenstraf.
Neen, Heiland, 'k zoude u niet mistrouwen,
Voor u my niet misdadig houen
Die voor my op het Kruis voldeedt!
'k Zou loven, danken, met uwe Engelen,
Mijn stem in 't Hemeljuichen mengelen,
En zeggen de aard vaarwel, en 't eens doorworsteld leed.

Doch hoe! - wat zegt gy, onbedachte!
Hebt gy Zijn goedheid niet gesmaad?
Den spot gedreven met Zijn lijden?
Uw lust, uw troost gezocht in 't kwaad?
Vermeetle, wordt u dan 't Geweten
Niet door de wroeging opgereten
Wanneer ge uw levensloop herpeinst?
Is die geroemde zielsgerustheid
Eene innig-ware zelfbewustheid,
En niet, slechts voor zich-zelv geveinsd?

O God, ô Heiland! Ja, we erkennen,
Gy hebt voor onze schuld voldaan;
Maar, zondaar, steeds verdiept in zonden,
Hoe moet ik voor Uw vierschaar staan?
Ach! schaamrood voor Uw gunstgenooten,
Heb ik u-zelf voor 't hoofd gestooten,
Uw bloed gehoond, veracht, gesmaad;
En, duizend-, duizendmaal gevallen
Hoe durf ik op Uw weldaad brallen,
Na 't steeds in achtloosheid verdubbeld zondekwaad?

Neen, Heiland! neen, ik durf slechts h o p e n ,
Ik die Uw zondaarliefde ken,
Die onder duizend van de snoodsten
De onwaardigste der zondaars ben.
Doch, de oogen op Uw Kruis geslagen,
Durf ik me op Uw genade wagen,
En treden 't oordeel in 't gemoet'.
Genade zal geen schuld'naar doemen;
Genade tegen 't Oordeel roemen:
'k Heb deel, zy schonk het my, aan Uw vergoten bloed.

Ja, 'k mocht in 't hart die troosttaal hooren:
‘Koomt tot my, die beladen kruipt;
De balsem voor uw vuile wonden
Is 't bloed dat uit de mijne druipt.’
Wat schuld kan by Uw offer halen!
Dat bloed kan alles afbetalen
En spreekt, wie tot U vluchten, vrij.
Ja, Gy, voor schuldigen gestorven,
Gy hebt de zaligheid verworven
Voor geen rechtvaardigen, maar zondaars, en ook my.

1827.

Zondewraak.*

o□τε θαλσσηα□ χ□μα τ□ο βοάα ποτί χέρσον
Ποντ□θεν □ρν□μενον, πνοι□ Βορέω □λέγειν·□
Ο□τε πυρ□□ τ□σσο□ γε ποτ□ βρ□μο□ □ιθομ□νοιο,
Ο□ρεο□ □ν βησσ□□ τ□ρετο χα□εμεν □λην·
Ο□τ΄ □νεμο□ τ□σσον γε ποτ□ □ψιχ□μοισιν
□π□ει, □□ε μ□λι□ μ□γα βρ□μετοι χαλεπα□νων.

HOMERUS II. Ξ

Geen buldrend zeegegolf door 't Noorder windgeblaas
Gedreven, geesselde ooit het strand met zulk geraas; -
Geen vuurvlam blakert zoo in 't bruischen van zijn vlammen
En klatert, loeit, en knalt, door beuk- en eikenstammen; -
Geen noodorkaan, wiens woudontwortlend algeweld
Slechts ademt, en den roem van vijftig eeuwen velt; -
Geen wolkbreuk, die op eens het aardrijk weg doet zinken;
Geen bliksem, die, eer 't oog zijn flikkring nog ziet blinken,
Reeds heeft vermorseld wat hy aantreft. - Niets op aard,
In lucht, of hoofdstof, dat Gods strafwenk evenaart,
Ontzachlijk boven al wat geest of stof kan drgen
Als Hy 't verbolgen oog op 't aardrijk heeft geslagen!
En stervling, gy bezwijmt op 't bloote. denkbeeld niet,
Wanneer ge en in uw hart, en om u henen, ziet?
Gy smelt, gy vloeit niet weg in heete tranenstroomen,
En 't bloed verstijft niet in uw aadren? Valsche droomen
Der zelfzucht doven u het schokkend luchtgeschal
Van 's Engels boetbazuin, die 't sloopen van 't heelal
Verkondigt, en wat leeft verdagvaardt tot verbeiding
Van 't naadrend oogenblik in stille voorbereiding
Wanneer de Rechter op d' ontzachbren wolkenthroon

* Avondschemering, 66.

Verschijnen zal als God, en wreker van zijn hoon? -
Als God en - wreker! - ach! Hy, louter mededogen, -
Zachtmoedig, - met het leed des stervlings zoo bewogen! -
Hy, redder, heeler, en beschreier van ons leed,
Die 't voor ons opnam, torschte, al kostte 't bloedig zweet,
En zondestraf en dood en hellenangst aanvaardde,
Op dat Hy 't heil herwon voor 't doemvol kind der aarde.
Hy komt als rechter, Hy, de middlaar by Gods wraak,
Verplettraar van d' op ons ten roof verhitten draak!
Wat denkkeeld! ach de in liefde en weldaân zoo verheven
Oneindige, in geen perk van ons besef omschreven,
Is ook oneindig, waar zijn toornegloed ontbrandt;
En ach, daar is op nieuw geene andere offerhand.
Ze is eens voor ons volbracht. Geen redding, geen beschermen,
Bestaat er meer; het uur, bewilligd tot erbarmen,
Verliep, daar 't dwarlend hart verbijsterd suft en draalt,
En de onwaardeerbre tijd wordt nooit weêr ingehaald.
't Verliep, en ach, het werd verroekloost -! Zondaar, sidder!
Maar - Heiland is Hy, nog hier boven; nog verbidder
(Voor die Hem aanroept) van de zondewraak. - Ja, keer,
Verdoolde, nog is 't tijd, tot Hem als Heiland weêr.
Zoek rust en toevlucht van 't wanhopige aardsche dwalen!
Nog niet, omschitterd van den gloed der bliksemstralen,
Verplettrend voor wat leeft, verschijnt Hy. Nog dit uur
Is Hy de Borggod. Ja, dit oogenblik is duur!
Nog noodigt u zijn oog dat voor het menschdom weende.
Zijn bloed, dat met zijn zweet, zijn stroomend zweet vereende,
Uit wond by wond stortte, en, daar 't uit zijn zijde vloot,
Het heerlijk 't i s v o l b r a c h t bevestigde in zijn dood.
Ach! hoor, ja hoor het als in deernis voor u ruischen;
Wat zoudt gy 't tegen u ten wraakeisch op zien bruischen,
En elken druppel u verdoemen tot de straf
Om wier bevrijding Hy zich-zelven overgaf?
Ach mocht ge u-zelf, als Hy u, zondaar, mint, beminnen!
U-zelf voor die ons kocht, als zijn verloste, winnen!
Hem eeuwig danken, en, aanbiddend voor zijn throon,
Geen zoon der aard meer zijn, maar Gods, uws Scheppers, zoon!
Ach de Eeuwigheid toont in nooit toe te sluiten kaken
Hier 't onverganklijkst heil, voor Jezus oog te smaken;

Daar, eindloos lijden, door geen aardsch beperkt verstand,
Door geen verbeelding, die heur veerkracht overspant,
Geen menschen -, ja ook zelfs geen Geest- of Englentalen,
Of in te dringen, of met klanken af te malen.
En dit, dit treden wy, wy roekloos slijkgebroed,
Dolzinnig roekloos, ja, zelfs tergende, in 't gemoed?
Dit durven we in 't gezicht van 't naadrend nooduur trotsen?
Wat zijn wy? menschen? of (verdoolden) zijn wy rotsen,
Die 't bliksemen vergruist, maar zonder zelfbesef?
Wy, siddrend, kermend, week, by 't nietigst wat ons treff'!
Onzinnigen, of is 't, van wanhoop aangegrepen,
Dat ge u gedachtloos in de draaikolk weg laat sleepen,
En, éénmaal blindgehold, u-zelf te barsten rent? -
Helaas! dit zelfs waar nog iets troostends in de ellend; -
Maar ziel en lichaam en van één verscheurd geweten,
In gloeiend zelfverwijt steeds dieper opgereten,
Onheelbaar, reddingloos, en 't jammer uitgebreid
Door aller eeuwigheên ondenkbare eeuwigheid! -
Berouw -? Neen: geen berouw of 't rust op zelferkenning;
Maar voortgang in den vloek van God- en Heilandschenning,
Ja, tot verzinking toe in waren Duivlenaart!
Wat denkbeeld, ô mijn God! Bewaar ons, die bewaart!

1827.

Vrede met God.*

Daar is, ô sterveling, geen vrede zonder zoen;
Daar is geen zoen met God dan door het schuldvergeven;
En geen vergeving kan bestaan dan door 't voldoen;
En geen voldoening baat dan die de schuld vereven'.
Zie daar, ô mensch, uw staat, zie daar het Godsbesluit:
Alleen betaling delgt uw zondeschulden uit.
En wie betaalt voor u? - Zie daar de vraag der vragen!
Beandwoord die, of leer uw jammerlot beklagen.

Na CATS.
1827.

* Avondschemering, 71.

Hooger licht.*

De Heer zal zijn tot een eeuwig licht.
JESAIA LX, 19.

Vaart wel, gy lampen, hoog in d' ether opgehangen;
Gy wisselende Maan, beheerscheres der Nacht,
Nu schaamrood, dan verbleekt by 't slinken uwer wangen,
Dan, moedig op uw glans by wintersterrenpracht!

En gy, ô wareldbol van vuurvlam, nooit bezweken,
Wiens aanblik de aarde wekt, en 't leven uit haar schoot;
Beheerscher der Natuur, wien blinde volken smeeken,
Wien de aard heur groeikracht dankt, wy 't onderhoudend brood!

En gy, ô blaauw lazuur, besprenkeld met geen vonken,
Maar wareldzonnen, op uw schijnvlakte uitgestrooid,
Der Englen vloertapijt, van hooger licht doorblonken,
Ten deel' voor 't sterflijk oog met wolken overplooid!

Vaart wel! 'k Moet hooger nog dan uwe omgording streven
En werpen me aan den voet mijns Heilands voor Zijn throon;
Mijn adem moet door 't lied der Throonherauten zweven,
Ik, smelten in het licht dat uitstraalt van Zijn kroon.

ô Jezus, zie mijn hart! het wenscht U toe te stroomen:
Ach, schud my 's lichaams stof en al mijne aardschheid af!
Gy hebt my 't hart verlicht, ô maak uw werk volkomen,
En zink' 't verdorven rif in 't naar my gapend graf.

1827.

* Avondschemering, 73.

Één doel van alles.*

Quicquid patimur, mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto.

SENECA.

Wat wy, stervelingen, lijden,
Wat ons toekomt, is van HEM,
Wiens in 't hart gevoelde stem
Ons met meer dan donderklem
Toeroept, Hem dat hart te wijden,
Dat, hoe 't zich aan alles kleeft,
Nergens rust of steunsel heeft.

Woelen, wroeten, kruipen, draven
Door dit nietig aardsche draf;
Grijpen naar een handvol kaf,
Om den dorren boord van 't graf;
Lijf- en zielvermoeiend slaven;
Alles - roept ons: Heft het oog
Tot het middelpunt om hoog!

Wat, ô stervling, is uw leven?
Eindloos zoeken naar de rust;
Altijd op en neêr gehutst,
Nu in woeligheid van lust,
Dan door zorg of angst gedreven,
Met een hart dat, nooit verzaad,
Altijd naar iets anders staat.

Vruchteloos is al 't beproeven
Van wat heel deze aard bezit.
Hoe uw boezem zich verhitt',
Uw bestaan heeft hooger wit:
God is 't al wat wy behoeven.
Niets dan Hy vernoegt het hart,
Naar vervulling opgespard.

* Avondschemering, 86.

Hiervan schenkt Hy u 't gevoelen;
Hiertoe spoort u alles aan;
Faalt de hoop, misleidt de waan,
Kronkelt zich des levens baan,
Wart ge u vast in eigen woelen;
't Is de erkentnis u ontprest,
Dat geene aard de heildorst lescht.

Wat dan langer om te zwerven
Door des warelds hobbelzee
In een steeds vernieuwend wee?
Voor onze oogen ligt de ree'
Waar wy 't eeuwig goed verwerven;
't Eenig, onafhanklijk goed:
God in 't wroegingvrij gemoed!

1827.

Lof- en danklied.*

Psalm VIII.

JEHOVAH, aller Heeren Heer,
Hoe heerlijk is Uw naam, in 't kunstwerk Uwer handen
Door aarde en hemel, lucht en meir,
Aanbidlijk! hoe, Uw majesteit
In duizend duizenden van wondren uitgebreid,
Die 't hart met siddring slaan, en t' Uwaart doen ontbranden
Daar 't zijne onwaardigheid beschreit!

Lieve onschuld die om 't mondtjen lacht
Van teedren zuigeling en stamelende lippen,
Verkondt, gelijk de morgenpracht
Van kimdoorgloeiend inkarnaat,

* Schemerschijn, 12.

Die 't glinstrend voorhoofd siert der nuchtre Dageraad,
Uw glorie, slechts bezwalkt door aardsche wanbegrippen
Wier walmend wierook Gy versmaadt.

Wat zijn we, ô Schepper van 't Heelal,
By 't uitgestrekte ruim waarin gestarnten dwalen,
Ja zonnestelsels zonder tal: -
Waar 't zilvren wederschijnend licht
Der wandelende maan, by 't overtraand gezicht
Het kwijnend hart verkwikt en 't troost schijnt in te stralen
Daar 't onder 't pak van jamm'ren zwicht?

Wat zijn wy, sterflijk, broos geslacht,
Wier vluehtige adem ons elk' oogwenk dreigt te ontzweven;
Wat zijn wy, dat Ge ons waardig acht
Door weldaân, door Uw vadertucht,
In stille hartevreugd, benaauwden boezemzucht,
Een blik van aandacht, ja, gestaâgen zorg te geven,
En opleidt tot een Englenvlucht?

Wy wijken, ja, voor d' Englendrom
Die voor Uw zetel knielt, Uw licht- en throonherauten;
Maar naast aan 't Hemelgeestendom,
Bekroondet Ge ons (gebootste slijk!)
Met eer, met heerschappy op 't wentlend wareldrijk,
Ja, durven we ons op aard als Ondergoôn verstouten
En kennen meerder noch gelijk.

Het vliegend leven, 't weidend vee,
Hebt Ge in de hand gesteld van ons, Uw gunstelingen;
Ja zelfs de burgerschap der zee
Die de onbekende paân van 't diep
Doorwandelt; wat Uw stem op vin of veedren schiep,
Is 't dienstvolk, is de roof, is 't spel van dat bedwingen,
Waartoe ze ons als beheerscher riep.

Heer, onze en aller schepslen Heer,
Hoe heerlijk is Uw naam door hemelkreits en aarde!
Bedwelmend slaan wy de oogen neêr

En knielen diep verneêrd in 't stof,
In 't dankgevoel vcrstikt by 't staamlen van Uw lof:
Ach! zoo 't in hemelklank aan 't lied der sfeeren paarde
En 't hallel van 't gezaligd Hof!

1827.

Zang des verdrukten.*

PSALM XCIV.

Verschijn, ô God der wraak, verschijn
In 't schittrend bliksemlicht;
Verhef U, breng vergelding meê,
ô Gy die de aarde richt!f
Hoe lang, in dronkenschap van vreugd,
Zal 't Godloos wangeslacht
Verdartlen in hun razerny,
En roemen op hun kracht?
Zy, Heer, verbrijzlen weeûw, en wees,
En vreemdling, door geweld:
Uw heilig erfdeel ligt vertreên,
En de onschuld neêrgeveld.
Zy zeggen: 'De Almacht weet het niet,
En trekt zich 't kwaad niet aan.
Geen andre wet dan eigenwil!
Hy mag die durft bestaan.'
ô Dwazen, van 't verstand beroofd,
Waar bleef uw reden? spreekt!
Waar 't zielsgevoel voor Recht en Waar,
Dat uit den boezem breekt?
Zou Hy die oor en oogen vormt
Niet hooren? Hy, niet zien?
Zou Hy wiens tuchtroê volken straft,
Vergeefs het recht gebiên!

* Schemerschijn, 29.

Hy, aller kennis aderbron,
Die 's menschen ziel doorschouwt,
Het ijdel van ons pogen kent
Waarop men uitzicht bouwt!
ô Heer! welzalig wie Uw tucht
Uw wet en wijsheid leert,
En rust in haar berusting geeft,
Zoo lang het kwaad regeert!
Gy, Gy begeeft toch de Uwen nooit;
Uw recht blinkt eenmaal door;
En elke oprechte van gemoed
Treedt in 't gebaande spoor.
Wie, riep ik, steunt, wie staat my voor,
Omcingeld van 't geweld?
Waar is die zich by de overmacht
Tot mijn beschermer-stelt?
Had Hy, de God die redding schaft,
My zelf niet bygestaan;
Ik ware in duisternis versmoord,
In prangend wee vergaan.
Ik riep by 't wanklen van mijn voet;
Mijn steun waart Gy-alleen
(Gy, Heer, wiens troost de ziel verkwikt!)
Als alles hooploos scheen.
Zou 't zich hoogzeetlend eedgespan
Met U vereenbaar zijn,
Daar 't onderdrukking maakt tot recht,
Door wettiging van schijn?
Zy rotten saam tot 's vroomen moord,
En doemen schuldloos bloed;
Maar God is my ten burg geweest,
Ten steenrots in hun vloed.
Hy zal hun ongerechtigheên
Doen keeren op hun kop,
Verpletterd onder 't overwicht
Van d' opgehoogden top.

1827.

Godloochening.*

PSALM XIV.[ba]

Ja zeg vrij, dwaas, afschuwlijk rot
Dat, naar uw valsche lust, op 't pad des onrechts wandelt,
Hoogmoedig roemt, maar laag, den mensch onwaardig, handelt,
'Daar is geen God.'

Neem 't aardrijk in, verwoest, verderf!
Praal op uw schitterdosch! vervul het ruim der wolken
Met de ongerechtigheid der onderaardsche kolken,
En juich, en sterf!

Hy, God! ziet van zijn zetel neêr.
Zijn oog aanschouwt door 't zwerk der uitgespannen hemelen
Der Volken woest gedruis in 't door elkander wemelen:
Hy, aller H e e r !

Zijn toorn verhit ter wraak, en broeit.
Wat woelt, wat doolt ge in 't wild, wat dwarrelt ge, ô verblinden?
Wat hongert ge als om brood, naar bloed- en mergverslinden?
Het vuur ontgloeit.

Één oogenblik, en 't vliegt in vlam,
De schrik omvangt u 't hart op dartle tafelbedden,
Op zwaan- en eiderpeul! Daar is! daar is geen redden;
Het wraakuur kwam.

* Schemerschijn, 32.

Ja, hoont, beschaamt wier troost Hy is,
Die, kruipende in het stof, tot Hem om uitkomst smeeken!
Uw kracht, vermectlen, zinkt; uw glorie is bezweken,
Uw val, gewis.

1827.

Schuldbelijding en zucht om redding.*

PSALM XXXVIII.

Almachte, straf my niet in Uw verbolgenheid;
Laat me Uw kastijding niet vergruizlen door heur slagen;
Ik kus Uw tuchtroê; ja, mijn lust is 't, haar te dragen:
Mijn zonde is 't, niet Uw straf, waarvan mijn boezem schreit.

Uw straf verzekert me Uw genade, ja mijn ziel
Verheugt zich dat me Uw hand niet loslaat by 't verdwalen:
Uw arm weêrhoudt my nog en zet mijn dwaasheid palen,
Dat ze in heur vaart gestuit, nog niet in d' afgrond viel.

Uw pijlen treffen my in 't diepste van 't gemoed;
Maar door 't verwijt gespitst van 't schuldige geweten.
Uw aangreep heeft my 't hart van uit de borst gereten;
Mijn beenders schokken, en mijne oogen storten bloed.

Mijne ongerechtigheid heeft me overtopt: 'k stort neêr,
Gekromd, ontwricht, doorwond, in huid en vleesch veretterd,
De lendenen gekraakt, de schouderen gepletterd;
En 't hart brult de angsten uit waarin ik steeds verteer.

* Schemerschijn, 34.

HEER, Gy doorleest mijn hart; voor U is niets bedekt:
Mijn zucht verbergt zich niet, al schroomt ze U toe te stijgen.
Helaas, de kracht ontbreekt in 't mat en aâmloos hijgen,
En 't licht der oogen zelfs is aan mijn ziel ontzegd.

Mijn vrienden schuwen my, en zelfs mijn naaste bloed
Wijkt af en staat van verr' als vreesde 't my te naderen,
Daar moord, geweld, en list zich om my heen vergaderen;
En die my 't licht misgunt, spant strikken voor mijn voet.

Men vloekt; - maar 'k hoor niet, en verstom in 't gene ik lij'.
Wat zoude ik tegen hen? - Maar Gy, Gy wilt verhooren;
U roep ik aan, ô God! U heb ik niet verloren;
Verbergt Gy me Uw gelaat, Gy zijt my toch naby.

Ach, keer het, dat mijn voet ooit wankele in mijn leed!
Dan juichten ze over my in feesttriomfgezangen.
Ik ken mijn zwakheid; ja, in de angsten die my prangen
Glipt me elke voet steeds uit, ten valschen tred gereed.

Mijn God, ik open U mijn zondevoedend hart:
Dit 's wat mijn ziel bezwaart, geen overmoed van hateren
Die in mijn grievendst leed, van dolle vreugde schateren,
Geen goed vergeldend dan met de uitgezochtste smart.

U haten zy in my, om 't hart aan U verkleefd.
Maar Gy verlaat my niet, Gy grondloos in 't erbarmen,
Tot U verhef ik 't hart en d' opgestoken armen,
Haast my ter hulp' en red, ô Gy die eeuwig leeft!

1827.

Aan geweldenaars.*

PSALM LII.

Waarom u dus op 't kwaad verheven,
Vermeetle pleger van geweld?
God zal de zijnen niet begeven
En is door nacht noch dag omkneld.
Wat trekt gy 't boze voor het goede?
Wat hebt ge uw felle tong gespitst,
Spuwt logengift met Helsche woede,
Door uiterlijken glimp vernist?
Wat, dan verslinden, zoekt uw wrevel,
Wat, dan verdelgen, is uw doel?
Maar 't oog van God verblindt geen nevel,
Geen lasterdamp uit 's afgronds poel.
Hy zal u van den wortel scheuren
Waarop gy zeker meent te staan,
Uw tentgespan te fladder sleuren,
U eeuwig-redloos doen vergaan.
Het volk van 's Hoogsten welbehagen
Zal 't dankende aanzien in zijn vrees,
(Met de oogen hemelwaart geslagen,)
Dat Hy recht vaardigheid bewees.
Dan roepen ze uit: ‘Ziedaar gevallen
Die niet in God zijn sterkte zocht,
Maar op zijn zelfkracht plach te brallen,
En 't hart aan aardschen draf verknocht!’
Maar ik zal loof en bloessem schieten,
Als Gods Olijfboom, eeuwig groen;
Mijn hart, van dank steeds overvlieten,
En Hy zijn gunstgenoot behoên.

1827.

* Schemerschijn, 36.

De voorspoed der boozen.*

PSALM LXXIII.

Ja, goedertieren aan de zijnen, ja, weldadig
Is God aan 't reine hart. Gy weet het, mijn gemoed!
'k Erken, 'k belijde 't. Ja, Hy was mijn ziel genadig
By 't glibbren van mijn schier aan 't spoor ontweken voet.
Ja, 'k glibberde op mijn pad en wankelde in mijn treden;
De nijd bekroop my 't hart, de wrevel greep my aan,
Daar ik den booze zag in staat en waardigheden,
En hun Godloosheid leed noch banden ondergaan.
Zy bloeien levenslang, hun kracht blijft onbezweken;
Geen zielsverdriet ontrust ze, of, wat de menschheid torscht,
Zy durven stout en trotsch het hoofd naar boven steken,
En dragen d' ordeband der snoodheid op de borst.
In kostbren roof gedoscht en vetgemest in weelde,
Zwelt oog en aanzicht op by 't zich verheffend hart,
(Ja boven 't geen dat hart zich ooit als doel verbeeldde,)
Al spottende uit de hoogte om 's naasten duldenssmart.
Zy plondren, merglen uit, vertrappen, en verdrukken,
En sparren, dol van trots, den mond op tegen God;
En 't Volk, dat alles aan hun hoogmoed ziet gelukken,
Vraagt, waar de Macht bestaat die heerscher is van 't lot.
Hoe, zegt het, hoe zou God dit weten, en 't gedogen?
Ons bloed wordt in hun kroes als water uitgeprest:
Hoe kan de Almachtige dit aanzien met Zijne oogen,
Indien Hy oogen heeft, op deze onze aard gevest? -
Doch, verr' van my, (die steeds mijn hand in onschuld waschte,
Mijn boezem rein hield, hoe mishandeld en geplaagd,)
Dien wrevelmoed te voên die eenmaal 't hart verraste,
Schoon elke zon my drukt die aan den hemel daagt!
Neen; 'k blijf mijn' God getrouw. Maar mocht ik 't eens doorgronden!
Dus sprak ik, diep verward in twijfelzieken waan:

* Schemerschijn, 44.

Doch 'k heb in 't heiligdom de zielsrust weêrgevonden,
  Waar ik hun eind bespeurde op d' uitgang van hun baan.
Gy stelt ze op d' open rand van 's afgronds holle kaken,
  Stort ze in verwoesting neêr als in een oogenblik.
Hun aanzien is een droom verschemerd by 't ontwaken,
  Hun einde daagt hun op met onverheerbren schrik.
Ja Heer, gelijk een droom door 't morgenlicht verdreven,
  Waar 't ingesluimerd hart zich ijdel meê vermaakt,
Doch waar 't ontwaakt gemoed geen aandacht aan kan geven,
  Ja, zelfs de erinn'ring na 't voorbygaan, van verzaakt.
Wanneer ik 't hart verhief geprikkeld in mijn nieren
  En morrend tegen U door blinde hovaardy,
Wien was ik toen gelijk? - Verstandeloozen dieren;
  Verbeestlijkt in verstand, ja dierlijk meer dan zy.
Neen, 'k onderwerp mijn hart, en Gy, Gy zult my leiden,
  Gy hebt, ô God van heil, mijn rechterhand gevat:
'k Zal, in Uw raad te vreên, Uw heerlijkheid verbeiden;
  Gy zijt mijn wensch alleen, in U berust mijn schat.
Niets hebbe ik nevens U in hemel of op aarde,
  Niets lust, niets trekt my meer, of strekt my 't lokaas toe;
Aan niets meer hangt mijn hart een U gelijke waarde:
  Neen, 'k ben deze aardsche draf en eigen dwaasheên moê.
Bezwijkt my 't matte vleesch, verloor ik moed en krachten,
  Gy zijt my 't deel, ô God, dat alles in zich sluit!
Die van U wijkt vergaat in troosteloos versmachten;
  Gy roeit, die U verliet en 't schepsel aanhangt, uit.
Maar ik betrouwe op U; ik juich in Uw nabyheid,
  U bid, U hange ik met onwrikbre teêrheid aan:
Mijn hart en harp zal steeds in ongestoorde blijheid,
  Aan 't luisterend Heelal Uw werken doen verstaan.

1827.

Zwakte.*

PSALM CXXXI.

Mijn hart verheft zich niet naar Eer,
Mijn oog naar 't hooge niet.
Maar 'k zing Uw lof, mijn God en Heer,
In 't stramme grijzaarts lied;
En wat vermag de stervling meer,
Die op Uw grootheid ziet?

Ik strek naar 't geen verborgen is,
Geen roekelooze hand;
Noch dring in Uw geheimenis
Door 't ingebeeld verstand,
Der dwalingen en dwaasheên smiss'
Als 't losbreekt van zijn band.

Mijn ziel is, als aan 's moeders schoot
't Der borst ontspeende wicht.
Het wichtjen, dat van steun ontbloot
Zijn stappen angstig richt,
En wankende, met elken stoot
Op nieuw ter aarde ligt.

Gy, Vader, grijp me in 't wagglen aan:
'k Heb kracht noch evenwicht,
Hoe zoude ik op my-zelven staan:
't Draait me alles voor 't gezicht?
En hoe dan, vast en veilig gaan
Op 't pad van 's Christens plicht?

* Schemerschijn, 49.

Maar 't hart dat Gy geëigend hebt,
Gevoelt, Gy blijft het by;
En ieder ademtocht dien 't schept,
Betuigt en toont het my:
Ja, schoon het dikwerf angstig klept,
Dat hart is doodschrik-vrij.

Dat hart gelooft, en hoopt, en bouwt,
Op U, voor de eeuwigheid,
Wiens oog genadig nederschouwt
Op wat vertreden leit,
En 't licht der vlaschwiek onderhoudt
Hoe flaauwe glans het spreidt.

1827.

Geloofsvastheid.*

PSALM XXV

 Aan mijn God behoort mijn zucht:
Heer, tot U is 't dat zy vlucht!
ב Buig mijn ziel, maar geef betrouwen;
Snoodheid juich' dan over my!
ג Cedervast, die op U bouwen;
Rookwalm, de aardsche hoovaardy!
ד Doe my Uwe wegen kennen,
Leer me Uw paden, hard of zacht,
ה Eenzaam, maar getrouw doorrennen,
God des heils waarop ik wacht!
ו Faal' mijn voet niet onder 't treden;
En herdenk de losheid niet,

* Schemerschijn, 51.

ז God van goedertierenheden,
Die mijn jeugd zich overliet!
ח HY is goed, de Heer der Heeren;
HY, Hy neemt den zondaar aan.
ט Ja, Hy zal Zijn weg ons leeren,
Die aan Zijn geleide gaan.
י Klare, zuivre, reine zoetheid
Is Zijn weg voor wie Hem eert.
כ Laat my deelen in Uw goedheid,
'k Hou mijn hart niet afgekeerd.
 Moge 't U volkomen vreezen!
Ge onderwijst het in Uw raad;
מ Nacht zal dan verkwikking wezen;
De aard, ten erfdeel aan ons zaad.
נ Ons die Uwen naam belijden,
Toont Ge Uw Bondverborgenheid,
ם Prijkt Uw licht aan alle zijden;
Breekt het net dat me overspreidt.
ע Reik me Uw troost in mijne ellenden,
Uw genade, groote God,
פ Scheur' my uit en doe ze wenden
In mijn eenzaam jammerlot!
צ Trek my uit dees poel van zonden,
Die my overdolven heeft.
ר U betrouw ik hoe verslonden,
Die den bidder bystand geeft!
שׂ Woel' 't vijandig rot van hateren!
Groeien zy in tal en macht!
שׁ Ydel zal hun woede klateren;
Gy bewaart wie op U wacht!
ת Zij oprechtheid, rein geweten,
My ten deel en toeverlaat;
En verbreek de Helsche keten
Die de boosheid om ons slaat.

1827.

Aan God.*

שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי

Ps. XC, 13.

Van eeuw tot eeuw, van voor- tot nageslacht,
Was God de steun, de toevlucht van de zijnen;
Hy die 't Heelal uit niet heeft voortgebracht,
En zetelt op den wiek der Cherubijnen.
Ons waart Gy dit, ons dierbaar Vaderland,
(ô God van heil!) waar Ge U dien Tempel stichtte,
Nu door 't geweld zoo gruwzaam aangerand,
Uit wien Uw glans door heel Europa lichtte!
Uw Tempel, vrij van vloekbren eigenpraal;
Waar 't juichend hart van vrijgekochte zielen
Ontvloeien mocht in juichende Englentaal,
En, stof, in 't stof, voor Uw Genade knielen.
Gy, Gy zijt God, Gy God van eeuwigheid,
Eer berg en rots zijn kruinen op mocht steken;
Der heemlen tent om de aard was uitgebreid,
En de eerste dag door 't vormloos niet kwam breken.
Gy riept den mensch tot 's levens ademtocht; -
Gy zegt: keer weêr; hy wordt tot aard ontbonden:
Hy, van Uw hand het edelste gewrocht,
Maar flikkervlam en door zich-zelf verslonden!
Geen duur by hem, geen schijn van zelfbestaan!
Ach, wat is tijd? wat zijn U duizend jaren?
Wat 's heden, dan tot gistren overgaan!
Een nachtwaak slechts, onmerkbaar weggevaren!
Een nachtwaak; maar in sluimring op het strand,
En overstroomd door 't vloedgetij' der baren!
Een grasspriet, groen op 't af te maaien land,

* Schemerschijn, 53.

Waar, eer 't verdort, de zeissen door zal varen!
Uw gramme blik ontzet en werpt ons neêr.
Ge peilt ons hart, ontbloot zijn diepste plooien;
't Verborgen kwaad ontschuilt zich-zelf niet meer,
En 't weefsel scheurt dat de ondcugd tracht te tooien. -
Ons leven vliedt gelijk een vluchtig woord,
Als zwevende op den wiekslag der gedachte:
Uw toornegloed drijft ze als een stormwind voort;
Één ademtocht is heel een volksgeslachte.
Een zevental van zonnen, tienmaal rond,
Zie daar het perk van dit ons sterflijk zwoegen;
Of, zoo 't gestel dit tijdverloop weêrstond,
Een tiental meer vol smart en ongenoegen.
En ach, wat baan van jamm'rend zielsverdriet,
Voor vreugde en rust die 't hart zich steeds beloofde!
Men hoopt, men grijpt, - maar 't schijnbre beeld vervliet,
En 't hart verstijft, dat om een schaduw sloofde. -
ô Groote God, wat stervling ooit beseft
De kracht, waarmeê uw gramschap aan 't ontsteken,
Den zondige door hart en beenders treft!
Wie beeft naar eisch waar Ge opstaat om te wreken?
Stort wijsheid in ons overmoedig hart!
Ach, schenk ons kracht dat we onze dagen tellen.
Zie op Uw volk in deernis met hun smart!
Keer weêr, ai keer, zie onze tranen wellen!
Stort ons den daauw eens nieuwen dageraads;
Keer weêr tot ons, geef ons ons-zelven weder!
Herstel den band des losgescheurden Staats
In 't Heilverbond en werp den Baäl neder!
Wy zagen 't kwaad uit d' afgrond opgevloekt;
De slaverny des afvals in ons midden;
Den Eigenwaan, door eigen raad verkloekt,
Zich-zelv', en in zich-zelv', de Hel aanbidden.
Stort 's levens geest op 't dor gebeent' weêr uit,
In 't Doodsgeweld veroordeeld tot vermalmen;
Ontwind den kiem dien 't dorre zaad omsluit,
En rijze U de oogst in rijpende akkerhalmen!

1827.

Genade.*

PSALM, XXXII.

Welzalig hy wiens ongerechtigheden
Gy, Godheid, door genade erbarmend overdekt!
Welzalig, wien zijn schuld, zijn daaglijks overtreden
Voor Uw rechtvaardigheid tot geen verwerping strekt!
Wiens ziel zich door geen trots noch zelfbedrog laat vleien,
Noch huichelt voor Uw oog, als kon ze ook U misleien!

'k Was neêrgedrukt en zweeg by 't klemmen van mijn last,
't Gebeente schokte me, en mijn boezem brulde in 't lijden;
Uw hand had me al het leed des afgronds opgetast,
En 'k had met Wanhoop, Hel, en eigen hart te strijden;
Het levenssap droogde in mijne aadren uit,
En de afgetobde borst vond adem noch geluid.

Maar 't hart ontwaakte in 't eind, ontblootte U al mijn zonden;
Beleed ze U en smolt weg in heeten tranenstroom.
Gy ziet ons in 't gemoed, hoe zorglijk ook omwonden;
Die tot zijn Vader vliedt, weêrhoudt hem angst of schroom?
Waar vond hy toevlucht dan in de armen
Steeds uitgestrekt naar 't kind in Vaderlijk erbarmen.

Hield wroeging my te rug, zy-zelv dreef me eindlijk aan:
Ik dorste en hongerde naar troost en lafenisse
By 't nimmer rustend en niet meer weêrstaanlijk slaan
Van 't onbevredigbaar en overtuigd gewisse.
Ik opende U mijn hart, en Gy ô Heer, vergaaft,
En drenkte me uit de bron die met Genade laaft.

* Schemerschijn, 56.

Hier, hierom zal U elk die U erkent, verheffen.
Wie tot U vlied' in 't uur van Uwe Heilgenâ,
Geen Oceaan van ramp zal Uw verlosten treffen,
Hoe hoog zijn hoogste vloed ook ga.
Gy, waar Uw toorn ontbrandt, ontzachbre gruwelwreker,
Zijt rots en toevlucht, voor Uw gunstgenooten zeker.

Mijn ziel schept lucht by U, Verlosser, uit heur prang:
'k Schuil in Uw vleugelen beveiligd.
Gy hebt me omringd met heil- en feest- en dankgezang,
U stroomende uit een hart dat zich Uw eerdienst heiligt.
Juicht met my, juicht, en zingt Hem lof,
Gy Englen uit het Hemelhof!

Komt, hoort my, hoort my, stervelingen:
Weest niet als 't muildier 't geen geen kennis viel ten deel,
Of 't ongestuime ros, door bit en toom te dwingen,
Opdat het niet ontspringe of wegholle in 't gareel!
Oneindig is de ramp van die hun God verzaken;
Maar wie op Hem betrouwt, dien zal zijn oog bewaken.

Verblijdt, verblijdt u in den Heer,
Rechtvaardigen, bekend met zijn beloftenissen!
Geeft, Aard en Hemel, geeft Hem eer:
Hy zal in 't heiligst recht naar zijn genâ beslissen.
Oprechte harten, zingt! heft zegepsalmen aan:
Zijn hand stort rozen uit op 's warelds doornenbaan.

1827.

Tijdwisselbeurten.*

De dag is Uwe, ook is de nacht Uwe, Gy
hebt het licht en de zonne bereid.

Ps. LXXIV, 16.

UWE is de dag en Uw het licht,
Die alles hebt bereid
Ten tuige van Uw heerlijkheid,
Door heel de schepping uitgebreid
Voor 't nooit verzaad gezicht!
Uw, God en Schepper, is de nacht
Met al des hemels starrenpracht,
Den stervling tot een rust,
Die 't gloeiend oog zijn fakkel bluscht
En lust herstelt en kracht.
GY hebt in jaar- aan jaarsaizoen
Den tijd ons toegedeeld,
Hertooit het veld met lachend groen,
Met ruischend rijpende akkerteelt,
En ooft dat smaak en oogen streelt
En wat van dorst of honger kweelt
Zijn nooddruft mag voldoen.
Tot, uitgeput, en moêgebaard,
De krachtloos ingesluimerde aard
Gekoesterd onder zachte sneeuw,
By d' eersten hoorbren zwaluwschreeuw
In nieuwe jeugd verjaart.
Dit 's werk van U-alleen, mijn God,
Die boven de uitgespannen tent
Van 't ons omweemlend firmament,
Den zwaai beheerscht van 't lot,
En tijdelijk en eeuwig heil,

* Schemerschijn, 74.

Voor gaven noch verdiensten veil,
Uit goedheid zonder maat of peil
Op 't schepsel nederzendt.
ô Gy, verleen ons vreugde of smart
Naar 't Uwe wijsheid schikt,
Maar 't voorrecht van een dankbaar hart
In 't schijngoed niet verstrikt,
Maar, als de loop van jaar en dag,
Zoo lang mijn oog ze tuigen mag,
Getrouw en onverwrikt!

1827.

Gebed.*

ô Vader, stortte ik vaak een zinnelooze klacht,
Waar 't eind slechts klacht van is en nutteloos beweenen;
Wil me eindlijk tranen die my vruchtbaar zijn, verleenen,
En scheur me uit 's warelds zucht en haar verleidingmacht!
Verhoor me, ô Vader; toon me, aan 't Kruis uws Zoons gebogen,
Een Vaderlijk, ja meer, een Godlijk mededogen!
Gy immers, wilt der zonde, en niet des zondaars dood:
ô Gcef my deel aan 't bloed dat slechts voor zondaars vloot!

Na Guarini, Madrig. 137-139.
1827.

* Schemerschijn, 76.

God-alleen.*

□τι α□τ□ μέλει περ□ □μ□ν.

PETRUS

Die niet begeert dan God-alleen,
Kan nooit van Hem verlaten wezen;
Wat zal hy des in tegenheên,
Wat zal hy in beproeving vreezen? -
't Word' duister voor een oogenblik!
Zijn ziel bevangt geen wanhoopschrik;
Hy kent zijn Heiland, zijn behouder,
Ontfangt, indien 't Gods wil gebiedt,
Het kruis gewillig op zijn schouder,
En wederstreeft zijn' Vader niet. -
Hy lijdt, maar dankt ook zelfs voor 't lijden
Als blijk van 't vaderlijk kastijden,
Als weldaad uit de vaderhand;
Beveelt zich die met zielsvertrouwen,
En houdt in 't hoopvol uitzicht stand
Van eens het heilrijk Licht te aanschouwen,
Als Jezus by 't bazuingeschal
De zijnen tot zich nemen zal. -
En waarom zou hy meer verlangen? -
Wat 's voor- of tegenspoed op de aard!
Wat vrees, wat zorg zou hem bevangen
Wien Gods almachte hand bewaart?
Neen, dood of leven, vreugd of smarte,
Zijn één voor 't Godgeheiligd harte.

1827.

* Schemerschijn, 109.

Vertroosting.*

Ps. CIII, 13.

Op hagelblanke duivenschachten
Maar zwang en vleuglenslag van stouten Aadlaars vlucht,
En sneller dan het licht, dan zielzucht of gedachten,
Daalt met de Hemeltroost van die in 't leed versmachten
Gods Engel van omhoog door etherstroom en lucht.
Ja, God verlaat in 't leed geen droeven
Die tot Hem opzien, neen.
Hy weet wat geest en stof behoeven
En ziet, by 't Vaderlijk beproeven,
Op 't kinderlijk geween.

Zucht, stervling, zend uw boezemsnikken
Te Hemwaart als gy lijdt, maar met betrouwend hart.
In d' aanblik tot Hem op, ligt balsemend verkwikken:
Hy laat in engen prang het vonkjen niet verstikken:
Uw Vader, stervling (neen!) uw Vader ziet uw smart.
Al laagt ge in 's afgronds nacht gebonden,
Hy is, wie smeekt, naby.
Uw waarborg is in JEZUS wonden:
Hy die de dood leed voor uw zonden,
Staat, redder, aan uw zij'.

Een moeder sluite in klemmende armen
Den zuigling, uit haar borst met eigen bloed gezoogd;
Nog teedrer is voor u zijn Goddelijk erbarmen,
Nog teedrer hoort en heelt en schiet Hy toe op 't kermen
Van die, niet rond langs de aard, maar op zijn bystand, oogt.

* Schemerschijn, 134.

Hy heeft uw zondestraf gedragen
U van den vloek bevrijd;
En wat, wat zijn deze aardsche plagen
Dan lichte Vaderlijke slagen
Waar liefde meê kastijdt?

Neen, klaag, neen, kerm niet ongeduldig:
De laafniskelk der troost is in zijn hand gereed.
Zie wat Hy torschte om ons, ons schuldige! en - onschuldig:
Vraag, of uw weeldrig hart Hem als uw Heiland huldig',
En eer weldadigheid in 't u beschoren leed.
Ach, alles strekt aan zijn verlosten
Tot heil, tot zaligheid;
En 't schijne ons ijdle vreugd te kosten,
D' in 't nietig rag der aard gedoschten
Is 't Hemelkleed bereid.

Schouw opwaart, zie den Hemel open,
ô Lijder! 't oog van 't hart dring' zwerk en nevels door!
Zie deze uw leemen hut, en zonder afschrik, sloopen;
Leef in geen aardsch genot, maar in verzekerd hopen.
Hy die ons plaats bereidt, ging zijn getrouwen voor.
Neen, 't lijden dat wy hier gedogen,
Dat oogvol zielverdriets,
Is, by al 't geen wy wachten mogen,
Slechts rook, die, trekt ze een traan uit de oogen,
Niets meerder is dan niets.

1827.

Aan den mensch.*

הֶבֶל הֲבָלִים

DE PREDIKER.

Tusschen Eeuw- en Eeuwigheid
Als een handpalm uitgebreid,
Drijft ge, enkel handvol stofs, in 't midden van de golven
Naar willekeur van wind en vloed,
Tot ge, in één oogwenk overdolven,
In 't eindloos meir verzwolgen moet.

Dit 's uw ware staat, ô mensch,
IJdel zijt gy als uw wensch
Dien ge uitstort in de lucht om nooit vervuld te worden:
Ach! min dan bloesems in de Lent',
Die voor de ontluiking reeds verdorden
Als de avondvorst den boomhof schendt.

Wat dan reikt ge 't hart zoo hoog,
Verder dan 't bereik van 't oog,
En plooit de toekomst, ja, bootseert ze u met de vingeren,
Als buigzaam wasch of weeken klei;
Doch durft u aan een spinrag slingeren
Met kinderlijk triomfgeschrei?

Ja, vermaak u en beklim,
In een dwaze hersenschim,
Den ontoegangbren berg die u schijnt toe te blinken,
Gy, die u zelfs uw schijnbestaan
Van oog- tot oogwenk voelt ontzinken
In 't onophoudelijk vergaan!

* De voet in 't graf, l.

Luchtbel, drijft ge in 't schuim der zee,
Zwalpt met stroom en deining meê,
Naar 't zwellen van de golf by 't op- en nederstorten,
En spant, en berst, en gaat te niet
Waar dropplen op elkander horten,
En 't schijnbre watervlies vervliet.

Doch wat nood! en wat geklaagd! -
Wat het merk van nietig draagt,
Kan geen bestendigheid, geen blijvend zijn verduren;
Maar 't Haft van slechts één zonneschijn
Geniet toch in die weinige uren
De zelfbewustheid van te zijn.

Wierd slechts tot ons eigen leed
't Vliedend leven niet besteed
In onbeperkt gezwelg van nooit verzaad begeeren!
Doch neen, dat vluchtig oogenblik
Is rust- en smaakloos zelfverteeren
En, siddren voor den stervenssnik.

Waart ge u-zelven slechts bewust,
Stervling, ach, gy vondt de rust
In die behoefte-zelv waarvan ge u voelt verslinden.
Die tuigt u, dat ge, op aarde vremd,
In plaats van hier uw deel te vinden,
Voor beter wareld zijt bestemd.

Kweek, ja kweek die staâge zucht
Naar een ruimer, voller vlucht,
Den nevelen te hoog waarin gy hier blijft hangen;
Waar ge eens de wieken uitslaan zult,
Hier in onzichtbren band gevangen,
Die 't hart slechts wederstrevend duldt.

Van de grens van 't eeuwig niet
Waar uw levensbeek uit vliet
Is geen te rug keer weêr, maar eeuwig verder vloeien:
Van 't niet, door dezen levensschijn
Naar 't vol waarachtig leven spoeien,
Zie daar hetgeen uw lot moet zijn.

Leven, hooger dan deze aard,
En alleen uw wenschen waard! -
Bereidt u voor dien stand, die toekomst, stervelingen! -
Haast schudt gy 't logge stofkleed af,
Gy, burger van der Geesten kringen,
Verhef u boven de aardsche draf.

Wie, wie wenkt u reeds van verr',
Van uit elke morgenster
Die u den slaap ontrukt als tot vernieuwend leven? -
't Is de Engel van uw bakermat,
Die teder om uw hoofd blijft zweven,
En nooit zijn eerste zorg vergat.

Van een nevelwolk bedekt,
Wenkt hy steeds en roept en trekt,
En laat uw hart niet toe in 't schijnzoet weg te zinken.
Neen, daar-alleen, ô sterveling,
Waar Hemelcherubijnen blinken,
Is de u van God bereide kring.

Hou met onverwrikt gezicht
Daar uwe oogen op gericht,
En dan, laat storm en dood op 's warelds golven woeden!
Hy leeft, de Almachte Heiland leeft,
Die uit den wervelstroom der ondoorwaadbre vloeden
't Verloren hemelsch weder geeft!

1827.

Ware kennis.*

Praesenti illusus, damnabitur ille perenni
Judicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

AVITUS.

Ik ben voor de Oudheid, ja, toen Godsdienst, plicht en zeden,
De plaats van dom gezag, geweld, en dwang, bekleedden,
Toen elk by stil genot van 't voedend broodgewin
Geheel zijn wareld vond in 't zedig huisgezin,
En liefde 't zegel was van 's Hemels duursten zegen;
Geen drift naar hooger staat in 's burgers hart gestegen
't Gevoel verbitterde dier aardsche zaligheid
Die door 't bevredigd hart een Hemelvreugd verspreidt;
En ach! waar 't my vergund, door 't offer van mijn leven
Aan 't lijdend Vaderland dat heil weêrom te geven!
Ja, 'k vloek die dolle zucht die naar gelijkheid tracht,
Den bloei verwelken doet, geheel den Staat verkracht,
Vermeetle domheid met verwarde wan beseffen
Zich schaamtloos in den rang van Staatsliên doet verheffen,
En 't volk ten prooi geeft aan 't misleidend onverstand
Van dagbladschrijvers, thands beheerschers van elk land,
En Godspraak voor 't Heelal, die, boven God verheven,
Zijn Evangeliestem van 't hart heeft uitgedreven,
En 't volk waar Hy Zijn kerk door wondren heeft gevest,
Door Hel en dnivlendienst in 't rijzend kroost verpest.

Ja, dit erken ik, dit belijde ik: dit te staven
In spijt van 't woest gebrul der dolle Duivlenslaven
Is balsem voor mijn hart, en (koste 't ook mijn bloed,)
Dit is my 't menschlijk recht en vrijheid van gemoed.
Vergaan die nieuwigheên van Filozoofsche vonden,
Dat vloekbre Heidendom in zedeschijn omwonden,
Die opgedrongen waarde eens stervlings, stof en asch,
Die noch het morgen kent, noch 't geeu hy gistren was,
En, brallend tegen God op ingebeelde rechten

* De voet in 't graf, 65.

In Satans ketenklem zijn Schepper durft bevechten!
Vergaan ze! en wee het hart, dat met dien waan gestreeld,
Ter goeder trouw misleid in die begoochling deelt!

Maar verr', maar eindloos verr', van immer voor 't beproeven
Van waarheid, waar zy schijnt, den boezem toe te schroeven,
En, vijand van gezwets en ijdel roemgeklap,
Is elke ontdekking in het veld van wetenschap
My dierbaar. 'k Doe hem recht, wiens onvermoeibaar pogen
Een waarheid blinken doet in nog verduisterde oogen.
De Waarheid is my waard; maar 'k wil geen ijdlen schijn,
Geen blikk'ring zonder licht, en die by 't licht verdwijn'.
Geen ongelfakkelschijn, die, by 't onrein geflonker
Het licht des hemels in heur nevelwalm verdonker'.
k Eisch zuiver hemellicht dat doordringt tot in 't hart,
En 't door geen damp verstikt waar 't meê omtogen werd;
Geen stikgas met zich voert, dat hoogmoed brengt aan 't gisten,
Maar God bewondren doet met d' eerbied van een Christen;
Geen spooksel van 't verward, zich-zelf verwildrend hoofd;
Geen voor 't begeerig hart bedrieglijk Sodomsooft,
By huichelende blos, voor lavingvol verkwikken,
Vervuld met giftige asch die long en borst doet stikken.

Rampzaalgen, ach, wat is het weinig dat gy weet?
Een schittring door een scheur van 't dekkend overkleed
Waar God zijn schepping mede omhuldde voor uwe oogen,
Getarnd door 't waanverstand, doch nimmer weggetogen.
Ach! minder nog dan dit. Een glimp en wederlicht
Van 't geen niet vatbaar is voor 't menschlijk zwak gezicht,
Zijn stralen buigt en breekt, en 't geen gy waant te ontdekken
Verstrooit, ontstelt, misvormt, in onvereenbre vlekken
Waarin u 't oog verdoolt, zich blind ziet, en 't begrip
Verbijstert van dat Al, waar elke onzichtbre stip
In toebrengt, en Gods werk zich in elkander spiegelt,
Terwijl ge in d' ijdlen droom van valsche kennis wiegelt,
En 't schemerschepsel van uw hersens houdt voor licht,
En God en schepping naar uw nietigheid verdicht.
Is 't mooglijk? kan uw ziel een oogenblik vergeten
Dat zin- of denktuig hier geen middel is tot weten,

Het w e t e n ons te hoog, veel te onbereikbaar hoog,
En 't onbeneveld licht verblindend is voor 't oog,
Het brein aan 't duizlen brengt, en 't lichaam neêr doet ploffen,
Als van een bliksemstraal in 't barstend hart getroffen?
God temperde ons het licht naar onze vatbaarheên;
Niet strafloos tracht de trots zijn perken te overschreên:
De schittring van Zijn glans met oogen aan te staren
Vermag geen schepslendom, ja, geen der Englenscharen. -
En echter, zoo ge in 't stof omwroetend met uw geest,
Een flaauwen lettertrek der Godlijke almacht leest,
Vermeet ge u, Zijn geheim, Zijn Wezen, in te dringen,
En sluit Zijn waarheid op in de u genaakbre kringen,
Verdeelt Zijn deugden en ontscheurt haar aan 't verband,
Vermenschlijkt ze en versmelt ze in 't menschlijk onverstand,
Scheidt Zijn rechtvaardig- en barmhartigheid, Zijn goedheid
Van wijs- en heiligheid, hervormt ze in aardsche vroedheid,
En bindt Zijne Almacht aan uw wil en onwil. Dwaas!
Wat maakt ge u-zelf tot God in 't ijdle windgeblaas
Waarvan uw boezem zwelt. Gy, kind van weinige uren,
Dat zelfs uw aadrenslag niet strafloos kunt verduren,
Maar, levende in dit vleesch door 't leven-zelf vergaat,
En 't eigen maaksel van uw denkvorm niet verstaat!
Neen, waan niet wijs te zijn om God' de wet te stellen;
Zoek wijsheid, maar geen waan die hoogmoed op doet zwellen:
Zoek ze in haar bron, by Hem die door zich-zelf bestaat,
En in de schaduw niet waarop ge u dwaas verlaat:
Leer opzien tot dien God in plichtig zelfmistrouwen
By 't geen ge in staat zijt of u inbeeldt aan te schouwen,
En schep u in Natuur of blinde Werkingskracht
Geen ingebeelden God of onderstelde macht;
Noch schrijf uw zwakheên zelfs en tegenstrijdigheden
Den God der Waarheid toe naar menschelijke Reden.
Erken en eer den God door wien gy zijt en aâmt,
In volle afhanklijkheid als aan uw stand betaamt,
En zij 't vervalscht besef van onvolkomen kennis
Geen opstand tegen God, geen doembre heiligschennis;
Zoo zal ze u vruchtbaar zijn, en 't nevelvol gezicht
Ontwolken in 't gevoel van 't Heilgenadelicht.

1827.

Verval.*

Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? -

HORATIUS.

Beef, stervling, beef uw God te honen,
Hem die op 't lijdlijk kroost der Oudren misdaân wreekt,
En, aan Zijn woord getrouw, in 't straffen en belonen
Aan geen beloftenis ontbreekt.

Ja, 't is het erflot van uw telgen,
Den wrangen beker van de schuld,
Door uwe hand bereid, ten bodem leeg te zwelgen:
Voor hun hebt gy dien kelk met bitterheid gevuld.

Wat greept gy met ontzinde handen
De onrijpe trossen aan en perstet ze in de nap,
Die 't schuldloos nageslacht de tedere ingewanden
Ontsteekt door 't onverteerbaar sap?

Ja! in zijn voortgang niet te stuiten,
Verspreidt zich 't heilloos kwaad door 't bloed,
En ach! tot in de laatste spruiten
Wordt voor uw roekloosheid geboet.

Neen, niet voorbygaande is de zonde;
Geen nevel dien de zon in dunne lucht ontbindt;
Maar eindloos erflijk bloedt de wonde
In 't aan het feit ondadig kind.

* De voet in 't graf, 149.

Geen stam, ontaard van eigenschappen,
Teelt gave en ongeschonden vrucht,
Maar spreidt met ongenietbre sappen
De ontsproten takken in de lucht.

Helaas! wat wierd van u, ontwikklend kroost der aarde,
Dat steeds, van voor- tot nageslacht,
Den opgehoopten vloek van 't Oudrental vergaârde;
Steeds meer vervallen voortgebracht!

Verplet door kommer en ellende,
Sleept ge u in steeds verbastrend zaad,
In plagen die geen voor-, geen vroeger wareld kende,
't Verbitterd leven voort in meer vervallen staat.

ô Diepbezwaarde stervelingen
Wien vijftig eenwen schuld de hals ter neder drukt,
Wie zal u 't gruwzaam juk ontwringen,
Waaronder ge eindloos ligt gebukt!

Ook 't aardrijk, uwentwil met 's Hemels ban geslagen,
Als gy, vervallen en verkracht,
Ontzegt u, van de vlijt de zelfde vrucht te dragen,
U eertijds uit haar schoot vrijwillig opgebracht.

Haar dalen schudden, bergen storten,
Daar Hoofd- by Hoofdstof woelt in zichtbren barensnood,
En lucht en zeën samenhorten:
En 't ademt alles wraak en dood.

Doch vreest niet! Heft het oog naar boven:
Hy leeft die van Zijn throon dees schrikpoel gadeslaat;
Wien niets den scepter zal ontrooven,
Wiens woord een rotssteen is, die onverwrikbaar staat.

HY ordende ons een beter leven,
Gezuiverd van al 't leed, van alle smart bevrijd,
Waar niets van de aard ons aan zal kleven;
En - vleuglen aan den kreuplen Tijd.

Ja, haast vervult zich 't tal der eeuwen,
En 't kankerend verderf wordt in zijn vaart gestuit;
De bruischende elementen schreeuwen,
En roepen 't naadrend uur der Aardvernieuwing uit.

Ruk aan, ô blijde stond waarop ons hart blijft hopen!
Breek door, ô Eeuw van heil die alle leed volendt!
Gy, hemel, sluit uw poorten open:
De baan van 't wee is afgerend!

1827.

Zelfbeschouwing.*

O□δα γ□ρ □τι ο□κ ο□κε□ □ν □μο□ □γαθ□ν.
PALLUS.

Als ik my-zelf doorschouw, mijn God, hoe moet ik beven
By elke daad of wil, gedachte of overleg!
't Is al met schuld vermengd, en door geheel mijn leven;
Ja, 'k vloei als in een stroom van enkle zonden weg. -
En kan Uw vlekloos oog dit aanzien? Kunt Gy 't dulden? -
Maar Gy veroordeelt niet wiens hart hem-zelven doemt.
In Jezus bloed genet, zijn zondaars vrij van schulden;
Doch wee, die ooit zich-zelf als rein en schuldloos roemt!
1827.

* De voet in 't graf, 169.

Erfsmet.*

Delicta majorum immeritus lues.

HORAT.

Weinig is het, aan de zonden
Vastgebonden,
Steeds te struiklen op zijn baan;
Ook de misdaad onzer ouderen
Houdt de schouderen
Met des Hemels vloek belaân.

Nog waar 't weinig, om dit dragen
Wee te klagen,
Ware 't slechts een bloote last
Waar het lichaam dat zy drukte,
Onder bukte,
Aan het nakroost opgetast:

Maar ô neen; door 't bloed der Vaderen
In onze aderen,
Bruischt het ons door hart en borst;
En (ô God!) rampzalige erven
Van 't verderven,
Hijgen wy van gruweldorst.

Ja, steeds hijgen, blaken, branden
De ingewanden
Op deze Aardsche legersteê,
En een hartdoorgloeiend prikkelen
Brengt ontwikkelen
Van steeds nieuwe zonden meê.

* De voet in 't graf, 182.

Als de distels op de weiden
Zich verspreiden,
Teelt die kanker immer voort,
En verstikt in nieuwe ranken
Alle spranken
Waar een reiner geest in gloort.

Waartoe zijn wy voortgesproten,
Zwakke loten
Van een zoo doorwormden stam:
Saploos hout en dorre bladeren,
Op te gaderen
Slechts tot voedsel voor de vlam!

Wat dan blijft voor nageslachten
Nog te wachten,
Telkens meer en meer verpest,
Meer verblind, verhard, vervallen,
In een brallen
Dat zelfs roem op schande vest!

God des hemels! ach, zie neder!
Breng ons weder
Tot Uw kennis, tot den plicht!
Laat geen last waar we onder bukken,
Gants verdrukken
Wie zijn oogen t' Uwaart richt! -

Ja, het oog op U geslagen,
Helpt Ge ons dragen,
Heelt Ge ons van 't verwoestend kwaad,
Stuit den voortgang van 't vernielen,
Redt de zielen
Eer 't ontzachbre wraak-uur slaat.

Ja, daar wordt in Jezus wonden
Heil gevonden;
HY droeg onze last voor ons.
Ja, wy mogen in vertrouwen
Opwaart schouwen,
In den troost des Zoenverbonds.
1827.

Gods weldadigheid.*

Ik zal de goedertierenheden des
Heeren eeuwiglijk zingen.

Ps. LXXXIX.

ô God, die, boven 't licht, op zonnengolving treedt
De wachters om Uw throon verduizlend door heur luister,
Maar zelf met zuivrer licht van heiligheid omkleed,
Waar 't vlammend Cherubsoog by wegzinkt in het duister!
Gy die de donders tot Herauten, 't bliksemvuur
Tot lijftrawanten maakt om Uwen wolkenwagen,
En op den stormwind vaart in Uw gareel geslagen,
By 't kraken van de in angst bezwijkende Natuur!

Wat was 't, wanneer Uw stem het eindloos ruim vervulde,
En 't n i e t bestaan greep en in zelfgevoel ontsprong,
De Hemel wederklonk van de uitgeborsten hulde
Die 't Al, in melody van loutre wellust, zong;
Daar 't alles op Uw wenk zich afscheidde, aantrok, paarde
En ordende, ophief en ter neêr zeeg, steunde en droeg,
Bewogen warelden door hemelkringen joeg,
En 't leven wortlen deed in 't paradijs der aarde?

* Naklank, 25.

Wat was 't dat U bewoog? - Weldadigheid, ô God!
Weldadigheid - gehoond van dien Ge uit kleiaard bootste,
D'ondankbre, die, misleid in 't ongestoordst genot,
Uw waarheid tegendruischte, Uw woord verroekelooste;
Die de aard, zoo onbepaald met zegen overdekt,
Ten vloek maakte in zijn val; hem, 't pronkstuk der gewrochten,
Der Englen vreugd om hoog, en in hun kring vervlochten,
Met onuitwisbren smet voor de eeuwigheid bevlekt!

Was dit, weldadigheid genieten? dit erkennen?
U, uit vermeetlen waan, te steken naar Uw kroon,
Met onbezuisde drift het Helspoor in te rennen,
Met roekelooze hand te grijpen naar 't verboôn,
Zich in Uw recht, Uw licht, Uw godheid in te dringen,
Om U gelijk te zijn? - Neen, slaven van de Hel,
't Was uit weêrspannigheid aan 't heilig Godsbevel,
Den opgeheven hals in 't Duivlendwangjuk wringen!

En zulk verwaten, zulk moedwillig overtreên,
Kon dit genade by d' onkreukbren Rechter vinden?
Was de uitgesproken vloek herhaalbaar? - Neen, ô neen!
De niet ontwijkbre dood moest stof tot stof verslinden:
Ja de aard weêr aarde zijn; - de donder uit Uw vuist
Steeds klaatren door de lucht; - het Eden was verloren;
Hy, stervling, moest in smart en tot de smart geboren,
Daar zonde en dood in 't bloed door hart en aadren ruischt.

Maar Uw weldadigheid -? Ja! God, Gy bleeft weldadig!
Daar blinkt Uw goedheid hoogst, waar Ge Uwe wraak vervult.
Uw doemnis klonk; Gy straft, maar - in dien doem genadig,
Belaadt Uw Zoon zich-zelf met onze gruwelschuld.
Hy neemt de menschheid aan en lijdt voor onze zonden,
Boet wat de mensch verbrak en sterft voor ons den dood,
Daalt in den grafkuil neêr, herrijst uit 's aardrijks schoot;
En onze heeling is in Zijn geslagen wonden.

ô Jezus, vlekloos lam, ten onzen zoen geslacht,
Gy, Godmensch, troost en heil in 't jammervolle leven
Waarin we, in dol vermaak of steeds ondankbre klacht,
Aan de U steeds vloekbare aarde, onwillig zelfs, verkleven!
Ach, zend ons van omhoog den heiligenden troost,
Den Geest, hun toegezegd, die 't hart aan 't stof niet hangen!
Breek, breek die banden los die ziel en lichaam prangen,
En die geen worstlend hart, geen aardsche poging, loost!

Welzalig mijne ziel, zoo ze uit deze aardsche nevelen
Eens op mocht zien, in 't licht aan 't sterflijk oog ontzeid;
Zoo 't ruischen van Uw wind die dampen op mocht hevelen
Waarin ons 't stof omwalmt der logge menschlijkheid!
Mocht, Heiland! mocht een straal, een boezemstraal der waarheid,
Van uit Uw menschlijk, Uw voor menschen teder hart,
Ons dringen door de borst, wat ware al de aardsche smart!
Doch beiden we! eens daagt ons ook zulk een Hemelklaarheid.

Ja, eerlang daagt ze ons - ja, die tastbre omneevling vlucht,
Een flikkring vonkt ons toe in 't midden van dit duister.
Neen, grijp' geen ongeduld uit voorbaat in de lucht:
Ook ons bestemde Uw wil te deelen in dien luister.
Verwachten we, onzen wil verloochnend, neergebukt!
Gy hebt de stond bepaald waarnaar de boezems hijgen;
Volharden we in geduld, in lijd- en vreedzaam zwijgen,
Tot ge ons den sluier zelf van voor onze oogen rukt!
1827.

Voorjaar.*

Als in eenen dag der slachting.

JACOBUS.

De lang verwachte zwaluw kwam
En rept aan 't bruine lijf de zilverpluisde vlerken,
Brengt zonneschijn en loof aan bosch en wandelperken,
En schenkt aan 't zwangere ooi zijn klaaglijk-blatend lam.

Ja blaat vrij klaaglijk en verlegen,
Onnoozle met uw zachte en hagelwitte vacht,
Al kent gy 't moordhol niet waar u de vraatzucht wacht:
In de Echo galmt de Dood uw bevend blaten tegen.

Zoek, zoek de zoete moederspeen;
Hoe kort zult ge aan heur voet die zuivre lust genieten!
Hoe kort is 't, of uw bloed, uw schuldloos bloed, zal vlieten!
Uw leven, uw genot, spoedt in een nachtwaak heen.

't Is weinig, wol en melk te brengen!
Uw room, uw warme vacht kan menschen niet voldoen.
Voor d' onverbidbren eisch der wreedheid is geen zoen:
Verdelger is hun naam, hun lust is bloed te plengen.

Maar sterf, in dit uw lot getroost:
Ook ons is 't moordend mes des slachters opgeheven;
Wy weten 't, zien 't van verr' met nutloos tegenstreven,
En elken dag wenkt ons zijn glinstring uit het Oost.

* Naklank, 30.

ô Mochten wy 't als gy verwachten,
Onnoozel, onbesmet, gewasschen aan den vliet
Die voor het Christlijk hart van uit den rotssteen schiet;
Hoe vrolijk boden we ons aan 't ons bestemde slachten!

Geef, Hemel, geef dit elk van ons!
Zoo grijpt geen wolfsgebit ons hangende in de doornen:
Zoo is de dood geen straf, geen blijk van Uw vertoornen,
Maar 't hardste sterfbed wordt een lieflijk eiderdons.

1827.

't Menschlijk leven.*

Kort van dagen en zad van onruste.

JOR.

Vol smarts en weinig zijn uw dagen,
Gy vrucht van Vrouwelijken schoot!
Het vreeslijk vonnis is geslagen:
Stof zijt ge, en keert tot stof, een offer van de dood.
Beteekend zijn de dag-en avondstonden,
Wier reeks bestemd is u te drijven over 't hoofd.
Hun vlucht is aan 't getal gebonden,
Geringer dan het hart ('t begoocheld hart!) gelooft.

En ach! zoo kort, zoo eng omsloten,
Een span in d' onafmeetbren tijd,
Nog met wat jamm'ren overgoten,
Waar 't lichaam in bezwijkt, de ziel zoo gruwzaam lijdt!
De blijde Hoop, by 't lachen van den morgen,
Leidt dansende u op 's levens baan;
Maar 't onweêr bromt, en 't regent zorgen,
En 's levens zon duikt neêr om nooit weêr op te gaan.

* Naklank, 67.

Ach, pelgrim! ach, verhaast uw treden
Door dit gewest van vreemdlingschap,
Eer in een nacht vol ijslijkheden,
U dolende in het wild een hongrend dier betrapp'.
Zie 't frisch gebloemt', het veldsieraad der dalen,
(Uw beeld in during en vergaan!)
't Geboomt' waarmeê de heuvels pralen,
Van kleur en kroon ontbloot, in 't Winterdoodkleed staan.

De nijpende adem blaast van 't Noorden;
De zon drijft lager aan de trans;
De siersels die de beemden boordden
Verdwijnen, en Natuur mist lieflijkheid en glans.
Het levenssap staat stil en stokt in de aderen;
En, achtloos langs den grond gestrooid,
Ruischt enkel stormwind door de bladeren,
En 't aardsche Paradijs schijnt redloos uitgerooid.

Maar 't strenge Jaargetij' gaat over,
De Lente neuriet weêr door 't kruid,
't Geboomte doscht zich weêr in 't lover,
't Herlevend aardrijk rolt zijn bloemtapijt weêr uit.
Doch eens in bloei verwelkte stervelingen,
Wacht geen te rug keer uit de dood:
Geen scheutjen ooit zal de Urn ontspringen
Waarin een teedre hand zijn overblijfsel sloot.

Geen vuist kan de ijzren deur doen kraken
Van de onverbidbre doodsspelonk,
Geen kunst of macht zijn banden slaken,
Noch 't stof hereenigen dat in verwoesting zonk.
De Tijdvloed stuwt zijn onbetoombre baren
Naar 't eeuwig oeverlooze diep,
En, eens ter bronkruik uitgevaren,
Geen macht, die ze ooit te rug of naar heur oorsprong riep!

Geen dag eens levens, eens in 't duister
Gedolven van de onstoorbre nacht,
Wordt immer tot den zonneluister
Van uit de draaikolk van dien afgrond weêr gebracht.
Waar éénmaal 't hart, waar de adem ligt bezweken,
En overdolven van het graf,
Daar rukken weedom, treuren, smeeken,
Noch mensch- of Englenkracht, de onbreekbre grendels af.

Waar zijn onze oud- en oudervaderen,
Die teelt van 's warelds morgenkracht!
Die Heldenvorsten uit wier aderen
Ons 't steeds verbasterd bloed geen deugden overbracht?
Zy-allen, ach! zy zijn ter rust getogen
Naar 't eeuwigdurende verblijf:
Hun stof moest 's aardrijks rug verhoogen,
En weêr ter grondstof zijn van eenig dierlijk lijf.

Maar de Almacht hoort de stervenssnikken
Des menschdoms nog genadig aan.
Zy ziet in de uiterste oogenblikken
't Van angst verkrimpend hart nog steeds voor 't leven slaan.
Zy wil niet dat de stervende ook versterve,
Maar, als hem 't wrakke lijf ontzinkt,
Een hooger levensstand verwerve,
Waarin hy eeuwig blijde en naast Gods Englen blinkt.

Naast de Englen - wy! in zonde ontfangen;
Wy, met den worm verwant aan 't stof,
En die uit kleiaard samenhangen!
Wy menschen - burgers zijn van 't vlekloos Hemelhof! -
Wy blinken naast Gods heilige Englenchoren
Zich scharende om Zijn Hemelthroon! -
Ja dit verleent Hy d' uitverkoren'
Wien 't reinigende bloed Hem eigent van zijn ZOON!
Vrij naar Logan gevolgd.
1827.

De gezaligden.*

God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen enz.

OPENB.

Hoe gelukkig zijt ge, Vromen,
Die, genadig opgenomen
  Uit dees aardschen jammervliet,
Op uw droeve stofgenooten,
Nog in 't lichaam opgesloten,
  (Wis in deernis) nederziet!

Die hier in den kerkerkluister
By het zielbenaauwend duister,
  Met het hoofd ter aard' gebukt,
Niet dan jammer zien en rampen,
Eindloos met ons-zelven kampen,
  Diep in zorg en angst gedrukt.

Gy, daartegen, rust van 't lijden
Na getrouw standvastig strijden,
  Met de levenskroon op 't hoofd!
Met der Englen feestgezangen
In hun Geestenkring ontfangen,
  Waar ge God en Heiland looft.

Als door Jezus bloed gekochten,
Buit op 's vijands macht bevochten,
  Ziet Hy-zelf u juichend aan;
Loste wat voor band mocht prangen;
Wischte 't doodzweet van uw wangen;
  Van uw oog de laatste traan.

* Naklank, 73.

Daar mag 't oor de klanken drinken.
Die in mist noch nevels zinken
Gode waardig en het Lam;
Daar moogt ge in de alreine Choren
Met het Geestendom ontgloren
In een heiligende vlam.

Ach, wie zou dit stervens-leven
Niet verlangend overgeven,
Al bezat hy heel deze Aard!
Slaak, ô Heiland, deze banden!
Te Uwaart strekken wy de handen:
Trek, ô trek ons hemelwaart!
1827.

Gerechtigheid.*

Discite justitiam moniti et non temnere divos.

VIRGILIUS.

De tong van Themis gouden schaal schokke uit haar evenwicht,
Wat wordt er van het heilig recht?
Van regelmaat en plicht?
Geweld en overmoed beslecht,
De maatstaf buigt, het richtsnoer breekt,
En eigenwil wordt wet;
De macht verdwijnt die 't misdrijf wreekt,
En de onschuld ligt verplet.
't Is al verdelgingskrijg op de aard
En onverzoenbre twist;
En niets blijft over dan het zwaard,

* Naklank, 90.

Dat blinkende in des sterksten vuist,
Door zeën bloeds en tranen bruischt,
En van ons lot beslist.

ô Heilige Rechtvaardigheid, den Hemel afgedaald!
Door u bestaat en Volk en Rijk
Zoo verr' het daglicht straalt.
In 't duister van der schimmen wijk
Aan de overzij' van dood en graf,
Daar zetelt zich de wraak;
Daar snerpt de geessel van de straf
By wanhoop, bleek van kaak.
Daar roept een vreesselijke stem
Die uit de diepte schiet,
(De holle steenrots geeft haar klem):
‘Beef, menschdom, over de aard verspreid!
En, stervling, leer gerechtigheid,
En terg de Godheid niet!’ -

Hoor, aardworm, naar die stem, ja hoor! en dring' zy door uw borst!
Die-zelv smacht naar gerechtigheid
Met blakerende dorst:
Die zucht is door uw bloed verspreid.
Zoek, zoek u-zelf in 't zielsgevoel,
De onsmoorbre stem van 't hart:
Neen, 't is voor recht noch waarheid koel,
En 't onrecht doet het smart.
Ook daar weêrgalmt de donderknal:
‘'t Is GOD die 't onrecht stremt,’
HY rolt en klatert door 't Heelal.
Leer, menschdom, leer gerechtigheid:
HY is 't tot wien verdrukking schreit,
HY heeft haar wraak bestemd.
1827.

Verwachting.*

Waar is de belofte Zijner toekomste?

PETRUS.

Onnoozle, ziet gy 't niet? 't blijft alles zoo het was:
De wareld draait gerust en wentelt om heur as,
En de Elementen zijn wat ze immers altijd waren.
Deze Aard verteert zich met geen zesmaal duizend jaren.
Geregeld rijst de zon, gaat onder, en herrijst;
En (suffert!) zoo de tijd uw leêgen kop vergrijst,
Waan daarom niet, dat ook de wareld moet verouderen,
Gy immers hebt haar niet te dragen op uw schouderen.
Wat spreekt ge van verval? Daar vloeit vernieuwing uit;
Verwelking is de grond waaruit herstelling spruit.
Wat eenmaal is, dat is, en zal uw levensuren
Niet slechts, maar de eeuwigheid door eigen kracht verduren.
Het Haft bekommert zich om 't dalen van de zon,
Of na zijn levensdag geen nieuwe meer begon.
Belachlijk is 't en dwaas, voor 's warelds eind te vreezen:
De stervling gaat voorby; de wareld blijft in wezen.

Zoo zegt ge, ô Wijsheid van dees wareld, valsch en blind,
En ziet niet hoe 't heelal zijn eigen kracht verslindt:
Hoe zich de schoot der aard steeds uitput onder 't baren;
En eeuwen, als een dag, een oogenblik, vervaren.
't Herstelt zich, als de slaap 't vermoeide lichaam stooft;
't Vernieuwt, als 't zenuwvocht in 't afgematte hoofd;
Ja, 't voedend bloed vernieuwt en blijft door de aadren zwieren;
Maar 't fijne weefsel van den vezelbouw der spieren
Verdikt, verstopt, verslibt, wordt vaster, taai, en stijf;
De huid, steeds drooger, trekt zich samen over 't lijf,

* Naklank, 93.

Miskleurt en rimpelt; en, by 't algemeen verzwakken,
Schijnt heel ons maaksel als een bouwval in te zakken.
Al 't stoflijk streeft dus heen tot slooping en vergaan,
En niets lichaamlijks kan door eigen kracht bestaan.
Gewis, de dag genaakt voor aarde en hemelkringen,
En 't vuur der slooping zal in laaie vlam ontspringen
En domplen 't zichtbare a l in één ondoofbren gloed,
Waaruit eene andere aard en hemel rijzen moet.
De dag des oordeels, der verderving, zal eens dagen,
Dag van ontembren schrik en angst en jammerklagen!
Waak, stervling! ach zie uit, eer 't vreeslijk morgenrood
U onverhoeds verrasse en levere aan de dood
Des eeuwigen verderfs. Ja, de ongerechtigheden
Eens menschdoms, lang ontmenscht, zijn lang genoeg geleden:
Het tijdperk, ons ter boete in de opgehoopte schuld
Geschonken, spoedt ten eind; de Godspraak moet vervuld.
Een nieuwe hemel moet een betere aard omgeven,
Waar recht, gerechtigheid, en waarheid woont, en leven.
ô Zalig, wien dat licht eens aanbreekt! Stervling, beid!
Het nadert. - Beef slechts, dat geen wareld u verleid'.
1827.

Geloof, hoop, en liefde.*

G e l o o f teelt Hoop; en H o o p , vertrouwen
't Geen zijn verwachting aan doet schouwen,
En opbruischt in den L i e f d e g loed,
Die 't enge hart zich doet verwijden
En om zich grijpt naar alle zijden,
En Hemel schept in 't aardsch gemoed.
ô God! ô schenk ons 't waar gelooven,
In dit daalt Englenvreugde neêr:
In dit heft zich de ziel naar boven,
En geeft U 't Aardrijk roem en eer!

* Naklank, 113.

Eenmaal zal 't G e l o o f verdwijnen
By het Hemelsch lichtdoorschijnen,
Als we voor Gods aanzicht staan;
Eenmaal zal de H o o p vervallen
By der Englen heilig schallen;
L i e f d e -alleen zal nooit vergaan.
Dat op aard en in den hooge
Alles voor ons oog verschiet';
L i e f d e , wat verdwijnen moge,
Gaat, als de Almacht, nooit te niet.
1827.

Troostzang.*

Indien gy kastijding lijdt, zoo draagt zich God tegen u als zonen.

PAULUS.

Laat des Hoogsten loflied rijzen,
Ook by 't foltren van de smart,
Uit het tot Hem kermend hart!
Ook dit lijden geeft bewijzen
Van Zijn vaderlijke zucht,
In de ons opgelegde tucht.

Ja, schijne alles saamgezworen
Tot verdelging, hoon, en spijt;
't Hart gevoelt waarom het lijdt,
Heeft het niet zich-zelf verloren.
't Dankt en lofzingt, hoe bedroefd:
De Almacht weet hetgeen 't behoeft.

* Naklank, 140.

Neen, weêrspannig is geen Christen;
Neen, hy kent zijn zondeschuld,
Kent zijn hart met kwaad vervuld.
Zou hy met zijn Vader twisten?
Neen, de tranen die hy schreit,
Spruiten ook uit dankbaarheid.

Dierbre Heiland, voor mijn zonden
Droegt Gy, schuldloos, rein van kwaad,
Wat U de opgeruide haat
In versmading, terging, wonden,
Optastte, en Gy leedt gedwee;
Ja; v e r g e e f h u n , was Uw beê.

En zal my 't vijandig woeden
Van een averechts geslacht,
In Gods gramschap voortgebracht,
Wrok of ongeduld doen voeden?
Ach, verhoe dit, ja verhoe 't,
Jezus, om Uw dierbaar bloed!

Laat geen onwil my verrassen;
Zet voor hart en lippen wacht,
Dat het maat hou in zijn klacht.
In uw levensbloed gewasschen,
Ach, bezoedele in 't verdriet
Zich mijn ziel door wanhoop niet! -

Gy, ô Vader, oogt in 't straffen
Niet dan op mijn zielsbelang;
Wilt geens zondaars ondergang;
Treft niet, om U wraak te schaffen;
Maar tot redding uit het juk,
Waar ik kruipend onder bukk'.

Immers uit dit zondig leven,
Is het pad naar 't eeuwig Heil
Doornig, hobblig, ruw, en steil.
Ja, Gy noopt ons, door te streven
Waar een zalige eeuwigheid
Den volhardende is bereid.
1827.

Wareldbeschouwing.*

De Heer is groot.
Ps. XLVIII, 2.

Ja, jaarlijks trekt gy 't zonnespoor
Aan zon en maan en dwaalstar voor,
Als ware 't met een tooverroede:
Ja, jaartij', avond, morgenstond,
Gaat leerzaam naar uw voorschrift rond,
En wordt dien zelfden zwaai niet moede.

Maar echter, als ge in 't Hemelveld
Die wetten aan die lichten stelt,
Dat loopperk heeft slechts enge palen,
En 't kan by d' achtbrer afstand niet,
Waar 't starrenheir zijn glans uit schiet,
In kenbare uitgebreidheid halen.

Wat dan, wat weet ge, Filozoof,
Of, naar uw ingebeeld geloof,
Die zelfde kringen zich herhalen;
Dan of ons gantsch planeetental
Zijn plaats verwisselt in 't heelal,
Met algemeener heen te dwalen?

* Naklank, 143.

Zwaait niet hun middelpunt, de zon,
(Gemeene licht- en warmtebron,)
Met al de bollen, haar omringend,
Om nog een ander hooger vuur,
Ons oog verborgen door Natuur,
En, wat het aantrekt, om zich dwingend?

Oneindig groot is Hy die 't schiep;
Zijn wijsheid ondoorgrondbaar diep,
En eenheid, kenmerk van Zijn werken;
Zijn schepping is één groot geheel,
Zich spieglend tot in 't minste deel,
En zelfs niet vatbaar voor omperking.

Ja, één is 't middel, één het doel:
Dit zegt my 't innig hartsgevoel.
Slechts ons beperkt zijn in 't aanschouwen,
Doet als verscheiden aan 't vernuft
Dat voor 't onmeetlijk groote suft,
't Eenvoudige dier grootheid houen.

ô God, als ik Uw werk erken,
Dan eerst gevoel ik wat ik ben;
Dan zie ik U 't Heelal vervullen:
Dan werp ik alle vonden weg
Van nietig menschen-overleg,
Waarmeê wy 't geen Gy wrocht omhullen.
1827.

Genade in zoen.*

Niet in vleeschehjke wijsheid, maar in de genade Gods.

PAULUS.

Genade is 't, wat Gods hand den stervling toe laat vlieten,
Genade, en onverdiend, die ze in zijn harte legt,
Genade is 't, dat zijn hart die gaven mag genieten;
Genade, op wie dat hart noch aanspraak heeft noch recht!
We erkennen 't. Klompen klei, misvormde doemelingen,
Verachtlijk slijkgebroed, verachtbrer door de schuld;
Wier brein van hoogmoed zwelt; wier hart, van lasteringen,
Wier bloed- en adem-zelf van zonden is vervuld.
Wy, billijk door de wraak in 't stof vertreden wormen,
Wat loon verdienen wy, slechts nutloos slavenrot?
Wy iets verdienen -? op Uw goedheên aanspraak vormen,
Als ware er iets in ons onstraflijk, Heilig God!
Wat dolheid! - Welk een wil, of poging, wat bedenken,
Wat werking van de ziel, die onzen klomp bestiert,
Woont in ons, die Uwe eer, Uw Hoogheid niet zou krenken,
Zoo ze in 't gestrenge recht door U geoordeeld wierd?
Vervallen uit zijn stand, onvatbaar voor herstelling,
En ieder oogwenk meer verpestende in 't verval,
Wat wacht de onzalige van 's wrekers oordeelvelling?
Waar schuilt hy 't schuldig hoofd als 't vonnis daavren zal?
Onredbre, ken uw staat, beproef u-zelf, en sidder!
Wat ijslijks haalt er by een straffende eeuwigheid!
Rechtvaardigheid kent in haar uitspraak geen verbidder,
Noch neemt verschooning aan, hoe de onderworpling pleit.
Neen zoek, wie voor uw schuld de doemensstraf wil lijden,
Die in uw plaats de wraak, 't geschonden recht, voldoet:

* Naklank, 160.

Die borg is 't, die alleen den schuldnaar kan bevrijden;
Vlieg dien in d' open arm, en stort u aan zijn voet!
Maar wie verduurt, wie draagt den last van al uw zonden?
Wie 't pletterend gewicht der Godswraak die u wacht?
Wie wierd door 't toornevuur der Almacht niet verslonden,
Op wien de vloekspraak woog van Adams nageslacht!
Geen mensch, geen Engel, geen der Geesten uit den hoogen,
Neen, God-zelf in zijn Zoon neemt onze menschheid aan.
Hy, door de ontferming tot wat redloos viel, bewogen,
Wil als verlichaamd mensch, de doemnis ondergaan.
ô Diepte, ô wonder, nooit begrijplijk of doorgrondbaar!
God lijden! God' ten zoen, den mensch tot redding! - Ja!
Ons tot rechtvaardiging leed Jezus-zelf als zondaar;
Geen andre zoen dan die, noch andre Heilgenà!
1827.

Beklag en troost.*

Als mijn hart opgezwollen was, en ik in mijn nieren geprikkeld wierd, doe was ik onvernuftig.

DE PSALMISP.

Waar, waarom klaag ik steeds, mijn God,
Met wreveligen zin,
Weêrstrevig morrende uur aan uur
Om 't steeds weldadig albestuur,
Van Uwe menschenmin?

Ach, immers zie ik reis aan reis
Met volle zekerheid,
Dat in my-zelf, en my-alleen,
De bron ligt dier rampzaligheên
Waarom mijn boezem schreit.

* Naklank, 167.

In my, verdwaasden sterveling,
   Die licht in 't duister zoek;
En, in een droom van ijdlen waan,
Genot en heil wil op doen staan
   Uit d' akker van den vloek!

Die druiven van de doornen wil,
   En honig van den eik;
En, met van drift ontstoken borst,
Tot lessing van mijn heete dorst
   Naar kolokwinten reik!

Ach, alles wat hier de oogen treft
   Of harten zet in gloed,
Verdwijnt, of, als de hand het vat,
Blijkt met den zwadder overspat
   Van giftig addrenbroed.

Een asch- en zandhoop ligt daar ginds;
   Men wil dien heuvel op:
Men klimt, verzinkt daarin en smoort,
Of de adem bruischt er op van 't Noord
   En slecht dien bergtranstop.

Zoo is al 't aardsche. Ach enkel stof,
   Verstuivende op den wind. -
Bestendig, door zich-zelf bestand,
Is niets, waar oog of hart of hand
   Begeerte meê verblindt.

Ga, volg de schaduw, grijp, ja grijp!
   Ze ontslipt en zweeft voor uit.
Neen, rust: gy achterhaalt ze niet.
Heur aart is 't, dat zy van u vliedt;
   Geen hand, die haar besluit!

En ach! wat is 't, waar 't hart naar tracht?
Van bloei, van duur, hoe kort!
De bloem die met de zon ontsproot,
Ziet lachende uit naar 't avondrood;
Het blinkt, en ze is verdord.

En 't ware eens duurzaam!- Ach, waartoe?
Wat ware 't my, een' mensch!
Die, even als de bloem in 't gras,
Ontspruit en tot mijn hoogte was,
En ook, met haar, verslens.

Neen, 't leven woont niet in ons hart:
't Doorspeelt het met de lucht
Die 't bloed in d' ademtocht verkoelt.
Daar 't rustloos meê door de aders woelt,
En in den boezem, zucht.

't Verlaat ook 't uitgediende rif
En laat het aan 't gewormt';
En kleeft het beter deel slechts aan,
(Het merg en pit van ons bestaan,)
Uit klei noch lucht gevormd.

De ziel, een ademtocht van God,
De ziel-alleen houdt stand;
En deze zucht, en zwoegt, en hijgt,
Tot ze aan dees lager kring ontstijgt
Naar hooger vaderland. -

Ach, deed zy 't! - Maar aan 't lijf verslaafd
Vergeet ze, en zich, en God;
En zoekt in 't zintuig dat vergaat,
't Genoegen dat in schijn bestaat,
Voor wezendlijk genot.

ô Stervling, boven alles dwaas
Wat dwaasheid heeten mocht!
Denk op u-zelven wat gy zijt,
Gy die met Gods beschikking strijdt,
Gy, tot Zijne eer gewrocht!

Een ander leven wacht u dra;
Daartoe is 't dat gy wierdt.
Wat is u 't ondermaansche dal,
Dat eens in rookwalm opgaan zal
Met al wat haar versiert?

God roept, en opent u de baan.
Trek op, al schijnt zy steil!
Zy is door Jezus bloed gemerkt,
Van doornen vol, met angst omperkt,
Maar voert u tot uw heil.

Mijn ziel, bedenk dit en berust:
God voegde 't alles wel.
Versmelt uw wil in 's Hoogsten wil,
En zwijg aanbiddend, dankend, stil,
By 't eeuwig-wijs bestel.

1827.

God.*

Hoe! vordert men bewijs voor 't aanzijn van een God?
Wat dan bestiert wat is? - Een onverstandig lot,
Een niets, een harsenschim als niemand kan beseffen,
Zich-zelf weêrsprekend, op diens Scheppers throon te heffen
Door wien we, en al wat is, bestaan! - wat razerny!
Gy, stervling, voelt ge u-zelf uw oorsprong? Voelt ge u vrij
En onafhanklijk in uw daden, wil, en leven?
Ik vraag niet, of ge u-zelv' het aanzijn hebt gegeven
En zijn wilde eer gy waart; door eigen kracht ontstond,
Of, als een veldgewas, u ophieft uit den grond?
Neen; maar, uit menschlijk zaad als dier of plant ontsproten,
Houdt ge in u-zelf uw wil, uw eigen z i j n , besloten?
Is niet uw z i j n , als dat van elk natuurgewrocht,
Aan duizend zaken, en haar samenloop, verknocht? -
Een nietig onding en gy waart niet! - Nog geringer,
En 't leven wijkt van u, by 't stilstaan van den slinger
Des uurwerks in uw borst; en, ongevoelig lijk,
Vervalt ge in aarde en lucht, en wordt tot vormloos slijk.
Wat zeg ik? in u-zelv' door 't leven-zelf versleten,
Verwelkt ge, als 't zomergroen door licht en lucht verbeten,
En buigt het hoofd naar de aarde als 't rustbed waar ge uit reest,
En 't lijf ontkleedt zich, krimpt, misvormd in stal en leest.
De taaie huid trekt saam en rimpelt om de spieren
Waardoor geen sappen meer dan traag en trager zwieren,
En neemt alreeds het vaal der doodverf aan. Ja, 't bloed
Verweigert zich den loop die hart en lever voedt,
Terwijl het brein, verdoofd voor meer dan dierlijk prikkelen,
Zich-zelf nu geen besef, geen denkbeeld, weet te ontwikkelen.
Af hanklijk (ach!) van al wat om u is; ja meer!
Vervallend door u-zelf, noemt ge u der schepslen Heer!
Maar zijt gy 't? - Neen, gy zijt een speelbal van de winden,

* Nieuwe Vermaking, 112.

Van lucht die u verteert, van zorgen die verslinden,
Van jaren, op wier vlerk de dood u tegendruischt;
Steeds worstlend met natuur die door uwe aders bruischt,
Daar, tusschen de uitersten van 't worden en 't verdwijnen,
Ge u-zelv' steeds meer ontvalt in ziels- en lichaamspijnen. -
Neen, droom dit leven, droom dit schijnzijn in en uit,
Verdorrend door u-zelv' als 't minste heidekruid,
Vervult ge, een korte poos, een plekjen gronds op de aarde,
(Een distel, en niets meer, in 's Scheppers bloemengaarde,)
Om, stof, in 't stof vertreên, dat lichaam waar ge in prijkt
Te leevren tot een plant die even ras bezwijkt.
Daar is een macht, een kracht, die u, die alle dingen
Van uit een oorsprong en voor-oorsprong deed ontspringen,
En 't al tot schakels van de ontzachbre keten maakt,
Die aan 't beginsel van een hoogere eerstheid haakt.
Of waant ge een wareld, uit zich-zelve voortgesproten? -
Hoe wording, eer iets is? hoe 't Al in 't Niet besloten?
Is 't Zijn en Niet zijn niet weêrstrevig aan elkaâr?
Is wijsheid, onzin; en 't zich-zelf weêrsprekend, waar?

Verdwaasde, sta dan af van reden; maak de dieren
Uw meesters, daar ze in 't veld, vervreemd van 't zelf bestieren,
Zich zonder voorzorg slechts vermeidende in het groen,
Natuurbehoeften die hen prikklen, blind voldoen.
Waar kent ge een oorzaak, in haar werking onverschillig? -
Hoe werdt, en sterft gy weêr? Is 't vrij, of ongewillig? -
Ach, zoo het stervenslot voor ons te ontvluchten waar,
Wat strekken we ons uit nood, ons ondanks op de baar?
Neen stervling, 't zelfgevoel is dat van 't onvermogen,
En 't godverloochnen is zich opgedrongen logen:
Wat is, bestaat; zijn bron is 't door zich zelf bestaan,
Dat 's God; Hy, waarheid; en al 't andre, blinde waan!
1827.

's Christens troost.*

אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה

PSALM XXXII.

Welzalig, wien zijne ongerechtigheden
Niet drukken op 't zich-zelf beschuldigend gemoed:
Hy, by den Hoorder der gebeden
Gereinigd door zijns Heilands bloed!

'k Belijde, ô God, ik ken my-zelf verwaten,
'k Verfoei 't doorkankerd hart dat in mijn boezem slaat;
'k Moet, ja, ik moet my-zelven haten,
Geheel bedekt met euveldaad.

'k Erken het; maar by U is 't schuldvergeven.
Voor Uw ontzachlijk oog ontbloot ik heel mijn ziel,
Gy, die den zondaar roept ten leven,
Hoe diep hy van den plicht verviel! -

'k Sloot mijn gezicht voor 't zondige overtreden,
En dekte 't (ach, vergeefs) voor 't vlijmend zelfverwijt;
Maar 't hart verwierp dat schuld-omkleeden,
En sidderde, zich-zelv' ten spijt.

Bedekken voor Uwe aldoorzichtige oogen;
Verbloemen voor my-zelf den kanker van mijn borst! -
U naadren met den mom der logen,
Van zelfverdoeming moêgetorscht!

* Nieuwe Vermaking, 35.

Neen - Zalig zy die op Uw deernis hopen,
En 't diep gebroken hart ontlasten in uw schoot!
Ik lei den boezem voor U open,
Maar pleitende op mijns Heilands dood.

Uw toornegloed ontbrandde en blaakte,
Ja, schokte my door 't merg van 't rammelend gebeent',
Terwijl ik tot Uw throon genaakte,
Maar - in 't bedrieglijk hart versteend.

En waar, mijn God, waar voor Uw wraak gevloden?
Waar borg ik my voor 't slaan van 't wrijtende gemoed?
Tot U alleen, ô God der Goden,
U, wreker, ja, maar eindloos goed!

Gy toch, Gy wilt, niet dat de zondaar sneve,
(Gy biedt hem by 't berouw 't verbeurde heilgoed aan;)
Maar dat hy zich bekeere en leve,
Hoe zwaar met zondeschuld belaân.

Ja; 'k riep tot U, en smolt in tranenplasschen,
'k Beleed, en Gy vergaaft. Uw stem doorklonk mijn borst;
En in Uw schuldloos bloed gewasschen,
Behoore ik U, ô Levensvorst!

Door U bevrijd, wat zou de Christen duchten? -
En Hel en Wareld rukke in samenspanning aan,
Hy zal zijn' God in de armen vluchten,
Als aarde en menschdom zal vergaan.
1828.

Gods stem aan Job.*

מִי זֶה מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְמִלִּין בְּלִי־דָעַת

JOB XXXVIII, 2.

Wie is de dwaas die onbedacht
Door neevlig onverstand het hemelsch licht verduistert!
Sta op, Vermeetle! rijs, omgord u-zelf met kracht,
En toon de waarheid, vrij, door kennis opgeluisterd.
Ik, God en Schepper, maak me uw leerling; spreek, verklaar,
Gy die u-zelf verheft met wreevlig tegendruischen,
Los gy 't verborgene op, en wettig me uw bezwaar,
Gy die de wijsheid door uw aadren om voelt bruischen!
Maar meld me, Onzinnige, waar waart gy toen ik de aard
Gegrond heb, en haar log gevaart'
Door mijn Almachtig woord in vaste vorm geklonken,
En op de waatren als hun grondvest neêrgezonken;
Ja, ze afmat met een snoer; daar 's hemels breede rei
Van morgenstarren in haar lichtend vuurlivrei
Met de eerstelingen van mijn scheppend Alvermogen
By 't daverend gejuich met neêrgeslagen oogen
Aanbad en wegsmolt in verbazings ongevoel?
Waar waart gy, toen de zee in bruischend golfgewoel
Hervoortbrak, overwolkt met alomzwachtlend duister,
Omklonken door mijn hand in onverbreekbren kluister,
En siddrend staande op 't woord: ‘Tot hiertoe, verder niet!’
Vermetele, is 't uw stem die 't morgenrood gebiedt
En 's aardrijks einden met haar flikkring doet verblijden,
Die ze inkrimpt of verbreedt naar wissling van getijden,
Gelijk een mantel nu zijn slippen samentrekt,
En dan in ruimer kring de vlakten overdekt?
Of leert gy 't blijde licht zich aan den snoodaart weigeren,

* Nieuwe Vermaking, 48.

En trotsaarts tuimlen in verachting onder 't steigeren?
Hebt gy den bornwel van den afgrond onderzocht,
De poort des doods gezien? - Hy kent haar, die ze wrocht;
Maar gy, onzinnigen, wat durft gy u vermeten,
En, rechter boven God ten rechtgestoelt' gezeten,
Zijn werk betwisten, of Zijn wetten door uw doem
Verkrachten? - Stervling! gy, onvaste distelbloem,
Die voor den wind verstuift, betaamt u na te spooren,
(U stervling, enkel stof, uit enkel stof geboren,)
Wat tot mijn raad behoort en u onthouden is? -
Ontzie het heiligdom van mijn geheimenis!
Zie 't aardrijk overdekt met duizenden van wonderen;
Den hemel boven u met bliksemende donderen
Doorvlogen, en den grond zich onder uwen voet
Opspalken, daar ik spreke, in losgeborsten gloed!
Zie 't Noordgestarnte dat door de onafzienbre weien
Des hemels om zich heen de sterren rond zien reien
En zwieren in den zwaai door 's Hoogsten wonderhand
De schepping ingedrukt. Ga, zeg hun: houdt hier stand!
Beveel den dag, dat hy zich nederduike in 't Ooste
En dat de middagzon het Noorder aspunt rooste,
De nacht een eeuwig floers omsluier' om 't gestarnt',
En ijs en wintersneeuw van 't vuur der kreeftstar barnt!
Doe de Elementen zich verloochnen, en elkander
Doorbruischen. Rijp en sneeuw omdosch' den salamander,
En blaakre in vlammen op de waatren. 't Levend groen
Vlecht' zich met krakend ijs in ranken tot festoen!
En alles mengle tot een klomp van strijdigheden,
Door geene Almachte hand in samenhang te kneden! -

Neen dwazen, neen; mijn raad, mijn wijsheid is te hoog,
Is te onbereikbaar voor uw zwak en menschlijk oog.
Wat wroet ge onzinnig in uw boezem, om u henen,
In 't stof - ach, of 't u licht in 't duister mocht verleenen!
Maar neen, wat wroet ge u-zelf, uw geest en lichaam, af,
Voor 't geen ge met dit stof ter neder legt in 't graf?
Heft oog en hart omhoog, en leert dien God te vreezen,
Die elk in eigen hart Zijn hooge wet doet lezen!
1828.

Ijdel voornemen.*

אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי

PSALM XXXIX.

'k Nam voor, 'k beloofde 't my, 'k had me aan my-zelf verbonden,
Mijn tong, mijn voet, mijn hand, te houden in bed wang.
'k Wil vrij zijn, riep ik uit, en onbevlekt van zonden,
En 't effen pad betreên tot 's levens overgang.
My voegt het, voor my-zelf het echte spoor te banen,
En elken stap, elk woord, te reeglen door 't verstand:
De dwaasheid wordt bezuurd met tranen.
Maar wijsheid is zich-zelv ten band.

Dan ach! wat werd daarvan? - Gy, zelfgenoegzaam wezen,
Zaagt neder op den trots van 't dwaalziek menschenkind,
Op 't handvol klei en stof uit nietig klei gerezen,
In eigen wil en waan en onvermogen blind!
Neen 'k wilde 't niet; ik wilde een' snooden afgod dienen,
Die in mijn boezem zich een outer had gesticht,
En, die ten hoon des Ongezienen,
Den spot dreef met gewetensplicht.

Mijn God, neen 'k zag te wel mijn nietig wanvermogen,
Mijn onwil, die zich-zelf ontmaskerde aan mijn ziel;
En hoe, in 't ijzren juk der zinlijkheên gebogen,
Ik aan my-zelven, als in zwijmelzucht, ontviel.
Hoe gloeide 't hart my! hoe, van schaamte en spijt be vangen,
Wierp zich mijn zelfgevoel in 't diepste stof ter neêr,
En riep by 't felste boezemprangen
Tot U, genadige Opperheer!

* Nieuwe Vermaking, 56.

ô God, leer me op my-zelf, leer me op dit leven achten,
Onwrikbaar afgeperkt in during, kort en broos;
Geen m o r g e n in 't v a n d a a g, geen d a n in 't n u verwachten,
Op dat ik van dat perk geen deel verwarelooz'.
Helaas! mijn dagen zijn een handbreed, en zy zweven
Op arends vleuglen weg, en keeren nooit weêrom:
Een handbreed is de maat van 't leven;
Een oogenblik, ons eigendom.

Als schaduw zwerve ik, en verdwijnende onder 't zwerven,
Wat hechte ik aan die schim, dien wezenloozen schijn?
Wat gaadren we, en voor wien? - Een oogst van leêge gerven,
Voor andren, die ons vreemd, ja, licht vijandig zijn.
Neen, 'k ben mijns-zelven niet, rampzalig stof der aarde;
En wat verwachte ik? - Niets, dan Uw genade, ô God!
Verlos my, jammerlijk bezwaarde,
En geef my niet den dwaas ten spot!

Alwetende, Gy kent mijn heilloos overtreden:
'k Beklaag my niet, indien Uw goedheid my verzaakt,
Doch zie mijn nietigheid, Gy, Hoorder der gebeden,
En vrij my van eene angst die 't hart wanhopig maakt!
'k Bezwijk, ô God! 'k verkwijn, en smelt in tranenbeken;
Ach, hef die strafroede op, die my de schouders plet:
'k Ben de Uwe, stervende en bezweken,
Hoor Gy, verhoor, mijn noodgebed!
1828.

Opwekking.*

הודו לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ.

PSALM CV.

Tot God, tot God, tot God gevlogen!
Tot God, gezeteld in den hoogen!
Door alle kringen op tot Hem!
Het Niet, en wat uit Niet gestegen,
Door Zijn ontzachlijk woord het aanzijn heeft verkregen,
't Hoort al, en siddert voor Zijn stem.
Hy, eindloos boven 't peil van denken of beseffen,
Hy duldt, Hy gunt, Hy wil, dat we ons tot Hem verheffen,
Wy schepslen uit het stof, der wormen stofverwant;
Hy wil by Serafijnenzangen,
Van ons den dank, den lof, van uit dit stof ontfangen,
Ons, voor 't verteerend vuur zijns aanschijns niet bestand!
Gy Geesten, Englen, die in 't ruim der Hemelzalen,
Met de aan Zijn heerlijkheid slechts flaauw ontleende stralen
De hoogste zaligheid van 't schepslenheil geniet,
Koomt, neemt mijn stameling van ongewijde klanken
In Uwen lofzang op, versmelt in 't hemelsch danken
Mijn zwak en siddrend menschenlied!

Wat blinkt, wat schittert ge in uw standpunt, Lichtverspreider,
Wat dringt ge, ô Zon, 't heelal der aardsche schepping door!
Wat treft ge, ô Luchtgeruisch, gy trillend klankgeleider,
't Weêrgalmend doolhof van 't gehoor!
Wie vormde u? wie den vlecht der weeke zenuwdraden
Van 't dierlijk, van 't den mensch verleende samenstel?
Wie 't ruischen van den levenswel

* Nieuwe Vermaking, 61.

Waar hart en vezelspier en ingewand in baden;
   En wie vernieuwt elk uur, elk oogenblik, heur born
Uit aarde en licht en vuur en lucht en waterplasschen,
Die uit een droppel vochts den vrijheer op doet wassen
   Die (hemeltergende eik van uit eene enkle korn,)
't Heelal omvademt met zijne armen, met zijne oogen,
   En met dien stouten, dien nooit neêrgeslagen moed,
   De wondren, hem zelfs onbegrijplijk, scheppen doet!

Gy wilde 't, groote God, oneindig Alvermogen,
      Gy wilde 't, en het schepsel wierd!
   Van d' arend, die omhoog door 't wolkgespansel zwiert,
   Tot kruipend, ja, ons oog onmerkbaar ongediert'.
Ach! alles, stof als wy, verganklijk stofgebroedsel,
Bezield, als wy bezield, bereidt Uw hand zijn voedsel,
   En alles, alles smaakt, in 't hoogst en 't needrigst lot,
   De zorg, de macht, de liefde, en volheid van zijn God.
Wat trachte ik door 't gestarnte, en hooger, door te booren?
   Mijn ziel; bedwing u. - Ja, dit aardrijk werd uw deel,
Blijft in verwondring, in bedwelminglust, verloren;
   't Verwaaiend zandgrein is uw geestkracht reeds te veel.
      Ja, zie het halmtjen de aard ontspruiten,
   't Geboomt' zich sieren met het lachend Lentlivrei,
Ja ieder blad een God, een scheppend God, ontsluiten,
   En buig en oog en knie met 's Hemels Geestenrei.
Ja, grijp ten hemel, dring in 's aardrijks ingewanden,
   Beschouw elk kunstgewrocht van 't u omkleedend stof;
Elke oogwenk, elk gevoel, zijn zoo veel onderpanden
Van goedheid, van genade; en onverscheurbre banden,
   U hechtende aan 't gezin van 't juichend Hemelhof.
      Vlieg' de adelaar op stoute wieken
      Van 't blozend Oost naar 't avondkriekeu,
   Mijn ziel, schoei vleuglen aan van immerbruischend vuur!
Gods Englen, van naby voor 's Hoogsten throon gebogen,
      Aanbidden met besluierde oogen,
En gy, ge aanbidt met hun door eenen geest bewogen,
         Gy, alömvattende Natuur! -
Veelvormige! aan 't verstand nooit uit te putten ader
   Die uit Gods zetel stroomt en alles drenkt en hoedt,

Gy toont ons, gy betuigt, ons-aller God en Vader
   By dees, dees laagste trede op 't throonkleed van Zijn voet!
Op Englenwieken, als Uw zetel, omgedragen
Van stormen, door Uw hand in 't vuurgareel geslagen,
   Met bliksemen omstuwd, verbergt Ge Uw heerlijkheid
   Voor sterflijke oogen by de weldaân die Ge spreidt.
Wy smeeken ze, ô mijn God, wy smeeken ze in 't aanbidden,
      En ach, zy vloeien in ons midden
   By stroomen, maar ons oog, ons hart, erkent ze niet
   In 't opzien naar de bron die uit Uw volheid vliet!
Wy smeeken ze, ô mijn God, maar mochten wy ze erkennen,
U eeren, en Uw dienst (ach, zij 't op zwakker pennen
   Dan die trawanten, om Uw zetel heen geschaard,)
   In dank versmeltende en ontkluisterd van deze aard'
En de aardsche logheid die ons aanhangt, steeds wilvaardig
Betrachten! Mochten wy 't, hoe nietig, hoe onwaardig,
   Wilvaardig echter, met verzaking van ons-zelv'!
   Geen maatlooze afstand van het hooggestarnd gewelf
Noch de ether sloot ons uit, waar hooger wareldklooten
Rond drijven naar Uw wenk, met andre deelgenooten
   Der zelfbewustheid, mede Uw scheppende Almacht waard,
   En, mooglijk, minder van rechtschapenheid ontaart.
Wy, ach, gevallen, wy verdoolde doemelingen!
   Wy, stof, gedoemd als stof tot stof te rag te gaan,
Hoe slaan wy 't oog op hen die U het loflied zingen,
   Wier lofzang de adem is, de ziel van hun bestaan!
Wy echter mogen 't, schoon in enklen schemerluister
   Vol twijfelmoed in 't hart, maar van een vonk ontgloeid,
En hijgend met de borst in 't nijpen van den kluister
   Die aan 't verachtlijk slijk de vrije zielzucht boeit.
U loven, Heer, is plicht, is wellust, is te leven;
   Is drijven op de zee van Uwe oneindigheid;
      Is Englen in 't gemoet te zweven
         Waar 't eeuwig licht zijn stralen spreidt.
ô! Zij geheel ons zijn, ons denken, doen en sneven,
In zelfvernietiging versmeltende opgeheven,
      Het pad des hemels op te streven,
         Uw' keurgenooten toebereid!
1828.

Eeuwigheid.*

Begin ontberende, ongeboren,
En nimmer stervende Eeuwigheid!
Wie kan uw naam vermelden hooren
Gy, ronde zonder perk oneindig uitgebreid,
En siddren niet in 't hart dat kloppende u verbeidt?
Wiens oog kan door den nevel booren
Die uw geheimnis overspreidt?
Hoe zouden sterflijke Adamsloten
Van stof gewrocht, uit stof gesproten,
U inzien, zelfs in 't t h a n d s als in het m o r g e n , blind,
En zwevende als het kaf op d' adem van den wind;
Onwetend werwaart, daar de stormen om hen loeien,
De stroomen bruischen, op wier golving alles drijft
En kringen in de lucht, op 't deinend nat, beschrijft,
Die, weemlend door elkaâr, tot enkel niet vervloeien;
Daar, aan zich-zelf, zijn wil en wezen, onbekend,
Verblinde hoogmoed, gants van zelfzucht ingenomen,
Zich met steeds afgeschudde toomen
Op rots en klip te barsten rent.

Gy perkloos perk, waarheen, waarin wy rennen
Naar 't onbereikbaar eind van 't overneveld pad
Waarop wy spoor noch voetstap kennen,
Met zweet en (mooglijk) bloed van lijken overspat!
Wat uitkomst opent ge ons? - Tot gindsche kerkhofheuvelen,
Verwarring, schrik, benaauwd- en nare angstvalligheid,
En ach! wanhopig, redloos sneuvelen

* Nieuwe Vermaking, 69.

Wanneer de scheidsmuur valt, die dood en leven scheidt.
Ach, waartoe nacht en dag, en uur aan uur, met zwoegen
Doorworsteld, om een grein, een aas van zielsgenoegen
In te oogsten, 't geen de vlijt door ijdle hoop bedriegt
Die 't lichtgeloovig hart in zachte sluimring wiegt! -
Ach! wat is 't moeizaam perk van afgerende jaren? -
Ondankbare akkergrond die wensch en zorg verraadt,
En met een handvol ledige airen
De stroomen zweets beloont, ons bigglend van 't gelaat. -
Maar ook dit weinig moet den graâgen arm ontslippen,
't Met angst geschepte handvol nat
Niet naadren aan de dorre lippen
Dan tusschen hand en mond ten halve weggespat!
Ach, wat, wat zijt gy, menschlijk leven,
Dan arbeid, ijdle hoop, en vruchtloos zelfgekwel,
Misleiding van het hart, of - voor de toekomst beven;
Ja, wat, dan onrustvolle Hel!

Dit zijt gy, ja, niets meer! slechts zuchtend ademhalen
In wenschen, nooit bereikt of aan ons-zelf ter straff': -
Maar, Eeuwigheid, zijt gy de haven niet van 't graf,
De nooitgekende rust van 't moeizaam ommedwalen
Door hersenspooksels en verwarde mijmery? -
Is E e u w i g , duur van tijd, niet wisslend van getij'
Maar, in éénvormig en nooit staatverwisslend vlieten
Het aanzijn, (zoo dit naam van aanzijn draagt,) genieten,
Als 't nietig Godendom van Epikurus leer? -
Ach, wie dit leven heet', het is geen leven meer. -
Neen, leven is genot zijns-zelfs in mededeeling;
Is deel zijn van 't Heelal dat God in wording riep
Toen Hy, zijn macht ter eer', zich-zelv' een beeldtnis schiep.
Neen, 't is geene ijdle zinnenstreeling;
't Is met - 't is onder Hem, weldadig zijn als Hy,
En danken, dat door ons Zijn weldaân vlieten mogen
Als werktuig in de hand van 't gunstrijk Alvermogen,
En deelgenoot op aard van 's Hemels Englenrij.

Weldadigheid! Gy blijft, als alles zal verzinken,
Gy, straal der hooger Zon die in den Hemel licht,

Zult met de rij der Serafs blinken,
Als aarde en Hemel uit heur assen wordt ontwricht.
Gy, eeuwig als de bron waaruit ge zijt ontsproten,
Gy, met het oog op God, met God-zelv' in 't gemoed,
Hebt de Englen tot uw speelgenooten,
En dompelt met hun rij in d' ongeschapen' vloed.
Gy blijft als 't al vergaat. De tranen uwer wangen
Die deernis druppelt op 't gelaat,
Zijn parels, en bestemd om aan uw kroon te hangen
Wanneer ge voor den throon des hoogsten Rechters staat.
Ach, JEZUS ging u voor, gaf Godlijk bloed en leven
Voor vijandschap en haat en wrevelwrok en moord;
En gy, zoudt ge ook u-zelf niet voor dien Heiland geven,
Om wien Zijn vader u in 't smeekend harte hoort?
Ja, schenk Hem, schenk om Hem, wie derven, wie behoeven!
Vertroost de hulpelooze droeven,
En de eeuwigheid zal u geen beeld meer zijn van schrik,
Noch de ingang door de dood een aaklig oogenblik.
De liefde is 't onderpand van JEZUS keurelingen,
Het zegel dat ze als pand van Zijn genade ontfingen;
En 't hongrend, dorstend, naakt, en herbergloos, en krank,
Gekoesterd door uw hand, heeft de eeuwigheid ten dank.

1828.

Kerstnacht.*

Δόξα έν □ψίςοις Θε□, κα□ □π□ λ□ς ε□ρήνη, έν □νθρώποις ε□δοκία.

De Winternacht had de aard betrokken,
   En alles aâmde stilte en rust;
   Het windtjen was in slaap gesust;
En 't zachte bleek der lamm'renvlokken,
   Bewaakt met herderlijken staf,
   Stak flaauw by 't donkre veldgroen af.

Geen windtjen zuisde door de sprieten
   Van 't scheutig gras der stille wei';
   En spraakloos zag der wachtren rei
Hunne uren ongestoord vervlieten,
   Met opgeheven hart en oog
   Naar 's hemels graauw-azurenboog.

Nu zieu ze een vloed van purperglansen
   Van uit een vuurgloed-zwangre wolk
   Voor 't oog van 't opgetogen volk
Als met een kroon van licht omkranssen,
   Die meer dan aardsche heerlijkheid
   Langs 't overstelpte veld verspreidt.

De nacht wordt van een dag doorschenen
   Waar meer dan dageraad in gloort,
   Terwijl zy de Ooster-hemelpoort
Als met een oogst van edelsteenen
   In parelenden daauw versiert,
   En 't feest der eerste schepping viert.

* Nieuwe Vermaking, 80.

Een balsemgeur doorwaait de dalen,
Als de adem van het zoele Zuid,
Met Oosterspecery gekruid,
Wanneer 't aan de eerste morgenstralen
Den liefelijken balsem mengt,
Dien 't aan den dag als hulde brengt.

Nog graauwt de lucht aan de ochtendkimmen;
En 's hemels toppunt staat in gloor,
En breekt in meer dan middag door,
Terwijl de Zon vertoeft te klimmen:
Een hooger dan geschapen licht
Verblindt, verbijstert elks gezicht.

Nu davert het van hemelpsalmen
Als sints het heilig wordings-uur
Geen mensch'- of Engelen-natuur
Met vuurgen adem uit mocht galmen;
Ja, meer dan onbesefbaar vreemd
Aan alles wat naar de aarde zweemt.

Nu klinkt het onder 't Englenwemelen:
‘Eer, lof, zij de Oppermajesteit!
Ja, glorie Zijn weldadigheid!
Ja, roem tot boven 't hoogst der Hemelen:
En welbehagen in 't geslacht
Tot eeuwig heil te rug gebracht!’

Weêrgalmt, ô zaligste aller klanken,
Weêrgalmt in d' adem onzer borst!
Hy kwam, Hy kwam, des levens Vorst,
Wien we uit de dood verlossing danken;
Hy kwam, hy, God met mensch vereend,
En heeft als mensch met ons geweend.

Hy kwam, en nam onze euveldaden,
Hy, de ons verdiende zondenstraf,
Van onzen hals genadig af,
Om ze op Zijn eigen hoofd te laden!
Hy leed voor onzer aller schuld,
En heeft de wet voor ons vervuld!

Wat doet ge, ontzette Herdersknapen?
Hoe gloeit u 't voorhoofd! hoe het hart!
Wat staat ge ontzet, bedeesd, verward?
Vliegt henen, vliegt, verlaat uw schapen,
Gy, zelven schapen van Zijn kooi,
En, zonder Hem, des veldwolfs prooi!

Ziet Hem van windelen omvangen,
In 't krebj' op 't halmenstroo gebed!
Hem, die u van den Helwolf redt,
Aan maagdelijken boezem hangen,
En strekken 't kinderarmtjen uit,
Dat hemelen en aard omsluit!

Ja, gaat, knielt neêr, en brengt uwe offers
In dezen schaamlen beestenstal!
Erkent den Meester van 't Heelal!
Haast biedt hem 't Oost in elpen koffers
En myrrhe en goud en wierookgraan,
Als God, en Vorst, en stervling, aan. -

Maar neen, doet meer! Aanbidt en huldigt
In d' eenvoud van 't oprecht gemoed,
Dit offerlam wiens Godlijk bloed
Geheel eens warelds schuld ontschuldigt,
Op dood en afgrond triomfeert,
En vloek in zegening verkeert!

ô Wichtjen, hoop en troost der vaderen,
Hersteller, Heiland, Borg en Zoen:
Gy, die voor Zondaars koomt voldoen;
ô Geef ons, aan die kreb te naderen! -
Doch ja, Gy roept ons, trekt, en leidt
Tot de eeuwige barmhartigheid.

Geef ons, met 's hemels keurelingen
In 't hemelzalig Efrata,
Der volheid van Gods heilgenâ
Uit reine boezems lof te zingen!
Ja roepen we U, ô Davids spruit,
In Cherubijnenliedren uit!

Ja, Eer zij God in 's Hemels zalen;
Ja, boven 's Hemels ethervloed!
En Vrede, Vrede van 't gemoed,
In 's aardrijks nederige dalen;
Met welbehagen, gunst, en troost,
Voor 't God' herwonnen menschenkroost!

1828.

Verzoening.*

Zegen, zegen, driewerf zegen,
Zegen honderdduizendwerf,
Wien verzoening is verkregen
Van zijn schuld en zielbederf!
Die voor zijne onheelbre wonden
Dien Geneesheer heeft gevonden
Die en lijf en ziel herstelt,
En, hoe 't weeke lichaam huivert,
't Snood bezoedeld harte zuivert
Van het zwadder waar 't van zwelt!

De adderwond in 't hart te dragen,
Met het gistend gift in 't bloed,
Dat een nest van Helsche plagen
Uit des levens welbron voedt -!
Ach wat jammer, welk een lijden
Waar geen heeling van bevrijden,
Waar geen zorg voor baten mag!
Daar een nimmer eindend sneven
Aan het aanzijn plaats zal geven
Van één pijnigenden dag!

ô Hoe pijnt en smart die wonde!
Hoe verscheurt zy 't krank gemoed.
Addrenbroeinest van de zonde.
Door geen eeuwig leed geboet!
Die geen duizend offerstieren,

* Nieuwe Vermaking, 86.

Die geen walm van wierookvieren,
   Uit kan delgen of vergoedt,
Maar die, ziel- en lijfverteerend,
God en menschlijkheid ontëerend,
   Been en beendermerg doorwroet!

JEZUS! ach, uw heilige oogen
   Zagen 't wee met deernis aan,
En uw Godlijk mededoogen
   Plengde hier geen ijdle traan.
Neen, Uw bloed, Uw bloed moest vloeien,
Moest dees schuldige aard besproeien,
   't Wederbarstig kroost ten zoen:
Niets, dan de ijss'lijkste aller plagen
Voor den doemeling te dragen,
   Kon voor onze schuld voldoen.

Ach! gewillig boodt Ge uw leden,
   Druipende van 't bloedig zweet,
Aan de last van gruwzaamheden
   Die de Hel ontzetten deed.
Ja, laat duizenden van eeuwen
Wraak en straf en doemnis schreeuwen
   Voor des afvals gruwelschuld;
Vlekloos offer voor de snoodheid,
Als verworpling by Uw grootheid,
   Hebt Ge in U den doem vervuld.

Gy, uw vlekkelooze leden
   Met Uw druipend bloed bevlekt,
Voor ons vloekbaar overtreden
   Aan het kruishout uitgestrekt.
Gy, ô bron van 't eeuwig leven,
U aan 't graf ten prooi gegeven,
   En de Helsche pijn gesmaakt;
Ja, van God, God-zelf, verlaten,
Wederstrevers die U haten
   Zalig door Uw leed gemaakt.

Juich, ô stervling! juich, verzoende!
Juich, de pijl des Doods brak af:
JEZUS, voor Uw schuld voldoende,
Rukte 't zegel van het graf.
JEZUS, uit den dood verheven,
Is de waarborg van uw leven,
Borgtocht van uw heilgenot.
Treed dan blij' het sterfuur tegen;
't Is vervulling van den zegen:
Uw Verlosser, ja, is GOD.

1828.

Op een kerkhof.*

Wat dekt gy hier, ô groene zoden,
Op deze heuvels, al gebeent'!
Wat tranen zijn hier al geweend,
Wat zuchten, uit de borst ten hemel opgevloden
Van Vaderloos en hulploos kroost;
Van Gaden zonder heul of troost;
Van Oudren die de hoop en 't uitzicht van hun zorgen
Hier in den donkren doodskuil borgen,
En, 't daglicht, dat hun schijnt, vervloekende in hun smart,
Hier...neen, geen dierbaar kroost begroeven, maar hun hart!

Ai my, hoe klopt my 't mijne in die herinneringen!
Wat zielsverscheurende aakligheên
Vermeldt my elke kerkhofsteen!
Wat zijn we, ô Hemel? - Niets dan enkel stervelingen. -
Tot sterven ziet het teder wicht
Den aanblik van 't verganklijk licht
Van uit de moederingewanden,
Ontscheurt zich worstlende aan zijn banden,

* Nieuwe Vermaking, 100.

Slaat de oogen op en schreit - helaas!
Eerlang het aardgewormt' tot aas.

Wat zegt de teedre naam eens Vaders,
Voor 't recht gevoelig hart zoo zoet?
De lucht betrekt, de stormbui woedt,
En plondert onrijp ooft by groene knop en bladers. -
En, dierbre naam van Echt -! daar ligt de huwlijksband
Die alle heil omvatte, in 't zand!
Gaat, Oudren, Echtgenoot, en strooit den wind uw klachten,
Doorkwijnt thands eindelooze nachten,
En zweept de dagen voort (vermoogt gy 't,) met een zucht,
Die op uw lippen sterft, of wegsmelt in de lucht!

Ach, waartoe 't leven uit den Moederschoot ontfangen?
Geleende gift, eilaas, en nooit ons eigendom!
Een nachtwaak, ach één uur; één oogenblik gaat om,
En 's levens rag verscheurt: de blos ontvalt den wangen,
De staf den voet, die 't lijf des grijzaarts onderschraagt:
De tand des Tijds heeft wat ons aanzijn heet, verknaagd,
En 't stof verstuift by 't stof, waaruit het opgeheven
Zich-zelf verwonderd vraagt: Waarin bestaat het leven? -
En de adem -? Ach, dien volgt geen oog
In 't steigren naar omhoog:

Maar God, Gy schiept hem, en Uw oogwenk slaat hem gade;
Gy, die ons lot besliste eer aarde of hemel wierd;
Die 't teugelloos gespan der dolle winden stiert;
Wiens adem heil is en genade.
Gy menschenschepper, hoogste en eerste menschenvrind,
Gy, Jezus, die ons, meer dan wy ons-zelv', bemint;
Gy, onze borg by God, ons borg voor onze panden,
Aan U betrouwt zich ook 't van één gescheurde hart,
En, niet vertwijflend in zijn smart,
Beveelt het al het zijne in Uw getrouwe handen.
Ja 't breekt - maar Gy, Gy heelt, en neemt niet of hergeeft,
Waar 't eeuwig met Uw keurstoet leeft.
1828.

IJdelheid.*

Want mijne dagen zijn vergaan als rook.

PSALM CII.

Als rook vergaat het menschlijk leven,
Als rook, door d' adem van den wind
In luchtgewemel weggedreven;
Als damp, uit aardschen slijk geheven,
Maar dien het oogenblik verslindt.

Waarheen, waar moogt gy henenvlieten,
ô Dagen van de onnoozle jeugd,
Met ijdlen, valschen waan, en smakelooze vreugd;
Met nuttelooze zorg, bedriegbre schijnverschieten,
Waarin zich 't mijmrend hart als in een droom verheugt?

Mijn ziel, wat zocht ge, wat beloofdet ge u van de aarde
In 't tuimlen door dees enge kring? -
Eene onbestaanbre toovergaarde,
Waar 't al van schimverschijnsels waarde,
Slechts enkle luchtverheveling!

Wat greept ge bloessems die verstoven
Als de adem van den wind dat lustprieel doorwoei,
Doch waar ge u vrucht van dorst beloven?
Ach, schijnbre Hesperiden-hoven,
Verleidend door een ijdlen bloei!

* Nieuwe Vermaking, 120.

Daar staan zy, en verlokken de oogen
Door kleuren, trekken 't hart door balsemgeuren aan: -
Een oogenblik, en 't is vervlogen,
Al wat uw ziel hield opgetogen,
In donkre nevelen vergaan!

Neen, zoek op 't nietig hier beneden,
Geen wezendheid; maar waan, bedrieglijk schijngelaat.
Gy grijpt; doch, aan uw arm ontgleden,
Omvat ge de ijdle nietigheden
Van 't lichaamlooze momgewaad.

In hooger oord, verheevner kringen,
Waar Waarheid zich 't gezicht niet valsch omsluierd biedt,
Maar, zoo haar 't oog der hemelingen
By 't juichend Halleluiazingen
In 't nevellooze daglicht ziet: -

Daar, daar-alleen, ja daar is 't leven,
Daar, 's levens adem en genot;
Daar, van den Geestenstoet omzweven,
Die de Almacht dank en glorie geven
By de algenoegzaamheid van God!

1828.

Aardsche nietigheid.*

הכל הבלים

't Is alles ijdelheid in 't ondermaansche leven;
Ja, enkele ijdelheid! - Wat wil al 't aardsche streven;
Wat baat, wat nut den mensch al 't neêrgestroomde zweet
In arbeid zonder eind en staâge zorg en leed?
Wat zijn wy? Elk geslacht gaat voor het volgende onder,
Maar aarde en zonlicht zijn één steeds vernieuwend wonder.
De wind zwiert rustloos in gedurig weemlen om;
De beken storten zich in de algemeene kom,
En deze vult zich niet van d' overvloed der wellen
Die ongevoelig naar hun oorsprong wedersnellen.
't Woelt alles in één kring tot zielsvermoeiing voort,
En oor noch oog vervult van 't geen men ziet of hoort:
Wat was, zal weder zijn; wat wierd, zal weder worden;
En niets, of 't heeft zijn plaats en blijft in de eeuwige orden.
Ja, wat ons de oogen treft, verwondert, of verrast,
De hand der Almacht houdt de spil der wentling vast.
Wy ook, wy draaien met den molenas in 't ronde:
Ook 't menschlijk leven rijst en heeft zijne avondstonde.
Ons aanzijn is beperkt door 't worden en 't vergaan,
En de afgeloopen dag vangt nooit zijn loop weêr aan.
Dit, dit is 't leven, dit het aanzijn op deze aarde:
Een enkle hand vol rook die de arbeid ons vergaârde.
Vol rook, ô Hemel! vrucht van de onrust, vroeg en laat,
Die eindloos wroet en slaaft, steeds hongert, nooit verzaadt.
Steeds hongert? - Ja, wat heeft dit aardrijk, wat dit leven,
Dat aan 't behoeftig hart verzadiging zou geven?
Het lijf vervalt, zoo 't door geen voeding wordt geschraagd;
De ziel vereischt ook 't hare als haar de honger knaagt.

* Nieuwe Vermaking, 160.

Neen, 't is geen aardsche draf, geen hoogheid, schat, of weelde,
Die ooit voldoening, ooit voor 't hart vervulling, teelde.
Zij 't schittrend in het oog der wareld, 't is als 't goud
Van Midas, door 't gemeen met nijdig oog aanschouwd,
Niets meer. - Zoek voedsel, gy die hongert! de ingewanden
Verdorren, blaakren uit, verwringen, schroeien, branden,
En, onbewaterd van Gods levendigen vliet,
Gaan in een windvlaag, in een ademtocht, te niet.
ô God, de alvoedende en alzeegnende Onderhouder,
Steun, steun Gy de onder 't leed ter neêrgebukte schouder,
Verhef ons 't zinkend hoofd daar 't neêrzijgt onder 't leed!
Ja, 't worstlen in dees poel van jamm ren is zoo wreed!
't Bezwijken...zonder U...! ô Hoed ons, help ons dragen!
Één oogstraal van genâ verzacht de wreedste plagen;
Ai, schenk ons dien! Geef Gy, ô Heiland, lijdenskracht,
Gy die voor ons den zoen aan 't kruishout hebt volbracht!
Ja, vest onze oogen op Uw schuldverzoenend lijden,
Dat ons van 't eeuwig leed, als offer, moest bevrijden:
Verhef ons hart en oog! Zien we op U, 's levens God,
En duldend dragen wy 't ons voorbestemde lot!

1828.

De morgen.*

Als hy in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hy betrouwe op den name des Heeren, en steune op zijnen God.

JESAIA L, 10.

Weêr een dag, de kim ontstegen,
Blikt ons tegen
By vernieuwden morgendrop;
Weêr een nacht in zee gezonken,
Plooide 't kleed vol starrenvonken
Voor dees halve wareld op;

* Schemerschijn, 79.

Weêr, het rouwfloers afgetogen,
Slaat het leven heldere oogen
Naar het zorgenwekkend Oost,
Op een lichtstraal aangevlogen
Die en lucht en aarde bloost.

Weêr een dag by zoo veel dagen,
Rijk in klagen,
Dor in lavend zielsgenot,
Zwanger van steeds nieuwe zuchten,
Voedstrares van ongenuchten,
Die met hoop en uitzicht spot!
Dag van merg- en bloedverteering;
Maar met één ook dag van leering
En erkenning van den waan;
Die by 's aardrijks ommekeering
In verwachting vast leert staan!

Waarom, aardverblijdende uchtend,
Angstig zuchtend
Uw verrijzing aangestaard?
Waartoe, voor een stil genieten,
Tranen uit een hart doen schieten,
Steeds met 's levens last bezwaard?
Waarvan ach, dat geestverkwijnen
In een worsteling van pijnen,
Met elk daglicht opgegaan,
En brengt me ieder zonverschijnen
Nieuwe zielsvermoeiing aan?

'k Zie uw luister, nieuw herboren,
Prachtig glooren,
Van wat adem heeft, begroet:
'k Zie geboomte, bloem, en struiken
Op uw aanblik blij ontluiken
In de stoving van uw gloed.
In het nieuw herrijzend leven
Zie ik 't pluimgedierte zweven,
En u roemen in hun lied;

Maar, Gods goedheid dank te geven,
Waarom, ach! vermag ik 't niet?

'k Zag u de Oosterhemelstreken
Doen verbleeken
Op de naadring van uw glans.
'k Zag het vale morgengraauwen
Met saffieren zweemsel blaauwen
Langs des aardrijks donkre trans.
'k Zag u met den gloed der rozen,
Met oranjenglinstring blozen
By het opgaan van uw licht,
En de sluimerzucht verpoozen
Met vernieuwden morgenplicht.

Alles juicht; - en ik, bezwaarde,
Lig ter aarde
Neêrgebukt in diepe smart.
My ontzinken lust en krachten,
En de dagen zijn my nachten,
Omgehuld in aaklig zwart.
Heeft dan de Almacht my verstooten,
My 't weêrbarstig hart versloten
Voor des aanzijns streelend zoet,
Meer dan mijn Natuurgenoten,
En versteend in 't warsch gemoed?

Ach, dit vroeg ik duizendwerven
In dit sterven
Dat men t' onrecht l e v e n heet:
Schakelreeks van enkel plagen,
Steeds met wederzin gedragen,
Ieder daggloor meerder wreed: -
In aanhoudend lotbetreuren
't Krimpend lichaam voort te sleuren
By een uitgeput verstand
Onder 't, telkens nieuw, verscheuren
Van gemoed en ingewand.

Neen, het aanzijn op deze aarde
Heeft geen waarde
Voor een boezem die gevoelt.
Neen, daar is geen zielsverkwikken
By het worstlen in de strikken
Waar geen hart zich los uit woelt.
Neen, 't is alles vruchtloos zwoegen,
Hijgen naar een schijngenoegen
Dat gestaâg aan d' arm ontschiet:
't Is het dorre zeestrand ploegen,
Waar men nimmer vrucht van ziet.

ô Mijn God, wie zou zijn dagen
Niet beklagen
In dees diep verlaagden stand?
Gy, vergeef dees hartbeklemming!
Gants eene andre lotbestemming
Prikkelt my door 't ingewand.
Neen, het mag geen leven heeten,
In dees kerkernacht en keten
Om te wroeten door het slijk,
Steeds de prooi van slangenbeten;
Stervend leven, levend lijk.

Doch, mag dit my 't hart beklemmen,
't Danken stremmen
In een eindloos zelfbeklag?
Mag dat opgestapeld evel
My vervullen met een wrevel
Tegen 's levens donkren dag? -
Neen, ô God, ik ken my schuldig.
Waarom lijde ik onverduldig?
Waarom niet mijn lot getroost,
Maar, daar ik Uw goedheid huldig',
Uw geschenk verroekeloosd?

Gy, ô Vader, zoo genadig,
Zoo weldadig,
En in gunst nooit uitgeput!

Leer my in Uw welbehagen
Weldaân smaken, leed verdragen,
Gy die me ook in 't leed beschut!
Leer my, hebt Gy 't my beschoren,
Ook in 't leed, van dank ontgloren;
Neme ik 't ook als weldaad aan,
Die voor 't hart niet ga verloren
't Geen voor U slechts wenscht te slaan!

Zoo my stem en adem beven,
Ja, begeven
Aan dees machtelooze borst;
Zoo mijn luitsnaar is gesprongen,
't Zuchtjen, uit het hart gewrongen,
Tuigt van hooger levensdorst.
Lig dan, Cyther, lig verschoven!
Daar gevoel en hart verdoven
Met de laatste levenssprank,
Zij mijn adem, God te loven,
En - geheel mijn aanzijn, dank!

1828.

Berusting.*

יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן

PSALM XCI.

Gy die in 's Hoogsten schuts gezeten,
Vertrouwend in Zijn schaduw rust,
Gy moogt op aard u zalig heeten,
In 't hart uws toeverlaats bewust.
Hy redt u, als ge op duivenwieken
Voor gier en haviksklaauwen vliedt,

* Nieuwe Vermaking, 52.

En 't van de doodsangst piepend kieken
Naar vrije schuilplaats om zich ziet.
De vooglaar sprei' zijn valsche strikken
En spann' zijn net bedekt voor 't oog,
Geen doodschrik zal uw ziel verwrikken;
Uw redding wacht gy van omhoog.
Laat heel een wareld samenzweeren,
Bestook', bekruip', geweld en list;
U zal geen kracht of loosheid deeren
Door hel of wareld aangehitst.
Schoon duizend aan uw zij' bezwijken,
Gy staat en kalm en onvervaard,
Omgeven van een berg van lijken,
Door 's Hemels Englenwacht bewaard.
Laat 's afgronds navel opensparren
En braken pest en nacht en dood,
En overwalmen lucht en starren;
U schokt noch nijpt gevaar of nood.
Schoon leeuw en tijgers om ons zweven
In de akeligste wildernis,
Hun aanblik doet hem 't hart niet beven
Wien God ten schild en redder is.
Wat mag, wat al, wat kan hy duchten,
Die zijn' Verlosser toebehoort,
Tot Hem vertronwende op mag zuchten,
Verzekerd door 't onfeilbre woord?
Neen, barst' dees aardbol uit zijn naven,
Hy ziet de slooping onverschrikt:
Zy moog hem onder zich begraven,
Maar niets dat zijn geloof verwrikt!
Wat zou hem voor dat oog bedekken
Dat d' afgrond peilt van 't eindloos diep,
En 't leven uit den dood zal wekken,
Gelijk het hem in 't aanzijn riep.
GY, hoog in 't eeuwig licht gezeten,
Wiens vinger zonnen 't renspoor trekt,
Gestarnten schakelt tot een keten,
En hemelen met luister dekt.
Gy, bron van 't aanzijn, wel van 't leven,

Gy, zelf alleen 't waarachtig z i j n ,
Ach leer Gy ons, U de eer te geven;
En gy, ô stoflijk kleed, verdwijn! -
Verdwijnt, vergaat gy, ijdle schimmen,
Waarnaar de hand in 't wilde tast!
Gy, dampen die het brein beklimmen,
Wier nevel 't stikkend hart verrast.
Leer, stervling, Gode uw lot bevelen,
Gy, in der dingen toekomst blind,
En, wat Zijn hand ons toe moog deelen,
Steeds tuimlende in een wervelwind.
Geef, Godheid, niet naar ons verlangen,
Maar naar Uw wijsheid, altijd goed;
En leer ons dankbaar dat ontfangen,
Met onderwerping van 't gemoed!

1829.

Gods voorbeschikking.*

בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ

PSALM XC, 2.

't Gebergt' had nog geen kruinen opgestoken,
En 't drijvend aardrijk was nog gants van vorm ontbloot;
Het navelvuur van 's afgronds schoot
Had nergens nog zijn korst doorbroken,
Noch 't golvenbruischend nat des oceaans doen koken
Wien de Almacht in zijn kom besloot.

Ja, aard noch hemel was op 't Godswoord voortgesproten,
Als de eeuwige Algenoegzaamheid

* Nieuwe Vermaking, 66.

D' in zijn verborgen raad verkoren gunstgenooten
Het eeuwig heil had toebereid.
Wat dan, wat wilt ge, ô roeklooze onbedachten,
U-zelv' verheffen op uwe ingebeelde deugd,
Als of ge uit zelfverdienst dat gunstloon mocht verwachten,
En aanspraak maken kost op de eens beloofde vreugd. -
Ach! waart ge rein als sneeuw in 't zuivelblank geweten,
De vloek verkneusde u 't hoofd, die op uw afkomst drukt,
By 't Godswraak-tergend zelfvermeten
Waaronder heel het menschdom bukt.
Rampzaalge, 't kleeft u aan! zoek zuiverende plassen
Waarin ge u van die vlekken wasschen,
En 't hoofd verheffen moogt, onzondig, onbesmet,
En niet verstommen by de doemspraak van Gods wet.
Het aardrijk heeft er geen. Wat slaat ge vorschende oogen
Rondom u? 't Waar vergeefs, van 't hoogste luchtazuur
Geheel den omvang der Natuur
Op arendsvlerken doorgevlogen.
Geen zeekolk, hoe zy bruischt, geen meir of waterstroom
Voert golven aan, genoeg om 't schuldwee af te spoelen;
Geen kreits der aard noch hemelzoom,
Geen wareldoceaan noch grondelooze poelen,
Die 't eens verpeste hart kan heelen in zijn leed,
Van d'etterenden slangenbeet!
Neen, 't eenig waschbad koomt uit Jezus zij' gevloten;
Maar deze bron is voor geen wareldsch hart ontsloten:
De wareld zoekt, noch kent, noch wil of wenscht haar niet,
Maar voor Gods keurling is 't dat ze uit genade vliet.
Ze is aan de wareld vreemd: van dichte mist omtogen,
Verbergt zy zich voor de aard en de aardsch gezintuigde oogen,
En 't is Gods vrijkeur, die de Zijnen onderscheidt
En op den weg des heils geleidt.

Gelukkigen, reeds hier gezaligd! welke plagen
U mooglijk van rondom 't gevoelig hart beknagen!
ô Dankt, en, lijdt gedwee, en vest het oog op Hem
Gy, die Hy burgers vormt voor 't Nieuw Jeruzalem,
Welks glondslag vaster ligt dan aarde beide en hemel;
Der wolken kreits te hoog, te hoog by 't stargewemel,

En onverwrikbaar, als des Ongeschaapnen throon!
Gy vrijgekochten van Zijn Goddelijken Zoon!
Om u blijft de aarde nog heur evenwicht bewaren,
Wier oogen niet op haar, maar hooger doelwit, staren!
Volhardt! en, door 't geloof in 's Heilands bloed genet,
Bestaat voor u geen doem, geen vloekspraak meer der Wet.

[1829.]

Gods beloftenis vervuld.*

ובא לציון גואל

JRS. LIX. 20.

De bloem valt af, het gras verdort,
Het dichte woud ontbladert,
Als de adem van den stormwind snort
En Winters voorbô nadert.
Maar, welkt de boom, verdroogt het gras,
Ook wy, wy worden stof en asch,
Tot 's aardrijks mest vergaderd.

Niets is bestand dan 't Godlijk woord!
Dit, eeuwig onbezweken,
Bestaat wanneer geen zon meer gloort,
Geen uchtend aan zal breken.
Kom, Zion, zie uw heil vervuld!
Een uchtend die de kim verguldt,
En nimmer zal verbleeken!

De Heer verscheen in mogendheid;
Gaat, gaat den blijmaar hooren!
Verkondt het, die zijn kudde weidt!
Verheft Hem, zangrenchoren!
Verheft uw stem, ô Judaas stam:
De Heer. de God der sterkte, kwam;
Een kind is ons geboren!

* Nieuwe Vermaking, 74.

Het kind, de Zoon, zoo lang beloofd,
   Des Vaders welbehagen! -
Maar ach! de doren kwetst dat hoofd,
   Die 's warelds kroon moet dragen.
Het bloed gudst by zijn leden af,
Hy lijdt, en wordt de prooi van 't graf,
   In 't bloeien van zijn dagen! -

Hy sterft, getrouwe Christen, ja;
   Maar 't is voor Onze schulden.
Op 't bloedverzwelgend Golgotha
   Wil Hy de vloekstraf dulden.
Zijn wonden drupplen u op 't hart,
(En gy herademt door heur smart,)
   Die 's Hoogsten Recht vervulden.

Gevallen menschdom, juicht en weent!
   Barst uit in Jubelzangen!
Met God bevredigd en hereend,
   Is de onschuld weêr ontfangen.
Gy rijst, en, grooter door uw val,
Verheft ge u by der Englen tal,
   Wie leed noch zonden prangen.

Hy strekt zich uit, en smaakt den dood
   Voor 't schendig overtreden,
En heeft voor elk' natuurgenoot
   De doemwraak afgebeden;
Gods bliksemende toornegloed
Dooft uit in dit onnoozel bloed,
   Dat bad van zaligheden!

Daar staan wy (hoe met schuld besmet,)
   Gereinigd van de zonden,
Ontschuldigd voor den eisch der Wet,
   Gewasschen in Zijn wonden.
Hy heeft de poort des Doods verkracht,
Den hemel ons te rug gebracht,
   De macht der Hel gebonden.

Bedrukten! waarom dan bezwaard?
Wat laat ge 't hoofd dus hangen?
Te meerder heil is hem bewaard
Wien last en zorgen prangen.
Onzondigen, u roept Hy niet,
Voor ons is 't dat de heilstroom vliet
By tranen op de wangen.

ô Danken wy in 't stil gemoed
Zoo 't zelfverwijt mocht knagen:
Hy-zelf heeft onze schuld geboet,
Hy, onze straf gedragen!
ô Hooren wy gerust in Hem
De zielbevredigende stem:
‘Koomt tot my, al wie klagen.’

Ja, stervling, ja, zie vrolijk op
In zielverheffend hopen!
De Satan, met verkneusden kop,
Met eigen bloed bedropen,
Ligt voor de voeten neêrgeveld
Van d' onverwonnen Oorlogsheld!
De Hemel ging u open!

Hoor de Englen in het eeuwig licht
Het blij triomflied zingen:
‘Aan God zij de eer en dank gericht!
Genâ, den stervelingen!’
Genade, ja, en heilherstel
Aan 't uitverkoren Israël
Door aller eeuwen kringen!

[1829.]

Verrijzenis.*

Δε□ γ□ρ τ□ φθαρτ□ν το□το □νδύσασθαι □φθαρσίαν. -

PAULUS.

Der Eeuwen loop is in den hoogen
Bepaald door 't Godlijk Alvermogen,
Dat ze afperkte eer de Tijd zijn loopperk binnentrad,
En met de slagpen van zijn wieken
By 't eerst ontluikend uchtendkrieken
De during van 't bestaan der aardsche schepping mat.
Zy reien, hand in hand geslagen,
En telen jaren, maanden, dagen,
Geboorte- en levenstijd en bloei en stervensuur,
En zelfvernieuwing der Natuur
Waar ze in den winter kwijnt, van 't grafkleed overtrokken;
Maar, boom en bloem en heidekruid
Barst' vrij zijn wintersluim'ring uit,
En heffe 't hoofd weêr op van uit de veldsneeuwvlokken;
't Bezielde en eedler schepslenheir
Rijst uit zijn Winter nimmer weêr.

Daar ligt dat lichaam dan, bootseersel zoo verheven,
Waar in zich 't blinkend beeld zijns Scheppers openbaart,
In 't ingewand der aard
Den diepverachten worm tot aas en prooi gegeven,
En brengt voor 't rijzend dierensoort
Een nieuw tooneel van schepping voort.

* Nieuwe Vermaking, 103.

Zoo wordt als afgevallen bladeren,
Verdord, vermolmd tot stof en mest,
Dat samenstel van brein en zenuw, hart en aderen,
Een prooi van 't in den grond omweemlend wormennest!
De Heer der schepping ligt van al wat leeft vertreden,
Verscheurd door 't nietigst aardgespuis,
En beurt voor woonsteêpraal en pracht van staatsiekleeden,
De doodwâ met de donkre kluis.
Daar ligt dan 't konststuk van d' Almachten menschbootseerder
Ten roof van 't ongediert, ten speeltuig van den wind,
En de onverbidbare Aardverheerder
Waart grimmig om en moordt, verbrijzelt, en verslindt.

Doch 't zij zoo, laat hem spier, gebeente, en vezels knagen,
Verteer' hy vleesch en ingeweid!
Wat is de omkleeding my der aardsche nietigheid;
Mijn zelfheid blijft my, schoon van 't stofgewaad ontslagen,
En 'k weet het, wat mijn ziel verbeid'!
'k Zal, uit dit vleesch, hersteld, verrezen,
Mijn Heiland zien in 't eeuwig licht,
Zijn zegepraal, Zijn roof, Hem eeuwig eigen wezen,
En blinken in den glans van 't Godlijk aangezicht.
Dit, dit verdervend vleesch, de roof van vuige maden,
Zal opstaan uit het vratig graf,
En schudden, met geen vloek, geen stervensvloek beladen,
Wat sterflijk is als gruis en nietige aardstof af.
Laat, laat dan al van my vervremden,
Wat me afkomst, bloed, of huis, of tederheid verknocht;
De Godheid kent Heur voorbestemden
Die 's Heilands bloed heeft vrijgekocht.
Hy leeft, Hy die mijn schuld gedragen
En aan het kruishout heeft getorscht,
Wat zou 't verwijt een boezem knagen
Voor wien Zijn stervend hart naar laafnis heeft gedorst?
Hy leed, verzelvigd met de zijnen,
En wy, wy volgen Hem in Hemelzegepraal,
Als aarde en ramp en schuld verdwijnen
En de eeuwigheid den tijd al vliegende achterhaal.
Gezegend tijdstip, moogt gy naderen,

Wanneer door 't vol gerijpte graan
De zicht der Oogst zich uit zal slaan
En 't koren in de schuur vergaderen.
Kom, dag des uitzichts, ja, verschijn,
Dat we allen ÉÉN in JEZUS zijn!

1829.

Te vredenheid.*

Wat onbegrijplijk Hemelzoet
Ontspruit er uit een kalm gemoed,
Dat, zonder twisten met zijn God,
Te vreden is in 't hachlijkst lot!

Het zij de voorspoed rozen strooi,
De zonnelach den hemel tooi,
En op den spiegelvlakken vloed
De Halcion op 't nestjen broed';

Het zij de stormwind tiere en bruisch',
Het onweêr rots en woud vergruiz',
En 't overwolkte morgenlicht
Voor zwarte nevelstroomen zwicht';

Hy mort niet met bekommerd hart;
En d' ijzren weêrhaak van de smart
Die 't leed verdubbelt in 't verdriet,
Beproeft hy by den weêrspoed niet.

* Nieuwe Vermaking, 117.

Hy schept zich by des weêrspoeds knel
Geen wanhoopvol gedroomde Hel;
Maar ziet naar 't licht verbeidend uit
Dat door de nevelnacht ontspruit.

De H o o p op Hem, wiens wijze wil
De teugels wendt van 's warelds spil,
Geeft hem een vasten staf in hand
By 't uitzicht op een beter stand.

Zy, met een opgeheven oog,
Heeft zeekren toeverlaat om hoog;
En L i e f d e uit Euangeliegrond
Verbindt en balsemt elke wond.

In de onderwerping ligt de rust,
Die meerder is dan aardsche lust;
En 't sterfbed draagt getuigenis,
Wat Christlijk Godbetrouwen is.

Schenk, Hemel, schenk my dat gevoel,
En, Heiland, wees mijn eenig doel;
En, zeker van Uw zondaarsmin,
Slaap ik den kalmen doodslaap in!

1829.

De oude Christengroet, op den eersten dag der week, In beurtstemmen.*

ΗΓΕΡΘΗ.

A.
DE HEER IS OPGESTAAN -

B.
Naar zijn beloftenis. -

C.
Gewis! -

A.B.C.
Hy die Verlosser is!
Ja Hy is opgestaan,
En heeft den vloek voldaan.

A.
DE HEER IS OPGESTAAN

B.
{- Van uit den dood. -

C.
{- Uit 's aardrijks schoot. -

D.
{- Van uit den diepsten nacht. -

A.B.C.D.
DOOR EIGEN GODDELIJKE KRACHT.
Hy heeft den offerzoen volbracht.

Choor.
KOMT, BIDT HEM AAN!

A.
ZINGT CHRISTENSCHAAR!

B.
Het lijkmisbaar,

C.
De zondennood,

D.
De schrik der dood,

B.C.D.
Verkeert in blij gejuich!

* Schemerschijn, 150.

Choor.

Buig, aarde, buig.
Betuig, betuig
Met hart en tong
DEN GOD DIE DOOD EN GRAF, DIE DOOD EN HEL BEDWONG.

A.

VERLOSTE RIJ,
KOM, NADER VRIJ;

A.B.

A a n 't o p g e b o r s t e g r a f !

A.B.D.

In 't opgeborste graf
Lei Hy de banden af:

C.

De banden waar de dood
Zijn aardschen prooi in sloot.

A.

DE DOOD IS OVERMAND.

B.

Haar zetel ligt in 't zand.

C.

Haar peesboog ligt ontwricht
By de, eer zoo schrikbre, vlijm van haar gebroken schicht!

A.

EN 'T STERVEN WERD GEWIN.
Thands sluimren we, ô wat heil, ten beter leven in.

Choor.

Wat heil! wat heil! wat heil!
Ten beter leven in!

B.

Drup, Godlijk offerbloed!
Bevochtig ons gemoed!

A.

EN LEVENSADEM, DAAL
BIJ 'S LEVENS ZONNESTRAAL

A.B.

In 't U geopend hart;

A.B.C.

En klief het neevlig zwart.

A.B.C.D.

Ja, breek, ô zon des heils, breck door,

Choor.

In vollen middaggloor!

A.B.C.

En trek der zielen dank

Uit boezems, zwak en krank!

A.B.

Beziel der harpen toon,

C.D.

En voer hem voor den throon
Van Gods en 's menschen Zoon:

A.B.C.D.

Den borg die onzen schuld voldeed,
Met Goddelijken glans aan 's Vaders zij' bekleed.

Choor.

EN WIEN 'T VERSCHRIKT HEELAL
ALS RECHTER, HEER EN GOD, ALS GOD ERKENNEN ZAL!
En Gy, verschijn ô Heer,
En stort voor de eeuwigheid den throon des Satans neêr!

Choor.
DEN VADER, ZOON, EN GEEST ZIJ ONVERGANKLIJKE EER!
EN GY, WEES MET ONS, HEER!
IMMANUEL!
Gy, Redder, Gy Bevrijder,
Verwinnende bestrijder
Van Dood en Hel.

[1829.]

Zelfbeschouwing.*

Die Wijsheid dan, van waar komt ze?
en waar is de plaats des verstands?

JOB XXVIII, 20.

Dwaze mensch, wat is uw pogen
Daar gy naar de Waarheid tracht?
Altijd hechtende aan de logen,
Altijd onder Satans macht!
Wat onheelbre zielsverblinding
Daar ge in omtast en verdwaalt,
Schoon u 't licht der ondervinding
Dag aan dag in de oogen straalt!

Wie, wie heft de dichte vliezen
Van ons toegeschroeid gezicht;
Leert ons 't ware goed verkiezen;
Opent ons 't gewenschte licht?
Kunnen dit uw schrandre vonden,
Wijzen van den vroeger dag,
Die ons waarheên wilt verkonden,
Die uw blindheid nooit doorzag?

* Nasprokkeling, 9.

Kunt gy 't, dorre Schoolgeleerdheid,
Op uw kunst-gestamel fier?
Zoekt gy 't in uw zielsverkeerdheid,
Redelijk, maar tevens Dier?
Filozofen in wier wijsheid
Zich het rustloos hart verloor,
Tot een meer bezonnen grijsheid
't Lijdend-zijn voor 't woelen koor!

Of, vermoogt gy 't, nieuwe dwaling
(Wie ook Waarheids stoel beklom,)
Stout op hooger lichtbestraling
Dan van wijzer ouderdom?
Ach, vergeefsch is 't blind vermeten,
De ijdle trots waarmeê gy bralt:
Droom u hoog en vast gezeten,
Daar gy in een afgrond valt!

'k Heb met uwe volgelingen
Meê het dorre strand geploegd
('k Wilde meê de Waarheid dwingen),
En in 't harde juk gezwoegd.
Maar wat won ik? - Distelstruiken,
Voor een oogst van voedzaam graan,
Zag ik uit de voor ontluiken
En mijn zoete hoop verraân.

En wat ben ik, sterflijk wezen? -
Prooi, verdelgingsroof der Dood,
Uit een droppel bloeds gerezen
En verganklijk stofgenoot,
Is het kunstig samenweven
Van dit aâr- en vezelstel
Ter verdelging prijs gegeven,
Of ten krijgsroof van de Hel?

Gy, verhoed het, bron des levens!
Neen, dit hebt ge nooit bestemd.
't Uur des aardschen ommezwevens
Houdt ons aanzijn niet omklemd.
Neen, dit lichaam zij verstoven
In de onzuivre kerkhoflucht,
De adem streeft tot U naar boven,
De adem die tot Uwaart zucht!

Geen verdelging, geen vernieling,
Is van U, genadig God!
Neen, Uw adem is bezieling;
Onverganklijk, 's menschen lot.
Maar, verdorven en vervallen,
Wat is 't uitzicht dat ons beidt
By 't zich-zelf verheffend brallen
In dit kleed der sterflijkheid!

Hoe omneveld, ach! en duister
Is dat dwarrelend verschiet,
Dat in dezen aardschen kluister
De ingemuurde ziel geniet!
Breekt, ô breekt, gy kerkerwanden!
Zinkt te gronde, geeft ons lucht,
En ontvalt ons, enge banden,
Tot een vrije Hemelvlucht!

1829.

De star uit het Oosten.*

E□*δομεν γ*□*ρ α*□*το*□ *τ*□*ν* □*ςέρα* □*ν τ*□ □*νατολ*□.

MATTH. II.

Wie Christus zoekt, verheffe 't oog
By 't bedestortend hart omhoog!
Daar ziet hy 't teeken uitgebreid
Der onvergangbare eeuwigheid.
Dees ster, waarvoor in helder licht
De gloed van 't zonneschijnsel zwicht,
Verkondigt de opgetogen aard:
'Een maagdeschoot heeft God gebaard.'
Die star zal met geen zon of maan
By tijdverwissel ondergaan,
Maar, in 't bezit der hemelwacht,
Den dag beheerschen als de nacht.
De noordbeer moge aan 's hemels boog
Zich niet onttrekken aan het oog,
Toch duikt hy in den nevel neêr;
Maar deze wisselt stand noch keer.
Geen storm verdonkert haar 't gelaat,
Geen morgenpracht van dageraad;
Geen leedvoorspellende komeet,
Geen felle hondstar, blaakrend heet,
Die voor heur glans niet onderdoet,
En niet bezwijmelt voor heur gloed!
Van uit het verr' gelegen Oost,
Door 't eerst ontvonklend licht gebloosd,
Neemt Wijsheid heur verschijning waar,
En heft den zwevenden Lambaar.

* Nasprokkeling, 25.

De star straalt uit, en 's hemels trans
Duikt neder van haar morgenglans.
‘Wie, roept de ontzette wareld uit,
Wie is die groote Hemelspruit,
Wie is dat nieuwgeboren Wicht,
Wiens luister uitstraalt in dit licht?’ -
Wat vraagt gy, turende Chaldeeuw?
't Is Judaas onverwinbre Leeuw;
't Is 't Heil der naar Hem zuchtende aard,
Uit maagdelijken schoot gebaard,
Die aard en Hemel moet gebiên,
Wiens heerschappy geen eind zal zien,
En ook dit lage jammerdal
Ten blijden hemel scheppen zal. -
Komt, Wijzen van het Morgenland,
Stort hier uw kostbare offerand,
Stort wierook ter aanbidding neêr,
En schattinggoud voor 's warelds Heer,
En balsem die de myrrhe gaf
Ter zalving by 't hem wachtend graf!
Dat graf, dien kerker van den dood,
Uit wiens niet op te breken schoot
De groote schepper van 't Heelal
In zegepraal herrijzen zal!
ô Bethlem, nietig vlek der aard,
Maar meer dan wareldsteden waard,
Gy, dat uit de onbesmette maagd
Uw God in 't vleesch verschijnen zaagt,
In wien, zijn eengeboren zoon,
Gods mogendheid zich spreidt ten toon;
In wien God-zelf in menschenleên,
De mensch in Godlijkheid, verscheen.
De Vorst van aard- en hemelrond,
Van morgenlicht tot avondstond,
Van 's hemels hoogte tot beneên
Den diepsten bodem van de zeên!
Hoe overzalig is uw lot,
Ten wieg te strekken voor uw God! -
Doch gy die hier den rijksstaf voert,

Wat schrik is 't die u 't hart beroert?
Ja, beve uw heerschzuchtvolle borst
Voor aller vorsten Oppervorst,
Die Isrels scepter, Davids throon,
Hereischen komt als Davids zoon.
Wat roept gy, bang en onbesuisd,
Terwijl uw bloed van woede bruischt:
‘Mijn wachters, op! en in 't geweer!
Slaat alle jonggeboornen neêr!
Zij elke wieg en bakermat
Met zuigelingen bloed bespat!
Verdrinkt, versmoort in zeën bloeds
De vrucht van elke huwlijkskoets!
Rukt van de moederlijke borst
Elk mededinger van uw Vorst!
't Is alles, alles, my verdacht,
Wat 's moeders lachjen tegenlacht.
't Is al, mijn vijand; al, verraad,
Waarheen mijn oog zijn aanblik slaat.’ -
De beul, met uitgetogen zwaard,
Vliegt heen en moordt. De doodschrik waart
Door Bethelms vlek, en 't moordgeweer
Maait de oogst van kinderlijkjens neêr.
Wat gruwzaam schouwspel, zoo verwoed?
't Smoort alles in 't onnoozelst bloed;
Verplet, doorstoken, en vertreên,
Vermorseld op den keirotssteen,
Of neêrgeslingerd van den boord
En in de landrivier versmoord.
Het golfjen bruischt en bobbelt op,
En mengt hun adem aan zijn drop.

U, eerste bloem van 't marteldom,
U groet, u bied ik 't wellekom!
U, vroeg geslachte lamm'renstoet,
Die de aard besprengde met uw bloed!
Onnoozlen, die voor 't zoenaltaar
De zegepalmen vlecht om 't hair!
In de oogst der martlaars voor uw Vorst,

Het eerst volrijp, het eerst gedorscht,
U juiche ik met verrukking toe
Daar ik mijn' Heiland hulde doe.

Doch wat, wat brengt dit helsch bestaan
Den Dwingland ter gerustheid aan?
In 't midden van dit lijkmisbaar
Ontwijkt dees telg aan 't doodsgevaar;
In 't midden van dien stroom van bloed,
Blijft Hy, en Hy-alleen, behoed:
Het staal dat al wat ademt, slacht,
Heeft op dit maagdenkroost geen macht.

Dus vlood in vroeger tijdsgewricht
't Hebreeuwsche voorbestemde Wicht
Tot volksgeleider door het meir,
't Egyptisch gruwzaam moordgeweer,
Al doemde een Koninklijk besluit
Elk manlijk kind den dood ten buit;
Toen ééne aan God getrouwe borst
Haar zuigeling behouden dorst,
(Behouden? - Ja, den moord ontstal,
Tot roem en voorbeeld voor 't Heelal!)
Wien God zich heiligde ten Tolk
By 't van Hem uitverkoren Volk:
Aan wien Hy uit het heiligdom
Van hemelwolk- en vuurkolom
De Bondwet overgaf, den steen
Door eigen vinger ingesneên. -
Dees schaduwde ons den Christus af.
Wanneer hy met zijn wandelstaf
Zijn volk van uit Egyptens band
Geleidde naar een Vaderland.
Ook ons, in 't zondejok gebukt,
Door waan en dwaling onderdrukt,
Verlost die God, die ons geleidt,
Van zondedood en duisterheid.
Hy wascht ons uit zijn zuivren Wel
Van 't doorgewade schuim der Hell',

En wijst ons door zijn lichtkolom
Het pad naar 't eeuwig heiligdom.
Hy heft van Horebs steilen top
Den arm der overwinning op,
Die, uitgestrekt, ten voorbeeld is
Van 't kruis der zielsbehoudenis.
Hy beeldt den waren Heiland voor,
Die volgelingen op zijn spoor
Na druk en kruis 't beloofde goed
In hemelheil genieten doet: -
Die in 't beloofde heilgewest
Zijn driewerf tweepaar stammen vest,
En voor 't verrukt Aposteldom
Den zetel van Zijn Rijk beklom.

Hem eert de Wijsheid van het Oost;
Hem Isrels uitverkoren kroost;
Hem 't oude en nieuwe Kerkverbond
Op heiligen en vreemden grond.
Ook 't afgevallen bastaartzaad,
Dat nu zijn wangeloof verlaat,
Buigt voor geen erts of steenen meer,
Maar valt aan Jezus voeten neêr.

Verblijdt u, volken, wijd in 't rond,
Van morgenkim tot avondstond!
Jood, Romer, Griek, en Perziaan,
Één' koning zijt gy onderdaan.
Verhef Hem, aller volkrenstoet,
Gezaligd door zijn offerbloed,
Gy, dood en levendig geslacht!
Geen Dood, geen Hel heeft langer macht.

1829.
Na Prudentius.

Opzien tot God.*

Zou die de oore plant, niet hooren; die de ooge formeert, niet aanschouwen?

PSALM XCIV.

Wat waant ge, ô trotsaart die uw schuld
  Voor eigen hart verbloemt,
U-zelven als rechtvaardig roemt,
Als hadt ge d' eisch der Wet vervuld
Die van des Horebs steilen top
  U dondert op den kop! -

Gy, zondige, aan die Wet voldoen,
  Die reinheid eischt der ziel,
Waarvan ze (eilaas!) zoo diep verviel,
Dat outervlam noch offerzoen,
Noch ruischend stier- en lamm'renbloed
  U van de wraak behoedt!

Of waant ge op neêrgebogen kniên
  In uiterlijk gebaar,
Aan 't wierookbrandend plechtaltaar
Uw' God vergoeding aan te biên
Voor 't immer wederspannig hart
  In 's boozen strik verward?

Is Hy die aan ons oog en oor
  Gevoel en kennis geeft,
Wiens aanzijn 't gantsch Heelal doorzweeft,
Van licht verstoken en gehoor?
Die alles met Zijn wenk doorziet
  Doorleest Hy 't harte niet?

* Nasprokkeling, 37.

Hy die een reine ziel gebiedt,
   En heiligheid begeert,
Werd die door d'offerplicht geëerd,
En wraakt Hy zelfs de bede niet,
Wanneer de huichelende ziel
   Voor 't outertrappen nederviel?

Wie dan, wie is Hy dien ge aanbidt,
   Verlorene in de schuld,
Alschoon ge uw tempelplicht vervult? -
Hy die ten Hemelrechtstoel zit,
En volken met de tuchtroê weidt
   Langs 't pad der sterflijkheid. -

Zijn tuchtroê? - Ach, wat heil, mijn God,
   Voor die die roede kust!
Zy voert hem tot de ware rust,
Tot Englen- hemelheilgenot
Terwijl zich 's afgronds holle kolk
   Ontspart voor 't godloos volk.

Want God verlaat zijn eigendom,
   Zijn vrijgekochten, niet;
De stroom die door zijn boezem schiet,
Keert tot zijn welbron wederom;
Dan juicht, dan laaft de oprechte borst
   Heur steeds onleschbre dorst.

Waar is hy die als schuts en wal
   Zich tegen 't snood geweld
Dat alles in de banden knelt,
Voor my in 't harnas stellen zal?
Gy, Heer, zoo my Uw hulp begaf,
   Wat toevlucht, dan in 't graf!

Ik sidderde en mijn voet gleed uit,
Maar Gy hebt me onderschraagd.
Door angst op angst in 't hart gejaagd,
En 't immerkankrend wee ten buit -
Doch neen, hoe alles my verliet,
Uw troost begaf my niet.

Uw levende ader, zy-alleen,
Geen aardsch en drabbig nat,
Van uit onzuivre bron gespat,
Vloot met Uw hemeltroost in één.
Geen ijdle poging van 't verstand,
Waar 't hart meê samenspant.

De boosheid paarde aan gruwbren trots,
En prangde 't vrij gemoed,
Ja, doemde 't schuldelooze bloed,
Maar God was my ten grondsteenrots,
De zeekre toevlucht by mijn leed,
Die nooit zijn gunst vergeet.

Hy keert hunne ongerechtigheid
Te rug op eigen kruin;
En delgt hun macht tot stuivend puin:
Hy die hun 't wettig loon bereidt.
Hy, God! de Heer wiens slaande vuist
Den eigenwaan vergruist!

1829.

'T Geweten.*

Welzalig, die in leed en lust
De kalmte der Gewetensrust
In 't opzien tot zijn God mag smaken,
En, eens van hart, van ziel en zin,
In d' arm der tedere Echtvriendin,
In vollen zielserkentnis blaken!

Wat is 't, of vijandschap en haat
Den loon zijns arbeids nederslaat,
En 't zaad vertrapt met ijzren zolen;
Die God op wien zijn uitzicht staart,
Heeft voorraadschuren boven de Aard',
Voor 't menschelijk bereik verholen.

Diens ploeg, diens akker, is 't Gebed:
Getrouw aan de Euangeliewet,
Verwacht hy in verzekerd hopen:
Der Hemelenglen vleugelzwang
Bewaakt zijn kruin en dierst belang
En stelt hem 't Hemelvoorhof open.

Geweten, Godstem in 't gemoed
Wier inspraak alle leed vergoedt
Wen Hel en wareld ons vervolgen!
Wie heeft, wie biedt uw dierbaar heil
Voor alle wareldschatten veil,
Welhaast in 's afgronds keel verzwolgen!

* Nasprokkeling, 79.

Rampzalig hy die u verbeurt!
Wat adder dan, die 't hart verscheurt
Met immer onverduurbrer beten!
Ach! schoon ook alles om hem heen
Een hemel te beloven scheen,
De Hel doorblakert hem 't geweten. -

Genieten -? Hemel, wat 's genot!
Genieten, als ten spijt van God,
In boezemscheurend zelfverdoemen -!
Neen, 't zelfvervloekend zielsverwijt
Dat schokkend door de beenders rijt,
Heeft ijzren dorens, maar geen bloemen.

Ach! Heiland! Gy die voor ons leedt,
En de uwen niet in ramp vergeet,
Bewaar - herstel ons 't rein gewisse!
Ach! allen voelen wy 't besmet;
Maar hoor en deel in ons gebed,
Eer 't stervensuur ons lot beslisse.

Uw bloed, een droppel van uw zweet,
Dat ge uit genade vlieten deed,
Benette ons, zwakke stervelingen!
Wees Gy onze onschuld; Gy, ons loon;
En mogen we eenmaal voor Uw throon
Den dank voor Uw verlossing zingen!

Den 20 van Bloeimaand 1829.

Kennis.*

Α□τη δ□ □ςιν □ α□ώνιος ζω□, □να γινώσκωσί σε τ□ν μόνον □ληθιν□ν Θε□ν, κα□ □ν □πέςειλας □ησο□ν Χριςόν.

JOANN. XVII, 3.

Wat is kennen? wat is weten?
U, u vrage ik 't, ô mijn hart,
Als gy in uw aardsche keten
Wegkrimpt van ondenkbre smart.
Dan, dan voelt gy by 't verdriet
Dat uw Goël leeft en 't ziet;
Maar doorschouwt die waarheid niet.

Weten? - Kan 't verstand bevatten;
't Heeft het oog slechts op te slaan:
't Ziet in God onnoembre schatten;
Maar het hart slechts neemt die aan.
't Hart dat zijn behoefte voelt,
En, hoe 't in dit aardslijk woelt,
Op een hooger leven doelt!

Doch, te kennen! - Ware op aarde
Dit vereenbaar met ons lot!
Had dit leven zulk een waarde! -
Kennen (neen!) behoort aan God.
Wat zijn goedheid heeft vergund
Dat ge op aarde kennen kunt,
Is een slechts ondeelbaar punt.

* Nasprokkeling, 82.

Rust in die geringe kennis;
Strek uw wensch niet verder uit:
Hooger wil waar Godheidschennis
In een nietige aardenkluit.
Dank voor 't geen uw God gedoogt
Dat ge op aarde weten moogt,
Schoon uw ziel op hooger oogt!

Hooger? - Ja, de dag zal schijnen,
Dat uw zichtperk, nu zoo kort,
Dwars door de aardsche dampgordijnen
Voor uw oog verwijderd word'!
Dan ziet ge als het Englenchoor,
In volkomen hemelgloor,
De u verholen schepping door.

Maar wat zegt het toch? Te kennen,
Zoo ge u-zelven hier niet kent?
Wat zijn Englenvleugelpennen,
Zoo men ten verderve rent?
Één te kennen, is het al,
Wat ons hart vervullen zal
By het Hemelsch juichgeschal.

U te kennen, God der Goden,
Die U d' uwen openbaart!
Die wie immer tot U vloden,
In uw vleuglenschuts bewaart.
Gy, Genadige, verleen,
Ja vergun in 't aardsch geween,
Dit in Jezus! dit-alleen!

1829.

Zangbede.*

Ontfang mijn dank- en jubeltoon,
Gy Geest van Vader en van Zoon,
Die my den engen weg ten eeuwig leven opent!
Gy zijt mijn Leeraar en mijn God!
In U berust ik, zuchtend, hopend,
Aan uw geleide hangt mijn lot,
Aan U, mijn weg door 't aardsche dal,
Aan U, wat van my worden zal.

Van kracht en levenszucht ontbloot,
En prooi van d' onvermijdbren dood,
Hoe zal zich 't zondig hart tot zijn' Verlosser heffen?
Hoe, haken naar zijns Heilands bloed,
Hoe zelfs zijn' eigen nood beseffen,
Zoo Gy niet neêrdaalt in 't gemoed?
Ach! wat niet doembaar is in my,
Gy, Geest der Godheid, schenkt het, Gy!

Gods Zoon had nu zijn werk volwrocht,
Zijn uitverkoornen vrij gekocht,
En was voor 't oog der aard ten hemelthroon gestegen.
Zijn vrienden -, zijn verloste schaar,
Stond eenzaam, siddrend, en verlegen,
En zag hunn' Meester starend naar.
Hy zond U; angst en kommer week,
En Jezus Hemelheersching bleek!

* Nalezingen [uit vroegeren en lateren leeftijd na 's Dichters dood verzameld en uitgegeven.] I, 93.

Hy zond U dien verlaten stoet,
En met U daalde een nieuwe gloed
En vlamde in 't blakend hart van Jezus bloedgetuigen;
Een liefde die de dood veracht,
En om 't hardnekkigst hart te buigen,
Heldbafte moed en wonderkracht!
Gods oogst wordt talrijk, de arbeid heet:
Gy sterkt den maaier by zijn zweet.

Ge ontsluit hun d' onbespraakten mond,
Die 't Goddelijk genâverbond,
Die Jezus, die zijn leer den volken openbaren.
Daar stort het heir der valsche goôn
In 't midden van hun vloekaltaren
Ter neder voor des Menschen Zoon!
Het Kruis des Middlaars triomfeert,
En 's afgronds weêrstand is verheerd.

Vergeefs verheft zich over de aard
Der Vorsten macht met vuur en zwaard,
Vervolgt, en plascht en baadt in 't bloed van zijn belijdren;
Hun hoop, zoo ongeacht als kleen,
Verwint de duizenden bestrijdren
Door dood en lijdzaamheid alleen.
Hun stem bezwijke in vlam en gloed,
Nog spreekt het stroomend martelbloed.

Als 't licht des bliksems breidt hun woord
Zich tot des aardrijks einden voort;
De nacht der dwaling wijkt, voor 't waarheidslicht verstoven!
En Jood en Heiden bidt Hem aan,
In wien Gods heiligen gelooven!
Voor wien 't Heelal te recht zal staan!
Tot 's stervlings heil, tot 's Hoogsten eer,
Herschept gy de aard door Jezus leer.

Gy hebt des Heilands Kerk geplant,
Gy houdt haar door uw kracht in stand;
De Hel moog ze onvermoeid en woedende bestoken,
Ja, aarde en Hemel moog vergaan,
Door geen geweld of tijd verbroken,
Zal ze eeuwig als uw throon bestaan.
Haar grondslag is de onwrikbre Rots:
De Zoon des levendigen Gods.

Wel hem, die zich U overgeeft,
In uw geleide leeft en streeft;
Gy wekt, Gy roept het hart, nog sluimrend in zijn zonden.
Gy maakt het aan zich-zelf bekend,
Gy leert het zien op Jezus wonden
En redding zoeken uit de ellend.
Gy schenkt geloof, gy kweekt het aan,
En voert ons op de Hemelbaan.

In 't doodlijk wareldnet verward,
Verandert Gy 't verdorven hart;
Gy leert het zonde en lust en eigenwil verfoeien.
Gy wederbaart het by den doop;
Gy doet het van de liefde gloeien,
En zich ontsluiten voor de hoop!
En, ô genoegen zonder peil!
Gy vergewist het van zijn heil!

ô Voer ook my, als by de hand,
Naar 't waar en eeuwig Vaderland;
Toon, toon my daar de kroon, voor my ook opgehangen.
Laat my, in Jezus bloed genet,
De zekerheid des heils ontfangen,
En steun en troost my in 't gebed.
ô Geest der Godheid, eeuwig God!
Aan U beveel ik heel mijn lot.

Uw woord licht' me op mijn loopbaan voor,
En 'k volg in 't afgebakend spoor,
En schroom de doornen niet, die 't pad des heils moog dragen;
Met ijver strijdend om de kroon,
Wilt Gy mijn zwakheid onderschragen.
Gy Geest van Vader en van Zoon!
Ja, Geest der Godheid, eeuwig God,
Aan U beveel ik heel mijn lot.

Naar MUNTERS Hoogduitsch

[Zonder jaartal.]

Paaschzang.* (Na Sturm.)

Stijgt hemelwaart, ô Jubelgalmen!
Stijgt, Lof- en Dank- en Zegepsalmen!
De dood der zonde ligt geveld.
Zingt, aarde, hemel, wareldsfeeren,
Buigt neder voor den Heer der Heeren,
Den uit het graf verrezen Held!
Hy heeft, Hy heeft volbracht!
Aan Hem zij lof en kracht!
Hallelu Jah!
't Heelal verbreidt
Zijn heerlijkheid,
Aan Hem behoort de macht.

Ja, aarde, dal van eindloos treuren,
Thands moogt gy 't hoofd ten hemel beuren:
Gy zijt geen dal des jammers meer.
Des afgronds kerker is verbroken,
De vloek des Rechters losgesproken

* Nalezingen II, 40.

Het licht, het leven keerde weêr.
Het graf hergeeft zijn buit,
De macht der hel heeft uit,
Hallelu Jah!
De Heer regeert,
Hy triomfeert!
Aan Hem alleen zij eer!

Wat zoude ons thans verschrikking geven?
Laat de afgrond, laat zijn slaven beven
Voor Hem die eeuwig, eeuwig leeft!
Wy, Christnen, zijn 's Verwinnaars leden,
Voor wie Hy hel en dood vertreden
En zich in 't stof vernederd heeft.
Voor ons is 't dat Hy leed!
Voor ons dat Hy volstreed!
Hallelu Jah!
Vermeetlen, beeft,
Die hem weêrstreeft.
Uw Heer, uw Overwinnaar leeft.

Thands durft geen twijfelmoedig treuren
Het heilbegeerig hart verscheuren;
De steenrots des geloofs staat pal,
In 't buldrend woên van wind en golven,
Getrouw, onwrikbaar, onbedolven,
En overwinnaar van 't heelal.
Ja aarde en hemelrond,
Verwacht zijn laatste stond,
Hallelu Jah!
Maar niets verkracht
Gods oppermacht,
Noch breekt Zijn heilverbond.

Verga dan alles, wy, wy blijven.
Ons lichaam moge in 't graf verstijven
En tot verstuivende asch vergaan.
Mijn Heiland leeft: mijn dor gebeente
Waakt eenmaal op in 't grafgesteente,

Om onverderflijk op te staan.
Onsterflijk als mijn God!
Ziedaar mijn heerlijk lot!
Hallelu Jah!
Ja, Jezus leeft,
Die 't leven geeft,
Hy is ons voorgegaan.

[Zonder jaartal.

Hemelvaart.*

Verr' boven 's Hemels Englenscharen,
Verheerlijkt, zeegrijk opgevaren,
Schonkt Ge ons de onsterflijkheid weêrom.
De lofzang van hun jubelchooren
Schalt door 't gejuich der uitverkoren
En schatert door Gods heiligdom.
Gy nadert 's Vaders throon,
Gy, de ongeschapen Zoon!
't Godlijk aanschijn
Ontluikt en spreidt,
Voor grimmigheid,
Genade, en zoen ten toon, en gunst, en menschenmin,
Weêrgalmend in 't gezang van 't heilig hofgezin.

Gy zet, ô Dood- en Helvertreder,
Aan 's Vaders rechterhand U neder,
Uw' wederstreveren ten spijt.
Gy, God uit God, door God gezonden,
Gy die der zonden vloek ontbonden,
En 't schuldige aardrijk hebt bevrijd.

* Nalezingen II, 43.

Gy hebt, Gy hebt volbracht;
Gy, ons ten zoen geslacht,
Gy, Verwinnaar
Gy hebt volstreên,
En U-alleen
Zij aller schepslen lof, zij heel ons hart gewijd!
Triumf! de Heiland keert verwinnaar uit den strijd!

Gy spraakt: ‘in 't bloed der offerstieren,
In 't vet der smeulende outervieren,
Is niets, dat aan uw recht voldoet.
ô God, voor 't eerste morgengloren,
Hebt Gy my tot uw dienst verkoren,
Hier ben ik, zie! aanvaard mijn bloed!’
Gy spraakt, en droegt, en leedt,
En ondergingt, en streedt -
't Aardrijk beefde,
Des afgronds kracht
Erkende uw macht,
En werd in 't wriemlend stof verpletterd door uw' voet,
Terwijl de zondeschuld, de bloedschuld is geboet.

Gy hebt U-zelv' ten roof gegeven
Gehoorzaam tot in 't wreedste sneven,
En Gods genadelast volwrocht.
Juich, aardrijk! juicht, verloste zielen,
Wie ooit in 's vijands boei vervielen,
Uw Heiland heeft u vrij gekocht!
Geen rechter zal voortaan
Met u in 't oordeel gaan.
Uw Verzoener
Keerde in zijn rijk!
Zijn liefdeblijk
Heeft voor uw dure schuld, uw gruwelschuld voldaan.
Uw vijand ligt verplet, 't rijk der genâ vangt aan.

‘Word op mijn' Hemelthroon verheven,
'k Heb U 't Heelal ten prijs gegeven!
Aan U behoort mijn heerlijkheid!’

Dus sprak God zelf, verloste vromen!
ô Gy, voor wie Zijn bloed moest stroomen,
Knielt neder voor zijn Majesteit!
Hoe heerlijk is uw loon
ô Gods verhoogde Zoon!
Volgen we allen,
Getrouw, gedwee,
Door kruis en wee!
Ook ons is 't Godlijkst loon voor de eeuwen opgeleid,
(Uw dood verdiende 't ons!) 't genadeloon bereid!

ô Heer, Gy hebt uw' uitverkoren
Een troost en onderstand beschoren,
Die in geen leed verijdeld wordt!
Uw Geest is 't, die ten troost der smarte
In 't U getrouw beminnend harte
De vreugd van uwen Hemel stort.
Hy daalt uit Uwen schoot,
En leert Uw' gunstgenoot
's Levens heirbaan.
Wy slaan het oog
Tot U omhoog,
En trotsen in uw kracht de wareld, hel, en dood.
Hun woede grimme ons aan! wy sluim'ren in Uw schoot!

Wy schroomen jammren noch bezwaren,
Maar blijven op die eerkroon staren,
Die ons aan 't eind der baan verbeidt.
Gy gingt ons voor, verheerlijkt Koning!
En hebt in uwe Hemelwoning
Aan, die Gy lief hebt, plaats bereid.
Haast keert Ge, en voert uw volk
In 't licht der hemelwolk
Naar den hoogen!
Daar leven wy
Met de Englenrij
En d' ongenaakbren God, en U, in eeuwigheid!
Ja! zien, genadig God! Uw Hemelmajesteit.

Hoe blinkend zal die dag verschijnen,
Wanneer ge omstuwd met Serafijnen
In schrikbare Almacht nederdaalt!
Ach! waar die dag, die dag des levens
(Uw' vijanden een dag des bevens!)
Voor ons ter zaligheid bepaald!
Wat toeft ge, ô groote God!
Voleindig Gy ons lot!
Hallelu Jah!
Het zal geschiên!
Ook hy zal 't zien,
Wiens reeds vermolmd gebeent' Zijn glans in 't graf bestraalt,
Triumf! Hy is naby! Hy heeft gezegepraald!

[Zonder jaartal.]

Leerdichten.

De waere liefde tot het vaderland.*

E□*ην*
E□*ρησιεπ*□*ς* □*ναγε*□*σθαι*
Π*ρόσφορος* □*ν μοισ*□*ν δίφρ*□·
T*όλμα δέ κα*□ □*μφιλαφ*□*ς δύναμις*
□*σποιτο*.

ΠΙΝΔ. □*λυμπ. ε*□*δ. θ*□.

□*ρετα*□ *δ*□ *α*□*ε*□ *μενάλαι πολύμυ*□*οι*.

ΠΙΝΔ. Π*υ*□. *ε*□*δ. θ*□.

Schets van het dichtstuk.

Eerste zang.

[Bladz. 218.]

Vs. 1.	VOORSTELLING VAN HET ONDERWERP, waar in de Liefde des Vaderlands wordt voorgesteld, I. als een Deugd, en II. als een Pligt.
Vs. 14.	De Patriot wordt alleen bekwaam geöordeeld om deezen prijs te behaalen.

[Bladz. 219.]

Vs. 6.	De uitschrijving van dit onderwerp wordt geroemd, als hebbende haar'oirsprong in deeze Deugd-zelve.
Vs. 18.	Men roemt het Vaderland als gelukkig; dewijl Zij nog bloeit.
Vs. 30.	Aanspraak aan het Genootschap, en betuiging dat de Dichter het Vaderland bemint.

* Tael- en Dichtlievende Oefeningen II, 35.

[Bladz. 220.]

Vs. 7.	AANROEPING van de Liefde des Vaderlands.

Eerste lid.

Vs. 24.	Wat het kenmerk zij deezer Deugd?
Vs. 27.	Zij wordt niet gevonden bij den Engelander in de Volkshovaardije en haat tegen de nabuuren:
Vs. 35.	Noch bij de Franschen, in de onderworpenheid aan den Koning.

[Bladz. 221.]

Vs. 13.	Hoedaanigheid van een' Patriot.

[Bladz. 222.]

Vs. 6.	Opwekking aan de Nederlandsche Dichters.
Vs. 8.	Leenspreukige Schets van deeze Deugd,welke,nevens de Ouderliefde,op Dankbaarheid voor ontfangen weldaaden steunt, en den mensch'ingeschaapen is.
Vs. 18.	Redekunstige Bepaaling van de Liefde des Vaderlands.
Vs. 23.	Uitbreiding daar van, toegepast op den Regeerder; op den Rechter; op den Krijgsman; en op den bijzonderen Burger.

[Bladz. 223.]

Vs. 9.	Zij is onbekend, wordt vergeeten, of veracht, door vadzigheid, valsch vernuft, of eigenbaat.

Tweede lid.

Vs. 31.	Redenen van elks verpligting tot de Liefde voor het Vaderland.
Vs. 35.	A. De Liefde des Vaderlands is den mensch'aangebooren.

[Bladz. 224.]

Vs. 5.	Dit beweezen. 1. uit den trek der Uitlandigen naar hunne geboorteplaats.
Vs. 17.	2. uit de wroeging der verraaderen van 't Vaderland.
Vs. 25.	De inspraak der Natuur wordt aangedrongen, als

de eerste verbindtenis en regel van het gedrag, als steunende alle wetten op de Natuurwet.

[Bladz. 225.]

Vs. 4.	B. De pligt van het Vaderland te beminnen beweezen, uit hoofde van verschuldigde erkentenisse voor ontfangen leven, opvoeding, en veiligheid.
Vs. 30.	Opwekking tot het betrachten van deezen pligt, welke den Dichter brengt tot beschouwing van den Heldenmoed, waarmede de Liefde des Vaderlands de Nederlandsche Jeugd bezielt, het welk in eene verrukking' wordt voorgesteld.

Tweede zang.

Derde lid.

[Bladz. 227.]

Vs. 21.	Aanroeping der Waarheid.
Vs. 25.	De Tweedragt voorgesteld als Verwoestster aller Magten. Leenspreukige beschrijving van de Tweedragt, en haar vermogen: waar voor de Eendragt wijkt, die door de Liefde des Vaderlands alleen beveiligd wordt.

[Bladz. 228.]

Vs. 28.	Beschrijving van den Tempel der Vrijheid:

[Bladz. 229.]

Vs. 4.	Waar de Liefde voor het Vaderland met de Eendragt een verbond maakt, tot

behoud en bloei van Nederland.

Vs. 23. en v. 29. — Vermogen van de Liefde voor het Vaderland bij de Hollanders, en gevaar, wanneer Zij uit het oog verlooren wordt.

Vs. 39. — De standaard der Vrijheid bewaard door de Eendragt, welke de Liefde des Vaderlands altoos bijblijft en volgt.

[Bladz. 230.]

Vs. 36. — Bevestiging van het geslooten verbond tot

[Bladz. 231.]

en v. 1.	veiligheid van den Nederlandschen Staat, door het Stadhouderschap.
Vs. 9.	Geduurzaamheid van dit Gemeenebest.
Vs. 27.	Beschouwing van de broosheid der Monarchijen, in tegenstelling van den Staat van Nederland.
Vs. 33.	Oorzaak van het verval der Staaten.
Vs. 36.	Oorzaak van den bloei van Nederland. Het zelve meer bijzonder aangeweezen, in de opkomst, den bloei, en ondergang van Rome.

[Bladz. 232.]

Vs. 9.	Afwending, en
Vs. 16.	Overgang tot het
Vs. 39.	

Vierde lid.

[Bladz. 233.]

Vs. 18.	Beschouwing van den toestand eens Volks, niet door de zucht voor het Vaderland verëenigd.
Vs. 31.	Gelukkige toestand door Virgijl beschreeven, welke wordt gevonden, daar deeze Deugd heerscht.
Vs. 37.	

[Bladz. 234.]

Vs. 2.	Dit bevestigd en aangedrongen, uit hoofde van rust, vrede, onderlingen

	bijstand, en verknochtheid, en voornaamlijk, een vrij Geweeten; waar in het hoogste geluk bestaat.
Vs. 20.	
Vs. 34.	Wellust, Ledigheid, Rijkdom, en Heerschappij te verachten voor een vrij Geweeten.

[Bladz. 235.]

Vs. 5.	B e w i j s h i e r v a n, in het voorbeeld van Augustus, waar uit afgeleid wordt de onrustige staat eens Dwingelands, en (bij tegenstelling) het geluk dat de Deugd met zich brengt: en
Vs. 19.	
Vs. 31.	Besluit van dit Lid, met eene korte beschouwing van het Geweeten.

Derde zang.

[Bladz. 236.]

Vs. 1.	Leenspreukige beschouwing van den Zangstrijd, waar in voorgesteld worden verscheiden Mededingers naar den eerprijs welke hun ontgaat: den een' door dat hij in kleinigheden vervalt, of in valsche woordspeelingen verwart; den ander', door dat hij zijne verbeelding niet weet te beteugelen; een' derden, door dat hij zich in bijsieraaden verliezende, het onderwerp niet weet te treffen.
Vs. 9.	
Vs. 13.	
Vs. 22.	

[Bladz. 237.]

Vs. 6.	Beschroomdheid des Dichters hier over: en schaamte van een' overtroffenen, welke veroordeeld wordt. Besluit om te volharden.
Vs. 20.	Valsche Eerzucht is des Dichters drift niet; en voornaame beweegreden om naar den prijs te dingen.
Vs. 34.	Overgang tot het

Vijfde lid.

genomen van het prijsvaers van Dr. Le Francq van Berkhey.

[Bladz. 238.]

Vs. 39.	Wat dank en eerbewijs men den Patriot schuldig zij?

[Bladz. 239.]

Vs. 5. en v. 17.	Deszelfs deugd onbeloonbaar geacht; doch te erkennen door de nagedachtenis haarer beöefenaaren te eeren, en hen na te volgen.
Vs. 25.	De Huuwlijksliefde deed de Bouw- en Beeldhouwkunst een prachtig Mausoleum oprechten en

[Bladz. 240.]

Vs. 24.	versieren. In navolging' daar van, den Patriotten eeregraven en praalbeelden op te richten; in de Kerken, op de Raadhuizen, en elders.

[Bladz. 241.]

Vs. 9.	De beschouwing der eertekenen wekt de Deugd op. Aandoening daar bij.
Vs. 39.	Boven al de lof der Vaderland minnaaren in Dichtkunst' te zingen, welke onvergangklijk is.

[Bladz. 243.]

Vs. 5.	In den roem der Deugd is de Lof der Godheid beslooten.
Vs. 17.	De dankbaarheid is de drijfveer, en de deugd het oogwit des Genootschaps; ook in 't uitschrijven der Prijzen.
Vs. 33.	Aanmoediging van hetzelve, en

[Bladz. 244.]

Vs. 10.	BESLUIT.

Eerste zang.

Wie is die sterveling, die, in verheven dicht,
De heerelijkste deugd en strengsten Burgerpligt,
De rijkste springaêr van ontelbre zegeningen,
Die landen vruchtbaar maakt van Helden, weet te zingen?
Wie spreidt in vollen glans het onbevlekte schoon
Der ware LIEFDE TOT HET VADERLAND ten toon?
Wie kan haar beeltenis in juiste kleuren treffen;
De onschendbre heiligheid dier zuivre doen beseffen;
Haar' dierbren invloed op geheel den Burgerstaat,
De rust, die ze aanbrengt, die van welvaart zwanger gaat;
De zegetekenen, die om haar zijde praalen,
Verwonnen wapentuig en veldstandaarden maalen;
En de eerekroon, waarmeê heur schedel is gehuld?
Wie anders toch dan hij, die van heur' gloed vervuld,
Haar kent, en eert, en mint, en hulde heeft gezwooren;
En door heure inspraak tot iets groots zich aan voelt spooren?
Hij, die, standvastig voor haar yvrend, door heur kragt

Gemoedigd, de ijslijkheid des wreedsten doods veracht;
Die, voor zijn Vaderland-alleen gewoon te leeven,
Voor Vrijheid, Wetten, Deugd, zich durft ten offer geeven;
En nooit, door vuig belang, of laffen schrik geraakt,
Het echte Heldenbloed van Batoos stam verzaakt?
Was, was 't uw ijver om de Dichtkunst aan te kweeken,
Die u de strijdbazuin op nieuw heeft op doen steeken,
En de eerbaan openen aan Neêrlands Dichtrenschaar?
Of was 't aêloude Zucht voor Haardstede en Altaar,
Die (thans verlevendigd na lange sluimeringen)
U 't blaakend harte trof, ô Febus Lievelingen,
Die u den waaren Held, d' oprechten Batavier,
Het hoofd bekroonen doet met d' eeuwigen lauwrier?
Ja; 't was die eedle deugd, een ziel als de uwe waardig,
Die een zoo roemrijk loon besteedde zoo rechtvaardig:
Die in uw borst ontvlamd, zich uitbreidt wijd en veer,
En Batoos vrijen Tuin verheerlijkt meer en meer.
Roemruchtig Vaderland, door uw' gevreesden degen,
Door zilverblanke trouw, ten top van eer gesteegen,
Dat, door ondoofbren moed, onafgebrooken vlijt,
Zelfs de Natuur braveerde, en 't juk ontworsteld zijt!
Juich! Juich! Geen tijdverloop kon uwen roem verdooven,
Geen wentlende eeuwen van uw grootheid u berooven:
Der Oudren aart herleeft in hun gelukkig kroost,
Wiens voorhoofd op 't geknars van slaafsche kluisters bloost;
Wien uw gewijde naam, als zijn' doorluchten Vaderen,
Het bloed met ruimer loop doet bruischen door zijne aderen.
Die in zijn trouw voor u zich van zijn pligten kwijt,
Ziet zijn' beroemden naam de onsterflijkheid gewijd.
Kunstkweekers, die, aan 't hoofd van Hollands Dichtrenreie,
Met de achtbre Krijgstrompet de schelle Veldschalmeie,
En 't zachte Herdersriet met harp' en Cyther paart!
Gedoogt, dat ook mijn hand de stramme Luit aanvaard':
Gunt, gunt uwe aandacht aan mijn kragtelooze galmen:
Ik ding, schoon roekloos, meê naar frissche gloriepalmen:
Mijn boezem ademt ook een zucht voor 't Vaderland,
En de yver voor zijn heil doorgloeit mij 't ingewand.
Doch kan mijn zwakke kunst mijn' wil niet evenaaren
Om 't fiere Heldendicht te dwingen op mijn snaaren,

Bezwijk ik in 't bestaan; en streeft in Poëzij'
Ervaarner Fenixheld mijn Zangeres voorbij;
Ik sta blijmoedig af van de eer en glorieloveren,
'k Laat grootser kunst, met vreugd, verdienden roem veroveren:
Maar naauwlijks sta ik toe, dat hij, die me overwint,
Met grootre drift dan ik het Vaderland bemint.
ô Roerster van mijn snaar en voorwerp van mijn zangen,
Uw invloed spoor' mijn' moed, om rustig aan te vangen!
Uw Goddelijke kragt, die Heldenyver kweekt;
Die de ijzren boeien van verheerde Volken breekt;
Die Overweldigers, op hun geluk vermetel,
Rampzalig ploffen doet van hunn' geduchten zetel;
Die van den ondergang gedreigde Staten redt,
En onder 't Throongewelf Tyrannen 't hoofd verplet;
Die Neêrland reis op reis, in weêrwil van het woeden
Van 't saamgeprest Euroop, zijn vrijheid wist te hoeden;
En op der Belgen borst, het oogpunt van 't Heelal,
De speer verstompte en brak van Asturier en Gal:
Den Tuinleeuw wekte, om fier zijne opgeheeven klaauwen
Te verwen in het bloed van die hem dorst benaauwen;
Die kragt versterk' mijn' geest, en voer' mij, blij te moe',
Door 't hobblig renperk den gewenschten eindpaal' toe:
Zoo heb ik Eumelus noch Aiax val te vreezen![1]

Wat is het waare blijk en kenmerk van uw weezen,
ô Nooitvolroemde Deugd? Wat toont mij uw bestaan
In dat gezegend oord, waar ge uw verblijf houdt, aan?
'k Zie ginds den trotsen Brit, met de eigenliefde in de oogen,
Op 't heuchelijk genot van uw bezitting boogen;
Omdat zijn woeste geest den Nagebuur versmaadt,
Veracht, beschimpt, vervolgt, met redenloozen haat;
Terwijl zijn baatzucht in de wrangste Staatskrakeelen
De gantsche Heerschappij niet ophoudt te verdeelen:
Steeds tegen de Overheid, Zij tegen 't Volk gekant,
Mint hij zich-zelv' alleen, en niet zijn Vaderland.
Daar waant de Gauler, die, aan 's Konings Throon geklonken,
Den hals lafhartig buigt, met uwen glans te pronken;
Omdat zijn laage ziel, van vrijheid onbewust,
En have en leven wijdt aan 's Vorsten wil en lust;

En vleiende onbeschaamd dien 't hart hem dwingt te doemen,
De zachtheid van een juk, 't welk hem verplet, durft roemen.
Verblinden! die aldus van 't spoor der reên vervreemd,
Voor de allerschoonste deugd vermomde misdaên neemt:
Den Reiziger gelijk, die, Hammons wildernissen
Doorkruisend bij den nacht, het voetspoor koomt te missen,
En vlugge lichtjes, door den zomerzonnegloed
Gewaassemd uit den grond, op zijnen weg ontmoet,
En te onbedachtzaam volgt, als waren 't vaste baaken;
Maar als hij 't eind gelooft van zijnen wensch te naaken,
In plaats' van 't geen zijn waan hem ijdel had voorspeld,
Zich in een moordziek nest van Tijgers ziet bekneld.
    Neen, even verr' vervreemd van 't wederspannig poogen
Om zich te onttrekken aan een wettig Rijksvermogen,
Als van 't onwaard' bestaan van snooden zonder deugd,
Hun ketens sleepende met innerlijke vreugd',
De voeten kussende die hun den nek vertreeden;
Zal eerbied voor de Wet de hoogste plaats bekleeden
In 't groots gemoed van hem, die door u aangedaan,
't Belang des Vaderlands zich voelt ter harte gaan.
Nooit duldt zijn eedle ziel, door pligt-alleen bewoogen,
Dat heur Bedienaars 't zwaard, betrouwd in hun vermogen
Tot staaving van heur' Throon, tot 's boozen schrik en straff,
Misbruiken tegen haar, die 't hun in handen gaf.
Nooit zal hem de Eigenbaat voor 't redenlicht verblinden,
In de algemeene ramp bijzonder heil doen vinden,
Verdeeldheid zaaien, of verdienstlijke Overheên
Trouwloos bevechten met een opgehitst gemeen.
Nooit kweekt hij de Ondengd, die, heeft ze eenmaal stand gegreepen,
't Verbasterd Volk welhaast in 't wis bederf zal sleepen:
De Zedenloosheid, die zooze ooit heur' wortel schiet,
Eerlang (den eik gelijk, die wind noch weêr ontziet)
Den trotsen schedel in de wolken op durft heffen,
Tot dat haar 't bliksemvuur van 's Hemels wraak zal treffen.
    Neen, 't heil des Vaderlands is al zijn wensch alleen,
Zijn hoogste lust bestaat in 't best van 't Algemeen:
Dat 's 't roemrijk doelwit, dat het richtsnoer van zijn daaden;
De prikkel, die hem noopt langs steile doornepaden;
En 't onwaardeerbaar loon, waar voor hij al den schat

Grootmoediglijk versmaadt, die Sardis Vorst bezat:
Dat is de Noordstar, die, schoon woedend losgebrooken
Orkaanen loeien, hem van alle zij' bestooken,
Den dood beschouwen doen in al wat hem omringt,[2]
Zijn oog gevestigd houdt, zijn aandacht eenig dwingt.
Bataafsche Dichters! zingt! Doet thans uw toonen rijzen!
Vervangt, met stouter zang, mijn nederige wijzen!
Verheft die zuivre Maagd! Zingt, met vernieuwde kragt,
Den Goddelijken stam, die haar heeft voortg ebragt!
Haar, die, met de o u d e r l i e f d e uit d' eigen' schoot gesprooten,
De v r e d e en t r o u w erkent als haar Natuurgenooten;
Die door de d a n k b a a r h e i d gekweekt als Voedsterling,
Uit de A l m a g t s rijke bron heur eerst bestaan ontfing!
Maalt met gepaste verwe, in grootse Dichttafreelen,
Heur schoone beeltenis, omstuuwd van haar Gespeelen!
Kroont haar doorluchte kruin met uwe lauwerblaên
Heur aandrift gloeie in u een' heilgen yver aan!
Voor mij, 't is mij genoeg, zoo ik aan Neêrlands Zoonen
Die h a r t s g e s t e l t n i s als haar kenmerk mag vertoonen,
‘Waar door het smart gevoelt om d' algemeenen druk,
En zuivren wellust schept uit 's Vaderlands geluk.’[3]
Gij zijt het, eedle Deugd, wier inspraak, zoo verheven,
De gantsche Burgerschaar naar 't zelfde wit doet streeven,
Met een' onbreekbren knoop de harten samenbindt,
En haar vermogen toont door heel het Staatsbewind.
Hen, die de Hulk des Lands door dwang van 't roer bestieren,
Hen leert ge op de Eigenbaat grootmoedig zegevieren;
Hen maakt ge van de boei der snoode Heerschzucht vrij;
Hun zet ge zorg, en vlijt, en lust, en yver bij,
Om 's Burgers vrijheid, wet, bezitting, rust, en leven,
Bescherming, veiligheid, en zekerheid te geeven;
De rechten te achten van den minsten onderdaan;
Der ondeugd in heur' vaart met kragt te keer te gaan;
Ten nutte van 't gemeen zich-zelve te verzaaken,
En bij den Nagebuur den Staat geducht te maaken.
Hen, wien Gerechtigheid de Weegschaal heeft betrouwd,
Verblindt ge voor den glans van 't rechtverkragtend goud.
Hun, die de Legerspeer voor Wet en Vrijheid voeren,
Ontzegt gij Land en Volk door roofzucht te beroeren;

Hen noopt gij 't heil des Staats in 't bloedig Oorlogsveld,
Te vrijen met hun bloed voor 't vijandlijk geweld.
De Burger eert, door u, zijn wettige Overheden,
Die aan hunn' pligt getrouw, den stoel der eer bekleeden;
Brengt tot behoud des Lands, met een verheugd gemoed,
Een rijke schatting op uit zijnen overvloed;
En is op uw bevel, voor Vrijheid, Godsdienst, Wetten,
Ten allen tijd' bereid het leven op te zetten.

Waar wende ik mijn gezigt? Wat dikke duisterheid
Vertoont zich overal op 't wareldrond verspreid?
Van daar de Mexikaan aan Missisippis stroomen,[4]
Hovaardig op den çijns van hooge Kokosboomen,
Zijn' lust en glorie stelt in 't vederhoofdsieraad;
Tot daar 't Sineesche Volk met doodverwe op 't gelaat,
Den Tarter, die verwoed hunn' grensmuur door koomt breeken,
De handen toereikt om hem ketens af te smeeken:
Van daar, in 't klippig Noord, de winter eeuwig woedt;
Tot daar het kreeftgestarnt' met onverdraagbren gloed
Den zwartgewolden Moor, in dorre zandwoestijnen,
Het grove lichaam roost, en 't geestloos hoofd doet kwijnen:
'k Verneem aan allen kant een zelfde vadzigheid,
Die 't menschdom tot een' staat van doodsche leemte leidt.
'k Zie duizend duizenden die 't Vaderland vergeeten,
Of die van Vaderland noch hun verpligting weeten;
Ja, die, door valsch vernuft vervuld met laagen waan,
Dien pligt belagchen, als vooröordeel zelfs versmaên;
Daar andren, die (als 't ware) op ruimer Liefde roemen,
Zich met den weitschen naam van W a r e l d b u r g e r noemen,
En zeggen, met het gift der baatzucht in 't gemoed:
‘Dat is mijn Vaderland, dat mij beschermt en voedt’.
Verblinden, waakt, waakt op in 't einde! Ontsluit uw oogen,
En raadpleegt met uw hart! Waartoe met moeilijk poogen,
Den zwakken geest verward door valschen redenschiju?
't Verstand verbijsterd door begoochelend venijn?
De algoede Moeder, die, met de allerteêrste zorgen
Het werktuig van ons heil in onze borst verborgen,
En een' geheimen trek aan alles wat er leeft
Naar 't geen zijn' staat volmaakt, zelve ingeschapen heeft;

Natuur, wier dierbre stem, door geen geweld te smooren,
Gewijde Orakeltaal in 't zuiver hart' doet hooren;
Zij-zelv, zij heeft den mensch' de Zucht voor 't Vaderland
By zijn' geboortestond ten boezem ingeplant.
In 't allerrijkst gewest, het Paradijs der wareld,
Uit Tethys Hoftrezoor gepurperd en bepareld,
Daar 't al van weelde en pracht, van schatten overvloeit,
Daar Floraas eersteling bij Ceres garven bloeit;
In dat gelukkig oord, in 't midden der vermaaken,
Blijft naar zijn Vaderland het hart des Burgers haaken:
Hij vliegt, verlaat, veracht, wat oog en zin bekoort,
Opdat hij ademhaale in 't Land van zijn geboort'.
ô Streelend zielsvermaak van echte Batavieren,
Die d' onbedwongen koers naar onze kusten stieren!
Hoe lacht het strand hun toe! Hoe zeegnen zij den stond,
Waar op zij 't eerst betreên den Vaderlijken grond!
Dus toont Natuur haar kragt. Maar met niet min vermogen
Blijkt ze in den balling, die van rijk tot rijk getoogen,
En wroegens vol, na dat hij 't Vaderland verried,
Heur inspraak angstig vlugt, maar nimmermeer ontvliedt.
Vergeefsch is 't, op 't gebergt' den Steenbok te agterhaalen;
Vergeefsch, in 't woeste spoor des Boschstiers om te dwaalen:
Dezelfde donderstem vervult elk' oogenblik
Zijn afgepijnde ziel met d' akeligsten schrik.[5]
Vaart voort dan, snooden! die de onschendbaarste uwer pligten
Voor 't haatlijk zelfbelang verraderlijk doet zwichten;
Den pligt, dien u Natuur gegroefd heeft in 't gemoed,
Trouwloos verloochnen durft en trappen met den voet!
Vaart voort; verbreekt, verdelgt, met deeze, alle andre wetten,
Die uw' verlaagden lust te naauwe paalen zetten;
Randt al wat heilig is met stoute klaauwen aan;
Tracht Themis 't wraakgeweer uit heure vuist te slaan:
De wetten der Natuur en de inspraak van 't Geweeten
Verbinden u niet meer. Wie zal u schuldig heeten,
Wie straf doen draagen, dat gij deugd en pligt verzaakt?
De banden van de Trouw zijn afgerukt, geslaakt:
De slagboom, die het pad der Ondeugd sluit, springt open....
Help, Hemel! Keer hen af, die zinloos zich verloopen!
Dat ze U erkennen; U, den Schepper der Natuur!

Haar werking toon' hun aan uw Goddelijk bestuur!
Dat ze uw bevelen in haar wetten kennen leeren!
Haar stem eerbiedigen en als uw Godspraak eeren!
Rampzaligen, treedt toe! Beseft met mij, belijdt,
Dat ge aan uw Vaderland het licht verschuldigd zijt!
Ja, de onwaardeerbre gaaf van 't duurgeschatte leven;
En grooter gift dan dit, schenkaadje meer verheven,
't Geschenk der zeden, met den schat der menschlijkheid,
Die u van 't boschgespuis zoo roemrijk onderscheidt;
Den ruimen overvloed, die 't leven u doet smaaken;
De rust, die in de schaaûw van laage rietedaken
Zoo veel genoegen schaft, als in het trotst gesticht,
Welks gulde toorenspits voor geenen Athos zwicht.
Kan, kan dit al u niet tot dankbaarheid beweegen? -
Met welk een toezigt! hoe oplettend! hoe geneegen
Heeft u het Vaderland gekweekt, beschermd, gevoed!
Van 't eerste tijdstip van uw aanzijn reeds gehoed!
Ja, van dat uur af aan, dat uw behoeftig weenen
Heel de aarde, al 't menschdom smeekte u hulpe te verleenen,
Zelfs eer gij adem toogt, van 't punt van uw bestaan,
Zag u het Vaderland gelijk zijn' Burger aan:
Uw zwakheid won zijn hart en liefderijk erbarmen:
Het nam u vriendlijk op in toegeboogene armen.[6]
Hoe dikwerf stondt gij bloot voor woeste razernij'
Van een doortrapte slang of wreede moordharpij'!
Daar dreigde u 't ondier; hier 't afschuwlijkst der gedrochten,
De mensch van deugd ontaart, verslaafd aan snoode tochten:
Zijn staal, tot 's boozen schrik, ter gunst' van u gewet,
Heeft u, gelijk zijn telg, den muil des Doods ontzet.
Wel, doen we een dankbaar hart voor zo veel weldaên blijken!
Dat zelfmin en belang voor plicht en reden wijken!
Begeert het Vaderland? men staa vrijwillig af
Den geen', die alles ons wat wij bezitten gaf!
Ja, toonen we ons den stamm' van onze Vaedren waardig,
Ten leven en ten dood voor 't heil des Staats volvaardig!
Hoe blaakt reeds op dit woord de Nederlandsche jengd,
Hun ongelijk in kragt, gelijk in moed en deugd!
Hoe staart haar vuurig oog op de overwonnen Vaanen
Tot onuitwisbre schand' der trotse Kastiljaanen,

Tot onvergangklijke eer der Helden van haar bloed,
Den Tuin bekleedende met goud en purpergloed!
Zou ooit in 't aanzien van zoo fiere Jongelingen,
Verwaten Dwinglandij den Leeuw een' pijl ontwringen?
De Heerschzucht, schoon versterkt met heiren zonder tal,
De Vrijheid kluisteren, of brengen haar ten val?
Zou ooit..? Wat zie ik? Hoe! Wat koomt mijn' oog' te vooren?
'k Schijn door de nevels van 't verborgen heên te booren!
Wat naare duisterheid! Daar klaart het op!...Wat licht
Stelt duizend wonderen voor mijn verbaasd gezigt?
Waar ben ik? leef ik? heeft, verwonnen door de ontroering,
Een droom, een schijn..? 'k Verlies mij-zelv' in dees vervoering!
'k Zie Neêrlands vrije Maagd baldaadig aangerand!
Haar hagelwit gewaad ten prooie aan klaauw en tand
Van Monsters, die door spijt en razernij' bestreeden
Het Vorstelijk satijn haar rukken van de leden!
Wat wolk van schichten, die den zonneglans verdooft,
Hangt weemlend in de lucht? Men dreigt heur dierbaar hoofd!
'k Zie zwaarden, rood van bloed, zich tegen haar verheffen!
De pijl snort van de pees, om haar de borst te treffen!
Zij wankelt! - 'k Beef! wat raad, wat uitkomst in deez' nood?
Men heeft hier anders niet voor oogen dan den dood! -
Hoe! dool ik? neen, 't is waar! Van schittrend licht omscheenen,
Verschijnt een Held, en drijft den vijand voor zich heenen:
De bliksem van zijn oog verjaagt den vaalen nacht:
Zijn stem schenkt Batoos telg' eene ongewoone kragt:
Haar moed verdubbelt. 'k Zie de aeloude Batavieren,
Onzigtbaar om hun kroost en Veldstandaarden zwieren!
'k Zie Vader WILLEM-zelv', die hunnen drom geleidt,
Zijn' Neef en Naamgenoot de zegepraal bereidt,
En 't zalig Zielenrijk een' tijd lang wenscht te ontbeeren,
Om met zijne eedle spruit' vernoegd te triomfeeren.
De Vijand staat verbaasd wat luister hem verblind'!
Zijn schichten vallen neêr, verspreid door d' Oostenwind!
Zijn klingen brijzlen zich op de ijzren harnasplaaten!
De zege heeft zijn zij', de moed zijn heir verlaaten!
Hij aarzelt! peinst! en, daar zijn trotsheid hem ontvlugt,
Verschijnt de blijde Vrede aan de opgeklaarde lucht!
Wat Godheid heeft hem in 't hoovaardig hart geslaagen?

Wie deed de Dwinglandij haar eigen ketens draagen?
Wie voert des Nageslachts, gelijk der Vaedren naam,
Den gantschen aardkloot om, op wieken van de Faam?
ô Vaderland, het is uw Liefde, die de harten
Der Burgren samensmelt, en 't grootst gevaar doet tarten.
Zij, die uw grootheid wrocht, verhoede uw' ondergang!
Zij blijve 't heerlijk doel en 't voorwerp van mijn' zang!

Tweede zang.

Nu klimt, mijn toonen, klimt: dat ijdle bloemsieraaden
De blonde lokken van 't Verdichtsel vrij belaaden!
Een rasverwelkte tulp beäntwoordt aan heur' aart:
Der Waarheid voegt geen tooi, heur fiere kruin onwaard',
Nog minder voegt een toon, die kruipend speelt en dartelt,
Gelijk de wijngaardrank in laage beemden spartelt,
Of als Auroraas Gade omhuppelt in het veld,
Hem, die haar' Hemelval voor 't oor der wareld meldt.
U roepe ik heden aan, ô Goddelijke Waarheid!
Verlicht, doordring mijn hart met uw verheven klaarheid,
Verëdel gij mijn' zang! Was 't niet uw guldemond,
Die, onveranderlijk van 's warelds uchtendstond,
De Tweedragt uitriep als verwoestster aller Magten?
Die stem klonk de Oudheid door, in 't oor der Nageslachten,
Bekragtigd door een' reeks vervallen Mogendheên,
Geknotte Scepters, en vergruisde Krijgstrofeên.
Men zegt, dit monster, dat uit d' afgrond opgebrooken,
Aan de Acheront'sche vlam heur fakkel heeft ontstooken,
Wier helsche zwaveldamp ontelbre plaagen wekt,
Heeft met haar vleugelen het aardrijk overdekt.
Op Vorsten hoofden treedze, en beurt voor 't oog der volken,

't Afschuuwelijk gelaat in 't dundoek van de wolken:[7]
Haar adem, waarze blaast, verspreidt de wreede pest,
Die wildernissen vormt van 't bloeiendste gewest,
Verdelgt de vrucht des velds in 't teder zaad omwonden,
En schroeit de zegels af der plechtigste verbonden.
Zij spreekt; en 's aardrijks korst splijt daverend van een,
Slokt sterke Sloten in en vastgebouwde Steên:
Daar storten Tempels neêr, hier Throonen op heur wenken!
Wat puinhoop doet heur magt en woede niet gedenken?
Te vruchtloos zucht Natuur, verdronken in het bloed,
Datze ieder oogenblik bij beeken stroomen doet.
Dus was 't dat zij verscheen, en de Eendragt, ingenomen
Van onbedwingbren schrik, liet haar fluweele toomen
Der sidderende hand' ontglippen, en verliet
In overhaaste vlugt haar wettig Rijksgebied.
Zij dwaalt, en zoekt vergeefsch een schuilplaats op te spooren:
Ja reeds hadze alle hoop tot haar behoud verlooren,
Wanneer op Batoos erf de Zucht voor 't Vaderland
Haar zuster blij' herkent en minzaam reikt de hand.
De Tweedragt wordt van spijt (maar ijdel) omgedreeven,
En poogt haar vijandin den jongsten slag te geeven;
Den Draak gelijk, die aan des Indus breeden vloed
Van heeten moordlust stikt, en dorstig is naar bloed,
Zich wentelt, wringt, en draait, en opwaart poogt te heffen,
Om eenen Adelaar in zijne vlugt te treffen:
Hij werkt en woelt vergeefsch, en spilt zijn schuimend gift
Op 't gloeiend oeverzand, in toomelooze drift.
Toen zag 't verbaast Heelal uit wier- en veenmoerassen
De palm- en cedertelg met frissche olijven wassen,
Wier toppen saamvereend, met eeuwiggroene blaên
Een veld beschaduwen van riekend thijm belaên;
Terwijl een digte rij van opgerichte speeren
Den ongewijden voet van deezen Tempel weeren.
In 't lommerrijk verblijf van dit geheiligd woud
Wordt Vrijheids Hoed bewaard op een Altaar van goud:[8]
Een zilver' Outer, dat, omringd van offerbanden,
De wierookvaten draagt, die onuitbluschbaar branden,
Rust op een zevental van pijlen, door de hand
Des grooten WILLEMS-zelv' onwrikbaar vastgeplant.

Trouwloosheid durfde nooit dit Heiligdom genaaken,
Noch woeste Boreas met opgezwollen kaaken
Zijn rust verstooren door het ritslen van een blad.
    't Was hier dat de Eendragt met heur zuster binnen trad,
Die, door 't gevaar des Lands tot in de ziel bewoogen,
Haar aansprak, daar de druk het water perst uit de oogen.
    Gij weet (dus was heur taal) hoe 't waggelend Heelal
Door Tweedragt wordt gedoemd ten onvermijdbren val.
Wij zien hoe alles voor heur woede moet bezwijken.
't Gelukte u in mijn' arm haar' wreeden klaauw te ontwijken,
Maar haast zien we alles door die wrevele overheerd,
Haast heel heur magt en list op Neêrlands Tuin gekeerd.
Wat Landstreek zal ons dan een' vrijen schuilhoek bieden?
Waar zult gij andermaal, waar ik, mijn zuster, vlieden?
Helaas! daar is geen vlugt die veiligheid belooft,
En wordt dees Vrijplaats u, 't wordt alles mij ontroofd.
Wel, dat we de aandacht dan van zulk een middel trekken,
Dat tevens en verderf en schande moet verwekken!
De Wanhoop strekke ons moed! Ik haat het levenslicht
Indien mijn Landgenoot voor haar vermogen zwicht.
Dan, 'k weet nog eenen weg, die allen kan bevrijden:
Laat vrij het wangedrocht mijn volk en mij bestrijden,
't Bataafsche Heldenkroost verricht, door mij geleid,
De grootste wonderdaên van deugd en dapperheid.
Doch als mijn vijandin met onbesuisde vingeren
De menschensmeertoorts koomt te kletsen en te slingeren,
En 't al in blaauwen rook en sulfernevels zet,
Wie houdt de star in 't oog, die praalt op mijn helmet?
Maar wordt dat teken ooit uit hun gezigt verlooren,
Wat noodlot (Hemel!) is hun benden dan beschooren!
Dan...! Doch verwijdren wij een Treurspel zoo verwoed.
Gij, hoor de smeekingen, die u een zuster doet:
Verstrekte u mijn verblijf ten toevlugt in gevaaren,
Verbind u dan met mij om 't eeuwig te bewaaren.
'k Stel Vrijheids veldbanier, 't onschatbaar onderpand
Van mijn' en hunnen bloei, wier flonkrend diamant,
Door geen' onzuivren damp bezwalkt in zijnen luister,
Vergulde straalen schiet in 't akeligste duister,
En nacht in dag herschept, 'k stel die gewijde speer

In uw vertrouwde hand: maar, mijn Geliefde, zweer,
Zweer dat geen overmagt ze u immer zal ontrukken;
Zweer mij getrouwelijk mijn stappen na te drukken;
Geen dreigend doodsgevaar, hoe fel men ons bestrij',
Doe ooit u wankelen of aarzlen achter mij!
Volg, volg mij! - Op dit woord, met nadruk uitgesproken,
Ja, 'k zweer, roept de Eendragt, in een zelfde vuur ontstoken,
'k Zweer bij dit Heiligdom, bij 't Outer, dat hier blaakt,
Door geen besmette hand meineedig aangeraakt;
'k Zweer bij de lauwren, die uw dierbaar hoofd omgeeven;
U eeuwig hulde en trouw, Behoedster van mijn leven!
Eer lekk' de koele Rhijn den Mauritaanschen grond:
Eer prijke in 't rouwgewaad de blijde Morgenstond:
Eer roem' Vesuvius op Libans Cedertelgen:
Eer dreig' het Roode meir den IJsbeer in te zwelgen:
Eer buig' de Caucasus zijn hemelhooge kruin
Voor 't Britsche Krijtgebergte, of 't Nederlandsche duin:
Eer moet het buigzaam riet de kragt des winds betoomen:
Eer word' den Tijd zijn wiek, den Dood zijn pijl ontnomen;
Dan ik uw spoor verlaate, of achter u bezwijk',
Of voor het woest geweld van mijn bespringers wijk'!
Voer, voer me in 't klateren van bliksemende klingen,
Niets zal dit dierbaar pand aan deeze vuist ontwringen:
Mijn stem zal, met dit licht, in mijne hand gesteld,
Uw volk vergaderen, vereenigen in 't veld:
Mijn arm zal deeze punt, mijn borst haar stem verheffen,[9]
Om tevens door geluid en glans het hart te treffen;
En de Eendragt zal voortaan haar zusters zij' bekleên,
En eeuwiglijk met haar het gloriepad betreên.
Dus spreektze, en voelt haar oog een' zilvren daauw ontvloeien
Van vreugdetraanen, die haar marmren borst besproeien;
Terwijl haar zuster, daarze, in de eigen vreugd' verrukt,
Haar tederer dan ooit in klemmende armen drukt,
Dit vocht, gesprenkeld op haar purperverwde wangen,
Tot paarlen opgedroogd, aan haar kuras ziet hangen.
De Godheid zag dit aan, en stemde in heur verbond:
Straks davert al het woud, en uit den vruchtbren grond,
Bij helder weêr gescheurd door onverwagten donder,
Rijst in een' oogenblik (ô Zielontzettend wonder!)

Een schoone Oranjestam, die, loofrijk uitgestrekt,
Den Hoed en 't goud' Altaar der Vrijheid overdekt.
De Maagd van Neêrland juicht: zoo groot een wonderteken
Ontboeit en doet haar tong Orakelvaerzen spreeken:
Het gloeiend inkarnaat, dat op heur voorhoofd pronkt;
De straalen, daar heur oog de Belgen meê belonkt;
De kragt, waar meê haar stem zich wijd en zijd laat hooren;
't Duidt al de Godheid aan, waar van ze zich voelt spooren.
Zie daar, zegtze, oogende op de nieuwontlooken spruit,
Het zegel van 't verbond! Het Hemelsch raadsbesluit
Bevestigt door dit blijk uw dierbezwoorene eeden.
ô Heuchelijke stond! ô Blijde dag van heden!
Nu vrees ik geen gevaar, geen heilloos vloekgespan;
Welks saamgerotte magt, mij niet verdrukken kan.
De List vermeet' zich vrij mijn' zetel te ondermijnen,
't Geweld spille op mijn schild een bosch van javelijnen!
Dees Throon, in wederwil gegrondvest van den Nijd,
Verwint het woeden zelfs van d' onweêrstaanbren Tijd. -
'k Zie, 'k zie de Tweedragt reeds kloekmoedig afgeslaagen,
Ontzenuwd, en verplet door zwaare nederlaagen! -
Zoo lang uw luister bloeit, ô dierbre Oranjeplant,
Zoo lang zal de Eendragt met de Zucht voor 't Vaderland
Mijn' Tuin beschermen, en door 's warelds vierdedeelen
De Tritons mij ter eere om mijne vlag doen speelen.

ô Landaart, die zoo mild door 's Hoogsten gunst bestraald,
Met 's warelds eind alleen uw' voorspoed ziet bepaald!
Hoe wenschlijk is uw lot! - De Babylonsche wallen,
Voor de eeuwigheid gesticht, zijn gantsch tot puin vervallen;
Het trotse Suza ziet zijn sterkten omgekeerd;
En Pella heeft vergeefsch de wareld overheerd;[10]
't Verheven Rome zag zijn oppermagt verbrooken,
En Azië en Euroop door zijnen val gewrooken:
De Tweedragt, van 't Belang en Dwinglandij' verzeld.
Heeft d' een' na d' andren Staat meêdoogenloos geveld.
Maar Neêrland, Neêrland blijft beveiligd voor dit woeden;
De Zucht voor 't Vaderland zal 't eeuwiglijk behoeden.
Gij, Rome, kende haar: zij zelv voerde u den top
Van de Opperheerschappij des gantschen aardbols op.

Haar hand onttrok u 't eerst den geessel der Tarquynen;
Deed dappren Scipio in 't Oorlogsveld verschijnen;
Riep wijzen Appius in 't moeilijk Staatsbestier;[11]
Boog voor uw' Adelaar der Vorsten Krijgsbanier;
Deed voor uw' achtbren Raad de List der Volken duiken;
En daaglijks nieuwen mirth voor uwe kruin ontluiken;[12]
En hadt gij nooit de Zucht voor 't Vaderland veracht,
Nooit was uw Heerschappij ten ondergang gebragt.
Gij, die uw Vaderland u schaamde te overleeven,
Dien door de hand der Deugd de Heerschzucht heeft doen sneeven,
Standvaste Cato, die geen' wellust kende of pijn,
Dan vrije Burger, of verheerde slaaf te zijn!
Getuig dit: en gij meê, gij die, aan Thermes rotsen,
't Geweld der Tyrannij' grootmoedig durfdet trotsen![13]
En gij...! Maar wie verstoort mijn Dichtbespiegeling?
Gij-zelv, verheven Maagd, Godes, van wie ik zing!
Gij wraakt, terwijl Geschicht- en Oudheidkunde uw daaden
In d' eedlen letterschat van onvergangbre bladen
Afschetsen als om strijd, dat ik heur beider taal
Slaafachtig volge en op mijn snaarentuig herhaal';
Of dat ik, daar mijn zang den roem en eer van Helden,
Verwekt door d' invloed van uw grootheid, tracht te melden,
Met een te noeste zorg' Uitheemschen lauwren vlecht,
Met grooter recht om 't hoofd eens Bataviers gehecht.
De Faam vermoeide alreeds heur wapperende pennen,
Met beurtlings door de Roomsche en Grieksche lucht te rennen:
Nog leeft een Junius in elks gedachteniss',
Die Rome minder waard, dan Neêrland dierbaar is;
En (laat Sicilië zijn jaarfeest na, te vieren)[14]
Men kroont Timoleon met Duitsche Dichtlauwrieren.
Waar toe op d' eigen' toon mijn Cyther meê gesteld?
Of, wijl de Deugd ter eer' mijn zangaêr willig zwelt,
Waarom niet uit een' reeks rechtaarte Nederlanderen,
Van Vrijheid en van Deugd zeeghafte Medestanderen,
Een voorwerp uitgekeurd, mijn pooging dubbel' waard',
En voor de zachte Luit de Loftrompet aanvaard?
Of, schroomt mijn brooze hulk de bulderende baaren
Van Amfitrîtes vlak vermeetel te bevaaren,
Waarom uw' invloed niet, die mij tot zingen wekt,

Op elk bijzonder Lid des Burgerstaats ontdekt?
Vergeefsch toch zal Natuur met pligt en reden spreeken
Bij hen, die pligt, Natuur, en reden zijn ontweeken:
Die, 't zelfbelang-alleen bedoelende in hun daên,
Onmagtig zijn om ooit iets loflijks te bestaan.
Dat u dees taal niet belge, ô braave Landgenooten!
Uit 's Aedlaars eedlen tuk is nooit een gier gesprooten;
De stam des Bataviers brengt nooit dan Helden voort,
In wien de waere deugd ondoofbaar blaakt en gloort.
Tot u is dit verwijt niet ingericht. Mijn klanken
Versmooren niet in 't zand van Guidoos waterbanken,[15]
Of d' opgesparden mond van d' Oostelijken vloed,
Dien Munsters Dweeperschaar deed zwellen door heur bloed:[16]
Mijn roemrijk onderwerp eischt uitgestrekter kringen,
Wil, dat ik mij vermeet' voor 't wareldrond te zingen,
Wil, dat mijn speeltuig klink' zoo verr' mijn Vaderland
Zijn glorie zweeven doet, zijn Legervaanen plant.

Waar vindt men wreeder leed? waar wranger ongenoegen,
Dan daar men rustloos zweet in hulpeloos te zwoegen?
Daar grimmige afgunst heerscht en moordende achterdocht?
Daar 't scheurziek menschdom door geen banden is verknocht?
Daar treurt, daar kwijnt het al: geen rijpe muskadellen
Verbieden doodsche zorg' des landmans hart te knellen:
De grond, schoon spade en ploeg zijn' harden rug doorsnijd',
Ontzegt den veldeling' den woeker van zijn vlijt.
De kudde tracht vergeefsch de ruigten af te scheeren,
Daar de uiers, opgedroogd, het voedend sap ontbeeren.
Beklaagenswaardig oord! Hoe veel verscheelt uw stand
Van dat gewenscht tafreel, dat ons de stoute hand
Des grooten Maroos schetste aan de Eridaansche plassen:
‘Daar de akkers zijn verguld van rijpe graangewassen,
Daar de ongesnoeide haag van purpren druiven gloeit,
En zachte honigdauw van harde schorsen vloeit’![17]
Wensch, Maro, wensch vrij, ja, die heileeuw te beleeven;[18]
Maar zoek haar niet op 't vlak der Mantuaansche dreeven,
Of aan Pausilops voet, of 't Adriatisch strand:
Neen; zoek haar in 't gewest, daar Zucht voor 't Vaderland
Den Burgren 't hart vereent door zachte liefdebanden.

Zie daar uw voorbeeld; zing, en grijp mijn Lier in handen!
Gelukkig deelgenoot van dat volmaakt gebied,
Die aller bijstand in de ruimste maat' geniet,
Die in den zoetsten vrede, en onderling vertrouwen,
In ieder Landgenoot een' Broeder moogt beschouwen!
Ken, ken te recht uw heil. Bij u, bij u-alleen,
Is de alsem onbekend van 's warelds tegenheên:
Voor u spilt 's Hemels gunst heur' overdierbren zegen:
Voor u is 't, dat een stroom van frisschen zomerregen
De dorstige akkers laaft, de drooge wortels drenkt,
En volle vruchtbaarheid aan plant en heester schenkt:
Geen Roover zal des nachts om uw bezitting waaren:
Geen Vreemdeling de zicht in uwe korenairen
Of blaauwen wijnstok slaan: geene Afgunst u verwoed
Ontrusten in 't genot van uwen overvloed.
Ja, teedre Vriendschap, die uit dorre doornestruiken
Hymettus roozen doet met Hyblaas mirth ontluiken,
Maakt aller rijkdom, zorg, en vlijt, en kundigheên,
Door 't onderling gebruik, den schat van 't Algemeen.
Besef dit, sterveling, te recht; doch boven allen,
Wat innerlijke vreugd, wat streelend welgevallen
Het deugdzaam hart gevoelt van die zijn' pligt betracht.
ô Onbegrijpbre vreugd! wat tongval heeft de kragt
Om 't minste denkbeeld van uw zoetheid af te maalen?
Wie treft met doffe verw' de gouden zonnestraalen?
Wie drukt in aardsch muzijk uw Hallelujahs uit,
Getrouwe Dienaars van het Opperst raadsbesluit?
Wie kan het Feestgebaar van 's Hemels Keurelingen
In tripplend maatgeluid uit zwakke snaaren wringen?
Gij, laffen, die uw heil in laagen wellust stelt,
Met dollen yver naar een valsche schaduw snelt,
Leert wat het zij, 't geluk. Rampzaligsten der menschen!
Kent, kent voor 't minst het doel van al uw rustloos wenschen.
Gij, die verdronken ligt in ongebonden lust!
En gij, die ledigheid den eernaam geeft van rust,
Onnutte last der aard', die de Almagt durft bestrijden,
En 't redenlooze vee 't gemis der reên benijden!
Gij, die voor 't vuig metaal afgodische eerbied kweekt,
Uw' evenmensch veracht, dien 't nietig goud ontbreekt!

Gij, die de grootheid van een onbepaald vermogen
Met de afgunst in uw hart, de traanen in uw oogen,
Beschouwt! Ziet door 't vernis van 't u verlokkend schoon.
De vrijspraak van 't gemoed weegt zwaarer dan een kroon.
Vergeefsch zaagt ge, ô Octaaf, 't Heelal aan uwe voeten
Zijn wederspannigheid met 's warelds rijkdom boeten,
Den wulpsen Wellust met de zachtste lelieblaên
Uw rustbed spreien, Staat- en Gloriezucht voldaan.
Waart gij gelukkig? Neen, ô neen! Alle oogenblikken
Werd u de geest beroerd door naar en angstig schrikken:
't Gemoed verweet u steeds, hoe snood misdaadig gij
't Vrijmagtig Rome boogt voor 't juk der Tyrannij;
Deed u op elken tred voor 's Hemels donder beeven,
En 't knaagend naberouw om uwe sponde zweeven:
Gegronde vrees-alleen voor welverdiende straf
Klemde uw vermoeide vuist uws ondanks om den staf.[19]
Uw voorbeeld, gij getuigt tot 's aardrijks uiterste enden,
Des waaren Burgers heil in 's Dwingelands ellenden.
  Zoo strekt de Deugd zich-zelve alleen ten eigen loon!
Een loon, nooit recht gekend: geen ligtvergaane kroon
Van glinstrend klatergoud, de brooze gift, die de aarde
Aan heur beminnaars schenkt: Een goed van grooter waarde,
Dat geen geweld, of roof, of ramp te duchten staat,
En zijn bezitters niet in eeuwigheid verlaat.
ô Wondre werkingskragt van 't waakende Gewisse,
(Wie dringt in 't diep geheim van uw getuigenisse?)
Dat 's Hemels vierschaar spant in 't menschelijk gemoed,
Betichter, Rechter is; beklag en uitspraak doet:
Der vroomen heil en troost in de akeligste nooden:
De ontzagchelijke beul en geessel van de snooden!
Geweeten, staalen stem des vreesselijken Gods,
Gij maakt den wellust uit des waaren P a t r i o t s .

Derde zang.

Waar ben ik? Vleit ge u nog de zege weg te draagen,
Vermeetle Faëton? Hoe schokt uw ligte wagen!
Hoe kraakt, hoe kermt zijn as! Ducht, roekelooze, ducht
Dat ze u begeeven zal in 't midden van uw vlugt!
Te rugg': nog eens, te rugg': laat ijdele eerzucht vaaren.
ô Blinde drift tot roem! ô Pindus Lauwerblaêren,
Hoe schittert ge in het oog dat op uw' luister staart!
ô Gadelooze kunst, zoo groots eene eerkroon' waard'!
- Wie stort daar aan mijn zijde in 't stuivend zand ter neder,
Ten zetel uitgeschud? Hij rijst, herstelt zich weder;
Maar 't slingrend kreupelhout verwart zijn' vluggen voet,
Hij struikelt, valt op nieuw, en wentelt in zijn bloed.
- Wie rent daar voor mij heen, gezwinder dan de straalen
Van 't splijtend bliksemvuur? Zal hij den prijs behaalen?
Hij naakt den eindpaal reeds, en roept verheugd Iö!
Zoo zag men Pelops, om een lieve Gade, zoo[20]
Alkméons zoon den toom zijn' vluggen rossen vieren.
Maar hoe! Te kragteloos om hunnen vaart te stieren,
Ontweldigt het gespan den teugel aan zijn vuist:
Zie daar den wagen door hunn' hoefslag reeds vergruisd!
Zijn hoofd vermorseld door 't gewigt der gloênde raderen!
- Wien zie ik achter hem 't beöogde doelwit naderen?
Zijn wielen drijven 't vuur den hardsten keien uit,
En snorren elk voorbij met donderend geluid,
Als wierd zijn kar gevoerd op vlugtige Arendspennen:
Een digte stofwolk stijgt ten hemel, onder 't rennen;
Een mist gelijk door d' aêm des Zuidenwinds verwekt,
Die berg- en heuveltop voor 't scherpziendst oog bedekt;
Den Herdersknaap', belet het wollig vee te gaêren,
Bekommring geeft en angst; den Roover om doet waaren,
En rijker buit belooft dan de akelige nacht.[21]

'k Zie hem aan de eindpaal, 'k zie zijn wedloop reeds volbragt!
Wend om, bepaal uw drift!..Dan, vruchteloos vermaanen!
Doldriftig snelt hij voort langs onbekende baanen,
Tot eindlijk, afgemat door al te woesten loop,
Hij zich van 't spoor beschouwt, misleid vindt in zijn hoop.
Zal ik, terwijl zoo veele in deezen strijd bezwijken,
Meer kunst, meer moed, meer kragt dan alle laaten blijken?
Zal ik volharden, tot, in 't renperk uitgestrekt,
Met zweet, en bloed, en stof, en schaamte, gantsch bedekt,
Ik-zelf door mijnen val de glorie zal vermeêren
Van eenen, door Natuur geschikt tot triomfeeren:
Mijn' Mededinger met de blijde lauwerkroon,
En mij beladen zien met onuitwischbren hoon?
Hoe! onuitwischbren hoon? - Zwijgt, ô te gladde lippen,
Ja zwijgt! veel te onbedacht liet ge u dit woord ontglippen!
Is 't waare zucht tot roem die mij het hart verrukt,
Wat vreeze ik smaad of hoon, schoon mijn bestaan mislukt?
Dat vrij mijn fiere hoop door de uitkomst word' verraaden;
Geen eerzucht brengt den mensch op schandelijke paden!
't Bedrieglijk spooksel, dat, in Corax grot geteeld,[22]
In duizend vormen zich aan 't menschlijk oog verbeeldt,
En in den schijn der Deugd de borst weet in te sluipen;
Dat duizend dolken van 't onschatbaarst bloed deed druipen;
Geweldenaars, der aard ten schandvlek, schrik, en straff',
't Verdelgend Oorlogszwaard in de ijzren handen gaf,
En, om in d' achtbren rang der Helden op te steigeren,
Bij 't billijk Nageslacht den naam van mensch deed weigeren;
Dat 's warelds wonder, der Efeezren praal en pronk,
Der kunsten eer en roem, de vlamm' ten voedsel schonk;
Dat haatlijk Wangedrocht heeft mij niet aangedreeven.
En durf ik vol van moed naar de eerlauwrieren streeven,
't Is min', opdat mijn kruin zij met hunn' glans gehuld,
Dan de eedle hartstocht blijk' die mij de borst vervult!

De Rhijngod heft het hoofd van uit zijn groene rieten,
En lacht mij vriendlijk aan. - Doe zacht uw golfjes vlieten,
Eerwaardig Watervoogd. Ruisch stiller, kabblend nat.
Wat klank, wat maatklank rolt en kaatst van blad op blad
Der Olmbosschaadiën, die uw gezwollen stroomen

En stugge boorden, fier op grazig groen, omzoomen,
Mijn luistrende aandacht toe? Gij, zoele Zuidenwind,
Van waar brengt ge ons dien galm, die mij de voeten bindt,
Mijn zwakke stem verdooft, mijn Lier gebiedt te zwijgen?
Wie doet zoo hoog een' toon ten hoogen hemel stijgen?
Of doet uw aandrift-zelv door 't schudden van de blaên
Die zoete melodij in 't somber woud ontstaan?
Heeft Febus hier misschien, van sluimering' bevangen,
Zijn Cyther aan den stam eens Olmbooms opgehangen,
En, als weleer den muur door Minos omgerukt,[23]
Een streelend maatgeluid onachtzaam ingedrukt?
Neen, VRIJMAN liet voorheen zijn grootse zangen hooren
Aan de Echo van dit bosch, en zijn gewiekte Chooren;
Wanneer zijn echte kunst d e D a n k b a a r h e i d ter eer'
De fikse snaaren roerde, en noodde, keer op keer,
Het schommelend verdek, de vliegende Orgelkeelen,
Om hem die Hemelwijs welluidend na te kweelen.
Gantsch Rhijnland was verrukt; de Noorderzee zweeg stil;
De Vijvermaagd verscheen uit haar azuuren kil
En bood den Lierpoëet om de achtbre kruin te sieren,
Een' frisschen gloriekrans van Delfische eerlauwrieren:
En Zangster filomeel, en 't wederklinkend loof
Herhaalen nog dien zang, voor andre toonen doof.
  Gij liefelijke rij van groenende Ypenlooten!
En gij, bewooners van hun takken, Zanggenooten!
Gij, die de Dankbaarheid op Vrijmans voorbeeld zingt,
Gij zijt het die mijn Lier tot de eigen toonen dwingt.
Zoo laat op Nereus kolk een boot zich medesleepen,
Wanneer hij drijft in 't zoch van Mavors donderschepen,
Die, daar Eool met kragt hun zeilen spant en rekt,
Door 't pekel stevenen van 't ziedend schuim bedekt:
Zoo volgt, wanneer matroos den stroom niet op kan roeien
Van beeken, die gezwind van hooge steilten vloeien,
Een kleene en brooze jol den loop van 't blank kristal,
Dat alles met zich neemt in zijn' verhaasten val.
  Volschoone Dankbaarheid! Gij, lust der Hemellingen,
Die uwen lof gestaâg met dien der Almagt zingen,
Onttrek me uw' invloed niet! Leer gij, gij-zelve mij,
Wat dank, wat eerbewijs aan hem verschuldigd zij,

Wien 't louterende vuur der Vaderlandsche Liefde
De vlekkelooze borst, het zuiver hart doorgriefde;
Wien door geen zelfbelang of eigenmin bekoord,
De naam van Patriot rechtvaardig toebehoort!
Wat eerkrans is zoo schoon, wat lofspraak is zoo heerlijk,
Wat loon zoo waardig, en wat grootheid zoo begeerlijk;
Wat zilver blinkt zoo hel; waar vindt men goud zoo zwaar,
Dat iets deszelfs verdienst' genoegzaam evenaar'?
Ach! Kon de Deugd zich-zelv geen waardig loon verschaffen,
Liet immer Boosheid na, heur slaaven streng te straffen,
Dan was 't aanlokkendst loon, door 't menschdom uitgedacht,
De afschuwelijkste straf, van geen de minste kragt.
Doch schoon de hoogste prijs de Deugd niet op kan weegen,
Men toon voor 't minst een' aart, tot Dankbaarheid geneegen:
Hij die de Deugd waardeert, eerbiedig hulde doet,
Hij draagt het zaad der Deugd geworteld in 't gemoed.
Roemt, Batavieren, roemt die onverwonnen Helden,
Die voor hun Vaderland hun bloed te pande stelden!
Denkt nooit aan uw geluk, of denkt in zegening
Aan hen, van wie ons erf die rijke gift ontfing!
Dat nooit de hand des Tijds uit uw geheugenisse,
Daar gij hun weldaên smaakt, hun dierbre naamen wisse!
Doch dat niet slegts uw stem, ten blijk' van dankbaarheid,
Maar tevens uw gedrag hunn' waaren lof verbreid'!
    Gewijde Huwlijksliefde! ô Vreugd- en Levenwekster,
Alwaarde Hemelschat, volmaakte Hartentrekster,
Vervuldster van 't Heelal! Wier hagelwitte hand
De wijde wareld voedt, bestiert, en houdt in stand;
Den schaamlen laagen disch der tederste Echtgenooten
Met Hemelambrosijn en nektar overgooten,
Den norschen Dwingeland, de vrees van al wat leeft,
Den Dood, doen beeven, hem zijn' prooi ontweldigd heeft!
Gij wilde in vroegere eeuw' uw onbegrensd vermogen
Den volken op het schoonst doen schittren in hun oogen,
Toen U de Kariër eerbiedigde op den Throon.
Vrouw Artemisia, gedwee op uw geboôn,
Riep de eedle Bouwkunst, met olijf- en lauwerbladen
Bekranst, en uitgedoscht in purpren praalgewaaden,
Opdatze uw kragt, haar trouw', Mansolus naam' ter eer',

Een trots gedenkstuk stichtte op 't graf van haaren Heer.
Straks zag men 's aardrijks schoot, volvaardig op haar wenken,
Een' kostbren stapel van ontelbre gaven schenken,
Van blinkend marmer, en onschatbaar esmeralt,
En vloeibaar Zonnevuur tot bloozend goud gestald.
'k Zwijg van agaathen, van arduin en serpentijnen:
'k Zwijg van den blanken roof der rijke zilvermijnen,
Den broeder van het goud; en mingeächt metaal.
De Bouwkunst spreidde straks heur heerelijkste praal
En luister hier ten toon: wrocht honderden van zuilen,
En toorens, die in 't zwerk het scheemrend oog ontschuilen,
Met spitse naalden van porfyrsteen; transen met
Vergulde daken, digt van hofplantsoen omzet.
't Agaath en esmeralt, bekroonende de wanden,[24]
Scheen in een zee van goud te dobbren en te branden.
De schoone Beitelkunst deelde, op haar zusters beê,
Het Vorstlijk pronkgevaarte een schijnbaar leven meê.
Men zag de muuren met albasten beelden pronken,
De tinnen met trofeên, uit klompen gouds geklonken,[25]
Terwijl 't Cypressenloof, naauwkeurig afgemaald,
Om koopren deuren en verheven pijlers praalt;
Daar 't oog niet wordt vermoeid van steeds onopgeheeven,
Zoo ruim een veld van pracht en schoonheên door te zweeven.
Met recht dan eischen wij dat ook dezelfde kunst
Den zelfden dienst bewijz' de Dankbaarheid ter gunst'.
't Voegt, dat de Bouwkunst ook de deugd van Neêrlands Braaven
Den laaten Naneev' meld' door prachtige eeregraven:
't Voegt, dat de Beeldhouwkunde in duurbren marmersteen
Vertoone, wie 't betaamt op 't voetspoor na te treên.
't Is billijk, dat men zich in de achtbre Tempelchooren
Zoo tot den Burgerpligt als Christenpligt voel' spooren;
Deez' door het levend woord van aller schepslen Heer,
Dien door het vroom gelaat van zijne Vaedren leer'.
't Is recht, dat zelfs de plaats, waar hemelwaart geheeven,
De harten van het Volk de Aartsgoedheid eere geeven,
En needrig danken voor een vrije Leer en Kerk,
In 't opgewekt gemoed Godvruchte erkentnis werk'.
't Betaamt, daar 't heilig recht de Vierschaar heeft gespannen,
Dat alles ons herroep' die Geessels der Tyrannen,

Ten koste van wier hoofd Gerechtigheid de kling,
Door dartlen overmoed vermeesterd, weêr ontfing:
Dat Koopbeurs, Markt, en Veld van de oude deugd gewaagen,
En dankbre tekens dier doorluchte mannen draagen,
Wier gadelooze trouw, wier nijvre zorg en moed
De dierbre Vrijheid ons met rust en overvloed,
In weêrwil van den Nijd, zoo roemrijk heeft verworven,
Voor Deugd en Vaderland op 't bed van eer gestorven.
ô Vorstlijk Kunstgesticht! ô Tombe, die 't gebeent'
Van NASSOUWS Stamhuis dekt, zo naauw met ons vereend
Door weldaên, die wij nooit dan in den nood erkenden!
Wie kan op u 't gezigt, wie zijn gedachten wenden,
En voelt niet, daar hem 't oog in heete traanen smelt,
Een' eedlen Heldenmoed, waar van zijn boezem zwelt?
Wie kan den zerk van een' aan 't Vaderland getrouwen
De RUITER, HEEMSKERK, TROMP, of dappren HEYN aanschouwen,
Die 't leven dag aan dag verpandden voor ons heil,
Een heil voor bloed-alleen, voor 't bloed der Helden veil,
(En wie hun beeldtenis?) en voelt zijne ingewanden
Door geene ondoofbre vlam van lieverlede ontbranden?
Als drong een vonkske van den vuurgloed van hun borst,
Vereeuwigd in hunne asch', door de ondoordringbre korst
Des hollen grafsteens heen, in 't hart der dankbre zoonen,
Geprikkeld om zich-zelf hunne afkomst waard' te toonen.
Niet anders dan de geur van geestrijk Druivennat
Den Berkemeier die den Godendrank bevat,
Of gouden kroes doordringt, om d' afgeleefden grijzen
Een nieuwe kragt en kleur en jeugd te doen verrijzen.
't Veradeld hart ziet dan, van eerbied aangedaan,
Het marmer als bezield, den Held als leevend aan;
't Waant dan zijn Vaders-zelf, der sterflijkheid ontweeken,
Verhemeld van gelaat, te zien, te hooren spreeken;
't Gelooft dan, dat hun oog, op 's Naneefs spoor gericht,
Hem teder toewenke, op 't betrachten van zijn' pligt;
Of met een' grammen blik die de aders doet verstijven,
Verachtlijk afwijze, op onedele bedrijven;
En met een' bliksemstraal, die 't krimpend hart doorsnijdt,
De ondankbre laauwheid voor het Vaderland verwijt'.
Maar gij, ô Dichtgodes, wier inspraak mij doet zingen,

Wie 't voegt, de waare deugd aan Tijd en Dood te ontwringen,
Gezwooren vijandin der snoo' Vergetelheid,
Dat gij voor alles, gij, dier Helden roem verbreidt!
Voer gij hunn' grooten naam door d' ommekreits der aarde!
Wat is alle eerbewijs bij uwen lof in waarde?
De Wreedaart, die zich-zelv' gelijk het al verslindt,
Strooi' vrij hun overschot moedwillig in den wind!
Bestaa metaal en steen, ten duurzaam eercteken
Der Grootheid opgericht, kragtdaadig te verbreeken!
Daar gij hun glorie staaft, vermag geen wisseling
Van spoedende eeuwen iets tot hun vernedering.
  Kan 't zijn en zou de ziel, na dit vergangklijk leven,
Van 't afgeschudde kleed der stoflijkheid ontheeven,
In 't juichende genot der Hemelzaligheên,
Nog de aandacht vestigen op 't nietig hier beneên?
En zouze vatbaar zijn voor 't geen wij stervelingen
Op 't wankelbaar Tooneel der ondermaansche kringen
Verrichten? Ons gedrag, om zeedlijk goed of kwaad,
Beschouwen in heur gunst' of afkeer, liefde of haat?
Ach! Zoo dit waarheid is, hoe worden dan de zielen
Van hun, die voor 't gemeen op 't bloedig slagveld vielen,
Van blijdschap aangedaan, wanneer het Nageslacht
Hun dankbre zangen wijdt, terwijl 't hun deugd betracht!
Wie weet ofze in dit uur niet om mijn zijde waaren,
En met mijn hartezucht hun zegenwenschen paaren?-
Hun wenschen...? Hemel, hoe, waar voert mij de yver heen?
Zij iets begeeren? Zij iets wenschen? - Neen, ô neen.
In 't eindloos schoon van Gods Volmaaktheid opgetoogen,
Aan de Algenoegzaamheid van 't Eeuwig Alvermogen
Deelagtig, blijvenze in 't volzalig Geestenhof,
Gehecht aan 't mengelen van 's Allerhoogsten lof:
Daar roemen zij den HEER, wiens staâge Liefdeblijken
Hun matte kragten steeds behoedden voor bezwijken;
Hem, wiens Weldaadigheid hun hart die grootheid schonk,
Die als een helder licht in rampspoeds nevels blonk;
Hem, wiens geduchte Magt in alle tegenheden
Hen red'de, nevens hen onzigtbaar heeft gestreeden;
Aan wien, aan wien-alleen zij alles zijn verpligt,
Wat hun getrouwe zorg voor 't Nakroost heeft verricht:

En zoo des menschen lof hunne aandacht weet te raaken,
't Strekt hun, om 's Hoogsten Naam alleenlijk groot te maken;
En van hun Heldendengd draagt hunne nedrigheid
Den roem eerbiedig op der Hoogste Majesteit'.
Zoo is 't, de Lof der Deugd is die van 't Opperwezen:
Die bron van alles goeds wordt in den Held gepreezen.
't Zij verr' dan dat men wraak' die teedre erkentenis,
Die 't allereerste blijk van waare Godvrucht is.
En 't harte voorbereidt om deugden aan te kweeken,
Als waar 't aan d' eersten pligt van 's Hoogsten Dienst ontbreeken,
Te heiligen eene eer, die Gode toebehoort,
Den Werktuige, eeniglijk bewoogen door zijn Woord.
Doch toef, mijn Zangeres! Waar toe dus om te dwaalen
Door dorre heide en struik, die slegts uw' vaart bepaalen?
't Is reeds, 't is reeds te lang dus nutloos uitgeweid:
Heel Neêrland kent en mint den pligt der Dankbaarheid.
Uw voorbeeld zelf betoont, Bataafsche Zangbergstichters!
Hoe zeer zij eigen zij aan 't edel hart des Dichters;
Hoe zeer de reine Deugd, der Batavieren aart,
Een voorwerp zij al 't vuur eens grooten Zangers waard'.
't Zij we u de Lauwerkroon kunstlievend op zien hangen,
Om Leydens Hoogeschool door Goddelijke zangen
In 't heuchlijk tijdgewricht van 't dubbeld Eeuwgetij'
Te sieren met den glans der schoone Poëzij':
Het zij gij, de achtbre trits van groote Leydenaaren
Ter eer', den lofgalm lokt uit gulde Cytersnaaren:
't Zij ge ons den eerprijs biedt om in welluidend Dicht
Te toonen, wat een Staat der Dichtkunst' zij verpligt;
Of vol van glorie, dien doet schittren in onze oogen,
Om d' eersten Burgerpligt voldingend te betoogen,
En ons te erïnneren den onverbreekbren band,
Waar door we zijn verknocht aan 't lieve Vaderland.
Vaart voort, vaart moedig voort, ô Vaderlandsche mannen!
Laat alles op uw' wenk de teêre koorden spannen!
Gantsch Leeuwendaal weêrgalm' van Deugd en Heldenmoed,
Door U, door Poëzij, gekweekt en aangevoed!
Zoo juiche 't waar Geloof, in 't Tempelchoor geheiligd:
De Vrijheid op haar' Troon voor euvelmoed beveiligd!
Zoo juiche elk Landgenoot in 't ongestoord genot

En onbeperkt geluk van zijn gezegend lot!
Zoo beev' de Nagebuur, om met verwoede handen
Dit Vrijheidminnend Volk baldadig aan te randen!
Zoo blijve, ofschoon Bellone op 't ijslijkst woele en brull',
En 't overstroomd Heelal met wapenkreet vervull',
Zoo blijv' de lieve Vreê bij ons zijn woonplaats houên!
Zoo blijv' der Vaedren God de God van ons betrouwen!
Zoo zij Hem t' allen stond', tot 's aardrijks jongsten tijd,
In de opgeheeven borst een zuiver hart gewijd!

Zie hier mijn' Loop voleindt. Door zucht tot roem gedreeven
Durfde ik in 't glorieperk mij meê ten strijd' begeeven,
Mij roekloos waagen in den digten Dichtrendrang.
Hoe nam mijn boezem deel in 't rollen van mijn' zang!
ô Zucht voor 't Vaderland! U trachtte ik af te maalen;
U wilde ik in mijn dicht, als in mijn hart, doen praalen;
U wilde ik minnen doen als Deugd, als Burgerpligt,
Als 't heil van Staat en Volk waar ge uwen zetel sticht;
'k Wilde u in de Yveraars voor 't Vaderland, doen eeren,
De koude ondankbaarheid uit 's Burgers harte weeren;
En elken Batavier vervormen in een' Held:
Zie daar het groot ontwerp, het eind, mij voorgesteld.
Kunstrechters! werd uw wit getroffen door mijn poogen,
Beäntwoordde aan uw' eisch mijn teder Dichtvermogen,
Heeft mijn, schoon ruuwe, zang uw luistrend oor voldaan,
En biedt me uw fiere hand den groenen Lauwer aan:
Dat edelgloorend loof, waar meê mijn kruin zal pronken,
Zal meer en meer mijn borst in deezen gloed ontfonken;
Mij spooren om die Deugd, het voorwerp van mijn dicht
Te koestren in 't gemoed als een' onschendbren pligt:
Opdat geen laffe gunst, om uwen roem te krenken,
Aan een onwaardig hoofd uw eerkroon schijn' te schenken
Opdat geen aterling, voor pligt en eerzucht doof,
De blijde onsterflijkheid zich onverdiend beloov'.
Doch, zoo mijn hoop mislukt, zoo heerelijker zangen
Een' waardiger Poëet den Lauwer doen ontfangen:
'k Heb moeds genoeg, dat ik, van vuige zelfmin vrij,
Uw uitspraak billijk', mij in zijn' triomf verblij'.
De smet der wangunst moge op laage zielen kleeven

aant. 't Zal mijn' gevoelig' hart' den zoetsten wellust geeven,
Indien mijn Vaderland voor mijn, voor aller oog,
In grooter Dichtren op rechtaarter Zoonen boog'.

Hoe opus, hoc studium, parvi properemus et ampli;
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.

1777.
HORAT. Epist. Lib. I. Ep. III.

Eindnoten:

1 De Leenspreuk met het 24ste vaers aangenomen, bij welke de Zangstrijd door het Renspel, bij de Oudheid gebruikelijk, betekend wordt, uit de vaerzen van Pindarus, hier voor geplaatst, [Och of ik, woordenrijk in 'tverhaalen, op den wagen der Zanggodinnen gevoerd wierd, van stoutmoedigheid en het groot vermogen (der Welspreekendheid) gevolgd!] ontleend zijnde, kan het niet oneigen geacht worden, dat ik hier op een voorbeeld uit Homerus Ilias (Ψ, 392 vs.) ooge. Gelijk mij ook niet onbekwaam voorkoomt dat van Aiax, uit het zelfde Boek, hoewel eenen wedloop ten onderwerp hebbende.

De zelfde Allegorie vinden we bij den gemelden Lierdichter, in het eerste der Olympische gezangen, daar hij zegt:

□τι γλυκυτέραν κεν □λπομαι σ□ν'
□ρματι θο□ κλε□ζειν, □πίκουρον
ε□ρ□ν □δ□ν λόγων -

Nog zoeter (maatzang) hoop ik met de snelle renkar te zingen, den weg der rede ter mijner hulpe vindende.

En in het zesde derzelver gedichten;

□ Φίντις, □λλ□ ζε□ξον □δη μοι σθένος
□μιόνων □ τάχος' □φρα κελεύθ□ τ□
□ν καθαρ□ βάσωμεν □κχον.

Maar, Wagenaar, span thans ten snelste de muilen in: opdat wij den wagen op eenen zuiveren weg voeren.

Gelijk ook in het tiende der Pythische:

Πέποιθα ξενί□ προσανε□ Θ□ρακος
□σπερ □μ□ν ποιπνύων χ□ριν, τόδ□
□ζευξεν □ρμα Πιερίδων -

Ik heb mij op de streelende vriendschap van Thorax verlaten, welke, mij trachtende te verpligten, deezen wagen der Zanggodinnen bespannen heeft.

2 Men zie het agtste Hoofdstuk van Longijns verhandeling van het verhevene, over deeze uitdrukking van Homerus, door Aratus met eene slegtere verwisseld.

Ovidius heeft dezelve nagevolgd in het elfde Boek zijner Gedaanteverwisseling, vs. 538.

3 Deze Redenkunstige Bepaaling is ontleend uit Wolffs verhandeling de Jure Nat.et Gent §136.In dispositione animi ad percipiendam voluptatem ex alterius felicitate, amor consistit: en koomt overeen met die, welke gevonden wordt in de kleine Logica van den zelfden Schrijver. 1 Hoofdd. § 8.
De volgende uitbreiding vergelijke men met Pufendorffs werkje de Officio Hominis et Civis, 2 B. 18. Hoofdd.

4 Missisippi, of Meschasippi, een Rivier van aanmerkelijke uitgestrektheid in Noord Amerika, zich in den Mexikaanschen Zeeboezem ontlastende.

5 Sofokles, in Koning Edipus, legt den rei deeze woorden in den mond.

6 Zinspeelende op de plegtigheid der oude Romeinen, bij hen tollere puerum genoemd.

7 Homerus zegt:

Ο□ρανο□ □ςήριξε κ□ρη, κα□ □π□ χθονο□ βαίνει. (Iliad. Δ, 443 vs)

't welk bekend is, dat Virgilius op de Faam heeft toegepast, zeggende:

Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit.

AEn. IV. 147.

met dit onderscheid, dat Homerus haar (de Tweedragt naamlijk) eenvoudig het hoofd tot in den Hemel doet opsteeken, terwijl zijn Navolger het woord verbergen gebruikt, om de onzekerheid van den oirspronk van het gerucht aan te duiden.

8 Door Altaar heeft men hier te verstaan, het geen bij de Bouwkunstenaars den naam draagt van Pedestal. Voet, of Voetstuk zou dit niet uitdrukken: Voetstuk is te algemeen van betekenis: Voet wordt voor dat eenvoudige blok gebruikt, bij de Latijnen soclum geheeten.

Homerus bezigt, om het zelfde uit te drukken, het woord Bωμ□ς, dat ook Altaar betekent, in het 7de Boek der Odyssea;

Χρύσειοι δ□ □ρα κο□ροι □ϋδμάτων □π□ βωμ□ν
□στασαν, α□θομένας δαίδας μετ□ χετσ□ν □χοντες.

Gouden Jongelingen stonden op kunstig gewrochte (of juistgestichtte) Altaaren, brandende toortsen in de handen houdende.

9 Dat de stem uit de borst voortkoomt, merkt de Hoogleeraar Francius aan: in zijne Redevoering' over de uiterlijke Welspreekendheid. Zoo spreekt ook Homerus, □κ στήθεος.

10 Men herinnere zich dat het Macedoonsche Pella de geboortestad was des beroemden Warelddwingers, die der Perzen Monarchij heeft doen vallen.

11 Men verstaat, zonder dat ik 't opheldere, wien ik beooge der Appien, die te Rome gebloeid hebben: hem naamelijk, wiens mannelijke rede, de overwinning van Pyrrhus, en het gevlei van deszelfs Gezantschap te loor stelde.

12 Hier wordt gedacht aan die mindere soorte van zegepraal, Ovatio geheeten, waar in de Overwinnaar met myrth gekroond, ter stad inreed.

13 De Spartaanen, navolgers van Leonidas.

14 Het is hekend, dat geheel Sicilie den geboortedag van Timoleon, die de Syrakuzers van de Tyrannij van Dionisius gered had, gewoon was te vieren, uit hoofde, dat hij zijne voornaamste overwinningen op dien dag behaald had.

15 Guido, een naam zijnde, den Graaven van Vlaanderen eigen, versta ik door Guidoos waterbanken, de Vlaamsche banken of wadden, welke ons Gemeenebest ten Zuidwesten bepaalen.
16 De Dollert, welke eigenlijk de verwijde mond van de Eems is, en ons Vaderland ten Noordoosten van Duitschland afscheidt.
17 Virgilius in zijn' vierden Herderszang, vs. 28.

> Molli....flavescet campus aristâ,
> Incultisque rubens pendebit sentibus uva,
> Et durae quercus sudabunt roscida mella.

18 Weinig verder:

> ôMihi tam longae mancat pars ultima vitae! vs. 53.

19 Hoe ongerust Augustus geweest zij in zijne Heerschappije is blijkbaar genoeg. Suetonius, welke hem eene belachlijke vrees voor den donder toeschrijft, meldt ons duidelijk (II. 28.), wat de reden geweest zij, van, in weêrwil van zich-zelven, de regeering vast te houden.
20 Megakles, een der Minnaaren en naderhand Echtgenoot van Agarista, Dochter van Klisthenes, den Sicyonier: zie Herodotus Erato, 126 Hoofdd.
21 Homerus, in het derde Boek der Ilias, daar hij den spoed van het Grieksche Leger, den Trojaanen tegentreedende, beschrijft:

> E□τ□ □ρεος κορυφ□σι Νότος κατέχευεν □μίχλην,
> Π*οιμ□σιν ο□τι φίλην, κλ□πτ□ δύ τε νυκτ□ς □μείνω,*
>
> *□ς □ρα τ□ν □π□ ποσσ□ κονίσσαλος □ρνυτ□ □ελλ□ς*
> *□ρχομ□νων.*

22 Een gebergte aan den Bosphorus Cimmerius, in 't welk Ovidius het hol van den Slaap, en het verblijf der Droomen stelt, Metam. XI. 593. Zie Ptolom. Tab. Asiae II.
23 Megara: welks muuren zoodaanige welluidendheid hadden ontfangen van Apolloos Lier, die hij daarop neêrgelegd had, dat Scylla zich vermaakte met dezelve te doen klinken. Ovid. Metam. VIII: 14.
24 De kostelijke kroonlijst van het Paleis van Alcinoüs, bij Homerus, is van azuursteen: *θρνγκ□ς κυ□νοιο* zegt hij Odyss. H, vs. 87. Men denke dus niet dat agaath en smaragd te kostbaar is voor een gebouw als dit, dat onder de Wareldswonderen geacht werd.
Wat de verguldе daken en lusthoven betreff', dezelve zijn bij de Ouden niet ongewoon.
25 Door trans versta ik den vlakken omgang boven het gebouw. Door tinne het zoogenaamd frontespies, bij de Romeinen fastigium genaamd: of 't vooreinde van het Arendsdak, waar van de uitvinding den Corintheren toegeschreeven wordt, en waar van Pindarus zegt:

> T□ς *δ□ □ππεί-*
> *οις □ν □ντεσσιν μ□τρα,*
> *□ θε□ν ναο□σιν οέω-*
> *ν□ν βασιλ□α δ□δυ-*
> *μον □θηκ□; □ν δ□ μο□σ□ □δύπνοος -*

Wie heeft in het Ridderlijk Wapenspel de maat (ingevoerd); of op de Tempels der Goden den dubbelen Koning der Vogelen geplaatst, waarin eene zachtheidademende overeenstemming bloeit? in den XIIIden der Olympische Lierzangen, aan den Corinthischen Xenofon.

Landrust.*

* Verspreide Gedichten II, 125.

Mijn zangster voelt haar moed, haar zelfbetrouwen groeien,
En de eerbre gloriezucht doortintelt haar 't gelaat:
Verrukt ziet ze om zich heen het staatlijk purper gloeien,
En Neêrlands Vorst aan 't Hoofd van Statenry en Raad.
De Roomsche Suada juicht, en huppelt met de snaren,
Waar in 't gevoel van 't hart zich uit- en overgiet,
Dat, daar en vreemde en vriend om 't gunstigst op haar staren,
Gewijde Pallas trans moog daavren van heur lied.
Is 't waar, en koomt de rust den stervling van de Goden;
Van hun de zaligheid van d' onbewolkten dag;
Wie, in heur' zachten schoot het amptsgewoel ontvloden,
Erkent die Godheên niet, die ik hier groeten mag?
Wie zal u, beste Vorst, geen hart, geen' lofzang wijden,
En u, ô achtbre stoet, geteeld uit aardsche Goôn?
Wie, met getroffen ziel uw goedheên niet belijden,
In zangen, uwer waard door 't zwellen van hunn' toon?
Door u toch vinde ik 't zoet van 't dwangloos ademhalen,
En kalmte, voedsterling der ware wijsheid, weêr:
Door u bereikt mijn wensch zijn uitgestrektste palen,
In luistervol ontslag by onverminderde eer.
Uw ongelijkbre gunst vergunt mijne avondstonde

In zilvren hemeldaauw te glijden naar het graf,
En neemt mijn' levenskring, voor d' omloop van haar ronde,
De ketens van den plicht, de last des arbeids af.
Zy geeft me, aan Febus kunst geheel mijn ziel te haugen,
Der Muzen glorievaan te volgen vrij en blij:
Ja, wat mijn ouderdom van 't noodlot mocht verlangen,
Gy voegt er edeler, gy grooter weldaân by!
En stichte ik zulk een gunst geen duurzaam eereteeken,
Dat in geheiligd schrift mijn dankbaarheid vermeldt?
Ach! wilde ik aan de drift, die in my woelt, ontbreken,
Mijn barstend hart bezweek van 't worstlend stormgeweld.
Doch, wat verbloeme ik 't my? of waarom d' eisch bedwongen
Der zangdrift, daar de vreugd naar zielsontlasting vraagt?
Heeft de Oudheid door den mond der dichtren iets gezongen,
Iets, dat het echte merk van waarheids stempel draagt:
't Is, dat het eerbewijs, der ware deugd gegeven,
Met woeker wederkeert op elk die haar verbreidt.
Wel aan dan, mijn Thalië, uw vaarzen aangeheven!
Zing, wat u de aandacht vergt, die op uw klanken beidt!
Vang aan, (wat toeft ge?) en sla op ongelijke rieten
Dien toon, waar voor uw oog zoo teêr een gunst bespeurt!
Niets wederhoudt mijn' zang in 't onbedwongen vlieten:
Ik hield op 't grootsch tooneel eene aanspraak, nooit verbeurd.
Ja, 't voegt, 't betaamt my nog: zoo moog geen schampre laster
Mijn' onbesproken naam bezwalken met zijn smaad,
Als ware 't, dat ik thands in ledigheid verbaster',
En 't ampt, met eer bekleed en neêrgelegd, verlaat!
Ik, die der Leydsche School', voor vijfmaal negen jaren,
Mijns levens lentetijd op 't plechtigst heb verknocht;
Ik, die Geneeskunst bij de eenvoudigheid bewaren,
Gelukkig oefnen en getrouw verkonden mocht;
Die, door den bloei der jeugd in stouten moed ontstoken,
Der bloemen echt verbreidde en Flora's minnelust;
Des levens wissling, vreugd door klachten afgebroken,
En wat door zorg of vrees het menschlijk hart ontrust;
Ik, nu ontslagen, (want wie tokkelt onder 't prangen
Van arbeids zware last, de weigerende Luit?
Of wie, terwijl zijn geest in droef geraas blijft hangen,
Denkt wat behaaglijk zij voor keurige ooren, uit?)

Ik, nu ontslagen, vrij, in Febus gunst aan 't zingen,
   Zou 't Zanggodinnendom verlokken op mijn land,
Met Ceres 'en Iäch, de hoop der veldelingen,
   Hoogachtbre Godheên, om de gaven van heur hand;
En die 't bewind van bosch, rivier en heuvels dragen,
   't Zij zy door hoornen, of door boksvoet kenbaar zijn:
'k Zou nu van Febus dienst en herdersampt gewagen,
   Nu van uw bakermat, gy hemelsche Jupyn!
Nu zoude ik 't vlugtig wild verstoren in zijn holen,
   En door mijn kreupelhout vervolgen op het spoor,
Of, duistre Hecaté! door 't stargewelfsel dolen,
   En dringen tot den poel des zwarten afgronds door;
Dan zong ik, hoe de Goôn het welig aardrijk bouwden,
   Toen hen de onveiligheid deed vlieden van hunn' throon;
Maar deez' geächten kring vervelend op te houden
   Met loutre nietigheên, wordt door den tijd verboôn.
Een blinde heiden suff', verzier' zich zoo veel Goden,
   Als zich een Herdersknaap gewolde schapen telt,
Of looze Wichlaar 't volk, in tegenheên en nooden,
   Of jaarlijksche Almanach den kinkel feesten spelt:
Ik, eertijds wel bekoord door oude fabelvonden,
   Volg tot mijn doodbaar toe geen last van beuzlary':
't Zij dat, door 't lang gebruik in 't eind met eelt omwonden,
   Het zenuwweefsel thans my min' gevoelig zij;
Of dat de vrije ziel, van aardsche zorg ontslagen,
   In 't hemelsch zich vermeid', nu de oudte 't graf genaakt;
Hoe 't zij, de jonglingschap pleegt wulpsheid na te jagen;
   't Is statige ernst alleen, die 's Grijzaarts hart vermaakt.
Gy ziet, van waar de rust my zooveel zoets doet smaken,
   In 't eenzaam Landverblijf mijn lieve gezellin;
Van waar ik vruchtbre hoef en nederige daken,
   Op Vaderlijken grond gevestigd, zoo beminn'.
Hier ziet men de eerbre schaamte in vollen luister blozen,
   Hier heeft de godvrucht, trouw, en blanke eenvoudigheid,
Hier de onbesmette deugd, haar woonplaats uitgekozen,
   Met d'achtenswaarden kring, die nimmer van haar scheidt.
Hier leve ik, en regeer: hier juiche ik t' allen stonde
   Gelukkig, aan de wet der strengste deugd verkleefd.
En, daar my 't rijzend licht aan dons onttrekt en sponde,

Waarop geens vijands list my kwaad berokkend heeft,
Drage ik, voor 't zoet der rust, voor de eedle gift van 't leven,
Mijn' dank aan de Almacht op in wierook van gebeên;
Dan voele ik my geheel verrukt en opgeheven
In heilig lofgeschal en diepe eerbiedigheên.
Ja, dan belijde ik mijn begane wanbedrijven,
Verzoend door bloed en dood des schuldeloozen Gods.
Dan doet me uw menschenmin de ontroerde tong verstijven,
Uw Liefde, ô Heiland, en beslisser mijnes lots!
Dan vare ik, opgericht, van aardsche draf ontheven,
Der starren trans voorby, door lucht en wolkenboog.
En als my 's Hemels gunst my-zelv' heeft weêrgegeven,
Mijn' weggerukten geest terug bracht van omhoog,
Dan volgt mijne aandacht, of Gods blijkbre wonderdaden,
Of die zijn heilig Woord in dichtkunstsluiers wond;
Of overweegt den zin der duistre Orakelbladen;
Of 't zielverkwikkend werk van 't Nieuwe Heilverbond:
En, schoon 't bepaald verstand Gods Wijsheid niet omvademt,
Zy leeraart en beschaaft de stugste onwetendheid;
Daar woord voor woord de gunst der hoogste Goedheid ademt,
En de ongewisse schreên door doornestruiken leidt.
Hier, 't zij de Almachtige my, Grijzaart, zat van dagen,
Meer winters toebedeele, of dees mijn laatste zij;
Hier stelle ik, in den drang van eens verwachtbre plagen,
Mijn vast vertrouwen op, hierin verheuge ik my.
En eindlijk als mijn borst, door Davids vloeibre Psalmen,
Zich voelt van 't hemelvuur des Dichters aangedaan,
Verrukt my 't stichtlijk schoon van Jonstons zachte galmen,
Of de eedle cyther van verheven Buchanaan,
Of gy, Lotichius! in wareldlijke zangen,
En teffens in 't gewijde, om 't even welbespraakt:
Of zoo ik zelf besta iets eigens aan te vangen,
't Is in de oneven maat dat zich mijn geest vermaakt;
't Zij ik de ontzachbaarheid en Majesteit des Heeren,
Wien de eerste hulde en dienst alöm geheiligd zij!
Wien de einden onzer aarde op rookende outers eeren!
Mijn' opgenomen' halm en lofgezangen wij';
Of 't pand van zijne liefde uit mijn gespannen snaren
Door 't juichend Heilgeloof gewijde vlammen drijv';

Het zij mijn geest het perk der afgeloopen jaren,
   Of later tijdsgewricht, in zijnen vaart beschrijv';
't Zij mijn vernuft op nieuw zijn, ligt onrijpe, vruchten.
   Te kunsteloos gewrocht, beschave naar den eisch.
Dit zijn, by 't morgenrood, mijn streelendste genuchten;
   Dit, als de zon in 't West den ring sluit van haar reis.
Gy ziet, hoe 't voorrecht blinkt der zielsbeöefeningen,
   Hoe liefde en vrees voor God als strijden met elkaâr;
Dees vormt en wrocht alleen het heil der stervelingen,
   Die neemt getrouw de wet van heuren Meester waar;
Gy ziet, hoe beide, aan een in 't juist gareel gesloten,
   Niet wederstrevig zijn aan d'onderlingen band;
Maar zich vereenigen als echte Bondgenooten,
   Wier wil in 't zelfde wit eenstemmig samenspant.
Hy echter, die alleen op 't edelst deel wil letten,
   Als 't beeld der Godlijkheid, en 't lichaam dus veracht,
Dees zondigt tegen God, zijn weldaân, en de wetten,
   Die, op heurs Makers last, Natuur in ons betracht;
En weet, rampzalig, niet, op wat verborgen wijzen
   De ziel gemeenschap heeft met 's lichaams kunstgewrocht,
En wat nootlottigheên in 't broze stelsel rijzen,
   Zoo 't onderling behulp die beide niet verknocht.
Of juicht de miltzucht niet, hoe diep in rouw verzonken,
   Wen 't ingewand zijn last heeft uitgeschud, verkwikt?
Zucht niet het bang gemoed, als in den boei geklonken,
   Wanneer de zwarte gal den boezem als verstikt?
Vindt, zoo 't kristallen vocht, verdikt zijnde in zijne oogen,
   Den blinde onttrokken wordt, hy 't lief gezicht niet weêr?
En als een taaie smeer 't gehoorvlies heeft omtogen,
   Na 't zuivren van het oor, wat doofheid is 'er meer?
Dit overwege al wie aan ijdle en losse droomen
   Van zijn verbeeldingskracht den ruimen teugel viert:
Dit wikke een wijze, niet door dweepzucht ingenomen,
   Wiens oordeel, vrij van dwang, door waarheid wordt bestierd;
Ja dat hy in zich keer', zich-zelven kennen leere,
   En zie, met hoe veel recht die menschelijke Ziel
Zoo luid de zege blaze en onbedacht braveere,
   Die, zonder 's lichaams steun in krankte en onmacht viel!
Dus, schoon de zorg der ziel voor alles is te trekken,

Men achte 't lichaam ook des menschen aandacht waard'.
'k Wil met verwijfden pronk den schedel niet bedekken
Van die de lenden drukt van 't brieschend Oorlogspaard;
Ik eisch niet dat de jeugd, losbandig, onberaden,
De helft des dierbren daags in rijken tooi verkwist';
De vrouwen rente en schat verslinden aan gewaden,
En 't erfgoed van heur' stam, daar 't kroost zijn voedsel mist;
Of dat een meisjen 't hair ten torentop doe rijzen,
Terwijl zy naauw den grond met hare voetspits raakt.
'k Wil niet dat ge als een' reus in 't aanzicht dien zult prijzen,
Wien ge als een korten dwerg van achtren smaadt en laakt.
De speelpop van 't geluk, op gistren pas verschenen,
Versiere, een eerbre Maagd ontsiert, bedrieglijk hair.
Men moet de lichaamszorg met die der ziel vereenen,
Dat de onderlinge min des levens plicht bewaar':
Een vrijgeboren mensch, een stervling, kort van leven,
Ga in betamelijk en onbemorst gewaad;
En, door de levenskracht van 't lichaam omgedreven,
Terwijl zijn zorg 't gestel van 't kunsttuig gadeslaat,
Vervaardig' hy den geest, verrijkt met kundigheden,
Een woning, waardig hem, voor wien zy wordt bereid:
Daar schaamte en zedigheid met heuschheid zich bekleeden,
En 't voorhoofd sieren met den glans der eerbaarheid;
Waar niets den luister smet der hagelwitte zeden;
Waar nooit welvoeglijkheid wanstaltig wordt gestoord,
Opdat de zuivre Deugd den drempel moog betreden,
En naar geen schuilplaats zoeke in afgelegen oord.
Maar d' uchtend heeft van 't zwerk de vochte mist verdreven,
Terwijl de dag reeds lang in gloênden luister brandt.
De Lente heeft het jaar op nieuw zijn' bloei gegeven,
En blijde hoop op de oogst bekleedt het bouwrijk land:
De loome Winter week, ook perste een vruchtbre regen
Het natte wolkgevaarte op dorstige akkers uit;
En waar 't herlevend hout een botjen heeft gekregen,
Verspreidt zich 't geurig loof van 't wilde kervelkruid;
De nachtegaal verlokt het zangchoor uit zijn holen,
En gaat met mengeling van duizend klanken voor;
De zwaluw, die nog korts om kreken pleeg te dolen,
Zet onder 't gastvrij dak haar' arbeid vlijtig door;

Te voren echter juichtze, al klappend met de vlerken,
Der gouwe [1] vrolijk aan, die 's jongskens oogen heelt.
En daar de luister zwicht van naald- en schilderwerken
By 't lentegroen, dat zacht door gloênde kleuren speelt,
Verspreidt Natuur een wolk van waassemende geuren,
En spilt met open hand haar ruimen overvloed.
Wie, machtig in 't geringst het grootste na te speuren,
En 's Hoogsten werk met lust bepeinzende in 't gemoed,
Zal, daar hy dit bedenkt, het my ten kwade duiden,
Dat ik my, na 't gebed, in de open lucht vermaak'?
'k Ben Vrijheer van mijn hoef; my voegt het de akkerluiden
Te nopen tot hun werk, terwijl ik traagaarts wraak.
Maar 'k prijs den wakkren boer, met vriendelijke reden,
En draag groot voordeel weg uit een' geringen groet.
Want, voegt het dat we een' knecht, zoo dikwijls we ons verkleeden,
Verwisslen tegen een' die zelden meer voldoet?
Dan stap ik, na dit werk, mijn schoone wandelpaden,
Of digtbelonunerd boschj', of frisschen bloemhof, door;
Daar de eersteling der Lent' door 't goud der krokusbladen
En 't uitgestrekt plantsoen, mijn schreden leidt op 't spoor;
Daar, by 't welriekend bed van geurige violen,
De nette meibloem speelt en dartelt voor mijn' voet;
Daar blijft mijn leergraag hart in de eigenschappen dolen
Der eedle keizerskroon, het beeld van 't vroom gemoed:
Die in haar groei de kruin ter aarde houdt gebogen,
In rijpheid, hemelwaart in opgeheven' stand.
Van daar, door 't zoet gekweel der vooglen opgetogen,
En wandlende in de schaaûw door mijne bloemwarand',
Beschouw ik alles zelf, en overzie mijn loten,
Of eenig ongeval heur gave schorsen schond;
En, vinde ik hier of daar een taaie bast ontsloten,
Ik sluit met eigen hand die schadelijke wond:
En, schoon ik voorkeur geve aan digte beukenbladeren,
En eikenbosschen, op gewijde kruinen prat,
En pijnboomwoud, weleer het zangchoor van de Arkaderen,
Wier kunstig beurtgedicht zich daar gevestigd had;
Wy achten ook d' ahorn, den olm, en groene linden,
En notenboomen, door geen muggenzwerm genaakt:
En wie des menschen vlijt, met heilrijk onderwinden,

Den Vaderlandschen grond als eigen heeft gemaakt.
De Tulpboom, met een' krans van purpergloed beladen,
Heeft op de vochtige aard zijn schaduw uitgebreid;
Terwijl de Styraxstam van zijn gewijde bladen
De geur der artseny', waarvan hy druipt, verspreidt.
En welke soorte meer, uit Kanada gezonden,
In 't Britsche Wingewest haar eigen' oorsprong heeft.
Ik heel ze naar den aart van hun geboortegronden,
Zoo 't ongemak de kunst slechts niet te boven streeft.
En 'k schaam my niet, dat ik op de afgesneden stronken
Uitheemsche spruitjens ente, opdat ik appels winn',
Waarmeê de sobre disch van Tyter naauw mocht pronken,
Die 't woud weêrgalmen deed van 't voorwerp zijner min.
Somtijds vermake ik my den wijnstok in te korten,
Snij de al te wulpsche rank met mijnen nagel af,
Opdat zy in mijn kuip zoo rijk eene oogst moog storten,
Als haar de ervaren hand door 't kunstig snoeien gaf.
Is 't waar, heeft deeze druif Horatius bevangen,
Wanneer hy vaarzen zong, uw grootheid waard, August?
Doch nuchter wrocht Virgiel zijne onvergangbre zangen,
Op wien de tweede hoop van 't groote Rome rust.
Een ieder dan beslechte en vonniss' naar zijn oordeel,
Of wijn dan zuivre bron by Dichtkunst voor moet gaan.
Dees kweeklust, deze zorg, de nette tuin tot voordeel,
Toont de oorzaak en den aart van 't kwade teffens aan:
Opdat mijn vette grond geen kwijnend hont moog dragen,
Maar ik by tijds de ziekte, eer ze uitbarst, nog bepaal'.
Dan, 't klinkende metaal verheugt de grage magen,
En roept den dischgenoot naar 't wachtend middagmaal.
Zy spoeden ijlings heen, met overhaaste schreden,
Als of de honger hen in benden samendreef.
Indien gy vragen mocht, wie hier mijn' disch bekleeden;
Mijn Zuster en mijn Zoons, hun Vrouwen, met mijn' Neef;
En weinige in getal, die, waar zy zich bevinden,
Getrouw de zelfden zijn, in 't heimlijk, voor 't gezicht:
Want deze waardige en getrouwe boezemvrinden
Bemint en lieft mijn ziel, ja, meer dan 't levenslicht!
Dus, na des Hemels gunst te erkennen door gebeden,
Bekroont de Vriendenmin den vollen kroes met wijn.

Hier hoeft geen noodiging in opgesmukte reden,
Daar oog en rechtehand 't bewijs der gulheid zijn.
Want, vruchtloos moet daarna van honger watertanden,
Die veel gerechten wacht, ter straffe van zijn' waan.
'k Acht lams- en rundvleesch goed voor tong en ingewanden,
Met kalfs- en varkensvleesch, en welgebakken graan;
Een ham, en, door den rook bekwaam gemaakt om te eeten,
Een rib, of zijstuk van een' weldoorvoeden Os;
En snij-, en Roomsche boon, heure afkomst reeds vergeten,
Met bloemkool, opgesierd door zijn' gekrulden tros:
De zoete peen, die zich herteelt uit ruige zaden,
En gouden gaven in den vetten grond versteekt.
Mijn lichte disch wordt van dees boersche spijs beladen,
En wijst gerechten af, van weeldes gif doorweekt.
Met deze slijt ik thands mijne afgeleefde dagen,
Gezond, gelijk weleer 't voorouderlijk geslacht.
Maar, wijl niet ieders maag het zelfde kan verdragen,
Dezelfde warmte heeft, of de eigen kokingskracht,
Zoo wordt mijn tafel, nu gevogelt', malsch van spieren,
Dan teêre hoenders, dan weêr duiven, opgebracht;
En wat mijn warnioezier in mijnen tuin doet tieren,
En wat de ervaren kok der tong' behaaglijkst acht.
Daarby, byzondre gunst en voorrecht, te benijden
Aan 't zoo naby de Stad gelegen eigendom!
Ginds deelt de ruime zee, en hier, ter wederzijden,
De Rhijnstroom, keur van visch voor mijn gerechten om.
Want voor geringen prijs is hier de tong te zoeken,
Met schelvisch, zeegarnaat, en spiering, saamvereend:
Terwijl de vijver baars, en hongerige snoeken,
De saamgevlochten fuik de verdre visschen, speent;
Om eens, ten dood gedoemd, in heete waterplasschen,
Met krimpend wringen, 't loon van moordren te ondergaan.
In 't eind, het Nagerecht, op eigen' grond gewassen,
Voert by den wijn het zout van geestig schertsen aan.
'k Bemin dat, 'k duld dat licht in teêre jongelingen,
Opdat zich 't rijpe zaad van hun vernuft ontwind'.
De gulden Vrijheid houdt de wijnkruik, en wy dringen
Geen' vrind den beker op, om 't dorsten van zijn' vrind.
Dit is de regel, dit de wet, maar onbedwongen:

Opdat zich elk, bedaard, leer' houden in de maat.
Ik hou den middelweg, vermij de buitensprongen,
En veins geen soberheid, noch leef in overdaad.
Neen! 'k reken 't voor my-zelv' een' onwaardeerbren zegen,
't Vervrolijkend geschenk te smaken van den Heer'.
Staat ons 't genot niet vrij, waartoe 't bezit verkregen?
Ik wensch my, na mijn' dood, geen vruchtrijke akkers meer.
Den rijkdom, opgehoopt door schraapzucht van zijn vaderen,
Brenge een Verkwister door, bespare een dwaze Vrek:
Die, om door zee en dood 't verspilde weêr te gaderen,
Dees, om in overvloed te kwijnen van gebrek.
Gelukkig roeme ik hem, die de uitersten kan mijden,
Zijn huisgezin verzorgt, en aan zijn' plicht voldoet,
En, wat hem overkoom, geen stervling zal benijden,
Goedgunstig jegens elk, en vrolijk van gemoed.
Aan deze of andre niet onnuttige gesprekken
Geeft de ernst, met boert doorzult, bekwame plaats en stond;
Maar 'k voel mijn drooge tong my reeds tot lust verwekken,
Naar de aardbeî of de kers, ter laving van mijn' mond;
En 't dorstverdrijvend zuur der wrangere aalbessappen
Verzacht door de eedle vrucht, die Idaas braambosch draagt.
Want, schoon (met onderscheid van beider eigenschappen)
De Perziaansche vrucht en de abrikoos behaagt;
Schoon de ananas, geteeld in Vorstenlustwaranden,
Op heur verscheiden' smaak zich trotschelijk verheft;
En schoon de malsche pruim, geplukt met bolle handen,
Een peer en moerbei meê, 't verhemelt lieflijk treft:
En schoon de late Herfst zijne eigen muskadellen,
En smaaklijke applen stooft, met frisschen roozengloed:
Toch is in 't voorjaaröoft iets aangenaams te stellen,
Waarvoor in geur en smaak al 't andre zwichten moet.
Voorts sluit gewrongen kaas, naar de Ouderlijke zeden,
Mijn' Nederlandschen disch met Neêrlands lekkerny.
Dus, na des Hemels gunst te erkennen door gebeden,
Rijst elk, en gaat zijns weegs, naar hem behaaglijk zij.
En, opdat Tweedracht niet de harten zou verdeelen,
Bekroont de vriendenmin den vollen kroes met wijn.
Nu vliedt het Huisgezin 't verdrietig tijdvervelen,
Nu geest en lichaam beide aldus vervrolijkt zijn.

Een deel gaat wandelen; een ander stijgt ten wagen,
   En voert door 't vlug gespan de loomheid weg naar 't strand.
Daar is, wien schakelnet en hengelroê behagen,
   En 't spartlen van de vangst op zode en waterkant.
My lust, my in de schaaûw der beuken te vermeiden,
   Of onder 't groen verdek, van latwerk saamgesteld;
Van waar ik 't zwervend vee zie grazen door de weiden,
   Tot daar 't verflaauwend duin in blaauwe zee versmelt;
Waar dichte koppels van gevogelt' wildzang kwelen,
   Die 't algemeen gevoel van blijdschap openbaart;
En waar men 't loeien hoort der rundren, onder 't spelen,
   't Geblaat van 't minzaam lam, en 't brieschen van het paard.
Daar kleppert de oievaar, den gorgel opgeheven;
   Rikkikt de heesche vorsch in zijn bekroosden poel;
En geeft de leeuwerik, in 't bogtig opwaart zweven,
   Door de eêlheid van zijn' zang aan lucht en zwerk gevoel.
En daar het eendtjen kwaakt, verwaand op haar pluimaadje,
   Daar gaggelt, by de zwaan, de gans met dof misbaar;
Daar zucht de tortelduif in 't hoogst der olmboschaadje;
   En bootst des exters klap des menschen tongval naar:
Tot dat een wreede gier hun zangen koomt verstoren,
   Of kiekendief, de schrik der sidderende duif;
Of hongerige wouw de hen, die korts te voren
   Nog kakelde, verscheurt met kromme bek en kluiv'.
Van daar begeve ik my, door duizend wentelingen
   Mijns doolhofs, naar mijn woud en eenzaam heiligdom,
Waar vaak mijn rede zich in juiste maat liet dwingen,
   En 't smeulend Dichtervuur in nieuwen gloed ontglom;
Waar in 't my vaak vermaakt, mijn binnenst te doorzoeken,
   En ruwe distelen te rukken uit mijn hart,
En, in onrustigheid, mijn' boezem te verkloeken,
   Tot smoring van zijn zorg, en stilling van zijn smart.
Want in deze eenzaamheid leerde ik door oefeningen,
   In welke schuilplaats zich de gouden Deugd onthoud',
Wat ware vrijheid zij, het heil der stervelingen,
   God' welbehaaglijk, door geen' schalken wulp beschouwd.
Want vaak bedriegt ons oog de bloote schijn van 't goede;
   En 't kwade neemt somtijds den naam van braafheid aan.
Een Afrikaansche Moor veinst zachtheid in zijn woede;

Een Spanjaart needrigheid, terwijl hy zwelt van waan.
Geloof my, die te veel gedienstig zijn en vleien,
Dien schuilt een looze vos in hun bedorven hart.
En, is de deugd zoo min van de ondeugd onderscheien,
Zoo worden we in het spoor der dwaling licht verward.
Gelukkig, die zich niet verlaat op eigen krachten,
Maar zijn geloof en hoop gevest houdt op den Heer!
Dan, 't ondergaan der zon herroept aan mijn gedachten,
Terwijl de schaduw wast, dat ik te rugge keer;
Opdat ik de aartigheên, die mijne gasten melden,
En de onderlinge kout, na hun terugkomst, hoor'.
En straks leidt deze my de groene klavervelden
En ruime beemden om, de bloeiende akkers door;
En die verhaalt zijn reis, langs onderscheiden paden
Met rijtuig afgelegd, of wel te voet volbracht!
Daar onze jufferschap de koe, met melk beladen,
Door 't meisje streelen ziet en zingend' daar om lacht.
Dus ruilt de ontspannen geest zijn' ernst voor geestigheden,
En strijkt de rimpels vlak van 't diep gefronst gelaat.
Op 't land smaakt zedig boert, maar zonder boersche zeden,
En kortswijl, maar vervreemd van laffe beuzelpraat.
Maar de avond roept ons tot een kleene tafel, vaardig
Ter stilling van de maag en 't winderig gerucht.
De eenvoudigheid van dees, der vaadren strengheid waardig,
Lacht onzen honger toe met eigen akkervrucht.
Wat hoeve ik prachtig met Metellus disch te pralen,
Omdat ik 't schamel maal, den wensch van Flaccus, wraak?
'k Vind versche kropsalaad, gekroond met zeegarnalen,
Die door een maagdenhand ontpelt zijn, naar mijn' smaak:
En by de cichorei, geteeld uit losse zanden,
Wordt ook de aspergieplant, en porcelein, geteld,
En erwten, die 't geweld niet eischen van de tanden,
Maar wier zelfstandigheid als op de tong versmelt.
Nog koomt de trage kreeft, die voor mijne ingewanden
Geen drukkend voedsel strekt, uit onze baren voort:
Ook is er ander soort van verschen visch voor handen;
En spijs voor heeter maag, die 't blanke vleesch bekoort.
Het edel druivensap, den gast tot vreugd verwekkend,
Versiert, en Vriendschap sluit, deez' korten avonddisch.

En, als de zwarte nacht, het aardrijk overdekkend',
   Ons noodigt tot den slaap, door stilte en duisteruis;
Doet elk zijn rekening, als leenman van zijn leven,
   En vlijt in 't zachte dons zijne afgematte leên,
Om blij de welkomstgroet aan de uchtendzon te geven,
   Die 's avonds voor zijn oog in 's Hoogsten gunst verdween.
Dus, verr' van 's volks gedruis en woeste stadrumoeren,
   Dus vloeit mijn leeftijd voort als met gelijken stroom:
Waardoor geen harssenschim mijn nachtrust kan beroeren,
   Geen angst mijn ziel beklemt door de onrust van een' droom.
Maar 't zij mijn grijsheid wachte op veel of weinig dagen,
   'k Geniet het zoet der gaaf die my geschonken is,
En poog met staage vlijt den arbeid na te jagen
   Van 't schuldelooze land, bevrijd van storeniss'.
En daar mijn Dichtaâr zwelt by zachte vogelzangen,
   Zing ik des Landmans lof, gelijk een nachtegaal.
Dit was mijn wensch! mijn ziel kan verder niet verlangen,
   Dan dat een vreedzaam eind mijn' laatsten dag bepaal'.
Die wijs is, gaadre dus zijn pakskens voor zijn sneven!
   Ja, wiens voorzichtigheid mijn zorg te boven streeft!
Gy ziet, ô Vorst, wat stof de Landrust, my gegeven,
   Mijn nijvre Dichtluim op mijn hoef verkregen heeft.
En wijl mijn rede, noch vervuld van valsche Goden,
   Noch duister is van zin, noch al te lang gerekt:
Geloove ik, wien zoo vaak uw gunst werd aangeboden,
   Dat u mijn Cyther geen verveeling heeft verwekt.
Zie daar, 's Lands Vaderen! de vaarzen van een' Dichter,
   Die zich zijn' post onttrekt, doch niet eens tragen werk.
Eertekens, uwer gunst' verschuldigd door hunn' Stichter,
   En van mijn dankbre ziel het echte zegelmerk.
Opdat u niet berouw' mijn' arbeid te waardeeren,
   Opdat uw Raadsbeshuit mijn vlijt niet t' onrecht' kroon,
Zoo zal mijn eerste zorg zich ook tot de uitgaaf keeren
   Van 't dankgedicht, verplicht voor 't edelst eereloon;
Opdat uw hooge gunst de kunsten aan moog' kweken,
   En groote Mannen lokk' door uw weldadigheên:
Opdat welsprekendheid, in Leydens vrije streken,
   Met waarheids dienares, met Dichtkunst, zich vereen'.
Dus, ô Meceenen! zoo mijn wenschen iets vermogen,

Dus brenge een gouden eeuw Virgiel en Flaccus weêr:
En meld' de grijze Faam, Geschichten, Eereboogen,
Aan 't late nageslacht uw namen, die ik eer!

Gevolgd naar het Latijn van den
Hooggeleerden Heere A d r i a n u s v a n R o y e n .
1780.

De roemzucht.*

Glückselig ist der Mann, der, mehr bemüht, den Beyfall der Menschen zu v e r d i e n e n , als besorgt, ihn würklich zu e r h a l t e n , seine Pflichten gegen sie erfüllt, ohne seine Zufriedenheit von ihrer Zufriedenheit, von ihrer Gerechtigkeit oder Dankbarkeit, abhängig zu machen. Getreu seiner eigenen Uberzeuguug, gebilligt von seinem eigenen Herzen, geht er seinen eigenen Weg, unbekümmert, was alles das Gesumse, Gezische, und Gequäcke bedcuten könne, dasz in der Nähe und aus der Ferne um seine Ohren sauset.

WIELAND.

Ne cures ea, quae stultè miraris et optas!

HORAT.

Gy doet my 't hart niet aan, ô blinkende eerlauwrieren!
Was roemzucht ooit de spoor van de echte Batavieren?
Kent ware heldenaart ooit prikkels buiten zich?
Of vormt een slaafsche drift een' dappren wapendrig?

Wat zegge ik! slaafsche drift? is de eerzucht dan onëdel?
Verneêrt de gloriekroon den achtbren heldenschedel?
Verlaagt de zucht tot roem den boezem, waar ze in spreekt;
En is 't heur inspraak niet, die ware grootheid kweekt?

ô Neen: zy drijve een ziel, in vadzigheid verzonken!
Het lastdier vergt den zweep in 't lust- en machtloos ronken,
Daar 't moedig oorlogsros, door eigen' aart gepord,
In 't rokende gareel den wind te voren snort.
Het waarlijk groot gemoed heeft afschrik van de keten,

* Verspreide Gedichten I, 1.

Het hoort geene andre stem dan die van 't vrij geweten;
En, wat voor 't menschlijk oog of schande of eer verschaff',
't Hangt van geen oordeel dan zijn eigen oordeel, af.
Het roersel, dat hem drijft, is eenig, onveranderd,
De plicht! Ziedaar zijn' roem! Ziedaar mijn oorlogsstanderd!

Een ongevormde, woeste, en nutlooze oorlogsgast,
Die, aan geen tucht gewend, op post noch orde past,
Een nieuwling, gloei' en blaak' waar lauwers zijn te plukken,
Om op een' vijand, die hem uitdaagt, in te rukken;
De ervaarne, die, in 't veld by zijn banier geschaard,
Op 't rommlen van de trom gelid en rij bewaart.
Wiens koele oplettendheid in 't wenden en bewegen
Gehecht is aan 't bevel van 's leidsmans stem en degen;
Die krijgsman voedt geen drift, verzaakt dien ijdlen trek,
Opdat hy dienstbaar worde aan 's veldheers groot bestek.

En wie, wie is 't van hun, die waarlijk braaf mag heeten?
Wie beeft zich in zijn' plicht gelijk 't betaamt gekweten?
Wiens voorbeeld voegt het ons te volgen van die twee?
't Geen hier de keur bepaalt, bepaalt ons vonnis meê.

Men twijfelt? Kennen we ons en onzen stand op aarde!
Heel 't menschdom is één heir; de hand van God, die 't schaarde:
Hy riep ons in 't geweer, en deelde ons posten toe;
En 't voegt aan elk van ons, dat hy zijn post voldoe.
Afzonderlijk, zijn we elk, ondanks de beste poging,
Onnut, ja hinderlijk, voor 's Oversten beooging;
Één lichaam, waar geen lid dan op zijn' wenk verroert,
Wordt zijn volmaakt bestek, en anders niet, volvoerd.

Verga dan de ijdle drift der woeste roemgezinden,
Die 't algemeene snoer zich onderstaan te ontbinden!
Het heilig snoer, door hem, die d' adem gaf, gelegd:
Den band, waaraan al 't heil des menschdoms is gehecht!
Verwoesters van Gods werk! wat durft ge u al vermeten!
Wat boogt ge op vrij te zijn in 't sleepen van uw keten?
Wat kiest ge een' harden boei, die geest en hart verlaagt,
Voor 't evenmatig juk, dat heel de schepping draagt?

Wat scheurt ge u af van hun, die met, die voor u leven?
Voor wie u de adem zelf, die gy misbruikt, gegeven,
Om wie u 't daglicht, gy aan de aard, geschonken zijt?
Gy, die den vadzige zijn sluimerzucht verwijt!
Ga, werp uw oog op hem, dat nutloos pak der aarde,
Wien ge als een'hoon beschouwt voor 's stervlings hooger waarde;
Die, in een' enger kring van lage dierlijkheid,
Geen leven, maar een' schijn van menschlijk leven, leidt.
Wat is 't vergrijp van dien? van waar die overlading,
Waar meê gy hem bezwaart, van afkeer en versmading?
Is 't, dat hy zich onttrekt aan 't nut der maatschappy?
Bestemming, orde, en plicht? Gy ziet die meê voorby.
Verzuimt zijn werkloosheid die maatschappy te schooren,
Gy stoot heur orde om verr', en werkt om haar te storen.
Onzinnige, ach! waartoe? uit laffe zucht tot eer,
Werpt ge in den band der orde uw eigen grootheid neêr;
De vrijheid, die alleen den stervling groot doet wezen;
Wordt van uw' minder, slaaf; leert voor een' oogwenk vreezen,
Afhanklijk van een woord, een lofspraak, waar ge om dorst;
Hijgt, met een smachtend oog en enggeklemde borst,
Angstvallig naar een hulde, en u, en elk onwaardig,
Die zich een hart gevoelt, in waarheid edelaardig.
Behoedzaam siddrend ziet ge op elken stap en tred,
By elke poging, om, zelfs eer ge een' voet verzet,
Wat dees, wat die, wat hy, die eerder was geboren
Om uit uw' mond wat echt, wat waarheid zij, te hooren,
Dan om 't bekrompen brein waar op hy roemen mag
Te stellen tot een wet voor uw of mijn gedrag;
Wat honderd anderen, nog grooter hersenloozen
(Een onbeschaafde hoop die voor uw oog moest blozen;)
Wat, zeg ik, duivel, hel, en 't groote volksgetal,
Van uw bedoeling, van uw daden, zeggen zal?

ô Jammerlijk gewoel! uit onverstandig haken
Naar eer, naar schijn van eer, zich-zelv' en de eer verzaken!
Die eer, die waardigheid, die 's menschen grootheid voegt;
De kalmte van 't gewisse, in eigen rust vernoegd;
En 't heilig redenlicht; met die onschendbre wetten,
Die God, (alleen maar God!) den stervling wilde zetten.

Ja, stervling. Hem, dien God, die alle schepsel vloekt,
Dat, verr' van hem, zijn heul by medeschepslen zoekt;
Die heel uw hart begeert, geheel uw zielbetrouwen;
Die afgodsdienst verklaart, op andren heil te bouwen;
Dien God zweert ge af! zweert ge af, en, grimmig ijveraar,
Verdelgt hy eer gy 't gist! zijn wraakvuur volgt u naar.

Verblinde! deugd is eer; zy, om zich-zelv begeerlijk,
Is, schoon haar de aard miskent, voor's Hemelsaanschijn heerlijk.
Zy, ware deugd, Gods lust, en echte Hemelspruit,
Voor wie ge uw' boezem, heet op menschenlofspraak, sluit;
Zy, die een hart, geen hart in wraakbre zucht ontsteken,
Maar God', en hem-alleen, geopend, strekt ten teeken!

Neen, de eerzucht werkt geen deugd. Bedrieg u zelven niet!
Zy, die op loon, op eer, op zulke schimmen ziet,
Kan zy by u dien naam, mag zy dien tijtel voeren?
Zoo paart ge 't aadlijk schild aan 't bloed der Poolsche boeren.
Het plompe graauw, bedwelmd, staart gapende op de pracht,
En roemt geboorte in zwier, en rang in ijdle dracht:
Juich meê uzelven toe! maar wacht! de wapenkoning
Verschijnt, en schudt u uit, 't heelal ter spotvertooning'.

Verbeeldt ge u, zoo ge een daad tot 's naasten nut verricht,
Dat ze iets behaaglijks heeft voor 't onverblind gezicht?
Uw daad is 't niet; aan hen, die met, die om u leven,
Wier oordeel 't uw bepaalt, is de eer er van te geven.
Rechtvaardig zijt ge? ô ja, of snoodaart; beurt om beurt,
Naar 't volksbegrip de deugd of lof- of schandlijk keurt.
Menschlievendheid, gevoel van Godsdienst en geweten,
En waar ge u reis op reis zoo sterk op moogt vermeten,
't Rijst al of daalt by u, naar dat de marktkoers loopt,
En 't zelfde slechts met eer, of smaadheên overhoopt.
Thands preekt ge ons vrede en rust; nu wordt ge een rustverstoorder:
Hier zijt ge een deugdenvriend; daar wordt ge een vadermoorder:
Fluks had ge een hart als wasch, en ijsde zelfs van 't bloed;
Straks leent ge uw hand den moord, en boogt op 't geen gy doet.
Hier staaft gy orde en wet; daar keert gy 't bovenste onder,
Opruier in 't rumoer, en roover in 't geplonder:

Hier werpt ge in 't eigenste oog, en met denzelfden mond,
Een overspelig vuur, en vloek by vloek, in 't rond;
Daar, tranen als van ernst, en Godgewijde beden!
En - maar mijn pen bezwijkt voor zoo veel gruwzaamheden.

En waarom? Wijl die geest, door wien gy zijt bezield,
Die afgod, waar ge aan rookt, voor wien ge nederknielt,
Die duivel, die onze aard ten speelbal heeft ontfangen,
Zijn kransen nu voor 't een dan 't ander op durft hangen,
En door een' fraaien naam, waar meê zich de ondeugd noemt,
Nu, valsche schijndeugd prijst, dan, open gruwlen roemt.

Bloos, monster, 't welk ik schetste, indien gy weet te blozen!
Maar neen, zoo zoudt ge uw eer, uw' roem, verroekeloozen.
Vergeefs had ge al zo lang u-zelv', uw ziel, verkracht,
Indien ge u dus in eens om al die glorie bracht.
Die duur verworven eer! ja, waarlijk duur verworven:
Nooit kochten ze eer zoo duur, die voor de glorie storven.

Welaan dan, ga, volhard - maar, durft ge, denk dan vrij,
Eens wachten we ons by 't graf, aan deze of de overzij'!

1787.

Starrenkennis.*
Aan mijne zuster Elter, geb. Woesthoven.

□*δμεν ψεύδεα πολλ*□ *λέγειν* □*τύμοισιν* □*μοια*,
□*δμεν δ*□*ε*□*τ*□ *é*□*ε;λωμεν* □*λη*□*éα μυ*□*ήσασθαι*.

ΗΣΙΟΔ.

ô Mnemosynes kroost, verheven Poëzye!
Gy voert niet slechts op 't hart den staf der heerschappye.
Maar, daar gy 't werktuig den verbeelding stijft en spant,
Versterkt gy ons 't besef van 't oefengraâg verstand.
Gy, ô vermogendste van 's levens Leermeestressen,
Die namen, daden, kunst-, natuur- en zedenlessen,
Als met een ijzren stift in 't weeke brein graveert,
En niet verduistren laat wat ge eenmaal hebt geleerd!
Gy, Dichtkunst! 'k roep u aan. Leer gy de ontelbre starren
Des Hemels, aan mijn geest, vergaadren en ontwarren;
Hun beelden nagaan, en den dubblen Hemelboog
Afdrukken in 't geheuge! erkennen met het oog!
Gedaante, richting, stand, van elk gestarnte schetsen,
In woorden vatten, en in 't denkvermogen etsen!
Koom door uw klanken, uw welluidendheid, en maat,
't Vereeld begrip te hulp, dat alles glippen laat!
En prent die losse reeks van namen zonder orden,
Der zinsverbeelding' in, om niet verstrooid te worden!

U biede ik dezen zang, mijn Zuster, niet door 't bloed
Aan my vereenigd; maar door zuivren liefdegloed,

* Mengelpoëzy I, 1.

Waar mede een heilige echt my aan mijn Weêrhelft ketent,
(Zoo teêr als om geboorte) een bloedvriendin gerekend!
Gy, wie een vriendschap, die op meer dan maagschap rust,
Wie wetenschap, en deugd, en ware Godsdienstlust,
Wie 't edel vuur der kunst, waarvan wy beide blaken,
Wie kunstverdienste en roem my dubbeld dierbaar maken;
Gy, neem dees tonen, neem dees schrale zangstof aan;
Bedek heur dorheid met uw eigen lauwerblaân;
En, daar ge, in stille nacht des hemels veld doorwandelt,
De Graadboog en de Luit met de eigen stoutheid handelt,
Laat u 't gestarnte dan, zoo vaak het u belonkt,
Ja, elke starrengloed die aan den hemel vonkt,
Herinnren aan een hand, wier arbeid ge eens waardeerde,
En die geen andren Lof dan uwe stem begeerde!

Onze aanvang zij het eerst van dien gestarnden band,
Die 's Hemels middellijn in schuinschen zwaai omspant,
En door zijn breede rij van zes paar teekenstellen,
Het spoedend Zonnewiel zijn renbaan om ziet snellen,
Daar ze, alle, beurt om beurt, naar 't wentlen van den boog,
In dit ons warelddeel beschouwbaar zijn voor 't oog,
En 't dwalend Hemellicht tot vaste zetels strekken,
Om beurtlings lente, en oogst, en herfst, en koû te wekken.

Aan 't voorhoofd prijkt de R a m , gedoscht in gouden vacht,
Die d' afgekeerden S t i e r in zijn gevolg verwacht.
Dees, met gebukten hoofde, en de oogen neêrgeslagen,
Schijnt, zijgende op de knie, den T w e e l i n g op te dagen!
Den Tweeling volgt de K r e e f t , en dees, de W o u d v o r s t naar.
Hem volgt de schoone M a a g d met palm en korenair.
Dan zien wy d' E v e n a a r , die dag en nachten effent;
En heldren S c o r p i o e n , zijn felle staart verheffend,
Waarop de S c h u t t e r 't oog van uit zijn standplaats richt,
En hem te viervoet volgt met aangelegden schicht.
Hem volgt de S t e e n b o k op, met ingetrokken lenden,
Die, kronklende in elkaâr, zich in een vischstaart enden.
Dan volgt de W a t e r m a n , en stort zijn schittrend vat,
En lokt de V i s s c h e n mede op 't uitgegoten nat.
En dezen, eindlijk weêr door 't Ramgestarnt' vervangen,

Voltooien 't teeknental die 's warelds gordel prangen.

Aan 's Hemels opperste as, alwaar zich 't firmament
Voor 't opgeklaard gezicht om 't Noordlijk draaipunt wendt,
Staan twee gestarnten, hun die d' Oceaan bevaren,
Van ouds ten vasten gids op de onafmeetbre baren.
De G r o o t e r e B e e r i n beschrijft den ruimsten boog,
En toont een zevental van starren aan ons oog;
Op wier gelei' de Griek zijn roerpen plach te dwingen. -
Met minder gloed en grootte en in benaauwder kringen
Draait, allerdichtst aan de as, de K l e i n e r H e m e l b e e r ,
En strekte aan 't Tyrisch volk ter leidstar over 't meir,
Wanneer het, stout te moê, met uitgespannen doeken,
Een nog verborgene aarde aan 's aardrijks eind ging zoeken.
Die beide staan nochtands in geen gelijken stand,
Maar wenden ieder 't oog naar onderscheiden kant;
Doch schijnen ze elk om strijd elkander na te klimmen,
En elk des anders staart gramstoorig aan te grimmen.
De D r a a k scheidt middlerwijl hun beider beeld van een,
En slingert ze in zijn bocht, en zwiert er tusschen heen,
Als ware 't, om hun vaart en samenloop te stuiten,
En ze in 't verordend perk voor eeuwig af te sluiten.
Van hier tot aan den riem die 's Hemels rug bemaalt,
Waar 't wandlend zevental van lichten rond in dwaalt,
En, tegen d' ommezwaai der zes paar zonneteekenen
Instuivende, ons den loop der tijden leert berekenen;
Van hier tot daar, verrijst een mengling van gestarnt',
Het aspunt naderby, of, daar het zonspoor barnt,
Die met gematigd vuur des aardrijks dampkring blaken,
En, onder zich, den grond voor 't menschdom vruchtbaar maken.
Het naaste aan 't hoofd des Draaks verschijnt een naamloos beeld,
Dat, op de kniên gebukt, A l c i d e s eernaam steelt.
Meer zijdlings blinkt B o ö o t , (by Neêrlands starrenkenners
Bestempeld met den naam des Grooten Wagenmenners,)
Die achter 't Beergestarnt' den Boerenkneppel draagt,
En, hellende op heur rug, haar voor zich henen jaagt.
Van achtren, nevens hem, schakeert de K r o o n heur stralen
Met de onderscheiden glans, waar meê heur steenen pralen:
Want eene, eene enkle star blinkt boven de andren uit,

En blaakt met heldrer vlam ter eer' van Bacchus bruid.
Ginds straalt de L i e r ons toe met kromgebogene armen,
Die eens, in Orfens hand, den afgrond leerde erbarmen,
Gedierte, en zee, en storm, betemde door heur toon,
En wond, en steenen-zelf, gevoel gaf voor het schoon,
En nu, aan 't Hemelvak, met hemelglans omtogen,
De starren tot zich trekt door 't eigenst kunstvermogen,
En 't maatloos Firmament doet wentlen op de maat.
Ginds zien we een schittrend beeld, dat ruimer veld beslaat,
De S l a n g b e t e m m e r , die, van 't sijfflend dier besprongen,
't In één gekronkeld lijf ontwikkelt uit zijn wrongen,
En met gestrekten arm uitéén rekt en bedwingt,
Daar 't monster 't hoofd vast draait, en door zijn handen wringt,
Om met geen mindre kracht zijn kracht te loor te stellen:
Een worstling, die den kans niet toelaat door te hellen!
Ter zij' van 't Liergestarnte is Ledaas Z w a a n geplaatst.
Zy-zelv' wie Jupiter, door wulpsche drift verdwaasd,
Na 't boeten van zijn brand in schendige boelaadje,
Ten Hemel hief, ten dank voor 't haar ontleend pluimaadje,
Waar hy de onnoozle maagd zoo listig meê bedroog.
't Gestarnde dier breidt nog zijn wieken uit voor 't oog;
En naast haar schiet de P i j l langs de onafmeetbre perken
Des Hemels. De A r e n d zweeft op klapperende vlerken
Daar nevens, daar zijn klaauw den schrikbren bliksem torst:
Een beeld, den Hemel waard en 's Hemels Oppervorst!
Nu rijst uit d' Oceaan de D o l f i j n tot den Hemel,
Steekt by 't gestarnte door, als onder 't zeegewemel,
Siert beide, en wordt bestookt door 't V l i e g e n d e O o r l o g s p a a r d .
't Gevlengeld dier schiet toe in onbetoombre vaart,
Met helgestarnde borst, en dreigt hem te achterhalen,
Maar ziet A n d r o m e d a zijn loop en beeld bepalen.
Haar volgt Held P e r s e u s , en omarmt haar met den gloed
Die van zijn schouder vlamt, en neêrzinkt aan heur voet!
Naast beide, schijnt in 't licht van beide te verwarren
De D r i e h o e k , kleen gevaarte, en beeld van weinig starren,
Wiens eene schijnsel 't licht van de andre twee verdooft.
Meer Noordlijk, naast den Draak, de diadeem op 't hoofd,
Staat C e f e u s , by zijn G â , tot straf van heur vermeten,
Naast heur gebonden telg aan de oeverklip gezeten,

En schreeuwende op 't gezicht van 't gapend zeegedrocht,
Of Perseus ze in 't gestarnte op nieuw verlossen mocht;
Daar hy 't afzichtlijk hoofd, Meduza afgehouwen,
Zijn roof en wapen, voert, de dood voor die 't aanschouwen.
Dan treedt de W a g e n a a r het Stiergestarnt' naby,
Wiens stoutheid de eer verkreeg van 's Hemels starrenrij,
Daar Jupiter hem 't eerst voor zijn gezwinden wagen,
In 't rookende gareel zijn vierspan voort zag jagen,
En, van dien moed ontzet, hem plaatste aan 't firmament.
Hem volgt het kleen gestarnt' dat winterbuien zendt,
En 't golvend waterspoor ons afsluit door zijn woede,
De B o k s k e n s : En die G e i t , die 's warelds heerscher voedde:
Zy, van wier volle borst hy 's Hemels throon beklom,
Wier melk hem vreeslijk maakte aan mensch en Godendom,
Voor de oppermacht der Goôn zijn kindsheid op deed wassen,
En kracht schafte aan de vuist, waar in de bliksems passen.
Die voedster, die hy-zelf, zoo groot een dienst ten loon,
Den Hemel waardig keurde en plaats gaf by de Goôn.
Dan volgt de Z e v e n s t a r en vochtige H y a d e n ,
Die beide, als op den rug des fellen Stiers geladen,
En, aandeel van zijn beeld, weêr opwaart gaan naar 't Noord.
Zie daar de teekens van dit halfrond! Gaan wy voort!

Beneden 't zonnespoor, aan 's Hemels Zuiderstreken,
Zien wy, 't gestarnt' naby van 't gloeiend Tweelingteeken,
O r i o n 't rustig lijf verheffen uit den vloed,
En 's Hemels achtste deel vervullen met zijn gloed.
Met uitgebreiden arm en wijde reuzenschreden
Dreigt hy 't gestarnte in 't rond met plondren of vertreden,
Terwijl een heldre star op elken schouder blinkt,
En drie op 't glinstrend zwaard dat langs zijn heupen zinkt.
Zijn schedel teekent zich door drie verheven lichten,
Maar die in kracht van glans voor 't vurig lemmer zwichten;
En de omgegespte riem munt uit door andre drie,
En schittert tegens 't vuur van 's jonglings voet en knie.
Van hem beginnen wy de teekens op te tellen,
Van hem, dit halve rond met de oogen door te snellen!
De H o n d s t a r volgt hem op, die in heur felle vaart,
't Zij ze op- of nederstijgt, ten geessel strekt van de aard,

De Zon getrouw verzelt in 't rijzen en in 't dalen,
En de akkers schroeit door 't vuur dier saamvereende stralen.
De Aaloudheid teeg ze een bron van alle jammer aan;
By d' opgang, 't roostend vuur; de koû, by 't ondergaan;
En waande, op 's Taurus top, door 't licht van heur verrijzen,
Haar 't lotgeval van 't jaar vooruit te zien bewijzen:
Der oogsten uitslag, vrede, en bloei, en overvloed,
Pest, oorlog, vete, en twist, en stroomend burgerbloed!
Terwijl ze in 't gloeiend oog een dreigend vuur doet blaken,
Van naauwlijks minder kracht dan 't licht der zonnekaken.
Al 't overig gestarnt' verschijnt met bleeker glans,
En geen zoo heldre vlam bestijgt de azuren trans.

De naaste in glans en gloed, de K l e e n e r H o n d geheeten,
Is, onder 't Kreeftgestarnte, in hooger vak gezeten.
Dan volgt de H a a s , de H u l k , die Griekens heldental
Door 't bruischend pekel voerde aan Kolchos vreemden wal,
En, lang genoeg gesold op de ongestuime vloeden,
Der Goden eerplaats won door 't Godlijk kroost te hoeden.
De H y d r a volgt dien stoet met zijn geschubde huid,
Door de ordenlooze reeks van starren aangeduid;
De vogel, F e b u s v l o e k ; en Bacchus gouden B e k e r ;
En 't P a a r d m e n s c h , Peleus zoon ten Voedsterheer en kweker.
Van daar beschouwt ge, onverr', des Hemels Tempelchoor,
En 't O u t e r , 't welk op 't rijkst van offergaven gloor,
Als de Aarde aan 't grof geslacht der Titans, voortgesproten
Om 's Hemels hoogen throon ter grondveste om te stooten,
In woede 't aanzijn gaf. Toen zag het Godendom,
Verbijsterd, t' einde raad, naar hooger Goden om:
Zelf Jupiter verbleekte en wantrouwde aan 't vermogen
Hem eigen, als hy de Aard heur bodem zag verhoogen,
Natuur in omkeer, en gebergten, saamgetast
Ten stormbrug strekken voor den Hemel, haast verrast;
Daar 't vormloos Reuzenvolk, uit 's moeders schoot gebroken,
Hem woedende overstelpte en land en kolk deed rooken.
Toen stichtte hy, hy-zelf, dit outer by 't gestarnt',
Dat nog met de eigen' glans door tijd en eeuwen barnt.

Wat verder zien we in 't Zuid, door 't zeenat opgezwollen,
Den W a l v i s c h 't plompe lijf in breede bochten krollen,
En sparren de open kaak als hongrig naar de buit.

Zijn zwabbers spreiden zich door 't bruischend stroomnat uit
Des heldren E r i d a a n s , die, voor zijn oog ontsprongen,
Zijn holle buik omzwalpt en opgezette longen,
En fluks de golven wendt naar 's warelds zuidlijke as;
En 't monster strekt zijn staart door d' uitgevloten plasch
Des Watermans, die ginds, aan 's Dierriems laagste zoomen,
Den Z u i d e r v i s c h verfrischt in 't slingren van zijn stroomen.

Zie daar de teekens, die de Aaloudheid eeuwen lang
Erkende, en by hun naam verheerlijkte in heur zang,
Eer zelfs Aratus Luit hun-allen plaats bescheidde,
De Heemlen op zijn toon hun kringen doorgeleidde,
En dag en nacht bestemde, en jaar bepaalde, en maand,
En 't perk waar in de glans van dag- en nachttoorts taant.
Maar sints een later eeuw en andre grondbeginsels
De rijper wetenschap ontblootten van heur windsels,
Natuur heur kleed ontrukte, en, elken nieuwen dag
Een nieuw geheim ontwrong dat nog verborgen lag;
Sints deed ons 't stout vernuft, gerugsteund door de winden,
Op 't walen van 't Kompas eene andre wareld vinden,
Ontsloot der nijvre vlijt een vreemde waterbaan,
En deed ze om 's aardrijks bol volkomen ronden slaan.
Toen toonde 't nieuw verschiet der Zuiderhemelbogen
Gestarnten, nooit gezien aan 's zeemans starende oogen,
En haast werd elk van die zijn kenmerk toegepast,
Naar de onbescheiden keus van d' eersten Watergast.
Zoo zien we, omtrent zijne as, dien halven wareldkogel
Met W a t e r s l a n g , en P a a u w , en V o e t e n l o o z e n V o g e l ,
Het K l e u r v e r a n d r e n d D i e r (des vleiers evenbeeld),
En G o u d - en V l e u g e l v i s c h , bemaald; en afgedeeld
In d' omvang van een ring van drie paar teekenstellen.
Het O n d i e r doet zijn borst van spijt en zwadder zwellen,
Trekt hals en gorgel in, en heft den kop omhoog,
Maar schuiflend met de tong, en blikkrend met het oog.
De T o u c a n , boven hem, Breziljens kust ontvlogen,
De F e n i x , Yemens pronk, aan eigen asch onttogen,
En de overzeesche K r a a n , die wakkren Palameed
De heiren op zijn spoor en voorbeeld scharen deed;
Dees drie vervullen 't vak der uitgebreide streken,

Van hem tot aan 't gestarnt' van 't logge Walvischteeken,
En daar, waar de Eridaan zijn kronkelenden vloed
In 't heldre licht verbergt van Held Orions voet.
De rijkgestarnde P a a u w , versierd met veertien lichten
Heeft d' I n d i a a n op zij' met Mexicaansche schichten,
Zengt de uitgebreide staart aan 't blaakrend outervier,
En wendt zich smaadlijk af van 't rustloos hemeldier.
Dat met een felle vaart op 't outer toegeschoten,
Den D r i e h o e k , V l i e g , en 't K r u i s , den kring houdt uitgesloten
Dien 't om den ijdlen pool met zijn gevolg betrekt.
De G o u d v i s c h , met de kieuw naar 't aspunt heengestrekt,
Slaat, juist in 't middenpunt des zonnewegs gezeten,
Den stand en d' omloop gaâ van Zon en Hoofdplaneeten;
Neemt elks verduistring waar, en ziet, van uit zijn stand,
Des Hemels ordening in 't allerschoonst verband.
De V l e u g e l v i s c h , geprest zijns vijands snuit te ontvlieden,
Deinst zijdwaart naar de hulk der dappere Eoliden,
Verbaasd, by zulk een zwerm van lucht- en zeegediert',
Een groenen e i k te zien, die langs hun vaartuig zwiert.

Gezichtkunst middlerwijl wist wieken saam te stellen,
Om met de stof van 't licht door d' afstand heen te snellen,
Waar in zich 't meerdertal der starren nog verloor.
Gewapend weidde 't oog het gantsch gewelfsel door,
En leerde, in 't vol gewoel der dichtbevolkte hemelen,
Nog nieuwe glansen zien, die door hun wijdten wemelen,
En, sints op d' eigen voet in teekens afgedeeld,
't Verrijkte firmament versieren door hun beeld.
Zoo zien we, omtrent Boöot, een tweetal H a z e w i n d e n ,
Door 't jachtzeel, in zijn vuist gekoppeld, samenbinden;
En 't H a i r v a n B e r e n i c e , Egyptens Koningin,
Vereeuwigd in 't gestarnte, als door heurs Egaas min.
Zoo zien we een K l e i n e r L e e u w Neméaas Leeuw verzellen;
Den L y n x hun-beider muil naar hooger lucht ontsnellen;
't K a m e e l p a a r d , dat zijn hoofd tot by den Pool verheft,
En tevens met zijn hoeve en Lynx en Geitjen treft.
De D r i e h o e k werd verrijkt met K l e i n e r D r i e h o e k t e e k e n ;
En 't B i e t j e n dreigt den Ram in hals en rug te steken.
Een T w e e d e R o s daagde op by 't vliegende genet;

Een teedre H a g e d i s wordt door zijn sprong verplet,
En zoekt, met zwakker licht, by Andromedes kluister
Een schuilplaats, voor ons oog verdoofd door grooter luister.
De schrandre V o s s e n w e l p , op bloed en moord verhit,
Verrast de onnoozle G a n s , en wordt den pijl ten wit.
De G i e r stort middlerwijl op Orfeus Cyther neder,
En legt zijn roofzucht af, en wordt gedwee en teder;
En de Aadlaar, in zijn vlugt tot 's meesters dienst gereed,
Vindt in d' A n t i n o ü s een andren Ganymeed.
Dan pronkt by 's Schutters Boog S o b i e s k y s heerlijk W a p e n ,
Door 't heilig kruis versierd. Tot 's Aardrijks heil geschapen,
Ontfing dit Vorstlijk huis eene eer zoo ongewoon,
Die 't meer verheerlijkt heeft dan Polens staf en kroon.
De M e n a l u s , weleer een rijzig berggevaarte,
Schraagt thands Boötes voet, bezweken van zijn zwaarte:
De Hydra draagt voortaan, hoe gruwzaam ook en stug,
Uraniaas S e x t a n t gehoorzaam op zijn rug:
En de E e n h o o r n , door geen kracht te toomen noch te temmen,
Voelt zich door 't Hondsgestarnte aan wederzij' beklemmen,
En streeft Orions arm en heirknots in 't gemoet:
En lager smoort de W o l f by 't Paardmensch in zijn bloed,
Terwijl de V r e d e d u i f dees wareld schijnt te ontvlieden,
Om aan de Zuidlijke as d' olijftak aan te bieden.

Maar zwijge ik van dien band van nevelachtig licht,
Die 't gantsche wareldrond omvademt voor 't gezicht;
Waar 't waanziek Heidendom der Helden woonplaats waande,
Wien deugd of Oorlogsmoed den weg ten Hemel baande?
Daar plaatsten ze Atreus zoons, Achilles en zijn kroost;
Daar Hector, de eedle dood voor 't Vaderland getroost:
Daar Pylos wijzen Vorst, en 't hoofd der Amazonen,
Tot Trojes hulp gerukt: daar de eer der Macedonen.
Daar Solon en Lycurg, rechtvaardig beide en stout;
En Plato, by 't Heelal als meer dan mensch beschouwd:
En hem, wien 't blinde Atheen ten wreeden giftdrank doemde,
Wiens wijsheid Delfos-zelf als bovenmenschlijk roemde;
En hem, wiens strijdbare arm der Grieken vrijheid won;
Die 't Perzisch heir verdelgde aan 't zeegrijk Marathon;
En, die d' Egeeschen plas met oorlogswrakken dekte,

En willig, aan zijn plicht ten bloedig' offer strekte:
Met Cocles, Curtius, en wat oud-Romes Staat
Voor wakkre Helden teelde in Oorlogsperk of Raad:
Met Cato, die het recht voor de overmacht verweerde;
Met Cezar, die den haat, om 's volks geluk, trotseerde,
En kluistrende aan zijn throon de Burgertwistharpy,
Zijn borst grootmoedig waagde aan 't staal der dweepery.
Neen, 'k onderzoek hier niet, wat de Oudheid zich verbeeldde,
Wat fabels 't werkzaam brein van vlugge Grieken teelde;
Van waar de wondre naam van Melkweg mocht ontstaan;
Noch wat men d' oorsprong acht van die verlichte baan,
Die zich van 't zware azuur zoo sterk doet onderscheiden,
En als een heirweg strekt door onbegrensde weiden?
't Zij Juno, daar ze eertijds op heur verheven schoot
Haars Egaas bastaartkroost den vollen tepel bood,
By 't weigren van heur borst, den hemel dus besproeide
Met kostlijk Godenzog, dat uit dien boezem vloeide;
't Zij Faëton, weleer in zijn mislukten tocht,
Van 't rechte spoor verdwaald, dat slingrend luchtspoor wrocht,
Dat, ijlings door den gloed ter lichter laaie ontstoken,
In glimmende asch verkeerde en d' eeuwen door blijft smoken 1:
't Zij, eindlijk, dat alstoen de felgeblaakte korst
Des Hemels, van de droogte, in breede scheuren borst,
En dat we een brandend vuur in hooger Hemelstreken,
Door 't blaauwend lichtverschiet die kloven door zien steken;
Of liever (want waar houdt de dartle beuzelpraat
Van 't vondrijk Dichtrendom der Oudheid, perk of maat?)
't Zij dat een schakeling van andre starrenstelsels,
(Op beter grond gesticht dan al die Dichtvertelsels,)
Van uit een maatloos ruim, in dees verlichten streek,
Zijn stralen samensmelt tot dit gemengeld bleek;
Mijn Zangster waagt zich niet in dit geheim te dringen,
Maar drijft op zwakker wiek in lager wareldkringen,
En mag ze een zedig oog op 's Hemels welving slaan,
Genoeg is 't haar, dien kring in d' omtrek na te gaan.
Hy neemt in 't hooge Noord zijn aanvang, onder 't teeken
Van Cefeus en zijn Gade; en, golvend neêrgestreken,
Zwiert dwars door Zwaan, en Vos, en fellen Arend heen,
En zendt, in twee verdeeld, zijn takken naar beneên,

Om, ginds den Scorpioen, hier 's schutters Boog bezijden,
Het glinstrend zonnespoor tweevoudig door te snijden,
Het Outer aan te doen, en, door Centaurus voet
Gekronkeld, d' arm te slaan om Jazons waterstoet.
Van daar weêr schijnt hy 't roer van Argo langs te klimmen;
Laat d' een en d' andren Hond aan beî zijn zijden grimmen;
Streeft hier Orions arm, daar 's Tweelings voet voorby;
Loopt 's Waagnaars lenden rond, en Bokj' en Geit op zij',
Om d' aangenomen bocht door Perzeus heen te strekken,
En boven hem, den kring in 't Throonbeeld rond te trekken.

Zie daar dien Melkweg, zoo door 't bygeloof beroemd!
Zie daar heel 't glansrijk heir des Hemels opgenoemd!
Hun orde en stand geschetst! - Gy, godlijke Uranyë!
Aanvaard dit kunstloos lied, dat ik u dankbaar wijë,
En draag het, acht ge 't slechts zijn voorwerp niet onwaard,
Dier teedre Moeder op, die koestert en herbaart.

1794.

[aant.] Het buitenleven.
(Gevolgd naar l' Homme des Champs, ou les Géorgiques Françoises van den Abbé Delille.)

Eerste zang.

BOILEAU heeft lang voorheen zijne opgeworpen wetten
Der Dichtkunst, vrij van band, ten regel durven zetten:
De Mantuaansche Zwaan, die Landbouw lessen gaf,
Dwong 's aardrijks milden schoot vervroegde schatten af.
Maar is 't genot een kunst, die we andren leeren mogen?
Keert zich 't genot des Velds aan voorschrift of betoogen?
Mijn zangster, neen, ô neen! verlaat dien ijdlen waan;
Neem d' altijd stroeven toon van geenen meester aan!
Neen, schilder ons Natuur in al heur teêrste weelden,
Biedt al heur schoonheên aan in de aangenaamste beelden,
En leer het sterflijk hart zich oopnen voor heur zoet:
Hy wortelt zucht voor 't schoon, die 't wel beschouwen doet.

ô Blaast mijn Zangen aan, gy oorden van genoegen,
Waar de adem zuiver is, de boezems zachter zwoegen,
En 't hart zich niets verwijt van de eens genoten vreugd!
Die zucht voor 't land verwekt, wekt liefde voor de deugd.
Ik zing het echt geluk, de ware zielsvermaken.

Maar, weinig, wien dat zoet de harten weet te raken!
Ach! weelde, in schijn van lust, misleidde ons niet alleen,
Maar smoorde in 't menschlijk hart tot zelfs zijn vatbaarheên.
't Vereischt een zuivre ziel, 't onschuldig land te minnen,
Een' onbedorven' smaak, en geen verlaagde zinnen.
Verspillen we onzen zang en vruchteloozen raad
By de arme rijkaarts niet, gewiegd in de overdaad,
Nog drijvende op een wrak van hun gesloopte schatten,
En machtloos om de hand eens redders aan te vatten!
Neen, weelde en ijdle pronk behoort by de onschuld niet,
En wee hem, die haar zoekt, waar deze op 't land gebiedt!

aant. ô Gy, die op het Land gelukkig tracht te leven,
Leer eerst op 't Veldältaar een zuivren wierook geven.
Van Oudren werkzaamheid en eenvoud gants ontaart,
Voelt de Erfgenaam huns goeds zich door dien schat bezwaard,
Verteert zich in 't voldoen van lusten die verzengen,
En pijnigt zich 't verstand om nieuwe voort te brengen.
Een slapelooze nacht heeft brein en geest ontsteld,
‘Kom, (roept hy geeuwende uit,) betrekken wy het veld!
Daar smaakt men 't levenslicht! Ik heb een walg van steden.’
Hy gaat, hy vliegt, hy ijlt, met dubble post gereden:
Hy koomt, verveling wacht, ontfangt hem aan de poort,
En sleept zich aan zijn zij' door bosch en bloemperk voort:
Naauw heeft hy 't oog ter vlucht op nieuwgeplante hagen,
Op nieuwe broeiery of zomerhuis geslagen,
Of, 't heuchlijk landgoed moê, vertrekt hy op den stond,
En geeuwt in de Opera zijne avonduren rond.
Dus, telkens wars van 't een, en weêr naar 't ander hakend,
Veracht hy 't land, de stad, als zoutloos en wansmakend,
Onschuldig beide aan 't kwaad dat in zijn' boezem schuilt,
En in 't onzuivre vat het zoetste vocht vervuilt.

Het zoete Landvermaak is schuw van ijdel pralen:
De hoogmoed teelt de pracht; zy zet de vrijheid palen.
De mensch (zie daar zijn aart!) verbastert alle ding:
Zijn wansmaak rukte en veld en steden uit heur kring.
Maar bracht hy bosch en bloem in 't midden van de wallen,
Mijn hart vergeeft hem licht, en 'k zie met welgevallen
Natuur, verjaagd, verschopt, die dus haar rechten wreekt,
En kunstig 't hart besluipt, en in paleizen breekt.
Maar 'k zie den slechthoofd aan met innig mededoogen,
Die tot op 't vrije land de stad my brengt voor oogen,
In slaapkoets, kleeding, disch, een dwaze pracht bewijst,
En, op het boerendorp, uit zilvren schotels spijst.

Dan, meer beklage ik u, gy, onbedachte knapen,
Die, eensklaps 't leven moê, waarvoor gy waart geschapen,
Uw hoeven, molens, bosch, in klinkend geld verkeerd,
Op 't groote Hoftooneel in kostbren dwang verteert,
Om d' afgoôn van den dag de drempels af te loopen,

Van wie ge op 't allerbest een oogwenk hebt te hopen,
Of, hoogstens zelfs, een woord waar meê ge uw ijdelheid,
Als met een zeekren borg van gunst en invloed, vleit!
Gelukkig, zoo ge eens weêr, van uwe kwaal genezen,
Uw graanoogst zaamlen koomt, uw rijpe druiven lezen,
En 't boerenstulpjen kiest, gelukkig en vernoegd,
Voor slaafsche kuipery, die dorre stranden ploegt!

Gy, die den storm trotseert van 't weelig Staatsmansleven,
Wat heeft u 't stille land voor rust of lust te geven?
Hoe zelden schouwt gy 't aan! de woning blijft u vreemd,
Waarin uwe onrust slechts een zeldzame uitvlucht neemt.
Wat zult ge in rijper tijd uw dwaling eens betreuren!
De vleier streelt u 't oor, maar zal u 't hart verscheuren.
Uw boomen houden trouw, 't ondankbre menschdom niet,
En 't land betaalt oprecht het geen het hopen liet.

Welaan dan, leer vooraf 't genot der velden smaken,
Eer ge u de rook ontrukt der stedelijke daken.
Verzorg uw tuin met lust, en steel geduurig wat,
Voor d' arbeid van het veld, op d'arbeid van de stad;
Dat, zoo gy 't land al niet uit echten grond beminde,
Uw hoogmoed dan voor 't minst u aan uw werk verbinde.

Intusschen, de eenzaamheid van 't schoonste Landverblijf,
Vereischt in 't ledige uur een voeglijk tijdverdrijf.
Men kiez'! Doch wachten we ons, uit vorstelijke zalen
Thalie of Melpomeen op 't veld te willen halen.
Niet, dat ik 't nut vermaak van 't leerzaam schouwtooneel
Den Grooten weigren wil op 't prachtig Landkasteel.
Daar voegt het. Maar 't genot van 't Herderlijke leven
Wordt onder 't needrig dak door Schouwburgsmaak verdreven.
Dat trotsche Kunstgebrom teelt Steedsche zucht met een';
De valsche pronk steekt door, de vrolijkheid vliegt heen.
En, werpt het zelfs geen vlek op de onbesproken zeden,
Wen Speelsters in 't geheim eene andre rol bekleeden?
Voeg daar het warlen by van zinneloozen waan,
Waar onmin, wrevel, haat, partyschap, uit ontstaan,
Als ze elk met dolle drift naar de eerste rollen streven,

En 't Speelgezelschap-zelf een schoone klucht kost geven.
Nog zwijg ik van 't verlies van d' overdierbren tijd,
Aan wichtiger belang, aan plichten, toegewijd.
Dees, om den Vaderrol te beter uit te voeren,
Verwaarloost huis en kroost, en meent my 't hart te roeren.
'k Zie Meropees, helaas! maar 'k zie geen moeders meer.
Men offert hart en deugd aan laffe Spelers eer.
Helaas! de brave zwicht, en wordt een plichtverzaker;
De wijze man maakt plaats voor d' ijdlen potsemaker!
Een Nero, Romes beul, was Romes Tooneelist:
Zoo zeer ontaart een mensch, die zijn bestemming mist.
Laat aan een Bingley dan, en wie zijn gaven deelen,
Het voorrecht om 't gemoed op 't schouwtooneel te streelen.
Hun roeping is 't; maar gy, verbeur uwe achting niet:
Wees Landman: dit 's de rol, dien u uw stand gebiedt.

En welke aandoenlijkheên van streelende vermaken
Belooft het zalig land aan die haar weet te smaken!
Aan 't teedre zingestel, het welgeoefende oog,
Van die den smaak voor 't schoon uit d' echten boezem zoog!
't Onkundige gemeen, aan 't toeval prijs gegeven,
In Jaargetijde, in plaats, in stonden onbedreven,
Geniet die schoonheên wel, maar enkel naar 't geval.
De wijze doet een keur, als hy genieten zal.
Nu kan de nieuwheid eens een voorwerp meer verschoonen;
Dan zal zich 't geen verdwijnt nog meer aandoenlijk toonen:
Het hart omhelst de lust, door 't oogenblik geteeld;
En 't houdt de wellust vast van 't ons ontvluchtend beeld.
Dus wordt de ziel gestreeld, het zij een frissche morgen
Den bloemen 't leven schenkt, nog in heur knop verborgen;
Het zij de moede zon, wen zy heur loop voltooit,
De rest eens schoonen dags als sluimrend van zich gooit,
Gelijk, wanneer Homeer zijn krijgstoon wil verpozen,
Aurore op 's Dichters wenk de vingers kleurt met rozen,
Of 't schittrend kunstpenceel, van Schweickhardts geest vervuld,
Een schoonen Horizont door 't avondlicht verguldt.

Wordt met den aart bekend van 's Jaarkrings wisselstonden;
't Heeft ook een dageraad als de enger hemelronden.

Rampzalig, die zoo schoon een schouwspel durft versmaân!
De vlinder, uit het graf nog naauwlijks opgestaan,
Die om 't vernieuwd gebloemt en de uitgebotte loten
De fulpen wiekjes rept, nog naauwlijks aangeschoten,
Voelt minder in 't genot van dees zijn dartle vlucht,
Dan 't geen de wijze smaakt in de eerste Lentelucht.
Vaarwel dan, windenscherm! vaartwel, bestoven boeken!
Thands gaan we in 't open veld Natuur haar schat doorzoeken.
't Ontsloot zijn rijkdom reeds voor d' opgeklaarden zin!
Wy gaan, en 't schoone Veld geef schoone verzen in!

Maar zoo wy de eerste Lent verrukkend op zien treden,
Het schoon van 't afgaand jaar heeft ook zijn lieflijkheden.
't Alsdan verwelkend loof, de bleeker zonnegloed,
Waar treurige ernst in heerscht, vertedert ons 't gemoed.
De Lente doet ons 't hart van dartle weelde springen;
De Herfstlucht slaat ons neêr in zoete mijmeringen.
Zijn schoonheên doen ons aan met de eigen tederheid,
Waar meê m' een vriend omarmt, wiens dood men heeft beschreid.
Heur afscheid smart, maar 't werkt een vuriger genieten:
't Is 't laatst vaarwel eens vriends, wiens afscheidstranen vlieten:
Elke oogwenk krijgt een prijs voor 't overstelpte hart,
En 't leed der scheuring zelf verrukt ons in de smart.

Gy, Zomer, luisterrijkste uit al de Jaargetijden!
Vergeef my, aarzle ik hier u wierook toe te wijden.
'k Bewonder uwen glans; maar 'k beef voor uw geweld,
Wanneer geene andre macht uw felheid palen stelt.
Ik wenschte u, mogt ik, steeds de zachte Lentetrekken
Of sombren Najaarslach in 't streng gelaat te ontdekken.
Doch zoo uw brandende aâm, wat leven aâmt, verkracht,
Hoe lieflijk maakt uw gloed de frischheid van de nacht!
Wat ziet het sterflijk oog, vermoeid door al den luister
Van 't blaakrend zonnevuur, verlangende uit naar 't duister!
Hoe streelt ons 't zedig licht der bleeke Nachtgodes,
Daar 't weemlend sluipt door 't loof van Olmboom of Cypres,
Op 't ruischend water trilt, of met zijn zilvren stralen
Den rug der heuvlen glanst, en neêrstrijkt in de dalen!

Des Winters, 'k stem het toe, bemin ik 't stadverblijf.
Daar mag my 't stervend veld, van rijp en sneeuwvlok stijf,
In roerende muzijk, in kostbre kunsttafreelen,
Aan oor en oog herteeld, met al zijn schoonheên streelen;
En 'k smaake in dubble lust, ter wederzij' verdeeld,
Natuur en kunstgewrocht, de beeltnis en het beeld.
Koomt echter 't winterweêr my buiten overvallen,
De Winter heeft zijn schoon. Wat heldre vochtkristallen,
In 't zuivre waterblaauw zich hangende aan de rots!
Wat schittrend hagelwit van 's aardrijks morgendosch!
En wat, wanneer, in 't Oost lieftallig doorgeblonken,
Een heldre Voorjaarsstraal den Winter op koomt pronken,
En, als een zoete lonk die door de tranen schiet,
't In rouw gedompeld veld een Lenteglimlach biedt!
Wat smaakt men met een drift, die gunst van 't jaargetijde!
Wat schoone Lentedag treedt zulk een' dag op zijde!
Of wat, wanneer we een rest van onverdorven groen
Op 't uitgeplonderd Land, zich d' oogen op zien doen!
Wat schept dees aanblik dan een innig zielsgenoegen,
Door by 't voorleden zoet het zoet der hoop te voegen;
En hoe geniet de ziel, door deze hulp herstoofd,
Het geen hy ons herroept by 't geen hy ons belooft!

Betrekt de hemel zich: aan koude en vorst ontscholen,
Belach ik d' Oostenwind by 't gloeien van de kolen.
In dit mijn warm vertrek, door weêr noch wind gestoord,
Jaagt menig tijdverdrijf den langen avond voort.
Daar hoor ik 't rammlend spel, waarby 't behendig gissen
De onzeekre kansen raamt, die van het lot beslissen.
Het oog staart wederzijds in 't opgeslagen bord,
Met gretige ijverzucht, naar 't geen de beker stort.
De schijven vliegen rond naar de onderscheiden hoeken;
Heur stapel groeit en slinkt, daar elk een plaats gaat zoeken.
Door hoop en vrees geschokt, snelt de omgeschudde steen
Zijn kluisjen uit en in, en tuimelt weder heen.
Hy rolt, hy kantelt om, en toont beslissende oogen.
Wat verder, statig, stil, in aandacht opgetogen,
Geleidt een ernstig paar, aan 't mijmrend spel verpacht
Dat Palamedes 't eerst op 't Trooische strand bedacht,

Op 't bonte ruiteveld zijn zwarte en witte benden
Ten oorlog zonder bloed, met kunst- en geestrijk wenden.
Lang houdt der strijdren macht elkaâr in evenwicht:
In 't eind verschijnt nogthands 't noodlottig tijdgewricht,
En 's overwinnaars stem roept, juichende in den zegen,
't Verplettrend s c h a a k e n m a t aan d' overwonnen tegen,
Terwijl hy 't oorlogsperk met eedlen trots verlaat;
Daar de ander, diep ontzet, de hand aan 't voorhoofd slaat,
En, als hy 't haatlijk m a t zich vruchtloos wenscht te ontveinzen,
Den doodelijken zet nog siddrend na blijft peinzen.
Ginds zit een andre hoop, nog gants naar de oude wet,
Aan 't Oudevrouwenspel, het deftige Piket,
Of Overgrootvaârs Wisk, of Oudooms Lottonommers.
Daar hupt een losse zwerm van jonge Danszaalbrommers
Een groene tafel rond, en stoot met q u e u e of staf,
Het rollende elpenbeen op andre ballen af,
En drijft ze in 't hangend net. - Maar 't welkom uur van spijzen
Ontwapent hunnen arm, en de andre spelers rijzen.
Luchthartigheid en lust gaan met den beker rond:
De kurk ontspringt de flesch, de hartetaal den mond.
Men staat van tafel op. Nu valt het op de boeken.
In POOT vindt m' alles schoon; in VONDEL, uit te zoeken:
Nu leest m' een nieuw Poëet in 't hoekjen van den haard;
Dan is 't een oud Roman, te voren nooit doorblaârd.
En somtijds haalt er een, van wien men 't minst zou vreezen,
Een Dichtstuk uit den zak om 't prulwerk voor te lezen.
Men siddert! maar wat raad, de nood is niet te ontgaan.
Hy leest dan, en met een grijpt elk de slaaplust aan.
De een, geeuwende uit zijn kracht, van innige verveling,
Verheft nogthands het werk by elke zinverdeeling;
En de ander snorkt hard op, en springt by 't handgeklap
Vol schrikkens uit zijn slaap, en schatert om de grap.
Nu lacht men tot verzet van de uitgestane kwelling;
Men haalt een puntdicht op, of râbraakt een vertelling.
De dag van morgen naakt, men wacht hem even blijd,
En Vrolijkheid koomt weêr ter vaster plaats en tijd:
Dus laat de Winter-zelf ons vreugde en lust weêrvaren,
En 't is geen sombre God, vol kommer en bezwaren.
Neen, 't is een hupsche paai, by wiens ontfronst gelaat

aant. Het lachjen gulheid aâmt, de grijsheid niet misstaat.

Maar bruischender vermaak en eindloos meer verscheiden
Zal ons by 't schoone weêr, in de open lucht verbeiden!
Wie leeft er die alsdan zijn hartelust bepaalt,
By 't nare kaartenblad met zwart en rood bemaald!
Wy hunkren naar vermaak, maar zin- of zielsvermaken
Zijn voor gezonde alleen in volle lust te smaken:
Zy vordren lichaamskracht, de vrucht van de oefening.
Wel! laat den Winter dan, laat d' armen stedeling
Die spelen, die 't verdriet van logge en ledige uren
Te hulp roept, om den tijd des levens uit te duren,
Waar hebzucht, opgewekt door 't doodlijk zelfgekwel,
Zich lust in foltring schept, en de ondeugd maakt ten spel.
Van hier den speeldisch dan! De bosschen, lucht, en vijvers,
Zijn voor die onschuld mint geschikter tijdverdrijvers.
Gy, teedre Gezellin van 't zwervend Nymfendom,
Gespeel des Saatrenstoets! kom, vlugge Zangster, kom!
Leid my hun voetpad op, in 't hart der wildernissen,
Waarin ik 't wild verschalke en prooi make op de visschen!
Maal d' oorlog van het woud, de lagen van den vloed!
De Dichtkunst is in 't woud by Boschgoôn opgevoed.

Ginds, waar, in sombre pracht, de dichte wilgeblaâren
Aan 't frissche van den stroom hun frissche luwte paren,
Daar vat de visscher post, en gooit zijn angel uit,
En staart, de schalkte in 't oog, en vlammende op de buit,
Naar 't zinken van de kurk en 't buigen van den hengel.
Wat burger van den vliet uit al het stroomgemengel,
't Zij door zijn zwelgzucht, 't zij door dartelheid verrast,
Bijt, in 't verlokkend aas, aan 't doodlijk ijzer vast?
Licht zal 't een vlugge Post, een goudgeschubde Korper,
Of aller waatren schrik, de felle Visschenslorper,
Een Baars, wier zilvren dosch met purpren zwemmers blinkt,
Of gladde Paling zijn, die 't lijf in kronkels wringt.

Verklaart m' in 't hemelruim den oorlog aan de vogels,
De Jager neemt zijn roer, bevrucht met schroot en kogels,
En bootst den donder na. Zijn oog geleidt den loop;

't Gaat af met schrikbren knal, en bliksemt in den hoop.
Wien zal dit moordend schot het lood door 't harte jagen?
De Kievit, die aan 't veld heur onheil schijnt te klagen:
Of, teedre Leeuwrik, u, die als gy d' adem geeft,
In trillende orgelklank en zangrig zuchten sneeft!

Doch waartoe hier dien moord, dien laffen moord te malen!
Dien oorlog zonder nut, en zonder roembehalen!
Gy, Zangster, die weleer, door deernis aangevoerd,
Voor 't vliegend zangrendom de harten hebt geroerd,
Kom, wilt ge, en drijf ons aan om 't schaadlijk dier te vellen,
Wiens voorhoofd wapens heeft om zich te weer ter stellen;
Dat, vijand van ons vee. noch oogst noch akker spaart,
En zegeteekens biedt, geen Jagers arm onwaard!
Maar hoe! reeds hoore ik daar de schelle horens klinken:
Reeds zien wy 't moedig ros het vuur uit de oogen blinken.
Het trappelt met den hoef, en knabbelt op 't gebit,
En rukt aan toom en trens, en schuimt zijn teugels wit.
Dees toestel tot den krijg, 't geruisch der tochtgenooten,
Wekt de ijzing reeds in 't Hert, zijn leger uitgeschoten.
Hy siddert tot in 't merg, en, overdwelmd van schrik,
Blijft hy besluitloos staan in 't hachlijk oogenblik.
Zal hy met schuchtren ren der Jaagren stoet ontvlieden;
Of, zal hy de overmacht een fieren weêrstand bieden?
Is 't zijn gewapend hoofd, of wel zijn vlugge voet
In 't nijpende gevaar, dat hy betrouwen moet?
Lang twijfelt hy: vergeefs! de vrees weegt eindlijk over;
Hy vliedt, hy ijlt, hy zweeft, en streeft door bosch, en lover,
En is op 't oogenblik den Jachtstoet uit 't gezicht.
Het ros, zijn meester thands, schiet als een bliksemschicht
Vooruit, en neemt zijn vlucht; zijn driftige berijder,
Hem hellende over 't hoofd, speurt altijd wijd- en wijder.
Hy vliegt door hegge en tuin, vereffent vore en grop,
En de aard stuift onder hem in zwarte wolken op.
Het hert intusschen vliedt; en de adem van de winden
Verraadt den brakken 't spoor om 't vluchtig dier te vinden.
Zy snuffen 't, waar zijn stap in 't zand geteekend sta,
En volgen 't, uitgestrekt, met brandend snuiven, na.
Dan vloekt het bevend hert die onbetrouwbre voeten,

Wier trouwelooze hulp hy met den dood zal boeten!
Vervolgd, gejaagd, omringd van schrikbare overmacht,
Denkt hy in 't felst des noods aan vrienden en geslacht.
Eer trotsche boschmonarch, nu vluchtling en verlegen,
Zoekt hy hun bystand aan, en treedt hun siddrend tegen.
Maar ach! het baat hem niet, dat hy zijn voorhoofd bukt,
Of, vleiende, onder hen op 't veldgras nederhukt,
Om roemloos zich in 't woud den wissen dood te ontstelen:
Daar is geen hulp! men vliedt, en vreest zijn lot te deelen.
Zoo vliedt een Hoveling zijn ongelukkig Vorst! -
Nu vlucht hy hijgend voort, met afgematte borst,
En vindt die bosschen weêr, nu balling en verstoten,
Waarin hy zoo veel roems en wellust heeft genoten,
Toen eertijds woud en rots en omgelegen dal
Weêrgalmden van zijn stem in liefde- en krijgsgeschal;
Daar zijne onbluschbre vlam, in Morgenlandsche weelde,
De wellust van zijn koets met twintig gaden deelde.
't Heeft alles voor hem uit, Eer, Liefde, en Heerschappy!
Vergeefs zelfs staat hem 't lot in deze wanhoop by,
Wen zich een jeugdig hert, met dolvermetel wagen,
Voor hem in 't Jachtspoor stelt, en in zijn plaats laat jagen.
Men volgt; maar de oude brak verlaat zich op zijn lucht.
De vluchtling hoort van verr' het daavrend Jachtgerucht,
En ijst, en stuift van daar. Bedacht op schrandre treken,
Beproeft hy thands zijn spoor al springende af te breken,
Of schuift door 't rulle zand en wischt zijn voetstap uit.
Nu wendt hy schichtig om door 't dichtbewassen kruid,
En laat een angstig oog door heel de verte weiden,
Verwijdert zich; keert weêr; en overkruist de heiden;
En maakt voor die hem volgt een onherkenbaar spoor.
Somwijlen houdt hy stand; herhaalt zich; spitst het oor;
Als 't naadrend moordmuzyk van hond- en Jaagrenstemmen,
Van 't dichte woud herhaald, zijn hijgend hart beklemmen.
Nu zet hy 't weêr op nieuw al siddrend op de vlucht,
Put list en krachten uit; en alles, zonder vrucht.
Reeds zweeft de schrik des doods den vluchtling door zijne aderen:
Elk' oogwenk ziet hy haar met dubbele ijzing naderen:
Hy voelt ze in 't kloppend hart met raadloos siddren slaan:
Hy blikt ze in elken struik, in elken heester, aan.

aant. Reeds, waant hy, voelt hy zich van achter' aangegrepen;
En, moê van door 't geboomt' zich machtloos heen te sleepen,
Schiet hy van d' oever af, en werpt zich in den vliet,
Maar 't afgerende dier ontvlucht zijn noodlot niet.
Haast vliegt hem, heet op bloed, van dorst en woede ontstoken,
(Terwijl men 't drupplend zweet uit schoft en hals ziet rooken)
Met brandende oog en muil, en hongerend gebit,
De dolle Jachtstoet na, die op zijn hielen zit.
Het water heeft geen kracht, hun dorre keel te laven,
Maar bloed is 't, wat hun faalt; om bloed is 't, dat zy draven.
Nu hooploos, zonder hulp, in reddingloozen staat,
Neemt de afgejaagde prooi de razerny te baat.
Helaas! wat heeft hy thands van de uitgeputte krachten,
In ijdle vlucht verspild, by 't wis verderf te wachten;
En waarom 't niet terstond, naar de inspraak van zijn moed,
Door eedlen wederstand veredeld of verhoed? -
Door de overmaat van vrees in 't eind ten strijd gedreven,
Veracht hy 't doodsgevaar uit wanhoop aan zijn leven.
Ontzachlijk valt hy nu op zijn bespringren in,
En staat hun aanval uit met kloeken heldenzin.
Zijn wapen treft en kneust, al woedende in het ronde,
Den dapperste uit den hoop met de allerfelste wonde.
Maar alles schiet op eens gelijklijk op hem ar!
't Is alles ééne beet, één woeden, één geblaf!
Hy stoot, hy worstelt nog. Doch eindlijk afgestreden,
(Helaas!) wat baten hem zijn netgevormde leden,
Zijn eedle lijfsgestalte en rijkgetakte kroon,
En 't luchtig voetgestel, ter toegift by dat schoon!
Hy wankelt, stort, bezwijkt, en sterft in 't aakligst treuren,
En roert hun zelven 't hart, wier tanden hem verscheuren.

Wees echter, gy die 't mint, aan 't jagen niet verslaafd,
En volg dien dwaas niet na, die eeuwig zwiert en draaft:
Die 't aanzien van zijn huis verongelijkt zou achten,
Zoo niet de hoornenpronk van meer dan vijftig Jachten,
Troféën, zijner waard, zijn hofpoort sieren mocht:
Die steeds van honden zwetst en op zijn paarden pocht;
En, met zijn heldendaân belachlijk uit te meten,
U-zelv', zoo wel als 't Hert, de doodsangst uit doet zweeten.

aant. Nu vindt ge u wederom in 't stille Buitenhuis,
Waar andre lust u toeft, verzeld van min gedruisch,
Maar nuttiger voor 't hart. By 't zachte Landgenoegen
Laat zich 't aandoenlijk zoet der Schoone Kunsten voegen.
Gy, schoone Kunsten! Ach! in welke stond of oord
Voelt zich 't gevoelig hart niet door uw schoon bekoord!
Wat wellust faalt de ziel als gy haar moogt verkwikken!
De Wijze dankt aan u zijn zaligste oogenblikken.
Hy sluimert in uw arm, ontwaakt voor u-alleen.
Ook dan, wen 't alles slaapt en doddert om hem heen,
Verlicht de sombre lamp zijn geestverheffend waken,
Bevrucht zijn mijmrende ernst, en leert hem 't aanzijn smaken.
Gy troost zijn ongeluk, volmaakt zijn hoogste vreugd:
Gy zijt zijn schat, zijne eer, de glorie van zijn jeugd,
De hoop zijns Ouderdoms! zijne onafscheurbre vrinden,
Die buiten, die op reis, hem altijd wedervinden.
Ja, ballingschap met u, is zelfs, ten spijt' van 't lot,
Een heiligdom van rust, van deugd, en zielsgenot.
Zoo suste 't schrander Hoofd der Roomsche Redenaren,
In 't eenzaam Tusculum, zijn hevigst zielsbezwaren,
En, de onvermoeibre pen in de achtbre hand gevat,
Vergat de ondankbre Stad, die hy behouden had!
Zoo wist in 't kerkerleed, begraven in zijn boeken,
De wakkre Huig de Groot de rust van 't hart te zoeken,
En wischte in de oefening van 't doorgeletterd hoofd,
Vergrijp en vonnis uit, met wat zijne eer verdooft!
Zoo zaligt ge oole by ons, den plicht getrouw gebleven,
ô Teedre Poëzy, de bitterheên van 't leven!
ô Zalig! wien uw melk van kindsbeên heeft gevoed!
Maar wee! wier ijdle waan of hardvereeld gemoed
De Fraaie Kunsten schuwt in onbewolkte dagen!
Vergeefs is 't, zoo ze in nood vertroosting van haar vragen.
Neen, smaakloos voor heur zoet, en op hun beurt versmaad,
Vergaan zy, 't wee ten prooi, ontbloot van toeverlaat!

Maar wat 's de schoonste dag in de allerschoonste streken
Dan zelfs, wanneer op 't land de lettren niet ontbreken?
Ik eisch, dat Vriendschap meê mijne eenzame uren streel';
My heur genoegens schenke, en in de mijne deel'.

ô Dagen van mijn Jeugd, gy zult my nooit ontschieten,
Wen ik, verliefd op 't land, en Dichter by 't genieten,
Van 't Noodlot anders niet dan 't eenzaamst hutjen vroeg!
Gevogelt', bosch, en bloem, was me, in dien tijd, genoeg;
'k Beminde 't veld. met drift, ja zelfs zijne aakligheden.
'k Vond lust in 't stervend kruid, door 't onweêr platgetreden;
In 't schuddende geboomte, als 't door den storm bekneld,
By beurten 't voorhoofd buigt, en 't beurtlings weêr herstelt.
'k Verloor me in stugge lust op hardbesneeuwde rotsen,
Of juichte om 't stortend vocht by 't schuimend waterklotsen.
Doch alles gaat voorby. By minder drift in 't bloed,
Maakt zinn'behoefte plaats voor 't hongren van 't gemoed.
'k Bevind, dat zelfs op 't land, by 't klimmen onzer dagen,
De wenschen van ons hart een andre richting dragen.
Ook de aangenaamste plek, die 't sterflijk oog aanschouwt,
Verliest zijn lieflijkheên, wen 't faalt aan 't onderhoud.
't Geboomte is kort van stijl, en, mag mijn hart genieten,
'k Verlang een vriendlijk oor, waar in 't zich uit mag gieten.

Gy daarom, sluit ge uw deur, als de een of de andre dwaas
Uw tijd verwoesten koomt, uw vreugden, en uw haas,
Hou steeds een gastvrij dak voor rechtgeaarte vrinden,
Wien smaak en hartlijkheid oprecht aan u verbinden.
Nu zij 't een grijze Maag, een Nagebuur, een Kind,
Die 't plekjen gronds bezoekt, om vroeger vreugd bemind;
Nu mag 't een Vader zijn, die naar zijn tijdverwanten
In 't rijzig bosch koomt zien het geen zijn jeugd zag planten.
Dan is 't een lieve Vriend, een Vriend van d' ouden dag,
Die de onschuld van uw jeugd u weêr herinnren mag.
Een ieder vindt daar nog zijne oudentijdverdrijven,
Zijn oude meubels weêr, die altijd dierbaar blijven.
Nu zult ge een schilder zien, wiens kunstervaren hand
Uw schoonste Landgezicht verdubbelt op den wand:
Dan mooglijk, zal 't penceel, door welgeplaatste streken,
De vrienden die gy wenscht, op 't levend doek doen spreken,
En halen in 't volop van wat u 't harte vleit,
D' afwezige, op uw wenk, uit zijne afwezigheid.

Maar 't vredig landverblijf voegt levenden en dooden!

aant. Wie wraakt het, dat ge een graf van saamgehoopte zoden
By 't ruischen van een beek, naby een treurwilg sticht,
Een' afgestorven vriend ten dankbren vriendschapsplicht:
Waar vindt ge een beter plaats om aan zijn naam te schenken?
Waar zult ge in zoeter lust zijn tederheid herdenken? -
Waar kent men 't oud gebruik des braven Zwitsers niet?
In 't dichtste van 't geboomt', aan 't murmlen van een vliet,
Daar delft, daar plaatst hy 't graf van wien hy waardst mocht noemen.
Hy overdekt de terp met verschgeplante bloemen:
Hy kweekt ze met een zorg, die, dankbaar aan zijn smart,
De raauwe wonde zalft van zijn getroffen hart.
Hoe zalig, als zijn hand dat bloemperk koomt begieten,
Wanneer een nieuwe telg het aardrijk uit koomt schieten!
Dan ademt heel zijn borst, met overwelmden zin,
De ziel van zijnen vriend in 't rozengeurtjen in.

Maar zoudt ge er ook aan hen geen beeltnis wijden mogen,
Die Ceres vruchtbre kunst uit heur verachting togen?
Valt Berghem niet een grot, Virgyl een loofprieel,
Valt grijzen Theokryt geen marmerzuil ten deel'?
Helaas, ik heb geen recht om aan hun zij' te pralen!
Maar, deed me een zuivre toon een luttel roems behalen;
Indien me een Dichtvriend ooit een needrig offer biedt,
Hy plaatse in 't stadgewoel den Veldzangdichter niet.
Gy, dalen die ik zing! gy, heuvels die ik minde,
Vergunt dat m'in uw schoot dat eereteeken vinde,
Een zilvren populier het weemlende overdekk',
En 't kronklen van een beek het marmren voetstuk lekk'.
Mijn beden zijn verhoord. Een edel kroost van Helden,
Princessen, die, 't sieraad van 's Weissels vruchtre velden,
De woestheid des Sarmaats vergeten doen aan de aard,
Heeft me in der Dichtren rang eene eereplaats bewaard!
Wat zegge ik! in een Hof, by Pindus halve goden,
By Pope en Thomsons naam den mijnen plaats geboden!
Neen, zangster, dit 's geen eer, die u, die my, betaamt.
De roem dier namen wierd door mijnen naam beschaamd.
Maar, weet ge in eenig bosch, gering en afgelegen,
Een onbekenden hoek, beschut voor wind en regen,
Beneden Gesners beeld, en verr' van Theokryt?

ô Hou dien plek voor my, wie immer daar gebied'!
Gelukkig zal ik u, op 't groen van uw Valeien,
De lessen, die ik zong, door oefning uit zien breien:
Uwe onbewoonde stulp bevolkt zien en verrijkt,
Daar de onrust en 't verdriet voor rust en blijdschap wijkt!
ô Zalig, zoo somtijds de boschgalm uwer dalen
Mijn naam, mijn lof, mijn zang, mijn verzen op mag halen!

Doch, 't zij in dorp of stad, vergete ons harte nooit,
Dat, welk geluk men smaakt, het weldoen 't eerst voltooit.
Gelukkig, of in nood, de mensch behoeft zijn naaste;
En wee hem, die zijn doel in eigen wellust plaatste!
Hy leeft ten halve slechts, die niet voor andren leeft.
Gy dan, wien 't lieflijk veld geen recht genoegen geeft,
Doet op uw Landgoed wel! gy zult het leeren minnen:
't Genoegen moet op 't veld met wel te doen beginnen.
't Wart alles door elkaâr in 't woeste stadgedruisch;
Maar 't is in 't Landgehucht, dat stulp en Heerenhuis,
Dat de arbeidzame ellend en de overvloed der rijken,
Zich van veel naderby in 't treurigst licht doen blijken,
En de armoê tegen 't heil des rijkaarts op leert staan.
Dan koomt weldadigheid, die de afgunst neêr kan slaan,
Den nijd ontwaapnen kan, de weegschaal houdt van 't leven
Om 't onheil, waar het drukt, zijn rechten weêr te geven,
Der tijden ramp verhelpt, des armen landmans leed
Met luttel airen troost, verworven door zijn zweet,
En 't heilzaam onderscheid der onderscheiden staten
Door giften minlijk maakt aan die het leerden haten.

En waar is 't, dat zoo schoon als op 't gelukkig veld,
Weldadige edelmoed ten voorbeeld wordt gesteld.?
't Heelal wordt wederzijds door weldaân onderhouen:
Het veld geeft voedsel op voor de ossen die 't bebouwen:
Het aardrijk drenkt de plant uit moederlijken schoot,
Maar 't onderhoudt zijn kracht met elke dorre loot:
't Gebergte schenkt zijn nat om 't vruchtbre veld te plegen;
Het vocht verfrischt de lucht, de lucht geeft daauw en regen.
't Geeft alles, en 't ontfangt; het baat en 't wordt gebaat;
Alleen 't bedorven hart verbreekt die regelmaat.

aant. De een, als de onzeekre kans hem tegenloopt in 't spelen,
Streeft heel zijn landgoed door om deze breuk te heelen,
En put zijn schatten uit, maar droogt geen enklen traan;
En de ander zoekt op 't dolst zich van zijn geld te ontslaan.
Hoe! is u 't geld tot last, (ô schaamtloos geldverachten!)
Wat laat ge in 't naar gebrek deze arme weêuw versmachten?
Dees kindren, in hun bloei verhongren door den nood?
Die meisjens onverzorgd? dees grijzaart zonder brood?

Ach! had my 's Hemels gunst een kleen gehucht gegeven,
Hoe zalig zoude ik daar, en 't voorrecht waardig, leven!
'k Omringde me in het rond met bloem en kruidery,
Met heerlijk boomgaardooft van ieder jaargetij':
Maar, meest en bovenal, met vrolijke aangezichten,
Waarop de welvaart-zelv heur zetel scheen te stichten;
En nimmer stonde ik toe, dat in mijn overvloed
De honger 't bleek gelaat zou monstren op mijn goed.
Maar 'k haat de ledigheid. De ploegstaart, egge, en spade,
En wat van 't akkertuig den Landbouw koomt te stade,
Zou d' arme, in billijk loon, den kommer doen vergaan,
En de arbeid zou zijn mond met eigen brood verzaân.

Dan, vaak vindt zich 't gebrek een prooi van wreede plagen:
Geef onderstand aan krankte, aan hooggeklommen dagen.
Heb in uw Landverblijf een matig byvertrek,
Alwaar ge, in kunstrijke orde en voeglijk klein bestek,
Een kostbren schat bewaart van heilzame artsenijen,
Om 't ziekbed, waar 't behoeft, grootmoedig toe te wijen.
Door hem, wien 't zelfverdriet naar uwe tafel voert,
Wien niets dan 't huissieraad, dan goud of beeldwerk roert,
Zij 't oovrig van uw huis met vollen mond geprezen;
Aan elk gevoelig hart zal dit geheiligd wezen.
Maar, doet ge een weldaad, voeg een troostvol oog daarby:
Ontfangen uit uw hand, verdubbelt heur waardy.
Bezoek den kranke op 't stroo: geleid er zelfs uw kinderen,
En laat geen lastig oog hun vrije giften hinderen.
Uw dochter koom vooral, op uw gezegend spoor,
Met warme tederheid de blode nooddruft voor;
En, met een schuchtren blos waar schaamte en deugd in mengelen,

Verschijn' ze in 't needrig dak als een der Hemelsche Engelen!
Zoo voere uw waardig kroost in 's levens dageraad
Uw beeltnis in 't gedrag zoo wel als op 't gelaat!
Hun deugden zijn uw werk, uw voorbeeld, hun vermogen!
Hartvochtigen, koomt hier, en wordt voor 't eerst bewogen!
Of, daar ge uw overvloed aan kostbre walging wijdt,
Ziet deze wellust aan, en barste u 't hart van nijd!

Gelukkig Vaderland, dat nergens ooit ellende
Dan in de duisternis der groote Steden kende!
Waar schaars een dorp, een vlek, een enkle hut bestaat,
Of welvaart lacht den boer van 't blozende gelaat!
Gewis, in uw verblijf behoeft de bloeiende ijver
Van Land- of Arbeidsman geen spoorslag van een drijver,
Maar heerscht en werkt alom door ingeschapen trek,
En bant en ledigheid, en ondeugd, en gebrek.
Gelukkig! zoo de weelde, uit rijkdom voortgesproten,
Op uw gezegend erf geen wortel had geschoten,
Den vaderlijken aart tot dartelheên verleid,
En de ondengd, en door haar, het jammer voorbereid.
Maar neen! uw bloei houdt stand; en, stort behoefte tranen,
Uw hart behoeve ik niet tot weldoen aan te manen!
Daar, waar men lijden ziet en geene erbarming voedt,
Daar vloeit geen Nederlandsch, maar uitlandsch bastertbloed.

Geen stervling, zoo gering, die in zijne enge muuren
Niet soms een Stad, een Rijk, een Wareld wil besturen.
Voor my, nooit willigde ik aan die bedwelming in,
Om 't lot der Volkeren te reeglen naar mijn zin;
Maar, om in lager kring mijne eerzucht in te snoeren,
Zet ik my soms in 't hoofd, een Dorpbewind te voeren,
En maak my-zelv' tot Heer van dezen kleinen Staat.
Dan pleeg ik met mijn hart en met mijn krachten raad,
En wil, dat elk die kan, zich in mijn plan vereene,
En 't geen ik me onderwind volkomenheid verleene.
ô Gy, voor wie ik thands dit Boersche Wetboek schets,
ô Vormt, zoo 't mooglijk is, een voorbeeld naar mijn les!

Ziet gy dit needrig huis, dat, vrij van prachtvertooning,

Een zedige eenvoud aâmt? Het is de stille woning,
Door 't Christlijk dorpgehucht aan de achtbre post gehecht
Van die 't verëenigd volk hier voorbidt als Gods knecht.
Hy draagt hun zuchten op aan 's Hemels welbehagen,
En troont den zegen af, die weide en akker vragen.
Hy wijdt het huwlijk in; verlicht den tegenspoed;
En plant de deugd, de trouw, de Godvrucht, in 't gemoed;
Geeft troost waar troost ontbreekt; en reinigt hart en zeden;
En vormt voor Kerk en Staat onstraffelijke leden.
Zie daar, of 't geen hy is, of 't geen hy wezen most!
Voorzeker koze ik nooit voor die verheven post,
Dien valschaart, door belang, door schraapzucht aangedreven,
Die om een luttel baats zijn schaapskooi op zou geven,
Door voorbeeld of door leer den stoel der waarheid schendt,
En lessen of gedrag naar 't heerschend denkbeeld wendt.

Neen, aan zijn dienst getrouw, en dierbaar aan zijn kudde,
En, d' ouden Olm gelijk, wien wind noch regen schudde,
Maar wiens ontzachtbre stam, waarop geen tijd vermag,
Den grootvaâr en zijn kroost ten grave varen zag,
En over 't Kerspelplein reeds meer dan honderd jaren
Het erflijk lommer gaf van zijn verjongde blaâren,
Is de echte Landpastoor door vaderlijke zucht
Het altijd wakende oog van 't gansche Dorpgehucht.
Zijn voorzorg, wijsheid, trouw, laat nergens hulploos lijden.
Waar schuilt hy, wien in 't leed, zijn weldaân niet verblijdden!
God telt ze, en kent ze alleen, die hy gelukkig maakt,
Ook zelfs, wen schaamte of trots den eigen nood verzaakt.
Vaak zoekt hy de enge kluis, waar rampen, niet te ontloopen,
Gebrek, en pijn, en dood, en wanhoop, samenhoopen:
Hy nadert, en 't gebrek, de wanhoop vlucht daar heen;
De pijn verliest heur smart, de dood heure ijslijkheên.
Hy, die den nood voorkomt, gaat duizend misdaân tegen.
De rijke eerbiedigt hem, en de armoê geeft hem zegen:
En dikwijls ziet m' een paar, door bittren haat verteerd,
Verëenigd aan zijn disch, en, Vrienden weêrgekeerd.

Vereer zijn ampt, zijn werk! Zijn woning is bouwvallig?
Geef 't ouderwetsch gesticht een aanzien, min wanstallig,

aant. En steke 't zalig huis, dat zoo veel deugds besluit,
In ware deftigheid, maar zonder praalzucht, uit!
De schamelheid verneêrt, het weitsche zou beleedigen.
Laat ook de kerksieraân zijn goeden smaak bevredigen.
Maak hem, zoo veel gy 't kunt, zijn arbeid aangenaam.
Verbindt u heiliglijk tot 's menschdoms welzijn saam.
Wat moet in 't deugdzaam hart voor zulk een vlek niet zwichten,
Het geen een Leeraar sticht, een Wijze wil verlichten!
Neen, Rome, in al heur pracht, meestres der bukkende aard,
Is geen gehucht vol deugd, in 't oog des braven, waard,
Waar 't weldoen, waar 't gebed, met even vurig blaken,
De schat der armen zijn, de hoop der rietendaken.

Daar is een tweede in 't Dorp, die kracht van invloed heeft:
De Schoolvoogd, voor wiens plak de boersche Landjeugd beeft!
Mijn zangster, zet uw zang voor 't minst een toontjen lager,
En schilder 't stijve beeld van dezen scepterdrager.
Straks melde ik, welk een zorg een ampt van dit gewicht,
Om 't Landvolk wel te doen, ten besten einde, richt'.

Hier zit hy! In zijn stap, zijn uitgestreken wezen,
Is 't geen hy op zijn staat zich inbeeldt, klaar te lezen.
't Vertrouwen op zich-zelv', en op de meerderheid,
Waar mede, 't geen hy weet, zijn kleinen hoogmoed vleit.
Ook is hy reedlijk verr' in 't lezen, schrijven, rekenen:
Hy kent in d' Almanach planeet- en hemelteekenen:
Hy zingt de Kerkgemeent' met ernst en stichting voor;
En worstelt, jaar aan jaar, den C a t e c h i s m u s door.
Hy d i s p u t e e r t met moed, en zonder los te laten,
En, schoon hy 't ook verliest, hy weet er door te praten.
Let op, wanneer hy spreekt, op wat geleerden trant
Hy elke sylbe rekt, en ieder muskel spant!
Wat moeite hy zich geeft, om met het naauwst geweten
Ons elke letter juist in de uitspraak toe te meten!
Hy rijmt, indien 't hem lust, trots....en Datheen,
En d e c l i n e e r t getronw door alle c a s u s heen.
Ook weet hy 't noodigst zelfs van Staats- en Kerkhistorie,
En kent en Lodestein en Sluiter by memorie.
't Heelal, het gansche dorp, staat van den man verstomd,

aant. En weet niet hoe één hoofd aan zoo veel wijsheid komt.
Voor 't oovrig ziet hy scherp op 't nietigste overtreden,
En wordt door zucht of traan bewogen noch verbeden.
Verschijnt hy; in zijn blik (den aanblik van een God!)
Leest heel het kindervolk hun onherroeplijk lot.
Hy wil 't; men gaat uit een: hy wenkt; men zet zich neder:
Hy glimlacht; alles juicht: hy fronst; men siddert weder.
Hy dreigt, beloont, kastijdt, met d' eigen toon van stem;
En, in zijn afzijn zelfs, is ieder bang voor hem.
Hy ziet, hy hoort, hy weet, wat elders werd misdreven:
Hy vindt het de arme jeugd voor 't voorhoofd aangeschreven.
Hy raadt, wie lacht, wie snapt, wie luiert, en wie slaapt,
Wie andren partjens speelt, of onder 't bidden gaapt.
De berk ligt nevens hem: die roê, wier vreeslijk knellen
Den moedwil, met een wenk, den teugel weet te stellen,
Der traagheid sporen geeft, 't ontzag in werking houdt,
En d' ijsselijken plak als naasten buur beschouwt.

De Dionys van 't dorp is kenbaar aan dees trekken.
Neem u zijn zorgen aan, op dat gy ze op moogt wekken.
Den wijze is niets gering; de dwaas alleen veracht
Wat heilzame arbeid is voor 't menschelijk geslacht.
Den kleine is in zijn post een glans van aanzien noodig;
Dat Grooten needrig zijn, de rest is overbodig!
Bemoedig des den man! Bedenk, dat in zijn hand
't Toekomstig lot berust van uwen Boerenstand.
Maak hem en 't meesterschap eerwaardig in zijne oogen,
Op dat zy 't in der daad der menschheid worden mogen.

Doch waarom beelden we ons een zulken schoolvos in,
Belachlijk voor het oog, en arm van menschenzin?
Ja, dat we een oogenblik der Dichtluim ruimte geven,
Maar, mits we op geenen stand verachting vast doen kleven!
't Gemeen verslaaf zich aan 't vooroordeel! 't volgt elkaâr,
Als 't redenlooze vee, op elken doolweg naar.
Wy weten, elk beroep heeft zijn belachlijkheden,
Waar 't zulken bloot aan stelt, die 't op den duur bekleeden.
De stem, de toon, de taal, de houding, neemt iets aan
Van 't handwerk, 't ampt, de post, den rang waarin wy staan.

aant. Waar staâge oplettendheid op duizend kleinigheden,
Waar strengheid, ernst, geduld, de hoogste plaats bekleeden,
Is 't vreemd, indien m' aldaar aan heblijkheên gewent,
In wie men 't haatlijk merk van stroeven smaak herkent?
Waar m' eindloos bezig blijft in 't zelfde voort te teemen,
Is 't wonder, zoo 't verstand daar weigert vlucht te nemen?
Helaas! 'k Beproef het zelf, hoe veel de geest zich krenkt
Die steeds beginsels kaauwt, en voor den leerling denkt!
En echter, is onze eeuw niet rijk in zulke mannen,
Die zelfs in 't kinderschool den schoolvos van zich bannen;
Wier smaak, wier kunde en hart, hun Vaderland vereert,
En op 't vooroordeel zelf der wareld triömfeert?
ô Lust der halve Goôn, ô Pindus eerlauwrieren!
Hoe, mocht ge in 't schoolvertrek geen achtbre kruinen sieren?
Verdiende een Van der Waal, verheven kroonpoëet,
Dat Neêrland, dat op de aard één Dichter hem vergeet?

Wat heerlijk schouwtooneel in al dat kinderwoelen!
In 't dartlen, dat zy doen! in 't door malkaâr krioelen!
't Is heerlijk, in den mensch de rijpe kracht te zien,
Gereed, om 't Vaderland heur vruchten aan te biên;
Maar kan m' in 't hoopvol kind het leven uit zien schieten,
Den mensch in bloesem zien, en niets daar by genieten?
Dan, dan nog, zijn we ons-zelf. Geen kunst of veinzery,
Die de eerste neiging hult, natuurlijk, los, en vrij!
Dees, buigzaam en gedwee, geeft, aanstonds na 't kastijden,
Bevredigd met een woord, zich over aan 't verblijden.
Flux wischt hy, met een lach, het laatste traantjen af,
En denkt niet meer aan 't leed van de uitgestane straf:
Één glimlach geeft u 't hart, hoe fel verbitterd, weder.
Een ander slaat het oog met stugge droefheid neder,
En houdt zich onverwrikt in liefde beide en haat.
Gebeden, vriendlijkheên, geschenken, doen geen baat.
Hy wijst het dierbaarste af, waarnaar hem 't hart mag hijgen,
En pruilt hardnekkig voort in wederspannig zwijgen.
Zoo toonde een Cato reeds in kindsche hoofdigheid
Die onverzetbre ziel, die Helden onderscheidt.

Maar 't school gaat uit: treed toe, en zie de knaapjens spelen.

De ontwikkling van hun geest moet hier den wijze streelen,
In 't dartlen, in 't gejuich, in 't nietigste gesprek.
Wat treflijk onderscheid van aangeboren trek!
Dees, W a g e n a a r van 't dorp, zit sprookjens op te halen:
Die, R a f a ë l in 't klein, de muren vol te malen:
Die, voert zijn kindertroep in fieren krijgsmarsch aan,
En is een andre E u g e e n , of M a u r i t s , in zijn waan.
ô Sla hun inborst gâ in 't kluchtige onderwinden.
Licht zult ge er in der daad een kleinen P o o t by vinden.
Licht komt er met der tijd een tweede H u i g e n s uit,
Die nu zijn drijftol werpt, of op zijn rietjen fluit.
Licht ziet ge een stouten gast aan tak en boomstam hangen,
Die eens by 't Vaderland zijn R u i t e r s zal vervangen.
Licht dat ge een N i e u w l a n d vindt, die 't oogenblik verbeidt,
Dat hem een schrandre geest hervoort rukt en geleidt.
Zoo toeft de teedre roos, in 't knopjen nog verborgen,
Één warmen zonnestraal, één daauwdrop van den morgen.
Thands van zijn laatren roem of grootheid niet bewust,
Verheugt zich 't kinderhart in kinderlijke lust,
Indien 't zijn steentjens slechts, na duizend oefeningen,
Het water schaven ziet, en dan weêr opwaart springen;
Of zoo 't zijn vlieger ment, gedragen door den wind,
Die, voor 't verwonderd oog, den weg ten Hemel vindt.

Zoo dra 't gelukkig lot hem opdoet aan uwe oogen,
Grijp toe: dit kostbre zaad lijdt uitstel noch vertogen.
Uw bystand kweek', bescherm', beveilige, en besproei',
En breng' de wilde telg ten hoogstvolkomen' groei!
Door uwe hulp verhaast, zal 't smaaklijk ooft verrukken,
En gy, gy zult er zelf de zoetste vrucht van plukken.

Hou de onbedreven jeugd ook van vooroordeel vrij.
Voorheen was elk gehucht vervuld van spokery.
Geen dorp, of 't had een Best, beruchtigd in 't voorspellen;
Geen burcht, waar niet een geest de menschen plach te kwellen;
En praatzieke ouderdom beangstte t' elkenmaal
't Schroomvallig kinderhart door 't aakligst spookverhaal.
Vooral, wen 't avonduur, by 't vallen van de bladeren,
De Landliên om den haard by 't lamplicht deed vergaderen,

aant. Had de een of andre paai een geestverschijning reê,
Die heel den kring in 't rond van ijzing huivren deê.
Gy, waag ze aan d' indruk niet van zulke schrikvertelsels,
Gewrochten van bedrog of onbewezen stelsels,
Die, wortlen ze eenmaal vast in 's levens eersten tijd,
Ook helden siddren doen, 't gezond verstand ten spijt.
Verhaal men hun veeleer van de eerbre schovenbindster,
Die de airen vallen laat ter aalmoes voor de vindster;
Van 't brave en dankbre kind, en van de onzichtbre hand,
Die de arme Weezen voedt, en de ondeugd brengt te schand.

Dus schaft ge aan uw gehucht (en welk een heilverplichting!)
Der Grijsheid onderstand, der Jonkheid, onderrichting.
Dit 's alles echter niet, het gene ik van u wacht.
Wat zegt een teedre plicht, ten halve slechts betracht?
Doe meer, en laat hen ook de werklooze oogenblikken,
Die feest- of viertijd geeft, door tijdverdrijf verkwikken.
Is 't mooglijk, Hemel! hoe! uit goedheid al te wreed,
Ontrukt men 't troostrijkst zoet aan de armoê in heur leed!
Die dagen, zegt men ons, zijn voor 't gewin verloren,
En 't hoogtijdslempen rooft, wat d' arbeid zou behooren.
'k Versta 't: uw vriendlijkheid ontslaat hen van de rust,
En de arbeid wordt de troost die 't leed van d' arbeid sust.
Ach! kunnen we aan den Boer, op de ingezette tijden,
Den doedelzak, de veêl, of 't oude bier benijden?
Ontzeggen we aan de meid, die daaglijks karnt- of wiedt,
Dat m' enkle reizen meer haar Zondagspakjen ziet?
Neen, dat we hun voor 't minst, zoo vaak zy 't smaken kunnen,
't Genoegen van hun stand, des levens deel, vergunnen!

Breng zelf het uwe toe aan 't ongedwongen feest!
Reeds zweeft zijn vrolijkheid betoovrend voor mijn geest.
Ach! geef me in d' overvloed van haar verscheidenheden,
Ostades rijk penceel om 't waardig in te kleeden.

Hier hebt ge een praatparty van drinkende oude liên.
Dees haalt zijn marschen op, of laat zijn wonden zien,
Die hy voor d' ouden Prins in Berg' op Zoom behaalde,
En zegt: Oranje in 't hart, schoon Frankrijk zegepraalde!

aant. Die, praat van 't geen zijn jeugd, in andre tijden, zag,
Toen England eerbied droeg aan de oude Statenvlag. -
Ginds ziet ge een bolle meid, op 't slingrend touw geheven,
Zich schomm'len door de lucht en op de winden zweven.
De dartle Zéfir speelt met onderkleed en schort,
Dat om haar kniën golft, met zilvren lint gegord;
En de arglooze onschuld lacht, wanneer de schalke boeren
Haar, met een dubblen zet, den hemel nader voeren. -
Wat verder zien we een baan, waarin de forsche hand
(Een koningslust weleer, nu balling op het land!)
Den kaatsbal, door de lucht elkander toegedreven,
In zeekre richting jaagt, en heen en weêr laat streven;
De spelers wringen 't lijf naar alle kanten heen,
En voegen 't vuur der drift by de afgerichte leên.
Hun boezem jaagt en klopt by 't beurtelings verwachten,
En dubbelt t' elkenmaal behendigheid en krachten.
In 't eind, het toeval spreekt; een holle kreet gaat op,
En vlecht den stoutsten gast den lauwer om den kop. -
Hier weder, zien we een bal, die uit de hand geschoten,
't Geschaarde kegelspel al rollende om moet stooten.
Daar vliegt hy, snelt, en werpt, in onbesuisde vaart,
Van 't houten batailjon een vleugelman ter aard'.
Somwijlen, of 't mocht zijn, van tuimelzucht bevangen,
Doorloopt hy 't heel en al, en wandelt door de rangen.
Besluitloos, aarzelt hy, bedreigt hen beurt om beurt,
Onzeker, wien hy 't meest zijn aanval waardig keurt.
Nog staan ze en houden post, in fiere moedvertooning!
Doch eindlijk, hy besluit, en 't noodlot treft den koning.

Maar hier by d' ouden Olm, die honderd jaren heugt,
Verzamelt zich de bloei en 't schoonste van de jeugd.
De Boersche vedel klinkt, en ieder maakt zijn paartjen.
De vreugde blinkt in 't oog, de hoed staat op een haartjen.
Men springt, men danst, men schokt, men huppelt in het rond,
En vat zijn meisj' in d' arm, en heft haar van den grond.
Het jonge hartjen klopt, by 't teder vingrennijpen,
En Liefde koomt in 't spel, om in den hoop te grijpen.
't Genoegen lacht alom; gezondheid krijgt een blos;
De geest wordt opgebeurd; de leden worden los;

aant. De steeds gerekte boog herstelt zich door 't ontspannen;
En zucht om leêg te zijn blijft uit het dorp verbannen.

Gy, wien hun spel vermaakt, hun overvloed verrijkt,
Gy smaakt het, of 't geluk weldadigen bezwijkt.
Gelukkig, in 't geluk aan andren toe te deelen,
Vereenigt ge op uw erf de stulpen met kasteelen.
Gy, die genoegens schept, en droefenis verlicht,
Gy haalt den ruimen band der samenleving dicht,
En, van uw werk voldaan, het oog op God geslagen,
Moogt ge in vertrouwende ernst om zijn voltooiing vragen!

Tweede zang.

Wel hem, die in den schoot der huisselijke vrede
Zich uit de stormen houdt van staats- en oorlogsvede,
En in zijne eenzaamheid ontscholen aan 't geweld,
De kunsten en de deugd vereenigt met het veld!
Dus, onder 't luw verdek der breede beukenboomen,
Wen 't bloedig Driemanschap in 't afgeteisterd Romen
Zich onderling 't bezit betwistte van heur roof,
Zong Maro op zijn riet den woesten krijgsgalm doof.
Geen stervling had het hart, by zijn betoovrend zingen,
Zijn heilig Landgehucht met wapenklank te omringen;
En, als de Staat in 't eind, van wee en gruwlen zat,
In leniger bestuur zijn vroeger ramp vergat,
Indien hy 's Aardrijks Vorst zijn erfgoed wedervraagde,
Waar uit hem de ongenâ van 't oorlogslot verjaagde,
Haast kwam hy zich op nieuw, aan 't Hofgewoel ontvlucht,
In Pales argloos veld en onbesmette lucht,

aant. Op d' eens zoo schoonen grond der Vaderlijke weiden,
By 't zalig Mantua in 't ruischend groen vermeiden.
Daar, midden in 't geloei van 't grazend rundervee,
Beluisterd van de zwaan der zilvren bergstroomzee,
En 't Hemelhoog geboomt' der Apennijnsche klippen,
Bezielde hy den halm met d' adem van zijn lippen,
En zong het trotsche Rome, in de oppermacht der aard,
Een boerschen veldzang voor, maar Wareldheerschers waard.

Voor my, wiens noeste vlijt my 't eerlijk brood mocht gaderen,
Ik had, gelijk Virgyl, geen erfgoed van mijn vaderen,
En 't weinig, 't gene ik had, dat gaf ik op aan God.
Maar, balling uit mijn erf, en tot een spel van 't lot,
En vluchtend, juist als hy, de Burgerstaatskrakeelen,
Gelukte 't me, om me in 't woud aan 't stadgedruisch te ontstelen,
En, wagende op den halm een ongekuischten toon,
Zing ik den Bouwman toe, maar 't veldriet ongewoon.
Gy dan (indien ze er zijn, die naar mijn veldzang hooren)
Gy die mijn zang verneemt, verleen hem gunstige ooren,
En schend het gastvrij oord dat my zijn schaduw biedt,
Door uw onheuschen blik, door uwen argwaan niet;
Maar gun my in mijn leed, bevrijd van slaafsche keten,
Den troost der Poëzy by dien van 't vrij Geweten!

Doch waan niet dat ik hier in Maroos schreden stap,
Wen ik den Landbouw zinge, of in dees wetenschap
De lessen des Romeins aan Neêrland koom herhalen.
Neen, 'k durf met stouter vlucht langs nieuwe wegen dwalen,
En daar ik de achtbre ploeg met versch gebloemte sier,
Bezinge ik 't gene ik min met geen geborgde Lier.

Geloof niet, dat mijn zang zijn waardigheid verzake
Met alles, zonder keur, wat de akkers vruchtbaar make;
Wat ieder Landman weet; wat, duizendmaal herzegd,
De eenvormigheid ten grond van wisse walging legt.
Mijn verzen leeren niet, in welk een jaargetijde
De boer zijn kool verplant', zijn vlas of druiven snijde,
Wat grond de boomgaard eischt voor 't in- of uitheemsch ooft,
En waar 't gezegend graan de rijklijkste oogst belooft.

aant. Neen, 't luste ons, in dien schat het edelste af te zonderen!
Ik zing den arbeid niet des Landbouws, maar zijn wonderen:
Zijn stoutste pogingen, en 't zeldzaamst wat hy teelt.
Met middlen, met een kracht van d' eersten rang bedeeld,
En in 't gewrocht zoo rijk als grootsch in 't onderwinden,
Laat zijn veredelde aart zich aan geen leisnoer binden.
't Is geene eenvoudige, geen boersche Godheid meer,
In 't opgelegd gareel omdravende als weleer;
Neen, 't is een hooger Geest, wiens onbeperkt vermogen
Ons 't ongeziene, als 't waar, getooverd brengt voor oogen,
Steeds nieuwe schatten schept, de soorten steeds verschoont,
En rijker gronden vormt, dan die ons 't aardrijk toont;
't Weêrstrevig steengruiszand tot akkers weet te dwingen;
Den stroomen in hun muil een breidel weet te wringen;
De vloeden met elkaâr vereenigt en verbindt;
En zelfs den wederstand der luchtstreek overwint.
Ja, plaatsen, tijden, aard, saizoen, en werelddeelen
Door één rukt, en Natuur als meester durft bevelen.

De stervling, wen hy 't eerst zijn akker bracht in 't zaad,
Kende in deze oudste kunst noch wet noch regelmaat;
En, zonder 't minst verschil in bergen of landouwen,
Dorst hy d' ondankbren grond zijn schatten toevertrouwen.
Haast echter, meer verlicht in 't onderscheid van land,
Kreeg ieder grond zijn graan, en elke beemd heur plant.
Doe meerder! heb den moed, het aardrijk te overheeren:
Verbeter 't, door zijn grond, zijn boezem, om te keeren.
Zie vreemden 't groot geheim van elke ontdekking af:
Neem elke proef te baat, die ergens inzicht gaf:
Voeg 't middel en 't gebruik van d' akker toe te maken
Naar 't voedsel dat hy eischt, by 't welgepaste braken;
Het mergel, en de kalk; de vruchtbaarmakende asch;
Het legerstroo van 't vee, bevrucht met scherpen dras;
De zeep der duiventil; en de onderscheiden misten,
Waarin het dierlijk vet zich oplost onder 't gisten,
Zijn zouten vluchtig maakt, ontwikkelt, en verdeelt,
En uit de onzuivre loog een geestrijk voedsel teelt.
Hier zal de vette klei de schraalheid uwer landen
Verbeetren, doorgekneed met hunne onvruchtbre zanden;

aant. Daar dient de weeke draf van hun moerassige aard
Met mengeling van zand of harder grond gepaard.
ô Gy, wier ijdle hoop, door valschen waan bekropen,
Uit arbeid zonder baat een nietig goud durft hopen,
Sta van uw uitzicht af, en grijp geene ijdle lucht.
Het goud ontspruit in de aard, door 's bouwmans zweet bevrucht.
Het aardrijk is de kroes, waarin uw schatten stoven,
En heeft de zon te hulp in 't stoken van zijn oven.
Zie daar het ware goud, dat waren rijkdom geeft!
De zekere Alchymie, waar geen bedrog aan kleeft!
Een Grijzaart wist in Rome, op anders dorre streken,
Door overmaat van vlijt een dubblen oogst te kweken.
Hy brak d' onvruchtbren grond en ploegde er 't mergel door,
En kleinsde 't reis op reis in de omgedolven voor.
Hier deed hy 't veldgebloemt' op heur vervormde struiken
Met dubblen bladerkrans en nieuwe glans ontluiken:
Daar schiep hy weide uit zand, en 't sierlijk klavergras
Beloonde 't stout bestaan met rijkdom van gewas:
Daar leerde hy de herfst met nieuwe vruchten spelen.
Zijn akker had geen rust; verscheidenheid in 't telen
Verpoosde alleen den grond in d' arbeid van zijn schoot,
Die 's mans verlichte vlijt een zeekre schatting bood.
Een voorrecht van dien aart stak nijdigaarts in de oogen:
Hy wordt vervolgd, beticht, en voor het recht getogen.
Daar legt hem 't domme volk een tooverkunst te last,
Die op zijne akkers trekt, het gene op andre wast.
Hy, stelt zijne egge en ploeg, zijne armen, frisch van spieren,
Den rechter voor 't gezicht; zijn forsche runderdieren,
Zijn weldoorvoed gezin, in d' arbeid opgebracht.
Daar ziet ge, sprak hy toen, mijn gantsche tooverkracht!
Toen meldt hy, met wat zorg hy de aarde toebereidde,
Hoe vlijtig hy ze bouwde, en 't vocht daar over leidde,
En wat den dubblen oogst verzekerde aan zijn grond:
En alles juicht hem toe als uit een zelfden mond:
En hy, hy ziet zijn kunst, by 't hoogste roembehalen,
Als op de onvruchtbaarheid, op de afgunst zegepralen.
Zijn toovery zij de uwe! Uw kunde en noeste vlijt
Verbeetre 't, waar natuur gebrek of kwijning lijdt!
Tracht altijd om den kring des Landbouws uit te zetten,

En geef aan 't voorbeeld plaats by de aangenomen wetten.
Wees echter niet te veel door nieuwigheên verrukt,
Noch leef in de ijdle hoop, dat elke proef gelukt.
Laat andren, door den waan van wijsheid opgeblazen.
Vermetel, op 't verstand van hunne Vaders razen,
Laat gy de ontwerpen daar, in 't boekvertrek gesmeed,
En heerlijk op 't papier voor die er niets van weet:
Die nieuwe vindingen van steedsche Landbouwdrijvers,
In 't blinde toegejuicht door Maand- en Dagbladschrijvers;
Hun nieuwbedachte ploeg, hun zaaituig naar den smaak!
De Landman lijdt er om, en Ceres schreit om wraak.

Stap echter niet altijd, met kindsche vrees beladen,
Den voetstap angstig na van hun, die voor ons traden.
Neen, sla met de akkerkunst ook nieuwe wegen in,
En de uitkomst kroont wellicht uw poging met gewin.
Hoe veel heeft onder ons de kunst niet uitgevonden!
Wat wissling bragt ze niet in de opgetogen gronden!
Het roosjen groeide eertijds op 't struikgewas alleen,
En de ooftboom stak zijn kruin ten hoogen hemel heen:
Thands heft de rozenboom (verbazend kunstvermogen!)
Zijne armen, uitgebreid, vermetel in den hoogen,
En de appel wordt geplukt van needrig dwerggeboomt'.
Wat bloemen zien wy niet, met dubble krans omzoomd,
Met rijken blaadrentooi en kleurschakeering gloeiend,
Eer, veldbloem zonder glans, den wind ten beste groeiend!
Doe meerder! durf, en roep uit afgelegen oord
Gewassen, die gy huwt aan 't ingeboren soort.
Maar geef geen dolheid plaats in woeste zucht naar 't vremde,
En smaad die schatten niet, die ons Natuur bestemde.
Daar is er, wien geen plant, hoe prachtig ook, behaagt,
Ten zij ze een verren naam uit Oost' of Westen draagt.
Dus zag ik, toen Parijs uit wisselzieke weelde,
Zich in 't waarachtig schoon der betere Eeuw verveelde,
Europe, door een trek tot zeldzaamheên verhit,
In al wat woestheid aâmt zich plooien naar den Brit.
En Hof, en Schouwtooneel, en Stad, en Maatschappyen,
Volijvrig, zich om strijd in 't slaafsch gareel te vlijen,
't Bootste al den wansmaak na, en Kunstnaar, en Poëet,

aant. Bracht enkel droomen voort, in mijmerzucht gesmeed.
De paarden keken vreemd in die belachbre dagen,
Een zwaren Franschen knecht in 't J o c k e y s pak te dragen:
Versailles kreeg zijn klubs, zijn Hof- en Volksparty,
En dronk zich gek aan P u n c h en Politiek daarby:
En Duitschland...! Maar waartoe van Duitschland op te halen?
Ook Neêrland moest de vlaag dier dwaasheid tol betalen:
Een zelfde tuimelgeest had alles overheerd.
'k Zag perk, en hof, en bosch, in wildernis verkeerd.
'k Zag bergen, duimen hoog, met kloven opgereten,
Afgronden, die het oog met spannen af kon meten,
En heuvlen, die een mol in eenen halven nacht
Weêr om wierp, als iets grootsch, met kosten voortgebracht.
'k Zag alles overdekt met struiken en struweelen,
Of overzeesch gewas dat nergens voort kon telen.
Geen voet- geen wandelweg, die waar ik henen toog,
Niet in de eenvormige S, nu rechts- dan linksom boog;
Geen pad, of 't was doorsneên met kronkelige sloten,
Verstinkende in hun nat, met riethalm volgeschoten;
En bruggen, naar 't model van 't armlijk volk gebouwd,
Dat bijl noch zaag bezit tot vorming van zijn hout.
En dit moest schoonheid zijn! dit werd als smaak verheven!
Dit heette, door de kunst, Natuur op zij' te streven!
Barbaren! lastert niet. Natuur is altijd schoon,
En spreidt in wat zy vormt het hoogste goed ten toon.
Geen deel, of 't is volschoon! geen voorwerp, hoe afzichtig,
Of 't is voor 't kundig oog zoo heerlijk als gewichtig!
Maar 't is de harmony van 't welgestemd geheel
Die 't oog en harte streelt in Tuinkunst en Tafreel.
't Is orde en regelmaat, 't is eenheid van bedoelen,
Bereiking van 't ontwerp, wier kracht zich doet gevoelen;
't Zijn middlen, door den aart van 't doelwit-zelf bepaald,
En niet, in wilden gril, van elders saamgehaald;
Bevrediging van 't hart, en geene aanstootlijkheden,
Onvoegzaam voor de plaats, en strijdig met de reden;
Geen nietig poppenspel, dat kindren slechts vermaakt,
Maar 's menschen waardigheid te loor stelt en verzaakt.
Laat dan Sinees of Rus, in hun bekrompen zielen,
Hun torentjens in 't kleen, geplant op wagenwielen;

aant. Hun Ceders, door een vlijt, hun geestloos wroeten waard,
In struiken voor hun disch- en kamertuin ontaart!
Laat hen in 't zacht verblijf van rust en huisgenoegen,
't Verschriklijkst der Natuur belachlijk samenvoegen;
En laat een Britschen geest, die, wars van rede en smaak,
In uitersten alleen de bron zoekt van 't vermaak,
En woestheid kiest voor orde, op zulke spottooneelen
Den meester der natuur, den wareldschepper spelen;
Gy, Neêrland, blijf getrouw aan 't waar, aan 't eeuwig schoon!
De smaad van die 't miskent, strekt de Almacht-zelv ten hoon.
Niet strafloos gaat in 't hart die vatbaarheid verloren,
Die 't opwaart leidt tot God en tot zijne Englenchoren.
ô Vatbaarheid voor 't schoon! ô echte Hemeltrek!
Hoe vergewist ge ons hart van 't opperst heilbestek!
Hoe roept, hoe heft gy 't op, tot die volkomenheden,
Waarvoor ons de Almacht vormde! - En, Zuiverheid van zeden!
En Liefde! en Christendeugd! hoe zijt ge aan haar verwant!
Ja, beef, die ze ooit verkracht, ter gunst van 't onverstand!
Neen, paar' verbeeldingskracht op teugellooze wieken,
Den schat van de Avondkim aan 't blozend Morgenkrieken!
Breng' ze op den oeverrand van 't onbegunstigd Noord,
Arkadische akkerpracht en Paradijzen voort!
Maar laat geen razerny van nieuwe kunsttyrannen
Het Bouwkunstmatig schoon uit zijn bezitting bannen,
Of 't heilig eigendom van Vaderlandschen grond
Ontwortlen voor een plant van 't andre Wareldrond.
Gevoelig voor het schoon der Nederlandsche Linden,
Der Beuken, grootsch van kroon en standhaft voor de winden,
Voor 't krakende Eikenloof, de statige Olmenkruin,
Waardeert hen de echte smaak voor Englands poppentuin.
Doch zoo een rijzig hout, aan vreemde kust ontsproten,
In 't keurlijk hoofdgestel verruklijk uitgeschoten,
By 't nieuw en zeldzaam schoon een lieflijk afdak biedt,
Ons gastvrij Vaderland verstoot den vreemdling niet.
Zoo kwam de heidestruik van de Alpen tot ons over!
Zoo schonk ons 't vruchtbaar Oost het hangend Wilgenlover,
Door liefde en tederheid den weedom toegepast!
Zoo kreeg de bevende Esp, die aan onze oevers wast,
Zijn prachtig broedrental van Esch- en Tyberboorden,

aant. En Libans Cederstam de burgerschap van 't Noorden!

Gewage ik, welk een lust uw boezem aan moet doen,
Wanneer ge uw hof bezoekt, by d' aanblik van 't plantsoen,
Waardoor ge u met den geest in lucht en wareldstreken
Verzet, en 't Oost en 't West in een smelt onder 't kweken?
Dees groengetakte Pijn, die vorst en winter tergt,
Virgienjes kust ontschaakt of Schotlands hoog gebergt',
Voert u in 't onderscheid van zijn verscheiden loten,
De beide Warelden voor 't oog, waar uit zy sproten.
De Levensboom herroept Sinees en Formozaan:
De frissche Jodenboom, de heilige Jordaan,
En 't Godgewijde land, met Godlijk bloed bedropen.
Het uitgebreid Heelal staat uw bespiegling open!
Geen plant, of ze is een rijk, dat ge in den geest doorkruist,
Zoo verr' de ontembre wind door boom of bergstruik zuist!

Het zij dan, dat uw vlijt het inlandsch soort verschoone,
Of 't Vaderland de scheut eens vreemden bodems toone,
Gelukkig, die zich dus een talrijk volk vergaârt,
Ontsproten door zijn zorg, en nooit die zorg onwaard!
't Gemeen moge in dien schat slechts stom geboomte vinden,
U is 't een hoopvol kroost en altijd-dankbre vrinden.
Gy hebt hun jeugd gevormd en hulprijk opgeleid,
Verzorgt hun ouderdom met teedre hartlijkheid,
Slaat aart en neiging gâ, en weet ze bot te vieren,
Maar brengt er regel in, en zeden, en manieren,
Veredelt stam en kruin, en blad, en bloem, en vrucht,
En 't heft met dubblen glans zijn schedel in de lucht.

Besteed ook de eigen zorg aan de onderscheiden dieren.
Verschoon ze in stal en vacht, veredel bloed en spieren.
Wees kiesch op 't moederdier, geef op de welpen acht;
Bedwing ze, of sterk ze al vroeg in d' erftrek van 't geslacht,
En voeg by 't inheemsch soort ook buitenlandsche rassen,
Maar zulke, die by ons, in onze luchtstreek, passen.
Ruk nooit, natuur ten spijt, uit zijn oorspronklijk oord,
Wat, in eene andre lucht, geslacht- en paardrift smoort,
Of, kwijnende onder 't juk en tot zijn gâ gedwongen,

aant. Van eigenschap en vorm verbastert in zijn jongen.
Door bonte veedrendosch, door aangeleerd gesnap,
Behage een papegaai in zijn gevangenschap,
Veel beter is me een vink, die in ons veld geboren,
In geene ontleende lucht zijn wildzang heeft verloren,
Maar 't tjilpend gaaitjen dekt, op 't vruchtbre nestjen broedt,
En in 't verruklijk lied natuur-alleen begroet.
Wie kent den invloed niet van land- en hemelstreken!
De Tijger werpt geen jong aan onze waterkreken:
De Leeuw, hoe 't ziedend bloed hem prikkle tot de min,
Veracht in onze lucht het streelen der Leeuwin.

Men kiez' dan! Zy wier aart uw hemelstreek kan velen,
Wie ge, op uw' grond gewend, als inlandsch, voort ziet telen;
Maak zulken eigen aan uw Landaart. Zwitserland
Gaf dus zijn vruchtbre vaars aan 't rundvee der Charant',
En de Oostersche kabriet verliet de Morgenlanden
Voor Frankrijks wijngebergt' en Spanjes avondstranden.
Zoo blaat de Britsche ram in 't Fransche klavergras,
En monstert naast de wol van 't Afrikaansche ras.
Zoo spring' by 't fiere ros van de Albionsche heiden
De Barbarijsche hengst door Nederlandsche weiden,
Daar 't om hem hupplend kroost van dartle speelzucht tiert,
De lichte voeten rept, en door elkander zwiert.

Verrukkelijk gezicht! volschoone veldtooneelen!
Wat schouwspel evenaart uw levende tafreelen!
Ach! zoo 't balsturig lot, dat 's menschen zorg belacht,
Het einde van mijn loop gesteld hadde in mijn macht,
Naast de eedle Poëzy, waar de avond van mijn dagen,
('k Verberg mijn neiging niet) den Landbouw opgedragen.
Wat arbeid is zoo zoet! Heur stille werkzaamheid
Wekt schaars een drift in 't hart, dat ze onbevredigd vleit.
In 't midden van uw hof, by 't weemlen van uw kudden,
En waar de zomerwind het rijpend graan doet schudden,
En waar de boomgaard prijkt in 't zilvren lentlievry,
Treedt u de blijde hoop met lachend oog op zij'.
Gy ziet de tengre rank zich om de wijngaard kronklen,
En de uitgedreven schoot van diamanten vonklen;

Ge aanschouwt het blozend ooft dat aan de takken weekt;
Den zwangren bloesemknop die door zijn windsels breekt;
En raadpleegt elken dag, met vaderlijke zorgen
Voor 't dierbre voedsterkind, den daauwdrup van den morgen,
Den zoelen middagwalm, de dampige avondlucht,
En de onrust van de hoop vertedert deze zucht.
Dus (om met eenen trek het Landgenot te omvatten)
Zaait, wacht, of zamelt ge in, en overziet uw schatten.

Ik had mijn ouderdom met zulk een heil gestreeld.
Reeds had me een zoete hoop, in 't brandend hart geteeld,
Gevestigd op mijn erf. Geen uitgebreide heiden
Beschoor ik me in mijn droom, maar vette klaverweiden,
Maar boomgaard, bosch, prieel, en slingrend wandelpad.
Hoe loeg my 't beekjen toe, met zilver overspat!
Wat sproeide ik mijn gebloemt' met innig welbehagen!
Hoe streelend zag ik 't licht op mijn beplanting dagen!
Wat was mijn rijke wei met tierig vee vervuld!
Mijn akker net geploegd! of, van den oogst verguld!
Hoe vrolijk peinsde ik niet mijn velden door te zwieren,
En droomde bergen graan, doorsneên met roomrivieren!

Dan, ijdle en korte waan! vervoerend zelfbedrog.
Wat werd er van mijn lot! en wat verwacht my nog!
De Orkaan, die 't wrak gebouw van Neêrlands Staat moest sloopen,
Nam me alles wat ik had en wat ik had te hopen,
En liet me, in al mijn wee, van 't zuurverworven goed
Mijn veldschalmei-alleen en 't Godgetrouw gemoed.
Vaarwel dan, mijn gebloemt', mijn rundren, mijn plantaadje!
En gy, verkwikbre rust van Pindus mirthbosschaadje.
Spreid gy, ô spreid me op nieuw uw lommer over 't hoofd!
Heeft my 't afgunstig lot aan de akkerzorg ontroofd,
Ten minste, 'k mag het land en zijn genoegens zingen,
Uit hegge en struik beloerd van woud- en veldelingen.
De heuvel hoort my, en de boschgalm baauwt my na,
En 't bergdal paart zijn stem aan 't toontjen dat ik sla.

Maar gy, die, nevens my van akkerzucht doordrongen,
Een neiging volgen moogt, door 't noodlot niet bedwongen,

Beschouw in 't veldbedrijf eene eedle wetenschap,
En ding in deze uw kunst naar d' eersten glorietrap!
Geen palm verkrijgt zich licht. Met lang en moeilijk zweeten
Sloeg Gaulens Ridderschap de woestheid in de keten,
En vestte aan Elbe en Nijl des Heilands kruisbanier.
Geen kunst, of ze is een strijd naar zege en eerlauwrier!
Het land heeft ook zijn strijd; het land, zijn zegepalmen.
Schep zand en distels om tot veld en korenhalmen!
Schep akkers uit moeras, naar Vaderlijke zeên!
En, waar de grond het eischt, schep brood uit enklen steen.
Zie ginds in 't verre Zuid by 't hoogen van de kimmen
Het naakte rotsgebergt' van zonneflikkring glimmen!
Wat mart ge? kom! treed toe (die zege is onzer waard,)
En keer d' onvruchtbren grond in wasdomschenkende aard!
Verwandel 't kaal gesteent' in wijn- of akkerlanden!
Mars geve u, zoo 't moet zijn, zijn bliksems in de handen,
En leene, eene aard ter troost, ontvolkerd door zijn staal,
Zijn alverwoestend vuur tot Pales zegepraal!
De bergklomp staat in angst, van 't krijgsgebaar verwonderd:
Het vuur doorstreeft hem 't hart, hy barst, de hemel dondert,
En rots en marmer splijt met daavrend dalgerucht,
En springt by brokken steens en digglen door de lucht.
Straks prijkt de wijngaardloot op de ingenomen gronden,
En lacht waar nooit voorheen struweel noch distel stonden.
Haast smaakt ge de eerste most, op eigen erf geteeld,
Die op 't gewonnen land met dubble zoetheid streelt:
De gulle vriendschap deelt in deze uw zielsbetoovering,
En viert in 't wijnoogstfeest het feest van uw verovering.

Daar vindt ge een lossen grond waarvan 't beweeglijk zand
Den treurgen aanblik biedt van 't onbebouwbre strand,
Door 't water weggespoeld, verstoven door de winden:
En echter zult ge ook hier het loon uws arbeids vinden.
Zie Malthaas Heldenrots, die school van Riddrenmoed,
Dat bolwerk van 't Geloof, bespoeld met zoo veel bloed,
Dat de Etna 't rookend hoofd ziet heffen uit de golven!
't Heeft al zijn vruchtbaarheid uit Ennaas schoot gedolven.
Sicielje zag van verr' de ontbloote steenklip aan,
En bood ze een milde hand van over d' Oceaan,

aant. En de aard van Ceres kust kwam de ijsbre spitsen dekken,
Waar naauwlijks 't schrale wier zijn voedsel uit kon trekken.
Thands is Sicielje ook daar een grond van vruchtbaarheid,
En 't eigen rotsgesteent', door 't zonvuur afgeweid,
Ziet op zijn gloeiende erts zijn rijpe vijgen zwellen,
Met geurigen meloen en ambermuskadellen,
En frissche Oranjevrucht, met eeuwig groen versierd.
Zie daar wat vlijt vermag, door kunstbeleid gestierd!
Niets groeide er dan lauwrier, ter bergspleet uitgewassen,
Dien Thetis met vermaak liet spieglen in heur plassen;
Maar de onbekleede rots, den zomergloed ten prooi,
Kende eindlijk 't Herfstgenot en 's aardrijks Lentetooi.

Gy, tracht, zoo veel 't kan zijn, dit voorbeeld na te streven.
't In grond verarmde Klif zal kwijnende oogsten geven?
Ontleen het geen 't behoeft aan 't holle der Vallei,
En dek den naakten steen met vruchtbare akkerklei.
Doch, leevren storm en stroom in saamvereenigd woeden
Zijn hellend oppervlak ter plondring van de vloeden,
En sleepen ze in hun vaart zijn teelgrond naar beneên,
Zorg, dat een lager muur zijne aarde steun verleen'.
Dus zag ik, Gemenos, ô lachendste aller dalen,
De helling van uw grond met vijg en wijnstok pralen
En breiden 't rijzend groen, de olijf- en dadelspruit,
Op 't steigrend trapgebergt' gelijk een schouwburg uit.
Gelukkig, (dierbre plek, die alle schoon vereenigt,
En waar de winter-zelf zijn ruwen adem lenigt!)
Die, rustende onder 't loof, by 't gloeien van uw lucht,
Uw zonnehitte deelt met uwe Oranjevrucht,
Heur bloesemgeuren aâmt, en, even als heur bladeren,
Ontrefbaar voor de kou, de felste vorst ziet naderen!

Maar 't voorwerp van mijn zang bepaalt zijn glorie niet
By 't geen d'onvruchtbren grond met vruchtbre kracht voorziet.
Nog doet ze, om uit heur schat het best genot te trekken,
De winden, 't vuur, den stroom, tot zijn bewerking strekken,
Geeft aan 't onbuigzaam staal zijn hardheid, vorm, en kracht,
En teelt geweven doek uit vlas en lammrenvacht.

Welaan dan! volg my thands naar die ontzetbre rotsen,
Waar 's hemels donder bromt, de winden samenhotsen,
En uit wier woesten schoot der vloeden bron ontspringt!

ô Bergen, die my nog een sombre zucht ontwringt!
Gy, op wier ruwe spits in mijmering verzonken,
Mijn geest zich-zelv' verloor, van zinbedwelming dronken!
Voor wier verheven schoon ik 't streelendst zoet vergat!
Ach, dat ik voor mijn dood u eenmaal weêr betrad,
't Oproerige gedruisch der saamgevloten wateren
Beluisterde in uw kolk, hun beekjens hoorde klateren,
Hun stroomen ruisschen langs uw afloop, en het dal
Weêrgalmen van den schok van hun ontzachbren val!
ô Wie geleidt me weêr uw sombre galleryen
En donkre paden in, waar ik my neêr mag vlijen!

Maar neen, bepalen we ons by 't geen het tijdstip vergt!
Eens vestte ik 't oog der kunst op 't schoon van dit gebergt';
Thands wende ik my tot u, ô nijvre Landbebouwers!
Hier roepe ik kiesch gevoel noch kunstsmaak des beschouwers,
'k Roep werkzaamheid, beleid, en noeste vlijt te baat,
En d' arbeid, krom van nek, met opgeschort gewaad.
Haar zegge ik: Ziet ge daar die woeste golven bruizen?
Koomt, temt hun wilden vloed door gracht en watersluizen:
Bedwingt, verdeelt, hereent, zijn aldoorworstlend nat,
En draaie 't op uw wenk het wentlend molenrad!
Zoo heffe 't hamers op, bewege steen of winde,
En drijv' de felle zaag door eikenstam en linde,
Vermale 't rijpe graan, of zuivre 't van zijn schaal,
En hasple weeke zij', of klinke 't hard metaal.
Zoo leere 't, door 't bestier van zijn bedwongen krachten,
Bellonaas sabels smeên, en Pales wol verzachten,
En werpe d' Oceaan de masten in den mond,
Naar de andre helft bestemd van 't halve wareldrond.
Ja, spant de heldre Zaan, voor heur papierfabryken,
De winden in 't gareel der draaibre molenwieken,
In Frankrijk is 't de stroom die 't werktuig leven geeft,
Waar door de onsterflijkheid voor onze schriften leeft.
ô Kosters dierbre kunst! wat waren de ijdle palmen,

aant. Verloor zich 's Dichters taal met de uitgedreven galmen!
Doch gy, vereeuwigt ge ooit de klanken van mijn Lier,
U danke ik 't, maar naast u, de vinding van 't papier.

Ik weet, mijn Vaderland, sints 't oppermachtig Romen
Zijn standaarts had geplant aan Rhijn- en IJsselzoomen,
Zag Druzus d' ouden stroom, steeds wandlende over 't land,
Weêrspannig aan zijn dam en worstlende in den band.
't Was vruchtloos, met geweld hem in zijn kil te binden,
De ontzachtbre schudde 't hoofd, gerugsteund door de winden,
Smeet in een oogenblik een leeftijd arbeids om,
En maakte 't drooge land een enkle waterkom,
Die rondzwalpte, als een zee, door de omgelegen dalen.
Maar Rome was gevormd om steeds te zegepralen,
En schrandre list treedt op by de onmacht van 't geweld.
Men opent hem een weg door 't Overrhijnsche veld,
En de IJssel, die den boord van 't strijbre Zalland baadde,
Ontfing den grijzen stroom in de armen als heur gade.
Zie daar zijn kracht gefnuikt, zijn overmacht verdeeld,
Daar hy met dartle lust langs nieuwe bochten speelt,
Door nieuwe beemden spoelt, en met werstrooide zinnen,
Zijn waatren half verkwist aan Flevoos Meergodinnen.
Nog echter bleef hy groot; maar Korbulo gebiedt:
Nu trekt de Maas een deel van 't geen hem overschiet.
Een later Eeuw breekt voort, en nieuwgedolven grachten
Ontslorpen hem op nieuw een aandeel van zijn krachten,
En de eer ontembre vloed in zijn ontzachbre vaart
Is stroom en afloop kwijt, en sleept zich over de aard.
Van toen hoort Hollands erf in 't midden van zijn wateren,
Geen raders door 't geweld van loopend stroomnat schateren,
Maar heerschende op den vloed, en door de golven vrij,
Ontsloeg ze 't van de dienst dier harde slaverny.
De lucht gehoorzame u en draaf in uw gareelen,
Het water voedt uw grond en moet u gronden teelen,
En, voert het op zijn rug uw schatten af en aan,
Gelukkig Vaderland, het heeft genoeg gedaan!
Maar gun my, zoo mijn zang uw aandacht op mag wekken,
Uwe oogen ook naar 't nut eens vreemden oords te trekken:
De Landbouw en haar kunst behooren aan 't Heelal!

Nog dunkt my, hoore ik hier het klapprend maatgeschal
Der, onder 't staâg gehort verdrongen radertanden,
Bewogen hameren, en stamp-, en mokerstanden,
Gemengeld in 't gedruisch van 't nederstortend nat,
Dat om de velgen schuimt, en nave en spil bespat.
De lucht weêrgalmt er van, Natuur staat opgetogen,
De woestheid wordt bezield door 't scheppend kunstvermogen,
De rots ontfangt de wet, en aller schepslen heer
Gevoelt zich, als of 't waar, zijne eerste grootheid weêr.

Men leere ook, hoe men 't vocht van beken en rivieren
Ten nut van 't dorstend Land kan leiden en bestieren!
En Flora, en Pomone, en 't Woudgodinnendom
Is al zijn schat verplicht aan 's Vlietnimfs glazen kom.
Ja, Ceres-zelve kwijnt, waar 't gloeiend Hemelteeken
Het luchtverkoelend nat verhevelt uit de beken,
Het schrale en ranke gras tot in den wortel schroeit,
En schaars een druppel daauws op 't smachtend aardrijk sproeit.

De Hemel liet somwijl een vriendlijke ader vlieten,
Die zelve (of 't waar) verlangt uw' Velden toe te schieten;
Maar, nijdig op uw erf, houdt de ondoordringbre steen
Eens vijandlijken bergs haar van u afgesneên,
En keert het naadrend nat voor de eerste Grondverhooging.
Welaan! vermeester hem door één roemruchte poging!
Uw delvers staan gereed, waar toeft gy naar? beveel,
En wapen 't wachtend heir met veldspade en houweel!
De berg bezwijkt en krimpt door duizenden van slagen,
Die de ijzren mokerbijl door rots- en zandsteen jagen.
De schuifkar piept en kraakt, en wandelt af en aan,
En werpt zijn vracht op zij', om andere op te laân.
Een tas van puinen rijst, van half bewassen kluiten,
Van aarde en brokklig gruis, waar op de spaden stuitten.
In 't eind, de berg stort in, en opent aan de vliet
Door zijn verwelfden gang een ander vloedgebied.
Nu viert de Waternimf, van blijdschap ingenomen,
In 't nieuw verworven bed, den teugel aan heur stroomen.
Nu breidt zich 't vruchtbre vocht in zilvren takken uit,
Wier golving smijdig goud langs bloeiende oevers kruit.

aant. 't Groeit alles en 't herleeft, waar 't golfjen heen gaat weien,
Dat dartlend zich verliest in 't zorgloos spelemeien;
En, bron van koelte en lust, genot en overvloed,
Wat heur verovring kost, in weinig tijds vergoedt.

Aan 't verre Westerstrand, waar, onder 't zonneblaken,
't Verdelgde Kusko treurt by Limaas trotsche daken,
En zee of bergwind steeds, by ieder ebbe en vloed,
Het schaduwlooze dal verkwikken van den gloed:
Daar leidt de Peruaan den schat der waterbeken
Met minder koste en kunst door de akkerrijke streken,
En, naar zijn nijvre hand heur rijkdom stort of spaart,
Zoo opent ze of zy sluit den zwangren schoot der aard.
Daar huwt zich 't rijpe fruit aan 't eerste bloesemschieten,
't Beloven aan de gift, het hopen aan 't genieten!
Daar wordt een tengre rank door 't voorjaarsmes besnoeid,
Terwijl een andre stam van gouden druiven gloeit:
En, zonder dat het zwerk zich uitstorte in den regen,
De mensch maakt Lente en Oogst door 's waters vloeibren zegen.
Zoo stremt het kunstbeleid de wisselbeurt van 't jaar,
En smelt met zeekre hand saizoenen door elkaâr!
ô Welgelukkig oord, waar de altijdzuivre hemel
Zijn gunsten niet verbindt aan 't losse wolkgewemel,
Maar kunst op 't toeval heerscht, en de onvermoeibre vlijt
Natuur zich onderwerpt, het grillig lot ter spijt.

Doch zwijge ik van 't verderf der staande waterplassen,
Wanneer ze, op lagen grond ontaartende in moerassen,
En met verrottingdamp en broeiinggest bevrucht,
De ziekte met de dood verspreiden in de lucht?
Gelukkig, waar 't geblaas der zuiverende winden
Met vrijen adem zuist, en doortocht weet te vinden!
Maar wee 't onzalig oord, dat van gebergte omringd,
In 't gruwbre dampbad leeft, waar 't eindloos doomt en stinkt,
Zijn gift met d' adem zwelgt, en indrinkt door de poren!
De Hemel schijnt er zelfs met d' afgrond saamgezworen,
De zongloed moordt er, en het koeltjen voert de dood.
De daauwdrop draagt de pest verborgen in heur schoot.
De nacht, de middag doodt. En wei- en akkerdieren

aant. Ontbreekt het aan de kracht, aan 't voedsel in de spieren.
't Kwijnt alles. Zelfs de geest, door 't werktuig slecht gevoed,
Verliest zijn vatbaarheên by 't steeds vertragend bloed.
ô Brunswijk! Hertsgebergt'! en riet- en modderpoelen!
Verwaarloosde Okerstroom, vervuld met paddestoelen!
ô Had mijn teêr gestel, door d' arbeid ondermijnd,
Uw luchtstreek nooit beproefd, waar 't pijnlijk in verkwijnt!
Thands zoude ik door 't gepiep van deze ontleende tonen
Mijn Dichterlijke jeugd noch heur lauwrieren honen,
Maar Neêrland, eens 't geknars van vreemde kluisters moê,
Juichte in mijn Zwanenzang my nog met wellust toe!

Noodzaaklijk dus vooral, die poelen op te droogen!
Somwijlen laat zich 't land met luttel arbeids hoogen;
Doch waarom, zoo de grond dit middel ook ontzeidt,
Het slibbrig water niet in grachten afgeleid,
En velden opgedekt, door 't daglicht nooit beschenen,
Die Ceres garventeelt een nieuw tooneel verleenen?
Waar, waarom door behulp van 't scheppend molenrad
De kuilen niet ontleêgd van 't luchtverdervend nat?
De sijpling van 't gebergt', in holten saamgevloten,
Voor d' afloop niet gekeerd en pal gezet door sloten;
Den Landstroom toegevoerd, die in zijn bed versmacht,
Of, 't dorstend vee tot baat, in bakken saamgebracht?
Wat laat m' een zwakken vloed, met duizend kronkelingen,
Zijn schraal en speelziek vocht in bosch en weêrhaak wringen,
En spillen 't kostlijk nat aan bies en waterlisch?
Ga, baan hem zelf een pad door hei en wildernis;
Haast, in zijn nieuwe vaart geregeld in zijn vloeien,
Zal de onderworpen stroom naar vreemde velden spoeien,
En voeren op zijn rug gezwinde boot by boot.
Dan stort hy 's nabuurs goud uw landliên in den schoot,
Of voert uit verr' gewest de vruchten op uw boorden,
Vereenigt en verbindt van een gescheiden oorden,
Smelt nooddruft en behoefte en overvloed in een,
Maakt heel der menschlijkheid wat menschlijk is, gemeen;
En water, aarde, en lucht, door nieuw genot verbonden,
Juicht d' ondernemer toe, uit duizend dankbre monden.

aant. Niets grootscher in dit vak trok de oogen van 't Heelal,
Dan 't werkstuk van Riquet in 't Languedoksche dal,
Waarin de ontzetbre bouw der oude stroomkanalen
(Die de onkunde eeuwen lang met Romes naam deed pralen)
Met nieuwe wondren en nog stouter kunst gepaard,
En de eene en de andre zee vereenigt door een vaart.
Zwijg, Meris watermeer! zwijg, Nijlstroom, van uw wonderen,
Uw Naalden in de lucht, uw steengroefstad van onderen!
Hier voert het vlietend nat de schepen op zijn rug
In golven door de lucht en over berg en brug:
Hier werd zijn weg gebaand door kromme rotsgewelven,
Die de afgrond onder de aard ten Helweg scheen te delven,
Waar twintig stroomen saam in akelige nacht
Den buik van 't hol gebergt' doorklieven met hun vracht.
Een stikdonkre Acheron dreigt de afgedreven schepen
Door 's aardrijks ingewand naar Plutoos stoel te sleepen,
Tot eindlijk onvoorziens in 't nieuw en welkom licht
Een blijd Elyzium zich opdoet voor 't gezicht.
Nu schijnt de blijde stroom met nieuwe lust te vlieten,
Om dwars door 't bloemrijk veld en ooftrijk bosch te schieten;
Maar siddrend ziet hy af: de diepte van het dal
Weêrhoudt hem, eer zijn vloed zich blootstelle aan den val.
Hier zal de schrandre kunst den stroom in de armen dragen,
By elke oneffen treê in 't vallen onderschragen,
En leiden 't golvend nat, met wissling van gedruis,
Den steilen bergvoet af door watersluis by sluis.
Dan ziet men 't, onberoerd, met vlakgekemde baren,
Langs 't spelend veldgebloemt' der lage beemden varen,
En voeren Peleus Gâ zijn kielen in den schoot,
Verwinnaars van een grond, die ze allen weg versloot.

Maar, zoo 't weldadig nat uwe akkers dekt met oesten,
Beef echter! 't is gevormd tot sloopen en verwoesten.
Bedwing zijn woede des, en leg het vast aan band.
De Aaloudheid schetste ons dit met meesterlijke hand
Door 't geestrijkst Dichttafreel, in Nazoos eedle zangen,
Den Roomschen Ridder waard, voor 't Nakroost opgehangen.

Zijn boorden uitgestapt, schudde Acheloüs vloed

Ontzag en kluisters af, in dollen overmoed;
Verzwolg en kudde, en oogst, en Landvolk, in zijn wieling;
En dreigde 't gantsch gewest met plondring en vernieling;
Gebergte en heuvel duikt, en Veld- en Boschgoôn vliên,
En 't is eene enkle zee, zoo verr' het oog kan zien.
Hier zag men 's Landmans hoop in 't slibbrig zand gedolven;
Daar 't eeuwenheugend woud dat wegspoelde in de golven;
Hier stortte een gantsch gehucht in 't alverzwelgend nat;
Daar zelfs bezweek de wal van Koningsburcht en stad.
Alcides ziet die woede, en wil het woên betoomen:
Hy werpt zich in 't gebruisch der opgezwollen stroomen,
Klieft met zijn forschen arm de woeste branding door,
En drijft het golfgeweld in 't oude waterspoor.
De Stroomgod, die zijn vloed in 't enge bed voelt prangen,
Ontleent gestalte en vorm aan een der felste slangen:
Hy sijfelt, blaast zich op, en kronkelt lijf en staart,
En schiet zich vlammende uit, en zweept de stuivende aard.
Alkmenes dappre zoon ziet naauwlijks zich besprongen,
Of ijlings schudt zijn arm het ondier uit zijn wrongen,
En klemt, en nijpt, en worgt, en smoort het met de hand,
En werpt het uitgestrekt en stervende in het zand.
Vermeetle, zegt hy toen; gy durfde Alcides tergen!
Gy, Lernaas slangenschrik tot strijd en weêrstand vergen!
Vergat gy, dat zijn wieg verworgde slangen droeg,
En was mijn kinderspel uw trotschheid niet genoeg?
Door dubble schaamte en spijt in razerny ontsteken,
Besluit de onteerde vloed zijn nederlaag te wreken,
En valt met dubble woede op d' overwinnaar aan:
Niet, kruipende als een slang in 't stof der worstelbaan,
Neen; maar een trotsche stier met forschen hals en longen,
Die d'oever onder zich doet daavren van zijn sprongen,
Verheft hy 't breede hoofd al snuivende in de lucht.
Hy loeit, de hemel dreunt en siddert van 't gerucht:
Zijn oog schiet vlammen uit, zijn adem, rook en vonken;
En 't voorhoofdwapen blinkt, als uit metaal geklonken.
De held ziet zonder schrik het lijfgevecht hersteld,
Vliegt toe, en grijpt hem aan; en ploft hem neêr in 't veld,
Verplet hem door zijn zwaarte, en, d' ijzren nek verwrikkend,
Zet hem de knie op 't hart, in d' ademtocht verstikkend;

En wringt met wakkre vuist, zijn zege ten bewijs,
Hem een der hoornen uit, als buit en oorlogsprijs.
Straks brengen Nimfenstoet en Boschgoôn dezer streken,
Wier schatten en gebied zijn arm bestond te wreken,
Den temmer van 't geweld hun dankbare offers aan,
Besteken 't zeegrijk hoofd met eppe en lauwerblaân.
En stortende al hun gunst op de uitgerukte horen,
Vervullen haar met ooft en veldgebloemte en koren.

ô Welgevonden beeld! verdichtsel, rijk van zin!
Wat houdt uw schildery een grond van waarheid in!
Wie ziet in deze slang en in heur kronkelingen,
Geen slingerenden stroom, door 's menschen kracht te dwingen?
Het loeien van den stier is 't loeien van den vliet:
Zijn hoornen, 't scheidend nat, daar 't in zijne armen schiet:
De schoone strijdtrofeê, die Herkles arm behaalde,
Die met Pomonaas ooft en Floraas bloemen praalde,
Vertoont ons 't heerlijk loon, dat op den stervling wacht,
Die 't woedend element heeft onder 't juk gebracht;
En onder 't zelfde beeld, dat de oudheid ons bewaarde,
Stort de Overvloed nog thands zijn weldaân over de aarde.

Dees arbeid treft, ontzet? Koomt, treedt naar Batoos strand,
Wie stroom en zeegeweld gelegd wilt zien in band!
Daar weet men 't bandloos nat zijn dwangjuk op te dringen,
Den teugel in den muil des Oceaans te wringen,
En d' overheerden vloed, gehoorzaam aan den toom.
Te drijven in 't gareel, met onderworpen stroom.
Daar houdt de knoestige eik, ten bodem ingedreven,
De waatren voor zich staan, die dijk en dam doen beven;
En, mist hy 't frissche groen met tak- en bladerkroon,
Die eens, op 't bloemrijk veld, d' orkanen weêrstand boôn,
Thands keert zijn fiere tronk in 't hart der woeste vloeden,
't Ontembre stormgeweld der golven in heur woeden.
Daar stuit een taaie muur van buigzaam heiningwerk,
Vermogend door zijn bocht, en door zijn zwakte sterk,
De saamgedrongen golf, met voor den slag te wijken,
En weert haar van den voet der sidderende dijken.
Daar houdt het water-zelf het water in bedwang!

aant. Van daar - ô voorwerp, waard een Dichterlijker zang!
Die overheerde grond, veroverd op de golven!
Die vruchtbre beemd by beemd, uit enkle zee gedolven,
Met reuzig rundervee en boter overlaân!
Die steden, die 't Heelal verwonderd op zag staan!
Die akkers, die de kunst, Natuur tot schaamte, teelde,
Ten throon des overvloeds, ten middelpunt der weelde!
De vreemdling, daar hy 't oog ter naauwernood gelooft,
Hoort de opgezette golf zich buldren boven 't hoofd,
En, midden onder 't nat, omringd van zee en winden,
Waant Nereus stroompaleis in Hollands schoot te vinden.
Zoo werd door de ijzren vlijt in Batoos heerschappy,
Natuur geheel tot Kunst, de kunst tot Toovery!

Geene andre Landstreek biedt zoo groote schouwtooneelen:
Maar een beperkter kunst kan ook haar wondren telen,
Vier in 't bekrompner vak den zelfden ijver toom,
En stuit, of doe uw nut met 's waters fellen stroom.
Hier zal 't vijandlijk nat uwe oevers heimlijk knagen,
En d'u ontvreemden grond naar andre weiden dragen.
Hier hecht de schuchtre stroom, zijn oude kil ontsneld,
Het leêggelaten bed aan 't naastgelegen veld.
Daar kruit de milde golf heur aan naburige oorden
Ontspoelden akkerroof gedienstig op uw boorden.
Aanvaard die giften vrij, maar wantrouw aan heur gunst,
En toom heur willekeur door 't uiterst van de kunst.
Bestuur den loop van 't nat, bedwing zijn tegenstreven,
Beveel het als Monarch, en leer het schatting geven!

ô Vruchtbaar Stellendam, gewoekerd uit den vloed,
Gedenkstuk van de vlijt van d' onvergeetbren Voet,
Wiens Goddelijke harp, den Heiland opgedragen,
Des aardrijks wellust was, der Englen welbehagen!
U groet ik, vette grond van aangespoelde klei,
Waar 't grazend rundervee de meekrap heeft tot wei,
En de oude Merwestroom, zich schurende aan uw stranden,
Zijn schatting nederlegt op heur begroeide randen!
ô Welk een zegepraal, wat juichend veldgeschal,
Verhief zich door de lucht, als 't nieuwgewonnen dal,

aant. Omgord met d' eersten dijk, nu enkle binnenkade,
Zich onafhanklijk zag van 's waters ongenade!
Hoe dikwerf sints dien tijd zag uw vermeerderd land
Zijn nieuwe gorzingen met nieuwe helm beplant,
Met nieuwe slib bespoeld, verrijkt met nieuwe zoomen,
En door een nieuwen dijk aan 't stroomgebied ontnomen!
Bloei, welgelukkig oord, van stille vreê omringd,
Zoo lang de naam van Voet, zoo lang zijn harptoon klinkt!

Dan, somtijds ziet m'een grond in 't hart der waterplassen
Uit saamgeschoolde wier- en rietscheut saamgewassen,
Met losse slib bedekt, met veldzand overspreid,
Zich opdoen met den glans der rijkste vruchtbaarheid:
Maar 't bodemlooze veld, met de oevers zwak verbonden,
Glipt van zijn grondveste af, en wordt in 't nat verslonden,
Of, drijvende op het vlak der golven heen en weêr,
Zet elders zich op 't erf eens verren nabuurs neêr.
Zijn eignaar ziet verbaasd zijn erfgrond ingezwolgen,
Of staart hem schreiend na, onmachtig hem te volgen,
En de afgedreven plaat, op nieuwen grond gestrand,
Vastwortlend, wordt een deel van zijns bezitters land.

Verteder, Zanggodes, den zangtoon van uw halmen,
En leer aan 't ruischend riet den zucht des weemoeds galmen,
En gy, aandoenlijk hart, vier aan uw tranen bot!
Ik zing Egeria en heur rampzalig lot.

't Gebergt' van Schotland houdt een menigte besloten
Van waatren, van rondsom tot meeren saamgevloten.
Daar neemt de breede Tay zijn oorsprong uit hun nat,
Met twintig stroomen meer, die boezems uitgespat.
Men hoort er 't woest gegolf der vloeden samenhorten,
En belgen tegens een, en door elkander storten,
De meerkolk zuizen, en, in woedende ongestuim,
De rotsen geesselen met ziedend oeverschuim.
Hier leefde Egeria, van dat haar 't licht bestraalde,
Aan d'inham van een stroom die uit de bergkom daalde,
Gelukkig in den arm des vaders die haar mint:
Hy, laatste loot zijns stams, en zy, zijn eenig kind.

Een matig akkerland, aan 's waters boord gelegen,
Gaf brood aan 't kleen gezin, en voedde 't met den zegen.
Doch 't woelen van den vloed, steeds slingrend in zijn bed,
Had door verloop des tijds dien veldgrond uitgezet;
Nu, wilgen aangespoeld uit bygelegen bochten;
Dan, kroos en waterlisch, in 't golven saamgevlochten;
Dan, afgevallen loof, en wortlend plantgewas;
En 't al met slib doorkleinsd der steeds beroerde plas.
Haast pronkte 't smalle veld, begunstigd van de stroomen,
Met nieuwen klavergrond op de aangewonnen zoomen,
En stak een breede spits in 't wijkend nat vooruit;
Maar grondloos, zonder steun, en ijdle waterbuit!
De Grijzaart ziet het lot zijn erfgoed dus vermeêren,
De Geit en 't melkwit Lam zijn versche klaver scheeren,
De Koe op 't oevergras zich spieglen in de vliet,
En, argloos in 't genot, mistrouwt de weldaad niet.
Egerië, al de lust van zijn aandoenlijk harte,
Egerië is zijn vreugd, Egerië al zijn smarte!
Voor haar gevoelt hy slechts, en, zoo zijn rijkdom groeit,
Voor haar is 't dat zijn borst van dankbre vreugde gloeit.
Haast treedt de blijde dag, zoo dierbaar aan een Vader,
De langgewenschte dag van 's meisjens Echtfeest, nader.
‘Mijn eenigst (roept hy uit) mijn eenigst heil op aard,
Voor u is 't, wat my God door d' arbeid heeft vergaârd.
Zie daar uw huwlijksgoed! Neem alles van mijn handen,
En sterve ik dan van vreugd by 't knopen van uw banden!’ -
Egerië andwoordt niet: een heimelijke zucht
Barst uit, en blaast den wensch heurs vaders door de lucht.
Alleen een zachte traan, die uit heur oog kwam breken,
Scheen, voor 't ontroerd gemoed, van 't diepst gevoel te spreken.

De dag ging naauwlijks om, of 't helder zwerk betrekt.
De Hemel wijkt te rug, van neevlen overdekt;
De stem des donders loeit uit de opgedrongen wolken,
En galmt het onweêr toe aan de onderaardsche kolken:
De stroomen steigeren by 't zweepen van d' orkaan;
En 't daavrend aardrijk schokt, en siddert voor vergaan.
De onnoosle Maagd ontroert, ziet lucht en hemel branden,
En bergt zich onder 't dak der Vaderlijke wanden:

aant. Maar ach! de murwe grond, van allen steun ontbloot,
Bezwijkt, met stulp, met al, in 't hevig golfgestoot,
Scheurt los, en kantelt om in 't midden van de baren,
Gereed om d' oceaan in d' open mond te varen.

De Vader ziet van verr' zijn dochters schrikbren nood,
Vliegt, ijslijk gillend, toe; springt, woedende, in een boot,
Om 't vlottend veldgevaarte al roeiende in te halen.
Hy nadert - groote God, wie zet zijn blijdschap palen!
De teedre hoort zijn stem, nog worstlend met de golf;
Zy breekt door 't biezen dak, dat ze onder zich bedolf,
En strekt hem de armen toe. Hy grijpt heur beide handen:
‘Dank, Hemel! (zucht zijn ziel) ik red mijne ingewanden!
Neem land, en have, en goed, maar laat my dezen schat!’
Helaas! een nieuwe bots van 't overstelpend nat
Slaat vreugde en vaartuig om. Hy ziet zijn dochter zinken,
En zinkt, om in heur arm den eigen dood te drinken.

Derde zang.

Hoe hoog waardeere ik hem, die in de rust van 't land
Niet slechts zijn akker bouwt, maar tevens zijn verstand!
Hy, hy geniet het veld! Van diepe nacht omtogen,
Beschouwt het dom gemeen met onverschillige oogen,
En zonder 't grootsch ontwerp des Scheppers in te zien,
Of in 't gewrocht den God, die 't voortbracht, eer te biên.
Neen, zoo des kunstnaars hand in 's warelds kunsttafreelen
Die samenstemming bracht van de onderscheiden deelen,

't Is voor den zulke niet, die in zijn logheid rust.
Natuur is voor zijn oog een schouwspel zonder lust.
Hy weet niet, hoe in 't kruid, door heimelijke wegen
In de enge wortelbuis uit 't aardrijk opgestegen,
Het sap zich wijd en zijd door stam en tak verspreidt,
En, telkens meer verfijnd, in 't blad wordt uitgebreid;
Hoe 't heldoorzichtig vocht zich vormde tot kristallen;
Hoe 't licht een voorwerp kleurt, naar dat zijn stralen vallen.
Zijn' bosch, zijn' bloemen vreemd, en heur bezit onwaard,
Miskent hy ze in geslacht, in eigenschap, en aart.
Wat weet zijn ruwe ziel, dan in den hagendoren
Het nest des nachtegaals en heur gezang te storen!
De wijze-alleen, bekend met Wiskunde en Natuur,
Smaakt ware en zuivre lust, en smaakt haar op den duur.

Gy dus, wanneer de zorg voor huis- of amptsbelangen
U toelaat, voor u-zelv' het leven aan te vangen,
ô Zamel u een schat van rijke kundigheên,
Die ledige uren vull', aan alles smaak verleen'!
Drie rijken staan gereed, hun rijkdom u te ontblooten.
Beschouw wat overvloed Natuur heeft uitgegoten.
Kom, gaan we, en laat ons saam die schatten overzien,
En geven we ons 't genot van 't geen ze ons aan koomt biên!

Wat aartsverscheidenheid in die verscheiden werken!
Hier, is 't het zuiverst schoon dat we overal bemerken,
Met samenstemming, orde, en de eêlste keurlijkheid.
Het oogverkwikkend groen, op 't aardrijk uitgebreid;
Het streelende geruisch van duizend watervlieten;
Het rond der heuvelen waarom zy henenschieten;
De majesteit van 't woud en zijn ontzetbre pronk;
De lieflijkheid van grot en koele bergspelonk:
Daar, gruwbre brokken aard, afgrijsselijke scheuren,
De merken die 't geweld der eeuwen doen bespeuren!
Onvruchtbaar keizelzand, waar meê de stormwind speelt,
En stroomen, door 't geval en zonder doel, geteeld.
De distel, schrale hei, en wilde mosch, en doornen,
En 't akeligste beeld van 's Hemels felst vertoornen:
Het aardrijk wreed verwoest door ieder element.

aant. Alomme, goed en leed, de weldaad by de ellend!
Om de oorzaak van dit al bevatbaar in te schouwen,
Behoeft gy d' achtbren knoop niet roekloos door te houwen,
Met tweederhande macht te vesten over de aard:
Buffon verklare 't u, maar door De Luc verklaard.

Eens heeft een Watervloed, die aarde- en hemelstroomen
Vereenigde in één zee, die breidel had noch toomen,
De bergen overdekt, tot vlakken grond geslecht,
Uit stand en plaats gerukt, en elders vastgehecht.
De dalen gaapten toen, waar eertijds heuvels stonden;
't Gebergt' verhief zijn kruin op ingebogen gronden;
En 't meir verzwolg een deel van 't eertijds vaste land,
Wrong duizend brokken los, en alles uit verband,
Joeg 't water over de aard, en deed haar bodem zakken,
En bracht een Warklomp voort uit haar gesloopte wrakken.
Van daar in 's aardrijks buik dat schrikbaar ingewand
Van bosschen, voedselstof van steeds verholen brand,
En al die beddingen en overdolven lagen,
Die op het puin van de oude een nieuwe wareld dragen,
Omkorst met slibbe en slijk, die, zwaarder dan het nat,
Door 't stilstaand water zeeg, dat ze ingezwolgen had!

Met leniger geweld, en zachter in zijn werken,
Wrocht elders 't vlietend nat, gezwollen uit zijn perken,
Of in zijn kronklend spoor langs de oevers heengeleid,
En nieuwe bodems uit, en nieuwe vruchtbaarheid.
Dees stroomen, in hun loop bevracht met vreemde deelen,
Die, naar ze in aart en soort, gewicht en vorm verschelen,
Of drijvende op het vocht, of zinkende in den grond,
Of op, of onder 't nat, verzaamlen tot een klont:
Dees stroomen voeren dus in 't steeds vertragend water,
Een voorraad stoffen meê, wier zwaarte, vroeger, later,
Naar mate een sneller vaart een mindre drukking wrocht,
Zich neêrploft in hun kil, of vastzet in een bocht.
Voor alles toont zich dit, waar de afgegleden vlieten
Met afgematten stroom der zee in de armen schieten,
Wen 't rijzen van 't getij den waterzwangren vloed
In 't vallen staande houdt, door 't steigrend meir ontmoet.

Van daar die banken dan, die opgehoogde gronden,
Die drempels, zoo geducht in stroom- en havenmonden,
Waar, Neêrland, eer gy 't gist, uw onontwijkbre val
(De Hemel kome 't voor!) zich uit bereiden zal.
Wen, toegespoeld met slib, met klei en steengruiszanden,
De doodlijke eenzaamheid zal heerschen op uw stranden,
Geen kiel zich wagen durft aan de onbevaarbre kust,
Die reê noch berging heeft, en veiligheid noch rust;
En 't eenmaal zaligst land, veellicht in weinige eeuwen,
Een aaklig nest zal zijn van zwaluwen en meeuwen!

ô Hemel! 't is dan niets, zoo Neêrland, diep gebukt,
De wrange en scherpe vrucht van eigen dwaasheid plukt!
Zoo 't volk, voor nog geene eeuw Europaas steun en luister,
De moede leden vlijt in een ondraagbren kluister!
Zijn overvloed, zijn steun, zijn handel, en zijn goud,
Geroofd, geknakt, vernield, in vreemde hand beschouwt!
Zijn grenzen ingekort, zijn ingewand geplonderd!
En nergens hoop of troost, zoo lang uw gramschap dondert!
't Is niets, ofschoon men 't drukt, uit huis en haardsteê sleept,
En verr' van 't Vaderland naar 't rookend slachtveld zweept,
Om voor eens Nabuurs lust dat dierbaar bloed te storten,
Dat beter waar besteed om hem de wiek te korten!
Neen, Hemel! 't waar te min aan dat onlijdlijk weê,
Ten waar zijn bodem-zelf, gewoekerd uit de zee,
Met al zijn heerlijkheid in 't gapend niet gedolven.
Op nieuw een prooi moest zijn van de uitgedreven golven!
Mijne oogen, schreit, ja schreit! beschreit uw Vaderland!

Maar 't eigenst zinkend slib verwekt, aan d' andren kant,
Een bed van vruchtbare aard, dat aan den vloed ontwassen,
Zijn breeden rug verheft uit de omgelegen plassen,
Zijn naaktheid met een kleed van sierlijk groen omhult,
En Ceres garven teelt, en Pales schuren vult.

Zoo ziet de wijze alöm, tot zelfs in de overzwemming
Een zelfde heerlijkheid van orde, en samenstemming;
Gods onverwrikbaar plan in alles doorgezet;
Natuur en 't tijdverloop gekluisterd aan zijn wet;

aant. Verwoesting, in zijn hand, geen werktuig van vernieling,
Maar grondslag van behoud en nieuwe stofbezieling:
En 't zij dan 't onheil woede, of 't zij de voorspoed vleit,
Hy leest' er 't kenmerk in van de Aartsweldadigheid!

De delfstof draagt alom de blijken dezer vorming.
Ik rep hier niet van 't veen, de vrucht van de overstorming,
Die onze wouden slechtte en overstoof met aard,
Waar onder 't hout verdierf en 't veenmoer werd gebaard;
Van toen 't onzachlijk West, gerugsteund uit den Noorde,
Met de onbetembre zee in Hollands boezem boorde,
Het wortelvast geboomte uit aarde en standplaats reet,
En met gegeesseld hoofd in 't zandbed duiken deed,
Om eenmaal, in den schoot van de opgehoogde gronden,
In aardstoffe opgelost, door 't sijplend nat ontbonden,
En in eene andre vorm voor onzen haard herteeld,
De zoetste troost te zijn die Hollands winters streelt.
Neen, waar we in 's aardrijks rug de gladde veldspâ steken,
We ontmoeten, laag by laag, dat onmiskenbre teeken.
Hier, d' indruk van een plant, die, aan deze oorden vreemd,
In afgelegen streek zijn' groei en oorsprong neemt,
En die rivier of meer, in 't rollen van heur baren,
Van grond of oever schuurde en met zich af deed varen:
Daar, 't merk van schelp of visch, in 't harde leem geprent
Van 't innigst van 't gebergt' dat zee noch water kent,
Toen 't albegravend nat des afgronds, weêr aan 't slinken,
Zijn aangespoelden schat op 't uitheemsch erf liet zinken.
Dat leem, toen weeke slib, die lucht en tijd verhardt,
En zetsel van het vocht, waar 't meê verwikkeld werd,
Werd lichtlijk tot een vorm, en deed aan laatre lagen
Het ingedrukte merk in rijzend beeldwerk dragen.
Van daar in 't diepst van de aard die wondren voortgebracht,
Die de Oudheid beuzlen deed van 's aardrijks beeldingskracht,
Waardoor zy 't zielloos stof 't bezielde nabootseeren,
En beelden scheppen deed die 's menschen kunst braveeren.
Die lagen, telkens weêr met andren overdekt,
Bewijzen 't eeuwverloop dat ze alle heeft verwekt,
En tuigen van een stond, toen aarde en hemel beide
In woesten baiert lag eer de Almacht ze onderscheidde,

aant. Het licht te voorschijn riep, den vloed in perken sloot
Het aardrijk telgjens schonk, gevoedsterd uit zijn schoot,
En 't levend schepsel wrocht, om, vatbaar voor 't genieten,
Met dankbre vreugde in 't hart, zijn oorsprong toe te vlieten.

Maar welk een hoop van puin! wat ijslijk jammerlot
Verkondigt zich ons oog in 't aaklig overschot
Van woningen, die blijk van vroeger welvaart dragen,
Hier onverhoeds gestoord door een van 's noodlots slagen!
Wat onheil wrocht die ramp? Men vrage in 't treurig oord
De Grijsheid, die 't aanschouwde of best heeft nagespoord!
In de uitgeholde rots, in wier verholen kolken
De watervoorraad vloeide uit 's hemels regenwolken,
Had eindlijk 't lang geweld van 't altijd sijplend vocht
Den grondslag ondermijnd, en zich een weg gezocht.
't Gewelfsel van de rots, van lieverleê aan 't zakken,
Stortte onverhoeds op een in de opgevnlde bakken,
En dreef met schrikbren smak de waatren uit hunn' kom,
Die, bruischende over de aard, gesticht en heiligdom,
Met woud en brokken gronds, in 't storten afgereten,
Verdelgden in hun vaart en 't onderst boven smeten.
De moeder met heur kroost in 't omgeworpen huis,
De vader met den zoon, verpletterd onder 't gruis,
Het vee met d'akkerman, en stad- en dorpfeestwoeling,
't Werd alles meêgesleept in de ijsbre waterspoeling,
En snelde in éénen wenk ten diepen afgrond heen.
De rotskloof toont heur loop in d' uitgeschaafden steen,
En de oude Berghermiet pleegt telkens by 't vertellen
Den wandlaar 't gantsch tooneel diens jammers voor te stellen.

Ginds stortte 't zwart gebergt op 't omgelegen dal
Zijn vloeibre bergen uit in éénen waterval:
En 't overstelpend nat, met alles om te keeren,
Bracht nieuwe stroomen voort, en nieuwgeboren meeren.
Beschouw dees kalen top, van aarde en kruid ontbloot,
Op wien zich de Oostenwind het hoofd te barsten stoot.
Het regenzwangre zwerk had door gestadig leken
Hem 't steeds doorvochtigd slijk van 't voorhoofd los doen weeken,
En sleurde 't naar beneên, en spoelde 't over 't veld,

aant. En liet zijn naakte spits aan 't onweêr blootgesteld.

Vervolgen we, en den rug dier woeste steenrotsklippen
Verlatend, voeden we ons met streelender begrippen,
En merken we overal, waar henen de oogstraal weidt,
't Verschil der gronden op in zijn verscheidenheid!
Herinn'ren we ons, hoe de aard heur maagdelijke reinheid,
Waar meê ze op 't grondgebergt' in 't onvermengde grein leit,
En die ze uit 's Scheppers hand by de eerste vorming kreeg,
Steeds meer en meer verloor, hoe meer men lager steeg.
Kom, volge ons nieuwsgier oog dat onderscheid der gronden
Van voet- tot voetstap na, zoo verr' wy 't speuren konden!
Geen wijze, die Natuur en 't onderzoek bemint,
Die niet een kostbre les in elke mengling vindt.

Nu toont zy 't woest geweld van buldrende onweêrvlagen,
Die, daar ze in dichten nacht den bliksem voor zich jagen,
In golven stuivend zand zich heffende in de lucht,
En berg, en woud, en stad, ontwortlen in heur vlucht,
De stroomen in hun loop te rug slaan naar hun kolken,
De in 't hart getroffen zee doen steigren tot de wolken,
En water, aarde, en lucht, afteistren in heur vaart.
Van daar die velden nu, begraven onder de aard;
Die bergen, zoo misplaatst, die dwalende rivieren,
Wier stroomen zonder bed en zonder regel zwieren,
Terwijl de ontheisterde aard, in dorre onvruchtbaarheid,
Den luister van heur schoot in 't rouwkleed droef b eschreit.

Verslindend even zeer, en even fel in 't woeden,
Heeft de aard heur vuurstroom ook, de berg zijn vuurstroomvloeden.
Heur bodemlooze schoot bevat een ingewand
Van zwarte voorraadstof voor pek- en zwavelbrand,
Steekt lucht en zee in vlam, en stort uit eigen boezem
Rivieren vuurgloeds uit op rijpe vrucht en bloezem.
Een al te treffend beeld des heimelijken gloeds,
Die onophoudlijk werkt in 't innigst des gemoeds,
En, dikwerf, onverwacht ten boezem uitgedreven,
Den bloessem met de vrucht vernietigt van ons leven!
Dees rotsen, gantsch verkalkt, dit zwartgeblakerd zand,

aant. 't Meldt alles een tooneel van uitgewoeden brand.
Hier plach in 't hol gebergt' een poel van vuur te loeien;
Nu ziet m'er Ceres oogst en Floraas telgjens groeien:
Reeds zien we op de eene zij' het onheil uitgewischt,
Maar de andre draagt voor 't oog een kenmerk dat beslist.
Hier is de Lavastroom in kronkels afgeschoten:
Zie hier den diepen kil, waarin zijn golven vloten,
En ginds zijn vloeibre stof, in 't breedste van heur vloed
Tot klompen steen verstijfd door 't koelen van den gloed.
Wat heeft dit gruwzaam vuur al opgedroogd van stroomen!
Wat bergen ingestort! Wat volken om doen komen!
Dit wist een voorige eeuw, voor ons in 't diep verhuld,
Maar nog is 't menschlijk hart van de ijslijkheid vervuld.
Eens, mooglijk! dat een volk, dat zich hier neêr zal zetten,
Waar vuurgloed, schok, en val, wat eertijds stond, verpletten,
In 't schofflen met de spâ op de overblijfslen stoot
Van muren, door die kolk verzwolgen in heur schoot.
Licht brengt dees afgrond dan, heropend door hun pogen,
Den lang vergeten tijd voor hun verwonderde oogen,
In tempel, schouwburg, poort, paleis, en gallery,
Gewrochten van een kunst, onschatbaar in waardy!
Licht vindt m' er, in 't begrip van boek- of oefenzalen,
Bewoners, die naar 't schijnt, nog werklijk ademhalen,
Nog zittende in 't postuur, als hen de bliksem trof,
Doch enkle lichaamsschijn en samenvallend stof.
Dees, bezig met ter vlucht zijn kind in d' arm te vatten;
Dien, grijpende in zijn goud. of naar zijn letterschatten.
Een derde, met den mond in 't roepen opgespard,
En schreeuwende om een Gâ, de wellust van zijn hart.
Dees, voerende in den nood zijn Huisgod tot behoeder,
En dezen, braver nog, beladen met een moeder.
Dees, aan den dartlen disch, met feestwijn overplast,
Door 't schriklijk oogenblik in zwelgery verrast,
Of, met den krans om 't hoofd, den beker opgeheven,
Met uitgezette keel in 't zingen doodgebleven;
Of eindlijk, op den rand van 't weeldrig tafelbed,
Ten halven opgestaan, en in dien stand verplet.
Ja, zulken zelfs misschien, die om hun schrik te heelen,
In houding en gebaar een rol van stoutheid spelen.

aant. Verdwaasden, zelfs in 't uur van d' ijsbren ondergang
Nog slaven van den waan en kinderlijken dwang;
Die, om met d'ijdlen naam van Filosoof te pralen,
Hun laatsten ademtocht niet dwangloos durfden halen!

Men schenke aan een Buffon den roem die hem behoort,
Wanneer zijn verr ziend oog door 't langvoorleden boort,
De tijdgeschiedenis van eindlooze eeuwenkringen
Met stoute trekken schetst, in heur verwisselingen.
Maar weinig heeft Buffon van 't aardrijk overschouwd,
Steeds, zorgloos in zijn weelde, op valschen grond gebouwd:
Nooit kende hy Natuur dan door eens anders oogen,
En werd in 't geen zy is, begoocheld of bedrogen,
Terwijl hy, op de wiek van zijn verbeeldingskracht,
In neevlen henenzweeft, waar hy zich boven acht.

Doch minder ongestuim, en door geen zucht gedreven,
Dan om de waarheid hulde en de Almacht eer te geven;
Spoort schrandre Luc Natuur, met eigen lijfsgevaar,
Met eigen oog en hand, in al heur stappen naar;
Besteigert, dwars door 't zwerk, het nest der adelaren,
En daalt in d'afgrond af om wijsheid op te gaâren,
Bevoorrecht van omhoog, gelukte 't hem-alleen,
De schepping door te zien in heur verborgenheên,
't Onfeilbre woord van God te erkennen in zijn werken,
Door loutre eenstemmigheid in beiden op te merken;
En de opgeklaarde ziel by 't nieuwontstoken licht
Te ontvlammen met een' straal van 't Godlijk aangezicht.

Van hier die dwazen dan, by wie de halfgeleerdheid,
Steeds bronwel van verderf en harts- en zielsverkeerdheid,
Den zijdelingschen blik van hun verblinden waan
Ten tuige tegen God vermetel op doet staan,
En, om den waren geest, die hen bezielt, te toonen,
Geen andre wijsheid kent, dan d'Eeuwige te hoonen!

Bataven, verr' van u die wijsheid van den dag!
Draagt God en 't Godlijk woord en eerbied en ontzag.
Schuwt haatlijk bygeloof, dat omtast met de blinden,

aant. En blinde leidsliên kiest om nergens licht te vinden!
Doch 't gruwzame ongeloof, dat Gods geleide wraakt,
Is 't blindste bygeloof, maar dat zijn naam verzaakt.

De Luc, ô schrandre man, en rechtgeloovig Christen!
(Wat eernaam in eene eeuw, vervuld van Ongodisten)!
De Hemel neem voor u mijn dankbre lofspraak aan,
Gy zult ze op 't wareldrond waarschijnlijk nooit verstaan.
ô Dat mijn zwakke zang, bewondrende uwe gaven,
Met u door 't steil gebergt' ten hemel op mocht draven,
En leenen van uw geest een heldren ochtendstraal,
Die 't hart verlichten mocht, getroffen door mijn taal!
Maar neen, het is aan u, uw lessen ons te ontvouwen:
Wy hongren naar die gift, wat zoudt gy ze achter houen!
Neen! liefde, de eer van God, de nood der Christenheid,
't Roept alles om 't geschenk, te lang alreeds verbeid.

Maar, zonder, verr' van huis, door berg en dal te dwalen,
Beschouwt den marmersteen, waar meê uw wanden pralen!
Wat rijkdom houdt hy in, wat onmiskenbren blijk
Der mengling van het erts- en van het dierlijk rijk!
Hoe schrikbaar voor 't verstand! Oneindige verslinding
Toont elk eene ader aan in nieuwe stofverbinding!
Uit kalkaard saamgesteld van 't zwemmend schelpgediert',
Is 't hun verdelging slechts, waar uit zijn oorsprong wierd.
Maar welk ontzettend tal, wat rijkheid van bezieling,
Moest in dees enklen brok een prooi zijn van vernieling!
Hoe lang heeft de Oceaan hun lijken niet bespoeld,
Hoe lang zijn werkend vocht hun mengsels doorgewoeld!
De zee had ze aangevoerd: heur boorden ingekrompen,
Verliet zy ze in 't gebergt' in halfgevormde klompen.
De stormwind bracht ze weêr in 's afgronds ingewand:
De zee hergaf ze op nieuw en wierp ze weêr op 't strand.
Dus beurtlings door 't geweld van golven, lucht, en stormen,
Gekleinsd, gedroogd, gekneusd, met telkens nieuw hervormen,
En eindlijk door den tijd in de open lucht gehard,
Zie daar de schelp een rots, waar op de beitel schart!
Die rots, met aarde omkleed, lag in den berg verzonken;
Een onweêr heeft ze ontdekt, tot brokken gruis geklonken.

aant. Maar door den tijd, het vocht, en aarde en lucht, gebaard,
Zien we in dit enkle gruis een wareld opgeklaard.

Dan, welke onpeilbre bron van aangename leering,
Bemint ge in rechten ernst Natuur en haar verkeering,
Die de Oceaan verschaft, wanneer hy van naby
De ontelbre schatten biedt van heel zijn heerschappy!
ô Zee, ontzachbre zee! wat stervling hier op aarde,
Wien uw ontzetbre blik geen schrik, geen eerbied baarde!
Wat indruk laat gy na, aan die u 't eerst aanschouwt,
Daar uwe onmeetlijkheid hem opgetogen houdt!
En wat, wat wierdt ge ons niet door 't menschlijk onderwinden!
Waar is de mensch zoo groot als op uw plas te vinden!
Die vloten, door wier kiel uw boezem wordt doorsneên,
Verbinden staat aan staat, en warelden aan een.
Wat ruimte, sterveling, voor uw bespiegelingen!
Wat diepte voor uw geest, om in, om door te dringen!
Nu vraagt ge 't grondloos diep den ingezwolgen schat
Der duizenden te rug, verslonden door zijn nat.
Het goud, het oorlogsvolk, geheele Legervloten
Van volken zonder tal, in dezen buik besloten.
Dan zoekt ge, met Linné, gedoken in de plas,
Die wouden op van riet, van wier, en rotsgewas,
Plantsoen uit Nereus hof, begraven in zijn golven,
En door den storm-alleen somwijlen opgedolven!
Die takken van koraal, die steenzwam dichtgesponst,
Door 't zeeinsekt gewrocht met onbegrijpbre konst!
Wat vloeden, wijd beroemd, die hier hun loop besluiten!
Wat vloeden, nooit gekend, die in zijn kil ontspruiten!
Nu volgt ge met het oog die monsters van den vloed,
By wier gedrochtlijk lijf een eiland wijken moet.
Vaak vindt ge er, met Buffon, de sporen van 't verwoesten,
Dat zee- en oppergrond gelijklijk doorstaan moesten:
Zijn stroomen, zeldzame eb, en wending van zijn plas,
Afhanklijk van den zwaai van 's warelds hellende as:
Volkanen, nu gedoofd, die eens uit 's aardrijks navel
Den bliksem in het zwerk verrasten door hun zwavel;
Of zulken welker vuur in 't hart der golven blaakt,
Wier opgedreven rook de waatren bitter maakt:

Of, eindlijk, andren nog, wier gloeiende overwelving
Het meir tot bodem strekt, den afgrond tot bedelving;
Wier boezem mooglijk eens, door 't schuimend zeekristal
Ontgloeide bergen steens en rotsen slingren zal!
Hoe maal ik 't rotsgesteent', dat hellende op de baren
Met uitgezette borst hun erf schijnt in te varen:
Landholten, wien de golf, al grommende, op haar beurt,
Met felle tanden knaagt, en brok by brok ontscheurt:
Gebergten, ingestort in de opgeborsten kolen:
Gebergten, die de tijd zal heffen uit hun holen,
Terwijl dees zelfde grond, wien 't daglicht thans bestraalt,
Door d' eigen wisselkeer in 't hart der waatren daalt!
Zoo schijnen zee en land, van de eene en andre zijden
Gedurig met elkaâr om 't wareldrond te strijden,
Daar eene onzichtbre macht, de weegschaal in de hand,
Hun zorglijk evenwicht onwrikbaar houdt in stand.
Dus werpt men 't anker uit, waar runderheerden loeiden,
Dus rolt het vlugge wiel, waar zeegaleien roeiden!
Dus reist de ontembre plas geheel het aardrijk door,
En de aarde ontneemt hem hier het geen zy daar verloor!

Na 't wisselbaar tooneel der zeën door te zwieren,
Vermeidt ge u in den loop van beken en rivieren;
Niet zulken als men vindt in laffen rijmren praat,
Wier afgezaagde kunst slechts walging achterlaat.
Neen, zulken, welker stroom den aanblik met iets treffends,
Iets edels overrast, iets waarlijk hartverheffends.
Nu stijgt ge in de eerste bron, wier sijpling ze aanzijn gaf;
Dan wandelt ge hun loop door bocht en slingring af,
En volgt hun kronklend pad, langs de uitgeholde boorden
In elken omweg na, door de afgelegenste oorden.

Maar 't is de stroom alleen, het is zijn afloop niet,
Die aan beschouwende ernst een waardig voorwerp biedt.
Gewage ik van die erts- en zwavelrijke wellen,
Die 's lichaams sapbederf en vezelkracht herstellen?
Daar (bonte mengeling der grootste strijdigheên!)
Woelt droefheid en vermaak, en lust en pijn door een,
En koomt er jaar aan jaar uit 's warelds verste hoeken,

aant. By d' aanvang van de Lent' het wonderdal bezoeken:
't Gejuich der vrolijkheid, de weeklacht van de smart,
In eenen galm vermengd, ontzet en roert er 't hart.
Men hoort by 't woest gesnor van zwermen jonge dwazen,
't Gekuch van d' ouderdom, 't baldadig kinderrazen.
De schoone, met heur kwaal, te teedre aandoenlijkheid,
De stroeve, aan miltzucht krank, door de eigen drift geleid;
De krijgsman, wien zijn wond den waatren hulp doet vragen;
De dartle, die er koomt om minnaars op te jagen;
En wat in zede of rang wanvoeglijkst samenpaart;
't Wordt alles door elkaâr in eenen kring vergaârd.
Lykoor vernieuwt er zich de rozen van heur wangen;
Gerast verstrooit er 't leed van 's boezems helsche prangen;
Alcindor boet er 't zoet der zwelgende overdaad;
En elke onheelbre plaag belooft zich heul en baat.
't Doet alles beêgelofte en blinkende offeranden,
Aan d' Esculaap des oords, wiens outers rustloos branden.
Het kreunt, het kermt alom, en jammert van zijn pijn,
En ijvert, om geheeld, voor 't minst beklaagd te zijn.
De morgen ziet hun drom in sombre kwijning dwalen,
En de avond vindt ze op 't bal, by dans en vreugdemalen;
En 't wonderbaar kontrast vertoont een goochelspel
Van 't blijd Elyzium in 't midden van de Hel.

Doch schuwen wy 't gewoel, zijne onrust en verhitting.
Hervatten we onzen toer in 't rond van uw bezitting!
Of liever, wen we aldaar in rijke tooverpracht
Uw watervallen zien, zoo kunstrijk voortgebracht,
Terwijl zy van rondom uit onderscheiden aderen
Zich in den hollen schoot van 't stroompaleis vergaderen,
In 't midden van hun kom uit schelp en rots geteeld,
Waar koelte en sombre lust door hun geklater speelt;
Bekloutren wy den berg, den oorsprong van hun vlieten!
't Zij dat ze in 't hooge duin door 't zuivrend zandbed schieten,
Waar 't zeenat, uit den grond opborr'lende in die zeef,
Gereinigd henenvloot, en 't lijmzout achterbleef:
't Zy dat ze, verr' van ons, en buiten Neêrlands palen,
Hun oorsprong uit den rug van 't oud gebergte halen.
Wat heerlijk verr' gezicht, wat schilderachtig oord,

aant. Bracht de Almacht der Natuur in deze woestheid voort!
Hier op de in woeste luim dooréengesmeten groepen
Van bergen, schijnt één geest de Kunsten saam te roepen.
De Schilder pleegt er raad met elke heuvelkruin,
En leert er 't groot geheim van 't breede licht en bruin,
De werking van het licht naast vlakke schaduwmassen,
En 't tusschenblaauw der lucht in de echte tint verrassen:
Den Dichter zwelt er 't hart van meer verheven vuur:
De Wijsgeer zoekt er 't heil by d' eenvoud der Natuur.
In vrijer ademtocht schijnt dwazen stervelingen
De kluister, die hen boeit, hun hier van 't hart te springen:
Maar gy, verschijn er niet in zulk een strafbren waan,
Maar om in 't grootsch tooneel den Schepper gâ te slaan!
De tijd heeft met zijn hand daar 's aardrijks lot geteekend.
Hier bouwende in 't gebergt', en elders weêr verbrekend.
Gy, onderscheid zijn werk (de zetsels van de zee;
De klompen, die het vuur uit d' afgrond snellen deê;
De brokken, ingestort op hun verwrikte schooren),
Van 't oude berggevaart', met 's aardrijks klomp geboren.
Hun beddingen, gebouwd uit gants verschillende aard,
Wier richting, lage, en vorm, met geen der andren paart,
Hun uiterlijke stand, hun hellende oppergronden,
Zijn merken van 't geval, maar met den tijd verbonden.

Nu loopt uw leergraag oog de woeste schouwplaats om
Van 't hangend rotsgesteente en zijn gesloopte kom.
De donkere bazalt, gewrocht der bergvuurbraking;
't Graniet, de trage vrucht van 's waters zandsteenmaking;
De afbladerende lei, en 't aderrijk albast;
't Wordt alles tot in 't hart, in aart en vorm, doortast.
Gy ziet er de Almacht in, erkenbaar in heur werken,
U-zelven, en Natuur, steeds vlijtig op te merken:
Natuur, wier lachend oog ons nu eens tegenlonkt,
Waar heure aanloklijkheid met bloem en telgjens pronkt,
En dan weêr, stout maar stuursch, en wars van dartle weelde,
De spooren nog bewaart des baierts die haar teelde.
Hier glijdt een teedre beek, die pas heur bron ontschiet,
En zedig, langs heur boord met zachte kabbling vliet;
Daar stort het water af met oorbedwelmend bruizen:

aant. Hier streelt het vriendlijk West, terwijl men 't Noord hoort zuizen.
Pomone plukt er 't ooft, waar vlam en vuurkolk gloeit;
En 't Herdersfluitjen klinkt, waar 't raatlend onweêr loeit;
Hier vindt ge een vruchtbren grond, valleien vol verkwikking,
Daar, 's warelds dor geraamte en rotsen vol verschrikking;
De Winter dekt hun 't hoofd, de Lente siert hun voet.
Verschrikbare Alpenry, gy, bergen, weest gegroet!
Gy, stapels ijs en sneeuw, en vormelooze schragen
Van Winters throonpaleis, in 't luchtzwerk opgeslagen!
Kantzuilen, wier kristal, in 't brijzlen van het licht,
Het zonnepurper trotst, dat voor uw schittring zwicht,
Terwijl de felle vorst zich kittelt dat heur stralen
Den zetel van zijn macht met duizend kleuren malen.
Neen, by een schouwtooneel, zoo rijk, zoo uitgebreid,
Zoo vol aandoenlijk schoon, zoo vol ontzachlijkheid,
Kan de opgewekte geest, verrukt door duizend lusten,
Geen werking van 't verstand, geen oogen laten rusten.

Rampzalig echter hy, die roekloos en te driest
In 't aaklig sneeuwgebergt' zich zonder gids verliest;
Of, zonder 't, reis op reis, door 't vuurroer te doen daveren,
Zijn ongewissen grond vermetel durft beklaveren!
Vaak brengt een kleine zaak 't ontzettendst onheil voort.
't Is mooglijk slechts een mosch, die gantsche dorpen smoort.
Één sneeuwgrein door zijn poot in 't schrabblen afgestoten,
Zal, rollende, in dien val zijn omvang steeds vergrooten,
Met telkens nieuwe sneeuw omwikkeld en verzwaard,
En 't wordt een schrikbre klomp, verplettrend in zijn vaart.
De luchtstroom schokt er van, en schaaft in 't nederglijden,
Den saamgehoopten last van duizend jaargetijden
Met gruwbre storting los. Het ploft van rots op rots,
En de afgrond onder de aard weêrgalmt van ieder bots.
't Komt neêr: gehucht en woud wordt van zijn plaats gereten,
Vergruisd of overstelpt, en door elkaâr gesmeten.
De Wandlaar zoekt den plek, waar stad of dorpvlek stond,
En vindt er spoor noch blijk langs d' onherkenbren grond.
De windvang van dien val, met kracht vooruitgedreven,
Treft reizenden om 't hart, en neemt hun lucht en leven;
Zy sneuvlen, reeds verplet voor 't naadren van den slag,

aant. En 't overstelpende ijs ontrukt hen aan den dag.
Dus, wen een zwakke hand het Staatsroer heeft gegrepen,
Dus ziet men 't één vergrijp door 't andre met zich sleepen,
De muitzucht uit één grein tot reuzenvorm volgroeid,
De thronen overstelpt, de wetten uitgeroeid!
Wat vraagt ons vorschend oog naar Syracuze of Romen?
Gy, Volken, ziet uw beeld, en kent u-zelf volkomen!

't Is waar, mijn Vaderland, de duingrond van uw strand
Biedt u dien rijkdom niet in 't losse heuvelzand.
Maar is het heil geplaatst in ertsen of metalen,
In marmer of graniet uit 's aardrijks kolk te halen?
Welaan! ook zelfs dat zand is van geen schat ontbloot:
't Bevat een zeekre mijn van stofgoud in zijn schoot.
Doch leer hem boven 't goud en op zijn waarde stellen,
Dien voormuur tegen 't woên van Nereus hooge wellen,
Weleer, als 't bruischend meir zijn grondvest had beroerd,
U door dien vijand-zelv' ter grensweer toegevoerd.
Gy, ga de richting na van die verheven kruinen,
Zich kruissende in heur stand, terwijl ze uw erf omtuinen,
Vertoonende in hun streek de richting van het meir,
En leerende u 't geheim der beste waterweer.
Ga, Neêrland, volg Natuur, en dek uw kostbre dijken,
Voor d' aanval van een vloed die alles doet bezwijken,
ô Dek ze voor dien storm met bolwerk en ravet,
Die 's waters heirspits breekt wanneer het strandwaart zet!
Vercenigd slaat ze uw wal, uw vlakken wal, in stukken;
Verdeel ze en breek heur slag, gy doet haar koenheid bukken:
De golf verliest den steun van 't onderling verband,
En tuimelt grommende af, of brijzelt op den rand.

Nu, mooglijk, zijt gy moê die woestheid door te dwalen?
Welaan dan, klimmen we af in dees verkwikbre dalen.
Daar, langs hun kronklend pad met kronklend vocht bezoomd,
Daar treft u 't frisch gebloemt', en 't statig hoog geboomt',
Met dragend ooftplantsoen, en struikgewas, en heester,
Die hun verscheidenheên hier monstren voor hun meester.
Wat maken zy uw Hoef belangrijk voor den geest!
Neem elks geaartheid waar, by ieders kleur en leest;

aant. Hun kunne en huwlijkstrek, en wijs van voort te telen,
En 't wondre vezelstel, waarin hun sappen spelen.
Leer, hoe dat voedend vocht, dat door hunne aadren zijgt,
Naar 't slingren van zijn buis, of op- of afwaart stijgt,
En, op verscheiden wijs vermengd en afgescheiden,
En hout, en blad, en bloem, en vruchten kan bereiden.
Leer, hoe de jeugdige ent zich op den vruchtboom stamt;
De kunst, de wilde telg door vlijt en voedsel tamt,
Heur' vruchten smaak verleent, heur naaktheid vruchtbreranken,
En nieuwe boomgaards schept, die u heur burgers danken.

Maar is 't ontelbre heir van lager veldgeslacht,
't Geen de onkunde onbemerkt voorbygaat en veracht,
Van schoonheid misgedeeld en duizenden van gaven,
Die, warelden gelijk, des Scheppers grootheid staven?
Wrocht niet de zelfde hand het boommos en 't Heelal?
Of kent ge een enkel stof, dat Hem beschamen zal?
Dring u in 't diep geheim van heur[1] verborgen krachten,
Heur heilzame artzeny, en 't geen wy giftig achten!
Geen plekj' op 't wareldrond, of 't is door haar bewoond;
Geen wildernis hoe woest, die niet heur schoonheên toont!
Vaak gaat ge in 't diepste bosch, of de onbezochtste hoeken
Van berg- of heuvelkloof, heur bloeiend rijk bezoeken.

Die wandling is gewis heur voorwerp dubbel waard!
Maar saus haar lieflijkheid door 't edelst zoet op aard.
Laat vrienden van uw hart de reistocht met u deelen,
't Genoegen dat ze u schaft zal u te meerder streelen.
't Gezelschap trekt by een, met de aanbraak van het licht.
't Is hier die jachtstoet niet, tot moorden ingericht,
Die woeste wapenkreet van waldhoorn en trompetten,
Die 't opgeschrikte woud in roer en ijzing zetten!
Weidt, jonge hinden, weidt in schaduw van het loof:
Gevogelt', siddert niet: dees bloedelooze roof
Geldt veldgebloemte alleen, en boom- en plantgewassen,
En 't kruidboek aast op 't wild, dat we op die tocht verrassen.
't Is tijd: de morgenlucht, de frissche dageraad,
Wenkt Floraas krijgshoop toe, die hier ter veldtocht gaat.
Een Brugmans is aan 't hoofd, om ze over veld en heiden

aant. D' ontzachbren overvloed van 't plantrijk door te leiden.
Somwijlen wordt hem-zelv' een kleene trek gespeeld,
En de een met de andre plant verbladerd of versteeld,
De bloem van 't eene kruid aan 't andre lof verbonden,
En 't mengsel hem vertoond als werklijk zoo gevonden.
De wijze lacht er om, zijn kunde blijft aan de eer,
En geeft aan elke plant heur eigen deelen weêr.
Een ieder tracht om strijd in 't zoeken uit te steken.
De krans, de kelk, het zaad, de stamper wordt bekeken:
Op alles geeft men acht. Hier vindt ge een nieuwe plant,
Daar ziet ge er die gy kent, vereenigd in uw hand.
Op deze ziet gy neêr met oogen van herkenning,
Op de andre met een zucht van leering en gewenning:
Dees stelt den vreemdling voor die zich ons aan komt biên,
En gene, d' ouden vriend, met blijdschap weêrgezien.
En wat, wanneer 't geval door vreemde kruideryen,
Die landstreek, grond, en lucht slechts zeldzaam doen gedijen,
En kostbrer nog gemaakt door 's vinders ongeduld,
Op de onverwachtste wijs geheel zijn wensch vervult!
Hy ziet ze en geeft een schreeuw, omvangt haar met zijne oogen,
En siddrend grijpt hy ze aan, van blijdschap opgetogen!
Neen, minder is de vreugd van de afgerichte kat,
Wanneer zy 't muisjen grijpt, daar ze op te loeren zat.

Maar 't lichaam eischt zijn recht. Men onderbreekt zijn schreden
Voor 't veldmaal, waar m' aan denkt by 't slappen van de leden.
Men zet zich by een beek, een wel, een waterval,
En koelt Lyéus gloed met levend bronkristal.
't Geboomte strekt voor zaal, het Landschap voor paneelen,
Het veldgroen voor een disch, waarom de vogels kwelen.
De kers en de abrikoos, met wrongel, versch gedrukt,
En de aardbei, in het wild met eigen hand geplukt,
Zie daar hun boersche spijs, gepast voor graâge magen,
Die, na zoo sterk een rit, r a g o u t s noch wildbraad vragen.
Nu viert men Flora recht, met ware veldgeneugt',
En d' oude Cybelé in eeuwigfrissche jeugd.
Het vriendlijk dischgesprek behelst geen nietigheden
Van loutren modeklap, uit mode slechts geleden;
Maar de Almacht, met heur kracht, heur goedheid zonder perk,

aant. 't Zich-zelve zonder eind hertelend scheppingswerk.
't Gezelschap rijst op 't laatst, door nieuwe kracht gesteven,
En ijlt van 't bosch naar 't veld met versch herboren leven,
Doorklautert berg en hei, en zamelt wijd en zijd,
Zoo lang de dagtoorts licht, troféën van zijn vlijt;
En de avond ziet den stoet, in blijde zinbetoovering,
Aan 't kruidboek hulde doen van elke plantverovering.

Natuur gaf enkel 't kruid, by zichtbaar zingebrek,
Een onvolmaakt bestaan en zeer beperkten trek.
Den stervling minder vreemd, in 't wezen naast hem palend,
Met zintuig, leerzaamheid, begrip, en kunstdrift pralend,
Verwekt hem 't dierenrijk een tederer belang,
En overtuigt hem best van zijn verheven rang.
Hy vindt er vijanden, hy vindt er onderzaten,
Gezellen, vrienden in, en die hem nooit verlaten.
Spoor al hun soorten na, betracht hun talrijk heir,
Hier schuilende in het bosch, daar spartlende in het meir:
De gasten van uw werf, uw stallingen en weiden;
En hen die onder de aard hun leger toebereiden.
Hen, die u d' oorlog doen, met hun, die gy bevecht.
Geef op hun listen acht, ter noodweer afgerecht,
Hun zeden, inborst, werk, en wijs van onderhouing.
Maar vestig boven al uw hoofdpunt van beschouwing
Op elken overgang in 't schaaklen van dien band,
Die ze opheft tot den mensch, of weêrbrengt tot de plant.

Nog meer: (een kleen bestek zal dit veraangenamen!)
Breng 't gantsche scheppingswerk als in één schouwburg samen,
Waarin zich 't gretig oog met meerder lust vermeidt,
Wanneer gy de orde huwt aan hun verscheidenheid.
Vergader, om die lust heur waren eisch te geven,
De delfstof by 't bezielde en 't onbezielde leven:
Schenk elk Natuurrijk plaats in zijn byzondre kast:
Geef elk geslacht zijn lade, in vakken afgepast.
Maar 't blijv' voor 't lustgraâge oog geen nuttelooze speling!
Wees zorglijk, wees bedacht op rang- en soortverdeeling:
Zoo toone u 't kabinet door al zijn klassen heen,
Natuur in samenhang, de wareld in het kleen!

aant. Maar tracht niet om op eens dit groot ontwerp te omvatten.
Bepaal u in 't begin tot lichtverkrijgbre schatten,
Of 't gene uw eigen grond u kostloos aan kan biên.
Gy zult ze, als eigen erf, met dubblen wellust zien.
Stel onder 't Delfstofrijk ons de aarden 't eerst te voren;
Dan, 't Delfzout, onder de aard, en in heur schoot geboren;
De ontvlambre zwavelstof, het harstig Jodenlijm,
(Genaamd naar Sodoms poel, die 't opwerpt als een slijm,
Maar 't geen zijn oorsprong heeft in 's aardrijks ingewanden);
De vuursteen, wien zijn gloed in 't heimlijk doet verbranden;
't Gekleurde en vast metaal, die mengeling van aard,
Met zout en brandbre stof verbazend saamgepaard;
Het blinkend bergkristal, zoo helder als de stroomen,
Opborlende uit de rots, waaruit het is genomen.
De klei door 't smeltend vuur tot blinkend glas gewrocht;
En 't hout, in steen verkeerd door werking van het vocht,
't Zij dat verhardend slib zijn buitenste overdekte,
't Zij dat een steenig sap zich door zijn poren strekte.
In 't korte, d' overvloed van 't werkhuis der Natuur,
Voortbrengsels van de lucht, van water, aarde, en vuur;
Of, om van d' aart der zaak een klaar begrip te geven,
Wier vorming scheikonst is, en geen bewerktuigd leven.

Nog grooter vurigheid, zoo mooglijk, drijft my aan,
Om d' onopnoembren schat van 't plantrijk door te gaan.
Hier zie ik in een reeks van honderd tafereelen,
Het zeewier met den gloed van duizend kleuren spelen;
Het mos, dat op den stam der rijzige eiken wast,
De wol heur luister schenkt, en 't hongrig Noord vergast;
De zwam, die 't bloeden stelpt, en 't vuur der schuchtbre vonken
Uit 's keisteens aadren vangt; gewas der olmentronken.
'k Zwijg duizenden, niet min der vorschren aandacht waard.
Vooral, die wondre plant van dierelijken aart,
Wier afgesneden leên tot gantsche dieren groeien,
En die vertalrijkt wordt, alleen door ze uit te roeien.

De zelfde mildheid heerscht by 't levendig gediert',
Wier zichtbre strijdigheid hun soorten rijkst versiert.
Men ziet de Kolibrie naast 's hemels Adelaren;

aant. De Zwaluw, aan de zij' van Kraan en Ooievaren:
De plompe en logge Beer by de Oostersche Gazel;
En de Eikhoorn op zijn tak naast 's Schildpads traag gestel:
De Neushoorn, toegerust in 't ondoordringbre wapen;
De rondgewelfde schulp, om 't kruipend dier geschapen:
De malien der Slang, en die van 't zwemmend heir:
Het gladde hair der Rat, en 's Egels scherpe speer:
Het Schippertjen, op zee zijn zeil en bootjen stierend;
De Kraan, door 't hooge zwerk den wind zijn schoten vierend;
Den Aap, de Papegaai, door wondre schranderheid
Nabootsers van den mensch in tongslag en beleid.
De Visch van 't Zuidlijk meir, tot hemelvlucht gevleugeld;
Zijn juiste tegenbeeld, het roeiende geveugelt':
En eindlijk, 't tusschensoort van land- en zeegediert',
Dat tevens in het nat en op de droogte tiert.
Gy ook, behoort hier t' huis, gy, in de groote keten
Der Dieren, meê een schalm, schoon ongediert' geheeten,
Gy, Torren zonder tal, het zij gy vliegt of kruipt,
Die door de velden zwiert, of langs de bladers sluipt,
Of, tuimlend door de lucht, op dunne wiekjens dartelt,
Of, eindlijk, op den rug van 't vlak der waatren spartelt!

Hier plaatse ik by het ei, het ruspjen met de pop;
Den Vlinder, fraai gewiekt, by d' afgeschudden dop;
Hovaardig, dartel ding, uit niet tot iet gerezen,[2]
En dat zich zelf vergeet, met d' oorsprong van zijn wezen.
De Ringworm, en de Wants, van alle kleur en soort,
Die in 't gebloemte huist, of in den modder smoort,
Met, die op 't gastvrij blad, door snuit of vlijm geschonden,
In 't zwellen der kwetsuur geheimer woning vonden.
De Worm, die in den hof de schoonste vrucht onteert;
De Lintworm, die in 't lijf op onze kosten teert:
De Spinsters, die heur web aan onze muren hangen;
De Vliegjens, in heur net arglistig opgevangen;
De Wesp, die kamers bouwt, uit houtstof saamgekleefd;
De Zijworm, die zijn graf uit gouden draden weeft.
De zonderlinge Bij, wier zedigheid in 't paren
Heur nijvere arbeidszueht alleen kan evenaren;
Het Haft, dat in één dag geboren wordt en sneeft,

aant. En in zijn levenstijd geen uren ledig heeft.
Weêr andren, wien een jaar ten perk is van bestemming.
Gy, allen, wier geslacht, zich zonder eind of stremming
Vernieuwend, heel onze aard met menigte overstroomt,
Uw plaatsen wachten u, Insekten, koomt, ô koomt!
Koomt met uw rijken dosch, uw paarlen en robijnen,
Uw kuiven, uw gebloemt', uw schittrend goud, verschijnen:
Die schalen, op wier glans het licht der wolken stuit;
Die kokers, in wier scheê uw donzig vlerkjen sluit;
Die spiegels, met den gloed der fijnste diamanten
Geslepen, en gevormd met duizenden van kanten;
Die oogen, in uw hoofd met rijklijkheid gezaaid,
Hier bolrond voor 't gezicht, daar, holrond uitgedraaid,
Om 't afgelegenst beeld u voor 't gezicht te halen,
En 't kleinste van naby vergrootend af te malen.
Laat hier die angels, laat die schrikbre priemen zien.
Geschikt om in 't gevecht uw' vijand weer te biên,
Die scharen, vlijm-, en haak-, en zaag- en andre tanden,
Wier werktuig u verstrekt in plaats van menschenhanden.
Die sprieten, u zoo lang op 't voorhoofd vastgeschroefd,
Waar meê ge, in uwen marsch, d' onzeekren weg beproeft.
Vertoont my van naby die tromp en wapentrommen,
Die beide 't oorlogslied en 't minnetoontjen brommen;
Die, teekenen van nood, van krijg, en overmacht,
Uw helden in den slag versterken door hun kracht.
Ja, gunt me, om ieder deel, elk werktuig te onderzoeken,
Dat al de kunst beschaamt van onze letterkloeken,
En, proefstuk van een geest, aan d' onzen niet verslaafd,
Een wareld evenaart, een Godlijk schepper staaft.

Zie daar dan ieder rijk door uwe zorg geregeld!
Maar nimmer worde uw deur voor nieuwe winst verzegeld!
Verzamel wat gy kunt, ofschoon het by geval
De schikking die ge omhelst, geheel verstoren zal.
Hou orde en samenstel in dit, in alle dingen!
Maar droom niet, van Natuur in ons gareel te dwingen.
Wy kennen ze onvolmaakt, en de onvolkomenheid
Dier kennis, is de grond, die ons ter dwaling leidt.
Geen Stelsel, of ten deel is 't loutere onderstelling,

Verbeelding, misverstand, voorbarige oordeelvelling!
Helaas! dit is het lot van 't menschelijk begrip!
Eéén w a n s t r e e k in 't kompas verzeilt ons op een klip.
De waarheid toonde zich, maar nog ten deel' omwikkeld;
En wy, door de ijdle drift om wijs te zijn, geprikkeld,
Wy vullen 't ongeziene uit eigen hersens aan,
En gooren 't zuivre meel door 't zuurdeeg van den waan.
Wees daarom nooit gehecht aan stelsels, halfbewezen.
Daar is in 't scheppingsblad nog eindloos veel te lezen:
Zie elke regel aan, gelijk een nieuwen schat,
Die verdren voortgang biedt ter kennis van dat blad.
Doch laat ook niet te licht omhelsde stelsels varen
Om neevlen, die de tijd u mooglijk op zal klaren!
Een nieuwe ontdekking treft, maar, dieper doorgedacht,
Verleent ze aan 't geen zy schokt, veellicht een dubble kracht.
Hoe 't zij, men houde alom, bewust van 't geen we ontbeeren,
Geleerdheid voor verdacht, en yvere om te leeren!
Neem ieder vreemdling des in deze uw heerschappy
Met open armen aan tot lid der burgery.
Hy moge, als Jakobijn, weêrspannig aan de Wetten,
Zich tegen de orde en rang van dees uw Staat verzetten;
Geen nood! een enkle hoek, waar hy gekerkerd ligt,
Behoudt de regelmaat, weldadig ingericht,
Tot eenmaal heldrer dag het voorrecht zal gehengen,
Om beter regeling en orde voort te brengen,
Die elk zijn ware plaats, en rang, en schakel geeft,
En nergens gaping laat, en nooit zich-zelf weêrstreeft.

Den rijkaart zwelt de lust by 't meerdren van zijn schatten,
En immer wenscht hy meer, en meerder nog, te omvatten:
Der Staatzucht wordt in 't eind de wareld-zelv te kleen:
Geen hartstogt ziet een' grens, of stapt er over heen.
Ook Leerzucht heeft dien aart, 't zij ondier, bloem, of bladeren,
't Wordt alles aan uw hart verdierbaard door 't vergaderen.
Niets ziet ge of 't is u waard, of 't wordt een kostbaarheid,
Waar naar u 't hart verlangt, met wier bezit ge u vleit.
Geen spruitjen, hoe gering, geen wormtjen, hoe onwaardig,
Of ijlings heeft uw geest zijn rij en nommer vaardig,
Vernieuwt u elks geslacht, en soort, en ondersoort,

aant. En wandelt in dit vak door al zijn deelen voort.
Eerst was uw plan beperkt en uw begeerte zedig:
Nu zet ge 't wijder uit, en niets is nu volledig.
Natuurlijk is de trek die naar volmaking streeft;
En kostbaar, 't geen ontbreekt, naar dat men meerder heeft.
ô Zoete tooverkracht, die de eensgetroffen zinnen
Het voorwerp, dat ze roert, zoo vurig doet beminnen!
Wat wordt er vreugde en lust en diepverholen kracht
Daar, waar uwe aandrift werkt, ontdekt en voortgebracht!
Hoe zalig wordt de mensch, hoe vatbaar voor 't genoegen,
Wanneer hy 't voorwerp vindt, waar voor 't hem lust te zwoegen!
Voor u, die 't in Natuur en in heur werken stelt,
Uw schatten, uw vermaak, gaan samen met het veld.

Intusschen schik hen saam met juistheid, smaak, en orde,
Dat niets wanstallig zij, of slecht gehandhaafd worde!
Laat netheid, oude deugd van Nederlandsche teelt,
Die meer dan d' overvloed het welbehagen streelt,
En de armoê in 't gebrek een luister weet te geven,
Door alles met een glans van eedle reinheid zweven.
Neem ook der dieren aart en eigenschap in acht.
De fiere en wakkre Haan sta op zijn morgenwacht!
De Leeuwrik schijne ons oor door zang te willen streelen;
De Tortel, op een tronk zich troostloos dood te kwelen;
De Valk, met gloênden blik te storten op zijn prooi;
De Paauw, in 't zonnelicht te pronken met zijn tooi;
Den Wezel schijn' voor 't oog zijn lende na te sleepen,
Zijn houding, flets en week, maar listig, vol van knepen;
De schalkte zie den Vos uit oogen en gebaar,
Ook schijn hem 't spits gezicht van slimme ontwerpen zwaâr:
De fiere Boschmonarch geef in 't ontzachlijk wezen
Een koningsmajesteit en eedlen moed te lezen.
In 't korte, dat Natuur, met heur volkomenst schoon,
Zich, zelfs nog in den dood, als levendig vertoon'!

Doch laat voor Koningen en Prinsenkabinetten
Die Monsters, waar Natuur in afweek van heur wetten,
Mismaakte schepselen, afzichtlijk voor het oog:
De Mumie, die den dood zijn zegepraal onttoog:

aant. Die reuzenbeenderen en ongeboren drachten,
Die 't Wezen beide en 't Niet van hun bestemming achten.
Maar hebt ge een trouwen hond, een vogel opgebracht,
Die uw genoegens deelde, uw kwelling heeft verzacht;
In plaatse van uw zucht door graf of zuil te toonen,
Die, aan hun lijk verkwist, de menschlijkheid zou honen;
Vereeuwig ze in den vorm, bevallig opgezet,
In 't Elyzeesche veld van 't zinlijk kabinet.
Dit mag hun lijkdienst zijn, hun voegzaam eereteeken.
Z o o wenschte ik u te zien, nog somtijds aan te spreken,
Lief poesjen, door mijn hand in 't koper afgebeeld,
De lust van een meestres, die nog mijn hart verdeelt!
Pegaasjen, zoo geliefd, zoo teder, zoo bescheiden,
Wier dood de Muzen-zelve in haar gezang beschreiden!
Die, trefloos voor den blaam van de anders valsche kat,
Het onbedrieglijk hart der trouwste hond bezat;
Aanvalligheid en geest vereenigde als gy speelde;
En 't voorrecht recht waardeerde, als een L a n n o y u streelde.
Z o o wenschte ik u te zien in waren levensschijn,
Omhangen met uw dosch van 't zuiverst hermelijn,
Terwijl gy 't oog verlokt door duizenden grimassen,
In 't midden van uw spel een dartle vlieg verrassen,
Of 't haatlijk roofgespuis beloeren uit een hoek,
Dat zelfs zijn tanden slaat in 't allerkostbaarst boek,
En, zonder onderscheid in d' een of d' andren bondel,
De verzen van Jan Vos beknabbelt als van Vondel,
Maar mooglijk om uw naam - Wat zeg ik hier, misschien!
Neen, buiten tegenspraak, de mijnen zal ontzien.

Vierde zang.

Voorzeker, 't rijk verschiet van veld- en stroomtooneelen
Is de onuitputbre bron van treffende tafreelen!
Ja, altijd ziet mijn oog met zuivre zielsgenucht,
Hoe 't spieglend water blaauwt van 't opperblaauw der lucht;
Hoe 't dundoek van den vloed zich rimpelt onder 't stroomen,
En 't slingrend grastapeet zich kronkelt langs de zoomen;
Het veld van airen golft, en 't donkre woud verschroeit;
De diepte der vallei met frisch gebloemte bloeit;
De bergen 't wolkgevaart' op trotsche kruinen laden,
En in de onmeetbre zee hun fieren wortel baden;
Terwijl de Dagmonarch, rondwandlende in zijn pracht,
Elk voorwerp in 't Heelal weldadig tegenlacht.
Gelukkig, die in 't hart die schoonheên kan genieten!
Gelukkigst, die dat hart in Dichtvloed uit mag gieten!
't Wordt alles voor zijn oog veredeld en verschoond;
Natuur vereent voor hem, wat ze ooit verruklijkst toont;
En in zijn stouten zang, dien de echte warmte teelde,
Geniet hy 't schildery zoo wel als 't afgebeelde.

Maar wee! wiens doffe geest, aan ijzren band gelegd,
Slechts nabaauwt, wat voor hem en beter werd gezegd!
ô Walglijk rijm'renrot! wanneer zal 't u verdrieten,
De oudbakken voddenkraam van Pindus uit te schieten?
Of hebt ge in Floraas hof uit ijdle Dichtrensleur
Niet lang genoeg geschermd met frissche kleur en geur?
Moet m' eeuwig 't malsche gras herkaauwen met uw schapen,
Of eeuwig op 't geruisch van uwe beekjens slapen?
Is Zefir nog niet moê van 't dartlen om de roos,
En bloost ge niet met my om 't eindeloos gebloos?
Kan uw rampzalig rijm geen watergolf doen klotsen,
Of wekken de Echoos op uit de overwelfde rotsen?
Helaas! zoo arm te zijn by 't zingen der Natuur!
Zoo koud, by de echte bron van 't hartverheffend vuur!

aant. Neen, met een stouter trek, en edeler penceelen,
Doet Flakkus in een vers, dat harten weet te streelen,
Den opgeschoten pijn, den bleeken populier,
Met saamgeschakelde arm en schilderlijken zwier,
Het lommer van hun loof wellustig samenweven,
En matte wandelaars een luwe schaduw geven,
Terwijl een heldre vliet, zich windende in een bocht,
De kronkelige boord beknabbelt met heur vocht.
Natuur heeft in zijn vers een altijd nieuwen luister,
En 't uwe ziet geen licht of 't zinkt reeds weg in 't duister.
Lees Vondel duizendmaal, gy leest hem telkens 't eerst.
Zie daar, waar de echte kunst, of ijdle rijmzucht heerscht!

Maar 't vordert zucht voor 't schoon, de schoonheid uit te drukken.
Wat schildert ge ons het land, wien 't zelv' niet kan verrukken!
ô Steedsche rijmelaar, wat baat u 't herdersriet,
Wat blaast ge uw gorgel heesch, gy mint, gy kent het niet!
Schaars, dat ge een enklen dag 't verfrisschend avondkoelen
Of 't gloên der morgenzon op 't vredig land mocht voelen!
Geen wonder, zoo uw stijl, door 't kakelbont gewaad,
In 't schilderen van het veld den stedeling verraadt!
De ware kleur ontbreekt, men zoekt oneigen woorden,
Schept golven van kristal in esmerauden boorden.
Het Oost ontsluit zich niet voor 's hemels Dageraad,
Of purper en safier omzoomen haar 't gewaad;
De hemel staat in 't goud, en schittert van opalen;
De bloem, de morgendrop, schiet diamanten stralen.
Voor 't geel der tijdeloos, peöon- of rozengloed,
Wordt Tyrus uitgeschud, Potozi omgewroet,
Golkonda en Ceilon geplonderd van zijn mijnen:
't Blinkt alles van gesteente, en paarlen, en robijnen,
Die de eenvoud der Natuur, die zelfs haar grootheid wraakt.
Men zoekt versieringen en tooisels, maar mismaakt!

Zijn Dicht- en Schilderkonst uit d' eigen schoot geboren,
Welaan dan, dat we ook hier eens Schilders uitspraak hooren!
Een Leerling sloeg de hand aan 't beeld der schuimgodin.
Wat wrocht hy? D' eedlen zwier der Moeder van de Min?
Dat hartverteedrend schoon, die zachte aanloklijkheden?

aant. Die armen, door Natuur uit blank ivoor gesneden?
Dat zwellen van een borst, waar weelde en lust uit aàmt?
Dat golvende in een heup, die 't leliewit beschaamt?
Dat zweepende in den zwaai der dartelende lenden?
Dat trefbre, dat het oog ontroerende af doet wenden? -
Neen, 't was die Venus niet: zijne onbedreven hand
Had al heur konst verkwist aan goud en diamant,
En Cypris zonk als weg in rijke kleederplooien,
Wie paarlen en gesteent' op 't kostbaarste overstrooien.
Wat doet ge, onnoosle knaap, riep Zeuxis, gram te moed',
Gy maalt de schoonheid niet, gy maalt slechts overvloed.

Gy, rijmers zonder smaak, zie daar uw meesterstukken!
Die schoonheid schildren zal, dien moet het schoon verrukken.
Die 't schoon gevoelloos ziet, die maalt de schoonheid niet,
Al vormde een Englentoon den maatklank van zijn lied.
De Schilder leere 't zien, de Dichter leer' 't gevoelen!
Het vlamm' ze in 't blakend hart, en late 't nooit verkoelen.
Het bruisch' door 't driftig bloed, en ademe in hun borst,
En prikkle met een gloed van nooitverzaadbre dorst!
't Is geene uitvoerigheid in kleen- in nietigheden,
Die 't Kunsttafreel volmaakt, geen pijnlijk tijdbesteden:
Neen, 's Dichters geest-alleen, zijn innig boezemvuur,
Bezielt, verheft, vergoodt de kruipende Natuur.
Hoe velen zijn er niet die Flakkus kunstnaar slachten,
Wien 's Dichters eedle scherts ons billijk leert verachten,
Wiens kunst zich uitput op een nagel, op een vlecht,
Maar 't schoon geheel miskent, en, roert hy 't aan, verslecht!
Gy, beef, wat nietig is in 't grootsch tafreel te mengen,
Linnéus voor Virgyl in 't sleepend vaers te brengen:
Pleeg, als gy schildren zult, met geen vergrootglas raad!
Het nutlooze is te veel, en 't overtollig, schaadt.

Neen, schilder steeds in 't groot. Hebt geooit by de uchtendstralen
Het schitterend tooneel der pasverlichte dalen
Van 't hangen des gebergts omvademd met het oog,
Gelijk het voor 't gezicht zich uitbreidt in een boog;
En stroomen, veld, en bosch, en heuvels en valleien,
Met graanoogst, heerde, en vee, en witbeplekte weien,

aant. En 't oogontduikend blaauw der bergen in 't verschiet,
In eenen blik gevat, die alles teffens ziet?
Dit moge uw voorbeeld zijn! Bewaar in uw tafreelen
Die eenheid van 't geheel, door 't groepen van zijn deelen.

Ik weet, de Schilder houdt, by 't wijkend landgezicht,
Één voorwerp in het oog, gedaagd van sterker licht.
Gy mede! Een enkel beeld, met dubble zorg geteekend,
Zij in uw Dichtschildry door verf en kracht uitstekend.
Maar 't voorwerp zij bestemd door luim noch grilligheên!
Natuur in 't hoogste schoon verdient uw vuur alleen.
Intusschen, laat hun waan aan ingebeelde kloeken,
Die in de regelmaat het merk der schoonheid zoeken.
Dees gave en rechte stam, dees ronde bladerkroon,
Verdienen 't kunstpenceel: vertoon ons al het schoon.
Maar ziet ge een krommen trouk, die met misvormde takken
't Voorover hellend hoofd op 't kaal gebergt' laat zakken,
Versmaad zijn woestheid niet. Waar ze ooit aanloklijk vleit,
't Aandoenlijkst der Natuur is in heur ijslijkheid.

Natuur, verheven straal van de Almacht hier beneden!
Hoe onuitputlijk rijk zijn uw verscheidenheden!
Hoe stort me uw wonderkracht, verhevenste Godin,
't Vervoerendst zingenot, de heiligste ijzing in!
Nu zien we u over 't vlak der lachende akkers treden,
Met frisch en jeugdig bloed, en ranke Maagdeleden:
Gy schudt den vruchtbren daauw van 't floddrend pleeggewaad;
Gebloemte, en groente, en vrucht, ontluiken waar gy gaat:
De glimlach van uw mond is 't heerlijk morgen krieken,
En de adem van uw borst beweegt des Zefirs wieken,
Uw zangerige stem klinkt murmlend in de vliet,
En orgelt door het woud in Prognes huwlijkslied.
Dan weêr, omstuwd met schrik, en ijs, en waterschotsen,
Plaatst ge uw ontzachbren throon op ontoegangbre rotsen,
Gehuld met zwarte pijn, en denne, en ijffelaar,
Verwilderd saamgegroeid en krakend door elkaâr.
Een schuimende Oceaan barst bruischende uit uw navel;
De bliksem blaauwt uw oog met zijne ontvlamde zwavel;
En 't dondrend vuurgekraak van d' onderaardschen brand

Is de ademhaling van uw rommlend ingewand.

Wel hem, die in 't verschot dier nooitgelijkbre weelde,
Uw altijdwisslend schoon met d' echten zwier verbeeldde!
Dan, hoe een toon gestemd, die alle uw grootheid zingt,
Zich boven 't zwerk verheft, in 's afgronds diepten dringt,
En van der Ceedren pracht, waar meê gebergten pralen,
Tot de arme Veldviool verheven af kan dalen!

Somwijl', de eenvormigheid van onze velden moê,
Trekke u een andre lucht naar grootscher schoonheên toe.
Vlieg over d' Oceaan, waar warmer zonnelonken
't Gevierdedeelde jaar met rijker dosch doen pronken.
Toon daar in 't schittrend licht eens hemels zoo vol gloed,
De bruischende Orenook en Amazonenvloed.
Die telgen van 't gebergt', die zeën evenaren,
En 't halve warelddeel doorwandlen met heur baren,
D' ontzachbren waterschat van 't schrikbaarst berggevaart
Uitputtende in een stroom, zoo groot een oorsprong waard!
Wier waatren, berg en bosch voortwentlende in hun plassen,
Aan zwermen pluimgediert' de bonte veders wasschen!
Wier vloed zich, nu, in stilte, en als met majesteit,
Door 't breede stroombed rolt, en statelijk vermeidt;
Dan, buldrend nederstort met oorverdoovend loeien,
Waar berg en oeverbocht hunne Echoos op vermoeien;
En door zijn ijsbren val en donderend gerucht,
Geen stroom, maar wolkbreuk schijnt, die neêrploft uit de lucht!
Maal 't pluimvee, maal 't gebloemt', in vederdosch en bladen
Met kwistige overdaad van verven overladen!
De wouden, steeds vervuld met ondoordringbre nacht,
Met de aarde, die hen draagt, eentijdig voortgebracht!
Maal bosschen, nooit gehakt, en velden zonder meester,
Door 't ordenloos geval met korenoogst en heester,
Met sappig boomgaardooft en distels, overspreid;
En kudden zonder hoede, en door zich-zelf geweid!
Maal eindlijk een Natuur, waarby der Alpen kruinen
Zich opdoen, als een rij van Schevelingsche duinen,
De Donau als een beek, en ons ontzachlijkst woud
Gelijk een elzenstruik, dien 't hakmes onder houdt.

aant. Dan, voer ons ook van daar in die afgrijsbre streken,
Waar loof, en vruchtbaarheid, en waterstroom ontbreken;
Die leven, wasdom, groei, verbanden uit hun schoot.
Vertoon ons 't dor gewest, van lafenis ontbloot,
De dorstende eenzaamheid der Afrikaansche zanden,
Waar nooit een frissche beek de zon verkoelt in 't branden;
En blaak 't versmachtend vuur der heetgezengde lucht
In 't ademechtig vers, dat naar verkwikking zucht!
Dan moge er de Aspisslang, van 't zwadder opgezwollen
Dat door zijne aadren kookt, 't gekronkeld lijf ontrollen,
De steigerende draak zijn sprenkeligen huid
Vergulden met den gloed, die van zijn schubben stuit.
Dan storme 't losse zand met hemelhooge baren,
En jaag' de tijgers rond, die om hun kuilen waren,
En 't grimmige gebrul van d' opgeschrikten leeuw
Verkond' den Boschmonarch door zijn' ontzetbren schreeuw!

Dan brengt ge ons wederom naar 's aardrijks uiterste oorden,
Waar 's winters Hofstaat huist: waar 't altijdgrommend Noorden
Van 't stormig ijsgestoelt' met rijm en sneeuwvlok smijt,
En klettrend hagelschroot, dat oogsten nederrijt.
Maal alle de ijslijkheid eens hemels, zoo verwilderd!
Heel 't lichaam siddre en rill', daar gy zijn ruwheid schildert!
Maar ook die woestheid-zelv heeft luisterrijke pracht.
Toon ons 't paleis der Vorst aan d' ingang van de nacht,
Gezolderd met een gloed van Elektrîke stralen,
Die de uitgespannen tent met goud en purper malen,
En de aard vertroosten by 't verwijdren van de zon!
Vertoon ons 't zuilgestel van hardverstijfde bron!
Maal 't schittringvol kristal dier heldre waterstangen,
Dier kegels, aan 't gewelf der rotsen opgehangen;
De flikkring van wier glas met duizend kleuren speelt,
En 't ongemengeld licht in elementen deelt!
Toon ons 't verglaasde vocht, met helgeslepen kanten
Afvonklend van den Den, als zuivre diamanten;
Als ruwe en harde schors zich zettende om het riet;
En, louter marmerklomp in vijver, meer, en vliet!
Verblindend sneeuwverschiet! onmeetbre woestenyen,
Die Fin en Samojeed op de ijsschaats overglijen,

aant. Of, vliegende in hun sleê met meer dan vooglenvlucht,
Rondzwerven, op 't gelei van 's Rendiers scherpe lucht!

Dus moogt ge ons door Natuur, door heel heur omvang leiden,
Door duizend liggingen, in licht en grond verscheiden.
Maar spoedig weêrgekeerd naar leniger klimaat
Waar zachter tempering de strenge lucht ontlaat,
De kou gematigd nijpt, de hitten matig blaken,
Geeft ge ons de netheid weêr van onze boerendaken,
Onze akkers, ons geboomt', ons needrig kreupelhout;
Ons schelle stroomgeruisch; de zangers van ons woud;
Ons ooft, door malschen gloed gebloosd met bleeker verven;
Onze armer bloementeelt, en traaggerijpte gerven:
En, met heur schaamlen dosch, maar onnavolgbre keel,
Verliezen we ons op nieuw in 't lied der Filomeel.

Doch wacht u, van alom een dood penceel te voeren!
Des Dichters kunst bestaat in 't menschlijk hart te roeren.
Wat is een schildery dat slechts tot de oogen spreekt,
Wanneer 't belang van 't hart, de ziel, er aan ontbreekt?
Beziel uw Dichttafreel, en schenk uw landschap leven!
Het menschbeeld kan 't alleen zijn echte waarde geven.
De mensch is voor den mensch des warelds pronksieraad:
In hem vereent zich 't al, wat ons ter harte gaat.
Geen landschap, hoe volschoon, behaagt uit eigen hoofde:
't Stelt Tauris tempel voor, waar uit men d' afgod roofde.
Met hem is leven, vreugd, beweging, vrolijkheid,
En wat het sterflijk hart in 't geen het aandoet, vleit:
Hy is de ziel der kunst, die alles moet vervullen:
Hem eisschen we in 't tafreel, zoo we ons behagen zullen.
Bevolk uw heuvels dan, stoffeer uw dalgezicht
Met dartle herdrenvreugd, of stroeven akkerplicht.
Verlevendig de vliet met tengre Veldnajaden,
Die in 't vertrouwlijk vocht met dartle speelzucht baden,
Of, zich, met schucbtren blos, ontblootende in het nat,
Een oog vol schaamte slaan, op 't geen heur hand omvat;
Terwijl ze een dartle Faun, door 't groen der wilgeblaâren.
Met kloppend hart begaapt, en vonklend na blijft staren.

aant. Vindt echter 't menschlijk beeld geen plaats in uw tafreel,
Een wareld van gediert' bevolke uw veldtooneel
Met leven! Tam of wild, gedwee of wederstrevend,
Zich vlijende onder 't juk of vrije schatting gevend!
Wier trouw, wier dienstbre vlijt u rijk maakt met hun zweet!
Wier vleesch, wier melk u voedt, wier vacht u 't lichaam kleedt!
Ja, 't geen eens Wouwermans, eens Potters kunst deed leven,
Eens Schweickhardts doek bezielde, is treffende en verheven!
Of zegt u 't voorwerp niets in Berghems schildery?
Of streeft de Kunstpalet de Dichtlier hier voorby?
ô Wees ook schilder! kom! en, dravende op uw wenken,
Zal 't leven en gevoel aan 't koude landschap schenken,
Het bosch, 't gebergt', het dal biedt u bevolkers aan.
Hier, speelt een koeltj' in 't bosch en ritzelt met de blaân,
En, bevende als het loof, als 't weêrlicht opgevlogen,
Verstuift de schuwe ree met d' opslag van uwe oogen.
Daar graast de logge koe in 't bloeiend klaverveld
Met afgemeten tred: de hangende uier zwelt;
En dartlend aan de zij' der zuivelrijke moeder,
Vergast zich 't speelziek kalf aan 't hem bestemde voeder.
Ginds, op zijne afkomst stout, op jeugd en schoonheid fier,
Snelt de ongetoomde hengst, op 't daavrend jachtgetier
Of 't wrenschen van zijn Gâ, uit hegge en wal geschoten,
Vallei en heuvlen langs, en over dam en sloten.
Nu gonst de bevende aard van 't bonzend hoefgeluid;
Dan glipt hy met den voet, als zwevende, over 't kruid.
Nu vraagt hy 't geen hy zoekt, al snuivende, aan de winden;
Dan vliegt hy, om in 't nat verademing te vinden,
En schudt met eedlen zwier zijn manen in de lucht,
En briescht van moed, van trots, geneugte, en liefdezucht.
Nog hoort uw oor 't geklak en 't kleppren van zijn schreden!
Nog voelt ge 't fel gebriesch u daavren door de leden!

Doch wenscht ge om ons't gemoed door 't mooglijkst teêr belang
Dat uw ontwerp gedoogt, te kluistren aan uw zang?
Maal in 't gediert' den mensch en 't menschelijke zwoegen;
Geef 't onze hoop en vrees, ons lijden, ons genoegen;
Vereen het met ons door de driften van ons hart.
Vergeefs moge, in den strik van 't valsch vernuft verward,

aant. En met zich-zelv' oneens, een Wijsgeer onzer dagen[3]
De dieren tot een stuk van Werktuigkunst verlagen,
Tot slechts beweegbren klei, door blinde vederkracht
Der levenlooze stof in samenhang gebracht!
Hy schilder' ze, en een straal van 's Titans gloênde wielen
In 't meesterlijk penceel, zal ze allen weêr bezielen:
De Hond aâmt tederheid en onbezweken trouw;
De noeste en leerzame Os, voedt zucht voor d' Akkerbouw;
En, moedig op zijn heer, gevoelig voor zijn streelen,
Zal 't snuivend Oorlogspaard zijns meesters glorie deelen.
Zoo geeft het warm gevoel, weêrspannig aan zijn leer,
Aan elk byzonder soort zijn eigen rechten weêr,
En vestigt ze in 't bezit van neiging, wetten, zeden!
Zoo heerscht de stem van 't hart op d' eigenwaan der reden!
Wat zeg ik! Dichtkunst heft, by 't zwellen van heur toon,
De dieren tot den mensch, het menschdom tot de Goôn.
Zie Helden by Homeer, in Dichterlijker tijden,
Hun rossen door hun taal bemoedigen in 't strijden!
Ulysses keert te rug; zijn afgeleefde hond
Herkent hem, lekt zijn hand, en zieltoogt op den stond!

Gy, Maro! en ô gy, verleidende onzinzanger,
Maar mooglijk meer dan een van 't echte Dichtvuur zwanger![4]
Wat teêrheid, welk belang verwekt ge ons voor het vee!
Wat deelt gy 't in uw zang waardy en grootheid meê!
Hoe treft my de akkrende Os, in 't rookend juk bezweken,
Terwijl hem 't schuimend bloed den gorgel uit koomt breken,
En 't rochlend doodsgehuil op veld en wolken stuit!
De Landman spant bedrukt zijn droeven makker uit,
Die over 's broeders lijk aandoenlijk staat te loeien;
En ik, geroerd als hy, ik voel mijn tranen vloeien.

Twee hoofden van een stal doen zich den oorlog aan.
Wat zie ik! Aarde en lucht schijnt daavrend op te staan.
Neen, 't zijn geen stieren, 't zijn voor mijn betooverde oogen
Twee Vorsten, om 't bezit van 't Koninklijk vermogen,
Twee Medeminnaars, om een Weêrhelft in 't geweer,
Door liefde en haat ontvlamd, en opgezet door de eer.
't Zijn met eens konings bloed bespatte saamgezwoornen,

aant. Nu twistende om zijn rijk met worstelende hoornen.
Daar schokken ze op elkaâr met bukkend voorhoofd los,
En ritzen 't lijf zich op door schrikbre bots by bots.
En liefde, en wraak, en pijn, vereent in 't ijslijkst brullen,
Waarmeê ze op elken stoot de ruime lucht vervullen.
De Hemel dreunt er van, en heel de runderstal
Wacht siddrend, wie 't gebied der kudde voeren zal.

Begeert ge een tafereel van zachter aart en verven,
Beschouw de teedre vaers! zy heeft heur kroost zien sterven.
Ontroostbre moeder, ach! wat zwerft gy op en neêr,
En vraagt het, stenende, aan den sombren boschgalm weêr?
Helaas! gebergt' en bosch geeft andwoord op uw klagen,
Maar hy, hy andwoordt niet, uw eenig welbehagen!
De lommer; 't frissche vocht van beek en watervliet,
Die langs 't bebloemde veld door harde keitjens schiet;
De frissche wilgenbeemd, besproeid met versche regen;
De droppling van den daauw, op 't spichtig gras gezegen,
Niets doet haar 't hart meer aan; slechts dwaalt zy honderdvond
Van 't wond naar de ijdle stal, en van de stal naar 't woud.
Al kermend gaat zy heen, wanhopig keert zy weder,
En stort in de eenzaamheid in raadlooze onmacht neder.
Wat boezem neemt geen deel in heur aandoenlijk wee!

Den stroomen zelfs, 't gewas, niet minder dan het vee,
Weet de eedle Poëzy door haar bezielend leven
Een ingebeeld gevoel, ja menschenvorm te geven,
En 't lichtgewonnen hart neemt die verdichting aan.
Zie 't beekjen om de beemd zijn kronklige armen slaan,
En kussen 't veldgebloemt', en baden 't in zijn plassen!
Dees Olmen, arm in arm wellustig samenlassen!
Dees dartle wijngaardloot, aan d' achtbren Olm getrouwd;
En met verliefde rank zich strenglende om het hout!
Dees wortels, door een grond, onmachtig hen te voeden,
Met de armen uitgebreid, naar beter bodem, spoeden!
Gewis, die loop van 't nat, die neiging, zelfs in 't kruid,
Geeft uw verziering grond. Ga voort, en brei haar uit!
Ga, doe de bloesemknop op Zefirs kusjens prachen,
Zich oopnen aan het licht, den daauwdrop tegenlachen!

aant. Schenk 't dorstende plantsoen het water daar 't om zucht;
En vorm de jonge spruit, nog luistrend naar de tucht!
Verwonderd zie de stam, geënt met vreemde loten,
Zijn nieuwen loovrenpraal, zijn bloesems uitgeschoten!
Verschoon de wijngaardscheut zoo ze al te dartel groeit,
Het jeugdig sap ter gunst, dat door heure aadren vloeit!
Dan wane ik in 't gewas mijn eigen-zelv' te vinden;
Een teedre, een zoete trek zal me aan hun lot verbinden;
Mijn boezem voelt met hun, en mijn begoocheld hart
Lijdt, door uw kunst verschalkt, met de ingebeelde smart.

Een andre kunstgreep nog! Een aangenaam herdenken
Zal dikwijls 't teêrst belang aan oord of voorwerp schenken.
Dit heerlijk landgezicht verrukt my in uw Dicht;
Maar zeg me: ‘In deze stulp genoot ik 't eerste licht!
Hier vloot mijn vroege jeugd in lachende onschuld henen!
Hier voelde ik...’ 't Is genoeg! mijn hart zal met u weenen.

Herinn'ring aan 't voorheen, zoo troostrijk en zoo zuur!
Te veel kost ge aan een hart, door 't gunstrijke Albestuur
Gevormd voor 't fijnst gevoel in foltring en genoegen.
Neen, scherp den prikkel niet des weedoms in mijn zwoegen.
Neen, roep my 't vaderland niet eindloos voor den geest,
Noch maal me in 't gene ik ben, het gene ik ben geweest.
Neen, 'k zal, gewijde grond, u nimmer weêr betreden,
Om wien, voor wiens behoud ik zoo veel heb geleden!
De plaatsen niet weêr zien, waar ik voor de onschuld streed,
En, sterk met God en 't recht, verdrukkers blozen deed!
De wanden, waar mijn stem de wetten dorst verweeren,
Toen 't wetteloos geweld zijn rechters kwam braveeren,
Schavot en kluisters aâmde, en tong en gorgel bond,
Maar mijne onwrikbre borst door niets ontzetbaar vond!
Wat zeg ik? waar mijn bloed, verpand aan recht en wetten,
De spits bezoedlen moest der Vrijcorps-bajonetten!
En waar ik, met mijn loon in 't eerlijk hart voldaan,
En eerampt en fortuin blijmoedig af kon slaan!
Neen, 'k zie u nimmer weêr, ô Maas- en Rottestroomen,
ô Rhijn, en Merwe, en Vliet, en zalige Amstelzoomen,
Maar nooit herdenke ik u dan met een teedre smart!

Doch, de Almacht wilde 't zoo, en 'k onderwerp mijn hart.

Dan, de aandrift sleept my, als een barkjen, door de branding
Gedreven, uit 't gezicht van ankerplaats en landing.
Gy, schilders van het veld! (tot u toch keere ik weêr)
In d' indruk dien ge ons laat, bestaat uwe opperste eer:
't Zegt weinig, zoo we uw zang met stil genoegen hoorden.
ô Spilt uw krachten niet aan onbeduidende oorden;
Maalt plaatsen, die men minde en waar men werd bemind.
Bevredig oor en geest, maar heb ons hart te vrind!
Laat somtijds ook 't kontrast uw trekken nadruk geven!
Stel de onschuld, stel 't verderf van 't ongebonden leven
In 't welgetroffen beeld aandoenlijk tegens een,
En sier 't bekoorlijk land met de ergernis der steên.
Ga, stel u op den top van een dier heuvelgronden,
Van waar u 't trotsch Parijs of 't opgeblazen Londen
Zijn tempels, torens, burcht, paleizen, koepels toont,
Waar weelde en overdaad by 't diepste jammer woont,
En laat uw wandlend oog op al die grootheid staren.
Daar, zegt gy, heerscht de pracht, de wieg der kunstenaren!
Daar de eedle Beitelkunst, die 't marmer leven schenkt,
De Toonkunst, die de ziel met Englenwellust drenkt,
Daar, 't Godlijk wonderkroost der menschelijke reden,
En huldigt, elk om strijd, de koningin der steden!
Maar haast vergeet uw ziel dit zoo bedrieglijk schoon.
Daar, zegt gy, zit de waan, de laagheid op den throon;
De rampen van 't gebrek en van den rijkdom tevens;
Met alle de ijslijkheên des menschelijken levens!
Daar stroomt wat ondeugd heet, met al zijn gruwzaamheên,
Van de einden van 't Heelal, als in een poel, by een!
Daar, smaakloos door den walg van wettige vermaken,
Roept zatheid de ondeugd in, en leert zich gruwlen smaken!
Daar brengt het zelfverdriet, bevrucht door Helsche drift,
Den zwarten zelfmoord voort, en speelt met dolk en gift!
Daar heerscht, ten smaad der Echt, ten hoon van 't eerbre minnen,
De schaamtelooze stoet der veile lustslavinnen!
Daar moordt een wreede hulp, uit liefderijke zucht,
Ontelbren door 't venijn van Wees- en Gasthuislucht!
Daar wordt de veiligheid uit staâg verraad geboren,

aant. En de algemeene rust is 't werk van die haar storen!
Daar vloekt, in 't Duivlenhol, de speler, hol van oog,
Den valschen dobbelsteen, die al zijn hoop bedroog!
Wat kindren, in de wieg verlaten van heur moeder!
Hoe velen, in 't gebrek versmachtend zonder hoeder!
Wat gruwlen, met een nacht van duisterheid omhuld!
Wat kwalen, dubbel wreed by 't wroegen van de schuld!
Wat bloed onnut geplengd! wat tranen uitgegoten!
De menschheid gruwt in 't hart, van heur Natuurgenooten!
Maar haast geleidt ge ons weêr naar 't streelend veldtooneel,
Naar beek, en weide, en bosch, en hut, en loofprieel,
Die 't treffende kontrast te sterker af doet steken;
En 't hart vindt dubble lust in lommer, weide, en beken;
En, pijnlijk toegeklemd in 't heilloos stadgewoel,
Herademt het op 't land voor leven en gevoel.

ô Steden vol geruisch, vol slijk, en gifte dampen,
Waar de ondeugd en de deugd zich eindeloos bekampen!
Wel hem, die aan 't verderf van zeden, hart, en lucht,
Dat ge in uw' omtrek kweekt, gelukkig is ontvlucht!
Die verr' van uw' rumoer, en al uw ijdle zorgen,
In stille werkzaamheid voor 't nijdig oog verborgen,
't Heelal vergetende, en vergeten van 't Heelal,
Zich-zelv' genieten mag by bron en waterval!
Ach, waarom moet ik hier in bloote mijmeringen
Den zegen van het veld en zijn bewoning zingen,
En waarom is 't genot mijn dorstend hart ontzeid?
ô Velden! ô verblijf van rust en menschlijkheid!
ô Dat ik in uw schoot uw zegen mocht genieten!
Mijns levens avonduur in stilte heen zien vlieten!
De slagen van het lot vergeten in uw troost!
En, leven voor mijn God, mijn Wederhelft en kroost!

Gy, Dichter, bezig al wat geest en kunst gehengen.
Leer 't aaklige aan het blijde, en 't sterke aan 't zachte mengen,
En stem uw tonen naar het voorwerp dat gy maalt,
Dat zelfs de klank van 't vers uw denkbeeld achterhaalt.
Laat Zefir in uw zang op luchte vlerkjens zuizen,
En 't kabblend nat der beek met zacht gemurmel bruizen.

aant. Doch stort zich 't stormend nat met ziedend buldren uit,
Zoo siddre uw woest muzyk van 't dondrend stroomgeluid.
Laat d' Os, in 't juk gebukt, den harden kleigrond ploegen;
Men voele in 't moede dier, en long en boezem zwoegen,
En 't traag en worstlend vers ga dof en langzaam voort,
Als wierd zijn logge stap op elken plof gehoord.
De vlugge hinde vliê door de onafzienbre dalen;
Men volge in bliksemvlucht en wete ze in te halen,
En schoeie 't luchtig vers gezwinde wieken aan!
Gelukkig, zoo de taal uw poging by wil staan,
En geen beperkte keus van maat en lettergrepen
U eeuwig in 't geklep des rijmvals meê blijft sleepen!
Bataven, kent uw spraak en heel heur overvloed:
Zijt meester van de taal, gy zijt het van 't gemoed!

Dan, weinig kostte 't u, dien lauwer weg te dragen,
Hadt ge immer 't lieflijk schoon van aangename dagen,
Hadt ge immer 't zalig veld te schildren in uw lied.
Maar als ge op Maroos spoor den Landman lessen biedt,
Dan moge uw rijke kunst geheel heur schat ontsluiten;
Wat dor, wat walglijk klinkt, met zwier en grootheid uiten;
Uw stof veradelen door 't kleed der Poëzy;
En zetten 't geen verveelt, belang en luister by!

Hoe kunstrijk ook versierd, breek de altijd dorre keten
Der lessen dikwerf af. Het voorrecht der Poëeten
Duldt uitstap: maak gebruik van dit geheiligd recht,
Dat aan den Dichtlaurier zijn schoonste lovers hecht.
Verpoos ons op zijn pas met streelende Epizoden,
Door d' aart van 't onderwerp natuurlijk aangeboden.
Homerus, 't akkerwerk beschrijvende in zijn zang,
Verschaft een keurlijk beeld van 't gene ik hier verlang.
Zoo vaak de noeste boer zijn meêgetrokken stieren
Aan 't eind van elke voor een oogwenk rust laat vieren,
Zoo dikwijls laaft hy 't hart met edel druivenbloed,
En keert tot d' arbeid weêr met nieuwgeschepten moed.

Wees echter, wen 't u lust als Dichter uit te wijden,
Bedachtzaam op een keus, die 't onderwerp kan lijden.

aant. Aandoenlijk zij 't verhaal, eenvoudig, teder, zacht,
En 't schijne ons, door de stof uws ondanks voortgebracht!
Leer houding, zeden, stand, welvoeglijkheên bewaren,
En sleep, wat ge aanvoert, niet belachlijk by de hairen.
Maar zoo ge op 't ware wit, op hartverteedren doelt,
Maal niets, dan waar uw hart zich zelf voor vatbaar voelt!
Boileau heeft nooit gewaagd, verliefdheid aan te roeren.
Beproeve 't geen hy zingt, die andren wil vervoeren!
Geen kluiznaar male ons liefde, of eer, of kindermin:
Men bootst gevoelens na, maar waarheid faalt er in.
Roep, om een jeugdig paar in 't huwlijkssnoer te binden,
Geen Eolus te hulp met Watergoôn en winden;
Noch schilder hem verliefd, zijn' grijzen baard ten spijt',
Om 't meisjen dienst te doen het geen een ander vrijt.
Neen, zulke vindingen ('k gun andren hun verblinding)
Verraden 't hoogst gebrek aan Dichterlijke vinding;
't Verstand belacht een kunst, zoo arm aan waren geest,
En 't wederspannig hart verzet zich, als men 't leest.

Maar wat verwijle ik hier met lessen uit te deelen?
Wat wage ik me aan de klip van 't doodelijk vervelen?
Eene enkle les voldoet: Men lees Virgyl alleen!
Wat faalt er aan zijn zang, van kunstbevalligheên!
Wat kracht! wat harmonie! wat overvloed van weelden
In vinding, kleur, en zwier! wat waarheid in zijn beelden!
Het beekjen, waar, verdiept in kwijnend minverdriet,
De sombre Herdersknaap zijn beeld in floddren ziet,
Vertoont met minder trouw de bloemen van zijn zoomen.
Hy schildre my het land, met bosch en waterstroomen,
De Herders, hun gezang, hun minnekozery;
En heel de Goudeeuw aâmt in 't lachend veldschildry.
Gelukkig, die, Virgyl, uw schoonheên weet te smaken!
Rampzalig, die u leest met onbedaauwde kaken,
Wen uw zoo zoete stem, door uw aandoenlijk hart
Bewogen in een toon, meer grievend dan de smart,
Met droeven Melibee dit enkle vers doet hooren:
‘Gelukkig grijzaart dan! uw veld is onverloren!’
Hoe teêr neemt gy 't gemoed voor dezen grijzaart in!
Voor 't halfontheisterd land en 't vluchtend veldgezin!

aant. De weiden, half bedekt met binzen en moerassen!
En 't stulpdak door den tijd met ruigten overwassen!
'k Gevoel me aan 's herders zij', en luister naar 't gekor
Des doffers op zijn Olm, het mommlend Bie-gesnor,
't Luidruchtige gezang des Boschmans in de dalen.
Wat schilder, wat natuur, kan by uw schildring halen!
Ach! smeltende in het hart van tederheid en wee,
Herhale ik honderdwerf de taal van Melibee.

Maar welk een teedre toon, wat treurgalm treft mijne ooren!
't Is Gallus, die daar zingt; hy mist zijne uitverkoren.
Zijn zang bezweert de koude op Alp en Donauvloed,
Dat ze ijs en scherp verzacht' voor 's meisjens teedren voet.
ô God van 't Veldgedicht! ô Maro! ô mijn meester!
Uw invloed roep ik aan, ô dat hy my begeester'!
Natuur en gy zijt een. Ik lees, ik spore u na
Door bosch, door weide en veld; uw zang is waarheid, ja!
Vergeef my, zoo ik, trotsch, uw roemrijk spoor te drukken,
Uw onverwelkbre krans een bloemtjen wilde ontrukken,
En de onmacht van mijn kunst beproevende aan uw schoon,
Uw trekken heb misvormd in mijn onzuivren toon!
Ach! had ik ze uitgedrukt gelijk ik die gevoelde!
't Ware alles wat mijn hart als 't hoogste goed bedoelde.
Maar, zoo geen lied als 't mijne in uw volmaaktheên deelt,
Hoe roemloos 't ook moog zijn, het heeft mijn smart gestreeld.

En gy, wier teder hart, met mijne ellend bewogen,
Zich lust schepte, in 't verdriet mijn tranen af te droogen,
Wanneer me uw troostvol oog, zich spieglende in zijn vocht,
Meer uitdrukte in een wenk dan tong of taal vermocht!
Gy, op wier teedren wensch en noodigend verlangen
Mijn stramme hand zich waagde aan deze ontleende zangen,
Ontfang ze, ô eedle Vrouw! zy zijn aan u gewijd!
Zy vergen u geen schuts voor 't grimmen van den Nijd,
(Neen, de afgunst kan my niets wat me overbleef, benijden;
Mijn stroeve gorgeltoon wekt enkel medelijden;
En wee hem, wien een lot als 't mijne wenschlijk scheen!)
Maar 'k biede u in dees toon mijn jongsten zucht alleen.
Haast naakt my 't schrikbaar uur, het eind van 't aardsche hopen,

Dat, na voleindigd wee, mijn kranke kiel moet slopen;
Reeds wenkt my de Engel toe met omgekeerde toorts.
God weet het, dit 's veellicht mijne allerjongste koorts!
Het zij zoo! Leef, ô leef, om aan uw vriend te denken,
Om somtijds aan zijne asch een enkle traan te schenken,
En zeg, wen ooit zijn beeld te rug keert voor uw geest:
‘Hy is me een Vriend by God, hy is 't me op aard geweest!’

1802.

Eindnoten:

1 Der planten.
2 Cats Sinne- en Minnebeelden, L. II.
3 Buffon.
4 Lucretius.

aant. De ziekte der geleerden.

T*ίς γ*□*ρ* □*οίδος, τίς* □ *χείροτέχνης*
□*ατορίας,* □*ς τήνδ*□ □*την*

κατακηλή;σει;

Manilius Astronom. Lib. II.

Omnis ad accessus Heliconis semita trita est,
Et jam confusi manant de fontibus amnes,
Nec capiunt haustum, turbamque ad nota ruentem.
Integra quaeramus rorantes prata per herbas,
Undamque occultis meditantem murmur in antris,
Quam neque durato gustarunt ore volucres,
Ipse nec aethereo Phoebus libaverit igne.
Nostra loquar. Nulli vatum debebimus orsa;
Nee furtum, sed opus veniet; soloque volamus
In coelum cursu; privâ rate pellimus undas.

Geen voetspoor naar Parnas, of 't pad is platgetreên;
De bronnen vloten tot een waterpoel in een,
Daar alles zich verdringt om 't drabbig vocht te leppen:
Wat zouden we in den hoop onzuivre teugen scheppen?
Neen, zoeken we ons veeleer eene onbezochte beemd,
Eene ader, die voor 't eerst met ruischen aanvang neemt,
In afgelegen rots voor 't volksgewoel beveiligd,
Nog door geen snavelspits van nachtgespuis ontheiligd,
Nog frisch en ongerept van 't blaakren van de zon!
Ja, oopnen we ons in 't hart eene ontoegangbre bron!
Geen Dichter borge ons stof! geen heimlijk opgevangen,
Geen nagebootste kunst make aanspraak op mijn zangen!
Verheffen we ons alleen door 't eenzaam hemelspoor,
En streve onze eigen hulk een nieuwen zeeplasch door!

Inhoud.

Eerste zang.

Inleiding en voorbereiding.

Voorstelling des Onderwerps.
Aanroeping.
Toewijding, aan de Jonglingschap, zich op wetenschap toeleggende; aan den lijdenden Ouderdom. Blz. 372, 373.
De hooge Heldentoon afgewezen. 374.
Menigte van kwalen, en haar oorsprong. 374.
Waarom de mensch vatbaar voor lijden? 374.
't Lichaam door alles vernielbaar. - De PIJN is TER WAARSCHOUWING van 't aandoende kwaad. 375, 376.
Uitbreiding. - Lof van de pijn. 376, 377.
Tafereel uit de Oudheid: de Veldgod. Dit toegepast. 377, 378.
De eerste graad van 't gevoel der ongesteldheid, niet te veronachtzamen. - Gevolg van zulke verwaarloozing - vergrooting van 't leed; - 't geen dan POGING in 't lichaam verwekt om het UIT TE DRIJVEN. 378, 379. - Hoe? - Voorbeelden: krimping, uitstorting van vochten, ettermaking, ontsteking, koorts. - Hippocrates bevestigd. 379 tot 381.
Verkeerde Geneeswijze veroordeeld. - GENEESKUNST, de Natuur te VOLGEN; niet, te willen DWINGEN. 381.
Ongeneeslijke kwalen - voor te komen. - Gelijkenis. - Toeneming van 't kwaad, en - opwekking tot tijdige maatregelen. 381 tot 383.
Doch nooit te wanhopen aan genezing. 383.
't Onderwerp nader bepaald. 383.

Tweede zang.

Oorsprong en aart dezer ziekte.

Ware KENNIS, kennis door de oorzaak. - Zij rust op de O n d e r v i n d i n g ; - uit welke de W e t e n s c h a p . 384.
Aanroeping der O n t l e e d k u n s t ; - niet tot verklaring van de verhevener Physiologie - of ter beslissing van het verschil van Systema tusschen de Geleerden. - Noch ook tot volkomen uitlegging dier Dierlijke huishouding; - maar alleen tot ontdekking der eerste beginselen. 385, 386.
De KLIEREN en hare werking - door voorbeelden opgehelderd. 386.
't Werktuig van het denken ook stoflijk en vermoeibaar. 387.
De VERMOEIING verklaard als uitputting. - Die op allen arbeid volgt, zwaar of gering. - Ook op het vermaak. - En, met één woord, op alles. 387, 388.
Toepassing hiervan op het werktuig van 't denken, de hersens. - Waar van, als werktuig, zelfs het denkvermogen afhangt. - Uitbreiding. - 388, 389.
Aart van het lichaam: - verspilde vochten steeds te herstellen - tot geheele uitputting des lichaams toe. 390.
Voorbeelden, in den Wellustige: - in de zogende Voedster: - in de speekselverkwisting der Tabakrookeren. 390 tot 392.
Nadere verklaring. - Ieder vocht wordt afgescheiden uit het bloed. - Gelijkenis ter opheldering. 392, 393.
Te groote verslinding van een, brengt algemeen gebreklijden te weeg.
Toepassing. Wegneming der voeding: - verwoesting van 't werktuig-zelf, door de prikkeling: - ontaarting der vochten - en van de geheelheid des bloeds. 393, 394.
Dit te erger in de hersenen, om derzelver algemeene beheersching van alle de deelen des lichaams. - Van waar dan ook alle de toevallen die deze ziekte meêbrengt. - Beschrijving derzelven. 394 tot 396.
Overgang tot den Derden Zang.

Derde zang.

Algemeen overzigt der ziekten.

Verschijning. Allegorien -

a) van de heete ziekten;
b) de afgaande koortsen,
c) de sleepziekten; - en de schriklijke toevallen van dezen. Bladz. 397 tot 399.

Afdaling in den Afgrond. - Voorburg der Helle: - vervuld met allerlei Zedelijke en Lichaamskwalen. 399, 400.
De Pijnen, - van allerlei grootte en gedaante. - Hare veranderlijkheid, - menigte; hare werking, in stekingen, klemmingen, benaauwdheden, scheuringen, kloppingen, stikkingen, gloed, koude, enz. te doen gevoelen. - Gelijkenis. - Wijders hare samenhooping, vermenging, voortteling van nieuwe pijnen. 401 tot 403. - En by welke geene door Dwingelanden uitgedachte foltering haalt. 403.
Nieuwe Verschijning, die de plaats der eerste inneemt. - De verbeelding schept, in den Afgrond, Razernyen, als aanstooksters tot, en wreeksters van zedelijk kwaad, en plaatst daar, even zoo, den oorsprong der Ziekten, en der onheilen van 't Lotgeval. - Doch ons hart is oorsprong van 't zedelijk - 't lichaam, van 't lichaamlijk leed; - en de Voorzienigheid doet wel in de uitdeeling van 't lot. 403.
Uitbreiding - en te rug brenging op het lichaam, als oorsprong der Ziekten. 404.
Besmettingen van buiten in de lucht - schaving, kwetsing - spijs, artsenyen, vergiften - hebben plaats als oorzaken van Ziekten. - Voorbeelden. 404.
Dan deze zijn weinig, - en behoefden ons niet te schaden; - maar het lichaam, onverdorven zijnde, zou ze afweeren; - en hoe? - Doch de eerdere verderving des lichaams plant zich over. - Voorbeelden. - Oorspronklijke staat des lichaams. - Tegenwoordige, in zijn verval: - waaruit voortbrenging van ouderdom - en natuurlijke dood. 405, 406.

Even zoo de ziekten, uit bederf van vocht, en - ongesteldheid der vezelen. - Samenhang der deelen. - Waaruit de verklaring der Ziekten en ongemakken. 406.
Kort te rugzicht op de Allegorie van dezen Zang. 407.
Dronkenschap der verbeelding, de aart der Poëzy, en Besluit van dezen Zang.

Vierde zang.

De gezondheid
is uit geen goud of Scheikunstige bewerking te putten. 409, 410.
Het dierlijk leven waar in besta? - Staat van gezondheid. 411.
De staat van gezondheid is één; maar hare afdwalingen zijn oneindig; en bestaan in het verbreken van 't evenwicht der samenstemming, - waardoor de geheele Schepping in stand wordt gehouden: - gelijk ook de kleene wareld, de mensch. 411, 412.
GENEZEN is het herstellen van dat evenwicht. - Geen Panaceën! - Maar de oorzaak des kwaads weg te nemen! 412.
Oorzaak onzer ziekte in 't brein: - doch haar werking, algemeen, - door de zenuw. - Gevolg van de te groote aandoenlijkheid der zenuw, en - hare uitwerking op de gantsche huishouding des lichaams. 413, 414. - Uitbreiding. Ald.
Maar by de vermoeiing des breins komen nog andere oorzaken in den Geleerde. 414.
Noodwendigheid der s e x r e s n o n n a t u r a l e s. - Dezen verklaard, en hare diensten aan 't lichaam. 415.
De Geleerde schuldig aan vergrijp omtrent die allen. 416.
Een te sterke trek in den mensch verslindt alle anderen, en vernielt hem. 416.
Toepassing daarvan; - inzonderheid
op den slaap;

op de lucht;
de spijs en drank; 416, 417.
de lichaamsbeweging; 417, 418.
de gemoedsbewegingen. 418.

't kwaad der apathie; - der zielskwellingen van velerlei aart; - en der onttrekking aan de genoegens. 418, tot 420.
's Dichters zelfbeschuldiging. 420, 421.
Samentrekking van het voorgaande. Toespeling op den kennisboom en Adams val. - Bestemming des menschen - niet tot Geleerde of Kunstenaar, maar tot mensch. 421, 422.
Geneeskunst kan tegen geen' zelfmoord. 422, 423.
Overgang tot den Vijfden Zang.

Vijfde zang.

Genezing.

De Ziekte in haar Wezen aan te tasten, ongeacht zwervende toevallen. (Waarop steunt de algemeene genezing.) 423.
De breinverzwakking twijfelachtig in andere ziekten, - voortgekomen uit weelde, ledigheid, overdaad; gebrek; geweldige bloedstortingen, of afvloeiingen van andere vochten; - waarvan voorbeelden: - uit kwalijk behandelde m o r b i a c u t i, u i t m o r b i c h r o n i c i van allerlei aart. - En waarom dan twijfelachtig? - Voorbeelden. - 423, 424.
Doch in ons geval zeker, uit haar ontstaan-zelf. 425.
Gelijkenis - en aanmaning om der Ziekte alles te onttrekken wat iets tot haar kan toebrengen. 425.
A) ONTHOUDING van letteroefening, noodzakelijk. - U i t s p a n n i n g te zoeken in den Muzyk; - maar geen zang of fluitspel. - Vriendenkout; - maar geen lastige bezoeken, die afinattend zijn voor den geest. 426.
VERMIJDING van bekommering. Die alles in de Natuur van zich weert; de mensch-alleen toelaat. - Waar toe behoort - zuiverheid van Geweten; - Godsdienst; -

achtgeving op huisbelangen, - op zaken die 't lichaam roeren, sierlijkheid, enz. 427.
Huislijke genoegens; - die van 't Landleven; - 't genot der Lucht, - maar met vermijding van de middaghitte. -
Eigen handgebaar, van tuinery; boekbinden; kunstoefening; houthakken, enz. - Vooral wandeling; en te paard rijden. 427, 428.
ONTHOUDING van verkeerd voedsel. Van raauwe en windenverwekkende spijzen; hare uitwerksels. - Van aangezette wijnen en sterke dranken. - Van Thee- en Koffydrank. - Hun werking. 428 tot 430.
De Huwlijksplicht niet volstrekt schadelijk; - maar wanneer? 430.
Algemeene regel van onthouding. - Echter geen te enge leefregel te houden, als in een heete ziekte. 430.
Dierlijk voedsel. - Geen speceryen. - Somtijds ook wat ruimer tafel. - Dit echter niet dan na voorafgegaan sterken der ingewanden. 430, 431.
B) By onthouding moet WERKELIJKE GENEZING komen. - Bestaande
a) in z u i v e r i n g der eerste wegen, waarmeê de verbetering der vochten gepaard gaat.
En
b) versterking. - Gelijkenis. 431, 432.
In de ONTLASTING wel acht te geven op 't middel. - Kwade uitwerking der te vinnige middelen en te sterke ontlastingen. - Voorbeelden. - Die verklaard. - Hoe te ontlasten, en keus der middelen. 432, 433.
Verstoppingen in r e g i o n e h y p o c h o n d r i a c â, milt, lever, nier; die somtijds sterker prikkeling vorderen. - Middelen in dat geval. Deze aan onkundigen voor te stellen, gevaarlijk. 433, 434.
Doch zulke verstoppingen zijn er niet altijd. - Zy wijken ook voor de algemeene heeling; - (voorbeelden.) - Zoo er slechts geene verhardingen zijn. - Doch die maken dan eene ziekte op zich zelfs, en behooren tot onzen taak niet. 434.
VERSTERKING wat niet zij? - Gevaar der zoogenoemde versterkmiddelen. - Wat zy wel zij? Hoe zy te weeg worde

gebracht? - Krachten van 't b i t t e r , en deszelfs werking. - Verscheidenheid van middelen, daaruit genezingskracht ontleenende. 434, 435.
In 't byzonder mede de Kinabast. 435.
Het Staal. - Hoe? 435, 436.
Het gebruik der voorgestelde middelen te regelen door de Geneeskunst. 436.
En
Overgang ter beschouwing der ongemakken, die by de Algemeene Genezing somtijds byzondere middelen vorderen.

Zesde zang.

Alexander in den slag van Arbela. 437.
Toepassing op den Arts. 437. Doch niet te min aan BYZONDERE TOEVALLEN somwijlen TE HULP TE KOMEN. - Als, hartvang, krampen, zware hoofdpijnen. 438.
Beschrijving van de velden van Enna.
Onderaardsche winden door dampen veroorzaakt. - Hoe verwekt? - Hun geweld en uitwerking. - Toepassing op 't menschelijk lichaam. 439.
In OPZETTINGEN VAN WINDEN, middelen. - Natuurlijke. - Scheikunstige. - Uitwendige. 440, 441.
In den uitersten nood de Opium. - Deszelfs lof, - gevaarlijk misbruik, en uitwerking. 441.
Waarschouwing. 442.
HARTVANG. - Zijn gevaarlijkheid. 443. - Oudtijds de aderlating algemeen in dit toeval. - Gevolg daar van, en - waarschouwing. - Andere middelen en welke? 443, - Afwending. 444.
HOOFDPIJNEN. - Dezen boven alles te duchten. - De Oudheid kende onze pijnen niet, en waarom? 444, 445.
Driërlei oorzaken van deze Hoofdpijnen:
a) Ophooping des bloeds.
b) Aandoening van de maag, die krampen in de hersens werkt.
c) Ledigheid van 't hoofd. 445.

Deze oorzaken te onderscheiden. - De herstelling van den geregelden omloop des bloeds hier noodwendig - door uitwendige prikkling en aftrekking.
spoeling van 't ingewand,
andere middelen. 445.
In ledigheid van 't hoofd, middelen. - Waarschouwing tot voorkoming. - Onthouding. - Behoefte, tijdig te voldoen. 446. - Ook dit omtrent den arme in acht te nemen. 446.
Gebrek aan slaap, en 't gevolg daarvan.
Dolheid, of
Beroerte. 447.
Beroerte wat? 447. Dolheid en kindsheid. 448.
De slaap is niet te geven - door artsenyen. - Uitwerking des Opiums in volstrekte slaaploosheid. - Bedwelming gevaarlijk. - De slaap hangt af van den geregelden of ongeregelden loop des bloeds. 448, 449.
De Geneeskunst kan de Natuur steunen, maar niet herstellen, als zy te niet is. 449, 450.
De Dochters van Pelias - door betrouwen op toovery - tappen hunn' Vader het bloed af, - en wachten vergeefs op de jeugdvernieuwende sappen. 450 tot 452.

BESLUIT. 452.

Eerste zang.

Wien lust het, me in de vlucht van mijn bespiegelingen
Te volgen? 'k Zal de kwaal der Letterzwoegren zingen;
Den scherpen geessel, die het oefengraag verstand
In zijnen throon bestookt; en brein, en ingewand,
En bloed, en zenuw, stoort; den lust verwoest van 't leven;
Van 't daglicht walgen doet, voor eigen schaduw beven;
Wat de aard verruklijkst heeft, tot ijsbren folter maakt;
En 't hemelrein gemoed met helsche toortsen blaakt.

Vervul me, o loutrend vuur, dat, in het hart ontglommen,
De ziel ten hemel heft, uw' oorsprong! - Vorstendommen
Zijn nietig; vreugde is bros; de glorie gaat voorby;
Maar Gy zijt duurzaam in 't vergangbre schepsel, Gy!
o Telg der Godheid, zucht tot weldoen! teedre Liefde,
Die de Almacht, daar haar 't lot van 't lijdend menschdom griefde,
Op 't schuldige aardrijk bracht, in 's afgronds kerker sloot,
En aan 't onlijdlijkst wee U zelv' ten offer boodt,
Om stervelingen van een eindloos leed te vrijden!
o Liefde, ontsteek mijn borst! o zalig Gy mijn lijden!
Gy ziet my kwijnen, Gy in 't grievendst leed vergaan:
o Vuur mijn klanken, vuur mijn zwakke tonen aan,
En leeren ze op een meir, hetgeen nooit Zeeman peilde,
De klippen mijden, waar mijn kiel zich op verzeilde,
Mijn ramp genieten, en zich spieglen in mijn wee!

U, prille Jonglingschap, die de uitgestrekte zee
Des levens inslaat met zoo fors gespannen doeken,
Om voedsel voor uw hart, om roem en eer te zoeken;
Om ware wijsheid, meer dan goud of kronen waard!

Hoe juicht mijn hart u toe! hoe deelt het in uw vaart!
Ja, vier uw' zeilen bot, bedien u van de winden,
Verlies geen oogenblik om 't edel doel te vinden,
Het leven is alreeds tot zulk een reis te kort,
En spoedt nog sneller voort, hoe snel uw vaartuig snort.
Maar ach! zie voor u! Reef, ô reef en plooi somwijlen
Het al te zwellend zeil en schroom het overijlen!
Niet slechts bedriegt men zich in 't kiezen van zijn' streek,
Verzaakt den ankergrond, en moddert in een kreek,
Of vindt een woesteny voor 't paradijs vol weelde,
Dat de eens verhitte ziel zich op zijn' tocht verbeeldde:
Helaas! daar is nog meer dat u vernielen kan!
De mast wordt overtopt; de voorboeg duikt er van;
De romp is buiten staat de werking uit te harden;
Men zeilt zijn hulk op zij', of stoot de kiel in flarden
Op de eene of andre plaat, die m' overglijden mocht.
Een ander geve u hulp en stiere u op den tocht,
Wijze op 't kompas den koers, die u ter ree' moet leiden,
En leere u op de kaart de gronden onderscheiden!
Voor my, ik zocht het oord waar naar uw yver brandt,
Doch nimmer zette ik voet aan 't zoo gewenschte strand.
Neen, 'k zal uw gids niet zijn naar 't voorwerp dat ik faalde,
Maar 'k schenke u trouwen raad, en dien ik duur betaalde.
Spoed langzaam! spaar U zelv', en breidel 't jeugdig bloed!
Zoek kennis; maar als mensch, die 't lichaam vieren moet!

En gy, o Grijzen, die met vroeg besneeuwde hairen
De woeste drift bezuurt der onbedwingbre jaren,
Waar in de stoute geest, door zelfgevoel verhit,
Zich uitschiet als een pijl, gedreven naar het wit,
Die, eens den boog ontsnapt, zijn vlucht niet laat vertragen:
Gy, dcelgenooten in mijne Ilias van plagen!
Treedt toe, herkent uw leed op 't Dichterlijk paneel;
Herkent uw zuchten in den treurgalm dien ik kweel;
Neemt van mijn hand de troost, de lichtnis in uw smarte,
Met gulle blijheid aan, als vloeiende uit mijn harte;
Beproeft de middlen, die ik aanbied', hoe gering;
En, kunt gy 't, o vergeet u-zelven daar ik zing!
Voor 't minste, smaakt het zoet by 't foltren van uw plagen,

(Het zoet des ongeluks!) van niet alleen te klagen.

Gy, Zanggodinnendom, dat aan Scamanders vliet
Den schorren krijgstoon 't eerst in 't Godlijk heldenlied
Veredelde! en gy, Bard, die door haar aangeblazen,
Heel de aarde, eeuw uit, eeuw in, op uw gezang doet azen,
Als honigbijen op het bloemtjen dat haar voedt!
Homeer, onsterflijk licht, van ongelijkbren gloed!
Neen, 'k verg uw' invloed niet. Hy poge u na te streven,
Wiens vrije borst zich klemt en uitzet zonder beven,
Wiens adem zonder dwang door long en gorgel dringt,
En met een' heldren klank in zuivre tonen zingt!
Ons is die roem ontzegd. Ons, neêrgebogen' kranken,
Wier boezem hijgend aâmt en zuchten geeft voor klanken;
Wier afgebroken stem by 't uitgebleekt gelaat,
Een werkloos ingewand by stokkend bloed verraadt.
Ons koomt het krankbed toe, waar zacht en murmlend fluisteren
Den toon voert, vreeze en angst en keel en lippen kluisteren,
Terwijl zich 't oog verbergt voor dag- en fakkellicht.
Gezonden, wijkt van hier: den kranke vloeit mijn dicht!

Helaas! wat gruwbre reeks van onafzienbre kwalen
Vertoont zich, als een damp, uit waterige dalen
Opstijgende, om my heen! Een enkele appelbeet,
o Hemel, kan het zijn, wrocht menschen zoo veel leed!
Ja, 't was de gulzigheid, 't onmatig lustverzaden,
Die d' ijsbren jammerstoet op 's stervlings hals geladen,
En legers plagen, nooit door kruidery geheeld,
Uit dartle speelzucht, de aard ten erfdeel heeft geteeld,
Den mensch vernederd en zijns lichaams slaaf doen worden,
Geheel de schepping stoorde in samenhang en orden,
Aan de ijsselijke dood het gruwzaam aanzijn gaf,
En zelfs geen bloemtjen duldde op 't treurig pad naar 't graf.
Zoo vreeslijk, sterveling, is 't roekloos wellust rapen!

Men vraag niet, wat den mensch, tot 's Hoogsten roem geschapen,
Dat edel meesterstuk van wijsheid in Gods hand,
Die beeldtnis van Gods geest en eindeloos verstand,
Deed vormen in een' staat van vatbaarheid voor 't lijden?

Vermeetlen, smoort een vraag, die de Almacht zou bestrijden!
Of neen, treedt toe, beschonwt, rechtvaardigt, en aanbidt
Den Schepper van 't Heelal, in middel beide en wit!

Lichaamlijk, en bestemd, lichaamlijk heil te smaken
By 't Hemelsch geestgenot, waarvoor Gods Englen blaken,
Bestaat ge, o sterveling, in 't heerlijkst kunstgewrocht
Van veezlen, onderling op 't keurlijkst saamverknocht;
Maar vezels, week van aart, en vatbaar voor 't ontbinden.
Wat leeuw- of wolfsgebit gespitst zij tot verslinden,
Wat schuifelende slang zich wapen' met vergift,
Wat felle schorpioen met hoekige angelstift;
Wat tuimelend gebergt' ter neêr ploffe uit de wolken;
Wat opgeschoten vuur uit de onderaardsche kolken,
Wat stikkend sulfergas uit poel of mijnkloof well';
't Dreigt al vernieling aan uw teder samenstel.
Wat zegge ik? doornespits, en naauwlijks zichtbre dieren!
Ja, rekking beide en rust van ingewand en spieren,
Het voedsel zelfs, de lucht die 't brandend werktuig koelt,
Het licht, waar 't kunstrijk oog Gods schepping in gevoelt,
't Is alles - levensbaat, maar - machtig om te dooden.
Hoe, stervling, dan 't verderf, het wis verderf gevloden?
Ach, argloos ligt gy neêr, in stillen slaap vermast;
Verkwiklijk smaakt gy 't ooft, dat tot verkwikking wast;
Genoeglijk zweeft gy om langs berg en heuveltoppen;
Of laaft uw warme borst met levende aderdroppen; -
Daar scheurt u 't ongediert de weekgespannen huid,
En stort zijn gal in 't bloed, in aâr, of klierbuis, uit;
Daar zal het scherpe sap uw ingewand doorboren;
Daar wordt uw heup ontwricht; daar, bloed en ziel verloren;
Daar stremt u 't koude vocht de vloeibre levensbron!
Gy sterft, en onbewust van 't geen u deeren kon!

Neen, de Almacht wilde u 't lijf, het kostbre lijf bewaren.
Zy wrocht geen' doven klomp van vezels, vliezen, aâren;
Zy stortte een fijn gevoel aan 't dierlijk werktuig in,
Dat, trouwe wachter by een zorgeloos gezin,
D' allarmkreet opheft als vijandlijk leed koomt naderen.
De vijand naakt, men slaapt; geheime huisverraderen

Verbergen 't onheil, of verdeelen de aandacht: rust,
Begoochling van 't vermaak, genot van zinnelust.
Zie daar de deur geramd; den voormuur doorgebroken;
De vlam op 't onvoorzienst in 't voorportaal ontstoken!
Daar bruist ze, en vliegt omhoog, en dringt in 't slaapsalet!
Help, hemel, 't is gedaan, geen voorzorg meer die redt!
De binten vallen met de doorgeblaakte wanden,
En plettren 't droef gezin in 't wringen van de handen,
Verdelgen 't prachtig slot met torentrans en kruin,
En keeren 't tot een' hoop van gloeiende asch en puin!
Maar neen! de burgwacht blaast, de brandklok slaat aan 't kleppen:
Zie burgzaat en soldaat om 't zeerst de handen reppen;
Den vijand voor de poort op 't eerst rumoer geschut;
En 's wachters waakzaamheid maakt list en kracht onnut.

Zie daar de pijn! de pijn, zoo heilzaam, zoo behoudend,
Wier zintuig nooit verstompt, hoe teder, hoe veroudend!
Die elke tokkeling en spanning boven maat,
Met elken prikkel van de vezels, gadeslaat.
Geen werktuig, of zy waakt in 't buigen, rekken, knellen,
Voor de ongeregeldheên die elks bedrijf verzellen.
Onze oogbol stelt zich bloot voor 't al te sterke licht?
Zy waarschouwt, en terstond valt de open venster dicht.
't Gehoorvlies vange een' knal die 't werktuig dreigt te scheuren,
De reuk te scherp een' geest van dier- of plantrijkgeuren;
Het ziedend hartebloed verstijve in borst of long;
De prikkling van een gif wring' gorgelbuis of tong;
't Gehemelt' word' geblaârd door bijtende amperzuren;
De voet ontvelle in 't gaan door 't korr'lig zand te schuren;
Of de arm verwring' zich door een poging, te onbedacht;
De wachter sluimert niet, maar houdt oplettend wacht.
Ja meer! 't wijsgeerig brein worde uitgeput van 't peinzen;
De maag verzuim' heur plicht van 't voedsel door te kleinzen;
De hevel van 't gedarmt' trekk' chijl noch sappen uit;
Zijn schroefkracht werk' verkeerd, verlamme, of word' gestuit;
Een klierbuis zij verstopt; een ader berste in 't vlieten,
Of zett' heur wanden uit. als 't bloed niet door kan schieten;
Wie, wie verstendigt ons van 't onbekende leed,
Dan zy, de dienares die nooit haar plicht vergeet!

Zy roept: ‘Laat af, houd op, herstel u, spaar uw krachten!
Laat de artseny der rust uw ongemak verzachten!
Breng 's lichaams werkingskreits in heilzame evenmaat,
En verg geen werktuig meer dan 't van zich eischen laat!’
o Aartsweldadigheid, in 't pijngevoel besloten!
Behoud der dierlijkheid, behoud van Adams loten!
Wie eert, wie roemt u niet in dees zoo wondre gift! -
Ach! streelend zij 't vermaak, vervoerend zij de drift,
Betoovrend 't zelfgenot in geest- en krachtvermogen;
Hun stroking, hun gevlei, zijn zielbedrog en logen!
Gy, gy zijt waarheid, gy, getrouwe wachterin!
Gy logenstraft den waan by 't tokklen van den zin.
Gy toomt de tochten! gy! Gy stelt der wellust palen.
Ach, moordend waar heur zoet, ja meer dan alle kwalen;
Verdelgend, meer dan gif, dan angel, vuur, of dolk:
Verslindend als de muil der onderaardsche kolk;
Verteerend als de pest, die, op bebloede vlerken,
Met schrik en nacht omhuld, langs de opgebroken zerken
Van 't zwijgend kerkhof zweeft, met lippen, blaauw als lood;
Onzichtbre pijlen schiet, bezwangerd met den dood;
Gewest en land ontvolkt, en 't straks aanminnig Eden
In woesteny verkeert, vervuld van aakligheden: -
Ja, doodlijk waar zy, hield uw voorzorg niet den toom.
Gy wekt den slapende uit zijn' zorgeloozen droom,
Daar de adder onder 't gras reeds uitschiet om te moorden,
De strandvloed hem verrast in 't dartlen op de boorden,
Het vuur zijn kleeders zengt in de argelooze rust.
Uw prikkling scheidt verderf van zaligheid en lust!

Aaloudheid! leen me een beeld uit een van uw tafreelen.
't Is lieflijk, als de zon door neevlen heen mag spelen.
Haar zuivre lichtstraal treft, maar streelt ons de oogen niet;
En de appel trekt zich toe, waar m' op dien luister ziet.
Laat, laat me een luchtig gaas voor 't licht der waarheid trekken:
Aandoenlijkst is haar schoon door 't kunstig halfbedekken.

Japetus schrandre zoon had lang de dagkales
(Dus luidt het staamlend lied der grijze Zanggodes)
Bespied, een harstig hout in 't pijnbosch afgebroken,

En aan de hemelas het eerste vuur ontstoken.
Thands blaakte 't op het veld met onbekenden gloed,
In dorrend herfstgeblaârt' zorgvuldig aangevoed!
Het Veldgodinnendom, bekoord door zoo veel luister,
Verschijnt uit woud en grot, en ziet het aaklig duister
In hellen dag gezet, die door 't gelommer blinkt!
Het pluimgedierte ontwaakt, en tiereliert, en zingt
De nieuwe Godheid toe, ten hemel afgezegen!
Men ziet de dartle vlam, al kronklend opgestegen,
Als zocht zy d' oorsprong van heur aanzijn weêr, om hoog;
De golving van de rook zich welvend tot een' boog;
De vonken, schitterend, en tintlende onder 't knappen
Der lucht, die 't vluchtig zout de brandstof doet ontsnappen. -
Bewondrend ziet men 't, juicht, en voelt den zachten gloed
Diens nieuwen zonneschijns in 't vrolijk golvend bloed:
De klamme nachtdamp wijkt voor zacht en streelend walmen,
En de Echo schreeuwt zich moê van feest- en vreugdegalmen.

Nog hield de aanbidbre glans van dees verkwikbren dag
De schuchtre Naias in een eerbiedvol ontzag,
Wanneer de Veldgod naakt. Met opgehevene armen
Omhelst hy 't minlijk vuur en wenscht zich zat te warmen
Maar ijlings staat hem baard en boks-pels in den brand,
En heel de borst verschroeid. Geheel 't betooverd land
Verheft zich in gelach; en hy met angstig huilen,
Gewaarschouwd door de smart, verbergt zich in de kuilen
Van 't Lyciaansch gebergt'; of klaagt zijn minnewee
In strandspelonk of rots, aan zilvren Galatheê.

Zie daar ons aller lot! De weelde lacht ons tegen;
Haar lonk doordringt de ziel; haar boezem ademt zegen;
Verlokkend is heur glans, heur hemelschoone lach!
Wy zien ze, ons hart ontsteekt, wy gaan genieten. Ach!
Één vluchtig oogenblik, en alles is genoten!
Onze arm omvangt haar pas, of houdt de dood besloten!
Haar adem is een vuur dat spier en huid verzeert,
Ja heel het schepsel sloopt, en merg en bloed verteert!
En wie, wie had de kracht, zich aan heur' arm te ontstelen,
Wie sloeg de grenzen gaâ die 't goed en 't kwaad verdeelen,

Zoo 't heilzaam smartgevoel geen wacht hield by 't genot? -
Neen, stervling, neen, de pijn is weldaad van uw' God!

Doch, als 't onbandig kind, dat doof is voor vermanen,
Zijns Vaders tranen ziet, maar dartelt met die tranen, -
Hem 't hoofd ziet buigen van de zorgen voor zijn kroost,
Maar wulpsche dwaasheên stelt voor Vaderlijke troost,
Of de inspraak van zijn hart in zwelgen en rinkinken
Verdooft, als liet zich 't kwaad gelijk de zorg verdrinken;
Zoo slaat het menschdom, tot genoeglijkheên gezind,
De stem dier wachteres baldadig in den wind,
Of poogt haar door 't vergif van artseny te sussen,
Die 't vuur dat opvlamt, smoort, maar zonder 't uit te blusschen.
Natuur spreekt in haar; maar als moeder, zacht, gedwee;
Ontbloot geen felle roê, geen' sabel, scherp van sneê,
Geen snerpend foltertuig by 't nietigste overtreden:
Zy gruwt van woest geweld en roekloos krachtbesteden.
Zy spreekt, zy waarschouwt, maar met naauwlijks hoorbre spraak.
Somwijlen is een zucht genoegzaam tot haar wraak.
Ja, dikwijls zwijgt ze, en, vreemd van straffen en kastijden,
Beperkt ze slechts haar gunst, als de eerste graad van lijden.
Het lachj' ontbreekt dan op haar aanschijn, en 't gelaat
Staat statig, staat omwolkt, maar dreigt of spelt geen kwaad.
Het schijnt een sombre dag, gelijk in 't rijk der schimmen
Het Dichtpenseel ons maalt aan de onderaardsche kimmen;
Maar 't is geen stormweêr, 't is geen onweêr nog dat broeit.
Het lichaam voelt zich slap, de stroom des levens vloeit,
Maar traag, maar kwijnend, door de werkelooze spieren.
De vadzigheid des slaaps schijnt de aders door te zwieren,
En teelt een ongevoel, een' wondren tusschenstand
Van lust, en onlust, die den hersenvezel spant.
't Gebruik der leên vermoeit, en doet den boezem zwoegen.
Het zintuig, wars van lust, onttrekt zich aan 't genoegen.
Verveling treft de ziel, misnoegdheid, wrevelzin;
En de anders zoete rust heeft geen verkwikking in.

Gelukkig die u hoort, o zachte schuldvermaning,
Voorbygaande, als de nacht der middagzonnetaning,
Die 't daglicht onderschept, maar niet in 't pekel dooft!

Ze ontrust, maar stort geen ramp op 't nederbukkend hoofd.
Keer tot de matigheid; verschans u in haar perken,
En 't lichaam zal zich-zelf, het zal den geest versterken;
Maar wacht u, dat ge op nieuw uw' diersten schat verbeurt,
De zweep der smart verwekt, die 't zenuwweefsel scheurt,
En 't slopende verderf in bloed en aderbuizen
Verspreidt, om vroeg of laat op 't doodlijkst op te bruizen,
Of de al te matte spier van vezelkracht ontzet;
Om machtloos, buiten raad, gekluisterd aan het bed,
Als in een' kerkermuur een leven af te kwijnen,
Dat duizend beulen vindt in duizenden van pijnen.
Ach! 't is die voorzorg dan, die warme drift niet meer
Van 't moederlijke hart, voor 't dierbaar kroost zoo teêr,
Die roept, vermaant, en bidt, om zich van 't kwaad te keren;
Neen, 't is getergde wraak voor die natuur braveeren,
En welverdiende straf voor 't roekloos overtreên.
Wat zegge ik! hoorde ik wel? Neen, teedre Moeder, neen,
Geen straf, geen geessel; neen, 't is poging tot herstelling.
Uw weeke boezem schept geen lust in onze kwelling.
't Is poging om het lijf van 't wis verderf te ontslaan,
Dat, eens zich zeetlend in het werktuig, 't doet vergaan.
Ja, dan zelfs, als de pijn geen letsel voor kan komen,
Dan is zy heelend; dan, dan leert zy 't ons betoomen.
Dan, eedle werking van dezelfde moedermin!
Dan spant zy vezelkracht, dan dierlijke aandrift in,
Om 't uit te werpen, te bedwingen, en te temmen.
Van daar dat prikkelen, dat nijpend samenklemmen,
Dat wringen, persen, van de veezlen; en dat vocht,
Weldadig uitgestort, of 't scherptens stompen mocht!
Van daar die koking in de holligheên en builen,
Wier heilzame etterteelt haar zuivert van 't vervuilen,
En 't tergend lichaam, dat zich vastzette in den grond,
Omwikkelt, opstuwt, en te rug drijft uit de wond!
Van daar de ontsteking, die, de vochten feller nopend,
Verstopte buizen vaagt, gesloten sluizen opent!
Van daar de koortsen, zoo weldadig! zoo geducht!
Daar 't bloed, een heir gelijk, dat in een sterkte vlucht,
Zich samentrekt naar 't hart als in zijn binnenwallen,
Om met vernieuwd geweld naar buiten uit te vallen.

aant. Dan schokt het lichaam; 't trilt; de doodkou grijpt het aan;
De boezem ademt zwaar; de slagaâr schroomt te slaan;
Des levens slinger schijnt in 't slingren in te korten,
En trilt onrustig, en met afgebroken horten;
En 't schijnt als of de dood gelaat en mond ontverft;
Één oogwenk, en 't is uit, de bleeke lijder sterft!
Doch 't opgepakte bloed, door krimping saamgedrongen,
Ontlast zich weêr op nieuw, als aan zijn' band ontsprongen,
En streeft met vollen stroom naar zenuwnet en huid,
En drijft in 't heilzaam zweet het giftig letsel uit.
Zoo waar is 't geen gy leert, o roem der Grieksche wijzen,
Wiens luister thands bezwalkt, eens heerlijk zal herrijzen,
Als de ijdle nieuwigheid voor 't licht der waarheid vlucht:
'De ziekte is heelingskracht, en geen verdervingzucht!'[1]

Van hier dan 't onverstand, dat 's lichaams beste poging
Te keer gaat door een kunst, verbijsterd in beooging,
En d' arbeid der Natuur, daar ze opstaat tegen 't kwaad,
Als waar hy 't onheil, stoort en roekloos nederslaat!
Neen, leeren we in de kwaal, Heur worstling niet vermengen
Met de oorzaak waar ze om zwoegt. Haar bystand toe te brengen,
Geneeskunst! dit 's uw werk. Gy zijt haar dienares!
Haar werking en haar doel, zie daar uw eerste les!
Uw eenigste misschien! - Wat zouden stervelingen
De wet, die de Almacht gaf, Gods stedehoudster, dwingen!
Neen, steun haar, schraag, en help, en voer verkwikking by,
Maar overheer haar niet door aavrechtsche artseny.
Geen plant, hoe rijk van kracht, uit Indus kruidwaranden,
Geen delfstof uit het diepst van 's aardrijks ingewanden,
Geen dierlijk geil, of bloed, of merg, of hersenschaal,
Bedwingt, Natuur ter spijt, de minste lichaamskwaal.
Zy werke! zy alleen! h a a r vragen wy bevelen,
En volgen leerzaam na; zie daar de kunst van heelen!

Maar wat, indien de kracht die 't kwaad bestrijden moest,
Door de overmaat van 't wee verlamd wordt of verwoest,
Natuur in onmacht valt, of, met een vruchtloos woelen,
Het lijden grooter maakt en dieper doet gevoelen?
Ach, zwakke wederstand is weêrstand zonder baat,

En tergt de woede slechts van 't overheerend kwaad.
Vergeefs, gevangen slaaf, gesparteld in uw keten!
Vergeefs, op d'ijzren schalm uw tanden uitgebeten,
Uw' arm verbrijzeld op uw grendlen, of ontwricht,
Tot ge in uw kerkerhol in eigen' bloedstroom ligt!
Uw leed vermeerdert slechts. - Voorzeker, stervelingen,
Slechts eindig is de macht, die 't onheil moet bedwingen:
Dit groeie, en 't wordt Natuur te machtig eer men 't weet.
Dan baat geen poging meer, geen ijdle wanhoopkreet!
Dan mat zich 't lichaam af, verspilt zijn laatste krachten,
En vruchtloos is 't dan ook, van kruiden hulp te wachten.
Dan, dan betreurt het hart de gouden spreuk te laat:
‘Weêrsta, in 't eerst begin, het nog geneesbre kwaad!’
Dan wordt die pijn een plaag, die 't teeken was van plagen;
Dan wordt ze een wreede gier die 't hart zit af te knagen;
En 't pogen der Natuur verdubbelt angst en wee.
Zoo rukt, van pijn aan 't woên, de neêrgestorte ree
Al jammrend, aan den pijl waar van zy is doorschoten;
Maar om zich 't doodlijk staal te dieper in te stooten.
Ach, de angel van den schicht maakt telkens grooter wond.
Zy zieltoogt, krimpt van pijn, en kromt zich langs den grond,
En bijt in 't bloedig gras met sidderende tanden,
En 't vlijmende ijzer haakt in 't diepst der ingewanden,
Tot eindlijk, afgetobt, met doodzweet overdekt,
De jongste golf van bloed haar foltring nog voltrekt.

Beeft, Lijders! siddert steeds voor 't zelfverwareloozen!
Vreest, vreest de dorens steeds, verbonden aan de rozen.
Zy blijven, als de wind 't ontbladerd bloemtjen velt,
En wonden dubbel scherp wanneer hun geessel knelt.
Ducht alles van 't verloop der ras vervlogen dagen!
't Verderf neemt immer toe, en houdt niet op van knagen.
De schouder kromt weldra van 't groeien van den last;
Het onkruid tiert, schiet uit, en, eenmaal wortelvast,
Grijpt om zich, en verstikt de zwangre korenhalmen;
Onbluschbre vlam stijgt op uit naauwlijks zichtbre walmen;
Een zwerm van horsels die de boomgaard vaagt van 't ooft,
Uit nietige eiers, door de Lente rijpgestoofd. -
ô Offert, maar in tijds, 't bedwelmend schijngenoegen,

aant. 't Gestreel der vadzigheid, 't betoovrend hersenzwoegen,
De tokkling van den smaak, 't verlokkende venijn
Van geestenwekkend vocht, van aangezetten wijn,
Geblakerde olien, en laauwe waterdranken,
Aan 't plichtig zelfbehoud, beklagenswaarde Kranken!
ô Bluscht het smeulend vuur, ontdekt het daar het broeit.
't Is mooglijk dan vergeefsch, als schuur en zolder gloeit.

Doch, Lijders, vreest voor uit; maar wanhoopt nooit in 't lijden!
Natuur kan wondren doen, wat kwalen haar bestrijden:
Gods almacht mat de kracht van ieder werktuig af,
En 't erfgoed van de hoop verzelt ons tot in 't graf.

Ja, Zondaars, steeds is 't tijd tot boete, tot bekeeren.
Ja, Krijgsman, steeds is 't tijd, u 't veege lijf te weeren.
Ja, Kranke, steeds is 't tijd, dat ge uw verkeerdheên vliedt,
Uw lichaam viert, Natuur in 't worstlen bystand biedt.
Dan, als 't vijandig kwaad zijn' throon heeft opgeslagen,
Dan, als de kracht ontbreekt, zijn prooi hem weêr te ontjagen,
Dan zelfs is weêrstand niet ontijdig, niet onnut,
Wanneer hy 't geen u rest voor de overmacht beschut.
Dan nog is 't tijd, door gracht, en wal, en buitenwerken,
Den nog betwistbren grond voor nieuw geweld te sterken;
Dan nog, den vijand-zelv' te houden in bedwang.
Vertwijfling, zy-alleen, is zekere ondergang.
Ja, kan mijn zwakke Lier de ziekten niet belezen.
Voor 't minst, zy moge u troost, zy moog verkwikking wezen!
Geneeskunst biê door haar u balsem voor uw smart,
En zy hergeef de hoop aan 't reeds bezwijkend hart!
Ja, Kranken! leert met my 't geheim der kwaal doordringen!
Ik zal haar oorsprong, aart, en echte kenmerk zingen.
Leert haar, eer ze uitbot, in den eersten knop voorzien;
Haar vordring, aanwas, en ontwikkling, recht bespiên!
Leert, wat haar opkomst stuit', haar' wortel uit moog rukken,
Haar razerny bedwing', haar dwinglandy doe bukken;
En, staat haar heeling niet in sterfelijke macht,
Dan, 't leven draaglijk maak' en 't foltrend wee verzacht'!

[aant.] Tweede zang.

Benijdbaar! wien 't gelukt, door 't uiterlijk der dingen
Tot in 't bedrieglijk hart en 't wezen door te dringen.
Hy kent, die 't geen hy kent, in de oorzaak van 't bestaan,
In de eerste kiemen van de wording, na kan gaan.
Geneeskunst, ô hoe schoon, hoe Godlijk ware uw luister,
Zoo dit uw voorrecht waar! Doch, dolende in het duister,
Maakt de arme Wandelaar zijn' leidsman van 't geval,
Onzeker, waar hy staat, of waar belanden zal.
En ach! dit duister is des stervlings lot op aarde,
Zoo lang de Wetenschap die nevels niet verklaarde,
Die de Almacht niet, ô neen, maar hy zich-zelven schiep,
Sints 't maatloos hemelruim d' afmeetbren tijd doorliep.
Die nevelen van waan, vooroordeel, zelfbetrouwen,
Die de oogen sluiten doen of niet dan half beschouwen;
Waarin men toevlucht zoekt aan 't dwaallicht van den schijn,
En roekloos, wijsheid acht, vermetel dwaas te zijn.
Afgrijsselijke nacht, als hemelloop en starren
Het bijsterziend verstand niet leiden maar verwarren,
Daar 't, met de Grieksche hulk, geen poolster gadeslaat,
Maar draaiend beergestarnt, dat op- en nedergaat,
Nu Oost- dan Westwaart wijkt, en, met bedrieglijk blinken
De kiel op klippen voert, doet brijzlen, en verzinken!
't Gaat wel, een Godheid drijft u over, en gy zwicht
Voor de Ondervinding en haar heilrijk zonnelicht!
Zy, Waarheids eedle tolk, zy voert in haar geboorte
De middagschitt'ring meê uit 's Hemels uchtendpoorte,
En stapt in wasdom voort als 't flikkrend reuzenbeeld,
Dat met ontblote knods den Zuiderhemel deelt,
En, steigrende uit de golf met vlammen in de handen,
't Gewelf beklautert om den melkriem aan te randen.
Zy schept ons kennis, zy; en uit haar vruchtbren schoot
Daalt teedre Wetenschap, der Englen speelgenoot.
Haar voedstert ze aan haar borst, haar leert zy staamlend vragen,

aant. Eerst aan den leiband gaan om vrijer stap te wagen,
Dan rustig aan haar zij' langs 't pad der Wijsheid treên,
En wandlen onvermoeid om steilte en afgrond heen.
Uw fakkel lichte ons voor, gezegende Ondervinding!
Verbeelding zwaait een toorts, maar schittrend ter verblinding.

U, eedle Ontleedkunst, hoog aan Nederland verplicht,
U roepe ik smeekend aan! Begunstig gy mijn Dicht!
Ik vrage u geen scalpel om met bebloede handen
Te wroeten in 't geheim der menschlijke ingewanden,
Om lever, milt, of hart, en slag- en leveraâr,
Gelijk de Wichlaares op 't Heidensch Chooraltaar
Te ontdekken voor het oog, en in hunn' walm van kleuren
Verborgenheden, ons verboden, na te speuren.
'k Vrage u de werking niet van milt of alvleeschklier,
Noch hoe de zenuw werkt op de uitgerekte spier,
Den wil ten dienste staat; van 't werktuig van de reden
Bevelen overbrengt aan de onderworpen leden;
Of, vlugge bode, van den uitgespannen huid
't Gevoel te rug voert naar de bron van waar 't ontspruit.
Laat Boerhave en Albyn met de oude Galenisten,
Laat Brown met schrandren Stahl om d'aart der ziekten twisten!
De ziel ontstelle 't lijf daar ze ongeregeld denkt;
Het lichaam draag de schuld, die 't denkvermogen krenkt;
Het afgeschaiden vocht zij zetel van de smetten;
De vaste vezel kwijn': Natuurs onbuigbre wetten
Verbinden 't alles. 't Een vloeit op het ander in,
En vormt een' cirkel, die te rug draaft naar 't begin.
Geen vezel heeft zijn kracht, gevoed door wraakbre sappen;
Geen vocht, dan welgekleinsd, bezit zijne eigenschappen:
Geen lichaam is gezond daar 't denkend werktuig treurt;
En 't stofloos deel bezwijkt, van 's lichaams angst verscheurd.
Neen, 'k wil op 't leergestoelt' voor geen verwonderde oogen
Den doolhof van het bloed door long of brein betoogen,
Het moeilijk chijlproces, van 't kleinzen met den tand,
Niet volgen door 't kanaal van 't bochtige ingewand,
De spijs met speeksel, gal, en alvleeschvocht vermengen,
Door persing, melking, gloed, in 't darmgehevelt' brengen,
Door de enge melkvochtbuis ontlasten onder 't bloed,

En voeren 't door het hart den adem in 't gemoet.
Neen, 'k zal 't verspreide bloed door de aders niet geleiden,
Om door der klieren zeef zijn sappen af te scheiden,
Dit uit te werpen, dat te zuivren tot een loog
Of dierelijken geest, ontsnappende aan het oog,
Of balsemenden slijm, die 't scherpe zout omwikkelt,
En de ingewanden zalft, door gistend zuur geprikkeld.
Ik onderzoek hier niet naar d' oorsprong van 't gevoel,
In 't weeke hersenmerg verstands ontzagbren stoel,
Ons onoplosbre klier, en wonderbaar gestrengel
Van aadren, zelf doorwrocht met aâr- en zenuwstengel.
Een ander grijpe 't zwaard of gespe 't harnas aan,
Om, in de zenuw, koord of vochtbuis voor te staan!
Ontleedkunst, 'k zal zoo diep in uw geheim niet booren.
Wy zingen, en die zang is voor onheilige ooren!
Noch Schei- noch Werktuigkunst koomt mijne kunst te baat;
Genoeg, indien ge ons oog uw handboek openslaat!

Geen klier, hoe week, of ze is uit buizen saamgevlochten,
Wier wondre slingering door onnagaanbre bochten
De vochten heenvoert, uit dien zelfden stroom geschept,
Die in 't onrustig hart des levens brandklok klept.
Verscheidnerhande vorm en onderscheiden weefsel
Zijgt andre sappen door, en stort een ander zeefsel,
't Zij de enger mond der buis zich sluit' voomlt grover nat,
Terwijl ze een fijner duldt in wei- of watervat,
't Zij, dat een zeker zout, in elke klier verscheiden,
Zich meêdeelt of verdeelt in 't wondre sapbereiden,
Zoo donker voor 't verstand als duister voor 't gezicht.
Genoeg, de klier scheidt af, zie daar haar werk en plicht!

Wat trekt ge, o Zanggodes, 't verandrend voorhoofd samen?
Hoe! zoudt ge u 't dorre veld van mijn beschouwing schamen?
Of slaat u de aakligheid van 't kerkhof dus om 't hart?
Hou moed! Ik leide u niet door 't rouwverkondend zwart
Der schrikpaleizen; 'k zal uw oog geen' afschrik geven
Met zegeteekens, door den dood bchaald op 't leven.
Geen rinkelend geraamte of opgesneden lijk
Verwacht u, waar uw stem, uw zangtoon, van bezwijk'.

Neen, 'k zing het leven: sla uwe oogen vrij in 't ronde,
Hier ziet gy bloed gestort noch onverbonden wonde!
Neen, zie het werktuig van den werkman die ons voedt,
Daar hy door 't raatlend gaas de meelblom stuiven doet,
Dat grover schors van 't graan niet toelaat door te dringen.
Zie ginds den vloeibren room tot stijven wrongel wringen.
Zie 't zuivre bronnat, dat door drabbe en moergrond streeft
Bezwangren met het zout dat in de veenstof kleeft,
Of, uit der wolken schoot door giftig lood gezegen,
De dood vermengen met de weldaad van den regen.
Zie zalvende olie, door liet zodezout verdikt,
En wonden bijten, die haar balsem had verkwikt.
Wat zegge ik! zie de Bij uit fijne bloesemaâren
Geen zachte honing slechts maar stevig wasch vergaâren!
Wel aan, herstel den toon van uw verslapte Luit!
Vier aan uw zangdrift bot; mijn dorre leer heeft uit!

Ontzetlijk zijt ge en groot! Met neêrgeslagen oogen
Aanbidden we u, Natuur, in 't menschlijk denkvermogen!
Wie dit verklaren will', verga, die 't zich vermeet!
'k Ontzie de duisternis waar meê gy 't hebt omkleed.
'k Weet echter, dat de ziel by 't denken, by 't gevoelen,
Een stoflijk werktuig heeft, dat deel neemt aan haar woelen;
En, wat ook de afgrond zij van dees geheimenis,
Dat ook dit werktuig voor vermoeiing vatbaar is.
Van waar, ô Zangeres, in elk bewerktuigd leven
Vermoeidheid als ten perk der werkingskracht gegeven?
Dat wonderbaar gevoel van onmacht, dat ons lamt,
Dat zelfs de ziel beschrankt, hoe fel heur yver vlamt!
Men vraag niet! - Werking is uit prikkling voortgesproten;
By 't prikklen wordt en geest en voedingsap vergoten;
De geest, die aanzet, en het voedingsap dat stijft,
Den vezel uitspant en omwikkelt waar hy wrijft.
De prikkling laat haast af, of zoo zy voort mocht duren,
De vezels worden dor en pijnlijk door hun schuren,
Verrekken, missen kracht en vastheid, vordren rust,
En de onlust van 't gevoel vernielt de werkingslust.

Zie daar dan d' arbeid, zie den wellust, zie 't genoegen! -

Neen, 't is de Landman niet, in 's aardrijks rug te ploegen,
In 't zwaaien van de zeis of zwaren vlegelstaf,
In 't storten van zijn zweet op 't uitgedorschte kaf,
Of 't dekken van zijn schuur met verschgemaaide rieten,
Die van vermoeiing zucht en 't oog zich voelt beschieten,
De leden uitrekt, naar den heeten adem hijgt,
En met geknikte kniên op 't veldstroo nederzijgt.
Neen, hy is 't niet alleen, die proef heeft van 't vermoeien,
Het zij hem de Oogstzon blake of Noorderwinden schroeien.
Neen, 't is de Jager niet, die dwars door heide en bosch
Het vluchtig wild vervolgt op 't onbeteugeld ros,
En, met de vlam in 't oog, den vuurgloed op de kaken,
Zich van geen mindre koorts dan 't vallend hert doet blaken:
De reuzige ankersmit, in wiens gepeesde vuist
De vonklende ijzerstaaf den moker tegendruischt;
Noch de eeuwig moede slaaf, die in Potozies mijnen
De in top gestegen zon zich nimmer zag beschijnen:
Noch zelfs de zeeman, die, geslagen uit de boot,
Door 't opgezette meir met barning kampt en dood,
De golven tegenroeit met aldoorworstlende armen,
En niets dan 't leven heeft om 't leven te beschermen. -
De wandlaar, die op 't veld uit speelzucht zich vermeidt,
En bezigheden zoekt, uit zucht tot ledigheid;
De minnaar, die zijn schoone aan 't ziedend hart mag prangen,
Mag tuimlen in haar schoot en om haar leden hangen,
En, zwijmende in 't volop van ziel- en zingenot,
Zich meer dan stervling voelt, ja hooger dan een God.
Wat zegge ik, spijsgebruik, verteering, slaap, verkwikking,
't Brengt al vermoeiing voort, verveling, krachtverwrikking;
Vermoeiing, die de rust verpozen, heelen moet,
Die geest en vochten kwist, den brand verspreidt in 't bloed,
En die, te vaak herhaald, of eens te verr' gedreven,
Haar vrucht bezuren doet ten koste zelfs van 't leven!
Ja, de arbeid van wat deel, wat werktuig noembaar zij,
Put uit, en 't hoogst vermaak is steeds der smart naby.

Zou denken dan alleen zijn werktuig niet vermoeien?
Geen' geest, geen voedend sap zijn vezels uit doen vloeien?
Zou 't minder stoornis zijn voor 't werkend lichaamsdeel,

aant. Dan voet- of handgebaar, of lijdlijk zingestreel?
Neen, 't oog bezwijk' van licht, het oor, van klank te drinken;
De moêgewerkte hand moog machtloos nederzinken;
Het werktuig, waar de ziel door oordeelt, door besluit,
Put door zijn werking zich naar de eigen wetten uit.
De renkar streev door 't zand met meer dan arendsvleugels
De kracht van 't trekkend ros verrekt gareel en teugels:
En 't hulkjen loeve of lenz' in 't labbren op den vloed,
De wind spant zeil en treil, waar 't door laveert of spoedt.

Is, stervling, is 't dan vreemd, zoo 't ingespannen denken
Uw lichaam knage en sloop door 't brein- en vezelkrenken?
Zoo 't immerwerkend deel in 't eind word' afgemat,
En 's levens kracht verspille in 't kostbre hersennat?
Verbeeldt ge u dat te veel, te aanhoudend hersensloven
U 't denkvermogen-zelf niet eindlijk moet ontrooven,
Uw reden lammen en belemm'ren in haar plicht,
Daar 't werktuig waar ge in denkt, verlamd wordt of ontwricht.
Ga, breek den bijtel in des kunstnaars rappe handen,
En vraag hem 't wonderstuk, waar onters voor ontbrandden,
Den God van Delos, fier op Pythons zegepraal,
Uit wiens verheffend oog de zichtbre toekomst straal'!
Vraag hem den Trooier, die (zich krommende in hun wrongen)
Der slangen beet gevoelt in 't marmer van zijn longen,
Hun gif in de aders, en de doodstuip dwars in 't hart,
Daar elke vezel spant van de onverduurbre smart.
Vraag hem de schoonheid, die van tien jaar oorlogsplagen,
Verlies van ouders, kroost, en teêrbeschreide magen,
Met d' aanblik van een oog vol teedre tooverkracht
Geheel een volk vertroostte en in verrukking bracht.
Of, wilt ge, laat de snaar langs harp en cymbel slingeren,
En eisch den Heldentoon van Dichterlijke vingeren;
Besnoei de wieken van de leeuwrik in haar nest,
En verg haar dat zy stijg' naar 't wolkend luchtgewest,
Of door de toppen zwier' van hemelhooge dennen.

Doch leer den wondren aart van 't dierlijk lichaam kennen!

Natuur, steeds werkzaam tot vergoeding, tot herstel,

Begeeft het lichaam nooit, hoezeer men 't terge en kwell';
Herteelt wat teelbaar is, en (weinig waar 't, verzoeten!)
Is yvrig, elk verlies met milde hand te boeten.
Ach! zwakke Moeder, die toegevend voor haar kind,
Een spilzucht voedsel geeft, die have en goed verslindt,
Tot ge eindlijk, uitgeput veeleer dan moê van geven,
Aan goot of misthoop smacht om jammerlijk te sneven.
Wat geeft ge, en geeft op nieuw, waar 't misbruik van uw gift
U verontwaardiging verwekken moest voor drift;
Waar 't weigren weldaad waar; het eindloos weêr verrijken
Moet einden in den dood of 't reddingloos bezwijken!

Zie 't bandloos loshoofd, dat, verzonken in de lust,
Zijn heete tochten viert en meer dan dierlijk bluscht;
In hoerenschoot by schoot zijn jeugd ten roof komt brengen,
En zelfs aan 't stinkendst vuur zijn vleugels waagt te zengen.
Hoe baadt hy in 't vermaak! hoe stort zijn ziel zich uit!
ô Zalig, wierd zijn drift in 't eerst vergrijp gestuit!
Maar neen, hy mag, verdwaasd, in ingebeeld genieten,
't Onschatbre levenssap baldadig gaan vergieten,
De menschlijkheid ontzett', de schaamte beve er van,
Natuur herstelt, hergeeft, zoo lang zy geven kan!
Haar toevloed heeft geen eind. Haar tranen mogen leken,
Zy laat den onverlaat zijn wellust niet ontbreken;
Zy offert merg en spier, en voeding op, en geest.
Doch eindlijk, 't is gedaan, haar krachten zijn geweest.
Het lichaam smolt, de vonk van de uitgedoofde reden,
Smoort angstig, als in 't slijk, indien niet uitgetreden;
De walging van zich-zelv, zie daar de laatste straf,
En 't uitgemergeld rif zinkt ramm'lend in het graf.

Maar wenden wy 't gezicht van dezen roekeloozen,
Die de eerbre Zangeres haars ondanks dwingt te blozen!
Beschouw de Voedster, die den zuigling op haar schoot
De kostbre levensbron met volle borst ontsloot.
Hoe zalig voelt zy zich, het dierbaar kind te zogen!
Het hart van moeder juicht en vonkelt in haar oogen!
En, drenkt en laaft zy 't wicht met eigen hartebloed,
Milddadig stort zy 't uit en van haar overvloed.

Maar 't jongsken wint in kracht! zijn kleene spiertjens zwellen!
Zijn nooddruft wast met hem, en tergt de zuivelwellen,
En vordert meer en meer met altijdgraâgen mond,
En hevelt de ader uit tot op den dorren grond.
Die ader zal welhaast met nieuwe stroomen vlieten,
Ja, hoe men ruimer schept, met ruimer golving schieten;
Natuur bezwijkt niet, neen; te weigren, is haar vremd.
Doch, Voedster, welk eene angst, die u het hart beklemt!
Wat hijgt, wat kwijnt dat hart! wat staan u de oogen duister!
Waar is die volle kaak? die blankheid, zoo vol luister?
Hoe duizelt u het brein! Onnoozle, ga niet voort,
Eer 't lieve wichtjen voor uw weldaad u vermoord'!
Helaas! gy hoort niet; en, uw boezem eens aan 't vloeien,
Schijnt de onuitputbre melk gedurig meer te groeien.
Zoo doet ze, och arm! 't is waar; maar waatrig, maar verflest,
En neemt het luttel meê der krachten dat u rest.
Haast lijdt de flaauwe long; haast, maag en ingewanden;
Haast zal een koortsig vuur door merg en aders branden;
Reeds stijgt zijn doodsche gloed in 't uitgeteerd gelaat,
En siddrend jaagt het bloed, dat in de polsaâr slaat.
Nu droogt de melkbron op: Natuur, in 't eind bezweken,
Heeft macht noch middel meer om 't leven aan te kweken;
En, offer van een' plicht, in roekloosheid ontaart,
Besterft ge 't, teedre vrouw, een beter noodlot waard!

Nog meer! My heugt een tijd, toen de onbedwingbre m o d e ,
(Veelvormige Astaroth, die Junoos hemelbode
Den gordel rukt van 't lijf; als zy, in neevlen woont,
En 't wisselziek gelaat nu links dan rechts vertoont;
Behoeften, zeden vormt; vermaken teelt en kwalen;
En wie men 't waschlicht brandt in dans- en schouwburgzalen!)
Aan al wat manlijk was, van rechterzaal tot ploeg,
Een daaglijks offer van Tabagoos hoofdplant vroeg.
Europa had voorlang Japanners en Tartaren
Het kleed, de thee ontleend, de saamgebonden hairen:
Nu was 't de Mexikaan die 't nieuwe voorbeeld gaf,
En de aard een wierook eischte aan Montezumaas graf.
't Ontbrandde. Een scherpe rook, met walgelijke toogen
Der Godheid ten gevall' kloekmoedig ingezogen,

Ontstak, door 't vluchtig zout, ontwikkeld in het vier,
't Gevoelig weefsel van de teedre speekselklier;
En 't onwaardeerbaar vocht, ter spijsloog afgezonderd,
Wordt onbedacht verkwist, onzinnig uitgeplonderd!
Natuur gewende zich die prikkling en weêrstond
By duizenden 't gevolg, door 't schroeien van den mond;
Maar enklen vloeit het slijm tot stikkens om de tanden,
Wordt, met dat gift vermengd, tot plaag der ingewanden,
Of uitgeworpen als een nuttelooze last.
Onnoozlen! wist ge recht, wat schatten gy verplascht!
ô Jammer! 'k zie hen nog, met ingezonken kaken,
De naderende dood in 't geurig rookwerk smaken;
De spieren uitgedroogd, met rimpelvollen huid,
Aan 't bloedverbrandend vuur der teeringkoorts ten buit;
Des lichaams voedingschuur, van 's levens gloed verstoken,
Zich weigren aan haar plicht, en gisten zonder koken;
Natuur in onmacht, en, bezwemen onder 't leed,
De kunst beschuldigen, die baat noch redding weet.

Neen 't prikklen van de klier bevordert geen bereiden,
Maar dwingt ze om 't raauwe vocht ontijdig af te scheiden,
Verarmt de bloedrivier die heel het lijf doorwoelt
En met zijn kronklend nat bewatert en bespoelt;
Die 't leven met zich voert door de aderen en spieren,
En werk en werking geeft aan duizenden van klieren;
En uit wier mengling, zwaar van erts en dierlijk zout,
Natuur elk werktuig drenkt, en stijft en onderhoudt.
Datzelfde mengsel, rijk in duizend eigenschappen,
Geeft elke scheidingbuis heure onderscheiden sappen:
De Lever put daar gal, de slijmklier speeksel uit,
De Nier, de scherpe loog, wier naam ons walglijk luidt:
Eene andre klier, het vocht dat d' oorsprong voert van 't leven.
Zoo gaat in 't zelfde veld, door eigen' aart gedreven
Het ros op spichtig gras, en wilde cichorei
Met gouden bloemen en gekorven blad, ter wei;
Het lam op klaver; en de geit op netelbladen
En heesterstruiken die den voet in 't water baden;
De lichte vlinder, op viool of boterblom:
Natuur toont elk zijn aas en wettig eigendom,

aant. En maakt in 't frissche groen, door duizenden van dieren,
Zich elk der planten nut, die in de beemden tieren.

Maar streev de gulzigheid van één verslindend soort
De maat te boven, en tot woeste vraatzucht voort,
Om, zonder keuze of recht, wat andren moest vergasten
Met onverzaden tand als krijgsroof aantetasten!
Teer' gruwbre sprinkhaanzwerm de rijke velden af,
Of aaklig mierennest, der landen wreedste straf!
Dan hongert elk gediert', en zucht, en slaat aan 't kwijnen,
Dan ziet men vreugde en lust uit heel de beemd verdwijnen,
De boer verjaagt zijn kudde en bergt haar onder 't dak,
En 't veldgediert' verhuist van 't kaalgeschoren vlak.

Niet anders is 't met ons, wen een der lichaamsdeelen
De sappen tot zich trekt en meester tracht te spelen:
De voeding van 't geheel wordt in haar loop gestremd.
Een enkle cytherdraad, te hoog of laag gestemd,
Verbreekt de harmony der eêlste Zangspeltuigen.
Het kind verteert zijn Min door te overmatig zuigen;
De klier, het vochtgestel. Het onverzaadlijk m e e r
Neemt immer, immer toe, rukt paal en perk om veer,
Om eindlijk, als de kring in staande waterplassen
Die 't vallend keitjen vormt, aan oog en plaats te ontwassen.
Natuur, daar ze alles aan een zelfde deel besteedt,
Vermag voor andren niets, is heel het lichaam wreed,
Onttrekt den deelen bloed, en 't bloed, vernieuwend voedsel.
Niet anders, dan, in 't bad, het hongrig echelbroedsel
Zich volslorpt, en, gekwetst, zijn bloedprooi niet begeeft,
Maar, zelf verbloedend, zuigt zoo lang het leven heeft,
En 't hart aan de ader, de aâr aan de opgetrokken spenen
Der wonde die het beet, genoegzaam bloed kan leenen.
De prikkling werkt steeds meer op de enge bloedvatspuit;
Het dikker vocht dringt aan, en zet haar wanden uit,
Wordt niet genoeg bewerkt, en wordt door ruimer monden
Min moeilijk, meer gezwind, naar de enger zeef gezonden.
Die wordt met meer geweld dan weêrstandkracht gedrukt,
En de openingen van zijn doortocht opgerukt.
Dan staat het werktuig van zijn werking af, wordt lijdend,

aant. En geeft het op aan 't vocht, gedurig meer verwijdend.
Van daar ontaart het nat, hetgeen zy doorslaan moest;
Tot eindlijk 't werktuig-zelf, verwrongen en verwoest,
Slechts dunne bloedwei schenkt voor de echte sapbereiding,
Die zuivre onttrekking eischt, geen onvolkomen scheiding.
En 't dus mishandeld bloed, niet slechts beroofd van 't geen
Die klier bestemd was, maar aan allen in 't gemeen,
Niet juist van dat beroofd, het geen het af moest zeveren
Om andren zuivre stof ter werking op te leveren,
Brengt elders evenzeer onechte sappen meê.
De misdaad van één lid is 't algemeene wee.

Maar dubbeld vruchtbaar (ja, tienduizendmaal!) van plagen,
Verderflijk boven al wat sterflijk mensch kan dragen,
Is 't krenken van 't gestel in 't menschlijk hoofd gelegd.
Daar aan is 't noodlot van alle ander deel gehecht.
Dit voert den scepterstaf op maag en ingewanden;
Dit op de zenuwstang, op zenuwvlies en banden,
Op spier en vezel en de werkingskreits van 't bloed.
Dit prikkelt; dit beweegt; dit onderhoudt en voedt.
Geen deel, of 't moet dien vorst zijn leen verheergewaden,
Geen deel, dat hem weêrstaan, zijn wetten kan versmaden!
Verlijftocht aan het bloed, erkent hy 't hart alleen,
Dat met dien overheer in bondgenootschap treên,
En zelfs hem, in zijn burcht door 't noodlot ingesloten,
Verhongren, prangen kan, of van den zetel stoten,
Maar niet, dan om, met hem, rampzalig te vergaan.
Dit voert in 't zenuwstel het dubble werktuig aan,
Waar 't leven door bestaat, en, zich bewust te leven,
Zich-zelve van zich-zelf een denkbeeld weet te geven.
Dit slape, en alles slaapt: dit ruste, en alles rust:
Dit siddre, 't lichaam schokt: bedare, en 't is gesust.
Dit brein, dees hersenen, kan geen vermoeiing deeren,
Dit kan geen letsel in zijn werkingkracht verzeeren,
Of 't zenuwprikklen faalt, en 't edelst dierlijk vocht,
De fijne en vlugge geest, in 't hersenmerg gewrocht.

Van daar dat leger dan van onoptelbre pijnen,
Waar voor Geneeskunst zwicht, de kracht der medicijnen

Zich neêrbuigt, als de kwaal zich tot die sterkte heft,
Waarin men 't kenmerk van haar wezen recht beseft.
Ach, lang gevoelt men zich van lustloosheid bevangen,
't Gevoelig middelrif, ja soms, den gorgel prangen,
De leden trekken, 't hoofd van zuisling aangerand,
En merkt de traagheid op van 't spannende ingewand.
De mond, onzuiver, toont door bittre en zode smaken
De werkloosheid der maag; het sparren van de kaken,
De slaapzucht, machtloosheid, 't gebrek aan vederkracht
Der slappe musklen; daar de rustloosheid by nacht,
De hoofdpijn, nu, verwekt by 't minste lijfsbewegen,
Dan, zonder merkbren grond langs 't rugmerg opgestegen,
Gevoeligheid, die vochte en al te warme lucht
En 't zachtste windgestreel gelijk een' noodstorm ducht,
't Gewoel van matheid door de werkelooze spieren,
Met kramp- en zinkingpijn die nimmer rustdag vieren,
En 't wrevelziek gemoed dat uit den onlust rijst,
't Gebrek der zenuw en haar kranken staat bewijst.
Dan legt men de eerste schuld op schuldelooze deelen,
Die 't zichtbaarst lijden, en, door 't lijden, lijden telen;
Terwijl men mistast in den oorsprong van het kwaad.
Dit neemt verborgen toe: Geneeskunst doet geen baat:
De zorg, de kwelling, groeit; en nare angstvalligheden
Beneevlen tot den throon der onbegrijpbre reden:
't Verstand, door 't dwalen van zijn werktuig, schokt en zwiert
Niet anders dan het roer dat heel de hulk bestiert,
Wanneer de helmstok faalt, door stormweêr weggeslagen,
Nu Oost- dan Westwaart draait naar golf en stroomen jagen,
En 't halfontredderd schip te loor stelt in 't gevaar.
Dan zwoegt het stofloos deel, benepen, angstig, naar,
Bestormd door schimmen, door ontzetbre hersenspoken,
Als razernijen, uit den afgrond losgebroken,
En zucht, en jammert, als met geessels fel gezweept.
Dan, in den maalstroom van verbeelding weggesleept,
Miskent de mensch zich-zelv', en wenscht zich nooit geboren.
De dolk der wanhoop blinkt om 't hart hem door te booren:
Hy hijgt naar 't sterfuur, als naar de uitkomst van zijn weên
Of, (wondre samenloop van tegenstrijdigheên,
Die uitersten vereent!) door kille vrees gedreven,

aant. Schept ijdel doodsgevaar, en siddert om te sneven!
Hier dreigt hem dolk of zwaard, en daar bedrieglijk gift!
Daar monsters, hol van oog; daar, gruwlijk tooverschrift!
Daar voelt hy slang of draak, die 't krimpend lijf doorknagen;
Daar waant hy breekbaar glas voor lichaam om te dragen,
En schreeuwt van stervensangst op d' allerminsten schok;
Daar waant hy zich den voet gekluisterd in den stok,
Van buigend stroo gevormd, of met een lans doorregen,
Of, tot een pap verweekt, en machtloos tot bewegen.
Ja (Hemel, tot wat perk kan zinsverbeelding gaan!)
De wijze waant zich-zelv' een garst- of tarwegraan,
Vreest dat hem 't gretig hoen voor voedsel op zal pikken,
En gilt, in 't hoenderkot een moordhol aan te blikken!
Of, houdt de geest zich vrij van zulke uitsporigheid,
Het oordeel suft, vervalt; onreedlijk onbescheid
Neemt plaats voor billijk-, voor aanminnigheid van zeden
En zachtheid van een ziel, steeds met zich-zelv te vreden.
Helaas! wien 't al op aard tot helschen folter strekt,
Wien de uchtendstond van 't jaar niet meê ten leven wekt,
Voor wien geen roosjen lacht, geen luchtjen wellust ademt!
Die, waar hy de armen strekt, slechts hel en dood omvademt!
Ja, die zich-zelven haat, en al wat is verwenscht!
Dien heeft de foltring, ja, in 't menschlijk hart ontmenscht. -
Ontmenscht? Och of hy 't waar! och of zijn ziel door 't woeden
Vereeld wierd en versteend voor 't snerpen harer roeden!
Dan neen, geslingerd als een rietscheut door den wind;
Weekhartig; belgziek; wuft; verzoenbaar; als het kind,
Dat nu, de handen wringt met wild en snikkend huilen,
Dan, liefkoost die 't verstiet, dan, troost beproeft in 't pruilen,
Nu, 't harte weigert aan het speeltuig 't geen 't verlokt,
Dan, ras verzadigd, walgt van 't geen het snel verschrokt;
Van duizend tochten in een oogenblik besprongen,
Nu herwaart weggerukt, dan derwaart heengedrongen,
Beschreit hy, vlaag by vlaag, zijn' eigen' wrevelmoed.
De licht ontvlamde halm weêrstaat niet aan den gloed!
De beek verliest haar stroom by 't buigen van haar dammen!
De puinhoop smoort den brand der opgestegen vlammen!
En elke spanning brengt, te hevig voortgezet,
Verlamming in de pees, naar de eens onwrikbre wet.

aant. Maar, teedre Zangeres, haal adem! rust, mijn tonen!
Hier groeit de lauwer niet, die 't zangrig hoofd mag kronen.
Ga, daal, met Dantes geest, in 's afgronds jammerpoel,
En maal de gruwzaamheên van ziekte en pijngevoel.
Zoek in den helschen nacht de wieg der Razernyen,
Der Kwalen tuighuis, door, het nest der Helharpyen.
Maal gruwbrer, dan de gier die 's Titans borst doorwroet,
En, eeuwig onverzaad, zich met zijn' lever voedt;
Dan 't bodemlooze vat der wreede Danaïden;
Dan ooft en waterbeek die mond en hand ontvlieden
By 't foltren van een dorst die hart en long ontsteekt;
Of 't rustloos draaiend rad, dat hemelschennis wreekt. -
Helaas! Gy deinst van schrik! uw bloed verstijft in de aâren! -
Onnoozle! 'k schrik met u, dien afgrond door te varen.
Maar 't voorwerp eischt het, 't is de vordring van het lot.
Welaan, omgorden we ons! De nooddwang kent geen' God.

Derde zang.

Waar ben ik? welk een nacht, omhuld met tastbre dampen!
Wat angst omklemt my 't hart in dezen poel van rampen!
Wat vale schemer van een aaklig twijfellicht,
Dat in dees nevel stikt, verraadt hem aan 't gezicht!
Wat walgelijke walm van smeulende ongeltoortsen,
Met bloedig zweet bedrupt van pest- en etterkoortsen!
Wat scherpe doodlucht, die door long en zenuw dringt,
Het hart doet krimpen, en het duizlend brein bespringt!
Wat sombre stilte, die, doormengd met angstig kreunen,
Een dompige Echo wekt om 't zuchtend na te steunen!
Ai my! wat doen wy in dees afgrond vol van wee?
Wat golving, wat geruisch als van een holle zee
Vervult my de ooren! Hoe! een nieuw tooneel gaat open.

Een weemlend maanlicht schijnt dees hemel rond te loopen,
En licht en flikkert op een meir van ziedend bloed,
Dat, naar haar wending, ebt, of opzet van den vloed;
Nu, tot de wolken rijst, en alles wil verdrinken,
Dan, in zijn kolken krimpt, en de aarde schijnt te ontzinken.
Een heir van plagen zwemt en dartelt door dit meir;
Stijgt met zijn golving op, zinkt met zijn deining neêr,
En doet by 't hoog getij hun geesselsnoeren klateren,
Maar zwijgt, en duikt het hoofd by 't vallen van de wateren.
Met dezen steekt de Dood zijn gruwbre fakkel op
Die in de golven sist. Hy schudt den naakten kop.
En grimt met holle kaak en knarsende ijzertanden;
Maar tuimelt grijnzend af by 't rijzen van de stranden.
Een wondre Geest beschrijdt dat zwervend hemelrond,
En noopt haar aan, of legt den teugel in haar mond,
Verkort haar omloop, en versnelt de noodgetijden,
Of rekt den engen kring waar in haar wielen glijden.
Welaan, men wage zich en wade langs den boord
Dier schrikbre wellen, nu haar branding slaapt en smoort!
Maar neen, mijn Zangeres! uw hand bezweer' de baren,
En lokk' den Dolfijn uit, op 't klinken van uw snaren,
Of blanke Meermaagd, die, aan uwen zang gesnoerd,
Op 't kronklende achterlijf ons zwemmende overvoert.
Helaas! gy zingt vergeefs: hier duiklen geen Meerminnen,
Geen Triton, geen Dolfijn, die Dichtmuzijk bezinnen,
Geen vleiende Sireen, die uit de strandgrot schiet;
De poel van plagen heeft geen ooren voor uw lied.
Doch....Hemel, help! wat schok! wat schrikbre dwarrelwinden
Doen me aan eene andre zee my-zelven wedervinden! -
Onoverzienbaar meir, dat van uw steile kust
Een doode vlakte toont in uiterlijke rust,
Maar innerlijk beroerd door eene onzichtbre wicling
Van maal- en draaikolkstroom, verzwelging en vernieling!
Wat taaie en vuile lijm bevracht uw stilstaand nat!
Wat zwarte stikdamp stijgt al wolkende uit dit bad!
Geheel uw hemel treurt met d' onbeplantbren oever:
De zon omfloerst er 't oog, hoe meer zy klimt, hoe droever.
Geen schelle filomeel begroet haar daar zy stijgt;
Geen sijsjen piept in 't riet. Gebergt' en rotskloof zwijgt,

Of baauwt den klaagtoon na van afgedwaalde meeuwen,
Die hijgen over 't vlak en naar den adem schreeuwen.
Geen spruitjen groeit er dan een kruipend struikgewas,
Dat blinkende appels draagt, slechts schel en stinkende asch
Die 't dorstend hart bedriegt. Geen kruid, dan scherpe weede
Vol loogzout, teelt de grond, die nooit een grasjen kleedde.
Geen zoele Westenwind beroert den lichten vlerk,
Maar fijne en scherpe kou doorzweeft het wentlend zwerk. -
Dan zacht! de lucht verdikt. Ik zie een' Geest van onderen
De vlakte breken en doorbliksemen en donderen.
Daar barst zy golvende, in één branding, naar omhoog,
En spat heur boorden uit, den schrikbren bodem droog!
Daar vliegen golven op van onderaardsche vlammen,
Omkronklen rots en klip als jeugdige elzenstammen,
En zetten wijd en zijd den horizont in brand!
Het aardrijk davert, en het heetgeschroeide zand
Vliegt in een dwarling op, verzengt my oog en kaken!
Help hemel! 'k zie den grond een' stoet van monsters braken!
Wat vuurge blikken! wat gespitste haviksklaauw!
Wat snavellippen! en wat armen, bont en blaauw
Van geesselslagen, en bedekt met wond en builen!
Wat akelig gejoel! wat hartverscheurend huilen!
Wat schimmen, bliksemsnel zich slingrend door het ruim,
Verrassen de oogen, en verdwijnen (als een schuim
Of ijdle waterbel, uit gisting opgestegen)
In enkle dampen, die zich neêrslaan tot een' regen!
Is 't mijmring? toovery? of heeft me een droom misleid?
Wat Chaos vormt zich hier van tegenstrijdigheid!
Wat is hier 't ware leed; en wat, het ingebeelde?
Leer, Zangster, wat besta, en wat mijn brein zich teelde!

Dus sprak ik, half bedwelmd, als zich een breede vlucht
Van blanke zwanen toonde, en, roeiende in de lucht,
De heldre wieken sloeg, waarvan een balsem vloeide,
Die my 't verrukte hoofd als met een' daauw besproeide;
En ijlings drong me een stem, een donderstem, in 't oor:
‘Verdwaalde, aanschouw uw' wensch en treê dees neevlen door!’
Ik nader op dit woord; maar welk een schrikvertooning!
De wolken scheiden zich; eene ontoegangbre woning

aant. Doet onder de aard zich op, die voor mijn voeten berst
En als een kerkerdeur op de ijzren naven knerst.
Een scheemrend pad, omheind van ijfel en abeelen
Leidt nederwaart: ik volg; en duizenden van kelen
Vervullen 't aaklig hol met jamm'ren, en geklag
Dat weêrgalmt door een lucht, verstoken van den dag.
Het gillende ach en wee, het zuchten, kermen, janken,
Het huilen, snikken, smelt met duizenden van klanken
In 't boezemkloppen en het plettren van het hoofd
Tot ééne afgrijsbre stem die 't zelfgevoel verdooft.
Vervloeking, spijt, berouw, in duizenden van talen
Door één gemengeld, en verdubbeld duizendmalen,
Zijn onerkenbaar in dit ijslijk noodgeluid;
Doch wanhoops gruwbre kreet stijgt boven alles uit.
Mijn hart versmelt; ik beef; mijn kniën wagglen, knikken.
Wat make ik, Hemel, in dit treurtooneel van schrikken!
Dus riep ik; maar een geest blies me adem in en moed.
Toen hief ik de oogen, en een sombre fakkelgloed
Deed me in een nevelwolk een stalen poort aanschouwen,
En 't vreeslijk bovenschrift, in diamant gehouwen:
‘Hier tuchtigt de Oppermacht met nimmer eindbre straf.
Die intreedt, legg' de hoop voor eeuwig, eeuwig, af!’
'k Zag om my: 'k zag de koets waarin de Zorgen baren;
De Vrees, met bleeke kaak en vroeg vergrijsde hairen;
De gruwzame Achterdocht, wier boezem slangen voedt;
De Wraakzucht, dronken, en steeds dorstende, van bloed;
Den Nijd, den Honger, die hun eigen spieren knagen;
En 't bevende Gebrek, met Kommer, oud van dagen;
En d' onaanzienbren Dood, waar 't menschelijk gezicht
Van afkeert, slechts gekend aan 't snorren van zijn' schicht.
'k Zag d' Arbeid, krom van nek, met ingetrapte lenden;
En u, ô geesselroê die de Almacht af will' wenden!
Afgrijsselijke Krijg, ontvolker van deze aard,
Die, op den drempel, leunde op 't uitgetogen zwaard;
En Twist, het bloedig hoofd met addren overladen,
Die tot de ontbloote knie door tranen scheen te waden.
'k Zag 't koopren Wachthuis, met het ijzren Voorportaal
En Galleryen op haar zuilenreeks van staal,
Waar Razernyen by de blaauwe vuurvlam waken,

aant. En plagen telen uit het zaad der helsche draken;
En, midden onder hen (geloof my, aardsch geslacht!)
De Wellust, maar ontmomd, aan 't hoofd der Hellewacht.

Nu zag ik, welk gezicht, ontzachelijke hemel!
Een onafzienbaar en nooit rustend schimgewemel
Van Pijnen, vliegende in den nevel af en aan,
Op vleêrmuisvlerken, door geene oogen na te gaan,
Van allerhanden aart en vormverscheidenheden.
Ik zag er duizenden met onherkenbre leden;
Pygmeën, dwergen, vol mismaaktheid, zonder tal,
En, menschelijk van leest. Ik zag er hoog van stal,
Als eiken, toegerust met duizenden van takken.
Ik zag er kruipende, als verslijmde horenslakken
In een gewonden, of gekronkeld als een slang;
Cerasten, scherp van beet, en eeuwigheden lang.
Ik zag ze, als grimlend stof, gewelf en grond bedekken,
Als zwermend ongediert door lucht en dampkolk trekken,
Zich samendringen in een mades eierschaal,
Of fijne luchtdrop, ja nog kleiner duizendmaal;
Dan weêr ontwikklen, en, met uitgebreide klaauwen,
De wareldpolen-beide omklemmen en benaauwen,
Den schedel wasschen in de wolken, en de staart
Omkrullen om den riem der halfverstikkende aard.
Het brommend ongediert, dat, uit de moddersloten
Na fellen zomerbrand by avond opgeschoten,
Zich koestert in den straal van 't ondergaande licht,
Is minder talrijk, daar het opstijgt, voor 't gezicht.
De schrikbre sprinkhaanwolk, die in de Morgenlanden
De zon verduistert, en de korenrijke landen
Als in één oogenblik tot dorre heide vaagt,
Den honger met zich voert, den doodschrik voor zich jaagt,
Is weinig in getal by 't aantal dezer weën.
De ontelbre zanden van de hemelhooge zeën
Van Libye en Cyrene, als 't Zuiden, opgezet,
De karavanen in hunn' heeten wel verplet;
De droppels, daar de Nijl, zijn boorden uitgestegen,
Egyptens grond meê laaft als met een' vruchtbren regen;
De regendroppelen, die 't vochte Najaar stort;

aant. 't Valt al, in menigte, by dit gewoel te kort.
'k Zag eenigen, voorzien met spits geslepen priemen,
Met geesselroeden, en met zweepen, fel van striemen,
Of vlijmen, gruwzaam scherp. Ik zag er vloeiend lood,
En zwavelpotten ter verstikking tot de dood.
Ik zag er koorden om de gorgels toe te prangen.
Ik zag er, toegerust met nijp- en tandschroeftangen,
Of zware mokers ter verbrijzling: pektoortsgloed
Tot roosting; pestgif tot ontsteking van het bloed.
Dus, zoo men 't groote met het kleine mag gelijken,
Kwam Spanjes beulenrot uit zeven koninkrijken,
Zich buigende voor 't juk der zielendwinglandy,
Op 't siddrend Neêrland af, nog ongerept en vrij.
Dus daagden Alvaas trots, en Hessels dolle woede,
En Vargas vadzigheid, met wurgkoord, geesselroede,
En zwaard, en mutsaart, en gewijden gordeldolk,
Tot moord en teistring op van 't Godgetrouwe volk.
Ja, 'k zag er, wat geen mond met woorden uit kan spreken!
Ik zag er ziedend kwik door ijzren trechters leken,
En drupplen, brandend heet, op buik of aangezicht:
Gebergten, om de borst te plettren door 't gewicht.
Ik zag er bergen ijs en onontdooibre schotsen,
Van Groenlands strand geroofd, van Heklaas blaauwe rotsen.
Voor alles, nagels ter verscheuring; wolfsgebit,
En evertanden, door 't getergde schuim verhit;
Met drakenangels, en den weêrhaak der harpoenen,
En wat de fabel schept in sfinxen en griffoenen.
Ja, had ik duizenden van tongen van metaal,
't Gehemelte van rots, de stem van klinkend staal,
En d' adem van den wind, nog zou de kracht my falen,
Om al die Plagen, al heur wapens, op te halen,
En 'k moest bezwijken in den aanhef van 't verslag.
Toen zag ik, of ik droomde, en 't scheen my dat ik 't zag,
Die allen (kaf gelijk, door dwarling opgedreven),
In duizend wendingen elkander tegenzweven,
Doordringen, kruissen, en, al zwierende in de lucht,
Zich saamvermengen en bezwangren in hun vlucht,
En voor 't verwonderd oog weêr nieuwe Plagen telen,
Die, hangende aan de borst, met dolk en moordtuig spelen;

En naauwlijks breidt Natuur hun teêre vlerkjens uit,
Of 't wreed gebroedsel vliegt en deelt zich de aard ten buit.

Dan schreien aarde en lucht, en bergen en valleien!
Maar de afgrond juicht en lacht als stervelingen schreien.
Doch neen, steeds huilt hy; maar al huilend schept hy lucht,
Wanneer het menschlijk kroost in zijn benaauwdheên zucht.

Tyrannen, die...! maar neen, Gedrochten, die op thronen
't Heelal ten afschrik waart, en walgdet van uw kronen,
Ten zij, bepareld met afdrupplend tranennat,
En bloedrobijnen, van de moordbijl afgespat!
Gy, wreede Falaris, gy Neroos, Epifanen,
En Deciën, treedt toe: hier vloeit een zee van tranen!
Wat neemt gy vuur en staal, en winde en koord te baat;
Ziet, ziet hier smarten, waar uw vinding stom by staat!
Uw foltertuig, palei, en houtmijt, en mortieren,
Uw menschenroosten in de buik van koopren stieren;
Wat zijn zy? wat 's uw helm, uw vuurbroos, rood gegloeid,
Of 't levend menschenvet dat van uw pekstaak vloeit?
Natuur heeft pijnen, die uw macht te boven streven:
Zy onderhoudt ze in 't bloed; en de uwen nemen 't leven.
Verachtlijk wormgespuis, dat op dees aardhoop wroet,
Gevoelt uwe onmacht! bloost! en dan...verdelgt en woedt!

Dus dacht ik. Een gezuis van opgezette wateren
Begon me op 't onverwachtst door 't luistrend oor te klateren;
Een zachte sluimring kroop en walmde door mijn hart;
En 't hoofd viel knikkende op mijn' boezem, week van smart.
Een Grijzaart deed zich op voor mijn verwonderde oogen,
Het voorhoofd met een wolk van statige ernst betogen:
De lange en achtbre baard beschaaûwde borst en wang:
Zijn' staf omwoelde een beeld van Epidaurus slang.
Hy wenkte, en sprak my toe: Wat foltring van u-zelven,
Onnoozle, met in 't slijk, met d' afgrond uit te delven!
Ja! ken de beulen, waar de menschlijkheid voor beeft,
Maar zoek in d' afgrond niet het geen hun wezen geeft!
Verbeelding schepp' vermaak, in Dichterlijke droomen
Van gloênden Flegeton, Cocytus donkre stroomen,

aant. En 't broeinest van 't verderf aan de overzij van 't graf;
De wijze keere in zich, en legg' den blinddoek af!
Geen woeste Razernij met zweep en geesselkoorden
Drijft de onbesmette borst tot heilloos vadermoorden;
Geen felle Alecto wreekt den gruwel door haar roê;
Geen afgrond zendt den mensch de wreede ziekten toe:
Geen wisselziek geval, op 't wentlend rad gezeten,
Deelt kroon en bedelnap, galei- en ordenketen:
Ons heil, ons onheil, deugd en misdrijf, ligt in 't hart;
En 't lichaam is, en bron, en werktuig, van zijn smart.
Een Macht, die 't al regeert naar onomzetbre wetten,
Heft boosheid niet ten throon dan om haar 't hoofd te pletten;
Vergruist geene onschuld ooit, maar straft verborgen schuld,
Of zuivert door het leed den kiem van 't ongeduld.
De lust verlokk' den zin, de hartstocht moog vervoeren,
Verbeelding vormt hunn' dwang uit dunne spinragsnoeren;
Zy zet den prikkel aan, waardoor zy 't werktuig drijft,
't Verstand bedwelmt, verkracht, den wil verkeert en stijft.
De nooddwang is in ons, in onzen wil besloten:
In ons, 't ontwaakt berouw, uit wandaân voortgesproten:
In ons, de zetel, 't zaad, de ontwikkling van dat kwaad,
Waar 't kranke lijf van treurt, en lijdend door vergaat.
Ons schuilt de dood in 't bloed en wandelt door onze aderen:
Ons broze werktuig slijt en sloopt zijne eigen raderen;
En 's lichaams krankte en pijn, hoe hevig of hoe licht,
Is ongeregeldheid en afstand van zijn plicht.

't Is waar, de lucht, vervuld met pest- en andre smetten,
Verstikkingdamp of walm, die d' ademtocht beletten;
Met waassems, die de huid met duizend monden drinkt,
De maag in 't speeksel slikt en naar beneden zinkt;
De schaving, kwetsing, en 't verkneuzen, scheuren, rijten;
De spijs (wie duizenden 't heelal der ziekten wijten);
En 't geen de roekloosheid, met krankten onbekend,
Als artsenyen, en als voorbehoedsels vent: -
Die lucht ('t is waar), die spijs, en dat geweld van buiten,
Kan 's lichaams werkingskracht, herstel, en voeding stuiten,
En 't werktuig sloopen, waar 't onstoflijke in vernacht.
Van daar die plagen dan van 't menschelijk geslacht;

aant. Die noodpest, die het bloed vergiftigt in de longen,
Of, door de gorgelbuis in 't ingewand gedrongen,
De gal aan 't gisten brengt; van daar de felle smet
Van 't ettrend pokvenijn, en dat van 't eerloos bed,
Onmerkbaar door de pomp der poren ingezogen.
Van daar, zoo 't bijtend schurft, zoo walglijk aan onze oogen,
Zich voortplant! zoo een zweet, met rottinggeest bevrucht,
Of 't speeksel van den hond die 't frissche water ducht,
Zich in ons lichaam vest, en (heeft het stand gegrepen)
Tienduizenden in 't wee eens enklen meê kan sleepen.

Dan, weinig zijn veellicht de kwalen, dus geteeld,
En door besmettingstof oorspronklijk meêgedeeld;
En mooglijk zou geen pest op 't zuchtend aardrijk woeden,
Maar 't onvervallen lijf zich-zelf voor 't smetgift hoeden:
Licht sloot een fijner, en veel prikkelbarer huid
Zich voor de scherpten toe, en 't schaadlijk walmtjen uit:
Licht, dat het gift der lucht, eer 't tot de long genaakte,
In mond of reukbuisweg haar scherpen aart verzaakte,
Of, omgewikkeld met een zuivcr speekselvocht,
Op maag noch zenuw hechtte, en niets op 't bloed vermocht.
Licht, zelfs, licht mocht de huid, door dichter samentrekken,
De spier- en zenuwlaag voor breuk en scheuring dekken,
En weeren tand en klaauw van 't gave lichaam af,
Zoo de Almacht ons op nieuw 't verloren wedergaf.
Helaas! verbastring, uit een eerst vergrijp gesproten,
Verbreidt zich eindloos voort in de afgezette loten!
De vethuid, eens verbrand aan Nijl of Nigerboord,
Brengt steeds in 't Nageslacht zijn zwartende olie voort.
Het lichaam, hoog in 't Noord van koude saamgedrongen,
Verkrimpt het menschlijk ras, verkleint het by 't verjongen.
Een zwakke en weeke teelt teelt zwak en weeklijk kroost,
Dat voor zijn vaders lijdt, en om hun misdaân bloost.
Wat wonder dan, indien, in beter staat geschapen,
De mensch, zich-zelv' genoeg, noch deksel zocht noch wapen;
En 't werktuig, zoo volmaakt als de onbesmette ziel,
Ontrefbaar was voor 't leed, en door geen tijd verviel!
Dan ach! verdierlijkt en van hooger geest verstoken,
Zijn ziels- en lichaamskracht in 't aardsche kroost verbroken:

Geen werktuig, of het kwijnt; de poging mat het af,
't Vernieuwen slijt het, en het lichaam neigt naar 't graf.
Ach! 't voeden, onvolmaakt, herstelt slechts onvolkomen
Wat schaving 't vaste deel door 't persen had ontnomen:
Te grof, te veel met aarde en stijvend lijm bezwaard,
Van deelen te ongelijk, en van natuur ontaart,
Doet slechtgekookte chijl, uit spijs en drank getogen,
De deelen, die hy voedt, verstijven en verdroogen.
De buigzaamheid, de geest, des weefsels tederheid,
Neemt af, en 't vocht verdikt, dat uit den bloedstroom scheidt.
De fijner vaten, straks verlijmd en toegesloten,
Beperken de omloopkreits der sappen door de grooten.
De vezel, taaier, gaat en spier- en veêrkracht kwijt.
Het bloed vloeit trager langs de wanden die het slijt.
De muskel wordt tot pees; de pees, steeds hard en harder,
Wordt kraakbeen; 't kraakbeen, been; en 't kwaad streeft t' elkens verder:
Tot eindlijk 't hart verstramt, zijn schroef kracht zich verliest,
De slagaâr roerloos blijft, en 't stallend bloed bevriest.
Van daar dan de ouderdom, wien graauwe hairen dekken,
Wier wortelbol aan 't bloed geen kleur meer weet te onttrekken;
Wiens huid verstijfd staat en, met groeven dicht doorsneên,
Slechts de enkle pees bedekt en 't muskellooze been;
Wiens spieren, uitgedord, en machtloos op te zwellen,
Den last van 't wagglend hoofd en 't knikkend lijf doen hellen!
Van daar de onmijdbre, de niet uit te wijken dood,
Dien de eerste wording-zelv reeds in onze aadren sloot!

Maar even als die dood, zijn duizend nevendooden,
(Pandoraas schatbus niet, den afgrond niet, ontvloden,
Maar uit bederf van vocht, ontstelde vezeldraân)
Niet af te scheiden van ons menschlijk wanbestaan.
Doorzie dit! toon, hoe 't eerst een onbemerkt vergrijpen
Het zaad der kwalen strooit, om vroeg of laat te rijpen:
Hoe 't ontuig zich in 't bloed, in spier, en zenuw vest',
En met ons levensvocht uit onze nooddruft mest',
En eindlijk ons verscheur' met onbedwingbre tanden!
Hoe 't een op 't ander werk' der kwijnende ingewanden;
De maag het brein ontstell', daar 't brein de koking schorst;
De borst bezware, en weêr bezwaard word' door de borst;

Hoe teeldrift en 't verstand aan de eigen draden hangen;
En 't prikklen van 't gedarmt' den geest met angst kan prangen.
Ga, neme uw Zangtafreel de teekning der Natuur,
De verf der waarheid aan, verhoogd door 't Dichtervuur;
Maar laat verbeeldingskracht, met dove zonnestralen
En regenbogen, geen verzierde wareld malen!
De Dichtkunst hou 't penceel, Geneeskunst lichte u voor!
Haar pad loopt hemelzaal noch afgrondspaden door.

Hier zweeg hy, greep mijn hand, en streek mijn beide slapen
Met balsem, onbekend aan 's aardrijks Esculapen,
Verdween, en liet me alleen. - En droom en sluimer zwicht,
En 'k zie een nieuw Heelal my stralen in 't gezicht.
'k Word als een Nieuwling uit Eleusis Ingewijden,
Wien 't eerste zuivringsbad door 't onderaardsche lijden
De Godheid nader bracht, en met verhelderd oog
Het kleed doorschouwen deed dat Ze om haar schepping toog.
'k Zie d' eerst verwarden droom, met toortsen, schimmen, baren,
Ontwarren, beeld aan beeld zich op hunn' hoefslag scharen!
De kwalen, naar hunn' aart zich monstren in 't gelid!
De scherpe[2] ziekten, door een brandend bloed verhit,
Dat stormloopt op het hart met steeds vermeerderd blaken,
En worstelt om den band der stoflijkheid te slaken,
Tot, of Natuur verwinne, of voor het woeden bukk',
Den voorgrond houden van mijn weemlend schilderstuk,
En 't doek berooken met haar schrikbre lijkvuurtoortsen!
Ik zie 't geregeld tij der Beurt- en Wisselkoortsen,
Verbonden aan haar perk en omloop, meer gedwee,
Zich schildren in het beeld der wentelende zee!
De Sleep- en Kwijning-, en niet eindigende plagen,
Die van haar eeuwigheid den naam van d u u r z a a m dragen,[3]
In 't doode en stilstaand, maar inwendig woelend, meir,
Dat gruwzaamst opbarst met een vreeslijk jammrenheir!
'k Zie de ijslijkheden, 'k zie de pijnen, 'k zie 't versmachten
Een lichaam nemen in 't verwildren der gedachten!
De ziel, by 't snerpend wee verloren in haar smart,
Vertwijflen by de hel, die Wanhoop stookt in 't hart!
My, zelf verbijsterd, en verbeelding prijsgegeven,
My-zelv' vergeten met in 't ijdel rond te zweven!

aant. ô Zurvre Telg van 't hart, vergode Poëzy!
Hoe roert ge en ziel en brein door zoete razerny
En zelfbegoocheling! Wie kan uw vlam bedwingen?
Ach, Dichters! kent ge u-zelv', gevoelt ge u onder 't zingen?
Neen, weggetrokken in een' hemel van gevoel,
Verkondt ge Orakeltaal op Febus wichelstoel,
U-zelven duister; leestge in d' afgrond van 't verborgen,
En vliegt de schepping door op vleugels van den Morgen.
Ge ontblaakt, en 't ijdel niet neemt lichaam en bestaan!
't Onzichtbre doet voor 't oog het zichtbre stofkleed aan,
En zweeft, in kleuren die geene Iris uit kan drukken, -
In bloemfestoenen, die betoovren, die verrukken, -
In zonneglansen, of in bliksemstralen uit,
En lacht of siddert, naar den toonval van uw Luit.
Wat is, verdwijnt! wat was, herteelt zich! 't ongeboren
Springt, op uw wenken, als een watersprong, te voren!
't Heelal bezielt zich door uw' adem; voelt met u;
En de eindlooze Eeuwigheid smelt in 't ondeelbre NU.
Hoe woelt, hoe klopt dan 't hart! hoe machtig zijn die tonen,
Die de eigen snaar van 't hart hervoortbrengt! - Febuszonen,
Vergeeft me! Ach, kruipende aan den bergvoet van Parnas,
Stare ik uw steile vlucht door 's hemels brandende as
Met starrende oogen na. My-zelv' tot u te heffen
Ontbreekt my; maar mijn borst kan uw gevoel beseffen!
Kan met u gloeien, met u siddren, met u slaan,
En zich verliezen in d'onmeetbren oceaan,
Waar Hemelstarren zich, als drupplen, in ontbinden!
ô Die u volgen mocht voorby de wieg der winden,
En nederploffen, om, verpletterd tegen de aard,
Een' naam te geven aan een Vaderland, hem waard!
Dan, machtloos zucht en zwoegt, met onvermogend zwellen,
De boezem, wien en zorg en duizend rampen knellen.
Het hart ontsteekt zich; maar verbeelding zwaait en waalt,
Als de ongewisse hulk, verstoken van de naald,
Vermoeit en put zich uit in valsche barensnooden,
En grijpt naar schaduwen, de grijpende arm' ontvloden.
Zoo woedt een Pentheus, door Lyéüs wraak ontroerd,
Of Moederslachtig kroost op 't hoog tooneel gevoerd,
Wen zon, en vaderstad, en zeven torentransen,

aant. Verdubbeld, in de lucht voor scheemrende oogen dansen,
Of toorts en slangenzweep den moorder drijft en prest,
Daar 't Schrikgodinnendom zich op den drempel vest,
En de angst, de druipende angst hem afgolft langs de kaken:
Of Tyrus koningin, van minnewoên aan 't blaken,
Wanneer ze in naren nacht, 't gestoorde metselwerk
Van poort en walgang, en pas aangelegde kerk
Doorwandelt als een schim, en, smoorende in haar zuchten,
Hier voor Sichéus weg -, daar Troje na wil vluchten,
Hier, wijn in bloed verkeerd, dat langs heur outers vliedt,
Daar, 't wierook in heur hand der vlam zich weigren ziet.
Ach! heet dit zingen, dit! of zijn het ijdle galmen,
Die 't bruischen van den storm door rietscheut jaagt en halmen?

Neen, Zangster, 't is te veel! Leg neêr de schorre Lier;
Haar matte Zangtoon heeft noch nadruk meer, noch zwier.
Geef snaar en boezem rust. Mijn moede leden trillen;
Ik voel 't geschokte hart in borst en aders lillen;
Geef artsenyen, ô Beschermgeest! stut mijn kracht!
Of 'k zinke in onmacht; neen, in d' eindeloozen nacht.

Vierde zang.

Gezondheid, hoogste schat, maar schatbaarst door 't ontberen!
Die 't leven waarde geeft, en wat we op aard waardeeren!
ô Broos en vluchtig goed, verwaarloosd in 't genot,
En, eens verloren, nooit vergoedbaar weêr door 't lot!
Ach, dat men u in 't goud met delfspâ en houweelen
Uit 's aardrijks boezemschat den Berggeest mocht ontstelen
Die over de ertsgroef waakt, met neveldamp omhuld!
U, kostbrer dan het goud en wat het goud verguldt!
Dan, vruchtloos zoekt ons hart in 't edelst der metalen

Den levendigen geest van 's hemels zonnestralen.
Vergeefs naar 't wezen, naar den grondkiem diep gewroet,
Die 't goud ten spiegel maakt van zon en levensgloed!
Neen, 't leven is geen vocht, den stervling ingedruppeld;
Geen vlug, geen geestrijk zout, dat in de zenuw huppelt;
Geen balsem, uit metaal door 't zonnevuur gestookt.
Vergeefs op 't scheifornuis geblakerd en gerookt,
Gesmolten door den gloed, in 't vloeibre bad ontbonden,
Vereenigd, neêrgeplompt, ten hemel opgezonden,
Gepaard en weêr verdeeld, veranderd, en herbaard,
En nieuwe stof gevormd uit steeds eenvormige aard!
Vergeefs, ô Alchymist, uw lichtdaauw uitgegoten;
Vergeefs, van 't vluchtig vuur het brandende uitgesloten,
Het zuur van 't zure; 't vocht gezuiverd van de lucht;
En 't licht gevestigd in de grondstof die 't ontvlucht!
Ach! lichter zult ge 't slijk met smijdig goud bezwangeren,
Dan 't leven door uw vond vernieuwen of verlangeren.
Eer teelt ge in 't kwikbad uit het glansloos spiesglas, goud,
Waar, goudener dan goud, het goud geen proef by houdt.
Ai, sta uw dwaling af. Breek 's aardrijks stookhuis open,
Wat kunt ge van 't geheim der ertsbewerking hopen,
Dan prikkling, stikdamp, gloed, en enkel werklooze asch,
Die 't geen ge een lichaam noemt ten dooden grondslag was?
Laat ijdlen Paracels in d' oven menschen telen;
Neen, 't dierlijk leven rust in 't kunstgewrocht der deelen,
Beweegbaar, prikkelbaar, en in vereischten stand,
En hangt van 't werken af van ieder ingewand.
Elk werktuig doe zijn plicht, door 't prikklend bloed gedreven,
Om 't zelfde prikklend bloed vernieuwd bestaan te geven,
En 't dier, de stervling, leeft. De prikkling zwijge en smoor',
Of, 't werktuig stell' het bloed dat de aandrift geeft, te loor,
En 't lichaam sterft, vergaat. En 't leven is volkomen,
Waar, tot van 't minste deel, de plicht wordt waargenomen.
Dan juicht de blijde ziel in 's lichaams heerschappy;
Dan smaakt zy 't, dat zy is, en voelt zich-zelve vrij!
Dan vindt ze een streelend zoet in 't roeren van de leden!
Betoovrend zelfgenot, in 't werkzaam krachtbesteden!
Dan geeft haar 't werktuig niet dan onvervalscht bericht!
Dan ziet het oordeel scherp by onbeneveld licht!

Gezondheid, dit 's uw staat. Gekroond met frissche rozen,
De voet ten dans geschoeid met opgestrikte brozen,
En de arm met teedre myrth omslingerd, treedt ge voor,
Meer schittrend dan Diane in 't hupplend Nymfenchoor.
ô Zalig die uw' arm...! Wat zeg ik? - Hier op de aarde,
Die niets dan weedom draagt, die nooit dan weedom baarde -?
Neen, zalig, die één' lonk, één lonkjen slechts, één' lach,
Één gunstig straaltjen van uw oog genieten mag!
ô! Die voor 't minst zijn wieg bestrooid zag met uw bloemen! -
Met welk een' schoonen naam zal hem mijn Zangster noemen! -
Bevoorrechte! ach, mijn kaak, met loodverf overdekt,
(Neen, 't is de wangunst niet, die 't aanzicht dus betrekt,
De wangunst om uw heil, een heil, my afgeslagen!
Neen, vrolijk kocht ik 't u ten koste van mijn dagen!)
Mijn kaak, van loodverf bleek aan 't aaklig graf geborgd,
Verlaten van een bloed dat hart en brein verworgt;
Mijn kaak, wier doodlijk bleek den blos verhoogt van de uwen;
Mijne oogen, blind getreurd, die 't heuchlijk daglicht schuwen;
Mijn reeds van 't foltrend wee door klacht verwrongen mond;
(Alleen dit voorhoofd niet, dat 's boezems rust verkondt.)
Mijn uitgeteerd gelaat; en 't luttel grijze vlokken,
Dat thands de plaats vervangt der eertijds donkre lokken;
Mijn krachtelooze stem, die in mijn' gorgel beeft,
En uitroept, schoon ik zwijge: ‘Ik heb te lang geleefd:’
't Bezweert u alles, om die weldaad recht te schatten!
Den Hemel koomt zy toe, geen aardrijk kan ze omvatten!
ô Waag haar nimmer; zorg, dat geen verblinde drift
U meêsleepe, en 't kleinood verkeere in doodlijk gift.

Volkomenheid is één. Maar eindloos is 't verdwalen.
Van daar de ontelbaarheid der onderscheiden kwalen!
Geen vezel werk' te veel, te weinig, te onbepaald,
Geen vat drukk' min of meer de vloeistof die 't doorstraalt;
Geen sap zij te ongelijk, te taai, te dun, te schiftig,
Te zwaar van aarde of zout, van vluggen geest te driftig;
Geen deel, te vurig in zijn werktuig; geen, te loom;
Of 't evenwicht ontbreekt, dat alles houdt in toom!
ô Heerlijk evenwicht, dat aarde en hemelbollen
Beteugelt, en bedwingt van buiten 't spoor te rollen;

aant. Dat, zoo ge een oogenblik kost sluimren in uw wacht,
De schepping dompelde in één' baaiert, éénen nacht;
Planeeten 't vast gestarnt' op 't vlammend lijf deedt horten,
Of, machtloos, in de zon elkaâr te mortel storten,
En 't Godlijk lofmuzyk der heemlen stil deedt staan!
Gy woogt de krachten af van elke vezeldraân,
En doet ze in 't schoon verband van 's lichaams werktuigdeelen,
Dier heemlen symfonie in dierlijke aders spelen!
Dier heemlen zaligheid vernieuwen op deze aard!
Ach, had u 't menschlijk kroost, en God in u, bewaard!

Geneeskunst! 't is aan U (Natuur, in 't leed bezweken,
Vraagt, eischt het van Uw hand, by eigen machtontbreken),
Die juistgestemde luit, versprongen of ontwricht,
Te rug te brengen tot dit zangrig evenwicht.
Geen drinkbaar zonnegoud, geen ijdle panaceën
Vermogen dit, ô neen: geen zalving van de weën
Door valsch, bedrieglijk gif, bedwelmend moordvenijn,
Nepentebekers, vol van doodschen zwijmelwijn.
Van hier die wreede, die verderflijkste aller vonden,
Die 't wondenvlijmend staal laat steken in de wonden,
Den bloedstroom ruischen, en het leven weg doet vliên,
Met aan 't bezwijkend hart versterkinggeur te biên!
Verdwaasden! rukt den pijl uit spier en ingewanden!...
Bedwingt het stortend bloed door tijdige verbanden!
Voorkoomt 't bezwijmen door een hulp die redding schaff';
Maar perst door prikkling 't bloed niet des te sterker af!
Van hier die balsemen, die levensopiaten,
Verraderlijk geschenk van valsche Hippocraten,
Door wie 't lichtzinnig hoofd zich boven 't sterflot acht',
En omkoomt in den vaag van 's levens beste kracht!
De Wijze laat zich niet door tooverwaan misleiden;
En de eerste heelingtrap is 't onheil te onderscheiden.

Welaan dan! volg men my, waarheen de Zangdrift wekt!

De sluier van 't geheim der Ziekte werd ontdekt:
Der ziekte, voortgebracht door 't onbedachtzaam krenken
Des werktuigs van de ziel in 't overmatig denken.

Haar zingen we: en, ô gy die 't oor schenkt aan mijn lied,
De zangstof lokke u uit, mijn schorre gorgel niet!

Haar oorzaak rust in 't brein. Maar schriklijk zou hy dwalen,
Die hier haar werking, hier haar broeinest zon bepalen.
't Gaat vast, haar invloed is door 't lichaam algemeen;
Breidt zich in 't zenuwstel door alle leden heen;
Door alle vezelen en vliezen, ingewanden,
En klieren, saamverknocht met onverbreekbre banden,
En al, afhanklijk van het weeke zenuwkoord,
Dat ze allen als bezielt en tot beweging spoort.
Die wondre hersenklier, dit samenstel van klieren,
Het rijk der planten vreemd, maar eigen aan de dieren,
Dat brein, waaraan de wil van 't dierlijk schepsel hangt,
Waardoor 't bewustheid heeft en 't zelfbesef ontfangt,
Geeft, in zijn duizenden van takken uitgeschoten,
De zelfbeweegbaarheid, uit zelfgevoel ontsproten.
De zenuw zij verlamd, gebonden, afgesneên;
Gevoel, beweging, stokt, en 't levenssap met één'.
Te aandoenlijk zij haar merg, te teder haar omkleeding;
Geheel het lichaam boet de onmerkbaarste overtreding.
Te aandoenlijk, als het ros, dat, al te week van mond,
Den teugel niet weêrstaat, die 't onverdraaglijk wondt,
Maar, stnivende in de lucht, het bit neemt op de tanden,
Springt elke vezel op in spier en ingewanden.
Dan zwelt de muskel by de minste prikkling uit;
De vliezen spannen; de aâr, de teedre klierbuisspuit,
Wordt uitgewrongen, wordt ontledigd door 't beklemmen:
De oneven drukking doet het snarentuig verstemmen:
't Gepreste vocht blijft staan door schrikbren muskelkramp,
En de uitgezette lucht verdikt zich tot een' damp,
Die ingewand of aâr door spanning schijnt te breken,
Of, even als een priem, in vlies of vleesch te steken;
Die aan de zenuw-zelve, of 't waar, met tanden knaagt,
Den ademtocht belet, den boezem siddrend jaagt,
Of 't hart beangstigt door het middelrif te dringen.
Gedarmte en buik zet op, en dreigt uit één te springen:
De gorgel wordt bekneld: de zetel van 't gevoel
Lijdt gruwzaam: 't Rijk, in roer, bestookt den hersenstoel,

Als onderdanen, die, door muitery aan 't hollen,
De wetten breken, en hunn' heer doen zuizebollen.

Wie vraagt nog, in dien staat, als 't woedende oproer blaakt,
Of spijs- en darmkanaal zijn plichten ook verzaakt;
De maag nalatig wordt in 't voedingsapbereiden;
De lever, in de gal behoorlijk af te scheiden;
Die overkostbre gal, die 't vuur des lichaams stookt!
Wie vraagt, terwijl de toorts der woeste Tweedracht rookt,
Of klier- en aderstel hun heilige verbonden
Bewaren; 't bloed getrouw zijn' omloop houdt en ronden;
Het hart op orde en maat, getij' en brandwacht past;
't Onnutte tijdig en genoegzaam wordt ontlast,
Geboet, en weêr hersteld in verschgeteelde sappen;
Of spier- en vezeldraad in werking niet verslappen,
Niet machtloos zijn om 't kwaad, van buiten ingebracht,
Te keeren, af te slaan met heilzame overmacht?
Ach! krachtloos, slecht gevoed, van samenhang verstoken,
Ontveêrd, en, als een tak, ten halven afgebroken,
Die nog het voedselsap uit 's boomstams aadren zuigt,
Maar voor den minsten wind, de minste drukking, buigt,
De bladers die hy schiet, als moedloos, neêr laat zijgen,
En vruchtloos zich vermoeit ten hemel op te stijgen,
Bezwijken ze, onbekwaam tot elken wederstand
Die vast- en hechtheid eischt, geregeld, duurzaam spant;
En, daar ze in 't raauwe vocht en laauwe waassems baden,
Niets rest hun, dan de kracht om aan zich-zelf te schaden.

Doch weinig waar 't, ô Gy, die 't roemrijk Letterveld
Zoo driftig, onverpoosd, en rustloos oversnelt,
Zoo 't eenige vergrijp van 't slopend hersensloven
U aangreep. 't Waar gering, u bloed en kracht te ontrooven
Door 't spillen van het eêlst, het onvergoedbaarst vocht:
Gering, indien ge uw lust voor 't geen zy veil is, kocht.
Maar ach! bepaalt men zich by 't eens te buiten treden
Der regel van Natuur, der heilwet van de zeden!
Neen, elke uitsporigheid brengt nieuwe schennis voort,
En 't eerste misdrijf wordt in de andren als versmoord.

Natuur verknocht ons heil, in 't werktuig, ons gegeven,
Aan zaken, 't lichaam vreemd, maar die 't vereischt in 't leven.
De Wijsgeer, die wat is, in ry en rangen schaart,
Het duistre door het licht der ordening verklaart,
En wetenschappen vormt door 't kunstige onderscheiden,
Moge op dit dorre pad mijn Zangeres geleiden,
Wanneer hy de eerste plaats aan 't zoet der slaapkoets schenkt,
Die 't afgematte lijf met nektartogen drenkt,
Als lafenis van bron, noch frissche muskadellen,
Noch eedle palmwijn geeft, noch levende uierwellen.
Gy, koesterende slaap, die moede leden kust,
Het spiergestel herstelt door 't streelen van de rust,
De voeding vordert, en den vochtstroom door zijn sluizen
Bezadigd vloeien leert voor ongeregeld bruizen,
De zorg, de pijnen smoort, de lust met lust verpoost,
En 't lichaam van den dwang der willekeur vertroost!
U volgt de zuivre lucht, waarin wy ademhalen,
Die 't heete bloed verkoelt in door de long te stralen,
Den huid zijn hardheid geeft, den vezel spanningkracht;
Zy, prikklend, en met vocht en brandbaarheid bevracht: -
Dan, 't voedend spijsgenot, voor geesten slechts te ontberen,
Dat plant en dier herstelt van 't daaglijksch zelfverteeren:-
't Bewegen, dat de vonk der warmten onderhoudt,
Der vochten omloop en hun scheiding drijft en stouwt,
De spieren vatbaar maakt voor regelmatig zwellen: -
De ontlasting van het geen het werktuig zoude ontstellen,
't Zij, dat het, reeds verbruikt, onnuttig wierd voor 't bloed,
't Zij, dat het schaadlijk waar, alleen door overvloed: -
En eindlijk, 't juist beheer der licht ontvlambre tochten,
Door wie de redenstoel op 't felst wordt aangevochten!
Die 't hart benaauwen of met dubble drift doen slaan;
Waar 't bloed door afdeinst of te voorschijn koomt in 't gaan
De leden trillen, 't oog in vuurgloed staat en vonken,
Of, uitgebluscht, besterft, in 't voorhoofd weggezonken,
De gal zich uitstort, of te rug keert onder 't bloed,
't Gedarmte samenschroeft of ter ontspanning spoedt;
Die, even als een wind door 't luchtruim omgedreven,
Nu stormend, dan bedaard, en moorden en doen leven;
Nu, 't golfjen kemmen dat op 's levens vlakte krult,

aant. Dan, kolken openen, waarin een afgrond brult,
En, saamgespannen, of in oorlog op de baren,
Het aardrijk daavren doen tot op zijn grondpylaren.

Geleerden, prooien van een Wijsheidszucht, die meer
Dan 't menschlijk leven eischt, zoo kort, zoo eindloos teêr!
Verzondigtge u in geen dier dierbre koesteringen
Te ontrooven aan u-zelv'? - Beklaagbre stervelingen,
Wie uwer, die zich-zelv' om Schat of Mogendheid
De koele nachtrust niet, of 's levens vreugd, ontzeit!
Wie weigert de ijdle Eer (dien Moloch, hol van kaken!)
Zijns lichaams nooddruft ooit, zijn dierste zielsvermaken?
Wie offert d' eenen niet aan d' andren lichaamstrek,
En koopt den overvloed niet immer voor 't gebrek?

Maar wee hem, wien een trek, alle andre drift verslindend,
Bekruipt, en, als een zon het starende oog verblindend,
Geen' andren hooren laat, geene andre nooddruft zien,
Dan wie zich 't hart verslaaft, wie 't eenig laat gebiên!
Wee de Afgodsdienst van 't goud, de slavernij der Weelde,
De Zwelgzucht, grof van buik, waar ze ooit alleen beveelde!
De Staatzucht, die ten berg' langs glibbrige ijsschots klimt,
Daar strafschavot en hel haar zijlings tegengrimt!
Wee allen! maar ook u, en mooglijk meer dan allen,
Die om zoo schoon een' trek u-zelv' niet schroomt te ontvallen,
Om wijsheid 's levens lust, en meer dan 't leven, waagt;
Ja, in uw foltring-zelfs u allermeest behaagt!
Wat rooft ge u in den slaap de zaligste verkwikking,
Of schept op 't zachte dons tooneelen van verschrikking,
Daar 't afgematte brein, eer 't van zijn branding koelt,
Met kokend bruischen als een wallend water woelt,
Waarop verbeelding zweeft, en de opgestegen dampen
Tot wreede monsters kneedt, die rede en rust bekampen! -
Wat sluit ge, aan boek en pen (uw eenig goed) vertuit,
Den eedlen luchtstroom, en zijn hartversterking, uit!
Wat schuwt ge, 't geen Natuur, in donkre kamerhoeken,
De levenlooze bloem als levenstroost leert zoeken;
Daar gy in 't eng vertrek, van licht en lucht ontzet,
Of kaars- of lampwalm aâmt met stof en roet besmet,

aant. En long en hart verstikt met de altijd open poren,
Die in d' onzuivren damp hun sluitveêrkracht verloren! -
Wat maaktge u spijs en drank, des levens eersten stut,
Door traagheid walglijk, en ten lichaamssteun onnut;
Gebruikt de weldaân van den Goddelijken zegen,
Gevoelloos voor 't genot, in hare gaaf gelegen,
En zwelgt onachtzaam in, wat, kwalijk doorgemengd,
In 't kwijnende ingewand onkleinsbre brokken brengt,
En, gistende, verzuurd, met rottinglucht ontsteken,
U straks, als scherpe loog, ten gorgel uit koomt breken,
Of maag en hartskuil knaagt, gedarmte en netvlies spant,
Of met een koortsig vuur door hart en aders brandt!
Wat geeft ge uw' valschen smaak, ontaart door 't wanverteeren,
In grillige eischen toe, die 't oordeel af moest keeren!
Wat zoekt ge aan vluggen geest, of prikklend dampzout, heul,
In 't afgesloofde brein der matte zenuw beul;
Of waant, in 't laauwe vocht, tot barstens ingedronken,
Het kwijnend vuur der ziel tot nieuwen gloed te ontvonken!
Helaas! 't ontvonkt niet; neen, het smeult in ijdlen damp,
En gaat al weemlende uit als 't lemmet in de lamp.

En ach! wat weigert ge u (van alle spoorloosheden
Het spoorloost! 't geen Natuur beleedigt als de Reden!)
Het heilzaam middel der beweging? Ziet in 't rond,
Hoe elk gedierte ontwaakt met d' eersten morgenstond,
De frissche leden rept met rennen, dartlen, springen,
Met klappren door de lucht en 't ochtendlied te zingen!
Ziet alles weemlen en krioelen over 't land,
En klaatren in den stroom, en wriemlen door het zand:
Den frisschen morgenwind door bosch en klaver ruischen;
De waatren 't drijvend zwerk wellustig tegenbruischen;
De zon, door d' ochtendblos al lachend voorgegaan,
Zijn rossen nopen langs de blaauwe hemelbaan,
En 't onafmeetbre ruim doorschittren met zijn stralen!
Ziet al in rep en roer, wat adem heeft te halen!
En Gy, ge onttrekt u aan die zoete, dierbre plicht,
En duldt, dat vadzigheid u arm en voet ontwricht'!
Wat zeg ik? Dat ze uw kniên, uw ruggegraat verstijve,
Het bloed in de aadren stuit', te rug naar 't harte drijve,

aant. Uw lenden kromme, en ach! uw neêrgebogen hoofd
Den aanblik weigre van den gloed die 't al doorstooft!
Gy laat u 't trage bloed in de ingewanden stallen,
Verderven door de rust, zijn buizen samenvallen,
Verharding telen, en ontsteking, pijn, en dood!
Gaat, schudt die logheid uit, dat ledendrukkend lood;
Vertreedt u; neemt de bijl, en houwt abeel of ceder,
Of, is uw arm te zwak, of esch- of berkspruit, neder;
Beschrijdt het dravend ros; slaat vederkuif of bal;
Trekt zinkend schakelnet of zeger aan den wal!
Voor 't minst, vernieuwt uw' geest door stille kunstbedrijven!
De handling van 't penceel vervang' het bukkend schrijven;
De bijtel neem de plaats van maalstok en palet;
En schaaf en spanzaag ruisch' door 't zwijgend kabinet!

't Is werkzaamheid-alleen, maar werkzaamheid der spieren,
Waar 't leven by bestaat, waar dier en plant by tieren.
Zy daauwt in 't heilzaam zweet onnutte scherpten uit,
Die 't bloed naar buiten drijft en afscheidt in den huid:
Zy stijft de werkingskracht van ingewand en klieren,
En zijgt het onraad door van darmkanaal en nieren:
Zy keert hun gisting af van 't licht ontstoken bloed,
Die in 't onzuivre lijf een nest van kwalen broedt.

Maar driften! - Zangeres, wat gaat ge u hier vermeten! -
De Wijze en Wijsgeer legt den hartstocht aan den keten.
't Zij verr', dat toornen, wraak, of dierelijke lust
By de ARTZENY DER ZIEL zijn fiere borst ontrust'. -
Helaas! dit zelfs misschien, indien men 't mocht gelooven,
Zou 't lichaam, in hunn' schok, van 't heilzaamst goed berooven.
Ook 't Onweer is op de aard noodzaaklijk in de lucht;
De Wind, aan 't stilstaand meer. Ook 't hart behoeft zijn zucht!
Zijn zucht, zijn hijgen van 't verlangen; 't siddren; beven;
't Is alles door Natuur tot 's menschen heil gegeven;
De gramschap zelfs, de schrik, angstvalligheid, en schroom,
Ontsteekt, beroert, of stalt den eedlen levensstroom
Niet nutloos; zuivert, scheidt, of mengt en klutst de vochten.
Dank, stervling, dank Natuur voor 't heilgeschenk der tochten!
Wat waart ge zonder hen? Een werklooze aarden klomp,

aant. Zich-zelv' tot vreugd noch leed, voor allen indruk stomp.

Doch treên we u nader, u, heldhafte Letterwijzen!
Hoe! zien we u 't kalme bloed niet in het aanzicht rijzen?
Hoe golft het u door 't hart! wat jaagt die polsslag snel!
Wat siddertze! Ach, wat angst, wat schrikbaar zielsgekwel
Beroert u? Is 't de drift om dieper in te dringen?
De spijt der stoornis van uw geestbespiegelingen?
De spijt, dat 's lichaams zwakte uw' ijver wederstaat,
Uw heetste poging en uw teêrste zucht verraadt,
Verpoozing eischen durft, en afdwingt daar gy weigert:
Uw oordeel dieper zinkt, hoe meer verbeelding steigert;
Uw wijsheid zich herkent voor hersenschim en waan,
En tot haar toppunt klom om schaamrood neêr te slaan?
Of is 't de woeste vlaag des hoogmoeds, tuk op pralen;
De rustlooze angel van het ijdle roembehalen;
De smart, indien uw vlijt dat heerlijk loon ontbeert?
Of Afgunst, zoo op u een minder triomfeert?
Ach! driften zonder eind, die bloed en merg verteeren!
Wier ongebondenheid geen slappe vuist regeeren,
Geen zwakke, toomen kan! - Doch neen, uw borst blijv' vrij,
ô Wijsgeer, van die krankte, of (zegge ik) razerny!
Uw leerzucht zij gedwee, bevredigd met u-zelven,
En poog wat waarheid is, geen glorie, op te delven;
Rukk' daaglijks meer en meer op 't pad der wijsheid voort;
En worde, indien 't kan zijn, door 't lichaam niet gestoord!
Wat zijt ge? Een Tantalus, die telkens aan zijn lippen
Het vocht waar naar hy dorst rampzalig ziet ontglippen!
Een Sizyfus, gedoemd tot wentlen van den steen!
Of, is u 't perk genoeg van 's menschen vatbaarheên? -
Helaas! - Doch, wees geen mensch! wees Engel, en te vreden
Met wat u de Almacht gaf in menschenvatbaarheden!
Neemt, waar zich 't menschlijk hart aan zeekre drift verpandt,
De wrevel, de eigenzin, niet eeuwig de overhand?
De Jager leeft alleen in 't wildbraad na te sporen:
De Hebzucht acht het uur, dat rente derft, verloren:
En gy, betreurt ge 't uur, het oogenblikjen, niet,
Dat, daar gy 't grijpen wilt, u leringloos ontschiet?
Is 't leven, aan den mensch voorzeker niet beschoren

aant. Om, werkloos met het lijf, geheimen in te boren,
En dat, uws ondanks, steeds tot andre zorgen noodt,
U zelfs geen weestaat? niet verwerplijk voor de dood?
Doordringt u 't bitter niet van eindelooze poging,
Te loor gesteld door 't lot, verijdeld in beooging,
Ja, klopt de wanhoop-zelv' niet somtijds aan uw borst,
Wanneer ge een' last beschouwt, dien ge ongewillig torscht?
Ontsluit ge 't hart ook wel voor 't lachen van 't genoegen,
Dat andren streelen mag te midden onder 't zwoegen?
Zijn 's levens vreugden voor u vatbaar? Neemt gy ze aan? -
Gy werpt ze als smaakloos weg, wat zoude u 't hart verzaân?
Helaas! daar is voor u geen schuldeloos vermaken:
Verstompt voor elk genot dat andren gretig smaken,
Dat andren meer dan rust, dan heil, dan voedsel is,
Verwekt het walging, spijt, verveling, ergernis.
En 't eenige geluk, het geen gy kunt genieten,
Het eenig dat uw bloed met ruimer stroom doet vlieten,
Is foltring van een brein, verwend, en afgesloofd,
En streelt den boezem niet, maar de ijdelheid van 't hoofd.

Maar ach! wie spreekt hier? Ik! ik, die my-zelv' beschuldig.
Ja, 'k doe my-zelven recht, daar ik de waarheid huldig.
'k Heb meê my-zelven, ja, verwaarloosd en gehaat -
Mijn lijfsbehoeften, als mijn ziel te kleen, versmaad -
En ach, wat is 't gevolg (ô doodlijk loon der kwelling!)
Dan smarten zonder eind en onmacht ter herstelling.
Helaas! voor my is 't niet, zoo de ochtend lieflijk rijst,
En tjilpend pluimgediert des Scheppers weldaân prijst.
Geen morgen daagt voor my, dan tot vernieuwend lijden!
Geen avond, die mijn ziel met nachtrust mag verblijden!
Geen koesterende slaap bezoekt mijn legerkoets,
Verpoost het dwarlend brein, of koelt den gloed des bloeds.
Geen zang, geen snarenspel, vertroost mijn zuchtend harte;
't Geluid der vrolijkheid verdubbelt me alle smarte.
Mijn zenuw kan den druk des luchtstrooms niet weêrstaan:
De zon versmelt, of 't waar, heur slappe vezeldraân.
Als 't nachtspook doole ik om wen alles ligt te rusten.
Geen frissche nektarteug mag 't brandend hart gelusten.
De lichtstraal priemt my als een schicht door 't schokkend hoofd;

aant. En geest en leven zijn als cindels uitgedoofd.
Hier stokt my 't hart, en daar, daar klemmen felle krampen.
De spieren, 't lijf, spant op van onverdrijfbre dampen.
Het hoofd wil bersten, en (ô Hemel!) och of 't mocht!
Ja zelfs de zielrust wijkt voor lichtontvlambren tocht.
Het nietigst treft my; ja, belachbre kleinigheden
Ontroeren me, en mijn geest wordt zonder eind bestreden.
Een ander grijpt voor 't minst de schaduw die hy jaagt
Voor 't hemelsch pronkbeeld aan, waar 't hart zich in behaagt!
De Ixion neemt zijn wolk voor 's hemels koninginne,
En boet de razerny van zijn verboden minne.
Hy lijde! een oogenblik, te zalig voor deze aard,
Was, hoe bedrieglijk ook, een hel vol plagen waard!
Helaas! ook zelfs die waan ontbreekt my. 'k Mis geheugen
En doorzicht: 'k mis my-zelv': mijn buit is ijdle leugen,
Mistroosting, dwaasheid die haar eigen web doorziet.
Zie daar mijn wetenschap! die won ik, anders niet.
'k Benij den akkerman gezond verstand en oordeel.
Dan roep ik: ô Mijn God, is dit des levens voordeel!
Dit, waar we om zwoegen! Ja, de wijsheid is uw gift:
Maar wee een' hersenbeul die zoo veel onheils stift!
Ach, waarom zulk een zucht mijn kindsheid ingegoten,
Die 't leven van zijn doel, zijn waarde, moest ontbloten?
Waar, waarom 't peinzend hoofd niet van zich-zelv' gered?
Of, zoo 't onheelbaar waar, voor 't derde jaar verplet?

Neen, kranken, 't is niet een, een enkle zinsverkeerdheid.
Heel 't lichaam offert ge op, misdadige Geleerdheid!
Onzaalge kennisboom, tot 's menschen leed geplant,
Die blozende appels biedt aan de uitgestrekte hand!
Hoe tergt ge en oog en toug, bekoorlijkste aller vruchten!
Hoe doet ge 't gretig hart naar uw bezitting zuchten!
Hoe klopt, hoe dringt het op van toomelooze lust!
Ai my! 't bezwijkt, het smelt, zijn prikkel laat geen rust.
Helaas! behoefde er slang, of list of vleieryen?
Behoefde een strafbre trots zich nog in 't hart te vlijen,
Op dat de onnoozle mensch verlokt wierd door den schijn,
Om wijs, zich-zelv' genoeg, en God' gelijk te zijn?
Ach! wist hy, wat gy kost! Verval van 's lichaams krachten;

aant. De dood, de zeekre dood, uit d' eersten beet te wachten;
De pijnen, waar de dood haar afschrik van ontleent;
En alles wat op aard in 't krankbed wordt beweend!
Ga, stervling, ga het land met drupplend zweet besproeien:
Eet brood, van 't zweet doorweekt, waar van uw wangen vloeien:
Roei doornen, distels uit, breek kei en rotsgrond door;
En drijf de scherpe ploeg al knikkende in de voor!
Krom, wijl ge u krommen moet, van d' arbeid, niet van 't zitten!
Laat u de zon op 't hoofd, het denken niet, verhitten!
Slaap op uw legersteê van lijfsvermoeidheid in,
En waak geen nachten door uit ijdle lettermin!
Zie daar uw lot, uw' staat, bestemming, vloek, en zegen!
Druisch de Almagt niet verdwaasd in hare ontwerpen tegen.
God schiep geen' Konstnaar, geen' Geleerde, maar een' mensch.
Het werk van God te zijn, dit, stervling, zij uw wensch!
Ga, oefen heerschappy op 't aardrijk, op de dieren!
Leer wat uw' stand betaamt; beteugel norsche stieren,
Tem d' ongetoomden hengst, den elefant in 't bosch!
Jaag hert en ever af, verschalk de looze vos!
Dwing aarde, en zee, en lucht, uw grootheid cyns te geven!
Leer 't woedende Element beploegen met den steven!
Span water, lucht, en wind, als rossen in 't gareel!
En brei uw' scepter uit naar 't verste warelddeel!
Dit, stervling, koomt u toe. Maar ijdle mijmeringen;
Natuur haar diepst geheim vermetel af te dwingen;
't Gestarnt' voorby te zien, in 's hemels eindloosheên;
De stof van 't stofgewaad, het licht van licht te ontkleên;
Of ingebeelden roem uit nietigheên te delven;
Te leven voor een rook, ten koste van zich-zelven;
Zich-zelv' te sloopen met verzaking van zijn' stand;
Dit 's redelooze drift, die uitspat uit den band.
Dit straft Natuur, getrouw aan 's Hoogsten welbehagen,
Door duizendduizenden, door onopnoembre plagen.
Te recht! de harmony, die 't groot Heelal regeert,
Die ziel en lichaam stemt, wordt, strafloos niet, verkeerd.

Geneeskunst, 't is uw werk, om pijnen af te weeren;
Maar kunt ge 't blinkend staal des wreeden zelfmoords keeren?
Verwaten monsters, die der wanhoop zijt ten roof,

Wat doet ge? uw razerny is voor vermaning doof.
Doch meer verwaten, gy, die 't duurgeschatte leven
Durft offren aan de lust waar door gy wordt gedreven!
En, meest van allen, gy die 't offert aan een drift
Die zelfvoldoening zoekt in 't zwelgen van het gift!
Den zulken wast geen kruid; zy mogen spartlen, kwijnen,
Geneeskunst heeft geen hulp, geen redding voor hun pijnen:
Zy keer' 't meêlijdend oog van zulke wandaân af,
En weigre 't oor den galm die uitbarst over 't graf!

Maar gy, rampzaligen, wier ijvrig letterkweken,
Hoe doodlijk, zich vergat in onbedacht verbreken,
U vloeit haar balsem, u mijn zangtoon, u mijn hart.
Mijn leedgenooten! komt, ik zalve ons aller smart!

Vijfde zang.

Te wapen, Zangeres! de vijand moet bestreden!
Welaan dan, gespen wy het harnas om de leden.
Gy kent hem: 't waar vergeefsch, indien ik zijn banier
U af zou schetsen by den weêrschijn van zijn vier.
De Vesting is in roer; de Hoofdpoort, ingenomen,
Verspreidt de vlam in 't rond. Dit teeken is volkomen.
Te wapen! op! ruk aan! de Burcht wordt overmand;
Verdrijf hem, eer hy hier zijn' vasten zetel plant.
Verspil, verkwist geen' tijd met kleine plonderaren
Te fnuiken; lichten zwerm van zwierende huzaren!
De kracht des vijands zij verdreven, 't Slot gered,
Eer de overmacht van daar geheel de Stad verplet!

De breinverzwakking, hier der ziekte bron en wezen,
Is elders twijfelbaar, uit andren grond gerezen;

't Zij Weelde een vadzigheid, die lijfsbeweging schuwt,
Aan schaadlijke overdaad in dischvermaken huwt,
En door 't verstoppend vuil (bederf der eerste wegen)
Niet, slechte geesten teelt, uit raauwen chijl verkregen,
Maar zelfs de voedingkracht in 't kwijnend lichaam dempt,
Die eindlijk, tot in 't brein, de zenuwdraad verstemt:
Het zij (gelijke vrucht van tegenstrijdigheden!)
Het lijf, door d' ijzren tand van hongersnood bestreden,
Het blaffen van de maag met walglijk ontuig stilt,
Zich uitput door 't gebrek, en bloed en leven spilt:
't Zij schrikbre wonden, door een lang en hevig bloeden,
De grondstof roofden, waar zich 't werktuig door moest voeden;
Of andre spilling van een kostlijk levensnat
Het bloed verarme aan kracht, ten aadren uitgespat;
't Zij teelvocht, moederstroom, met al te onmatig vlieten,
Of zelfs der nieren loog te rijklijk af moog schieten;
Of scherpe ziekten, wen, door 't leed reeds half versmoord,
De werking der Natuur door de Artsen werd gestoord,
Der kranktestof geen tijd tot rijping werd gegeven,
Maar raauw en ongekookt het lichaam uitgedreven,
En 't ingewand verkracht door al te sterken schok:
't Zij eindlijk, dat Natuur ter neêr zijge onder 't jok
Der sleepkoorts; plettrend jok, de klip der medicijnen! -
Ja, welke de oorzaak zij van lang en geestloos kwijnen,
Verzwakking grijpt in 't eind den hersenvezel aan.

't Is moeilijk, dan te zien hoe verr' zy zij gegaan,
Wanneer zy d' oorsprong neemt uit andere ingewanden.
Somwijlen schijnt ze in 't brein de spierkracht aan te randen.
Hoezeer dit werktuig slechts uit samenstemming lij',
En de Arts bedriegt zich en mistast in de artzeny,
Afgrijslijk lijdt het hoofd van pijnen, duizelingen;
Van wallingen in 't bloed, die uit de maag ontspringen,
Wen 't spannend windgebruis geweld doet op haar mond,
Waar meê de zenuwtak 't gevoelig brein verbond.
Afgrijslijk lijdt het in de ontzachbre moederkwalen;
Afgrijslijk, by 't gebrek van dwangloos ademhalen;
Afgrijslijk somtijds by een koortsjen, dat, gering,
Zijn vluchtig aanzijn uit voorbygaand leed ontfing.

aant. Van daar verwarringen! Van daar ook wanbegrippen,
En onderscheidingen, die 't fijnst gevoel ontglippen!
Van daar, zoo zenuwkwaal, zoo zelfs de moederzucht,
Ja 't vallend euvel, voor eene enkle maagkuur vlucht!
Ach, 't menschlijk lichaam is door wondre samenstelling
Een raadsel. 't Minste deel baart algemeene kwelling,
Stremt door zijn drukking, door zijn' invloed, door 't verband,
Door 't zenuwweefsel, door de vloeistof daar 't van spant,
Het afgelegenst-zelf in werk en werkvermogen;
En wel hem! wien somtijds de teekens niet bedrogen.
Doch wy, wy treden in geen' doolhof zoo verward:
Wien de ijdle mom bedrieg', wy zien de ziekte in 't hart.
We ontdekten de ader; niet in de afgeleide takken,
Maar d' oorsprong-zelv', de bron, den stoel der ongemakken:
Ons pad is zeker, en, hoe hobblig voor den voet,
Mijn Zangster, 't voert ons t' huis en de eerkroon te gemoet.

Wanneer, op 't bruischend schuim, van 't aardrijk afgesneden,
Ten prooie aan zee en wind en 's noodlots ijslijkheden,
De hulk in kalme rust de groene golven toomt,
En, van den dood omringd, den blijden haven droomt;
Wen dan op 't onverwachtst van uit haar ingewanden
De kreet van b r a n d ! ô b r a n d ! zich opheft langs haar randen,
En, met dien kreet, de rook langs want en takels klimt;
Dan bergt de Zeeman, van het wis verderf begrimd,
Dat ijslijk opwaart schiet en om den mastboom kronkelt,
Ook zelfs het schuldloos vuur dat op de haardsteê vonkelt,
Of 't mooglijk voedsel gave aan d' algemeenen nood.

Gy mede, ô offers van een min aanschouwbre dood,
Maar die niet minder treft en gruwbrer nog doet lijden,
Bedenkt, wanneer ge uw kwaal met nadruk wilt bestrijden,
Dat ge, onbedachtzaam, haar niet koestert. Geeft wel acht
Op 't geen haar, eens gevormd, of aanwas geeft of kracht.
Iets anders is 't, een kwaad in 't gave lijf te ontsteken;
Iets anders, 't zelfde kwaad in 't lijdende aan te kweken.
Het eerste eischt daadlijkheid, verkrachting der Natuur;
Dit, bloote werkloosheid by 't om zich grijpend vuur.
Ach, 't onkruid wortelt licht; het vordert geen begieten,

aant. Geen kweking van de hand, om weeldrig uit te schieten;
't Ontroeien slechts kost vlijt en zorglijk toeverzicht,
En wie ten halve roeit, heeft niets met al verricht.

Begint dan met u-zelv' dat zoet geheel te onttrekken,
Waaraan ge u hebt vertast. De geesten op te wekken,
Is doodlijk; ô geeft rust aan 't zwak en lijdend deel!
De rust, de onthouding heelt; geen terging, geen gestreel.
Het kind, door snoeplust krank, is wars van zoetigheden,
En 't walgend ingewand vervult de plaats der reden;
Het huisdier zoekt by 't vuur verzachting van de kou;
De ontspanning geeft herstel aan pees en kabeltouw.
Natuur spreekt in u door vermoeinis. Haar vermanen
Is Godspraak. Leert u des van hersenoefning spanen!
Verbergt uw boeken; legt uw dichtveêr uit de hand!
Maar neemt bestoven veêl en strijkstok van den wand;
Geev zangerig klawier, geev Spaansche mandoline
Uw' vingren bezigheid, of dartle tamboerine!
Doch wacht u, dat de fluit uw weeke borst niet terg',
Of 't toovrend zanggenot geen doodlijk gift verberg'!
Laat zoete vriendenkout (maar 't zij van ware vrinden,
Wie hartlijkheid en smaak, geen stijve plicht, verbinden,
Wier omgang voor 't verstand niet ledig is of dor!)
U streelen; doch vermijdt het ramlend dischgesnor
Dat d' ooren lastig is, en hart noch geest bevredigt,
Ja zelfs, de kieschheid kwetst, den fijnen smaak beleedigt.
Ontvlucht den kwelgeest: schuwt den slechthoofd boven al,
Wiens reden dwaasheid is, wiens tong een ijdle schal,
Waarby ge u-zelf verpijnt met zin of slot te zoeken,
En zuchtend rugwaart ziet naar de opgepakte boeken.
Ach, minder wordt de geest, die klaar, die zuiver denkt,
Door wat de Wiskunst diepst, wat ze edelst heeft, gekrenkt;
Min lijdt hy door 't geheim der Zielkunde in te boren,
Dan nietig nieuwsgerel of wartaal aan te hooren.
Verga 't onnut geklap, en hy die 't voert, met een',
Indien hy 't wagen durft uw' drempel op te treên!
Rooft honig, schendt de korf, lichtzinnige barbaren;
Maar prangt het bietjen niet, daar 't uitrust op de blaâren!

Voor alles, schuwt de vrees; den neep der hartkwetsuur;
Den kommer voor uw lot, aartsvijand der Natuur!
Ach, alles wat bestaat, geniet en smaakt het leven;
't Is al, den zorgen vreemd, die ons om 't harte kleven.
Wy, reedlijk, wy-alleen, door valschen geest misleid,
Mistrouwen 't Vaderoog van Gods Voorzienigheid,
Verbeuren 't geen zy schenkt, door de angsten die wy voeden,
Gevoelloos voor 't geluk, verplet door tegenspoeden.
Neen, Christen, geef aan God de toekomst op, en hoop!
Neen, kranke, spaar u-zelv', hoe lot en wareld loop'!
Vooral bewaart uw ziel de troost van 't rein geweten.
Rampzalig! die 't verloor; wien de ijsselijke beten
Der wroeging foltren, die niet sluimert, die geen goud
Bevredigt, daar ze in 't hart de strenge vierschaar houdt.
Voor zulke is artseny noch uitkomst. Zy verkwijnen
Als bloemen op haar steel by 't heete zonneschijnen;
Als planten, wie een worm het wortelmerg doorknaagt.
Zie daar Megeraas zweep, die moedermoorders jaagt!
Gy, kranke, schep vermaak uw leven na te denken!
Dit moge uw' boezem rust, uw hart verkwikking schenken!
Eer de Almacht! eer uw' God met zuiverheid van hart!
Ook dit is heeling, zelfs in heelinglooze smart.
Zoek bezigheden, maar geen zorgen die u prangen!
Schep in het toezicht lust op staat en huisbelangen!
Voorkom de kwelling, die, in wetenschap verdiept,
Gy-zelf u mooglijk wel uit achteloosheid schiept.
Geef zelfs uwe aandacht ook aan zulke kleinigheden,
Als 't lichaam vordren mag: aan welgevallig kleeden;
Aan net- en sierlijkheid van huis en huissieraad.
Het schoone voedt de ziel; haar pijnigt, wat misstaat.
Vermaak u in den kring der dierbre huwlijkswichtjens
Die 't gunstig lot u schonk, en kus van de aangezichtjens
Den lieven teedren lach der eerste onnoozelheid,
Of droog het traantjen af, wanneer hun onschuld schreit.
't Geluste u, op uw kniên hun zoet gesnap te ontleden;
De ontwikkling na te gaan der pas ontwaakte reden;
Hen voor te spelen, en te volgen in hun spel;
Belang te nemen in hun tol en rinkelbel;
Ja, met en nevens hen op stok of bies te rijden;

Hun jacht of boerendans uit wit papier te snijden;
Een licht, bouwvallig huis te timmren met de kaart!
Dit is den Wijsgeer-zelv', vooral den Vader waard!
Geniet, indien gy 't moogt, het zachte landgenoegen.
Sla 't rookend ploegpaard gâ, ontspannen van zijn zwoegen;
De zuivelrijke koe, by 't koelen van de lucht,
Wanneer zy de emmers zoekt en naar ontlasting zucht.
Maar mijd den middaggloed! Leer kleine feestvermaken
Der schuldelooze jeugd op 't bloemrijk veldgras smaken.
Bezoek de Boerenmeid, wanneer zy 't lijnzaad treedt,
Of in de heldre kuip den frisschen boter kneedt.
Zoek eigen handgebaar, en leer den wijngaard snoeien,
De druiven dunnen, of den perzik, vroeg aan 't bloeien,
Met riethalm dekken voor de late voorjaarsvorst:
Begiet het bloemperk, of de trekkas daar zy dorst;
En zuiver 't blad van rups, den stam van wesp en mieren.
Of schep verlustiging in 't kunstwerk dat de spieren
Niet ledig laat. Aanvaard den ijzren hamersteel
En draai de handpers van den binder: Neem penceel,
Bootseerstok, bijtel, om in hout, of klei, of stralen
Van 't afgezonderd licht, gelaat of bloem te malen:
Drijf palm- of ebbenhout tot doos of koker uit,
En vorm den lindentak tot scherpe of doedelfluit.
Ja, kunt gy 't, schaam u niet, gedoscht met leêren sloven,
Den plank te schaven, of het knobblig hout te kloven.
Voor alles, wandel; of bestijg het dravend ros:
Zijn schudding maakt den last der ingewanden los,
En drijft de bloedrivier, waar ze in verstopte buizen
Tot staan kwam; doet het vocht door milt en darmscheil bruizen;
Besproeit den dorren huid als met een zachte waas,
En zet de scheiding af door nier en waterblaas.

Geef acht op 't voedsel! Beef voor raauwe en harde spijzen,
Die licht aan 't gisten slaan en winden op doen rijzen,
Waar buik en middelrif van opzet en zich spant!
Dan heerscht de wreede kramp in 't werkloos ingewand.
Dan wordt de borst beklemd; de zenuw voelt zich knellen,
En grijpt den gorgel aan, doet hoofd en halsklier zwellen;
En de oogen puilen uit; of pijnelijk gedrukt,

aant. Aan 't scheemren, schijnen uit hun holen weggerukt,
En schuwen 't heuchlijk licht. De zwellende aders kloppen
Met mokerslagen; 't zweet wordt uitgeperst by droppen;
En onverduurbaar zijn de pijnen, slag op slag.
Zich-zelve onmachtig, woedt de reden, vloekt den dag,
En zwiert en waggelt, als van dronkenschap bevangen:
De vuurgloed blaakt de borst, de dood spookt op de wangen:
Een scherpe kou doorrijdt het krimpende achterhoofd.
't Gevoel-zelf wordt somwijl in 't lijdend deel verdoofd
Door 't opgepakte bloed, dat de aders dreigt te scheuren,
En 't leven met haar. Kracht van vluchtige ambergeuren,
Of dierlijk zout, gestookt uit hartshoorn, geeft geen baat;
En 't uiterst middel is een nieuwe bron van kwaad.

Niet minder schaadlijk zijn, met de aangezette wijnen,
(Al flonkren ze in het glas als vurige robijnen
Of schuimtopazen, ziet, ô ziet hunn' gloed niet aan!)
Gebrande dranken, met bedwelmend gift belaân
En zwanger van de dood: het moutnat onzer Vaderen,
Wiens gest de hersens treft en uitpuilt in onze aderen,
Wiens zuur het maagvocht stoort. En waarom mag ik niet
Den koeldrank, die zoo zacht langs 't malsch gehemelt' vliet,
Den warmen koeldrank uit den roem der kruideryen,
De thee, voorbygaan! Een der heilzaamste artsenyen!
Waarom niet Mokkaas gift, die 't ledig bloedvat stijft
Door vluchtige olie, die het vuur in werking drijft!
Verderflijk is hun zoet, in 't midden van mijn plagen
Mijn wellust nog (helaas!) en eenig welbehagen.
Ach! breinbetoovrend zoet! zoo soms een kleene sprank
Van Dichtvuur opwelt uit mijn tonder, 'k wijt ze u dank.
Ik weet, mijn ziel betreurt, het geen gy my doet lijden;
Maar ach! de moed ontbreekt om met den trek te strijden,
Die tot de behoefte wierd, Natuur tot zwijgen bracht,
En laafnis strekt voor 't hart dat naar verkwikking smacht.
Doch, volgt mijn zwakheid niet, wie deel hebt in mijn kwalen!
Wijst, wijst den giftdrank af, gereikt in gouden schalen!
Haar minste misdaad is verkrachting van de maag
Door weeking, laauwen damp, en onbemerkt geknaag.
Ze ontstellen 't zwakke hoofd door kramp- en stuipverwekking

aant. Die 't breingestel beroert; door prikkling, zenuwtrekking:
Gering, en vatbaar slechts voor d' allerfijnsten draad
Waaruit het werktuig der verbeeldingskracht bestaat;
Maar ach! dit klein geweld, door dagelijksch herhalen,
Verslapt de vezelkracht, verdubbelt pijn en kwalen,
En werkt als 't heulsap, als door vuur vervlugde geest,
Die de Arts uit nooddwang geeft, maar nooit genoegzaam vreest.
Gy, wacht u, lijders, voor heur spanning! wacht u-zelven!
Heur lichtnis is verraad, en zal uw grafkuil delven.

'k Spreek van 't genoegen niet der zoete Huwlijksplicht.
Rampzalig! die ze ontbeert, of tot zijn straf verricht!
't Gaat vast, haar schokking van de zenuw, is weldadig.
't Vooroordeel vonnist slecht, steeds wuft en ongestadig!
Neen, 'k doem de wellust niet, verknocht aan 't kuische bed:
Neen, 'k wederspreek u niet, verheven Mahomed! -
Maar sta gelukkig op uit de armen van uw Gade,
Wees moedig, als uw ziel in haar verrukking baadde!
Dan zal ze u heilzaam zijn. Doch voelt ge uw' moed verdoofd,
Beproeft ge een ledigheid in 't killende achterhoofd,
Onthoud u, krank gestel! het kon u doodlijk wezen.
Mijn hart beklaagt u des; ô spoedt u tot genezen!

Dan zacht! wat doe ik? zal mijn Zangtoon, zonder vlucht,
Zich hier vermoeien, met de zuiverheid van lucht,
De nuttigheid des slaaps, den lijdren aan te raden,
En dolen angstig om langs platgetreden paden?
Zal, zal ik de eigen snaar, te vooren reeds geroerd,
Hier weêr doen klinken, in mijn eigen zog vervoerd?
Mijn vrienden, neen! Genoeg! Zoekt kalmte, zoekt genoegen;
Rust ziel en ingewand; bevrijdt het hart van wroegen!
Zie daar de onthouding, die ik voorschrijf, de eerste les
Van voorbereiding van mijn teedre Zanggodes!

Verbeeldt u echter niet, dat we u volstrekt beletten
De wetten te overtreên (die algemeene wetten,
Te zeldzaam opgevolgd, en dikwijls zonder nut!)
Die kranken dat verbiên, wat kracht en leven stut.
Neen, zijt slechts matig! Eet: geen duchtbre bloedontsteking

Weêrhoudt u van de spijs, geschikt tot krachtenkweking.
Dat dierlijk voedsel u een' sterken chijl verschaff'!
Maar wijst de specery der Oosterlanden af.
Van hier den rijken schat der geurige Molukken!
ô Had hen 't stormend Zuid van 't aardrijk weg zien rukken,
Een vuurbraak neêrgeploft in 's afgronds ingewand,
Eer hun verderflijk gif onze aders had verbrand!
Laat somtijds ('t staat u vrij) de gulle beker vloeien,
lächchus eedle teelt uw' ruimen disch besproeien.
Ontsluit uw' boezem voor die zachte tafelvreugd,
Die in een' vriendenkring de oprechte borst verheugt.
Onze ouders plachten 't leed met Rhijnwijn aftewasschen;
Men volg' hen na, doch vrij van 't overdadig brassen.
Drinkt zeldzaam; pleegt vooral met hoofd en maagstand raad,
Dat de onbedachtzaamheid geen kwijning achterlaat!

Blijft echter, blijft u-zelf in enger kring beperken.
Uw eerste plicht bestaat in 't ingewand te sterken.
Dan staan we u alles toe, als dit zijn kracht hernam.
Het voedsel, zonder dat, is voedsel voor de vlam;
(Wat zoudt gy 't bruischend vuur nog feller op doen branden!)
De beste spijs wordt gif in onreine ingewanden.

Maar 't is de onthouding niet, die 't stellig letsel heelt,
Dat, eens gevestigd, zich steeds voortplant en herteelt.
't Uitwendige eischt somtijds, voor zalf en heelingpappen,
't Weldadig mes; ja 't vuur, by doorbedorven sappen:
't Inwendig, middlen tot ontlasting van het kwaad,
En keering van 't verderf, dat immer verder gaat.
Geneeskunst doe hier 't eerste, in 't vuil der eerste wegen
Door zachte ontbindingen bedachtzaam uit te vegen:
Waarmeê de zuivring paart der vochten, gants ontaart,
Met vreemde deelen en oneigen stof bezwaard,
Zich scheidende in hunn' loop door 't onvolkomen mengen,
't Geen ongeregeldheid, verstopping, voort moet brengen;
't Zij, dat men ze uitwerp' door der nieren taaie zeef,
Of door de zeep van 't bloed volmaakter samenkleev,
Of met een' zachten gloed den poren uit doe stijgen,
Of in den stoelgang-zelv' onmerkbaar nederzijgen.

aant. Dan zette, dan is 't tijd, versterkende artseny
Den vezel samenhang en stijfte en veêrkracht by,
En brenge in 't werktuigspel der vaste en vloeibre deelen
Die harmonie te rug, die ziel en lichaam streelen:
Dat zorglijk evenwicht, gezondheids eedlen schat!

De Wijnman handelt zoo, wen hy 't vervuilde vat
Eerst van de moêr ontlaadt der uitgetapte wijnen,
En 't kalkzuur dat zy voert, de grondstof der azijnen;
Dan in het heldre nat des landstrooms wascht en spoelt,
Met zwavel uitlucht van den stikdamp die 't doorwoelt;
Aleer hy d' oogst van 't jaar, den roem van honderd jaren,
Den hollen buik vertrouwt om eeuwen lang te sparen.

Doch wen gy d' eersten weg van vreemde stof ontlast,
Het middel zij, naar d' eisch van 't zwakke lijf, gepast.
Geen vinnige artseny ontbloot' met hevig braken
De teedre maagspier door heur wandslijm los te maken,
Of pers' de galblaas, of 't aandoenlijk vliesgestel
Der darmbuis, ledig, door een prikkling, al te fel!
Geen werktuig zij verwrikt; geen vochtklier leeg geplonderd;
Geen vocht te veel ontlast, hoe rijklijk afgezonderd!
'k Zag dikwijls slijm of gal van overmaat beticht,
De kwelling reis aan reis door 't braakvenijn verlicht,
Maar telkens heviger, met nieuw geweld herboren,
En eindlijk 't ingewand als in een' vloed versmooren.
Natuurlijk! 't Prikklen trekt de vochten telkens aan;
Verzwakt het lijdend deel, onmachtig tot weêrstaan;
Vermeêrt den toevloed steeds, die 't spijsverteeren hindert,
Terwijl 't vermeerderd vocht in waarde en kracht vermindert.
Dan zalft, dan dekt de slijm den teedren wand niet meer,
Maar vloeit, onklevend, als onnutte ballast neêr.
Dan mist de gal haar scherp, waardoor de spijs moet koken,
En 't ingewand lijdt last, van werkingskracht verstoken:
't Zuurt alles; 't gist; verrot; stijgt dampende op, of spant;
Brengt, prikklend, krampen voort; en keel en gorgel brandt.
Dan lijden hoofd en hart door 't borst- en zenuwprangen;
De bloedstroom wordt gestuit; de matte leden hangen;
Natuur weêrstreeft het kwaad, dat 's lichaams orde stoort,

aant. En brengt een koorts, de koorts een zeekre kwijning voort.
Ach! had geen Heelarts dus, door 't uiterlijk bedrogen,
Natuur geweld gedaan, de maag te sterk bewogen,
Maar 't spiergestel versterkt, de kokingskracht vermeêrd;
D'onnoozlen lijder had geen sleepkoorts afgeteerd!

Gy, neemt uw toevlucht tot de zuivring, maar omzichtig!
Maakt aan 't verderf der kwaal de kunst niet medeplichtig:
Ontlast, maar langzaam, met verpoozing, schaars herhaald;
En kies geene artseny die in haar werking faalt.
Vermijdt de prikkling der metalen, hachlijk wapen!
De kruidhof staat ons bloot, is voor den mensch geschapen:
Neem uit den schoot der aard, het geen zy willig biedt;
Maar roof, uit weeldrigheid, het geen zy opsloot, niet.
Kies zachter, leniger, voor sterker en verhitter.
Voor 't scherp Schammoniezout, des Rheiims zalvend bitter,
En streelende Aloë voor wreeden Stierengal;
En wat by 't prikklen ook versterking voegt, vooral.

Niet zelden bracht de kwaal verstopping, zwaar te heelen,
In 't bovendeel des buiks, de kittelbare deelen,
Waarmeê 't gewelfde rond waardoor de bloedstroom straalt,
('t Aandoenlijk middelrif) zijn uitersten bepaalt;
De milt, die wondre klier, ons duister, maar by de Ouden
Voor zetel van 't gelach en bron der vreugd gehouden;
Ja, zelfs de lever, en, in lager oord, de nier.
Dan smeult, dan kwijnt vooral het blinkend levensvier,
En de afgefoolde ziel bezwijkt in 't angstigst kwellen,
En wanhoopt, wat men doe, aan leven en herstellen;
Ja, spoedt de dood in d' arm uit afschrik van het licht.
Hier is omzichtigheid vooral van de eerste plicht!
't Is hier, 't is hier de plaats voor sterker prikkelingen,
Die dieper, die door 't lijf met zenuwtokkling dringen,
De Opoponax, de Myrrhe, en Alst, en Gentiaan....
Maar zacht! wat hobblig pad bereid ik me in te slaan!
Neen, wacht niet dat mijn zang de duizend artsenyen,
Die Oost en Westen teelt, in 't stroeve vaers zal vlijën,
Der spraak geweld doe, en barbaarsche toovertaal
Schijn' voor te schrijven ter bezweering' van uw waal!

aant. Neen, vruchtloos waar dit werk (hy kent ze, die 't behoefde)
Of, doodlijk licht voor hem die ze onbekend beproefde.
'k Waag hier d' onnoozle niet aan 't roekloos zelfbestuur;
Indien hem de Arts ontbreekt, wees gy zijn hulp, Natuur!

Dan waarom stelt men 't kwaad tot zoo verr' doorgedrongen? -
Neen, zij de lever gaaf als de ongerepte longen!
Ach! dikwerv' zwicht ook zelfs dat letsel, dat haar krenkt,
Voor de algemeene hulp die sterker vezels schenkt.
'k Zag maagden, uitgeteerd, van Artsen opgegeven
Als kwijnende aan de borst, door dit-alleen herleven: -
In mannen, zelfs door 't geel van oogen en van huid
Een zeekren leverkwaal en galsteen aangeduid;
En vezelsterking deed, met onverdraagbre pijnen,
De teekenen der kwaal van lieverleê verdwijnen.
Natuur redt alles, zoo de kracht slechts niet ontbreekt,
En geen te lang verzuim zich door verharding wreekt.
Doch wee den lijder dan! - Maar neen, wy wenden de oogen.
Die ziekte is dan niet meer het voorwerp van ons pogen;
Maar ze is een andre kwaal, uit welk een bron ze ook spruit'. -
Gy, Zangeres, vervolg, en voer de heeling uit!

Versterking is geen snel, geen oogenbliblijk zwellen
Des vezels, dat op eens een' zweem toont van herstellen;
Gelijk waarmede (als 't lijf na zwaren last bezwijkt,
Het harte flaauwt, het licht aan 't scheemrend oog ontwijkt,
En de ooren zuizen, kniên, en hoofd, en lenden knikken)
De vlugge korengeest de zenuw mag verkwikken.
Bedrieglijk is die hulp, vervliegend als de damp.
Een aangeblazen vonk in de uitgevlamde lamp!
En wee, die 't lichaam eens gewent aan zulk versterken!
Het dooft de vuurkool uit, en fnuikt den geest zijn vlerken!
Put uit door prikkling, slijt beweging en gevoel,
En werpt in 't weeke brein de reden van haar stoel.
Neen, sterkte rust alleen op samenhang der deelen,
Is vastheid, vederkracht, die drukking, rekking, velen;
Wie matige arbeid niet verwoest, niet nederslaat;
Wie werkzaamheid noch rust, dan al te onmatig, schaadt;
By wie de werking paart aan zinlijk welbevinden;

aant. De rust en werkingslust zich onderling verbinden;
Het hoofd, het hart, de borst zich-zelve niet gevoelt;
En 't werktuig niet verhit, niet zonder oorzaak koelt.
Dees sterkte wordt verwekt door welbereide sappen
Uit spijzen, wel voorzien van voedende eigenschappen.
Geneeskunst brengt haar voort, wanneer ze een kracht verstrekt
Die in 't verslapte deel de stoffen samentrekt,
In naauwer band vereend, den vezel doet verveêren
En weêrstand biên aan 't leed het geen hy af moet keeren.
Hier doet het bitter, hier 't mishaaglijk bitter, deugd.
't Herstelt den vezel in de veerkracht van zijn jeugd;
Het ondersteunt de maag in 't spijzenkleinzend koken;
Versterkt een flaauwe gal, van heilzaam scherp verstoken;
Hergeeft aan 't ingewand de warmte die 't ontbreekt;
En velt den rottingdamp, die duizend rampen kweekt;
Drijft uit, zet af, bedwingt, ontlaat, en sluit, en opent,
Het werkeloos gedarmt tot plicht en ijver nopend;
En waar de ledigheid het werktuig stil deed staan,
Daar voert het leven, daar vernieuwde werking aan.
Maar waant niet dat zijn nut versterve in de eerste wegen!
Neen; 't deelt den chijl zich meê, en in het bloed gestegen!
Doorwatert, baadt, en drenkt, in 't kronklen van dien wel,
Zijn samenwringend zont geheel het vezelstel.
Van daar de onschatbre baat der roemrijke Alsemknoppen,
Der scherpe Gentiaan, der Honderdguldentoppen;
Der geurige Melisse, en Kwassië, en Kaneel;
Der Kroeze en Peper-munt, zoo prikklend in de keel;
Gy, eedle Oranjeschil, en frissche Oranjebladen,
(Ik zou, verzweeg ik u, mijn eigen hart verraden)
En Alanswortel, met de witte Wintersbast;
En Péruus weldaad, die aan lage struiken wast,
Maar eedler roem verdient dan Boschahorn en Ceder;
Voor wie de koorts zich buigt gelijk mijn zwanenveder.
Ik zwijg van namen, die het grillig vers ontziet.
Ja, zelfs de scherpe Aluin verwerpt mijn Zangster niet,
Wanneer ze, aan zachte gom of Salebslijm vereenigd,
Haar prikkel matigt, en haar stroeve walging lenigt.
En gy vooral, metaal, dat, waardiger dan goud,
Niet slechts ons 't lijf beschermt, en veld en akker bouwt,

aant. Maar tevens, door Natuur in 't levensnat ontbonden,
De vaste deelen voedt, in aarde en vocht omwonden.
Het zij gy, onder de aard met zwavelstof verknocht,
U als een oker mengt aan 't borlend adervocht
Der wellen, of vermomd door 's menschen kunstbewerking,
Heel d' artsenyschat trotst in spier- en zenuwsterking;
Zoo dra 't gevoelig brein uw prikkel slechts verdraagt,
En niet, te vroeg, door u in zuisling omgejaagd,
Aan maag en ingewand zijn wieling doet ervaren,
En braking opwekt, die geen heulsap kan bedaren.
Gewis, geen graauwe mosch van IJslands dorren grond
Heeft zulk een wonderkracht, hoe voedende en gezond.
Gy, wonderdadig Staal, zoo scepters voor u bogen,
Gy oefent ook in 't bloed het onbepaaldst vermogen,
En, schikt ge op 't krijgstooneel van purper en van throon,
Gy geeft in 't klein Heelal, gelijk in 't groot, den toon;
Mits, by gepaste gift, met koude bron begoten,
En, niet in 't ziekvertrek aan kluisters opgesloten,
Het lijf de frissche lucht in borst en leden smaak,
En geen beweging schuwt, noch levenswet verzaak.

Geneeskunst! regel gy 't gebruik dier artsenyen;
En, mag mijn Zangeres zich aan uw voeten vlijen,
ô Gun haar, dat ze op 't pad, tot zoo verr' afgerend,
Verademe, en het oog bedachtzaam rugwaarts wend'.
Wy naadren d' eindpaal; doch waar zijn zy, die ons volgen? -
Ach! kruipende, in hun kwaal en onmacht als verzwolgen,
Vertwijflen ze aan 't bereik van 't voorgestelde doel:
De pijnen klemmen en vermeestren hun gevoel:
Hun kniën wanken; en de dood zweeft voor hunne oogen.
Te rug! en volgen wy de stem van 't mededogen!
Haast keeren we, en, gesterkt op de ingeslagen baan,
Biên ze u den dank van 't hart, en ons den lauwer aan.

[aant.] Zesde zang.

't Roemruchtig Arbela, dat Issus lauwerbladeren
Met kronengoud doorvlocht, doorvlocht met purperaderen
Van Cyrus diadeem, en 's aardrijks koningsstaf
Ten roof aan 't Grieksche zwaard, ten spel aan 't krijgslot gaf:
't Roemruchtig Arbela zag strijdbren Alexander
Door de overmacht geklemd van Pers en Morgenlander,
En, daar hy 't talrijkst heir op 't stalen pantser stuit,
Zijn goud en legertent aan 't Schytsch geweld ten buit.
Een felle kreet gaat op, die door zijne ooren dondert
En weêrgalmt over 't veld: ‘Ons leger wordt geplonderd!’
Zijn heirspits schokt er van, en 't oogenblik genaakt,
Dat Griekens Heldenjeugd heur' eersten roem verzaakt.
Wat doet hy? Laat zijn arm om nietige belangen
Den zegepraal der aard één uur in twijfel hangen?
Neen, zegt hy! Hier is 't veld, hier roept ons plicht en eer:
Wat daar verloren ga, hier wint men 't dubbeld weêr!
Zoo spreekt hy, zwijgt en vecht, en Perzië is verwonnen.

Gy ook, terwijl gy 't kwaad tot in zijne eerste bronnen
Vervolgt, en 't weêrstand biedt, en uitroeit, en betemt,
Draagt zorg, dat ge uw' triomf om geen bagaadje stremt.
Geen Arts, wien 't lijdend hart voor ware redding dankte,
Die immer in 't bestek van zijn genezing wankte!
Hy slaat de teekens van de ziekte gaâ, besluit,
Bestormt haar legering, en drijft hare oorzaak uit.
Geen toeval leidt hem af: bykomstige ongemakken
Doen ('t groot ontwerp ten spijt') zijn' aanval niet verzwakken,
Zijn kracht verdeelen om een' lichaamloozen schijn,
En, in 't gevolg der kwaal, der ziekte speeltuig zijn.
Steeds dwaalt hy, die, de pijn afzondrend van 't ontsteken,
Het eene heelen wil door 't andre aan te kweken.
Vergeefs de vlam getracht te dempen onder 't stroo!
Zoo zalft de honig in de kinkhoestkwelling! zoo,
Het heulsap in den brand van long of ingewanden!

Zoo stort men de aspis gift, en scherpt des evers tanden!
Neen, 't broeinest zij verstoord, het addrenbroed verplet,
En de ever opgejaagd, het landvolk is gered!

Dan, dikwerv' perst het leed, dat in byzondre deelen
Zich opheft, de aandacht af by 't algemeene heelen.
Het hart bezwijkt somwijl en dreigt het uiterst kwaad:
Ondraagbre kramp verwringt d' ontstelden vezeldraad:
De slagaâr beukt het hoofd te bersten: 't bloed in de aâren
Ontvlamt: de pols slaat brand: de brekende oogen staren:
De schedel kneust zich-zelv' te pletter op den muur;
En Rede ontglipt de toom van 't hachlijk zelfbestuur.
Zoo klemt de geessel der onlijdbre folterpijnen!
Hier eischt Natuur in nood de hulp der medicijnen!
Hier eischt ze een' bystand die haar steune en onderschraag,
Dat ze, en haar leed verdure, en 't heelen-zelf verdraag!
Welaan dan! Moge ook hier uw invloed niet ontbreken,
ô Schrandre Heelkunst, en gy Dichtkunst, die wy smeken!
Dus verr' geleidde uw hand ons 't steile bergpad op;
Vervolgt! de lauwer lacht en wenkt ons van den top.

Doch vreest niet, gy die 't oor gewaardigt aan mijn klanken,
Dat u mijn zang aan 't bed der afgepijnde kranken
Doe deelen in hun wee, of 't ingewand ontbloot',
Bezwangerd met dien damp, die angsten van de dood,
Die krampen, die in 't bloed tot in de hersens boren,
Den gorgel nijpen, en het stikkend hart versmooren.
Neen, 't is te veel alreeds uw teêr gevoel getergd,
Te veel verbeelding, die zich uitput, afgevergd;
Neen, zij de voorhang voor dat schriktooneel geschoven!
Neen, voeren we u veeleer in de aangename hoven
Van Ceres en Pomone, in Ennaas lustvallei;
Waar 't herdersdeuntjen kweelt door ruischpijp en schalmei;
De Veldgod, door 't geboomt', en Nimf en Bronnajaden
Met vonklend oog beloert, en, midden onder 't baden,
Met eenen sprong verschalkt; doch, duikende in den vliet,
Zich voor de ontglipte maagd omkronkeld vindt in 't riet;
Waar minlijke Arethuze, aan Alfeus arm ontschoten,
Zich onder de aard verschuilt, den minnaar afgesloten;

aant. Dianaas dartle stoet de hooggegorde kniên
In 't spieglend waterglas den Vlietgoôn laat bespiên,
En de oogen tergt door 't blank der elpenbeenen voeten,
Die 't kabblend beekjen lekt, en (mocht het!) door zou wrocten.
Waar Liefde, en Lust, en Vrede, en Theokriet met haar,
Omtuimlen in 't gestoei der wulpsche vrijsterschaar!
Hier durven we in den schaâuw der breedgetopte beuken,
Op 't fulpen veldtapijt viool en sneeuwbloem kreuken,
En luistren naar het lied der schelle Filomeel.
Maar hoe, mijn Vrienden, hoe! Is dit haar zuivre keel,
Haar zoete gorgelstem? Of hoore ik 't aaklig donderen
Van de onderaardsche kluft, die ons begrimt van onderen?
Zoo is 't. Natuur voedt hier haar romm'lend ingewand
Met ijzerschorie en gedempten zwavelbrand.
't Is de Etna: hy, wiens buik in ontoegangbre kuilen
De dampen toebereidt, wier hol en dompig huilen
Des helhonds schor gebas, der doemelingen kreet,
In 't lichtbegoocheld oor der Oudheid joelen deed!
Hier giet de hand des tijds op lichtontvlambare aarde
De waatren die Natuur uit sijplende erts vergaârde,
En heel het aardrijk spant, en davert, en verschrikt,
Van d' opgezetten wind, waar van zijn binnenst stikt.
Dees rommelt, als een trom, als duizend oorlogstrommen,
Die, onder 't hol verdek, verderf en onweêr brommen,
En zoekt eene uitkomst, tot de schors des bodems splijt,
En bergen van elkaâr en bosschen nederrijt,
Of, in de lucht ontvlamd, door Etnaas holle kaken
Een' nieuwen doortocht vormt met vlam- en steenrotsbraken,
En 't lieflijklachend dal in woesteny verkeert
Door gloênde stroom aan stroom die langs 't gebergt' spanceert,
En voortweidt als een vloed, die, uit zijn kruik ontsproten,
Een veld dooradert; of, ten steilten afgeschoten
Gelijk een waterval, en schuimend neĉrgestort,
In vonkenregenen en rook vernietigd wordt.
Dan zucht, dan kermt Natuur; dan lijdt zy doodsche krampen!
Dan schokt, dan bonst haar 't hart, beklommen van de dampen!
Dan...! Maar mijn Zangster, zwijg, en voer dit beeld niet uit!
Ziedaar wat damp vermag, die 's lichaams hol besluit!

Wat middel dan, ô Gy, weldadige behoedster,
Der krankten weêrpartij, des levens teedre voedster!
Heeft, heeft uw voorzorg niet een plantjen voor dit leed,
Geen windbedarend kruid, geen' wortel, toegereed?
Of wist de schrandre kunst geen' vluggen geest te kweken,
Geen sapbereiding, om hun stormgeblaas te breken?
Zou Heelkunst of zoo arm, of zoo wreedaartig zijn;
En schenkt ze ons niet een' drop van Ledaas kruiderwijn
Die 't lijdend hart geneest of 't leed verbiedt te voelen;
Die (zoo, als reden heerscht op 't woeste driftkrioelen,
Of als een sterker drift de mindere overwint)
't Gevoel dier pijnen door zijn ongevoel verslindt?
Gewis, zy heeft ze, ô ja. Natuur heeft eedle kruiden;
En, dierbaar Vaderland, geen afgelegen Zuiden,
Geen Oost, geen waterplas, die 't Westen van ons deelt,
Onthoudt ze u. 't Is uw schoot, die deze weldaad teelt.
Zie ginds de scherpe anijs in uwe hoven tieren;
De fraaie venkel, trots, op hooge stelen zwieren;
De geurige karwei; het korianderzaad;
De speerkruidwortel, steun van zwakken zenuwdraad;
En, dien wy vroeger reeds verdiende glorie gaven,
De munte en majolein: uw eigendom, Bataven!
Of, zoo u 't onwijs hart naar afgelegen kust,
Naar vreemden hemelstreek, uitheemsche vruchten, lust,
Welaan! de Gember laat uw vordring niets ontbreken,
Met eedle Zedoar, uit Morgenlandsche streken,
De vurige Muskaat (ach! al te sterk van gloed),
En 't olierijke blad, doorbalsemd van haar zoet.
Doch veiliger dan dees is 't ooft der Hesperieden,
Die in hun geele schel een bijtende olie bieden,
Min tergend, meer geschikt tot prikkling van de maag
En dampontlasting, die zich opzet van omlaag.
By dezen voegt de kunst het prikkelend vermogen
Des vochts, door lenig vuur uit d' amber opgetogen,
Of d' opgeheven geest van dierlijk hoofdgebeent'.
Gelukkigst wordt hun kracht met zuivringkracht vereend
Die ongevoelig werkt en deel heeft aan 't ontspannen.
Één drop somwijlen, kan dier winden storm verbannen,
Gelijk een gisting, die ter neêr slaat door het nat

aant. Dat uit de koude bron in 't werkend mengsel spat.
Somwijlen baat er niets om 't groeiend leed te stuiten,
Ten zij de spierkracht-zelv' zich samentrekt van buiten;
't Zij zachte stroking met de levenwarme hand
Haar opwekke, en den huid uit d' onbeweegbren stand
Verwrikke en rimpel', of, met wol en lamrenvachten,
Den vochten omloop geev, en, door dien omloop, krachten.
Somwijlen grijpt hier drooge of vochte stoving stand,
Of zachte spoeling van het lijdende ingewand.
Men zag, daar niets verlichtte in 't gruwzaamst windbeklemmen,
Een luchtkop op de buik den kramp der spanning temmen;
Ja, 't bladertrekken van 't Iberisch paardinsekt.
't Zij dat dit prikklend vuur de spierkracht feller wekt;
't Zij dat verlies van vocht in de uitgerekte vaten
Der veezlen stijfheid breek om werking toe te laten
('k Beslis hier niet voor 't een of 't ander samenstel):
Genoeg! de spanning wijkt en 't vreeslijk spiergeknel.

Dan, dikwerv' staat de kunst by 't jammerbed verslagen,
En moet aan doodlijk gif de hulp der kruiden vragen.
Hoe, hemel! 't heulsap, dat bedwelmend moordvenijn,
Zal, in des Artsen hand, des levens heiland zijn!
Beeft, kranken, beeft vrij! - Ja, die vijandin van 't leven
Zal hulp, verzachting, troost, zal zielsverkwikking geven.
Ja, wat den roem verwierf van stuipontspanningkracht,
De heilrijke Opium wordt nooit naar eisch geacht!
Wee echter, die 't misbruikt! dit middel, zoo ontzettend
In werking, zoo geducht, zoo kracht- en geestverplettend!
Die aan zijn streelingkracht 't begoocheld brein gewent!
De onnoozle minn' die troost; hy siddre, die ze kent!
Bedrukten, ach! wat raad indien de ontsteking woedde,
En 't werkzaam zwijmelgift de bloedverhitting voedde,
De dood in de aders bracht, het vuur in 't ingewand,
Gemaald met vlek by vlek, in 't purper zwart gebrand?
Wat, zoo 't verslapte brein, dier werking prijs gegeven,
De vatbaarheid verloor voor 't meer dan dierlijk leven,
En oordeel, redenlicht, verdonkerd voor altijd,
Gods edelst schepsel tot een ondier had ontwijd?
Ach! dikwerv' zag ik dit. Te dikwerv', deze ellenden

aant. Hervoortgesleept met kracht en jammerlijk volenden.
ô Welk een wroeging dan voor de onbedreven hand
Die dood, en meer dan dood, in 't argloos lichaam plant!
Vergeefs, misdadige Arts, zal de aarde uw feil bedekken,
Of 't voorbeeld van een' naam tot schuld verschooning strekken;
Natuur, uw eigen hart, geheel de menschlijkheid,
Die elken misgreep, dien ge u schuldig maakt, beschreit,
't Eischt alles rekening, 't eischt wraak van zulk vergrijpen!
My dunkt, ik zie uw ziel met gloênde tangen nijpen
Op 't bloote denkbeeld van de mooglijkheid. - En gy
ô Jongelingen, die u wijdt aan de artseny,
ô Geeft u aan den wind van ijdle nieuwigheden
Niet achteloos ten roof! Beproeft! en hoort de reden!
Zegt eens, aan d' eindpaal van uw glorierijke baan:
'k Heb - niet, mijn licht gevolgd (dat licht was mooglijk waan;
Misleidend flikkren van de Eubeesche strandslottoren,
Gericht om 't Grieksche bloed in 't vlotte zand te smooren,
Of weemlend dwaallicht, dat in zwarte nevels hangt,
En, op den adem van den wind die 't ondervangt,
Nu her- dan derwaart drijft, en eindlijk uitgeflonkerd,
Te loor stelt, wie het volgt, in vale nacht verdonkerd.)
Maar - 'kzocht de waarheid steeds, en brak mijn trouw haar nooit;
'k Heb om geene ijdele eer, naar mode of smaak geplooid;
'k Deed nooit een droef gezin, uit slechts vermijdbaar dwalen,
Met 's Vaders vroegen dood mijne achtloosheid betalen;
Maar 'k drage in 't stervensuur, en op mijn legersteê,
De dankbre tranen van mijn tijdgenoten meê. -
ô Zalig, wien zijn hart met zulk een troost mag laven!
Geniet haar, dierbre jeugd! dat loon trotst gouden staven.

Maar wat, indien het hart, bezwemen in de borst,
Het bloed doet stilstaan, als met schichtig ijs omschorst;
Of dit, door d' enklen druk der slagaâr voortgedreven,
In grooter vaten stikt, onmachtig door te streven,
Het uiterlijk der leên met doodzweet overdaauwt,
Op de ingewanden perst, den levensgloed verlaauwt,
En zelfs zijn eigen bron van laving doet versmachten?
Wie zoude, in zulken staat, den jongsten snik verwachten,
En redden 't lichaam niet door kracht van kruidery?

aant. Ach, de aakligheid des doods bedreigt dan van naby
En plant zijn vale vaan op de ondermijnde wallen.
Hun top buigt over, knikt. Mijn God! ik zie ze vallen,
En alle hulp heeft uit! De God des levens vliedt
Van 't outer dat hem rookt: de vuurvlam ging te niet:
Zie daar den laatsten sprank! Zy tuimlen uit den hoogen!
De puin vervult de lacht en stuift de zon in de oogen!
In dees beroering was de vlijming van 't lancet
De toevlucht; 't blinkend staal, de krijgsleus; bloed, de wet;
Wanneer mijn vroege jeugd, der kindsheid naauw ontwassen,
Zich-zelv' verdrinken zag in eigen purperplassen.
Ach! purperplassen, die mijn ouderdom betreurt,
Nu 's levens eedle stroom, verbasterd, en miskleurd,
Aan geest verarmd, en raauw, met ongeregeld prangen,
En - stoffen voortsleept die verbandloos samenhangen,
En - 't leven met de dood in 't kwijnend lichaam mengt.
Mijn vrienden! ô ziet toe, wanneer gy schatten plengt,
Die Indie of Pactool u nooit weêr kan vergoeden,
En doet geene ader, dan uit plicht en nooddwang bloeden!
Neen, dient den zoeten geest, die uit salpeter stijgt,
Aan 't nedervallend hart, dat naar den adem hijgt.
Geeft schokken door den kil der frissche waterspranken.
Beproeft de kracht der myrrhe in welbereide dranken.
(Zy troost, zy wekt de vreugde in 't afgepijnd gemoed):
De onschatbare amber, die de kalmte geeft aan 't bloed:
Het geurig kamferzout, die harst, vervuld met zegen!
Zy steunt den vezel, drijft, en staat verrotting tegen.
Ja, zelfs de zuivre wijn, die God en mensch verheugt,
Doet in dat oogenblik de matte zenuw deugd,
Wen hy, aan 't lijmig nat der eedle garst vereenigd,
Het bloed doorwandelt, en zacht aanzet wat zy lenigt.
Niet zelden doet het zuur ook voordeel in dien stand,
Daar 't vuile gisting weert in 't stilstaande ingewand:
Doch zacht, geen hevig zuur, waar van de prikkelingen
Of 't bloed verstijven, of de vaten samenwringen.
Men mijd' de onbandigheid van 't delfzuur, en zoek baat
In 't geen de gisting teelt, de boomgaard rijpen laat;
Zoo echter 't ingewand, te teêr, te licht bewogen,
Die zachte bijting duldt en strafloos mag gedogen:

aant. Hier baat geen voorschrift, neen; de juiste staat der kwaal,
Zie daar uw richtsnoer, Arts, dat gift en maat bepaal'!

Dan ach! mijn geest dwaalt af. Mijn vrienden, 'k zie u lijden,
En zou uw snerpend wee my 't harte niet doorsnijden!
Mijn borst niet aâmen tot uw redding! Ach, veeleer
Zou 't licht van 's Hemels pool zich domplen in het meir,
De woeste hemeldraak beerin en wagendrijver
Vervolgen door het nat, dan liefde zwichtte aan ijver!
Eer groeide 't blozend ooft aan distels, de akoniet
Aan d' eedlen wijnstok, en de nagelbloem aan 't riet.
Vergeeft des, zoo mijn Nymf met loome en loden passen
Zich voortsleepe op een pad, waar niet dan dorens wassen!
Zy spoedt naar 't eind, maar moet haar dierste plicht voldoen.
De lauwer faal haar 't hoofd, en deugd is haar festoen.

Nog zwijge ik van het wreedst der ziektefolteringen.
Dat woeden van de pijn, waar van zich 't hoofd bespringen,
De reden schudden voelt! Onlijdbaar boven al
Wat zich verbeelding maalt van 't onderaardsche dal,
Waar razernyen met haar zweepen, geeslen, gloeien
En blaken, meer zich-zelf dan de ijdle schim vermoeien
Die 't voorwerp is der straf. Onnoozele oudheid, ach!
Wat wist uw sterk gestel van 't geen de pijn vermag?
Uw forsche vezelkracht, die stier en leeuw kon trotsen,
Die eiken knakte als bies, en brokken spleet van rotsen,
Bood weêrstand aan 't geweld van kneuzing, buil, en wond,
En 't rijk en kernvol bloed liep onbelemmerd rond.
Uw hersens leden niet van voet- of vingerkwetsen.
Wat zoudt ge ons lichaamssmart in uw tafreelen schetsen!
Wy voelen haar (helaas!) wy, wier vertederde aart
't Lichaamlijk fijnst gevoel aan zwakke vezels paart!
Ons blaakt de ontsteking, ons de gloed der zenuwkoortsen,
Met ijsselijker vlam dan uwe Alectoos toortsen!
Ons scheurt een wreeder gier het lijdende ingewand
Dan uw' Prometheus in zijn boei van diamant!
En, wat is kerven, wat verscheuren, rijten, prangen,
Wat vuurvlam, staal, of lood, of schroef, of gloênde tangen,
By 't wringend, scheurend, slaand, en teistrend hersenwoên

aant. Der hoofdpijn; waar geen smarte een' zweem van laat bevroên!
ô Wee hare offers! hoop, hoop alle pijnen tevens
Op één, eens aan de smart ten prooi gedoemden levens,
Één uur dier schrikpijn weegt een leven smarts te zwaar.
ô Zalig, zoo haar wee voor schatten tembaar waar!

Mijn leedgenoten! ach, wat zou mijn hart zich streelen,
Mocht u mijn teedre zang zijn noodhulp aanbevelen!
Dan, neen! wat vleien we ons! daar is geene artseny
Behulpzaam in den brand van 't hevig noodgetij':
Dat nu de wolken schokt, dan d' afgrond dreigt te ontbloten;
Uit tegenstrijdigheên van oorzaak voortgesproten!
Helaas! nu, is 't het bloed, dat met te groot geweld
Zich opdringt, 't weeke brein in de adertakken knelt
En kneedt en geesselt met verbijstrend uurwerktikken,
En in den toevloed van zijn vochten dreigt te stikken.
Dan, is 't de kramp der maag, die om den gorgel grijpt,
Daar 't opgestegen bloed de hersens samennijpt.
De zuisling, 't grof geknal, en 't ondoorstaanbaar kraken
Verwisslen, paren zich met siddren, trillen, blaken,
En de onmacht mengelt zich aan schrikbre spanningkracht.
Dan, is 't de ledigheid, door 't spillen voortgebracht
Der nutte geesten, met den minsten gloed vervlogen,
En 't gantsche vochtgestel wordt regelloos bewogen.
De ervaarne taste hier het kwaad in de oorzaak aan!
Hier zal geen rozenkoek met edikzuur volstaan,
Der vaadren toevlucht by verhitting; hier, geen geuren,
Wier adem 't logge brein al schokkende op mocht beuren;
Maar de ongeregeldheid des omloops dient hersteld.
't Is hier, dat prikkling op de buitendeelen geldt.
De bladertrekking, die op nek of schouderbladen
Het hoofd ontlasten kan, van vochten overladen;
En de aftrek van het bloed, door 't warme waterbad,
Naar voet of handen: ja, de ontspanning zelfs van 't vat
Door aderoopning is het eenigst ter verlichting,
Dat stuip of dolheid weert, of brein- en vliesbrandstichting.

Doch groot is 't voordeel, groot de werking op het bloed,
Op brein en spiergestel, wanneer dit onheil woedt,

Die 't lichaam wedervaart in zacht, weldadig koelen
Van 't uiterste ingewand, door 't dikwerv' uit te spoelen.
De krampontlatingkracht van 't riekend bevergeil
Beveelt zich zeldzaam, als de smart dit hooge peil
Besteeg, noch 't stinkend vocht der Libyaansche struiken,
Den vrouwen dienstiger om 't moederwee te fnuiken.
'k Zag echter ook hun hulp niet nutloos aangewend,
Met stillende opium en omgekrocsde menth',
Citroenkruid, en het vocht van frissche lindenknoppen,
Bezwangerd met een tint van geestrijke olydroppen.
Somwijlen dempt men 't zuur, en 't hevig letsel zwijgt,
Door schelpstof, kreeftenschaal, waarin de scherpte zijgt,
Zijn' prikkel aflegt, en een einde maakt van 't worgen,
Verzadigd door het zout in slorpende aard verborgen.
Doch zinkt het hersenmerg, als mat en uitgeput,
Dan is de vlugge geest, de snelste voeding, nut.
Dan kan de waassem-zelf van brood, van speceryen,
Verkwikking schenken, meer dan de edelste artsenyen.
Dan geeft een enkel kop van Mokkaas tooverdrank
Veraâming; dan behaalt de zuivre wijngeest dank.
Doch wacht u, kranke, van zulke uitersten te tarten!
Voorkom 't gevaar daar van, voorkom den neep dier smarten!
Ontzie het gene 't bloed naar hoofd en hersens jaagt;
Vermijd de voedsels, die uw koking niet verdraagt;
En doe geen lichaam, dat, vervallen van zijn krachten,
Steeds nieuwe steunsels eischt, naar chijlvernieuwing wachten.
Één oogenblik, en ('k weet, 'k beproef het 't elker stond)
Het oog wordt duister; 't vocht loopt taplings uit den mond
Die optrekt; 't hart verflaauwt; de hemel schijnt betogen;
De geest, beneveld, zucht; zijn vreugd is weggevlogen,
Hy walgt van 't licht, en wenscht naar de ijzren rust van 't graf.
Helaas! wat brak op eens dien hoogen zetel af,
Waarop hy, met zich-zelv' en 't gantsch Heelal te vreden,
Het noodlot buigen dorst en naar zijn wenschen kneden? -
Één oogenblik te laat van 't afgepast ontbijt,
Maakt hem zich-zelv', zijn kracht, een' dag des levens, kwijt!

ô Christen, hebt ge een hart, dat lust schept meê te deelen,
ô Laat u 't oogenblik der weldaad niet ontstelen!

aant. Geef daadlijk, geef terstond, waar de armoê brood begeer':
Één oogwenk slechts te laat, en 't is geen weldaad meer!

Doch, zal de zachte slaap, die alles strookt en koestert,
Gesloopte kracht herstelt, en matte leden voedstert,
U vlieden? luikt zijn hand uw oogleên nimmer toe?
Beklagenswaarde, die, wen ge afgesloofd en moê
De legerkoets beklimt, voor nachtrust en verkwikking,
Slechts onrust, foltring, raapt, en dikwerv' zielsverschrikking;
Daar 't eindloos bruischend brein nooit inoogst, immer spilt;
De zenuw eindloos schudt en ongeregeld trilt;
Verbeelding, meer en meer verbasterd en verwilderd,
't Verloren beeld herbaart en telkens nieuwe schildert;
En 't oordeel, als een vlam, gedreven van den wind,
Nu her- dan derwaarts zwiert, en nergens standplaats vindt.
Ach, nooit beproeft uw hoofd het zuizen van zijn vlerken.
De maankop om zijn kruin mag de uwe niet versterken.
Hy schuwt een sponde, waar kwellaadje, zorg, en pijn,
Als saamgezworen, in gestaâge nachtwaak zijn,
En de ingenomen koets met lans en dolk bewaren.
Ai my! hoe brandt u 't bloed! hoe kookt het in uw aâren!
Hoe vliegt, hoe bruischt het op, en stookt de hersens aan!
Is hier de razerny (ô hemel!) wel te ontgaan?
Neen! zoo die hersens niet, gevoelloos door al 't blaken,
En werking, en besef, ten eenenmaal verzaken;
En, met den valschen mom van sluimring ingehuld,
Beroerte uw lijden met een zachte dood vervult.

Beroerte, of razerny! ô Hemel, wie van tweën
Is schrikbrer uiteind na zoo uitgestrekte weën!

Beroerte, wen zich 't brein, als van een vreemd geweld
Voelt saamgedrukt door 't bloed dat in zijne aders zwelt,
En op de zenuw perst met ongeregeld klemmen,
Om zelfbesef, gevoel, en muskelkracht te stremmen!
Dan stort het lichaam in een schijnbre sluimerzucht.
Het oog is doof voor 't licht, en de ooren voor 't gerucht.
Vergeefs, zoo Gade en kroost met zilte tranenplassen
't Nog ademhalend lijk op 't zwijgend leger wasschen:

Zoo Vriendschap, Liefde, en Trouw, om 't treurig bed gegroept,
De vlotte ziel te rug, en tot het leven, roept!
Vergeefs, indien de kunst door heilzaam vezeltergen
Het saamgedrongen vocht een' ruimer loop wil vergen!
De ziel gehoorzaamt aan geen lichaamsprikkling meer,
En 't werktuig ligt ontwricht, geen kunst herstelt het weêr.

Doch wreeder, 't diep verval van 't edel denkvermogen;
Wanneer 't verstoorde brein, op vreemde wijs bewogen,
Verbeelding schimmen biedt, uit ijdle lucht gevormd,
En 't radeloos verstand met nietige angst bestormt!
Of als men, speelpop van een bloot werktuiglijk prikkelen,
Geen denkbeeld meer herkent of vatbaar is te ontwikkelen,
Geheugen, oordeel mist, zijn' eigen-zelv' ontvalt,
In kindsche onnoozelheid met kinderspeeltuig malt,
En kindren-zelv' tot spot, tot schimp wordt en verachting!
ô Wrange, ô gruwbre vrucht der lange breinverkrachting!
Helaas! die sterke geest, die, aarde en lijf te groot,
't Oneindige als 't Heelal in zijne omvaâming sloot;
Die Godheid, die Monarch, die met den donder speelde,
Zich zetelde op het niet, en wareldstelsels teelde,
Den tijd en 't lot beval, de schepping buigen deê,
Ligt, van zijn' throon gebonsd, by 't onvernuftig vee!
De hand, voor wie heel de aard aanbiddend nederknielde,
Die klei en marmersteen, die hout en doek bezielde,
Die 't hart betooverde in de luitsnaar (ach, mijn God!)
Voert thands de zeepblaaspijp, bekrast het traliekot,
Of krimpt voor 's tuchtknaaps roê - ô God van dood en leven,
Bewaar, bewaar het hoofd, waarin uw gaven zweven!
ô! Rukke, eer zulk een lot het woedend brein verrass',
't Genadig woord ons weg: ‘Keer, stervling, keer tot asch’!

En ach! wie zal den slaap voor 't moede brein bezweeren?
Vergeefs de koets gespreid van zachte zwanenveêren,
Met zijde en goud gedekt, met purperglans omboord!
Waar is de tooverzang zoo krachtig, dien hy hoort?
Gy, tooverkollen, die met ijsselijke rijmen
De bleeke nachtvorstin deedt blozen en bezwijmen
(Gy waandet dat gy 't kost) en neêrtrokt op deze aard,

Koomt, leert me uw tonen, zoo zy 't kunnen, schatten waard!
'k Zal met u, 's middernachts, wanneer de honden bassen,
Het warend roofgediert op zerk en graf verrassen,
Den raâroof wagen, en de lijken in hun kuil
Ontrusten, onvervaard voor raaf- en wolfgehuil.
'k Zal bloed en etter van verpletterde adders koken,
Met wortels, uit de rots met kraauwels uitgebroken,
En mandragoren, met een looden naald doorpriemd,
Zoo dit d' onschatbren slaap aan de ijdle rustkoets riemt.
Ach! vruchtloos zocht ik troost by eedler artsenyen.
Papaver wast om niet by Neêrlands kruideryen.
Het Oosten zendt vergeefs zijn heulsap: 't Heeft geen kracht,
Op d' altijd wilden geest die toom en band veracht.
't Wekt dronkenschap, vervoert, schept schrik- en misttooneelen:
Maar rust? Maar zoeten slaap? maar vredig hersenstreelen? -
Niets minder. - Muzelman, zijn werking valle u zoet!
Ons is ze een nieuwe zweep in 't reeds zich schuimend bloed.

't Waar mooglijk, door saffraan- en andre geur te mengen,
Bedwelming, schijnbren slaap, voor sluimring voort te brengen.
Doch wee een middel, zoo gevaarlijk! Neen, ô neen,
De slaap is 't werksel van geregeld bloed alleen.
Dat vliete, een beek gelijk, die uit zijn' wel ontsprongen,
Door 't hellend zandbed glijdt, en vrij en onbedwongen,
Hier 't lachend bloemperk kust, en daar de weiden baadt,
Ginds door het rietbosch ruischt, daar klatert langs een plaat,
En elders 't wilgenwoud, waardoor de Zefir dartelt,
In kronklende armen vat, of door de wortels spartelt,
En eindlijk zich verliest in ruimer waterkom: -
Dat buldere als een stroom, wiens grommig golfgebrom
Zijn sluizen daavren doet; die, beukende op haar deuren,
De naven loswringt, en de grondvest dwingt te scheuren: -
Dat beelde een zachte vlam van zuiver maagdenwasch; -
Of zwarten pekstok, die het knappende uilgekras
In 't branden nabootst, af: - het brein zal rust genieten,
En de ongeziene hand het luikende oog beschieten;
Of eindloos woeden en onvatbaar zijn voor heul.
Helaas! bedwelmingslaap is niet dan 's lichaams beul.
Hy voedt niet, maar verteert, herstelt niet van 't vermoeien,

Maar stookt den geest te niet, door onbezadigd gloeien!

Rampzaalge! die den schat, dien ge in uw' boezem draagt,
Vertreedt, en dan van d' Arts onzinnig wedervraagt.
Geneeskunst heeft geen macht, 't verbeurde weêr te geven.
De Hemel schiep haar niet tot Schikgodes van 't leven.
Ja, gootze u ook, op 't spoor der Colchische beulin,
Een nieuw en ander bloed de krachtlooze aders in,
Het werktuig bleef ontsteld, en weinig zou 't u baten.
Gezondheid hangt aan 't bloed, maar tevens aan de vaten,
Die 't voeden, pressen, waar 't in afscheidt en door vliet.
Geneeskunst steunt Natuur, maar zy herbaart haar niet.

Het kroost van Pelias sloeg zoo de wreede handen
Aan 's Vaders ouderdom. Beklaagbre huwlijkspanden,
Wier vaderliefde, en deugd, en tederhartigheid,
Door valsch betrouwen op een ijdle kracht misleid,
Een beter lot verdiende! ontfangt, ontfangt mijn tranen,
En zijt ten baak aan hen, die 't bloed vernieuwbaar wanen!

Met valschen tooverschijn nam Jazons Gemalin
Het lichtgeloovig hart van 's Konings telgen in,
En vleide haar 't gemoed, begaan in 's Vaders kwelling,
Met d' ijdlen hersendroom van jeugd- en krachtherstelling.
Helaas! zy dient den wrok van felgetergden haat,
En werft de Godvrucht tot een werktuig van 't verraad.
Antinoë-alleen verwerpt die Helsche vonden.
Haar zusters schudden 't hoofd; ach of zy twijflen konden!
‘Neen, Ezon werd verjongd, het stervend ooi herteeld;
En 't is Medeaas konst die 't noodlot-zelf beveelt.
Zy zegt ons kruiden toe; zy zal de sappen mengen
Die in 't verouderd lijf vernieuwde krachten brengen;
Welaan, men wissle een frisch voor 't reeds verwaassemd vocht,
En kwijte ons van een plicht, door kindren nooit volwrocht!’
Zoo spreekt men, en, misleid door snoode toovertreken,
Besluit men 't kwijnend lijf den gorgel af te steken.

Helaas! de Grijzaart drukt de zorgelooze koets
Met de afgeleefde leên, die 't overschot zijns bloeds

aant. Met tragen loop verwarmt. Hy ziet zijn lieve spruiten
Een' minnelijken kring om 't purpren rustbed sluiten,
Omhelst ze, en prest ze ontroerd aan 't Vaderlijke hart.
Mijn Dochters, zegt hy, gaat! de nachtrust zalft mijn smart;
Wat zit ge aan Vaders bed uw' bloessem af te teeren?
'k Gevoel my 't oog bezwaard, en kan thands hulp ontbeeren.
Vaart wel, tot d' ochtendstond! - Dat woord van ochtendstond
Blijft steken, en versterft den grijzaart in den mond,
En heimlijk rolt een traan langs de uitgedorde wangen.
Hy sluimert sprekende in, terwijl by 't hoofd laat hangen,
Dat teedre Antinoë op 't donzen peuluw schikt.
Slaap, zegt ze, ô Vader, slaap, en worde u 't hart verkwikt!
Zy-zelve gaat ter rust. Het uur van midnacht nadert.
De flaauwe maan gaat op en siddert door 't gebladert,
Maar wendt het aanzicht af, en dekt het met een' damp.
Amfyze treedt voor uit, de handpalm voor de lamp,
En sluipt de bedzaal in, en heft zich op de tenen,
En ziet haars Vaders slaap, en hoort hem slapend stenen.
Twee Zusters volgen op haar wenken. 't Moordend staal
Blinkt in heur handen, trilt, en flikkert door de zaal
By 't vlammen van de tocht. Op d' aanblik neêrgeslagen,
Ontzegt haar 't schuldloos hart het gruwelstuk te wagen.
Zy bleeken - blozen - ach! zy schamen zich den schrik
Die tegen 't misdrijf waakt in 't hachlijk oogenblik:
Haar doel is edel; ja. De tederste van driën
Is moedigst en gereedst. Nu buigen zy de kniën
En roepen 't noodlot en de afgrijsbre Hekaté,
Doch fluistrend, momm'lend, aan, met naauwlijks hoorbre beê.
Zy rijzen. 't Hoofd gebukt, de vingren saamgenepen,
Voelt elk zich, tegens dank, van de andren medesleepen.
Zy naadren 't ledikant, en heffen 't mes om hoog,
En stoten blindlings toe met toegewrongen oog
En afgekeerd gelaat. Het bloed begint te vloeien;
Zy voelen 't zich, hoe traag, de hand en arm besproeien,
En siddren. Pelias, in 't sluimren half gestoord,
Roept kermend uit: ‘Mijn kroost! uw Vader wordt vermoord!’
Nog slaat hy de oogen op, en ziet zijn eigen leven,
Gewapend met het staal, reeds bloedig, tot hem streven,
En voelt op 't oogenblik zijn hartaâr afgesneên;

aant. En, stervend, waant hy nog dat hem een droom verscheen.
De Dochtrentrits gaat voort, en keelt den grijzen Vader,
En perst hem 't stokkend bloed uit hals en gorgelader,
En vreest dat zelfs een drop in 't lichaam overblijft. -
De gruwel is volwrocht; het zielloos lijf verstijft;
Waar zijt, waar zijt ge thands, en waar uw levenskruiden,
ô Colchis tooveres? De nacht is reeds door 't Zuiden,
't Gestarnt' verschiet reeds, en uw luchtkar houdt zich verr'!
Waar zijn die mengsels toch, aan 't oog der morgenster
Verboden; snavelbeen en uitgeplukt gevleugelt'
Van roerdomp, vledermuis, en gruwzaam nachtgeveugelt;
Dat harte van een raaf die zeven eeuwen telt;
Die hertenlever; en die maandaauw van het veld;
Die 't negenjarig ooi, ten ketel uitgesprongen,
Deên blaten door de wei en zuigen aan zijn jongen!
Waar zijn zy? - Vraag dit niet, ô deerniswaard geslacht!
Uw roekloosheid vond straf; betrouw geen tooverkracht!

Dus speelde, zelf ten prooi aan 't onheil dat hy schetste,
Op d' oever van den Rhijn, in 't Vaderlijk geweste,
De balling, wien 't geweld uit have en erf verstiet,
En niets dan 't eerlijk hart by 't kwijnend lichaam liet.
Dus, bukkende onder 't lot, vertroostte hy zijn lijden,
Met in 't Arcadisch riet een' dunnen halm te snijden,
Waar aan 't gepreste hart zijn' laatsten adem gaf,
En zuchtend nederzeeg op zijner kindren graf.
Geniet, ô Vaderland, geniet zijn kranke tonen!
U zijn ze als 't hart gewijd, waarin uw deugden wonen;
En, schept de ontstelde geest ooit lichtnis in zijn troost,
Gedenk, ô Nageslacht, uw' Dichter in zijn kroost!

1806.

Eindnoten:

1 T□*v νούσων φύσιες* □*ητροί*. HIPPOCRATES.
2 Morbi acuti.
3 Morbi chronici.

Aanteekeningen.

Aanteekeningen.

Verstand en menschlievendheid, bladz. 76.

Virtutis olim vertimus jam nomina. BUCHANAN.

‘Een aanzienlijk Genootschap in ons Vaderland schreef nu onlangs de Prijsvraag uit: Of onze tegenwoordige leeftijd zich als een tijdvak van gezond verstand en menschelijkheid onderscheide dan niet? Men begrijpt lichtlijk (vertrouw ik) dat nooit by my opkwam, in dit kleine Dichtstukjen de vraag dier Maatschappy te beandwoorden, alschoon ik wellicht in vroegere jaren, indien zy toen voorgesteld ware geworden, by eene andere ziels- en ligchaamsgesteldheid wel genegen had kunnen zijn, daar, uit ondervinding en waarneming eene veelomvattende oplossing, en dit uit minder bepaald oogpunt als waarin alles zich tegenwoordig by my vereenigt, op te beproeven. Doch het onderwerp trof my niet te min; en van daar dit tweehonderdtal verzen (of zoo veel meer of minder het bevonden mag worden), my uit hart en pen gevloeid, en die ik geve voor 't geen zy zijn. [In Haarlem, Hooimaand 1827].’

Landrust, bladz. 245.

‘De eerste twee en veertig verzen van deze Navolging waren voor het Leydsche kunstgenootschap, K u n s t w o r d t d o o r a r b e i d v e r k r e g e n , door den Dichter Cornelis van Hogeveen junior (Hoofdlid dier Maatschappy,) uit eene Vertaling in ondicht gemaakt, wanneer ik verzocht wierd dien arbeid verder, en naar het oorspronklijke, op my te nemen; 't geen ik deed, zonder de minste gedachten, dat het in de Uitgave op mijn' naam gesteld zoude worden; en daarom, zonder het afgewerkt begin verder aan te roeren, dan dat ik voor eenige al te zeer mislukte verzen, verbeteringen opgaf die ook gebruikt zijn. En het is dus dat het Dichtstuk in het tweede Deel Poezy van het Genootschap geplaatst is geworden, doch met mijne naamletters daaronder; waaruit het dan ook verder in de Verzamelingen der Liefhebberen onder mijne werken ingelijfd is. Daar het nu, natuurlijker wijze in dezen bondel zijn plaats moest innemen, heb ik geoordeeld het mijne

van 't geen my niet toebehoort te moeten afzonderen, en dus het begin op nieuw naar 't Latijn overgebracht. Het is derhalve in dezen staat het mijne geheel, zonder inmengsel. Veranderingen heb ik in 't verdere niet gemaakt (waar toe my ook lust en tijd zouden ontbreken) ten ware in 't voorbygaan misschien een geringe verbetering, onwaardig genoemd te worden.'

Het buitenleven, bladz. 274.

Bladz. 274

> Boileau heeft lang voorheen zijne opgeworpen wetten
> Der Dichtkunst, vrij van band, ten regel durven zetten.

Hoe men ook denke over Boileau en zijne schoone A r t P o é t i q u e , 't is zeker, dat hy niet gevormd was om wetgever op den Parnas te zijn. Ook is de natuurlijke bekrompenheid van zijnen geest, die zich door eene naarstige beoefening der Ouden wel uitgezet, beschaafd, verschoond, en verrijkt had, maar niet geleerd eene recht Dichterlijke vlucht te nemen, in vele zijner lessen, dóórstekend.

Bladz. 275.

Hy gaat, hy vliegt, hy ijlt, enz.

Navolging van Horatius, Epist. Lib. I, Epist. I, v. 82-90. - Lucretius Lib. III, v. 1076:

Currit agens mannos ad villam hic precipitanter,
Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans.
Oscitat extemplo, tetigit cum limina villae, etc.

Bladz. 275.

- Bracht hy bosch en bloem in 't midden van de wallen.

Horatius, Epist. Lib. I, Epist. 10, v. 22, 23.

Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus longos quae prospicit agros, etc.

Bladz. 281.

Of aller waatren schrik, de felle Visschenslorper, enz.

Navolging van eenige verzen uit Windsor-Forest van Pope: gelijk in de beschrijving der Jacht eenige verzen van Derham zijn overgenomen.

Bladz. 284.

Helaas! wat baten hem enz.

Vergel. Virg. Georg. III, 525, die alles overtreft.
Pope's Windsor-forest v. 115.
v. Harens Geuzen: En niets, Cano, behield u'tleven enz.

Bladz. 284.

En roert hun-zelven 't hart, wier tanden hem verscheuren.

De Schrijver geeft hier een breed uittreksel uit de Fransche Dichtstukken van Roucher en Saint-Lambert, het Latijnsche van Vanier, en het Engelsche van Thompson, over het zelfde onderwerp. Ik vergenoeg my met er den Lezer toe te verwijzen, die ik zeer sterk twijfele, of na de vergelijking, in alles den palm wel aan onzen Dichter zal toekennen. Men zie les Mois, par Roucher (Chant. IX); les Saisons, par

Saint-Lambert (l'Automne); Vanierii P r a e d i u m R u s t i c u m (Lib. XVI); en Thompson's S e a s o n s (Autumn).

Bladz. 285.

De wakkre Huig de Groot -

Zeker, om bewonderaar van een' groot' man te zijn, behoeft men hem niet tot een Heilig te maken. Wee hun, die gelooven, dat men

in Staatspartyschappen of punten van Godsdienstleer niet ter goeder trouw dwalen, ja, uit zucht voor zijn party, zelfs te verr' gaan en naar rechten strafbaar worden kan, zonder daarom op te houden een eerlijk man te zijn! Wy hebben in onze dagen voorbeelden van uitersten gezien, waar door deze waarheid thands buiten tegenspraak gesteld behoorde te zijn. Ik ben noch in het Godgeleerde, noch in het Staats-systema, van de party van Oldenbarneveld en de Groot; ik ben het nooit geweest, en ik ben het thands minder dan ooit: ik vereenig my even weinig met de gronden der toenmalige tegenparty in den Staat; en zoo men my hoort, beide hadden ongelijk in de Staatsbebeginsels waar uit zy handelden. Maar schoon ik ook 't vonnis van beide die groote mannen onderschreven had, zy zouden my toch groot en achtenswaardig blijven. Er is onderscheid tusschen het forum externum en internum. Men kan in het een schuldig en strafbaar zijn, terwijl men in 't andere onschuldig, of ten minste by zijne schuld zeer verschoonbaar is, en omgekeerd. Voor my, ik ben altijd van 't gevoelen des Oosterschen Wetgeleerden geweest, aan wien Timour-Lenk vroeg, wien men voor Schedid te houden hebbe? Zie het stukjen in de Dichterlijke Handschriften, by Uylenbroek, Elfde Stukjen, bladz. 30, sedert in mijne Verspreide Gedichten I. Deel bl. 94 herdrukt. Ook heeft mijn gedrag en wandel dit in de verschillende tijden, die wy beleefd hebben, bewezen. B.

Bladz. 287.

Dan ademt heel zijn borst, met overwelmden zin,
De ziel van zijnen vriend in 't rozengeurtjen in.

Getrokken uit de Reis van Robert door de dertien Zwitsersche Kantons. (Tweede deel, bladz. 231, in 't Frausch.)

Bladz. 287.

Wat zegge ik! in een' Hof, by Pindus halve goden,
By Pope en Thomsons naam den mijnen plaats geboden!

De Schrijver neemt deze gelegenheid waar, om den Lezer op nieuw bekend te maken met een zeer vleienden brief van de Prinses Czartorinski aan hem, en zijn andwoord daar op, recht à la Françoise. Hy had deze brieven reeds te voren in verscheiden Tijdschriften laten rondwandelen; maar ik geloof niemand ondienst te doen, met dit gedenkstuk eener kinderlijke verwaandheid hier te onderdrukken. B.

Bladz. 287.

Neen, zangster, dit's geene eer, die u, die my, betaamt.

‘Il y a bien des occasions, où il faut prendre la modestie au mot, et convenir de bonne foi avec elle, qu'elle a raison.’ Thomas, Essai sur les Éloges.

Men gevoelt, dat deze geheele plaats over de afbeeldsels in de hoven, met al den byhang, in bloot te rugzicht tot den A b b é Delille beschouwd moet worden. Daar ik in mijne Navolging het Dichtstuk voor onzen Landaart geheel overgiete, en my-zelven in de plaats van den oorspronklijken Autheur stelle, had ik deze regels moeten onderdrukken. Maar ik vond ze te wel aangebracht en te gelukkig van wending en gedachten (ik spreek van 't Fransche), om ze mijnen Lezer te onthouden. Ik heb ze daarom overgenomen, doch tusschen haakjens gevat. Anders heb ik alomme de persoonlijkheden veranderd. - Niet te min moet ik hier aanmerken, dat ik van achteren wel wenschte, in dezen Eersten Zang meer vrijheid gebruikt te hebben. B.

Bladz. 287.

Beneden Gesners beeld.

Mijn Lezer wijte 't my niet, zoo de lafheden van Gesner tegenwoordig voor Poëzy doorgaan! Naar mijn gevoelen is hy geen beter Dichter dan Schilder. Het weinige naamlijk dat hy van de eene en andere kunst bezat, was zeer loffelijk in zich-zelfs, maar mag, naar mijn inzien, slechts een navolging van 't dichten en schilderen heeteu, verr' van de zaak-zelve te zijn. B.

Bladz. 289.

De een, als de onzeekre kans hem tegenloopt in 't spelen, enz.

Zie daar, mijne Landgenooten, hoe een Fransch E m i g r é u de willekeurigheid der Heeren in Frankrijk op hunne goederen, in het opleggen van lasten, afschildert! Hebt ge ooit iets dergelijks in Holland gezien, gehoord, of gedacht? B.

Bladz. 289.

Maar, doet ge een weldaad, voeg een troostvol oog daarby.

Dezen Les durf ik mijnen Lezeren aaubevelen. Onze Natie is weldadig, ja, boven mate: maar veeltijds denkt men by ons, dat het geldgeven alles afdoet. Zoo ergens, zoo is in dit opzicht de spreuk eene waarheid: f o r m a d a t e s s e r e i . 't Vriendlijk oog van den weldoener is meer dan de gift. B.

Bladz. 292.

Hier zit hy! -

De Schrijver bericht ons, dat eenige verzen van de afbeelding des Dorp-pastoors en van die van den Schoolmeester nagebootst zijn naar Goldsmith's D e s e r t e d V i l l a g e ; waar de trekken van belachlijkheid, met welke 't laatste p o u r t r a i t opgesierd is, zekerlijk beter te pas kwameu dan hier; doch waar zy in der daad op verre na dat bij-

tende niet hebben, waar onze Autheur ze meê bezoedeld heeft. Men ziet duidelijk aan 's mans schrijfwijze, dat hy zich nog met wederwil herinnert aan zijne kindschheid en aan

‘Cet arbre, dont s'armoient ses pédans inhumains,’

zoo hy 't uitdrukt; waarvan straks nader! - Niet alleen heb ik geoordeeld, dit zoo veel mogelijk te moeten verzachten, maar er ook een correctif by te moeten voegen. Niets misschien is onzedelijker, dan de smaad van 't belachlijke op iemand te werpen, en vooral, op een' stand of orde onder de menschen. Zie daar, waar in voor een groot gedeelte het onzedelijke van het Blijspel bestaat. B.

Bladz. 293.

De berk ligt nevens hem, enz.

De Schrijver is hier zeer schilderachtig, maar vertoont ons den Berkenboom, groeiende op den Schoolhof.

‘Non loin croit le Bouleau, dont la verge pliante
Est sourde aux cris plaintifs de leur voix suppliante,
Qui, dès qu'un vent léger agite ses rameaux,
Fait frissonner d'effroi cet essaim de marmots,
Plus pâles, plus tremblans encor que son feuillage.

Horatius zou in een ernstig Dichtstuk een zoo belangrijk onderwerp afgedaan hebben met het eenvoudige

extimuitque magistrum.

Zie de Arte Poëticâ, v. 415. Maar Horatius wist ook te zeggen:

Hoc amat obscurum; volet hoc sub luce videri.

Edoch, het geen het aanstotelijkst van alles is, de Schrijver wordt hier van eene zeer aandoenlijke herinnering aan die verge pliante bevangen:

Tel, ô doux Chanonat, sur ton charmant rivage
J'ai vu, j' ai reconnu, j' ai touché de mes mains
Cet arbre, dont s'armoient mes pédans inhumains,
Ce saule, mon effroi, mon bienfaiteur peut-être.

Inderdaad, dit klinkt byna als 't bekende veni, vidi, vici van Cezar: j'ai vu, j'ai reconnu, j'ai touché de mes mains! Dit laatste inzonderheid is belangwekkend, de roede, of den boom, daar zy van gemaakt wordt, met de handen te hebben durven aanroeren. Men herinnert zich dadelijk aan de Grieksche Helden, daar zy 't Kalidonische zwijn geveld zagen:

Mirantes spectant, neque adhuc contingere tutum
Esse putant.

Ik heb echter getwijfeld, of onze koudvochtige Hollanders (want

zoo heeten wy by onze Naburen) wel gevoelig genoeg zouden zijn om zoo veel belang in dien berk te stellen, als hy blijkt voor den Schrijver gehad te hebben.

In goeden ernst! Het is op deze wijze dat men in het Burlesque valt. Maar nog een trek van des Autheurs valschen smaak, in deze zelfde plaats! Daar hy des Schoolmeesters schranderheid of oplettendheid (zoo men 't noemen wil) roemt, in het wanbedrijf der schoolkinderen te onderscheiden, levert hy den man aan de bespotting dezer kinderen over, door dezen hem met balletjens of propjens papier (wat weet ik 't) in 't gezicht te doen smijten:

quel doigt polisson
D'une adroite boulette a visé son menton.

Dit heeft 's Autheurs vrienden hier in Brunswijk reeds by de voorlezing van het werk, eer het gedrukt wierd, zoodanig tegen de borst gestoten, dat men hem sterk gedrongen heeft, om deze platheid weg te nemen. Maar neen: d e f e n d e r e d e l i c t u m q u a m v e r t e r e, zegt Horatius. B.

Bladz. 294.

Zoo toonde een Cato reeds in kindsche hoofdigheid
Die onverzetbre ziel, die Helden onderscheidt.

De Schrijver maakt van Cato, u n b o u d e u r s u b l i m e. Ik mag het lijden, doch weet niet welke verhevenheid in het pruilen schuilt. Men zie voor het overige Plutarchus in h e t l e v e n v a n C a t o. B.

Bladz. 296.

Die hy voor d'ouden Prins in Berg' op Zoom behaalde, enz.

Zie daar het onderscheid der Nationale karakters! De oude Fransche Soldaat vertelt, met de f a n f a r o n n a d e, hem eigen,

dans quel grand combat
Lui scul avec le Saxe il a sauvé l' état.

Eene schildering van den Autheur, die van de volkomenste waarheid gevonden zal worden overal waar men de Franschen kent. De Hollander in tegendeel, vrij van zulke inbeelding, doet zich goed op het geen hy waarlijk gedaan en geleden heeft, en vooral, op zijne verknochtheid aan zijn voormalig Hoofd: of,

- laudator temporis acti
Se puero,

haalt hy tijden en omstandigheden op, luisterrijker voor den Staat, dan welke hy thands beleeft. - Ik hoop niet, dat men deze trekken zal veroordeelen als aanstotelijk

voor de tegenwoordige Regeering des Lands. Schoon vreemdeling geworden, schoon 't met een leedwezen ge-

zien hebbende, dat ik niet ontveinzen kan of wil, ik heb deze nieuwe Staatsvorm nu eenmaal gevestigd gezien, en ben, als een ander, verplicht, 't openbaar gezag, eenmaal gevestigd en erkend, in mijne openbare schriften eerbied toe te dragen. Ik zou my dus geene trekken veroorlooven, die ik met dezen plicht onbestaanbaar achtte. Maar de Dichter Loosjes raadpleegde my eens, ter gelegenheid van zijn Toueelspel de W a t e r g e u z e n , of deze Geuzeu Oranjenteekens gedragen hadden, dan niet? Want, schreef hy my, is het zoo, zoo moeten zy ze in mijn Stuk dragen, hoe zeer ik er tegen heb. Ik doe hier niets anders dan hy wilde doen, naamlijk, het k o s t u m e bewaren. Een oud Soldaat by ons is in die manier van denken oud geworden, en blijft daar by. Die over dertig jaar oud Soldaat is, zal, zoo de zaken nu staan, anders kunuen denken.

Een gelijk onderscheid van karaktertrek doet zich op in de meisjens, op den schommel gezeten. Van 't Fransche boerinnetjen is het eigenaartig, hetgeen de Schrijver zegt:

> Zéphir vient se jouer dans ses flottans habits,
> Et la pudeur craintive en arrange les plis.

't Zij p u d e u r , 't zij c o q u e t t e r i e , de schildering treft door heure waarheid. Maar de Hollandsche Boerenmeid is te stijf onschuldig, om zoo veel p u d e u r of c o q u e t t e r i e te toonen. Verre van er erg in te hebben, als haar rok van den wind opgolft en knie en kousenband zien laat, hare

> arglooze onschuld lacht, wauneer de schalke boeren
> Haar, met een dubblen zet, den hemel nader voeren. B.

Bladz. 297.

> - en 't noodlot treft den koning.

Zekerlijk behoorde hier in een Hollandsch Dichtstuk het k o l v e n by, waarvoor men het by ons lang verouderd kegelen wel had kunnen onderdrukken. Maar ik versta niets van dat, noch van eenig ander spel. B.

Bladz. 298.

> En, van uw werk voldaan, het oog op God geslagen,
> Moogt ge in vertrouwende ernst om zijn voltooiing vragen.

Zoo ten minste zal de rechtschapen Nederlander doen. Een of andere Fransche Geestelijke moog thands met onzen Schrijver zich aanmatigen te zeggen:

> - Satisfait de tout, et ne regrettant rien,
> Vous dites comme Dieu: ce que j' ai fait est bien!

Ik vertrouw dat onze Landaart het my dank weten zal, dat ik hen op geene Godslasteringen vergaste.

Maar de Schrijver heeft deezen trek niet van zich-zelven. Hy is zigtbaar ontleend van de Engelsche Lady M o n t a g u e , bladz. by my 255[1], B.

Bladz. 299.

By 't zalig Mantua in 't ruischend groen vermeiden.

Zie Virgilius, G e o r g . L i b . II, v. 198 s e q q .

Bladz. 300.

De onderscheiden misten,
Waarin het dierlijk vet zich oplost onder 't gisten,
Zijn zouten vluchtig maakt, ontwikkelt, en verdeelt, enz.

Men beproeve aan de gronden der Scheikunst, of dit de werking der mist zij? Ik heb gemeend, daar een denkbeeld van te moeten geven, dat ten minste de Verbeelding bezig hield. Met den Schrijver te zeggen:

la litière féconde
Change en un suc heureux un aliment immonde.

is eene p h r a s e , en niets meer. B.

Bladz. 301.

Daar schiep hy weide uit zand, en 't sierlijk klavergras
Beloonde 't stout bestaan met rijkdom van gewas.

De Schrijver laat zich te dezer gelegenheid in eene Aanteekening zeer breedvoerig uit over de nuttigheid der verscheiden soorten van zoogenaamde Turksche en andere klaver, enz. Het behoort zekerlijk niet tot zijn Dichtstuk, schoon tot deszelfs stof behoorende, en ik heb geloofd, die langwijlige Aanmerking, die voornaamlijk over het veevoeder loopt, te kunnen achterlaten. B.

Bladz. 301.

Daar ziet ge, sprak hy toen, mijn gantsche tooverkracht!

1 Het is in de Verhandeling over het Huwelijk tegen Rochefoueault. Een opstel dat haar oneindig meer eer doet, dan hare met valschen geest en verwaande inbeelding opgevulde brieven, daar men zoo veel meê opheeft. Men moet echter bekennen dat het Deismus dat zy in dezen openlijk genoeg belijdt, ook daar ruim en breed in doorsteekt, voor die het recht kent. B.

Zie Plinius, H i s t o r . N a t . L i b . X V I I I , S e c t . VIII. Ik kan het niet helpen, zoo dit slaperig verhaal ook in mijne Navolging dof en belangloos is, en aan Vader Cats herinnert.

Bladz. 303.

't Is orde en regelmaat, enz.

Ik bid mijne Lezers, de beginsels in deze drie regels vervat, wel te overwegen! De geheele zoogenaamde Aesthetica berust er op; ja, meer dan de Aesthetica.

Als men beginsels heeft, behoeft men met den Autheur niet te zeggen:

J' hésitai, je l'avoue,

noch heden te veroordeelen 't geen men eergisteren toejuichte, en dan achter de gewone uitvlucht te schuilen:

Mais je permis l'usage et proscrivis l'excès.

Het geen te verr' gedreven kan worden, is nooit een beginsel, en behoort er niet toe gemaakt te worden. Regels hebben bepalingen, maar beginsels niet. Doch regels zijn voor de werklieden, 't beginsel is voor den wijsgeer.

En waarom hebben regels bepalingen; of, het geen het zelfde gezegd is, waarom zijn zy aan uitzonderingen onderworpen, en voor misbruik vatbaar? Om dat zy toepassingen zijn van het beginsel, op onderstellingen; welke onderstellingen, hoe algemeen ook, echter altijd onderstellingen, en geene volstrekte noodwendigheden, en dus ook, niet eeuwig en onveranderbaar zijn, maar, wegvallende, den regel doen wegvallen. Zoo is 't in de Fraaie Kunsten; zoo is 't in het Zedelijke; zoo is 't in alles. Duizend Filozofen hebben ons zedelijke regels gegeven; de Mozaïsche wet geeft ze ons nevens regels van Godsdienstplicht: maar het gezegend Euangelie alleen geeft ons het beginsel van beide, en is daarom onveranderlijk, en iedere afwijking er van, heiligschennis. Doch juist dit beginsel is het geen den Hedendaagschen Filozofen in den weg is; en, dit verlatende, wankelt hunne zedenkunde daarom ook zoo jammerlijk. En, ik mag er gerust byvoegen, met hunne onzekere en veelal valsche zedenkunde, vervalscht zich noodwendig hun smaak.

Van de Staatsbegrippen behoeve ik niet te spreken. Ik heb lieden gekend, die vijfmaal van party wisselden, en altijd ter goeder trouw. Waarom? Zy kenden regels, maar geen beginsels. B.

Bladz. 304.

ô Vatbaarheid voor 't schoon! ô echte Hemeltrek!

Men zie, vindt men 't goed, mijne Rede, in de Academie der Schilderkunst te 's Gravenhage over dit onderwerp uitgesproken, in het jaar 1794. B.

Bladz. 304.

In struiken voor hun disch- en kamertuin ontaart!

Men vindt in Macartneys R e i z e de Middelen, waar van de Sineezen zich ten dien einde bedienen. B.

Bladz. 304.

Zoo kwam de heidestruik van de Alpen tot ons over!

De C y t i s u s. Men moge mijne benaming van h e i d e s t r u i k v a n d e A l p e n wat oneigen of onbestemd vinden; ik geve haar gaarne voor een betere. Den hedendaagschen C i t i z o der Italianen kenne ik niet beter dan den C y t i s u s der Ouden. Genoeg, dat het een struik of heester is, waarmeê men het vee voedert. B.

Bladz. 304.

Zoo schonk ons 't vruchtbaar Oost het hangend wilgenlover.

Tournefort (zoo de Schrijver bericht) heeft de Treurwilg het eerst doen kennen, en waarschijnlijk is het aan hem, dat Europa dezen boom verschuldigd is.

Bladz. 304.

Zoo kreeg de bevende Esp, die aan onze oevers wast,
Zijn prachtig broedrental van Esch- en Tyberboorden.

De Italiaansche populier onderscheidt zich door de rechtstandigheid zijner takken, die zich by den stam houden, en den boom het aanzien eener pyramide geven.

[Vraagt de Lezer misschien, wat een morgen Lands, met dezen populier beplant, opbrenge, de Fransche Aanteekening zal het beandwoorden. Maar ik voor my, geloof dat een Dichtstuk een geheel ander soort van belang inboezemen moet. B.]

Bladz. 305.

Virgienjes kust ontschaakt of Schotlands hoog gebergt'.

Twee verscheiden soorten. doch te bekend om er hier over uit te wijden.

Bladz. 305.

De Levensboom herroept Sinees en Formozaan:

De Thuya. - Wanneer ik aan de Sineezen denk, denk ik gaarne (en, ik onderstel, ieder Hollander met my) aan Formoza, het tooneel van Hambroeks kloekmoedige en recht Hollandsche braafheid. - Doch ik twijfel of deze boom wel tot ons uit het Oosten is overgebracht. Veellicht is hy by ons een voortbrengsel van America. B.

Bladz. 305.

De frissche Jodenboom, de heilige Jordaan, enz.

Jodenboom, Judasboom, Judéaboom, met purpren bloemen.

Bladz. 306.

De Leeuw, hoe 't ziedend bloed hem prikkle tot de min,
Veracht in onze lucht het streelen der Leeuwin.

De Leeuw- en Tijgerwelpen, in den Tower van Londen geboren, noch die men in de Warande van Keizer Leopold heeft zien voortkomen, doen (als zeldzaamheden) niets af, tegen het geen hier gezegd wordt. Ook is de les van Horatius, als de Schrijver te recht aanmerkt: Famam sequere. Het is waar, dat Horatius dit in cene gants andere toepassing zegt, maar niets verhindert ons, den Les algemeen te maken.

Maar de Schrijver voegt er by, dat onze honden in Africa hun stem en hair verliezen. Hy had er by kunnen voegen, ook in America. Maar welk een val, om eene tirade (want dus noemt de Schrijver het zelf) in een Dichtstuk te eindigen! Van den leeuw op den hond! - Zeker, in het schakeeren of schikken van het geen hy ons aanbiedt, is de Autheur niet gelukkig.

't Geen hy er verder by doet, dat de Europeesche moeders in Indie geen melk hebben om hunne kinderen te zoogen, en dan in zijne Aanteekening verandert met te zeggen, dat heure melk aldaar te scherp voor het kind is, doet niets ter zake. Men kon even goed aanvoeren, dat een Europeaan in de heete Luchtstreken te sterk uitwaassemt. Het een is een gevolg van het ander. B.

Bladz. 306.

Daar 't om hem hupplend kroost van dartle speelzucht tiert,
De lichte voeten rept, en door elkander zwiert.

De Schrijver meldt, dat hy hier ter plaatse beproefd heeft, het texuntque fugas van Virgilius over te brengen. Zie Aeneid. Lib. V. vs. 592. En deze overbrenging moet bestaan in de woorden:

De leur course rivale entrelacent les jeux.

Woorden, die ik niet versta, daar ik niet weet of ik verstaan moet les jeux de leur eourse rivale in den tweeden, dan wel entrelacer ces jeux de leur course rivale in den zesden Naamval, als stond er PAR leur course rivale. - Of dit nu eene overbrenging zij, en of er eene overbrenging plaats konde vinden, oordeele de Letterkundige.

De Latijnsche Dichter spreekt van het dooréén slingeren der Tro-

jaansche Jongelingen in hun spiegelgevecht, waardoor zy malkander in 't vechten en wijken onderling onderscheppen en ontduiken. Als de onnagangbare wegen (of kronkelpaden) in den Kreetschen Doolhof, zegt hy, zoo is het renneu, waarmeê zy den rennenden den weg afsnijden; en spelende doorkruissen zich de vluchtenden en de strijdenden. Letterlijker: spelende weven zy vlucht en gevecht door elkander.

> Haud alio Teucrûm nati vestigia cursu
> Impediunt, TEXUNIQUE FUGAS ET PROELIA ludo.

Zoo ik hier wel zie, moet texere by fugas et proelia behooren, en de vermenging, of liever, het door elkaâr schieten van de vluchtenden en strijdenden uitdrukken. De Abbé Delille wil het, naar het schijnt, afzonderlijk nemen, en van het doorkruissen van hun eigen spoor verstaau hebben. Maar dan nog versta ik niet, wat het by hem zeggen wil, het spel te doorweven met tegen elkander te loopen, of het spel van hunnen wedloop te doorweven. En het moet toch doorweven zijn, zoo 't het texere van Virgilius zal overbrengen. Of, wil men, laat het doorkruissen heeten; het spel met eenen wedloop te doorkruissen, zal my nog onverstaanbaar zijn, ten zij ik het doorkruissen voor eenvoudig vermengen, verpozen, of iets dergelijks, opvatte. Maar doe ik dit, zoo is alle nuauce van het texere van Virgilius verloren; van 't welke de beeltenis niet bestaan kan dan in de aanhoudende overkruissingen van den loop der vechtenden met dien der wijkenden; van wie de eersten de laatsten gedurig onderscheppen, en dezen de eersten gedurig ontduiken.

Ik beken voor het overig, gaarne, dat deze plaats by den Autheur op het eind zijner Periode meer ruimte vindende, een volkomener Tafereel oplevert, dan het vers my toeliet er in te brengen. Duizendmaal doen zich in het vertalen zulke belemmeringen op, wanneer men de houding van het stuk niet aan de détails wil opofferen. B.

Bladz. 309.

> Kende eindlijk 't Herfstgenot en 's aardrijks Lentetooi.

‘Verbeeld u, (zegt Riedesel in zijne Reis naar Sicilie, van Maltha sprekende) eene kale en dorre rots, wier bovenste korst, door ijzeren werktuigen verbrijzeld, met water gestampt en gekleinsd, in aarde veranderd is, en door de onafmatbare bewoners by aanhoudendheid bebouwd wordt.’ Om op deze dorre rots tuinen aan te leggen, doen de gegoede Maltheezers aarde uit Sicilie komen. Het zelfde wordt, volgens Volney, door de Monniken op den berg Sinaï, met den besten uitslag in het werk gesteld.

Bladz. 309.

> - Gemenos, ô lachendste aller dalen

Eene der aangenaamste valleien in Provence.

Bladz. 311.

- Sints 't oppermachtig Romen
Zijn standaarts had geplant aan Rhijn- en IJsselzoomen, enz.

Ik heb gemeend, de van tijd tot tijd toegenomen vermindering van den loop onzer Rivieren hier te mogen afschilderen. De gracht van Druzus, en die van Corbulo zijn bekend. B.

Bladz. 313.

Aan 't verre Westerstrand, waar, onder 't zonneblaken,
't Verdelgde Kusko treurt by Limaas trotsche daken.

De Schrijver haalt hier V a n i e r i i P r s a e d i u m R u s t i c u m aan (Lib. VI.). Men weet, dat Kusko de zetel van 't oude Rijk van Peru was, en dat Lima het thands is van de Spaansche Regeering aldaar. B.

Bladz. 314.

ô Had mijn teêr gestel, door d'arbeid ondermijnd,
Uw luchtstreek nooit beproefd, enz.

Maar

Quid prodest coelum votis implesse -!
Me, pulsum patriâ, pelagique extrema sequentem
Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum
His posuere locis. B.

Bladz. 314.

Maar Neêrland, eens 't geknars van vreemde kluisters moê, enz.

Inderdaad, het smart my-zelv' tegenwoordig, deze vreemde kluisters aangenomen, en niet liever het onderwerp geheel vrij behandeld te hebben. - Men heeft lang aan de Dichters onzer Natie verweten, dat zy hunnen geest meestal in een vreemd gareel deden draven, zonder hem immer in vrije lucht te laten rondzwerven. Dit ondertusschen is niet anders dan natuurlijk by een volk, 't welk, altijd aan ernstige bezigheden verknocht, en zich met hart en ziel toeleggende op het geen het zich eenmaal tot zijn hoofdplicht gemaakt had, oneindig zeldzaam den tijd kon vinden om den geest ten eenenmaal aan eene bezigheid te wijden, die zoo veel denkens en voorbereidens vordert, als de Dichtkunst vereischt wanneer men oorspronklijk zal zijn; en die by ons niet meer dan een bloote uitspanning was of zijn konde, terwijl zy by andere Natien eene hoofdbezigheid en middel van bestaan uitmaakte. 't Is niet

anders dan natuurlijk by zulk een volk, dat men, liefde voor Poëzy koesterende, en er door weggesleept zoo verr' als de Burgerlijke en Huisvaderlijke plicht het veroorloofde, zijne ledige uren, ongenoegzaam om aan eigen vindingen haren eisch

te geven, liever aan het overbrengen van schoone Dichtstukken der Buitenlanderen, in eene kiesche versmaat, toewijdde, dan by zijne bekrompenheid van tijd, of een middelmatig oorspronklijk voort te brengen, of aan zijn gezin en beroep te ontstelen wat hun toebehoorde. Dit is niet alleen natuurlijk, maar het is ook loffelijk, en heeft by ons ten gevolge gehad eene zoodanige volmaking van dat gene, waar men zich byzonder op toeleide (de v e r s i f i c a t i e naamlijk) dat wy er alle Natien van Europa in overtreffen. Ook waren ons de Franschen onder Lodewijk den Veertiende, als mede zeer natuurlijk was, in meer dan één vak der Dichtkunst sterk vooruitgesprongen; en hun beste werken verdienden wel, dat Naburen die smaak en gevoel hadden, ze zich door Navolgingen toeeigenden, en hen tot model namen. Doch, gelijk hier uit op den duur eene verwisseling van den onden stonten Hollandschen Dichtgeest voor de Fransche p h r a s i o l o g i e (die, met al hare e l e g a n c e , toch de Poëzy niet uitmaakt) heeft moeten ontstaan, zoo wordt het eenmaal tijd, tot ons-zelve te rug te keeren; vooral, sints de Dichtkunst der Franschen zoo ellendig gezonken is, dat zy geenen zweem meer van baar vorigen luister behouden heeft; van welken een La Harpe en Delille slechts nog eenen flaauwen schemer over hebben. Laten wy derhalve: ik herhaal het hier, de vreemde kluisters afleggen, en ons-zelve weêrom worden! Eer zich de Fransche Poëzy weder kan oprichten, kunnen wy by ons tot eene hoogte gestegen zijn, waarop zy ons nimmer zal inhalen, mits wy met haar niet verkiezen te deelen.

Ik spreek hier niet dan van de Fransche Poëzy: de Engelsche is by ons nooit zoo bekend geweest, om invloed te konnen hebben; maar van het tijdstip dat zy 't by de Franschen geworden is, dagteekent ook het beginsel van hun verval. Van de Hoogduitsche behoort thands onder de genen die smaak en verstand hebben, geen gewag meer te zijn. Zy moet het verderf der Poëzy worden, overal waar men er smaak in krijgt; en om de schoone stukken welke zy bezit, over te brengen, behoort men volkomen Neêrduitsch Dichter, zijn eigen stijl machtig, en boven alle gevaar van de besmetting te zijn, die zijn altijd min of meer ademt, wil men zichzelven en zijnen Landaart niet met wansmaak, valsch vernuft, en zucht voor schijnschoonen onzin vergiftigen. Het geen men, eenige jaren geleden, voor haren Morgenstond hield, was niets dan eene voorbygaande schemering van Noorderlicht, waaruit nooit een waarachtig Daglicht kon aanbreken, en waarvan zelfs de glansrijkste flikkering de zuiverheid aller kleuren in de voorwerpen bezoedelde. B.

Bladz. 315.

Niets grootscher in dit vak trok de oogen van 't Heelal.

Dit roemruchtig kanaal is in veertien jaren tijds op bevel van Lo-

dewijk den Veertiende gewrocht, en de grootheid van dien Vorst overwaardig. De Bouwmeester Riquet bracht er eene oude waterleiding in, die men aan de Romeinen toeschreef, doch die van veel later tijd is.

Bladz. 315.

De Aaloudheid schetste ons dit met meesterlijke hand.

Zie Ovidius Metamorph. Lib. IX, init.

Bladz. 318.

ô Vruchtbaar Stellendam, gewoekerd uit den vloed, enz.

Ik vertrouw dat dit in onzen tijd geheel en al uit het water gewonnen land, waar van de beroemde Dichter Voet de ondernemer was, en met welks Ambachtheerlijkheid hy het eerst verleid is geweest, genoegzaam bekend is, om er geene lange Aanteekening over noodig te hebben. Voor vreemdelingen zij aangemerkt, dat het tusschen Goeree en Overflakkee ligt. B.

Bladz. 319.

Ik zing Egeria en heur rampzalig lot.

Met al de losheid van een Franschen Abbé, die van alles op den beslissendsten toon spreken en schrijven durft, schoon hy er ook niets van verstaat, en 't gezond verstand openlijk tegendruischt, maakt de Schrijver hier wind en stroom meester, om ons eigendom met éénen ruk aan een ander te brengen. Schoone Rechtsgeleerdheid waarlijk! - Ieder weet, en die 't niet weet, kan het begrijpen, dewijl een bloot natuurlijk begrip het ons leeren zou, zoo er geene wetten bestonden: ieder weet, zegge ik, dat de AANDRIFT (A p p u l s i o) ons geen eigenaar maakt van het aangedrevene; maar dat wy het eigendom eerst verkrijgen, wanneer het aangedrevene, door zijnen eigenaar niet achtervolgd maar verlaten of veronachtzaamd, met der tijd zich (door samenworteling of anderzins) met het onze vereenigd heeft, en daar mede tot één stuk lands geworden is. Met één woord, gelijk ik weinige regels hooger gezegd hebbe:

- de afgedreven plaat, op nieuwen grond gestrand,
V a s t w o r t l e n d , wordt e e n d e e l van zijns bezitters land.

Dit weet ieder; maar ieder weet tevens, dat een Franschman niets behoeft te weten, om alles te schrijven, wat zijn zotte inbeelding hem ingeeft, en dan nog van drie vierdedeelen van Europa toegejuicht te worden.

Op dien fraaien grond nu bouwt onze Schrijver zijn gantsche Epizode van Egeria, wier huwlijksgoed, in een eilandtjen bestaande, onverhoeds met een. stormwind

wegdrijft en naar 't erf van eenen van haar-zelve begunstigden, doch door haren vader afgewezen' minnaar

heengevoerd wordt. Het meisjen nu arm zijnde, naar de rechtspraak van den Autheur, zoo is de Minnaar meester om den Vader te dwingen, die, schoon hy een ander Gemaal voor zijn Dochter gekozen had, ze hem gaarne geeft, en dus, met den ander breekt, om haar 't goed weêr te verkrijgen. - Lezers, die gevoeligheid bezit, die voor liefde, laat ik eenvoudig zeggen, voor eer, vatbaar zijt, wat dunkt u van zulk eenen minnaar, en van zulk eenen vader? - En dit ellendig, alle beginsels van recht, eer, en menschelijkheid wederstrevend verzinsel is, nog boven dat, overladen met een minnary van den God der Winden, die, het trouwen in 't hoofd gekregen hebbende, zijn meisjen het hart niet kan winnen. Want, zegt de Schrijver zeer gepast, schoon zijne Natie anders wel meest van het tegengestelde gevoelen schijnt te zijn: die het meeste wind maakt, is juist niet altijd de meest geliefde.

L'amant le plus bruiant n'est pas le plus aimé.

De Liefdegod ondertusschen zegt hem het meisjen toe, zoo hy Egeriaas eiland aan haar minnaar brengt. Een gepast middel, als men ziet, en waar twee paren te gelijk meê geholpen zijn! En dit is de machine die hier den knoop oplossen moet! - An hie dignus vindice nodus? - Dit laat ik daar; maar ten minste, het is zeker de zaak van Delille niet, Epizodes uit te denken, of eenen eènigen stap buiten de zoogenaamde Poésie descriptive te wagen. Allerminst, minnaryen te zingen. - Men leze 't oorspronklijk, en ieder zal terstond met Propertius zeggen:

Cur tua praescripto sevecta est pagina gyro?
Non est ingenii cymba gravanda tui.

Ik heb van deze historie van Egeria gemaakt, wat ik dacht dat het onderwerp meêbracht. Maar zonder den Deus ex machina, en zonder minnary. Een aandoenlijk einde was al wat het slot van dezen Zang lijden kon: en die aandoenlijkheid moest den eigenaar van het goed zelven treffen, of het ware een hors d'oeuvre.

Een gelijk geval is, gedurende mijne ballingschap, op het eiland Wight gebeurd van 't welke de schrijver ook in zijne Aanteekening gewaagt. B.

Bladz. 321.

Hoe hoog enz.

o Felix nimium, sapiens et rusticus idem.
Qui terras animumque colens, impendit utrisque
Curam pervigilem etc.

Prudentius contra Symm. II. 1020.

Bladz. 323.

Buffon verklare 't u, maar door De Lue verklaard.

Men is verplicht, den doordringenden geest van Buffon, in de verklaring eener menigte verschijnselen van de Onderaardsche Wareld, recht te doen; maar tevens moet eene meer naauwkeurige beschouwing der voorwerpen, zijne veelvuldige misvattingen in het oog doen stralen. Ook moet men met onzen Schrijver bekennen:

Des bosquets de Monbar Buffon jugeoit le monde.

Geen wonder derhalve, zoo zijne inbeelding, met eenige waarheden onder eene menigte droomen bezwangerd, hem tot besluiten bracht, met de Godlijke Openbaring regelrecht strijdig, en dat hy, zijns ondanks misschien, het Hoofd der Hedendaagsche Ongodisten, of (om het woord eenigzins te verzachten) der Deïsten onzes tijds is geworden.

Men kent de verdienstelijke Brieven van De Luc over de bergen, ('s mans andere Schriften zijn minder algemeen,) maar van onschatbare waarde voor alle Beminnaars van Waarheid, is het Werk, 't geen hy sedert eenigen tijd aan het Algemeen heeft toegezegd, en waarin hy de overeenstemming der verschijnselen op het oppervlak en in den boezem des aardrijks met alles wat van deszelfs lotgevallen door de Openbaring tot ons gekomen is, en op geene andere wijze dan door Openbaring tot ons komen kou, onwederspreeklijk betoogt. - Men vergelijke mijne sedert uitgegeven Proeve van Geologie. B.

Bladz. 323.

Dat schrikbaar ingewand
Van bosschen, voedselstof van steeds verholen brand.

De Schrijver merkt hier in eene Aanteekening op, dat de bosschen en delfgewassen de eenige stoffen niet zijn, geschikt om de ouderaardsche vuren te onderhouden; maar dat een mengsel van zwavel, ijzer, en water, gelijksoortige uitwerksels voortbrengt als de zoogenaamde Volkanen, of vuurbrakingen. Dat de Aarde groote klompen van zwavelachtige en ijzerroestinhoudende vuursteenen (p y r i t e n) bevat, die slechts den toevloed van het water behoeven om in vlam te geraken. Dat het vitrioolzuur, met het ijzer gepaard wordende, niet alleen groote hitte verwekt, maar ook eene menigte van ontvlambare lucht voortbrengt. Dat de lucht in de vitriool- of zwavelachtige steenen ten uitersten samengeperst is, en door hare uitzetting (zoo wel als de damping van 't water, door reeds ontstoken vuren verwekt) schriklijke uitbarstingen veroorzaken kan. Met één woord, dat men de onderaardsche vuren, hunne uitbarstingen en onderhouding, niet bloot aan de in het

aardrijk bedolven bosschen heeft toe te schrijven. Eene waarneming of opmerking, waaraan ieder kundige zijn zegel zal hangen.

Bladz. 323.

Naar mate een sneller vaart een mindre drukking wrocht.

Beginsel, dat men in 't oog heeft te houden in alle beschouwing van de doorzakkingen der vloeistoffen. B.

Bladz. 323.

Van daar die banken dan, die opgehoogde gronden,
Die drempels, enz.

Ik heb geloofd, met deze invlechting van iets dat mijn Vaderland byzonderlijk raakt, en waar alle mijne Landgenooten het hoogste belang by hebben, geenen ondank te zullen behalen. Ik zeg het zelfde ten aanzien van de wording van 't Veen, eenige regels later.

Het blijkt genoeg, dat deze verzen reeds in 1800 gemaakt zijn, wanneer de Bataafsche troepen in Duitschland dienden. B.

Bladz. 325.

d'indruk van een plant, die, aan deze oorden vreemd,
In afgelegen streek zijn groei en oorsprong neemt.

De Schrijver merkt aan, dat deze indrukken, ondanks het geen eenige Natuurvorschers gemeend hebben waar te nemen, baarblijkelijk planten vertoonen, ons tegenwoordig vreemd; en dat men genoodzaakt is, eene menigte daarvan tot een tijdperk t'huis te brengen, waarin de luchtstreek en voortbrengsels der landen zeer verschillend waren van het gene zy tegenwoordig zijn. Iets, dat ik ten minste hem niet betwisten zal. Hy beveelt aan 's Lezers raadpleging het Werk van Morand, over de Steenkolen, 't Herbarium Diluvianum van Scheuchzer, de Silesia subterranea van Volkmann, en Mylius Memorabilia Saxoniae subterraneae.

Bladz. 325.

Werd lichtlijk tot een vorm, en deed aan laatre lagen
Het ingedrukte merk in rijzend beeldwerk dragen.

De Schrijver geeft hier in eene wijdloopige Aanteekening de verklaring van Jussieu wegens de vorming der diepe en verheven indrukken der planten in deze soort van

steenen, doch welke ik vertrouw in mijne Navolging duidelijk genoeg voorgesteld te hebben. B.

Bladz. 325.

Die de Oudheid beuzlen deed van 's aardrijks beeldingskracht.

De vis plastica der Natuur, waar men eenmaal veel meê op had, die thands een voorwerp van algemeene belaching is, doch waarvan ik echter nog voorstanders in sommige gedeelten van Duitschland ontmoet heb. B.

Bladz. 326.

En de oude Berghermiet pleegt telkens by 't vertellen
Den wandlaar 't gantsch tooneel diens jammers voor te stellen.

Deze voorvallen zijn menigvuldig genoeg, maar niet altijd zoo geweldig in hunne uitwerkselen; en dikwijls, onbewoonde streken treffende, blijven zy onbekend. Volgens onzen Schrijver gewaagt Pauzanias van eene zoodanige gebeurtenis ten aanzien van eene stad, die hij Idée noemt, aan den voet van den berg Sipylus. Het kan zijn, doch er staat my niets van voor, en ik heb hier geene de minste gelegenheid om den Griekschen Autheur na te slaan: ook weet ik niet, welke stad onze Schrijver bedoelen kan. Alleen herinner ik my dat de stad Sipylus in Frygie door eene aardbeving verwoest is geworden. Misschien is het deze, welke hem voor den geest speelt. Misschien echter stelt mijn verzwakt geheugen my hier te loor. De Lezer getrooste zich de moeite van de zaak zelf na te zien.

Een der aanmerklijkste voorbeelden is zekerlijk, 't geen onze Schrijver bybrengt, van Pleurs, in de Valteline, aan den voet des bergs Conto, op den 6 September 1718. Men zie Scheuchzers Natuurlijke Historie van Zwitserland, Roberts Reize door de dertien Zwitsersche Kantons, enz.

Bladz. 327.

Kom, volge ons nieuwsgier oog dat onderscheid der gronden!

De Schrijver gewaagt hier met lof van de schriften van Rouenne, Autheur van verscheiden Memorien over de bergen en andere onderwerpen tot de Natuurlijke Historie behoorende.

Bladz. 328.

En schreeuwende om een Gâ, de wellust van zijn hart.

Ieder ziet, dat men hier het oog heeft op eene ontdekking als die van Herculanum. - 't Is zonderling, dat de Schrijver zich niet heeft kunnen voorstellen, dat onder alle die ongelukkigen, die hy vertoont als van den vuurstroom bedolven wordende, een

enkele aan zijne Egâ heeft kunnen denken. Hy dacht toch wel niet, hoop ik, dat zulk een volk uit enkel Fransche Abbéés bestaan moest. B.

Bladz. 329.

Men schenke aan een Buffon den roem die hem behoort.

Wijdloopige lofspraak over Buffon; by welker onderdrukking de Lezer niets verliest. B.

Bladz. 330.

De nood der Christenheid, enz.

Inderdaad, nooit was deze nood grooter noch dringender. Laten wy oprecht zijn: wie is er, die daar alles vervuld is van tegenwerpingen tegen de Godlijke Openbaring, ten deele, ja, in bloote verdraaiingen, redenlooze onderstellingen, en onbeschaamde machtspreuken bestaande, maar ten deele ook op voorgegeven Natuurkundige en Proefondervindelijke waarheden gegrond en gevolgen van Wiskunstige berekeningen, die het Geschiedkundig gedeelte onzer lèerstellingen, waar van meer afhangt, dan ieder bedenkt, wederspreken; wie (zegge ik) is er, die daar hy dit aanhoudend by alle gelegenheden hoort aanvoeren, en alomme in geschriften beweeren of als lang bewezen aannemen en onderstellen ziet, niet somtijds aan het twijfelen raakt, of het geen den grond van den Christenleer uitmaakt, wel zoo waarachtig, en dus wel van dien Godlijken oorsprong is, als men 't ons in onze kindschheid nog inprentte? Zeker, niemand die leest of gezelschappen ziet, die niet min of meer in dit geval is; en geene op menschlijke gronden steunende onderwerping, geen op menschlijk onderzoek gebouwd geloof, kan tegen eene overtuiging, als zulke tegenwerpingen schijnen meê te brengen, bestand zijn. De hoeveelste ondertusschen is in staat, om de waarheid dier voorgegeven Natuurkundige gronden, en de richtigheid of onrichtigheid der gevolgen, die men daar uit afleidt, te onderzoeken? En moet zelfs alle onderzoek niet onvoldoende zijn, zoo lang de zaken-zelve, waar men zich op beroept, niet ten volle in het licht zijn gesteld? Hoe noodig derhalve, hoe onontbeerlijk voor onzen tijd, hoe wenschelijk voor elk Christen, moet een werk zijn, waar in dit geschiedt, en op de naauwkeurigheid, trouw, oprechtheid, en volkomen kennis van welks Schrijver men even zoo zeker aan kan, als men zeker is van de losheid, de gebrekkige kunde, de verblindende en meêslecpende nieuwigheidszucht van een Buffon en zijne aanhangeren! Men zie het geen ik gezegd hebbe in mijne Aanteekening op bladz. 321, de eerste op dezen Derden zang.

Wanneer ik de Kerkelijke Geschiedenis naga, een tak van kundigheden, die, ware zy algemeener, veel misverstands, veel verwarring, en veel twijfelmoedigheid voorkomen, en vele nieuwe gevoelens beletten zou wortel te schieten; zoo zie ik de aanvallen der Heidensche Filozofen, die der ketteren en wangeloovigen, altijd strekken tot verspreiding van een nieuw of grooter licht, dat waarheden, die voor-

werpen van het geloof zijn, voor 't verstand aannemelijker en overtuigender gemaakt heeft. Even het zelfde beschouw ik in den tegenwoordigen algemeenen opstand der Natuurkundige Filozofen tegen het Christendom. Hy zal, hy kan nergens toe dienen, dan om, het geen zonder hen nooit geschied zoude zijn, de stomme Natuur een sprekend getuigenis voor het Godlijk woord te doen afleggen, dat den Ongodist met beschaming, den Christen met moed en vertrouwen vervult. Ja, ik durf my nog meer beloven: 't Is tot u, mijne Landgenooten, 't is tot Christenen, dat ik spreke, en ik bekreun my 't gelach van anderen even weinig als alle vervolging: ik voorzie, dat er een tijd komen zal, waarin een meerder en dieper inzicht in de Natuur, in de wijze van wording, voortteeling, vermenigvuldiging, en ontbinding, ons van achteren waarheden zal doen inzien, die wy thands alleen door het geloof bevatten, en welke men als strijdig met de reden gewoon is aan te merken. Doch God, die 't geloof van ons vordert, en tot wien we, naar alle geopenbaarde en waarlijk wijsgeerige gronden, niet kunnen te rug gebracht worden dan door een onderworpen geloof, zal wel onze zwakheid steeds te gemoet komen door de gronden van ons geloof steeds aannemelijker en dringender voor ons verstand te maken, naar mate wy dit meer noodig hebben om bestand te blijven; maar het verstandelijk inzicht dier waarheden, waarvan ik spreke, moet noodwendig bewaard blijven voor een tijdstip, waarin onze wederbrenging door het geloof vervuld zal zijn. En dit besef moet ieder van ons te rug houden, zoo wanneer hy iets van deze waarheden meent te kunnen betoogen, van op zijne betoogingen zich te verlaten, er mede te pronken, of ze, zelfs met de beste oogmerken, ontijdig algemeen te maken. Herinneren wy ons altijd aan 's Heilands woorden, Joh. XX, v. 29.

Zie daar wat ik denke van de tegenwoordige behoefte, de behoefte der Christenheid in onze Eeuw. Anders en in 't algemeen laat ik daar, of een geloof op dergelijke of andere redelijke betooging gegrond, voor het waarachtig en zaligmakend geloof door kan gaan, dan niet? Of God en zijnen weg in onze verlossing met het verstand te bewijzen, dan wel, met het hart te gevoelen, den Christen kenteekent? Ik laat dit daar, zeg ik, schoon ik vertrouw, dat geen waarachtig Christen twijfelen kan, waar het op de beslissing dezer vraag aankoomt. Maar hoe 't zij, kan ook de overtuigende wederlegging der tegenwerpingen den oprechte, die zich geen Christen gevoelt, niet tot Christen maken, zy zal hem doen wenschen 't te worden, en ook dees wensch zal van God zijn Vooral zal zy den Christen in zijn geloof, hoop, en vertrouwen bevestigen, en den wankelende ondersteunen, om met des te meer ernst en vurigheid, de alleen genoegzame ondersteuning by God in Christus te zoeken. B.

Bladz. 331.

Zien we in dit enkle gruis een wareld opgeklaard.

De Schrijver wijdt hier in zijne Aanteekening uit over de onbegrijplijke algemeenheid der kalksteenen, die hy, en velen met hem, uit schelpdieren stelt voortgekomen te zijn, zoo als men uit Chemische proeven meent betoogbaar te maken, en die men gelijkelijk in het hart der zee en der aarde heerschende vindt.

Maar hoe hebben dieren, die niet leven of voortteelen kunnen buiten het water, met hunne schelpen of schalen de voornaamste deelen der stoffe kunnen voortbrengen, waar het vaste land mede overdekt is? Deze vraag beantwoordt hy, met de onderstelling aan te nemen, dat dit zelfde vaste land eertijds lang genoeg met water bedekt is geweest, om er de zeedieren in genoegzame mate op te doen vermenigvuldigen. Onderstelling, waar men, mits zy behoorlijk, en niet à la B u f f o n verklaard worde, in berusten kan, en die hy bevestigt door de waarneming van de zich beurtlings vervangende bochten der bergen, van hunne verschillende lagen, en van het onderscheid der stoffen, waar uit deze bestaan; en eindelijk, van hunne rechtstandige spleten. 't Welk alles te samen zoo veel blijken schijnt op te leveren, zoo wel van stroomingen des waters (c o u r a n t s), als van doorzakkingen van beroerde en met zeedieren vervulde wateren; en tevens van de opgevolgde verdroogingen der doorgezakte stoffen, wanneer zich de wateren te rug getrokken hadden.

Dit alles is lang voor Buffon opgemerkt, en men vindt al wat zijn systema redelijks heeft, voor lange jaren zoo in Neêrduitsche als Latijnsche schriften aangevoerd. Maar sedert lang leest men die niet; en om de aandacht der wareld (ik spreek van onze Landgenooten zoo wel als van andere Natien) te trekken, moet er altijd een Fransche potsenmaker op de schouders onzer oude Antheuren springen en wat kabriolen maken. En dan roept Europa verwonderd: w e l k e e n g r o o t m a n ! al valt hy met dat springen zich ook somwijlen de neus te schande.

Niets is waarschijnlijker, dan dat ons tegenwoordig land de bodem van de oude zee is, die met den Zondvloed de korst der aarde gebroken hebbende, zich eerst verspreid en daarna in nieuwe kolken te rug getrokken heeft. Dit gevoelen intusschen is zoo verre van nieuw te zijn, dat my voorstaat, dat ik, een kind zijnde, op mijn Grootmoeders schoot dit reeds in Goerees M o z a ï s c h e O u d h e d e n gelezen heb. - Maar De Luc zal in zijn verwacht wordend werk deze stof volkomen ophelderen. By voorraad leze men zijne Geologische B r í e v e n a a n d e n P r o f e s s o r B l u m e n b a c h, in 't Fransch te Parijs uitgegeven in 1798. B.

Bladz. 331.

Dan zoekt ge, met Linné, gedoken in de plas,
Die wouden op van riet, van wier, en rotsgewas.

Wy gelooven onder deze drie algemeene namen alle soorten van zeeplanten (is het niet met de volkomene naauwgezetheid eens kruidkenners, ten minste met genoegzame Dichterlijke netheid) te kunnen bevatten. De Schrijver wijdt hier in eene breede Aanteekening uit over het belangrijke van de beoefening der Natuurlijke Historie dezer planten, en de nuttigheid der zeegewassen voor den mensch. B.

Bladz. 331.

Door 't zeeinsekt gewrocht met onbegrijpbre konst.

Eerst in onze dagen heeft men den oorsprong dezer zeebyzonderheden ontdekt, die tot zoo lang onder de zeeplanten gerekend wierden. Thands houdt men het uitgemaakt, dat alle die verscheidenheden, waarop hier, onder de algemeene hoofdbenamingen van k o r a a l en s t e e n z w a m geoogd wordt, celletjens van verscheidenerlei wurmtjens zijn, tot wier bestaan zy even zoo zeer behooren, als de schelp tot dat van den Oester. De Schrijver verklaart dit omstandiger in zijne Aanteekening op deze plaats.

Bladz. 333.

Waar 't zeenat, uit den grond opborr'lende in die zeef,
Gereinigd henenvloot, en 't lijmzout achterbleef.

Het zuiveren van het zeewater door de doorzijging van 't nat, door het zand. B.

Bladz. 334.

In vrijer ademtocht schijnt dwazen stervelingen
De kluister, die hen boeit, hun hier van 't hart te springen:
Maar gy, enz.

Onze Schrijver:

L'aigle et l' homme libre en aiment la demeure.

Eene g e m e e n e p l a a t s sedert Buffon, en de geliefkoosde snaar, die de Hedendaagsche Filosofisten of Filozofasters nooit nalaten te roeren. ‘Ja, op de bergen woont de vrijheid!’ Dit hoort men zelfs in de Staatslessen van Duitsche Professoren, als een beginsel voordragen. - Maar in onze dagen moet men zich over geenen graad van dwaasheid meer verwonderen. - ‘Op de bergen ademt men vrij, en weet men de

vrijheid te handhaven; in de dalen is de mensch voor de slaverny geschikt.' - Wy, Nederlanders, bewonen toch geene bergen, en echter van ons is het, dat men met waarheid zeggen mag:

Queste son le contrade
Si chiare un tempo. -
Qui non veduta altrove
Libertá moderata e senza invidia
Fiorir si vide in dolce sicurezza.
Non custodita, e in disarmata pace. B.

Bladz. 335.

Één sneeuwgrein, door zijn poot in 't schrabblen afgestoten, enz.

Men vergelijke Thompson hier mede, uit wien het overgenomen is. B.

Bladz. 335.

De windvang van dien val, met kracht vooruitgedreven,
Treft reizenden om 't hart, en neemt hun lucht en leven,

De Schrijver voegt hier eene wijdloopige Aanteekening by over deze zoogenaamde Lavanges (of stortingen, zoo men 't in een Neêrduitsch woord uitdrukken wil), die men in heete, koude, winden stofstortingen onderscheidt; getrokken uit Coxes Brieven over Zwitserland. Ik geloof hier eene Navolging van Thompson te mogen doen opmerken. (Winter, v. 415. enz.) B.

[Diergelijke stortingen zijn gemeenst in het voorjaar. Van Maart af neemt de warmte des dampkrings dermate toe, dat zy de sneeuw aan den voet der groote bergen doet smelten, waar door als dan de beneden liggende beken weder ontspringen. Naar mate van de vermeerdering der warmte, stijgt zy hooger topwaarts op. De sneeuw schijnt zich dan naar den top te rug te trekken en haar onderste rand staat overal waar zy evenzeer aan de warmte blootgesteld is, op een gelijke hoogte boven den Horizont. In April is de werking der zonnestralen reeds in staat de sneeuw aan de zuidzijde der bergen te doorweeken, en het van haar oppervlakte afdroppelend water doordringt haar tot op den vasten grond, maakt ze daar van los, en vliet er onder door; zoo dat dikwijls eene groote uitgebreidheid in eens daar door afschiet, en in 't vallen de onmetelijkste sneeuwklompen vormt, wier verwoesting hier afgeschilderd is.]

Bladz. 336.

't Bevat een zeekre mijn van stofgoud in zijn schoot.

Bekend zijn de proeven van Becker, Schrijver van de Physica subterranea, wiens onderneming in 't groot niet mislukte, dan door op de gewone klippen der ontwerpen van te grooten omvang (gebrek aan geld en vertrouwen, en te driftige begeerte naar dadelijk voordeel) te stranden. B.

Bladz. 336.

ô Dek ze voor dien storm met bolwerk en ravet.

Ik beveel dit, als een grondbeginsel der waterwerkknnde, aan de aandacht mijner Landgenooten.

Aangaande 't woord r a v e t mag ik aanmerken, dat het van 't onde woord r a v e afstamt, zoo wel als r a v i j n e n r a v e l i j n, en met dit laatste van ééne beteekenis is. B.

Bladz. 337.

Naar 't slingren van zijn buis, of op- of afwaart stijgt.

Ik geloof door deze woorden genoegzaam uit te drukken het geen men den m o t u s o s c i l l a t o r i u s in de planten noemt, en de lange Aanteekening des Schrijvers ter dezer plaatse te kunnen voorbygaan. B.

Bladz. 337.

Dring u in 't diep geheim van heur verborgen krachten.

De Schrijver laat zich hier in eene Aanteekening uit over de nuttigheid en algemeenheid der verscheidene soorten van m o s, die (tot heure worteling en uitspruiting niets anders noodig hebbende dan een bloot aanroeren van de genoegzaam onbemerkbare lage der olij- en zwavelachtige stoffen, die, in den dampkring drijvende, zich op de voorwerpen die er aan blootgesteld zijn, nederzetten) zich overal vestigen en vermenigvuldigen, en dus een algemeen bekleedsel van gewas opleveren, het geen, stervende, tot een aardgrond wordt, zwanger van een nieuw en nog overvloediger begroeisel, waaruit by vervolg van tijd, dikker en dikker aardbeddingen, kruid, heester-, en eindelijk boomgewassen, schijnen te kunnen ontstaan. Het gebruik der mosplanten in de Geneeskunst, in de Verweryen, enz. is bekend. Wat de Autheur er verder van byvoegt, hoop ik, dat mijne Lezers niet noodig hebben: ten minste zal ik het niet zijn, die het hun bekend make. B.

Bladz. 337.

Heur heilzame artzeny, en 't geen wy giftig achten.

Dat er in het plantrijk geen volstrekt vergift zij, is eene stelling, die steeds meer en meer waarschijnlijkheid bekoomt. 't Is bekend, hoe vele der sterkste giften in de Geneeskunst met nut gebruikt worden. Giftige eigenschappen zijn er ook in sommige voedselplanten, hare zaden en wortels: maar zy zijn er niet onafscheidelijk in, en op zich zelve ook voor een heilzame aanwending vatbaar. - Dezelfde B e l l a d o n n a,

door welke ik hier in Duitschland, waar zy zeer sterk voorkoomt, zoo velen ongelukkig gezien heb, wordt met het beste gevolg in ziekten gebruikt, die een bederf der vochten tot oorzaak hebben. B.

Bladz. 338.

Neen, minder is de vreugd van de afgerechte kat,
Wanneer ze 't muisjen grijpt, daar ze op te loeren zat.

De Schrijver:

avec moins de tendresse
L'amant voit, reconnoit, adore sa maitresse.

Goede Hemel! De kinderlijke of wijsgeerige vreugd (ik durf niet bepalen hoe groot of kleen de afstand tusschen deze twee soorten zij?) van een Liefhebber der Kruidkunde, die eene vreemde of zeldzame en langgezochte plant vindt, by de verrukking eens Minnaars te vergelijken, die zijn heil, zijn hemel, zijn Al, in de armen stort! - Montesquieu zou zoo iets aan geene Oostersche Haremwacht hebben doen zeggen.

De achtenswaardige Dame, aan wie mijne Vertaling zijn bestaan grootendeels verschuldigd is, merkt op, dat mijne gelijkenis de zaak echter te kort doet. Ik geloof het, maar het is hier, dat ik waarlijk zeggen mag, en het is voor de eerste maal van mijn leven:

- - fecit indignatio versum. B.

Bladz. 339.

Aan 't Kruidboek hulde doen van elke plantverovering.

Men weet dat dit het kunstwoord is, v e r o v e r i n g, waar meê men de aanwinst van eene ongemeene of zeldzame plant gewoon is te noemen. Zoo noemen onze Hollandsche Bloemisten de teelt van eene in kleur, schakeering, of gedaante, nieuwe hyacinth of tulp, eene verovering; of, met den bastaardnaam, een c o n q u e s t.

De Schrijver laat zich hier in eene Aanteekening uit over de wijze van het droogen der planten voor het Kruidboek, 't welk men by ons met den naam van H e r b a r i u s v i v u s noemt. B.

Bladz. 339.

Op elken ove gang in 't schaaklen van dien band.

Het is onze wijs van beschouwing, die het Natuurrijk tot de drie verschillende Klassen brengt; maar eene doordringende beoefening der Natuur overtuigt ons, zal ik zeggen, van het willekeurige, van het valsche, dat in deze verdceling schuilt; of liever, van de bloot betreklijke waarheid derzelve. Het is zoo met meer zaken. Zelfs de zeven kleuren van 't licht hangen af van de vorming van ons oog.

De Autheur haalt hier eene schoone plaats aan van Valmont de Bomare, in zijne D i c t i o n n a i r e d e l'H i s t o i r e N a t u r e l l e, article, a n i m a l.

Echter drijft men dit veel te verr' wanneer men geen wezenlijk onderscheid, en zelfs onmetelijken afstand tusschen dier en plant erkennen wil. Daar altijd de willekeurigheid in het nemen van voedsel ten minste (om slechts één punt te roeren) eene klove maakt, die niet over te stappen is. Men zie hier over, zoo wel als over de gewaande trapswijze aaneenschakeling der wezens in de natuur, waarin men eene regelmatigheid vinden wil, die niet bestaat, Blumenbachs H a n d b u c h d e r N a t u r g e s c h i c h t e bladz. 8. B.

Bladz. 340.

Die mengeling van aard,
Met zout en brandbre stof verbazend saamgepaard.

Beoefenaars der Scheikunde weten, dat de bestanddeelen der metalen zich tot deze drie laten brengen: d e a a r d e, 't z o u t, en het zoogenaamde p h l o g i s t o n. Ik spreek van de grove bestanddeelen, en niet van de vluchtige en die men niet wegen kan (i n p o n d é r a b l e s zegt men thands), maar die evenzeer wezendlijk zijn in de samenstelling der lichamen. Het is thands uitgemaakt, dat h e t l i c h t daar een der voorstaamste van is. B.

Bladz. 340.

De klei, door 't smeltend vuur tot blinkend glas gewrocht.

Eene Aanteekening des Schrijvers, hier geplaatst, raakt het porcelein, doch bevat niets byzonders. B.

Bladz. 340.

En 't hout, in steen verkeerd door werking van het vocht,
't Zij enz.

Ik geloof, dat des Schrijvers Aanteekening te dezer plaatse, over de Versteeningen, ontbeerd kan worden, schoon zy op zich-zelve lezenswaardig is. B.

Bladz. 340.

Wier vorming scheikonst is, en geen bewerktuigd leven.

Zeker, het voldoet hier niet ter onderscheiding' der delfstoffen van de planten, met den Schrijver te zeggen:

Combinaisons fécondes

De la flamme, de l'air, de la terre, et de l'onde.

waar men duidelijk ziet dat d e s o n d e s zou moeten staan, het geen echter de uitdrukking nog minder goed maakt. - Alle andere lichamen ontstaan uit andere van gelijken aart en gestalte, zoo dat hun bestaan in een onafgebroken rij van 't begin der wareld voortgeplant

is, en nemen andere zelfstandigheden als voedsel op, dat in hunne bestanddeelen overgaat, waar toe zy ook met eene kunstige samenstelling zoo ter opneming als verbruiking van dat voedsel, en tevens tot voortteeling begaafd zijn: maar de mineralen hebben niets van dat alles, en worden bloot aan uitwendige samenhooping of wegneming van deelen zonder eenig blijk van bewerktuiging, naar Physisch-Chemischen aart gevormd. 't Ware te wenschen, dat ieder Liefhebber der Natuurlijke Historie zich op de gronden der Scheikonst toeleide; en in dat geval zou ik gaarne aan de regel (weinig verzen hooger voorkomende)

- 't Delfzout, onder de aard en in heur schoot geboren,

eene ruimere uitbreiding geven. Want waarom zou men er ook de andere zouten geen plaats mogen gunnen, zoo wel die men door de kunstbereiding, als door die van lucht en zon op de boorden van zeen, meeren, en sommige rivieren, gevormd vindt. Zy zouden by 't mineraalzout even het zelfde zijn als de stukken van A n a t o m i a c o m p a r a t i v a in een Kabinet van Ontleedkunst. B.

Bladz. 340.

Vooral, die wondre plant van dierelijken aart, enz.

Men doelt hier op de Polypen van zee- en zoet water. Het is bekend, dat men ze vermenigvuldigen kan door ze door te snijden; dewijl ieder afgesneden deel tot een volkomen dier aangroeit, het zij men ze in de lengte, of overdwars verdeele: Dat men met het hoofd te splijten, ieder half tot een geheel hoofd doet worden, en er dus twee, met deze twee weder te splijten, er vier, en zoo vervolgens, van maken kan, en op die wijs het verdichtsel van de Hydra van Lerna bewaarheden, ja overtreffen. Het is misschien niet minder wonderbaar, dat men dezen worm, die hol en doorschijnend is, als eene handschoen, het binnenste buiten kan keeren en zoo voort doen leven. - Wat hunne voortteeling betreft, men weet dat zy uit en op elkander groeien, en de uitgroeisels nieuwe uitgroeisels vormen, zoo dat het geheel als een dierlijke boom met dierlijke takken is, waarvan ieder deel met het voedsel dat het bemachtigt, het geheel onderhondt.

Bladz. 341.

Het Schippertjen, op zee zijn zeil en bootjen stierend.

De N a u t i l u s , in het Neêrduitsch, zoo ik meen, ook D o e k h u i v e genoemd om de tederheid van weefsel en gedaante van 't vlies, dat een soort van huif of vrouwenkap van den ouden tijd voorstelt; doch S c h i p p e r t j e n is de gewone naam. B.

Bladz. 341.

- 't Tusschensoort van land- en zeegediert,
Dat tevens in het nat en op de droogte tiert.

De Zeekalven, Zeeleeuwen, en dergelijken, die, het middelschot van het hart altijd geopend hebbende, de ademhaling ontbeeren kunnen, en dus in staat zijn om in het water te leven.

Bladz. 341.

Hovaardig, dartel ding, uit niet tot iet gerezen,
En dat zich-zelf vergeet met d' oorsprong van zijn wezen.

Dit uit niet tot iet gerezen van onzen Cats is wel juist het parvenu der Franschen.

Beau parveuu, honteux de sa famille,

zegt de Schrijver. Daar is eene natuurlijke reden, waarom zich dit in het Fransch korter en krachtiger uitdrukken laat dan in 't Neêrduitsch. B.

Bladz. 341.

- Die op 't gastvrij blad, door snuit of vlijm geschonden,
In 't zwellen der kwetsuur geheimer woning vonden.

De zaak-zelve is zoo algemeen, dat ik geloove 's Schrijvers Aanteekening hier te kunnen voorbygaan. Onze Natie heeft zeker zoo vele ophelderingen niet noodig als men in Frankrijk en elders by een Dichtstuk als dit, behoeven zou. De kundigheden zijn by ons algemeener en grondiger dan ergens in Europa, en voegde een dwaas geloof aan de onderstelde meerderheid van een en ander toegejuicht Buitenlandsch Schrijver zich niet by de natuurlijke leerzucht en leerzaamheid onzes Landaarts, wy zouden dubbeld gelukkig zijn.

Hetgeen ik hier zeg, weet niemand beter, dan die eenige jaren buiten 's lands met allerlei klassen van menschen in verschillende landen heeft omgegaan, en hen door zich-zelven, niet door het bericht van de genen, aan wie zijne Brieven van voorschrijving hielden, leerde kennen. Zoo ik de vreemde Natien en groote mannen, die men by ons zoo bewondert, eens getrouw schilderen moest, velen zouden verwonderd staan. Maar ik zou ongenoegen moeten verwekken aan een zeer groot aantal van lieden, wier onthaal my aan hen verplicht heeft. Men weet, wat de Italiaan gewoon is te zeggen: Tutto il mondo èfatto come la nostra famiglia. Maar ik durf zeggen, by ons is het gants niet volmaakt, maar 't is elders nog veel slimmer: en ik wil hier een goeden raad aan mijne Landgenooten byvoegen: Lieve vrienden, gelooft geene Reisbeschrijvers, wanneer zy u Volken en Natien afbeelden! B.

Bladz. 342.

Koomt met uw rijken dosch, uw paarlen en robijnen, enz.

Eene prachtige beschrijving in ondicht, by wege van samentrekking, van de schoonheden der Insecten, vlinders, poppen, enz. maakt hier de Aanteekening des Schrijvers uit. Hy voegt er by: ‘Is het in de Natuur, dat de opschik het erfdeel der zwakheid is?’ Men vrage 't een Franschen Petit-Maitre van voorheen, of een' Incroiable van thands. Maar op dat gy het weet, mon cher Abbé, natuurlijk schoon is geen opschik.

Verder laat de Authenr eene zeer wijdloopige beschrijving van de oogen der vliegen, torren, vlinders, en dergelijke, volgen; die zeer keurig is, doch tot het Dichtstuk niets geeft of neemt. Even zoo is het met de beschrijving van hunne wapens, werktuigen, en arbeid. Het ontbreekt by ons aan geene schriften hier over, die het één volledíger en meer voldoende dan het ander, echter allen hunne verdienste hebben, overbekend, en in ieders handen zijn. Men ziet in alle deze Aanteekeningen van den Schrijver duidelijk, dat hy er in spreekt als van zaken, nieuw en onbekend voor het Algemeen; maar voor onzen Landaart zijn zy dit in 't geheel niet, ja dikwijls zeer gemeen. B.

Bladz. 344.

Zich, zelfs nog in den dood, als levendig vertoon'!

De Schrijver haalt hier den Abbé Manesse aan, over het opzetten der dieren. Eene kunst, die men by ons juist niet van de Franschen behoeft te leeren, maar waarover ik niet weet, dat by ons iets geschreven is, der aanhaling waardig. Ik kan my hierin echter licht bedriegen. B.

Bladz. 345.

Die reuzenbeenderen, enz.

Niet dat de afwijkingen der Natuur ook niet onze aandacht waardig zouden zijn. Zy zijn het in meer dan één opzicht, gelijk de Schrijver in zijne Aanteekening hier ter plaatse, te recht opmerkt. Maar men handelt hier van een bloot Liefhebberkabinet op een Buitengoed, en niet van een Vorstelijk, of alles omvattend Filozofen-Muséum.

De Mumien behooren zekerlijk niet tot een Kabinet van Natuurlijke Historie, maar van Oudheden, Zeldzaamheden, Materia Medica, enz. Byzonderst zijn zy als Oudheden merkwaardig door de schildering harer houten kasten, waarvan de afbeeldingen de begrippen der Egyptenaren omtrent de afgescheiden zielen, het oordeel dat zy te ondergaan hadden, en dergelijke byzonderheden meer, vertoonen: zoo als uit de vergelijking van verscheiden dezer kasten kenbaar is, en my inzonderheid in de schoone Mumien van het Britsche Muséum te Londen (an-

ders door zeer weinig merkwaardigheden onderscheiden) getroffen heeft.

Wat eigenlijk 's Schrijvers meening geweest is met de woorden welke hy van de misdrachten zegt:

Que l'être et le néant réclamèrent tous deux,

beken ik, niet wel te begrijpen. Maar men kan alles niet veranderen, en misschien zegt iemand met den Engelschman Jones (de Poësi Asiaticâ): 't is duister, derhalve verheven. - Van die soort van verhevenheid vindt men ook liefhebbers. B.

Bladz. 347.

Den opgeschoten pijn, den bleeken populier, enz.

Horatius, Carmin. Lib. II, Ode 3 v. 9 seqq.

Zekerlijk klinkt het by Horatius geheel anders dan by my of by den Franschen Schrijver. Maar wie zal een plaats uit eene Ode in een Leerdicht overbrengen? 't Moet een oppervlakkige Franschman zijn, die het onvoeglijke en weêrstrevige daar van niet gevoelt. B.

Bladz. 347.

ô Steedsche rijmelaar -

Zie mijne aanteekeningen over Thompson.

't Zelfde is in alles waar. Zie mijne aanmerkingen op Popes Essay on man over zijne gelijkenissen van de Schilderkunst ontleend. Ep. 2, 208, en Ovidius Metamorph. L. 6 v. 63. en vergelijk mijne overbrenging.

Bladz. 347.

't Blinkt alles van gesteente, en paarlen, en robijnen.

Men bepale 't geen hier gezegd wordt tot het misbruik. Zeker doen edele gesteenten op zich-zelve niets af, en men spreeke my vrij van het esmerauden of smaragden veldtapijt, met robijnen en hyacinthen ingelegd, zoo het vers den geest niet ademt, dien 't ademen moet, ik zal even koud blijven, als of men my blootelijk van het groene veldgewaad met geele en purperen bloemen gewaagd hadde. Dan, daarom moet men zich niet verbeelden, dat het der warme verbeelding des Dichters niet vrij zoude staan, het geen zy met drift en verliefdheid ontvangt, tot het edelste, dat zy in de Natuur kent, te verheffen. Dit is zoo natuurlijk, zoo in den aart der zake, en in de natuur van het menschelijk verstand, dat men het gelijkelijk by de Dichters van alle Volkeren, waar echte geestdrift en Dichtvuur doorblonken, en in hunne warmste en schoonste gezangen

menigvuldigst, ontmoet. Neen, een voorwerp, dat my aandoet, een natbedaauwd bloemtjen, waarvan my het aanzien vertedert, een vriendlijk, een hartbetooverend oog, dat my toelonkt, is geen bloemtjen, geen oog voor my: 't is het geen ik niet uitdrukken kan dan door

behulp van het geen ik in de Natuur als het edelst, het hevigst, het treffendst, het verrukkendst kenne: 't is een robijn, een safier, een vuurstraal, een morgenster, een zon voor my; en kende ik iets sterkers, ik zou meer, en nog altijd te weinig zeggen. Ja, dit is zoo natuurlijk, dat men zich-zelven in de uitdrukking dikwijls niet eens bewust is, van eeue Rhetorische figuur te gebruiken. Ook is onze Schrijver-zelf even zoo zeer met zijne robijnen, kristallen, en diamanten in de weer, als iemand. - Maar deze vernoemingen zijn reeds zoo oneindige malen misbruikt, dat zy t r i v i a a l zijn geworden, en nu waren Dichtergenie noodig hebben om ze te doen gelden. Het heeft hier ook plaats, wat ik elders reeds aangehaald hebbe uit de Aanteekeningen van Michaëlis op Lowth d e P o ë s i S a c r â H e b r a e o r u m, vol. II, pag. 100: ‘Metaphoras Poëtae alii aliorum, vel inscii ignarique, solo naturae impetu et amore ejus pulcritudinis quae ipsorum animos adfecerat, imitantur, donec nimis crebro usu plebis poëticae vilescant.’

Het voorheeld van den Schilder, schoon wat al te bekend om in een Dichtstuk opgewarmd te worden, is echter niet onaartig bygebracht, maar die Schilderkunst en Poëzy kennen, bevatten dadelijk, zonder dat ik het aanwijze, dat deszelfs toepassing een bloot Sofisma is. Wanneer de Schilder diamanten schildert, zoo schildert hy geene vrouwelijke schoonheid, maar gesteenten: doch de Dichter, als hy, geene kleuren vindende, 't ideaal dat hy afbeelden wil waardig, een edel gesteente te baat neemt, schildert geen gesteente, maar met dat gesteente, zijn voorwerp; even zoo als de Schilder, wanneer hy om de lippen te schilderen, lak of karmijn gebruikt, geen lak of karmijn schildert, maar lippen. Is die kleur, is die verf, is dat middel, dat de een of de ander bezigt, oneigen, het spijt my, maar het wordt daarom geen voorwerp, dat hy aan zijn voorwerp in de plaats stelt; het blijft altijd kleur, verf, en middel; en niets meer. De domheid van onze tegenwoordige zoogenaamde verlichte Oordeelkunde is zoo groot, dat men zulke eenvoudige zaken naauwlijks klaar genoeg kan maken, zoo onze Aristarchen ze begrijpen zullen. En wat wonder ook, in een tijd, waar men alles vermengt, en klare, nette, duidelijke begrippen van 't geen waar over men schrijft of leeraart, schijnt afgezworen te hebben!

Niets is tegenwoordig gemeener dan te hooren revelen over Schilderkunst. Men reist, men ziet eenige beroemde stukken, men verzamelt printen, men leert ettelijke kunstwoorden aan, en teekent misschien zelf een bloemtjen, een landschap, ja, een beeld; en dan gelooft men zich in staat om over de kunst te oordeelen, en uit deze tot eene andere kunst te besluiten; terwijl men echter nooit het minste begrip van de kunst-zelve heeft leeren vormen. En dit behoort al mede tot de verlichtheid van onzen tijd! - Maar ik wil onzen Autheur helpen.

De oudste Italiaansche Meesters, wanhopende den gloed van den zonneschijn in hunne Landschappen door verven uit te drukken, gebruikten somwijlen bladgoud in plaatse van verf. Zie daar iets overeenkomstigs! Doch men moet niet zeggen, dat zy dan bladgoud schilderden in plaats van den zonneschijn: neen, zy gebruikten het bladgoud, om den zonneschijn uit te drukken, en mislukten.

Pope zegt in zijn Essay on Criticism, het zelfde wat hier onze Autheur zegt, maar hy zegt het in een geheel anderen zin.

> Poets like Painters thus, unskill'd to trace
> The naked Nature and the living Grace,
> With Gold and Jewels cover ev'ry part,
> And hide with Ornaments their want of art.

Hier spreekt Pope niet van uitdrukkingen ontleend van goud of gesteenten, noch van dergelijke vernoemingen; maar hy spreekt van blinkende, verr' gezochte gedachten, Italiaansche concetti, Fransche esprit, Engelsche wit, enz. en het zijn deze (wy bestempelen het gewonelijk by ons met den naam van klatergoud), welke hy, door Metonymia, goud en juweelen noemt.

> - Glitt'ring thoughts struck out at ev'ry line;
> One glaring Chaos and wild heap of wit.

Doch zulke plaatsen van een oordeelkundig Schrijver als Pope, geven aanleiding tot het misverstand van een oppervlakkig Lezer, die dan het Figuurlijke (de zin moge 't toelaten of niet) in eene eigen beteekenis der woorden opneemt, en met zijn verstandeloos nabaauwen de waarheid tot valschheid maakt.

Voor 't overige, het geen onze Schrijver etlijke regels hooger, van de gewoonlijke sleurrijmen of sleurbeelden der middelmatige Dichteren bybrengt, is in zich-zelfs gants niet kwaad, doch mede uit Pope (Essay on Criticism v. 354 en volgg.) ontleend, die zelf daar in Boileau nagebootst had (Satire II vs. 33); en, zoo een dergelijke trek by zijn nieuwigheid opgang maakte, hy was tegenwoordig zeker te afgezaagd, om in een Dichtstuk, dat eene zekere waardigheid moest bewaren, en waar in geen geest van Hekelzucht ademen moest, op nieuw herhaald te worden. Ik mag op dit punt zoo wel als op 't voorige, het oordeel des onderscheids, en de waarneming van Michaëlis in de aangehaalde plaats, aanbevelen. B.

Bladz. 348.

> Het vlamm' ze in 't blakend hart, en late 't nooit verkoelen!

Hier aan toetse een ieder zich, of hy Dichter of Schilder geboren zij?

Bladz. 348.

Hoe velen zijn er niet die Flakkus kunstnaar slachten.

Horatins de Arte Poët. v. 32-35. De Schrijver heeft hier in het oorspronklijke weinig delicatesse. B.

Bladz. 349.

Die eenheid van 't geheel, door 't groepen van zijn deelen.

Zie daar de groote les der Schoonheid; in welke-alleen alles besloten is, wat de gantsche Aesthetica ons leeren kan. Maar ik wenschte dat deze les wat beter ontwikkeld voorgesteld ware. Zoo als zy hier angevoerd wordt, zal zy weinig nut doen.

Men vergelijke den Tweeden Zang, bladz. 303, vers 22. en volg.

Bladz. 349.

Waar ze ooit aanloklijk vleit,
't Aandoenlijkst der Natuur is in heure ijslijkheid.

Een algemeen aangenomen gevoelen tegenwoordig, 't geen ik niet wil ondernemen, in deze Aanteekening om verr' te werpen. Intusschen, alle voorwerp, schoon of afschuwlijk, levert een schoon tafereel aan den Schilder of Dichter, die het met eens Schilders of Dichters oog en hart omvangt, en er het Schilderlijke of Dichterlijke, dat er altijd in ligt, van weet te doen gelden. Dit treft by de aanschouwing des tafereels sterker, naar mate men 't minder in 't voorwerp zelve gewaar wordt, en van daar de toejuiching van den grooten hoop, die thands byna enkel aan onschoone voorwerpen, of aan de afbeeldingen daarvan verkwist wordt, en het waare schoon zelden te beurt valt. Maar men verbeelde zich daarom niet, dat het onschoone, het wanstaltige, schilderachtiger zij of aandoenlijker dan het schoone. Lairesse heeft reeds in zijn Schilderboek deze dwaling mannelijk te keer gegaan. Neen, eene schoone Vrouw, 't pronkstuk der schepping, eene verhevene en heur ideaal waardige af beelding eens Engels, een in aanbidding verloren Heilig, een bevallig Kind, uit het welk de nog onbezoedelde onschuld ons met eenen Engelenlach toelonkt, zijn zoo vele voorwerpen, oneindig en boven alle vergelijking aandoenlijk voor al wie zijn smaak door geene valsche droggronden weggeredeneerd, en door geene afschuwlijkheden verstompt heeft. De Natuur, gelijk ik in den Tweeden Zang opgemerkt heb, is altijd schoon, zelfs in hare afschuwlijkheid, en waar men dat schoon treft, altijd aandoenlijk. Maar het is in hare hoogste volkomenheid, dat men haar volgen, nasporen, achterhalen moet, zoo men waarlijk Schilder of Dichter is. 't Is voor deze dat wy gevormd zijn, en in welke-alleen wy dat ware genoegen kunnen smaken, dat in de Fraaie kunsten bevredigend voor het hart, en voor het verstand onuitspreeklijk is. - Op eene der

zoogenaamde E x h i b i t i o n s , of openbare tentoonstellingen van de Schilderstukken der voornaamste Kunstenaren van de Schilderakademie te Londen, zag ik, als het eerste en voornaamste stuk, dat de aandacht. voor alle andere treffen, en de Aanschouwers by het intreden der zaal dadelijk innemen moest, eene afbeelding pralen in groot leven, door W e s t geschilderd. En welke afbeelding, meent men wel? Die van DEN DUIVEL, mijne Lezers. Een stuk van omtrent tien voet hoog en vier breed, houdende niet dan het eenige beeld van den Duivel! Zie daar den Engelschen smaak! Maar de Hemel behoede onze Natie, van dien ooit over te nemen!

Zoo verre ondertusschen is in onze dagen het denkbeeld van 't schriklijk, of liever, 't vervallen schoon, als het treffendste ingeworteld, dat ik in het nieuwlings uitgekomen werk, l e G é n i e d u C h r i s t i a n i s m e ('t geen wel te wenschen ware dat door eene kundige hand overgewerkt wierde) de onderstelling aangenomen vind, dat God de aarde met oude, kromme, en halfverteerde boomtronken, met door de golven uitgehoolde, gebroken, en overhellende rotsen, in één woord, met al dat verval der voorwerpen van hunne oorspronklijke schoonheid, dat de verwoesting des tijds kenteekent, geschapen zou hebben. ‘Sans cette supposition (zegt de Schrijver) il n'y aurait eu ni pompe, ni majesté dans l'ouvrage de l'Eternel; et la nature dans son innocence, eût été moins belle, qu'elle ne l'est aujourd'hui dans sa corruption. - Mais Dieu ne fut pas un si méchant dessinateur.’ - Niet alleen ter goeder trouw, maar met de beste inzichten, neemt de Schrijver van dat Werk dezen Paradox aan, waarvan hy het onbestaanbare niet heeft ingezien, door zijn Geestdrift voor dat soort van schoon weggesleept. - Maar (zegt hy) ‘une insipide enfance de plantes, d'animaux, d'élémens, eût couronné une terre sans Poésie.’ Bedenken wy, dat de ontwikkeling, zelfs de zwakheid, der kindschheid nooit i n s i p i d e kan zijn, maar altijd een teder belang wekt, en hoogst Dichterlijk is; doch (en dit is hier 't punt, waar 't op aankoomt) dat by aldien wy de verschillende werkzaamheden in de waereldschepping, als zoo vele onmiddelijke daarstellingen beschouwen, die gewrochten der Godheid noodwendig in alle hare volkomenheden daargesteld zijn, en dus, noch in kindschheid, noch in verval; en dat, zoo wy ze als ontwikkelingen aanmerken en voortbrengsels der eens uit het NIET voortgebrachte aarde (waar van de gewijde text, ten aanzien van kruiden en gewassen ten minste, niet afkeerig is) deze kindschheid, zy moge zoo spoedig men wil in volkomenheid van wasdom overgegaan zijn, onvermijdelijk wordt. B.

Bladz. 351.

Gezolderd met een gloed van Elektrîke stralen, enz.

Kon men by eene gelegenheid als deze het heerlijk verschijnsel van 't Noorderlicht ten eenenmaal met stilzwijgen voorbygaan? B.

Bladz. 352.

Terwijl ze een dartle Faun door 't groen der wilgenblaâren
Met kloppend hart begaapt, en vonklend na blijft staren.

De Schrijver:

Terwijl een dartle Faun 't gordijn der wilgenblaâren
Verschuift, om dwars door 't nat heur weêrglans na te staren.

Misschien zijn er onder mijne Lezeren, die aan dit laatste den voorkeur geven. B.

Bladz. 353.

Nog voelt ge 't fel gebriesch u daavren door de leden.

De uitdrukking van den Autheur is te dezer plaatse zeer gelukkig:

Ses pas dans tous vos sens retentissent encor.

Inderdaad, het geklak van de hoeven des paards wen het galoppeert, laat een indruk na van de maat die er in is, welke gelijkelijk alle zintuigen en het gantsche zenuwgestel aandoet. Maar terwijl hy dezen takt schildert, vergeet hy het brieschen, waar van hy ter zelver tijd gesproken heeft, en het geen het gantsche zenuwgestel veel heviger, en met eene daverende schudding aandoet.

Voorts verzamelt de Schrijver hier in eene Aanteekening de verschillende Dichterlijke beschrijvingen van het paard, hem bekend. Naamlijk, die van het Boek Job, XXXIX, 22-28. By Virgilius, Georg. Lib. III. v. 75-95, 103-112, 179-204. By den Autheur-zelv', in zijn Dichtstuk les Jardins, Ch. I. By Roucher, in les Mois, Chant V. By Vanier, in zijn Praedium Rusticum, Lib. III. By Buffon, in zijne Histoire Naturelle, Tome I. By Rosset, in zijn Dichtstuk l' Agriculture, Chant V. - Men mag er de plaatsen van den Arabischen Dichter Ibn Doreid byvoegen, in mijne vertaling, die verdienden met veelvuldige andere van Oostersche Poëeten vergeleken te worden, maar die ik, zoo min als die onzer beste Nederlandsche Dichteren over dit zelfde onderwerp, by gebrek van boeken en verval van geheugen, in staat ben hier aan te halen. B.

Bladz. 354.

Ulysses keert te rug; zijn afgeleefde hond
Herkent hem, lekt zijn hand, en zieltoogt op den stond.

ô Spectacle touchant! zegt de Schrijver. Voor my, ik vind in het tafreel iets van het zachte weemoedige, en denk niet dat Homerus er iets meer in gezocht heeft. Ligt er voor ons meer in dan dit weinige, het is door eene overeenstemming die my te dierbaar en te heilig is, om ze door de vergelijking te ontwijden. B.

Bladz. 354.

Hoe treft my de akkrende Os, in 't rookend juk bezweken, enz.

Virgilius, G e o r g . L i b . III, v. 515-519. - De Schrijver rukt in zijn tekst deze plaats een weinig buiten haar verband.

Maar d e O s IN h e t j u k ? - Waarom niet, Lezer? Virgilius zegt wel SUB v o m e r e (onder de ploeg of ploegstaart). Maar ik durf zeggen, hy zegt wel. 't Is den Dichter geoorloofd, j u k , en g a r e e l , en p l o e g , als één samenhangend ding te beschouwen, en ieder van de deelen met den naam van 't geheel of van 't voornaamste deel te noemen. B.

Bladz. 355.

Wacht siddrend, wie 't gebied der kudde voeren zal.

De Schrijver heeft hier beoogd, Virgilius uit te drukken, G e o r g . L i b . III, v. 209-249.

Bladz. 355.

Wat boezem neemt geen deel in heur aandoenlijk wee!

Lucretius, L i b . II, v 352-366. Men vergelijke hier ook de schoone plaats van Statius, T h e b a i d . L i b . VI. v. 185-191.

Bladz. 356.

Een aangenaam herdenken
Zal dikwijls 't teêrst belang aan oord of voorwerp schenken.

Evenwel geene herinneringen (bid ik) aan de roede, waarmeê gy in nw kindsheid -! Al ware de kastijding u ook nog zulk eene weldaad geweest. Zie Eersten Zang, Bladz. 88 (naamlijk zoo de Autheur 't in het Fransch heeft) en de Aanteekening op die plaats.

'Ne dites à la postérité, que ce qui est digne de la postérité,'

zegt Voltaire, die zekerlijk deze les wel niet altijd voor zich-zelven genomen heeft, maar echter het

Descriptas servare vices, operumque colores

meesterlijk verstond, en het B u r l e s q u e buiten het ernstige hield. B.

Bladz. 356.

De spits bezoedlen moest der Vrij-Corps bajonetten.

Het is niemand nog bekend, wat my al in die dagen van partyschap, die tusschen 1784 en 1787 plaats hadden, by de verdediging der vele

beschuldigde, gevangen, en door den Rechter onschuldig gevonden personen, bejegend is. Het was toen van belang voor de openbare rust, dat het een geheim bleef; om dat men de zwakheid van 't Openbaar gezag niet ontdekken kon, zonder 't geweld, dat het hoofd had opgestoken, allen teugel te ontnemen. Maar zoo ik ooit Gedenkschriften mocht nalaten van de Geschiedenis mijues tijds, zoo verre ik er deel in gehad of ze van naby gezien en bygewooud heb, men zou ongelooflijkheden vernemen, en zich over de vroege verzwakking van mijn geest niet verwonderen. Weinig dacht ik ondertusschen alstoen, daar my de dood dag aan dag zoo na scheen, dat ik niet gespaard wierd, dan om in dit Pontus mijne dagen te eindigen.

Pro quibus exilium misero mihi reddita merces!

B.

Bladz. 358.

De menschheid gruwt in 't hart, van heur Natuurgenooten.

Met welk genoegen mag ik hier opmerken, dat byna niets van deze maar al te getrouwe schildering der groote Steden, op mijn Vaderland slaat! Amsterdam noch de Haag, ten minste kenden niets van alle deze byzonderheden, toen ik nog Hollander was. Want, helaas! terwijl ik deze Aanteekening schrijve, leeren my de Nieuwspapieren, dat ik opgehouden heb het te zijn.

‘Vaderland! ô uaam vol weelde,
Die my steeds den boezem streelde
Sints ik 't eerst bewustzijn had!
Gy, dien 'k nimmer kan vergeten!
'k Mag u 't mijne niet meer heeten;
't Noodlot heeft de stalen keten
Onherstelbaar losgereten,
Die ons sameu hield gevat.

'k Zal uw welige landouwen,
'k Zal uw grond niet weêr aanschouwen,
Vrij door mijner Vaadren moed:
'k Zie uw welvaart niet weêr bloeien:

'k Zal de striemen uwer boeien
Met mijn tranen niet besproeien,
Niet besproeien met mijn bloed!

'k Moet in 's Aardrijks verste hoeken
't Schamel brood des kommers zoeken,
Eeuwig balling van mijn haard.
'k Moet tot d' oever van mijn dagen,

Moê een schaduw na te jagen,
In des onheils barre vlagen,
Dak, en vrij- en grafplaats vragen,
  Waar my 't lot die heeft bewaard.

Gy, ten minste, moest my dekken,
Gy, mijn hoofd ter peuluw strekken,
  Hollands eens zoo dierbaar zand!
Maar in u te mogen sterven,
In uw schoot mijn graf verwerven,
Na ik levend u moest derven,
Waar, na dit rampzalig zwerven,
  Nog te veel, mijn Vaderland!

Edoch, quando praestitimus quod debuimus, moderate quod evenit feramus! B.

Bladz. 358.

ô Steden vol geruisch, vol slijk, en gifte dampen.

‘Adieu donc Paris! ville célèbre, ville de bruit, de fumée, et de boue; où les femmes ne croient plus à l'honneur, ni les hommes à la vertu!’ J.J. Rousseau, Emile, Liv. IV.

Bladz. 358.

't Heelal vergetende, en vergeten van 't Heelal, enz.

De Schrijver die hier de verzen van Horatius (Sermon. Lib. II. Sat. VI. v. 60-62) navolgt, stelt in eene Aanteekening, vrij Sofistisch, Boileau te recht, dat dees ze niet wel uitgedrukt heeft: en n het byzonder doet hy zich-zelven zeer te goed op zijne vertaling van de woorden:

DUCERE sollicitae jucunda oblivia vitae,

die hy wil dat niet meer noch minder beteekenen, dan

Boire l' heureux oubli d' une vie inquiète.

Ik herinner my nog, dat Torrentius en Baxter het woord ducere even zoo verklaren, doch heb het er nooit in kunnen vinden. Ducere is naar mijn inzien, veeleer, ademen, als ware 't, ducere animam, en de plaats zegt slecht weg, de zoete vergetelheid van een beslommerd leven ademen; dat is, GERUST ademen, ongestoord door de herinnering aan voorige beslommeringen. Of wil men, het is ducere vitam; en ducere oblivia vitae sollicitae, is ducere vitam obliviosam sollicitudinum. Maar drinken? Neen, dit wil er by my niet in. Men wil er eene

toespeling in vinden op het vocht van Lethe, de Lethaea pocula. Ik zou het toegeven kunnen, zoo de uitdrukking op zich-zelve stond; maar daar dit ducere oblivia vitae sollicitae gesteld wordt met den ablativus modi of instrumenti, en die modus of dat instrumentum de slaap en de ledigheid, of liever (gelijk men 't in onze taal met één zeer geschikt woord uitdrukt) het luieren is,

Somno et inertibus horis
Ducere sollicitae jucunda oblivia vitae:

zoo koomt het my schriklijk gedrongen voor, dat ik het verstaan zou moeten als of er stond, door den slaap en de ledigheid die vergetelheid indrinken: en het klinkt my geheel anders, wanneer de zelfde Autheur zegt (Epodon XIV, v. 3.)

Pocula Lethaeos ducentia somnos,

en dus de sluimering aan den waterdronk toeeigent, dan wanneer men hem op die wijze den waterdronk aan de sluimering wil doen toeschrijven. Hoe het zij, en al had ook Horatius het zoo gemeend, het WEGDRINKEN van smarten, zorgen, beslommeringen,of van eenig ander onaangenaam herdenken, zou geen zeer geschikt denkbeeld opleveren: ten minste ik zou het niet gaarne op my t' huis gebracht zien.

Onze Schrijver intusschen is er zoo mede ingenomen, dat hy niet nalaat, er nog eens meê te pronken, weinig regels verder:

- par la douceur de vos digressions
Faites boire l' oubli des austères leçous:

waar hy zekerlijk de eerste is, die de lessen vergeten en weggedronken wil hebben, die hy wil dat men geven zal. - Dit alles is Fransch, en by gevolg zeer fraai, wie twijfelt er aan! 't koomt toch hedendaags op eene enkele tegenstrijdigheid niet aan. Plautus begreep het anders, Pers. Act. II sc. l.

- quamquam ego vinum bibo, at mandata
non consuevi simul bibere una.

Doch dit is 't niet al. Men moet volmaakt den

- Epicuri de grege porcus

spelen, en in volstrekte ledigheid, zorgeloosheid, (ja, hoe zal ik het woord indolence al uitdrukken?) voortduren. Immers leven kan ik het niet heeten,

- vivendi perdere causam.

Zie daar de tegenwoordige Zedenkunde, en het hoogste geluk, zoo een Fransch Abbé het zich voorstelt, of,

- sur l'esprit du jour composant sa morale,

voordoet, het zich voor te stellen! Daguessau dacht er anders over, als hy van de ledigheid sprak: ‘Oisiveté (zeide hy) qui justifie à nos yenx cet amour criminel du repos, si opposée à la vie animée, à l'activité, qui doit faire notre principal caractère.’ Dignité du métier d'Avocat. Maar het waren toen andere tijden.

Men vinde 't intusschen niet kwaad, zoo ik voor my, my hier des Schrijvers indolentes heures niet wensche:

Non sum qui segnia ducam
Otia; mors nobis tempus habetur iners.

Baxter schijnt Swift ook verleid te hebben om de plaats van Horatius dus te vertalen:

And there in sweet oblivion DROWN
Those cares that haunt the court and town;

waar drown, verdrinken schijnt, noyer in 't Fransch. Doch het kan ook in het algemeen smooren, verdoven, uitwisschen beteekenen. B.

Bladz. 359.

Men volge in bliksemvlucht en wete ze in te halen.

De Schrijver waarschouwt hier den Lezer, zijn vers zeer schoon te moeten vinden. Hier is het:

Le vers vole et le suit, aussi prompt que l' éclair.

Dit vers, zegt hy, is in een gezelschap toegejuicht, als een treffend voorbeeld van nabootsende harmony. - Haalt de schouders niet op, Lezers. 't Is het recht van de Franschen, met alle de complimenten, die de goedwilligheid der vriendschap, de welvoeglijkheid in een gezelschap, of de zedigheid van een hoorder, die tegen de onbeschaamde lofbedelary van een Autheur die zijn werk voorleest, niet bestand is, hun schenkt, of niet geraden vindt tegen te spreken, als met zoo vele behaalde trofeën, te pralen: en het is de loffelijke gewoonte van het Europisch Algemeen, deze complimenten, als Gewezene zaken, voor waarheden te houden en met hunne bekrachtiging te versterken. Want hoe zou men anders durven?

In het voorbygaan, moet ik hier des Autheurs zichtbare navolging van Pope opmerken. Zie Essay on Criticism. v. 369 en volgg. Of hy wel deed, der vergelijking voet te geven, beoordeele de Lezer, die Engelsch verstaat, zelf! B.

Bladz. 359.

Bedachtzaam op een keus, die 't onderwerp kan lijden, enz.

Ik heb het des te noodzakelijker geacht, deze waarschouwingen hierby te voegen, daar onze Schrijver er niet aan gedacht schijnt te hebben. Zeker, had hy ze gekend en in acht genomen, zijn Tweede Zang had anders geeindigd. B.

Bladz. 360.

Roep, om een jeugdig paar in 't huwlijkssnoer te binden,
Geen Eolus te hulp, met Watergoôn en Winden.

Zie het slot van den Tweeden Zang in 't oorspronklijke, of in de vertaling van de Weduwe van Streek, wier arbeid, by eene zeer voldoende versificatie, doorgaands de verdienste van eene genoegzaam woordelijke getrouwheid heeft. Vergelijk ook mijne Aanteekening op bladz. 319. B.

Bladz. 360.

'Gelukkig Grijzaart dan, uw veld is onverloren!'

Bucol. Ecl. I, v. 47. - Onverloren! Eene uitdrukking, vertrouw ik, die het verlies algemeen, en het niet verloren zijn als eene uitzondering stelt. - Zekerlijk heeft dit vers iets beweeglijks voor een uitgewekene, die alles verloren heeft. B.

Bladz. 361.

't Is Gallus die daar zingt. -

Zoo het waar is, het geen de oude Schrijvers berichten, dat dit verzen van Gallus-zelven zijn, die Virgilius om dezen Dichter zijn hof te maken, in zijnen Zang slechts ingelast heeft, zoo had onze Abbé beter keus kunnen doen. Hoe het zij, ik had wel gewenscht, den inhoud dezer verzen bevalliger en zachter over te brengen, dan het my gelukt is: maar wat wil men, de tijd voor minnezangen is nu met my voorby,

Cujus octavum trepidavit aetas
Claudere lustrum.

Men zie Virgilius Bucolica, Ecl. X. v. 46-49. B.

Bladz. 361.

Natuur en gy zijt een! enz.

Pope, daar hy van Homerus spreekt, Essay on Criticism, v. 136 en 141. B.

Bladz. 361.

Hoe roemloos 't ook moog zijn, het heeft mijn smart gestreeld.

De Schrijver is sterker:

S' ils n' ont pas fait ma gloire, ils ont fait mes délices.

Zoo echter délices hier iets meer, dan in den stijl van het dagelijksch gesprek der Franschen beteekent. - Ten slotte voegt de Schrijver hier (om Virgilius na te bootsen) een bepaling by van den tijd toen hy dit schreef.

Tandis que la Discorde ébranloit l' univers.

Nu ja, het was wel Discorde, en men kan niet zeggen dat de zaak in deze uitdrukking overgedreven is. Onze Helmers zou er iets anders van gemaakt hebben: zie zijne Ode (bladz. 65 van de Dichterlijke Gedachtenbeelden). Men moet zeker ook bekennen dat het geheel anders klinkt

Caesar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello, vietorque volentes
Per populos dat jura, viamque affectat Olympo.

Doch waarin onze Schrijver Virgilins en alle Poëeten voorbystreeft, is dat hy eene Recapitulatie van zijn Werk op het slot geeft. Meer methodyk kan men wel niet zijn

Heureux, je célébrois d' une voix libre et pure,
L'humanité, les champs, les arts, et la Nature.

Want dit moet den inhoud der vier Zangen uitmaken. Ieder ziet echter gercedelijk, dat l' Humanité slechts een zeer bykomstig ding is in den Eersten Zang, die eigenlijk (want by een Franschman gaat dit voor alles en is altijd het eerste punt) over de amusemens (de uitspanningen) van het Buitenleven loopt, onder welke hy dan ook de weldadigheid (l' humanité) rangschikt. Zeker, een goed tijdverdrijf! Een Hollander moge 't vreemd vinden, dat men de weldadigheid uit esprit d' amusement oefent; maar, valt dit in het Fransche karakter, de Engelschen doen het niet dan uit hoogmoed, en waar zy meenen dat hunne Nationale of persoonlijke glorie er mede gemengd is; en zeker is het eerste immer zoo goed als het laatste. Les arts is eene sterke Enallage numeri (die Longyn in zijn XIX Hoofdstuk had kunnen aanhalen zoo hy niet te vroeg geleefd hadde): want er wordt in den Vierden Zang, op welke dit slaan moet, niet dan van de Dichtkunst, en wel, blootelijk van die der Land- en Landbouwdichten gehandeld. - Om kort te gaan, wie een Schets van het Dichtstuk begeert, brenge de vier Zangen tot deze vier onderwerpen, die ik het niet helpen kan, zoo zy 't algemeen onderwerp niet behoorlijk omvangen. I, De nit-

spanningen op het Land; II, De bebouwing en kwekery, met het geen daar toe behoort; III, De Natuurkunde; en IV, Losse Dichtlessen voor die het Land of den Landbouw bezingen wil. B.

De ziekte der geleerden, bladz. 363.

Bladz. 381.

De ziekte is heelingskracht en geen verdervingzucht.

‘De aart der ziekten is genezende’, zegt Hippocrates. Deze waarlijk gouden spreuk behoorde ons-allen als ingegrift te zijn, en, gelijk eene grondwaarheid, immer voor den geest te zweven. Zy zou, aan de eene zijde, verhinderen, dat men by het minste gevoel eener uit voorbygaande oorzake ontstane ongesteldheid, die zich even vaardig en licht herstelt als zulk een geschonden evenwicht, dat door niets meer dan een vluchtigen schok verwekt is, terstond zijne toevlucht tot Geneesmiddelen nam, die altijd, als zoodanig, iets tegennatuurlijks in 't lichaam en met de gezondheid strijdig zijn. En zy zou, aan de andere zijde. in ziekten wel doen opmerken, wat daarin ter wegneming van de schadende oorzaak dienstig zij, en dus, hoe men de wakende Natuur te hulp komen moet; in plaats van die werking onvoorzichtig te fnuiken. - Het is onbegrijplijk, tot wat graad, zelfs by dnizend lieden, wier beschaafd en geoefend verstand hen onvatbaar voor zulk eene verblinding moest maken, alle pijnlijk ziektegevoel voor een stellig en nutloos, ja verdervend letsel gehouden, de Geneeskunst als eene soort van Toovery, en Geneesmiddelen even als zoo vele Tooverkruiden beschouwd worden, wier kracht in een verborgen vermogen, allen Fysieken grond te buiten gaande, bestaat, en wier aanwending eene bloote Empirie tot haar grond heeft. Van daar de zwakheid en overhelling van zoo vele Geleerden voor belachlijke en gevaarlijke kwakzalveryen, wier gebruik de zoo hoog geroemde verlichting onzer dagen tot schande strekt! Wenschelijk ware 't, ieder, die zich eenig vak van Geleerdheid of Wetenschap toewijdt, reeds vroeg, by een duidlijke kennis van 't menschelijk lichaam en zijn werkingen, te doen opmerken, dat, gelijk alle Wetenschap, zoo ook de Geneeskunst, slechts eene getrouwe toepas-

sing eener gezonde Redeneerkunst is, welke eene zoo na mooglijk volkomen bekendheid onderstelt met dat gene waarover zy gaat. - Men vergelijke den Vierden zang.

Bladz. 383.

Natuur kan wondren doen, wat kwalen haar bestrijden.

Wonderen, ja, in onze oogen naamlijk, wanneer wy den juisten staat eener kwaal en der é n e r g i e in het lichaam, niet doorgronden: hetgeen zeer dikwijls het geval is. Maar ook deze wonderen zijn bloote uitwerksels, die genoegzamen grond in hunne oorzaken hebben. Voorbeelden van zoodanige wonderen heeft onze Vijfde Zang, bladz. 434. Te recht derhalve doet hy die niet wanhoopt. En ook dan, als wy niet bereikeu wat wy beoogen (de genezing naamlijk), kunnen wy nuttig zijn (als hier gezegd wordt), het zij door verzachting, het zij door het bloote tegengaan en vertragen van de verergering.

Bladz. 384.

Daar 't, met de Grieksche hulk, geen poolster gadeslaat, enz.

Men zie mijne S t a r r e n k e n n i s , Mengelpoëzy I. Deel bladz. 6 [pag. 265] en Manilius, daar hy van de groote Beerin zegt:

‘Quâ duce per fluctus Grajae dant vela carinae.’

En van de kleine:

‘Poenis haec certior auctor
Non apparentem pelago quaerentibus orbem.’

A s t r o n . L i b . I. v. 13 et 16, 17.

Bladz. 384.

Als 't flikkrend reuzenbeeld,
Dat met ontbloote knods den Zuiderhemel deelt,
En, steigrende uit de golf met vlammen in de handen,
't Gewelf beklautert om den melkriem aan te randen.

Men verstaat (hoop ik), zonder nadere opheldering, den Orion, wiens schitterend opkomen in der daad iets ontzettends heeft, en waarvan Manilius:

‘In magnam coeli tendentem brachia partem,
Nec minus extento surgentem ad fidera passu.’

L i b . I. v. 27, 28.

Wie kent den schoonen Lierzang des Dichterlijken Nieuwlands niet op dit gestarnte?

Bladz. 385.

't Een vloeit op het ander in,
En vormt een' cirkel, die te rug draaft naar 't begin, enz.

Ik geloof de waarheid, hier voorgedragen, zoo zichtbaar en klaar te zijn, het zij men de Reden of de Ondervinding raadplege, dat zy door niemand, wat systema hy ook toegedaan moge zijn, te ontkennen is. Alhoewel ik haar dikwijls genoeg in den praktijk heb zien vergeten.

Bladz. 389.

Ga, breek den bijtel in des kunstnaars rappe handen,
En vraag hem 't wonderstuk, enz.

Wie deze plaats leest, wensche ik dat beide den Apollo van Belvedere en den Laocoön gezien hebbe; niet in een afgietsel, dat op eene nabootsing gevormd was, als dikwijls by ons het geval is, maar in het oorspronklijk. Mijne verzen zullen daarby (dit gevoel ik) verliezen, maar 't gevoel dat zy inboezemen, eindeloos winnen. - Alhoewel ik (het moge vreemd schijnen, eenmaal zal men my toevallen) geen van beide voor werkstukken van den besten tijd der Grieksche Beeldhouwerykunst houden kan; waar van zy veellicht zeer goede Kopyen zijn. - Dit steunt niet bloot op de aanmerking van den voortreflijken Dolomieu ten aanzien van 't marmer van den Apollo, welke ik geene gelegenheid gehad heb voor my-zelven tot genoegzame blijkbaarheid te brengen, en waar van ik het gewicht derhalve daar late: maar ik grond my op eenige andere waarnemingen, hier niet op te halen. Wellicht koom ik eenmaal by geschikter gelegenheid tot dit onderwerp te rug, en dan zal het tevens blijken, waarom ik in mijne Mengelpoëzy, bladz. 312, van een' Apollo van Polycletes heb kunnen spreken, het geen kunstkenneren vreemd heeft mogen schijnen.

Laat ik hier in 't voorbygaan aanmerken, dat de doorkundige en in alles even naauwkeurige Oude Heer Fontein, m i j n e V e r l u s t i g i n g lezende, my eens aanmerkte dat men in Friesland, Overijssel, enz. niet b î t e l met den scherpen langen i zegt, maar b e i t e l, - en d u s ...! zei hy. De brave Grijzaart had gelijk, ook wil ik niet dat mijn voorbeeld anderen meêsleepe. Maar men zegt nog dagelijks, b i j t e n voor h a k k e n; en niemand schrijft i n d e b e i t vallen, als men van 't ijs gewaagt. Het thema des woords, hoe men 't neme, zal altijd e e t zijn en blijven, en de beteekenis niet meer of minder dan k l i e v e n. En, ondanks de verwantschap der twee woorden, de b e i t e l of b i j t e l is 't werktuig van b a t t e n niet (slaan,) maar van b i j t e n (klieven.) 't Is de ha-

mer, die 't eerste doet. Alhoewel men dan ook, als onderwerp van den slag des hamers beschouwd, den klievenden en afbijtenden m e i s s e l (dit woord is even zeer Hollandsch als mes, en koomt van m a ë n, waarvan m a a i e n en m e t e n) naar dit b a t t e n zou kunnen noemen.

Bladz. 389.

> Vraag hem de schoonheid, die van tien jaar oorlogsplagen, enz.
> Geheel een volk vertroostte en in verrukking bracht.

Men herinnere zich de verzen van Homerus:

> Ο□ *νέμεσις*, Τ*ρ*□*ας κα*□ □□*κνήμιδας* □*χαιο*□*ς*
> Τ*οι*□*δ*□ □*μφ*□ *γυναικ*□ *πολ*□*ν χρόνον* □*λγεα πάσχειν*.

II. III, v. 156, 157.

Men weet dat Zeuxis deze verzen tot opschrift stelde van zijn tafereel van Helena. Die zoo stout dacht, bracht gewis iets boven het gemeene menschenvermogen voort. Het wellustige van Rubens zoogenaamde schoone vrouwen is hier niets by. Ik zeg zijne z o o g e n a a m d e schoone vrouwen; zy zijn schoon gekleurd; maar dit is nog niet wat het woord s c h o o n voor my insluit.

Bladz. 393.

> Of aaklig mierennest, der landen wreedste straf!

Ik weet niet door welk toeval hier, onder 't drukken, de m i e r e n de plaats der m u i z e n ingenomen hebben. Waarschijnlijk deed dit de onduidelijkheid van mijn handschrift. Hoe het zij, daar dezen eenmaal buiten het bezit gebleven zijn, wil ik haar tytel tegen dien der zich ingedrongen hebbende m i e r e n niet onderzoeken. Troosten zy zich met de schoone verzen van Vondel, die verder boven my zijn, dan hare grootte boven die harer onderkruiperen:

> ‘Toen schon de bouwplaegh flux een' watervloet van muizen
> Op Hollants kusten aan. Dit heir, in 't lang en 't bree,
> Geslingert staert aan staert, quam dryven over zee,
> Van 't Noorden op ons strant. Hier baet geen tegensportelen.
> Zy knaegen hoy, en gras, en klaver, met hun wortelen
> En groente en steelen, af. De geest des beemts verdwijnt.
> De lantheer, by gebreck van voêr en klaver quijnt.’
>
> I n w i j d i n g v a n h e t S t a d h u i s.

Ik twijfel ecbter of ook hier by Vondel niet een drukfeil ingeslopen zij. Doch, zoo het daar is, vind ik 't Schildery boven alle uitdrukking schoon, en onverbeterlijk.

Bladz. 393.

Niet anders is 't met ons, enz.

In den Vijfden Zang vindt men nog een hier toe betrekkelijk voorbeeld ten aanzien van door prikkling te sterk uitgelokte slijm en gal, met oogmerk van ontlasting steeds meer en meer voortgebracht. Zie bladz. 97. [432.]

Bladz. 394.

De misdaad van één lid is 't algemeene wee.

Men zie de oorzaak hier voor, bladz. 24, [385.] en, in den Vijfden Zang, bladz. 85. [424.]

Bladz. 396.

De wijze waant zich-zelv' een garst- of tarwegraan.

Het voorbeeld is in een' onzer beroemde Geleerden bekend.

Bladz. 397.

Waar ben ik? welk een nacht, omhuld met tastbre dampen! enz.

Indien de Tooneelen, hier voorgesteld, aaklig zijn, 't is de aart der zaak, die dit meêbrengt; doch wellicht vindt men ze duister. Men zegge my echter, zoo de Allegorie al te duidelijk sprak, ging dan de geheele kracht der Poëtische schildering niet verloren?

In eene zeer klare Allegorie is het onbetwistbaar, dat de lezer te gelijker tijd aan het beeld en aan het beteekende denkt, en het laatste hem (is het onderwerp belangrijk) wel het meest trekken zal. Wat moet dit voortbrengen? De geheele verdwijning van het Poëtisch genoegen; of ten allerminste deszelfs verstooring, door een gestadig hinken van de aandacht als op twee krukken, terwijl zy zich aan geen van beide durft overgeven. - Van daar de koudheid en 't vervelende van genoegzaam alle zoogenoemde zinnespelen op het tooneel. En ik zou volmondig v a n a l l e zeggen, hadden niet eenige Dichters onder die benoeming inderdaad gewone menschlijke i n d i v i d n s voorgesteld, die slechts Allegorische namen droegen, en dus, tot dit vak niet behoorende, daar echter ondergesteld worden. Wat dan? - Geene Allegorie! of, heeft men ze noodig, eene zoodanige, waarin zich, terwijl men haar leest, de beteekende zaak niet opdringt! Eene zoodanige, als de Mythologie der Ouden! - Edoch het geen hier voorgesteld wordt heeft niets met de Mythologie der Ouden gemeen. - Ik beken het; maar het zijn hier bloote verschijningen, die alle de

twijfelachtigheid van een' droom moesten hebben, zouden zy haren aart niet te buiten gaan.

Bladz. 400.

Het gillende ach en wee, het zuchten, kermen, janken, enz.

Dante, l'I n f e r n o , C a n t o III.

‘Quivi sospiri, pianti, ed alti guai
Risonavan per l' aer senza stelle;
Perch' i' al cominciar ne lagrimai.
Diverse lingue; horribili favelle;
Parole di dolore; accenti d'ira;
Voci alte e fioche, e suon di man con elle,
Facevan un tumulto; il qual s' aggira
Sempre 'n quell' aria’ ete.

Bladz. 400.

Die intreedt, legg' de hoop voor eeuwig, eeuwig, af!

Dante, als boven. 't Geheel opschrift by hem luidt dus, en wat lang:

‘Per me si và nella citta dolente,
Per me si và nel eterno dolore,
Per me si và tra la perduta gente.
Giustizia mosse 'l mio alto fattore:
Fecemi la divina potestate,
La somma sapienza, e 'l primo amore.
Dinanzi a me non fur cose create,
Se non eterne; ed io eterno duro.
Lasciate ogni speranza, voi che 'ntrate!’

Bladz. 400.

'k Zag om my: 'k zag de koets waarin de Zorgen baren, enz.

Virgilius, A e n . L i b . VI. v. 274, seqq.

‘Luctus et ultrices ponuere cubilia Curae:
Pallentesque habitant Morbi, tristisque Senectus,
Et Metus, et malesuada Fames, ac turpis Egestas,
(Terribiles visu formae!) Letumque, Labosque:
- - - mortiferumque adverso in limine Bellum,
Ferreique Eumenidum thalami, et Discordia demens
Vipereum crinem vittis innexa cruentis.’

‘Multaque praeterea variarum monstra ferarum,
Centauri in foribus stabulant, Scyllaeque biformes,
Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernae
Horrendum stridens, flammisque armata Chimaera;

Gorgones, Harpyiaeque, et forma tricorporis umbrae.’

En verder, v. 554:

- ‘Stat ferrea turris ad auras;
Tisiphoneque sedens, pallâ subcincta cruentâ,
Vestibulum exsomnis servat noctesque diesque.

Voorts:

‘Hine exaudiri gemitus, et saeva sonare
Verbera; tum stridor ferri, tractaeque catenae.’

Bladz. 401.

De ontelbre zanden, enz.

Virg. G e o r g . II. v. 103.

‘Sed neque quam multae species, nec nomina quae sint,
Est numerus; neque enim numero comprendere refert;
Quem qui scire velit, Libyci velit aequoris idem
Discere quam multae Zephyro turbentur arenae,
Aut etc.

Bladz. 402.

Ja, had ik duizenden van tongen van metaal, enz.

Virg. ib. VI. v. 625.

‘Non, mihi si linguae centum sint, oraque centum,
Ferrea vox, - - - - - - - - -
Omma poenarum percurrere nomina possim.’

En Homerus II. v. 489:

□νδ□ ε□ *μοι δέκα μ□ν γλ□σσαι, δέκα δ□ ς□ματ□ ε□εν,*
Φων□ *δ□* □□□*ηκτο□, χάλκεον δέ μοι □τορ □νείη.*

Bladz. 404.

In ons, de zetel, 't zaad, de ontwikkling van dat kwaad,
Waar 't kranke lijf van treurt, en lijdend door vergaat.
Ons schuilt de dood in 't bloed en wandelt door onze aderen, enz.

Anders Lucretius, L i b . VI. v. 1088, s e q q .

‘Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque,
Aut extrinsecus (ut nubes nebulaeque) superne
Per coelum veniunt, aut ipsâ saepe coorta
De terrâ surgunt, etc.

En verder:

‘Aut in aquas cadit, aut fruges persidit in ipsas,
Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus,
Aut etiam suspensa manet vis aëre in ipso,
Et cum spirantis mistas hinc ducimus auras,
Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.’

Bladz. 405.

- Mooglijk zou geen pest op 't zuchtend aardrijk woeden,
Maar 't onvervallen lijf zich-zelf voor 't smetgift hoeden, enz.

Alles op onzen Aardbol toont ons eene instorting van een vroeger en hooger bodem; alles in ons-zelven een verval uit eenen volkomeuer oorspronklijken staat. Honderden hebben dit verval in het zedelijke opgemerkt, maar (men noeme het Geestdrijvery, zoo men wil!) voor my is dit zelfde ook in het lichaamlijke onmiskenbaar; en, verre van in den mensch eene volmaakbaarheid, waardoor hy zich uit een' oorspronklijken dieren- (of den dieren nabykomenden) stand zou hebben opgeheven, te kunnen vinden, zie ik in hem een verduisterd en vervallen, doch niet geheel en al uitgeroeid overblijfsel van een in zijnen oorsprong hooger Wezen, der Geesten speelgenoot, zijnes Scheppers onmidlijken leerling, aanschouwenden bewonderaar, spiegel, en aanbidder. Zonder dit, is alles onoplosbaar, tot zelfs de overkunstige en tevens Hemelsch eenvoudige Spraak, welke hy nooit had kunnen uitvinden, en de indrukken van waarheid, Godsdienst, en deugd, waar hy anders nooit toe had kunnen geraken: Met dit, is alles klaar, verstaanbaar, en duidelijk, en de te rugbrenging tot dien oorspronklijken staat, beide in hare mogelijkheid en moeielijkheid te begrijpen. Ik pas er de woorden van Pascal op: ‘Pour moi j'avoue, qu'aussi-tôt que la Religion Chrétienne découvre ce principe, que la nature des hommes est corrompue et déchue de Dieu, cela ouvre les yeux à voir partout le caractère de cette vérité. Car la nature est telle, qu elle marque partout un Dien (zeggen wy, meer bepaald, UN ÉTAT) perdu, et dans l'homme et hors de l'homme.’

Wanneer men begint zich op 't innige der Taal toe te leggen, koomt men zeer natuurlijk op het spoor van Herder en Michaëlis; maar belachlijk worden hunne onderstellingen of inductien voor die dieper heeft doorgedrongen. Ik zeg dit op grond van eene bijna veertigjarige beoefening van dit vak, welke my getoond heeft, dat tot heden, noch de taal, noch het letterschrift recht gekend zijn geweest, daar niemand tot nog opgemerkt heeft dat in beide niets willekeurigs, niets conventioneels ten grond ligt, en beide noodwendig, van 's menschen eerste aanzijn af, hem bekend moesten zijn: waarom zy ook beide a priori te demonstreeren zijn. Klinkt dit in het oor van iemand, nog paradox, en hangt hy nog aan de valsche onderstellingen van overeenkomst, van overgang van voorgewende hieroglyfen tot letterschrift, (tegenstrijdigheden met het gezond verstand zoo wel als met de geschiedenis) hy vermete zich niet over 's menschen geest te oordeelen, want hy kent deszelfs aanleg en aart niet; en beslisse geen punt, dat, zoo duister het voor hem zijn moge, weldra zoo over-

tuigend bewezen zal zijn, dat het Nageslacht zich verwonderen zal dat men 't ooit miskend hebbe.

Het is even zoo gegaan met de Geologie. Oppervlakkige en deels ingebeelde waarnemingen leidden Buffon tot het besluit van eene schier eindelooze oudheid van den aardbodem dien wy thands bewonen. Dieper inzichten en juister opmerkingen gaven De Luc, Dolomieu, Saussure, en anderen, het betoog in handen, dat hy geene vijf duizend jaren halen kan. - Geve de Hemel, dat de waarachtige kennis, op zuivere waarneming gegrond, zich vermeere! Zij de nasporing van het Fysische des aardbols, zij de ware sterrekennis, zij de aart van het menschlijk verstand, zij onze zedelijkheid, zij ons lichaam recht doorgrond, recht verstaan, recht begrepen; 't zal ook hier zijn, o p i n i o n u m c o m m e n t a d e l e t d i e s: en de onmiddelijke Openbaring (zonder welke de mensch niets zou weten, maar zelfs zijne Symbolische kennis ontbeeren,) zal met die van Reden, Natuur, en Zelfgevoel instemmen. Tot zoo lang, ja, zal het onverstand zich 't gezag der beslissing aanmatigen, en over mogelijkheid en onmogelijkheid ten aanzien van God en zijn Schepping uitspraak doen, gelijk het de Scholastique Godgeleerdheid der vroegere dagen over de Antipoden en het middelpunt van 't Planeetgeslel deed.

Dan, zy die hier over, of bescheiden meesmuilen, of hartelijk uitschateren, zullen echter, vertrouw ik, deze t i r a d e in mijn Dichtstuk nog wel, als eene soortgelijke, Pythagoras door Ovidius in den mond gelegd, laten gelden, in q u a n t u m p o s s i t naamlijk. Dat is, als een Dichterlijke hersenschim. Men moet toch elkander wel iets inwilligen. Sommigen onzer verlichte geesten (en dit stelsel is sedert kort, byzonder in Engeland, zeer geliefd) willen volstrekt uit Aapen gesproten zijn; dat zy my, en die met my denken, ook onze keus geven! - Het geen ik van de noodzakelijkheid en het voortbrengen van den ouderdom en van de dood uit ouderdom in dezen onzen tegenwoordigen stand zegge, zal, denk ik, hun beter bevallen.

Bladz. 408.

Zoo woedt een Pentheus, door Lyéüs wraak ontroerd,
Of Moederslachtig kroost, enz.

Virgilius A e n . IV. v. 469, s e q q .

‘Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et solem geminum, et duplices se ostendere Thebas;
Aut Agamemnonius scenis agitatus Orestes,
Armatam facibus matrem et serpentibus atris
Quum fugit, ultricesque sedent in limine Dirae.’

Bladz. 409.

Of Tyrus koningin, van minnewoên aan 't blaken, enz.

Virgilius, ibid. v. 453.

Bladz. 409.

U, kostbrer dan het goud en wat het goud verguldt!

Dit is veellicht duister voor hun, die niet weten dat de Alchymisten een beginsel of stof wanen te kennen, te bezitten, of na te sporen, dat het goud tot goud maakt, en dus, in den volsten en eigenlijksten zin van de uitdrukking, GOUDENER DAN GOUD (*χρυσ χρυσότερον* zeide Saffo reeds) heeten mag.

't Kan zijn dat men deze Alchymistery hier als eene h o r s d'oeu v r e aanmerke: want wie (mag men vragen) gelooft daar nog aan? Voeg er by, Lezer: wie gelooft aan de toovery der verjeugdiging, waarvan in den Zesden Zang? - In het afgetrokkene, en beschouwender wijze, NIEMAND; ik sta het volmondig toe. Maar in de Geneeskunst, WIE NIET? Men verbloeme 't vrij voor zich-zelven, de ondervinding leert het. Ten zij naamlijk een waarachtige kennis van 't menschelijk lichaam, van leven, gezondheid, en ziekte, by genoegzame Scheikundige inzichten, en eene verkregene hebbelijkheid om over deze voorwerpen te denken, het verstand eene betere richting gegeven heeft. Voor den grooten hoop (en helaas! in dit opzicht behooren zelfs doorgeleerde en alzins verlichte mannen daar onder) is Geneeskunst niet anders dan eene Alchymistery en Tooverkunst.

Maar wie ook van zulke vooroordeelen of wanbegrippen los zij, alle spel van verbeelding (en zoo zijn deze twee) is uit zijnen aart een Dichterlijk voorwerp; en wee den Poëet, die geen uitstap, ja zelfs, die geene verdoling durft wagen!

Bladz. 412.

- 't Lichtzinnig hoofd zich boven 't sterflot acht',
En omkoomt in den vaag van 's levens beste kracht!

Immers was dit het lot van Paracelsus, ondanks zijn Levenselixir. Doch ook van hoe velen met hem?

Bladz. 416.

Wie offert d'eenen niet aan d'andren lichaamstrek,
En koopt den overvloed niet immer voor 't gebrek?

Ik wenschte de aandacht mijner meeste Lezeren op deze kleine waarneming wel te kunnen vestigen. Zy is niet bloot Geneeskundig waar; zy is algemeen, en haar toepassing van den uitgebreidsten omvang in 't zedelijke.

Bladz. 416.

't Geen Natuur, in donkre kamerhoeken,
De levenlooze bloem als levenstroost leert zoeken.

Het is eene algemeene waarneming, dat de bloemen en planten het daglicht en de lucht zoeken, en zich derwaart keeren, zelfs met verlenging en verbuiging van haren stengel naar dien kant. Men houde dit derhalve niet voor een Dichterlijk toespelen op de Zonnebloem, als die

‘Vertitur ad solem, mutataque servat amorem.’

zoo Ovidius 't uitdrukt.

Bladz. 417.

Wat zoekt ge aan vluggen geest, of prikklend dampzout, heul,
Of waant, in 't laauwe vocht - - - - - - - -
Het kwijnend vuur der ziel tot nieuwen gloed te ontvonken!

En waarom zoekt, waarom waant men dit? Het is om dat men spanning en prikkling met versterking verwart. Zie beneden bladz. 93, [429.] en vooral 100. [434.]

Bladz. 418.

't Zij verr', dat toornen, wraak, of dierelijke lust
By de A r t s e n y d e r Z i e l zijn fiere borst ontrust'!

Men herinnert zich dat de Boekery van Koning Ozymandyas van Egypten (de oudste, my, in dit oogenblik ten minste, bekend) het Opschrift voerde van:

ARTSENYWINKEL DER ZIEL.

Bladz. 419.

De spijt der stoornis van uw geestbespiegelingen?
De spijt, dat 's lichaams zwakte uw' ijver wederstaat, enz.

Gelukkig, die deze spijt en te loorstellingen nooit beproefde! By deze haalt geene der kwellingen, die ik heb leeren kennen. Zelfs de lichaamlijke honger niet, van wier gevoel zy anders veel heeft.

Bladz. 419.

Of is 't de woeste vlaag des hoogmoeds, tuk op pralen;
De rustlooze angel van het ijdle roembehalen;
De smart, enz.

Wat te loor gestelde hoogmoed, nayver, en dergelijke lagere driften te weeg brengen, is zeer algemeen. Hoe zy met waarachtige zucht

tot kennis samenparen, is moeilijk te beschrijven voor die het algemeene A m a l g a m a van de eigenliefde (waar door alles in ons samensmelt) niet wel leerde kennen. Doch, helaas! wat heb ik geen lieden van geest en geleerdheid door deze hartstochten geslingerd gezien! Mijn Vertoog over de ROEMZUCHT, in de D i c h t e r l i j k e H a n d s c h r i f t e n by Uylenbroek geplaatst [Dl. VI. 258], is mede aan deze waarneming (die my toen in hooge maat trof en verontwaardigde) zijnen oorsprong verschuldigd. - Ik maak er hier gewag van, om by jongelingen op de overdenking van het daarby voorgedragene aan te dringen. Nayver is toch een sterke prikkel, en wordt uit dien hoofde in de opvoeding zoo algemeen, en dikwijls zoo roekloos, aangezet! - Maar kunnen wy er buiten? - Neen, even weinig als wy in 't Fysieke buiten de koorts kunnen. Wenschelijk ware 't, dat de Arts in zijn macht had haar te geven; maar had hy dit, hy zou kwalijk doen, haar altijd in 't lichaam te brengen.

Bladz. 419.

> Wat zijt ge? Een Tantalus, die telkens aan zijn lippen
> Het vocht, waar naar hy dorst rampzalig ziet ontglippen!
> Een Sizyfus, gedoemd tot wentlen van den steen!

Zie daar, wat de beoefening des verstands tot het wanhopigst lot der wareld moet maken, wanneer er geen uitzichten op een' anderen stand, dan dien wy hier in het vergroofde en verbasterd lichaam bekleeden, levendig zijn.

Bladz. 420.

> Zijn 's levens vreugden voor u vatbaar? enz.

Ieder gevoelt veellicht niet even zeer, dat deze schildery niet in 't wilde, maar naar het leven-zelf gemaakt is. - Gelukkig, wiens hart er zich niet in herkent!

Bladz. 421.

> Waar, waarom 't peinzend hoofd niet van zich-zelv' gered?
> Of, zoo 't onheelbaar waar, voor 't derde jaar verplet?

Want toen reeds was, in de daad, de kwaal by my gevestigd, schoon noch ik, noch iemand haar herkende. Men herinnere zich slechts het weinige, daar van in mijn Nabericht aangeroerd.

Bladz. 421.

Op dat de onnoozle mensch verlokt wierd door den schijn,
Om wijs, zich-zelv' genoeg, en God' gelijk te zijn?

Zeer opmerklijk is het, dat deze trek, dat naar *α□τάρκεια* trach-

tend Stoïcismus, ieder stervling zoo eigen is. Ik zou byna hier wederom aan den Polypus denken, zoo de Kantiaansche plak van zekeren Hoogleeraar het veroorloofde. -

Bladz. 422.

Te recht! de harmony, die 't groot Heelal regeert,
Die ziel en lichaam stemt, wordt, strafloos niet, verkeerd.

Is er één beginsel buiten dat van de algemeene Harmony, waaruit wy de plichten jegens ons-zelven als volkomen plichten, of (zoo men 't thands verkiest te noemen) wier vervulling van ons geëischt kan worden, geregeld en juist kan afleiden? Ik vraag dit den Hedendaagschen Moralisten en Leeraars van 't Natuurlijk Recht. Niet zoo zeer om hun andwoord te hooren (ik weet dit vooraf uit hunne beginsels), als wel, om hun aanleiding te geven, van na zoo veel G r ü b e l e i e n in de Metaphysiek des Rechts (die met al wat daar goeds uit ontsproten is, echter nog 't ware punt niet geroerd hebben), daar nog eens op te denken. - Waren onze beste tegenwoordige Wijsgeeren zoo gelukkig in het opbouwen als afbreken, wy zouden vrij wat vorderen. - Doch wel mag men met Cicero zeggen: Q u i d n o n s i t, c i t i u s, q u a m q u i d s i t, d i x e r i s. En met dit zelfs, is alreeds meer gewonnen, dan wellicht zy, die met hun afbreken iets anders in de plaats beoogen te stellen, zich kunnen verbeelden.

Bladz. 425.

't Minste deel baart algemeene kwelling,
Stremt door zijn drukking, door zijn' invloed, door 't verband,
Door 't zenuwweefsel, door de vloeistof daar 't van spant,
Het afgelegenst-zelf in werk en werkvermogen.

Men vergelijke den Tweeden Zang, bladz. 37. [394.]

Bladz. 425.

Wien de ydle mom bedrieg', wy zien de ziekte in 't hart.

Waarom? - Om dat wy hier geene Ziekte behandelen, dan in welke dit de oorzaak is. De overigen behooren niet tot ons Dichtstuk.

Bladz. 426.

De geesten op te wekken,
Is doodlijk; ô geeft rust aan 't zwak en lijdend deel! enz.

Men zie den Tweeden Zang, bladz. 36. [393.]

Bladz. 426.

Natuur spreekt in u door vermoeinis. Haar vermanen
Is Godspraak.

Zie den Eersten Zang, bladz. 83 [379.] en volgenden.

Bladz. 426.

Ach, minder wordt de geest, die klaar, die zuiver denkt,
Door wat de Wiskunst diepst, wat ze edelst heeft, gekrenkt;
Min lijdt hy door 't geheim der Zielkunde in te boren,
Dan nietig nieuwsgerel of wartaal aan te hooren.
Verga 't onnut geklap! enz.

Ach, wisten ledige hersenen, hoe zy een' kranke, die met orde en doel gewoon is te denken, en voor wien zulk denken een behoefte is, met hun geklap op den pijnbank leggen!

Bladz. 429.

En 't uiterst middel is een nieuwe bron van kwaad.

Vraagt men, wat dit uiterst middel zijn moge? Het zal, of de Opium of de Aderlating zijn; beide in dit geval (waar oppakking [c o n g e s t i o] van bloed, en deze zonder volheid [p l e t h o r a]) plaats heeft, oorzaken van nieuw leed, en zeer bedenklijk.

Bladz. 430.

Neen, 'k wederspreek u niet, verheven Mahomed!

Men weet, dat Mahomed zeide, dat het gebruik van wierook en de omhelzing der vrouwen hem moediger in den strijd en vuriger in 't gebed maakte. Ik geloof niet, dat een rechtschapen man ooit anders heeft kunnen ondervinden; maar eene ongeregelde jeugd en onrijpe of onzedelijke lichaamsverkrachtingen verwoesteden, sedert lang, het leven en levensgenot aan duizenden. - En dezen oordeelen dan wat een Dichter, een Mahomed, in het vol gevoel van zijn hart, uitstortte? - Ja, gelijk de Boileaus de Tassoos, de Merciers Homerus, en de Jean-Jacques-Rousseaus de Grotiussen.

Bladz. 432.

Natuurlijk! 't Prikklen trekt de vochten telkens aan.

Men vergelijke den Tweeden Zang, bladz. 36. [393.]

Bladz. 433.

Vermijdt de prikkling der metalen, hachlijk wapen!

Men begrijpt, hoop ik, dat ik dit niet aan den kundigen Arts zegge. Ik zegge 't den kranken, wien men somwijlen Duitsche Recepten (de Duitschers waren van ouds liefhebbers van C h e m i c a l i a , en zy zijn het nog, schoon nu alles by hen met plantvergiften, als Belladonna, Cicuta, Hyoscyamum, genezen moet worden,) aanprijst. En in allen gevalle heb ik, na zoo lang een verblijf in Duitschland, dubbele reden, de omzichtigheid met Mineraalmiddelen aan te raden; en vooral, aan te raden, dat men ze niet u i t w e e l d e r i g h e i d (gelijk ik hier zegge) gebruike of toediene.

Bladz. 434.

Versterking is geen snel, geen oogenbliklijk zwellen
Des vezels, enz.

Deze plaats beveel ik aan de aandacht der genen, die altijd versterking zoeken. Men dient toch te kennen het gene men zoekt; en niet allen hebben er een genoegzaam denkbeeld van.

Bladz. 435.

Gy, eedle Oranjeschil, en frissche Oranjebladen!

Voor my-zelven, zoo wel als by anderen heb ik onvergelijkelijke baat gevonden in 't gebruik der oranjebladen, met eenige lauwrierbladen daar onder, in de plaats van thee, en op gelijke wijze als deze, gedronken. Sommigen voegen er de Valeriana by. Ik heb er niets tegen.

Bladz. 436.

Zoo dra 't gevoelig brein uw' prikkel slechts verdraagt, enz.

Den onbeschrijflijksten graad van het hier aangeroerd uitwerksel van het te onpas gebruikte staal heb ik zelf in mijn vroege jeugd ondervonden, wanneer my een middel van het toen uitgekomen D o n u m C h e m i c u m van Loofs werd opgedrongen, hetgeen toen als een soort van aanacee, waaraan men een' Mercurialen aart onderstelde, in taaiheid van vochten en daar meê gepaard gaande c a c h e x i e en zwakheid werd aanbevolen, maar by onderzoek naderhand bleek een bloot Martiaal te zijn.

Bladz. 437.

Geen Arts, wien 't lijdend hart voor ware redding dankte,
Die immer in 't bestek van zijn genezing wankte!

Zie daar wat het zij, 't geen de ware Geneeskunst de i n d i c a t i e

noemt. - Doch, waar ik in mijne omwandeling rondgedwaald heb, nergens byna heb ik buitenslands Artsen gevonden die niet

> ‘in 't bestek van hun genezing wankten.’

In tegendeel, daaglijks nieuwe voorschriften, telkens van tegenstrijdigen aart en werking, naar mate de toevallen, door 't eene middel verwekt, tot het andere schenen te noodzaken; daaglijks een ander s y m p t o m a waar men tegen arbeidde, enz. enz. (een waarachtig Geneeskundige kan het overige licht raden,) zie daar wat ik zag. En dus werd alle geregeld beloop in de ziekte, alle c r i s i s, alle p r o g n o s t i c a t i e, verloren, verstoord, en onmooglijk gemaakt; en de Natuur bezweek onder de geweldadigheden die men haar aandeed, tot zy, overmeesterd, niet door de ziekte (die somwijlen niet veel te beduiden had, en, aan zich-zelve overgelaten, in weinige dagen haar oorsprong had weggenomen) maar door de geneesmiddelen, het eindelijk na lang tegenworstelens opgaf. - En zoodanige Artsen waren in den smaak, werden gezocht, en toegejuicht! Dit droeg in het byzonder den naam van Brownianismus in Duitschland, en won meer en meer veld. - Wat heb ik my somwijlen moeten schamen over de Consultatien van eerste Koninklijke en Vorstelijke L e i b m e d i c i, zoo zy heetten en deels waren! - En, hoe vele jongelingen van hoop heb ik niet op deze wijze zien omkomen! Hoe vele aanzienlijke geslachten van afkomst beroofd! Mijn hart bloedt hy de herinnering.

Bladz. 439.

> Ziedaar wat damp vermag, die 's lichaams hol besluit!
>
> ‘Sic et membra solent auras includere venis
> Quae penitus mersae, cum rursus abire laborant,
> Verberibus rimantur iter’ etc.

Dus Petronius in een F r a g m e n t. - Maar zou hier niet in de derde regel m u r m u r i b u s te lezen zijn? - (F i t c l a u s o g u r g i t e m u r m u r, zegt Virgilins.) - Dan, het is hier de plaats niet, om dit te onderzoeken.

Bladz. 441.

> 't Zij zachte stroking met de levenwarme hand
> - - - - - - den huid uit d' onbeweegbren stand
> Verwrikke en rimpel'.

In 't byzonder heb ik in Duitschland eene buitengewone handigheid waargenomen in het wrijven en tot rimpeling brengen van het gespannen lendendeel van de buik, vooral in kinderen, die van opzetting van winden leden.

Bladz. 441.

't Zij dat dit prikklend vuur de spierkracht feller wekt;
't Zij dat verlies van vocht in de uitgerekte vaten
Der veezlen stijfheid breek om werking toe te laten.

Het een en ander koomt hier ongetwijfeld samen, en ik wenschte geen van beide uit te sluiten, doch het afleiden van vocht is zekerlijk (bedrieg ik my niet) in dit geval het eerste dat in aanmerking koomt, en de grond van het andere.

Bladz. 441.

Het vuur in 't ingewand,
Gemaald met vlek by vlek, in 't purper zwart gebrand?

Deze uitwerksels van de Opium in ontsteking der ingewanden zijn by de opening der lijken te dikwijls waargenomen, en Sydenham heeft daar reeds voor gewaarschouwd. - Doch leest men dien nog?

Bladz. 442.

Misleidend flikkren van de Eubeesche strandslottoren, enz.

Vondel, Palamedes, V Bedrijf.

‘De Vader Nauplius, bedroeft in zyne ziel,
Zal op de Eubéër kust de wederkomst der Greecken
Zoo ras niet riecken, of hy laet een toorts ontsteecken,
En licht in zee van 't slot, dat, steil en hoogh gebout,
Op 's berghs verheve kruin, van wederzy beschout
Een bare zee, wier diepe en holle watren woelen,
D' Eilanden allesins en vasten gront bespoelen.
De stunrliên van de vloot, verleit door deze toorts,
Zich geven derwaert aen, daer ze al te zamen voorts,
In plaetse van den noot en lijfsgevaer t' ontslippen,
Vervallen in 't gedruisch der Kaphareesche klippen,
En 't luidende gehuil van dien verbolgen vloet',
Die stadig barnende op de blinde klippen woedt.
Daer houdt gerechte Wraek d' ontrampeneerde schepen
Bezet, door rots en plaet, als van haer hant gegreepen:
Of met een' dijck bewelt van zant, dat hallef drijft,
En by gebreck van vloet, hen sloopt en stukken wrijft:
Of achter driftig, voor, gestrant op harde kaien:
Of stootze aen splinters door den draeistroom, in het zwaien.
De zeeliên vloecken d' onherbergelijcke ree,
En haeten 't drooge lant, en roeien om de zee.’ enz.

Zie daar, wat Poëzy heeten mag. Wie in deze verzen aan eenige kleinigheden hangen blijft, en niet verrukt uitroept: d i t 's s c h o o n ; die leze de mijnen niet! Altijd vallen

my de woorden van Eumolpus by Petronius in: ‘C a e t e r i a u t n o n v i d e r u n t v i a m q u â i r e t u r

ad carmen, aut visam timuerunt calcare.' (Men vergelijke Senecaas Agamemnon.)

Inderdaad, men moet het bekennen, in spijt van onze roemzuchtige en, als het op stoffen aankomt, zoo ruimschoots zeilende Eeuw, en met de volkomenste uitstorting van 't hart, roep ik 't uit in de eigen woorden van den kundigen Schrijver der gekroonde Prijsverhandeling over de vorderingen en verachteringen der Nederduitsche Dichtkunde gedurende de Achttiende Eeuw, by de Hollandsche Maatschappy van Fraaie Kunsten en Wetenschappen, den Heer Jeronimo de Vries, wien beide de Nederduitsche en Oude Klassische Poëzy in het bloed zitten: 'Een tweede Vondel is my nog niet voorgekoomen; en wie toch zou zich aan hem gelijk durven verklaaren? - De Achttiende Eeuw voorwaar zal hem in den kring zijner vernuften te vergeefs zoeken.' - Maar zal dan de nieuw ontluikende Negentiende dat wonder voortbrengen? Ten minste moet er meer waarachtig aanschouwend gevoel voor het ware schoon, minder hypothetische en arbitraire Theorie, en (dat men dit niet vergete!) die rijke bewatering van een' alles vruchtbaarmakenden stroom, waar van ons de zelfde Petronius spreekt, en die zelfsvereeniging met de heerlijke voorbeelden der Oudheid, waar door men niet nabootst of navolgt, maar herteelt wat zy voor ons hervoortbracht, in de zielen der Dichters, of van die het zich verbeelden te zijn, overgaan, en (mag ik 't dus uitdrukken) de geheele Poëetische Atmosfeer die men ademt, veranderen; doch hier naar staat, immers tot nog, de wind niet.

Bladz. 443.

> Ach! purperplassen, die mijn ouderdom betreurt! enz.

Niemand is grooter voorstander, dan ik, van de aderlating. Maar wat haar misbruik zij, heb ik boven alle maat ondervonden, en zelfs is zy my tot eene doorgaande behoefte, en gedurige toevlucht in alle soort van lijden geworden.

Bladz. 444.

> Veeleer
> Zou 't licht van 's Hemels pool zich domplen in het meir,
> De woeste hemeldraak beerin en wagendrijver
> Vervolgen door het nat, enz.

Huydecoper, in zijne Proeve van Taal- en Dichtkunde, geeft zich veel arbeids om dezen Hemeldraak (door Vondel in Ovidius III. Boek v. 56, slang genoemd) zoo van de Hydra, als van de slang des slangbetemmers te doen onderscheiden; en hy neemt de moeite om ten dien einde eenige verzen van Manilius over te zetten. Die lust

heeft, twee schoone plaatsen, door, ik zal niet zeggen volstrekt slechte, maar ondichterlijke en zwaarmoedige verzen, ontluisterd te zien, sla 't genoemde werk op, I Deel, bladz. 436 en 437 van de Uitgave des bekwamen van Lelyvelds. Zonder praalzucht, geloove ik den genen die het oorspronklijk niet vergelijken kunnen, tot mijne Maniliaansche Naamlijst der Gestarnten (want anders is zy niet, en voor hooger koomt zy niet t' scheep) te mogen verwijzen, die onder den tytel van S t a r r e n k e n n i s eene plaats in mijn Mengelpoëzy bekleedt, [Dl. VI 262.] doch welke(men gelieve 't in 't oog te houden!) juist geene overbrenging van het Latijn ten doel had.

Meer had de goede Huydecoper aan zijnen Lezer verdiend, hy die het zoo wel meende, die zoo rijk van belezenheid was, zoo veel ware Dichtkunst had (hoezeer dan ook van een' bepaalden aart) en aan wien, ondanks zijne in alles heerschende Sofistery, onze taal meer verplicht is, dan zijn grootste bewonderaars, by wie zijn gezag voor bewijs en zijne uitspraak voor hemelval geldt, of gevoelen of weten; indien hy in plaatse hier van, slechts weinige regelen later, Vondels wartaal ontwikkeld en te recht gewezen had, daar dees, niet begrijpende dat by de Ouden, het Tooneel met het ophalen van 't gordijn gesloten, met het neêrvallen geopend werd, de geschilderde beelden van 't valdoek voor Tooneelisten neemt, en dus de Spelers als by de hairen van onder den grond, op het Tooneel doet sleepen. Doch de oudheidkennis zat in die dagen zoo heel dik niet op onze Poëten. Wy hopen dat het, met de algemeene Verlichting, nu beter zij. - Zie hier Vondels uitdrukking: III B. v. 111.

> ‘Dus komen op het feest de tooneelisten boven,
> Zoo dra de Schouwburgh het tapijt heeft opgeschoven,
> Met geen onaangenaam gevolg. Eerst aangezicht,
> Dan de overige leên en voeten in het licht,
> Tot datze op 't hoogh tooneel stant houden voor onze oogen.’

Ovidius heeft:

> ‘Sic, ubi tolluntur festis aulaea theatris,
> urgere signa solent, primumque ostendere vultum,
> Caetera paullatim; placidoque educta tenore
> Tota patent, imeque pedes in margine ponunt.’

Dat is:

> Dus rijst, als voor 't Tooneel het doek wordt opgetogen,
> Het beeldwerk lieverleê voor 's volks verwonderde oogen,
> En, klimmende uit den vloer, heft hair en schedeltop,
> Wat later, hals en borst, met langzaam steigren op,
> Om eindlijk gants ontrold, op d' onderrand te stappen.

Inderdaad, niets kan duidelijker zijn, noch volkomener overeenstemmen met het oprijzen der gewapenden uit de aarde, voor Cadmus:

- Naauwlijks dreef zijn hand de ploegschaar door de klont.
En strooide 't menschenzaad, de tanden, in den grond,
Of, (ongelooflijk stuk!) men ziet de kluit bewegen,
En rijen lansenstaal ten voren uitgestegen;
Dan vederbosch by bosch op schitterend helmet;
Nu hals en schouders, van de harnasplaat omzet;
En armen, toegerust met zwaard en benkelaren,
Daar de oogst in krijgers rijst, in plaats van korenairen.

Of liever, hooren wy Vondels verzen, die altijd een rondheid en eigen' natunrlijken zwier hebben, waar niemand nog by kon.

‘De helt, haer woord getroost,
Gehoorzaemt, slaet den ploegh in 't lant op haar beveelen,
En zaeit den draeketant om menschen aen te teelen.
Terstont begon de klay te leven meer en meer,
En (wie gelooft dit?) uit de vore krijghsgeweer,
Te groeien, strax hierna ook schuddende helmetten,
En hellemkammen, die zich in slaghorde zetten,
Toen schouders, borsten, en de vreeslijke oorlogszwarm,
Een teelt van mannen, met den beuklaer aen den arm.
Dus komen op het feest de tooneelisten boven,’ enz.

Ongelukkig kende Vondel geen' anderen Schouwburg dan den Amsterdamschen, en dit maakte hem de Latijnsche gelijkenis onverstaanbaar.

Bladz. 445.

En de aftrek van het bloed, door 't warme waterbad,
Naar voet of handen:

Na 't geen ik, vooral in my-zelven (en ik kan er nog een enkel voorbeeld byvoegen), van het uitwerksel der voetbaden in zeer aandoenlijke gestellen ondervonden heb, durf ik byna deze plaats niet onaangeroerd voorbystappen. Men leze, drie regels te rug gaande:

't Is hier, dat prikklen op de buitendeelen geldt.
De bladertrekking, die op nek of schouderbladen
Het hoofd ontlasten kan, van vochten overladen;
Of 't warme handbad. Want het wonderbaar verband
Van 't vaatgestel des breins met dat van 't ingewand,
Te aandoenlijk voor 't gevoel der voetplantwarmte en koude,
Bedroog wie te onbepaald aan 't voetwed zich vertrouwde
(Dat mooglijk zuisling schiep, die tot verbijstring steeg),
Of hulp by d' omslag zocht van 't gistingwekkend deeg.
't Is hier geene ijdle vrees; ik zag uit kittelingen,
Te zwak om dienst te doen, het hevigst leed ontspringen;
Het slechts getergde kwaad, als ware 't, aangezet;

Ja, onder 't wicht des leeds verstand en geest verplet;
En de aderoopning dan het eenigst ter verlichting,
Dat stuip of dolheid weerde of brein- en vliesbrandstichting.

Bladz. 447.

Beroerte, wen zich 't brein, als van een vreemd geweld
Voelt saamgedrukt door 't bloed dat in zijne aders zwelt.

Lucretius Lib. III. v. 466:

'Gravi lethargo fertur in altum
Aeternumque soporem, oculis nutuque cadenti:
Unde neque exaudit voces, neque noscere vultus
Illorum potis est, ad vitam qui revocantes
Circumstant, lacrymis rorantes ora genasque.

Bladz. 451.

Haar doel is edel; ja. De tederste van driën
Is moedigst en gereedst.

Ovidius, M e t a m . L i b . VII. vs. 339.

'His, ut quaeque pia est, hortatibus impia prima est.'

Bladz. 452.

- - - 'Snavelbeen en uitgeplukt gevleugelt'
Van roerdomp, vledermuis, enz.

M e t a m . I b . v. 268.

'Addit et exceptas Luna pernocte pruïnas,
Et Strygis infames, ipsis cum carnibus, alas; -
Vivacisque jecur cervi; quibus insuper addit
Ora caputque novem cornicis secula passae.

Vergelijk v. 329.

Voor 't overige, men ziet licht, dat ik in 't verhaal Ovidius niet gevolgd ben. - Men raadplege Apollodorus, en Hyginus, en late my 't Dichterlijk recht van eigen verbeelding. - Ware mijn geheugen onvervallen gebleven, ik had wellicht mijnen Poëtischen voorganger getrouwer op den voet getreden. Dit is een genoegen, dat men zich niet weigeren kan, wanneer men zich eene schoone plaats duidelijk herinnert.

Maar een boek op te slaan, om er iets uit te ontleenen, 't geen niet reeds in onze denkbeelden zoo onafscheidlijk ingeweven is, dat het er uit voort schijnt te vloeien, dit ware wel het meest Antipoëtisch vergrijp, dat men zou kunnen begaan, en de ware weg om niets goeds voort te brengen.

Bladz. 452.

En zuchtend nederzeeg op zijner kindren graf.

Ja, dus was 't bestemd:

‘'k Moest hier uit zoo verre streken, uit een afgelegen volk,
'k Moest hier door de woeste baren, over stroom en waterkolk,
'k Moest hier slechts het zand gaan zoeken, dat uw lijkjen dekken mocht!
Hier uw asch een graf te ontsluiten, dit was alles wat ik zocht!
'k Moest mijn Vaderland hervinden om te sterven op uw graf!
't Was uw doodkist, dierbaar wichtjen, dat dit Vaderland my gaf!
't Was uw doodkist! - Groote hemel! ô vergeef eens Vaders hart
Wat het opwerp', wat het smoore, in de wanhoop van zijn smart!
Ach het harte van een' Vader - God, gy kent, gy ziet het door!
Waar, waar is hy, die zijn kinders, en zijn reden niet, verloor?

Doch ik zal mijnen Lezer niet meer van dit Treurlied, schokkend zoo er een is, afschrijven, waar in niets dan de loutere en troostlooze droefheid zich uit. - Mijn Dichtkunst, ik snikte 't den Koning nog onlangs toe (hem, die op onze Vaderlandsche Poëzy zoo veel prijs stelt!) by gelijke hartwonde, en ik mag het hier nog byvoegen, om te eindigen, gelijk ik begonnen heb.

‘Mijn Dichtkunst is gevoel, is onbedwongen schreien.
Sints lang heeft ze, in den rouw mistroostig neêrgebukt,
Het praalziek kunstsieraad van hoofd en borst gerukt;
En knikkende ouderdom, aan krankten prijs gegeven,
Mijn' heeschen gorgeltoon in d' ademtocht doen beven,
Mijn oog verduisterd, en in 't uitgemergeld hoofd
Het tintlend vonkjen der verbeelding uitgedoofd. -
Laat andren 't lieve wicht met Cherubsvlerkjens sieren,
Het graf, waar ik op zwijm, bekransen met lauwrieren,
Het zieltjen hemelwaart verzellen door de lucht,
Van Englen ondersteund, verwelkoomd in zijn vlucht;
Zijn' schedel van den glans der ongeschapen stralen
Zien schittren met een pracht, waarby geen scepters halen,
En bieden u den groet van 's wichtjens lieven lach,
Daar 't in den gloed verdwijnt van 's Hemels hellen dag,
En hier zijn' Heiland, daar zijn' nagelaten panden
De handen toereikt, die van starrenflonkring branden.
Helaas! ik wenk hun toe, maar stomme smart-alleen
Is alles wat my bleef in mijn rampzaligheên.

Helaas!

- - Tranen...? Zijn er die als tranen van een' Vader?

Voorzeker neen! En de ongelukkige houdt zoo vast aan het weinige dat hem aan de aarde verbindt! Hoe dan, aan zijn kinderen?

ô Zoo ik my de oogenblikken van dat verlies nog herinnere! Ik kan het niet; doch mogen eenige Coupletten uit mijn' jongsten Geboortegroet aan mijne Egade, hier volstaan.

‘Ach! wat had dees schokkende Aarde
Nog voor u of my van waarde,
  Dan een eenzaam plekjen grond,
Waar wy leefden voor ons beiden,
Van een wareld afgescheiden,
  Die voor ons niet meer bestond?

Waar wy storm en leed vergaten,
't Schamel brood der onschuld aten,
  Met het dankbaar oog op God!
Lieve telgjens zagen groeien,
En den zegen nedervloeien,
  Zonder kommer voor ons lot!

Waar ons de arbeid onzer handen,
't Lachjen onzer liefdepanden,
  's Harten rust by eenzaamheid,
's Levens nooddruft mocht doen smaken,
En het traantjen dierbaar maken,
  Dat gevoel van weldaad schreit!

Ach! dit had ons 't ijdel harte,
Als het eind van zoo veel smarte,
  In een' zoeten droom verbeeld!
Leyden, 't stil en vredig Leyden,
Zou ons zachte rozen spreiden;
  Alle jammer was geheeld!

Wy herademden (ô Hemel!)
Van het wareldlijk gewemel,
  In der zanggodinnen schoot.
Ach! de voorboô allen lijdens
Stoort den schemer diens verblijdens,
  Lieve Alexis, door uw dood.

'k Zwijm van weedom. In uw armen
Voelt mijn boezem Gods erbarmen;
   'k Heb uw troost, ik lij en leef.
Lieve! ja, mijn ziel wil hopen: -
Maar een vonk moet Leyden slopen,
   En neemt alles wat my bleef.

Waar nu, ach! waar heen gevloden?
Die geen schuilplaats by uw dooden,
   Dierbaar Leyden, beuren mocht -
Die uw bloedig puin doorzweven,
En niet danken kon voor 't leven. -
   ô Waar vindt die ademtocht!

Hoe! het middelpunt der plagen
Waar ik 't bloeien van mijn dagen
   Vijftien jaar verwelken zag,
(Afgrond van herinneringen,
Die my hart en keel verwringen)
   Dit mijn toevlucht, Hemel, ach!

Doch ook daar leert Godbetrouwen
't Christlijk harte moed te houen.
   Geef slechts rust, genadig God! -
Rust? - Ach rust in 't helsche woelen...!

Zalig, die op holle rotsen,
By des afgronds dompig klotsen,
   't Hoofd mag duiken in haar kloof!
Die en wind en schorre meeuwen
Om zijn peuluw heen hoort schreeuwen,
   Voor den Haagschen straatkreet doof!

Zalig, die met kraai en wolven,
Van de winden, van de golven,
   Voedsel vraagt, of honger lijdt:
Geenen vijand dan de gieren,
Om zijn' stranddisch heen ziet zwieren,
   En een nijdig menschdom mijdt!

Die zich in zijn stroojen wallen,
's Hemels gift niet ziet vergallen,
   Noch de weldaad van zijn Vorst.
Die in vreê den Ongezienen
Met een stil gemoed mag dienen,
   Zonder wrevel in de borst.

ô Mijn waarde, dat wy 't mochten!
God ons leven wou verknochten
   Aan dat eenig, eenig goed!
Maar, ô neen, wy moeten treuren,
En ons eigen hart verscheuren!
   Drinken tranen! schreien bloed!

Ja, het uitzicht is verloren,
Dat mijn Grijsheid scheen beschoren,
   Op een troostvol avonduur:
In een nietig, werkloos kwijnen
Moet mijn levensdag verdwijnen,
   Altijd somber, altijd guur.

Ja, hy mag geen rijpende airen
Van zijn' zonneschijn zien gaêren
   Door een dierbaar Vaderland.
Treurig zinkt hy in de kimmeu,
En de hoop van zijn ontglimmen
   Ligt verstrooid in 't barre zand.

't Luttel van dat geestvermogen
Dat my 's Hemels mededogen
   Ons ter redding overliet;
Daar ik 't vreedzaam brood van wachtte,
(Hartverscheurende gedachte!)
   Ach, dat alles is te niet.

'k Voel my, nutloos pak der aarde,
(Horzel in Gods honinggaarde)
   Ieder beet op 't harte gloên.
'k Moet, voor nooddruft, steenen zwelgen,
'k Moet en u, en onze telgen,
   Ach! met bloote giften voên.

Zoo, zoo jaagt men - uit meêdogen?
Neen, verachting voor zijn pogen -
   't Nutloos ploegpaard in de wei:
Laat hem, voor een dienstrijk zweeten,
Zich de dood in 't klaver eeten.
   'k Voel die weldaad, ja, en schrei!

Ach! daar wring ik dan de handen,
Knars en sla verwoede tanden
   In de sponde van mijn bed:
Roep tot God met angstig kermen:
Maar geen uitkomst, geen ontfermen!
   Maar geen Almacht meer, die redt!

Dan met mijne ramp beladen,
Zie ik u in tranen baden,
   En die tranen...! ô mijn hart!
Ja, die koken my en branden
In het holst der ingewanden,
   En verdubbelen mijn smart!

Zag ik daarom jeugd en krachten
In de strengste vlijt versmachten,
   Dat mijn vroegvergrijsde hoofd
Neêrgebogen van zijn kwalen,
Eerloos zou ten grave dalen
   Van zijn hoogste doel beroofd!

Dat ik aan de later Neeven
Niet een duurzaam blijk zou geven
   Dat ik eens voor hun bestond!
Hun ten nut een leven endde,
Dat geen ander doelwit kende,
   Dan waar God my toe verbond!'

*1

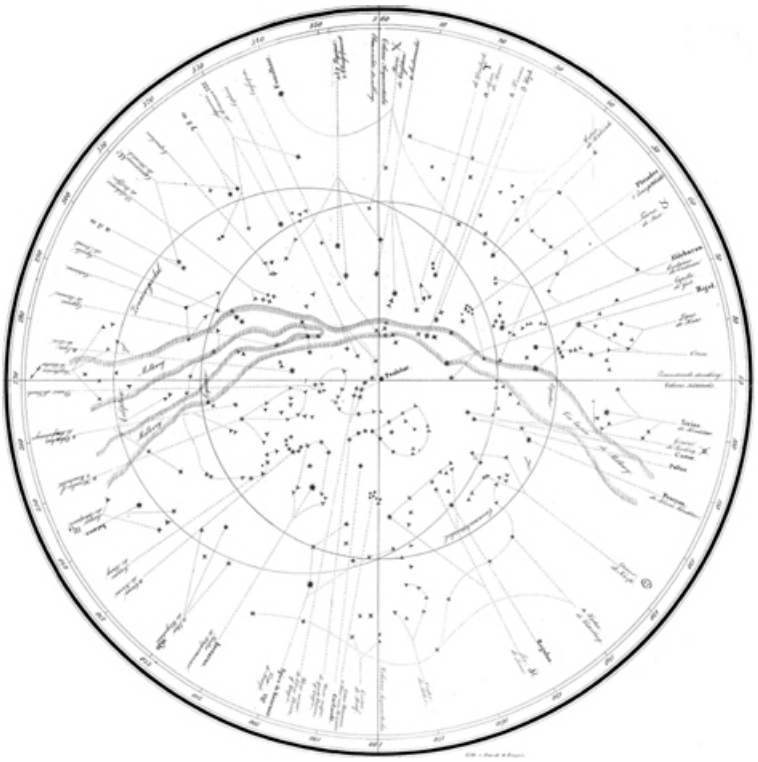

HEMELPLANISFEER, of KAART van den NOORDELIJKEN STARRENHEMEL, *getrokken uit den ATLAS van BODE, doch eenigzins veranderd,* DOOR F R A N C I S W O L L A S T O N , F.R.S UITGAVE VAN A.C. KRUSEMAN, HAARLEM.